BABEL

Stefania
AUCI

O familie care a sfidat destinul.
O familie care a învins.
O familie care a ajuns legendară.

LEII SICILIEI

NEMIRA

BABEL

STEFANIA AUCI, născută în 1974 la Trapani, este profesoară la Palermo și scrie pentru bloguri literare și alte publicații online. Este autoarea a două romane de mare succes, *Fiore di Scozia* (2011) și *La Rosa Bianca* (2012), precum și a romanului istoric *Florence*, publicat în 2015. Romanul *Leii Siciliei*, dedicat familiei Florio, a fost bestseller în anul 2019 în Italia.

Stefania
AUCI

LEII SICILIEI

Traducere din limba italiană
de Emanuel Botezatu

NEMIRA

Coperta: Diana MURZACOI
Pre-press: Alexandru CSUKOR
Redactor: Irina CERCHIA
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Daniela ASAFTEI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AUCI, STEFANIA
Leii Siciliei / Stefania Auci; trad. din lb. italiană: Emanuel Botezatu. – București: Nemira Publishing House, 2020
ISBN print 978-606-43-0682-1
ISBN epub 978-606-43-0844-3
ISBN print 978-606-43-0845-0
I. Botezatu, Emanuel (trad.)
821.131.1

Stefania Auci
I LEONI DI SICILIA
Copyright © Stefania Auci
© 2019 Casa Editrice Nord s.u.r.l.
Gruppo editoriale Mauri Spagnol

© Nemira, 2020

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

Cuprins

Prolog Bagnara Calabra, 16 octombrie 1799
Mirodenii – noiembrie 1799 – mai 1807
Mătase – 1810, vara – ianuarie 1820
Scoarță de chinchină – iulie 1820 – mai 1828
Sulf – aprilie 1830 – februarie 1837
Dantelă – iulie 1837 – mai 1849
Ton – octombrie 1852 – primăvară 1854
Nisip – mai 1860 – aprilie 1866
Epilog – septembrie 1868
Mulțumiri

Lui Federico și Eleonorei: pentru curajul, inconștiența, teama și nesăbuința pe care le-am trăit împreună, în zilele pierdute și regăsite

„Și ce dacă pierdut e câmpul luptei?
Pierdut nu-i totul – voința neclintită,
Știința răzbunării, nemuritoarea ură,
Curajul de a nu te preda niciodată,
Ce altceva înseamnă a nu fi copleșit?“
John MILTON – *Paradisul pierdut*[1]

[1] John Milton, *Paradisul pierdut*, trad. Adina Begu, Editura Aldo Press, București (n. tr.).

Prolog

Bagnara Calabra, 16 octombrie 1799

Cu nesci, arrinesci.

„Schimbi locul, schimbi norocul.“

(Proverb sicilian)

Cu un icnet zămislit în adâncurile mării, cutremurul își înfige colții în mantia grea a nopții, se umflă, se revarsă, transformându-se într-un vuiet lugubru care spulberă tăcerea densă, păstoasă.

În casele lor, sătenii își continuă somnul. Câțiva mijesc ochii timid când vesela prinde a scoate clinchete metalice; alții, când ușile se izbesc zgomotos de pereții odăilor. Atunci însă când zidurile prind să se scuture din temelii, toată lumea e în picioare.

Mugete, lătrat de câini, rugi fierbinți, sudălmi. Munții își scutură de pe umeri roci grele și noroaie, lumea se răstoarnă cu susul în jos.

Unda de șoc se propagă către cătunul Pietraliscia, ia în stăpânire temeliile caselor și le scutură cu furie.

Smuls brusc din lumea viselor de hurducăturile care dau parcă să rupă zidurile, Ignazio deschide ochii. Deasupra, tavanul scund pare să se prăvălească peste el.

Nu, nu e un coșmar. Este cea mai cruntă dintre realitățile posibile.

Chiar sub ochii lui, patul în care doarme nepoata Vittoria alunecă dintr-o parte într-alta a odăii, de la perete către mijloc și înapoi. Pe policioară, cutia metalică în care își ține pieptănul și briciul de ras trepidează, căzând în cele din urmă, zgomotos, pe podea.

Casa se umple de strigătele deznădăjduite ale unei femei.

– Ajutor, ajutor! Cutremur!

Urletul îl face să sară în picioare ca un arc. Însă nu, Ignazio nu o ia la sănătoasa. Mai întâi trebuie s-o pună la adăpost pe Vittoria: are numai nouă ani, dar în priviri i se citește spaima de moarte. O trage sub pat, ferind-o de molozul ce cade din tavan.

– Rămâi aici, auzi ce-ți zic? îi spune. Nu te mișca.

Ea încuviințează din cap. De spaimă, nu poate articula niciun cuvânt.

Paolo, Vincenzo, Giuseppina.

Ignazio se năpustește afară, pe ușa odăii. Coridorul pare că nu se mai sfârșește, deși nu e mai lung de câțiva pași. Simte peretele fugindu-i din palma cu care se sprijină de el, revenind apoi, însă continuând să se miște, asemenea unei vietăți.

În cele din urmă, ajunge în odaia fratelui său, Paolo. Prin fantele obloanelor se cerne o pâclă evanescentă. Giuseppina, cumnata, e în picioare la marginea patului. Instinctul matern a prevenit-o de primejdia care stătea să se abată asupra pruncului ei de doar câteva luni, deșteptând-o. Caută să-l prindă în brațe pe micuțul care doarme în leagănul său prins cu sfoară de traversele din tavan, însă coșul mare din nuiele pendulează la întâmplare încolo și-ncoace, din cauza undelor seismice. Pradă deznădejdii, femeia izbucnește în plâns, cu brațele întinse în gol, în vreme ce leagănul își continuă, din ce în ce mai frenetic, mișcările neregulate.

Șalul pe care-l purta mai devreme i-a căzut, lăsându-i umerii goi.

– Băiatu' meu, hai la mama! Ajută-ne, Maică Precista!

În cele din urmă, Giuseppina prinde pruncul din zbor. Vincenzo cască larg ochii, apoi izbucnește în plâns.

În tot haosul din odaie, Ignazio întrezărește o umbră. Fratele lui, Paolo. Sare din pat, își înșfacă viguros nevasta de braț, împingând-o către coridor.

– Afară!

Ignazio face însă cale-ntoarsă.

– Așteaptă! Vittoria! strigă el.

O descoperă pe micuța Vittoria chircită în spațiul întunecat de sub pat, ferindu-și capul cu brațele. O înșfacă grăbit și, îmbrățișând-o strâns, fuge afară.

Bucăți mari de tencuială se desprind zgomotos de pe ziduri, în vreme ce vuietul cutremurului încă persistă, lugubru.

O simte pe copilă căutându-și protecția în brațele lui, prinzându-l de cămașă atât de strâns, încât mai-mai s-o sfâșie. Frica e atât de intensă, încât unghiile fetei îi pătrund adânc în carne.

Paolo îi împinge pe rând dincolo de prag, zorindu-i să coboare treptele de la intrare.

– Acolo, în mijloc, repede!

Se îndreaptă cu toții în fugă către mijlocul ogrăzii, în vreme ce scuturăturile par să fi atins apogeul. Se strâng unii în alții, îmbrățișându-se, atingându-și capetele, cu pleoapele ferecate. Sunt cinci. Nu lipsește nimeni.

Neputându-și stăpâni tremuratul, Ignazio se roagă, plin de speranță. Se va termina. Trebuie să se termine.

Timpul se pulverizează în milioane de secvențe.

Deodată, la fel de brusc cum se iscase, vuietul se domolește, stingându-se apoi cu totul.

O clipă, peste sat domnește întunericul nopții și atât.

Însă Ignazio știe bine că sentimentul de pace adâncă este unul mincinos. Cutremurul este în realitate o lecție aspră, pe care a fost silit s-o învețe devreme în viață.

Își înalță capul. Simte panica Vittoriei prin cămașă – unghiile ei înfipte în piele, tremurul nestăpânit.

Teama se citește și pe chipul cumnatei lui, în vreme ce pe cel al fratelui se întrezărește un sentiment de ușurare; nu-i scapă gestul Giuseppinei, care își caută sprijinul în brațul soțului, și nici cel al lui Paolo, care se desprinde din strânsoare ca să se apropie de clădire.

– Slavă Domnului, casa a rămas în picioare. Mâine, pe lumină, o să vedem ce stricăciuni sunt, iar pe urmă…

Vincenzo izbucnește chiar atunci în hohote de plâns. Giuseppina îl leagănă.

– Fii cuminte, dragostea mea, hai cu mama! încearcă ea să-l consoleze, apropiindu-se de Ignazio și Vittoria.

Giuseppina e încă marcată de teroarea momentului – Ignazio înțelege asta din respirația ei întretăiată, mirosul transpirației, teama care se insinuează în mirosul de săpun al cămășii ei de noapte.

– Vittò, ce faci? Ți-e mai bine? întreabă Ignazio.

Nepoata face semn că da, însă nici gând să slăbească strânsoarea cămășii bărbatului. Dimpotrivă. Ignazio îi desprinde mânuța cu forța. Totuși, îi înțelege bine teama: fata este orfană, fiica fratelui său Francesco. Și el, și soția s-au stins cu câțiva ani în urmă, lăsând-o pe copilă în grija lui Paolo și a Giuseppinei, singurii care îi puteau oferi un acoperiș deasupra capului și sentimentul de familie.

– Sunt aici, cu tine. Hai, liniștește-te!

Vittoria îl fixează mută cu privirea, apoi se prinde strâns de Giuseppina, la fel cum se prinsese mai devreme de el – asemenea unui naufragiat.

Vittoria locuiește cu Giuseppina și Paolo de când cei doi s-au căsătorit, cu aproape trei ani în urmă. Are același caracter ca al unchiului Paolo: taciturnă, mândră, rezervată. Și totuși, în clipele acestea e doar o biată copilă cuprinsă de groază.

Frica are însă multe măști. Ignazio știe, de exemplu, că fratele său nu se va pune pe jelit, fără să facă nimic. Chiar și acum, iată-l colo, cu mâinile în șolduri și cu o expresie aspră pe chip, contemplând mai întâi curtea, apoi munții care străjuiesc valea.

– Sfântă Fecioară, da' cât să fi durat, oare?

Întrebarea e urmată de o tăcere lungă. Într-un târziu, Ignazio răspunde:

– Nu știu. Mult.

Caută să-și calmeze tremurul care face să-i vibreze întreaga ființă. Trăsăturile îi sunt încordate de spaima proaspătă, mandibula, împroșcată de fire de barbă spălăcite, zbârlite, iar mâinile, firave și nervoase. Este mai tânăr decât Paolo, dar pare mai în vârstă.

Încet-încet, starea de tensiune pare să se topească, transformându-se într-un soi de vlăguire fizică, dominată de felurite senzații: transpirație, greață, iritare provocată de pietrele care le intră în talpă. Ignazio e desculț, în cămașă de

noapte – practic, despuiat. Își dă la o parte șuvițele de păr de pe frunte, cercetându-și, pe rând, fratele și cumnata.

Într-o fracțiune de secundă, se hotărăște.

Se îndreaptă spre casă. Paolo îl ajunge din urmă, trăgându-l de braț.

– Unde crezi că te duci?

– Le trebuie pături, îi dă replica Ignazio, arătând cu capul spre Vittoria și Giuseppina. Tu rămâi aici, ai grijă de ele. De restul mă ocup eu.

Nu mai așteaptă răspuns. Cu băgare de seamă, dar, în același timp, cu mișcări grăbite, urcă scările de la intrare. Se oprește câteva secunde în prag, obișnuindu-și ochii cu bezna dinăuntru.

Farfuriile, rafturile de perete, scaunele – totul făcut una cu pământul. Un nor de particule fine plutește în încăpere, exact deasupra locului unde mai devreme stătea covata cu făină.

Inima i se strânge: casa aceea fusese zestrea Giuseppinei, la nunta cu fratele lui, Paolo. E casa lor, într-adevăr, însă totodată un cămin primitor și cald în care și el se simte acasă. Iar priveliștea locului aproape distrus îl răscolește.

Ezită. Știe ce se poate întâmpla dacă are loc o replică a cutremurului.

Însă va termina repede, cât ai bate din palme. Intră și smulge păturile de pe paturi.

Se duce în odaia lui, ochește desaga cu uneltele de lucru și o înșfacă din mers. Găsește în cele din urmă sipetul metalic pe care-l căuta. Îl deschide. Verigheta mamei lucește scurt în întunericul din jur, vrând parcă să-i insufle curaj.

Strecoară sipetul în sacul cu unelte.

În coridor, pe podea, deslușește prin întuneric șalul Giuseppinei – probabil că și l-a pierdut în timp ce se grăbeau cu toții spre ieșire. Nu se desparte niciodată de el, purtându-l încă din prima zi în care a intrat în familie.

Îl ia din mers, se întoarce către ieșire și, înainte să treacă pragul, își face semnul crucii în direcția crucifixului de pe tocul ușii.

O secundă mai târziu, pământul începe din nou să freamăte.

* * *

– Ăsta a fost mai scurt, slavă Ălui de Sus!

Ignazio împarte păturile cu fratele său, iar pe a lui i-o dă Vittoriei. La urmă, șalul.

Când i-l înapoiază, Giuseppina își pipăie cămașa de noapte, dându-și seama abia atunci că are brațele și umerii goi.

– Bine, dar…

– L-am găsit pe jos, îi explică Ignazio, plecându-și privirea.

Ea murmură un „mulțumesc“, apoi, ușor ghemuită, se înfășoară în stofa moale, încercând să alunge cumva frigul nefiresc care îi dă fiori. Fiori încărcați de temeri și de amintiri.

– N-are nicio noimă să rămânem să așteptăm aici, sub cerul liber.

Paolo deschide larg poarta grajdului. Dinăuntru, vaca familiei scoate un muget slab de protest, însă bărbatul o prinde de funie și se duce s-o lege la peretele opus. Apoi, folosindu-se de amnar, aprinde o lampă și adună câteva claie de fân, pe care le strânge lângă pereții grajdului.

– Vittoria, Giuseppina, așezați-vă!

Un gest de protecție, desigur – iar Ignazio știe bine asta –, însă tonul folosit îl face să sune mai mult a poruncă. Confuze încă, privirile celor două rătăcesc către înaltul cerului sau de-a lungul drumului. Probabil că ar rămâne toată noaptea acolo, în mijlocul curții, dacă cineva nu le-ar spune ce să facă. E de datoria capului de familie să fie puternic, să-i ocrotească pe ceilalți: așa se comportă un bărbat adevărat, mai ales unul precum Paolo.

Vittoria și Giuseppina se lasă să cadă pe o claie de fân. Copila se ghemuiește, ținându-și pumnii strânși în dreptul feței.

Giuseppina o privește lung. O privește, însă nu vrea să dea frâu liber amintirilor; totuși, memoria e vicleană, memoria e infamă, o prinde în mreje, apoi o înșfacă de gât și o trage cu forța înapoi, în trecut.

Copilăria. Părinții, amândoi morți.

Strângându-și cu putere pleoapele, femeia își alungă amintirile respirând adânc. Sau, mai bine zis, încearcă. Îl strânge în brațe pe Vincenzo, apoi își lărgește răscroiala cămășii de noapte, iar micuțul îi ia imediat sfârcul în primire. Mânuțele lui trag de pielea suavă, în vreme ce unghiile lui abia ițite sapă mici șanțuri în jurul areolei.

Fiul ei trăiește, la fel și ea. Nu va rămâne orfan.

Ignazio stă proțăpit de o vreme în prag. Cercetează cu privirea silueta casei. Scrutând întunericul, caută să întrezărească fie și cel mai mic semn de surpare – o crăpătură, o breșă într-un zid –, însă nu găsește nimic. Încă nu îndrăznește să-și creadă ochilor, mai-mai că nu-i vine să spere că, *de data aceasta,* nu s-a întâmplat nimic grav.

Amintirea mamei îl răscolește brusc, asemenea unei rafale de vânt în puterea nopții. Mama, cu râsul ei, cu brațele întinse către el, de-o șchioapă, care aleargă în întâmpinarea lui. În desaga de pe umăr, sipetul metalic pare brusc să atârne greu. Ignazio îl trage afară, scoate din el inelul din aur lucrat la mână. Îl strânge în pumnul pe care și-l duce în dreptul inimii.

– Ah, mamă!

Mai mult o îngânare. O rugă, poate, în căutarea unei consolări. A unui umăr de care-i este dor de când abia dacă-mplinise șapte ani. De când mama lui, Rosa, a murit. Era în 1783, an blestemat de Dumnezeu, anul în care pământul nu s-a oprit din scuturat până când satul lor, Bagnara, s-a transformat într-un morman de moloz. Cutremurul nimicitor care a lovit atunci Calabria și Sicilia, provocând mii și mii de morți, luase cu el peste noapte câteva zeci de oameni din Bagnara.

Chiar și în clipele acelea, soarta îl pusese alături de Giuseppina.

Ignazio și-o amintește bine. O copiliță uscată și palidă, ținându-se strâns între fratele și sora ei, care fixa cu privirea două movile de pământ marcate cu o singură cruce – părinții ei, zdrobiți în somn sub dărâmăturile casei.

El, în schimb, se afla între tatăl și sora lui; puțin mai în spate, Paolo, cu pumnii strânși și cu o expresie încruntată pe chipul adolescentin. În zilele acelea, nimeni nu avusese timp să-și plângă morții. Părinții Giuseppinei, Giovanna și Vincenzo Saffiotti, fuseseră înmormântați în aceeași zi cu mama lui, Rosa Bellantoni, precum și cu mulți alți locuitori din Bagnara. Cu toții purtând aceleași nume de familie: Barbaro, Spoliti, Di Maio, Sergi, Florio.

Ignazio își pleacă privirea în direcția cumnatei. În clipa în care Giuseppina își ridică ochii și privirile li se întâlnesc, tânărul înțelege că și ea a căzut pradă aducerilor aminte.

Vorbesc aceeași limbă, în adâncul lor sălășluiește aceeași suferință, sufletele lor poartă cu ele aceeași singurătate.

* * *

– Ar trebui să dăm o fugă să vedem ce s-a întâmplat și cu ceilalți, spune Ignazio, făcând semn spre colina care se zărește dincolo de vatra satului lor, Bagnara. Licăririle care mijesc departe în întuneric semnalează prezența unor case locuite. Ce faci – continuă el întrebător –, nu te interesează dacă Mattia și Paolo Barbaro au pățit ceva?

În voce i se simte o ușoară ezitare. La cei douăzeci și trei de ani, e un bărbat în toată puterea cuvântului, totuși gesturile lui îi amintesc lui Paolo de cele ale băiețandrului care fugea să se ascundă în spatele casei părintești, după atelierul de fierărie al tatălui, atunci când mama – cea adevărată – îl lua la rost. Mai târziu, de față cu *ailaltă,* nevasta cea nouă a tatălui, Ignazio nu vărsase nicio lacrimă. Fără să scoată o vorbă, se limita s-o fixeze cu o privire plină de ură revanșardă.

Paolo ridică din umeri:

– Nu-i nevoie. De vreme ce casele stau încă în picioare, n-aveau ce să pățească. Pe urmă, e noapte, e întuneric, iar Pagliara e departe.

Însă Ignazio scrutează cu o mină îngrijorată drumul, apoi, mai departe, înălțimile care străjuiesc satul.

– Ba nu. Eu mă duc să văd ce-i cu ei.

Și o ia la pas pe poteca ce duce către centrul satului Bagnara, fiind însă ajuns din urmă de o sudalmă a fratelui.

– Vino înapoi! îi strigă acesta, însă Ignazio își ridică brațul și-i face semn că nu, continuându-și drumul.

E desculț și îmbrăcat doar în cămașa de noapte, însă nu-i pasă: vrea să se asigure că sora lui nu e rănită. Coborând colina pe care stă cocoțată Pietraliscia, ajunge în scurt timp în sat. Ici-colo resturi de tencuială, bucăți de acoperiș, țigle sparte.

Deodată, dă cu ochii de un bărbat rănit la cap, care aleargă către o destinație necunoscută. Sângele lucește în lumina torței cu care își luminează calea.

Ignazio traversează piața din centrul satului și se avântă pe ulițele pe care mișună de colo-colo găini, capre și câini – o învălmășeală cumplită.

În curțile caselor, femei și copii spunând rugăciuni sau căutând vești despre cei dragi. Bărbații, în schimb, caută cazmale și lopeți, își adună desagile cu unelte de lucru – mult mai prețioase decât hrana și îmbrăcămintea, pentru că le asigură supraviețuirea pe termen lung.

Ignazio o pornește acum pe cărarea pieptișă ce duce către fracțiunea Granaro, unde-și are locuința familia Barbaro.

Acolo, la margine de drum, se găsesc mai multe colibe din piatră și lemn.

Pe vremuri, în locul acela se înălțau case în toată puterea cuvântului – și le amintește foarte bine, chiar dacă pe atunci era de-o șchioapă. Însă cutremurul din 1783 le făcuse una cu pământul. Unii se încumetaseră să și le refacă, folosindu-se de ceea ce se mai putuse salva. Alții clădiseră pe ruine case mai mari și mai arătoase, așa cum procedase și cumnatul lui, Paolo Barbaro, bărbatul surorii lui, Mattia Florio.

Prima persoană de care dă cu ochii e chiar ea, Mattia, șezând pe o bancă, desculță. Cu ochii săi negri și privirea severă dintotdeauna, își ține lângă ea copiii – pe fiica Anna, prinsă cu mânuțele de cămașa ei de noapte, și pe Raffaele, adormit în brațe.

Privind-o așa, prin spectrul greu al nopții, Ignazio are sentimentul că-și revede mama. Se duce grăbit spre ea și o îmbrățișează, fără să scoată niciun cuvânt. Încet-încet, greutatea din suflet i se mai domolește.

– Ce-i cu ceilalți? Paolo, Vincenzo? Dar Vittoria? întreabă ea, prinzându-i fața între palme și sărutându-l fericită pe pleoape. În voce i se simte o inflexiune gâtuită de lacrimi abia ținute în frâu: și Giuseppina? E bine, sănătoasă?

Își îmbrățișează din nou fratele, care simte în părul ei o adiere de pâine caldă și fructe – mireasmă dulceagă, blândă, de gospodărie trainică.

–Bine cu toții, slavă Domnului! Paolo i-a mutat pe toți în grajd. Iar eu am dat fuga încoace ca să văd ce faci… ce faceți voi.

Din spatele casei se ițește silueta cumnatului, Paolo Barbaro, care duce un măgar de căpăstru.

Mattia devine brusc încordată. Ignazio se preface că nu observă nimic.

– A, bine c-ai ajuns. Tocmai mă pregăteam să vin după tine și fratele tău, spune Barbaro, înhămând animalul la căruță. Trebuie să tragem o fugă în port, să controlăm barca. Acum, nu-i bai dacă ești numai tu.

Ignazio își desface larg brațele, lăsând să cadă pătura cu care se acoperise până atunci.

– Cum, așa? Sunt pe jumătate dezbrăcat.

– Ș-apăi, ce? Te pomenești c-oi fi vreun sfiicios!

Paolo e un bărbat mărunt și îndesat. În schimb, cumnatul lui e uscățiv, tânăr la trup și plin de viață. Mattia înaintează către ei, trăgând anevoie copiii după ea.

– Avem haine destule în scrinul cel mare. Poate să-și tragă pe el…

Iritat, soțul o repede:

– Te-a întrebat cineva ceva? De ce tre' *să-ți vâri tu mereu coada*? Tu, celălalt, haida, sus în căruță! După toată pățania de pe aici, n-o să stea nimeni să se uite cum ești îmbrăcat.

– Mattia a vrut doar să ajute, încearcă să-i ia apărarea Ignazio surorii lui.

Nu suportă s-o vadă cu capul plecat și cu obrajii împurpurați de umilință.

– Muierea asta a mea vorbește mereu când trebuie să tacă, comentează cumnatul său, sărind în căruță. Hai, plecăm!

Ignazio se pregătește să-i dea replica, însă Mattia îl oprește cu o privire rugătoare. O știe și el, o știu și alții: Barbaro nu știe ce-i acela respect.

* * *

Marea vâscoasă, de culoarea cernelii, se confundă încă cu întunericul nopții. Ajunși în port, Ignazio sare din căruță fără să scoată niciun cuvânt.

În față, răscolit de rafale de vânt, se vede portul, închis de o aglomerare de stânci și nisip, străjuit de la distanță de silueta masivă a munților cu piscuri semețe și de capul Marturano.

Mișunând în jurul bărcilor, un furnicar de oameni care strigă vorbe neînțelese controlează încărcăturile, asigură frânghii și parâme.

După freamătul de la țărm, s-ar zice că-i amiază, nu miezul nopții.

– Hai!

Barbaro se îndreaptă către zona turnului Re Ruggero, unde nivelul mării e mai ridicat. Acolo sunt andocate ambarcațiunile mai mari.

În cele din urmă, ajung în dreptul unui vas cu chilă plată. Este *San Francesco di Paola*, tartana deținută în comun de familiile Florio și Barbaro. Catargul mare se clatină într-o parte și-ntr-alta în ritmul valurilor, în vreme ce bompresul își întinde vârful către largul mării. Pânzele sunt pliate și strânse, parâmele, odgoanele și verigile sunt toate la locul lor.

O limbă de lumină se ițește la bocaport. Barbaro se apleacă și ascultă cu luare-aminte scârțâitul unor pași, afișând o expresie care oscilează între surprindere și iritare.

– Cumnate, tu ești?

Prin deschizătura punții răsare capul lui Paolo Florio.

– D-apoi, cine altcineva?

– De unde vrei să știu? După toate câte s-au întâmplat în noaptea asta…

Însă Paolo Florio e deja cu gândul în altă parte. Îl fixează cu privirea pe Ignazio.

– Și cu tine ce-i, mă rog frumos? N-ai mai dat niciun semn. Te-ai luat și te-ai tot dus. Acum de ce ai înțepenit acolo, sari în barcă!

După care se face nevăzut în măruntaiele vasului, urmat de fratele lui. Cumnatul rămâne pe punte, verificând partea dinspre babord, pe care valurile o loveau ritmic de chei.

Ignazio se strecoară în magazia calei, printre lăzile și sacii de pânză plini cu mărfuri ce urmează să ajungă din Calabria până tocmai la Palermo.

Aceasta este ocupația lor – negoțul, îndeosebi cel pe mare. Cu câteva luni în urmă, Regatul Neapolelui fusese răscolit de frământări politice adânci: regele fusese alungat, iar rebelii înființaseră Republica din Napoli. Un grup de nobili și intelectuali răspândiseră ideile de democrație și libertate, la fel cum se întâmplase în Franța, în timpul revoluției care a dus la decapitarea lui Ludovic al XVI-lea și a Mariei Antoaneta. Cât despre Ferdinand și Maria Carolina, aceștia se dovediseră mai prevăzători și, cu ajutorul acelei părți din armată rămasă loială englezilor – dușmanii dintotdeauna ai Franței –, reușiseră să fugă

la timp, înainte să fie spulberați de furia hoardelor de *lazzari*, oameni din popor.

Însă aici, pe coastele muntoase ale Calabriei, ajunsese doar ultimul val al revoluției. Crimele erau la ordinea zilei, soldații nu mai știau cui să dea ascultare, în vreme ce briganzii, care demult își făceau de cap prin zonele muntoase continentale, începuseră să-i prade și pe negustătorii din zonele de coastă. Cu atâția tâlhari și revoluționari, în regatul dinastiei de Bourbon drumurile deveniseră primejdioase și, chiar dacă pe mare nu se găseau biserici și hanuri, comerțul maritim oferea în mod cert mai multă siguranță decât cel pe uscat.

În micuța magazie din cală, aerul este irespirabil: lemn de cedru în coșuri de nuiele – marfă la mare cerere printre parfumieri; pește, cu deosebire *pesce stocco*[2] și hering sărat. Mai în spate, piei întregi sau bucăți, pregătite să fie duse la Messina.

Paolo inspectează sacii cu marfă. În cală stăruie mirosul de pește sărat, amestecat cu miasmele intense și acre emanate de pieile de animale.

Totuși, mirodeniile nu se află acolo, în cală. Sunt păstrate în casă până la momentul plecării pe mare. Umiditatea și aerul sărat al mării le pot compromite, prin urmare, trebuie conservate pe măsură. Poartă denumiri exotice, care parcă le activează savoarea pe limbă atunci când sunt rostite, evocând imagini scăldate în soare și căldură binecuvântată: piper, santal, cuișoare, sclipeți, scorțișoară. Acestea sunt adevărata comoară.

Brusc, Ignazio își dă seama că fratele său dă semne de nervozitate. Îl dau de gol gesturile, cuvintele sufocate de rumoarea valurilor lovindu-se de bordajul vasului.

– Ce s-a întâmplat? îl întreabă.

Ignazio se teme să nu se fi certat cu Giuseppina. Despre cumnata lui se poate spune orice, numai nu c-ar caracteriza-o supușenia – așa cum i se cere unei soții. Sau, cel puțin, unei soții potrivite pentru Paolo. Ignazio simte însă că nu aceasta e cauza tulburării vizibile a fratelui său.

– Ce s-a întâmplat? repetă.

– Mă gândesc să plec din Bagnara.

Fraza lovește exact în pauza efemeră dintre două valuri.

Ignazio speră să nu fi auzit bine. Își amintește însă că Paolo și-a mai exprimat și altădată această dorință cu voce tare.

– Încotro? întreabă, mai curând emoționat decât surprins.

I se face brusc frică. O frică venită parcă de nicăieri, dar cu rădăcini vechi, o bestie care emană halena acră, atât de cunoscută, a abandonului.

Mattia și Paolo i-au fost mereu alături. Acum, însă, Mattia are propria familie, iar lui Paolo i s-a năzărit să-și ia lumea-n cap. Să-l lase de izbelițe.

– De fapt, mă gândesc la asta de mult. Însă cutremurul de mai devreme m-a făcut să înțeleg că asta e calea pe care trebuie s-o aleg. Nu vreau ca Vincenzo să crească în locurile astea, unde riscă oricând să se prăbușească casa peste el, spune fratele lui, coborându-și vocea. Apoi, aproape în șoaptă, privindu-l drept în ochi: vreau mai mult, Igna'. Sătucul ăsta nu mă mai încape. Viața pe care o duc nu mă mai mulțumește. Vreau să mă mut la Palermo.

Ignazio deschide gura, dând să răspundă, apoi renunță. E pur și simplu năucit, iar propriile cuvinte parcă s-ar fi transformat brusc în cenușă.

A, da, cum de nu s-a gândit! Palermo este alegerea cea mai evidentă: Barbaro și Florio, așa cum li se spune aici, în Bagnara, dețin acolo o *put*ìa, o dugheană de mirodenii.

Totul începuse – rememorează Ignazio –, în urmă cu aproape doi ani, de la un simplu depozit, o mică magazie în care veneau stivuite mărfurile achiziționate de-a lungul coastei pentru a fi revândute în Sicilia. La început, fusese o alegere făcută din necesitate; mai târziu însă fratele lui intuise o ocazie favorabilă: puteau crește volumul de vânzări în Palermo, care era la vremea aceea unul dintre porturile cele mai importante din Mediterana. Așa se face că depozitul s-a transformat într-un soi de băcănie, o prăvălie cu de toate. „Și să nu uităm că la Palermo există o comunitate mare de-a celor din Bagnara", reflectă Ignazio. E o piață vie, un loc al oportunităților, cu atât mai mult după ce curtea Bourbonilor, scăpând de revoluția de pe continent, s-a stabilit acolo.

Cu o mișcare din cap, arată spre puntea de deasupra, pe care scârțâie pașii grei ai cumnatului lor.

Nu, Barbaro nu știe nimic. Paolo îi face semn să-și țină gura.

Spectrul singurătății îi ridică lui Ignazio un nod greu în gât.

* * *

O liniște adâncă, apăsătoare s-a așternut pe drumul care-i poartă înapoi, spre casă. Bagnara pare suspendată în timp, așteptând lumina răsăritului. Odată ajunși la Pietraliscia, cei doi frați intră să verifice grajdul. Vittoria și Vincenzo dorm. În schimb, Giuseppina îi așteaptă.

Paolo se așază lângă ea. Presimțind parcă ceva, Giuseppina devine brusc încordată.

Căutându-și un culcuș în grămada de fân, Ignazio se întinde lângă Vittoria. În somn, copila oftează adânc. Instinctiv, bărbatul o ia în brațe, încercând apoi, fără succes, să adoarmă.

Vestea pe care tocmai a aflat-o este greu de acceptat. Oare cum se va descurca de unul singur el, care n-a știut niciodată ce-i aceea singurătate?

* * *

Pâlpâirea zorilor se insinuează încet-încet prin crăpăturile ușii. Auriul dimineții nu poate însă tempera răcoarea de mijloc de toamnă. Ignazio simte un tremurat rece care-i traversează tot corpul: spinarea și gâtul i-au înțepenit, iar firele de păr nu i se mai deosebesc de resturile de paie din cap. Cu blândețe, o scutură de umăr pe Vittoria.

Paolo e deja în picioare. Pufnește, în timp ce Giuseppina leagănă pruncul, care a început deja să plângă.

– Trebuie să ne întoarcem în casa mare, spune ea tare, pe un ton arțăgos. O dată, pentru că trebuie să-l schimb pe Vincenzo, iar a doua, fiindcă și eu m-am săturat de cum arăt. E pur și simplu umilitor.

Paolo pufnește din nou, apoi deschide larg ușa, lăsând soarele să inunde grajdul întunecos. Casa e în picioare, însă acum, pe lumină, se pot zări bucăți mari de tencuială căzute și câteva țigle sparte. Însă zidurile nu prezintă nicio crăpătură, nicio urmă de stricăciune gravă. Femeia murmură câteva vorbe de preaslăvire. În sfârșit, pot intra din nou în casă.

Primul e Paolo, urmat de Ignazio. Imediat în spatele lui, Giuseppina. Bărbatul îi simte pașii șovăielnici și își încetinește mersul, gata s-o ajute la

nevoie.

Trec cu toții pragul. În bucătărie, vesela și bucăți de mobilier rupt zac mormane pe podea.

– Sfântă Maică Precista, ce nenorocire! exclamă Giuseppina, strângând la piept cu și mai multă putere pruncul, mai agitat ca niciodată: scutecul lui miroase a ou clocit. Vittoria, vino să mă ajuți! Fă puțină ordine pe-aici, nu mă pot ocupa eu de toate. Hai, mișcă-te-ncoa' mai repede!

Rămasă-n urmă, copila intră cu pas grăbit. Își caută mătușa cu privirea, însă n-o zărește. Fără să scoată un sunet, se apleacă și începe să adune cioburile. Nu, nu va plânge, nu trebuie s-o facă.

Giuseppina pătrunde pe coridorul din care se deschid dormitoarele casei. Fiecare pas e o lamentație, o strângere dureroasă de inimă. Casa ei, cu care se mândrea atât de mult, iat-o, plină de moloz și de mobilă spartă! Va avea nevoie de câteva zile bune ca să refacă totul așa cum a fost.

Ajunsă în camera ei, întâi de toate îl spală pe micul Vincenzo. Apoi îl așază pe pat, pregătindu-se să se spele și ea. Pruncul începe să dea repede din picioare și, căutând să-și prindă unul dintre ele cu mânuțele, scoate țipete ascuțite, vesele.

– *Amore mio*! exclamă femeia. Dragostea vieții mele.

Vincenzo al ei e *puddara*, steaua ei polară. Ființa pe care o iubește mai mult decât pe oricare alta.

Când termină, își trage pe ea rochia de casă. Pe umeri, nelipsitul șal, cu vârful potrivit exact pe mijlocul spatelui.

Paolo intră în cameră în timp ce femeia își așază pruncul înapoi, în leagăn.

Bărbatul deschide larg fereastra. Aerul tare de octombrie inundă camera, aducând cu el și foșnetul fagilor de la poalele munților, ale căror frunze au prins deja o nuanță roșiatică. Dinspre grădina pe care Giuseppina o îngrijește cu propriile mâini se aude un cârâit ascuțit de coțofană.

– Nu mai putem rămâne aici, la Pietraliscia.

Femeia încremenește, strângând în brațe perna pe care tocmai o scutura.

– De ce? Sunt stricăciuni? Unde?

– Acoperișul e cam slăbit la încheieturi, însă nu, nu sunt stricăciuni. Numai că noi trebuie să plecăm de aici. Din Bagnara, vreau să zic.

Giuseppinei nu-i vine să-și creadă urechilor. Perna îi scapă dintre mâini.

– De ce?

– De-aia.

Tonul bărbatului nu lasă loc de îndoială: anunțul lui este, de fapt, o hotărâre irevocabilă.

Ea îl fixează cu privirea.

– Ce tot spui acolo? Să plecăm din casa mea?

– Din casa noastră.

„Din casa *noastră*?“, dă ea să-i replice, înfruntându-i privirea cu fălcile încleștate. „Asta e casa *mea*“ – își continuă femeia monologul interior, înecat de ranchiună. „Casa mea, adusă de mine drept zestre, peste care tu și cu taică-tu încă mai cereați bani, tot mai mulți bani, de parcă nici toți banii din lume nu v-ar mai fi ajuns…“ Da, Giuseppina își amintește bine târguiala și toate presiunile pe care familia Florio le făcuse ca să pună mâna pe o zestre cât mai mare, nu uitase cu ce eforturi izbutiseră ai ei să le mulțumească pe rudele mirelui, toate acestea într-un moment în care ea pur și simplu nu-și dorea să se căsătorească. Iar el, acum, vrea ca ea să-și lase casa și să plece în lume? Bine, dar de ce?

De fapt, nu, nu vrea să afle. Iese pe coridor și se depărtează de odaia aceea și de cearta care stă să se iște acolo.

Paolo o ajunge din urmă.

– Sunt crăpături pe interior, mai multe țigle au căzut de pe casă… La următorul cutremur ne cade tot acoperișul în cap.

Ajung în bucătărie. Ignazio înțelege din zbor întreaga situație. Cunoaște bine semnele de furtună, iar în clipa aceasta le poate detecta pe toate deodată. Îi face semn Vittoriei să se depărteze, iar copila se strecoară spre scările de la ieșire, pierzându-și urma pe afară. Cât despre el, se retrage pe coridor, rămânând însă în apropierea ușii de la bucătărie: se teme nu numai de modul în care va reacționa Paolo, ci și de ieșirile nervoase ale cumnatei sale.

Nu, nu va ieși nimic bun din cearta care se arată la orizont. De altfel, nimic bun n-a ieșit vreodată în relația dintre ei.

Femeia înșfacă o mătură și începe să adune făina de pe podele.

– Repară-l, nu? Ești capul familiei. Sau cheamă niște meșteri.

– Nu pot sta aici să supraveghez zidarii și nici timp nu am. Dacă nu plec pe mare, nu avem ce pune pe masă. Da, navighez de colo până colo, de la Napoli la Palermo și în toate părțile, însă nu vreau să fiu același *bagnaroto*[3]. Pentru mine și pentru fiul meu, vreau mai mult.

Femeia scoate un sunet straniu, deopotrivă o exclamație disprețuitoare și un râs isteric.

– Bine, dar tu ești și vei rămâne mereu *bagnaroto,* fie și dacă vei ajunge la curtea Bourbonilor. Nimeni nu poate scăpa de el însuși, indiferent cât parfum de bani și bogăție și-ar turna pe el. Iar tu nu ești altceva decât un om care vinde marfă transportată cu tartana, cumpărată împreună cu cumnatul lui, care îl tratează ca pe o slugă.

Spunând toate acestea, Giuseppina începe să-și facă de lucru cu vasele din copaie.

Din locul în care s-a postat, Ignazio remarcă zgomotul strident al farfuriilor care se lovesc ritmic între ele și-și imaginează gesturile ei nervoase. Îi întrevede spinarea aplecată deasupra copăii, mișcându-se cu zvâcniri scurte, neregulate.

Îi înțelege trăirile și intuiește probabil cum se simte: furioasă, confuză, înspăimântată. Copleșită de temeri nedefinite.

Aceleași stări pe care le trăiește și el de astă-noapte.

– O să plecăm cât mai repede, poate chiar zilele următoare. Ar fi bine s-o anunți pe bunica ta că…

Deodată, o farfurie se face țăndări de pardoseală.

– Eu din casa mea nu plec! Scoate-ți asta din minte!

– Casa ta! sare Paolo, sufocându-și cu greu o sudalmă. Casa ta! De când ne-am luat cu acte, nu trece zi să nu-mi reproșezi asta! Tu și rudele tale, tu și banii tăi! Eu sunt cel care te întreține, așa să știi, eu, cu munca mea!

– Ei bine, da! E casa mea, lăsată moștenire de părinții mei. Tu nici măcar în visele tale nu puteai năzui la o așa casă. Trăiai în șura cumnatului tău, îți

amintești? Ai primit ducați de la unchiul meu și de la tata drept zestre din partea mea, iar acum ai hotărât să pleci? Înșfacă o tigaie de cupru, o trântește cu putere de pardoseală, apoi continuă: eu nu plec nicăieri! E casa mea! A, e spart acoperișul? Foarte bine, se repară! Tu oricum nu ești aproape niciodată acasă, pleci lună de lună. Du-te, n-ai decât să te duci unde vezi cu ochii. Fiul meu și cu mine nu ne mutăm din Bagnara.

– Ba nu. Ești nevasta mea. Băiatul este al meu. O să faci cum spun eu, vine replica lui Paolo pe un ton rece, de gheață.

Chipul Giuseppinei își pierde brusc culoarea.

Își acoperă fața cu șorțul, apoi, brusc, începe să-și lovească fruntea cu pumnii, într-un gest plin de furie gregară, care se cere eliberată.

Ignazio ar vrea să intervină, să-și calmeze fratele și cumnata; știe că nu are căderea s-o facă, prin urmare, își întoarce privirile de la ei, stăpânindu-și pornirea.

– Mizerabilule, vrei să-mi iei totul? strigă printre sughițuri de plâns Giuseppina. Aici sunt mătușa și bunica mea, aici sunt mormintele tatălui și mamei mele. Iar tu, de dragul banilor, vrei să las baltă tot? Ce nație de om ești?

– Ba nu! Încetează!

Însă femeia nu mai are urechi pentru el.

– Ba nu, așa îndrăznești să-mi spui? Ba nu? Și unde, mă rog frumos, ți-ai pus în gând să pleci, blestemată fie ziua asta!?

Paolo cercetează cu privirea cioburile de farfurie de pe pardoseală, mișcând unul cu vârful ghetei. Înainte să răspundă, mai așteaptă o vreme, până femeia se mai potolește din plâns.

– La Palermo, unde Barbaro și cu mine am deschis o prăvălie cu mirodenii. Este un oraș înfloritor și foarte bogat, nici nu se compară cu Bagnara. Se apropie de Giuseppina și, mângâindu-i brațul, continuă: pe urmă, în zona portului locuiesc mai mulți consăteni de-ai noștri. Nu te vei simți singură.

Gestul bărbatului fusese repezit, ușor brutal, însă era un semn de afecțiune.

Giuseppina îi îndepărtează mâna cu un gest nervos.

– Nu, șuieră ea printre dinți. Eu nu vin.

Brusc, ochii limpezi ai lui Paolo sticlesc aspru.

– *Nu* am voie să spun doar eu. Sunt bărbatul tău, așa că vei veni cu mine la Palermo, chiar dacă pentru asta va trebui să te târăsc de păr prin praf de aici până la turnul Re Ruggero. Începe să împachetezi. Plecăm săptămâna viitoare.

„Batog“ în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.)

„Locuitor din Bagnara“ – în lb. it, dialect sicilian, în orig. (n. tr.)

Mirodenii
noiembrie 1799 – mai 1807

Cu mania' un pinia.

„Cine își vede de-ale lui n-are a se plânge."

(Proverb sicilian)

Încă din 1796, peste Italia se simțeau adieri de revoluție, stârnite de trupele comandate de un general tânăr și ambițios: Napoleon Bonaparte.

În 1799, iacobinii din Regatul Napoli s-au răzvrătit împotriva monarhiei de Bourbon, instaurând Republica Napolitană. Ferdinand al IV-lea al Neapolelui și Maria Carolina de Habsburg sunt nevoiți să se refugieze la Palermo. Revin la Napoli abia în 1802; experimentul republican se încheie cu o represiune feroce.

Pentru a contracara expansiunea tot mai agresivă a francezilor, mai multe state, printre care Imperiul Britanic, cel austriac și cel țarist, dar și Regatul Neapolelui, și-au unit forțele împotriva Franței. Dar, după înfrângerea de la Marengo (14 iunie 1800), austriecii au fost nevoiți să semneze tratatul de la Lunéville (9 februarie 1801), pentru ca, un an mai târziu, Imperiul Britanic să încheie cu francezii tratatul de pace de la Amiens (25 martie 1802), prin care se mulțumeau că-și pot proteja coloniile. În consecință, marina britanică își consolidează prezența în Marea Mediterană, în special în Sicilia.

Pe 2 decembrie 1804, Napoleon s-a proclamat împărat al Franței și, după victoria decisivă de la Austerlitz (2 decembrie 1805), a proclamat sfârșitul dinastiei Bourbon, trimițându-l pe generalul André Masséna la Napoli cu sarcina de a-l pune pe tron pe nimeni altul decât pe fratele lui Napoleon însuși, Joseph, care devine astfel „rege de Napoli". Ferdinand se vede obligat din nou să se refugieze la Palermo, unde, cu toate că-și continuă domnia asupra Siciliei, se află sub tutela englezilor.

Scorțișoară, piper, chimen, anason, coriandru, șofran, sumac, scorțișoară chinezească…

Nu, acestea nu sunt doar simple condimente pentru gătit. Sunt și leacuri, sunt și cosmeticale, sunt și otrăvuri, și parfumuri, dar și îmbierea unor țări îndepărtate, pe care puțini au avut ocazia să le vadă.

Până să ajungă pe tejgheaua unui negustor de mirodenii, un baton de scorțișoară sau o rădăcină de ghimbir trece prin zeci de mâini, călătorește pe spinarea catârilor sau a cămilelor, în caravane nesfârșite, traversând oceanul către porturile europene.

Desigur, costurile cresc cu fiecare etapă.

Bogat este și cel care-și permite să le cumpere, bogat este și cel care reușește să le vândă. Mirodeniile de bucătărie – ca să nu mai pomenim de cele pentru tratamentele medicale sau pentru parfumuri – sunt o afacere pentru cei mai aleși dintre cei aleși.

Veneția, de exemplu, își datorează bogăția comerțului cu mirodenii și taxelor vamale. Acum însă, la începutul secolului al XIX-lea, britanicii și francezii dețin, practic, monopolul. Din coloniile lor de peste mări sosesc corăbii încărcate cu ierburi tămăduitoare, dar și cu zahăr, ceai, cafea și ciocolată.

Prețul scade, mărfurile se diversifică, porturile își deschid larg porțile, cantitățile de mirodenii cresc tot mai mult. Și nu doar la Napoli, sau la

Livorno, sau la Genova. În Palermo, negustorii de mirodenii, *aromatari*, înființează o corporație. Dețin chiar și propria biserică, Sant'Andrea degli Amalfitani.

În plus, sunt din ce în ce mai mulți aceia care își pot permite să facă negoț cu ele.

* * *

Ignazio mai-mai c-a încetat să răsufle.

De fiecare dată pățește așa.

Când velierul ajunge în rada portului Palermo, prin stomac încep să-i umble fluturi, întocmai ca unui îndrăgostit. Zâmbește și-i strânge cu putere brațul lui Paolo, care-i întoarce gestul.

Nu, nu l-a lăsat la Bagnara. L-a vrut alături de el.

– Mulțumit? îl întreabă.

El încuviințează din cap: ochii îi lucesc și, cu fiecare respirație, simte cum pieptul i se inundă de frumusețea orașului. Prinzându-se de odgoane, se cațără la proră, în dreptul bompresului.

Și totuși, iată că a lăsat în urmă Calabria, familia sau, în sfârșit, ceea ce a mai rămas din ea. Iar acum, cu cerul și marea revărsându-i-se parcă în priviri, nu mai are teamă de viitor. Spectrul înfricoșător al singurătății este acum o fantasmă a trecutului.

Cu respirația tăiată, urmărește cu privirea suprapunerea ireală a numeroaselor nuanțe de albastru ce țin loc de fundal pereților stâncoși care, scăldați în soarele amiezii, străjuiesc de jur împrejur portul. Fermecat de priveliștea munților, Ignazio mângâie pios verigheta mamei, pe care o poartă acum pe inelarul mâinii drepte. Și-o pusese pe deget ca să fie sigur că n-o pierde. De fapt, atunci când o atinge, Ignazio are sentimentul că buna lui mamă e acolo, cu el, că poate să-i audă vocea. Iată, parcă îl strigă, parcă i-a ascultat chemarea.

Sub privirile sale fermecate, orașul începe să-și dezvăluie tainicele frumuseți. Prinde formă.

Domuri faianțate, turnuri cu creneluri, acoperișuri învelite în țiglă. Iată portul La Cala, plin ochi de feluci, brigantine, goelete – un golf de forma unei

inimi, prins la mijloc între două limbi de pământ. Prin pădurea de catarge se întrevăd porțile orașului, încastrate în palatele care au fost literalmente construite deasupra și în jurul lor: poarta Doganella, poarta Calcina, poarta Carbone. Case îngrămădite unele într-altele, cățărându-se una în spatele celeilalte, căutând parcă să-și facă loc ca să prindă o fărâmă de priveliște către mare. În stânga, ascuns pe jumătate de acoperișuri, turnul-clopotniță al bisericii Santa Maria di Porto Salvo; ceva mai departe, se pot zări biserica San Mamiliano și turnul îngust al bisericii dell'Annunziata, iar mai încolo, parcă de partea cealaltă a zidurilor, cupola octogonală a bazilicii San Giorgio dei Genovesi. La dreapta, altă biserică, mai mică și mai pântecoasă – Santa Maria di Piedigrotta –, precum și Castello a Mare, cu silueta sa impunătoare, înconjurat de un șanț de apărare; trecându-l cu privirea, urmează la mică distanță, pe o fâșie de pământ care intră în mare, spitalul de carantină pentru marinarii bolnavi.

Peste tot și toate, însă, străjuiește maiestuos muntele Pellegrino. În plan secund, o centură muntoasă, acoperită de păduri.

În aer se deslușește o mireasmă diafană venind dinspre țărm și plutind deasupra mării – un amestec de sare, fructe, foc de lemne, alge, nisip… Paolo spune că așa miroase uscatul. Ignazio înțelege însă că simte un parfum distinct – parfumul orașului.

Dinspre chei se aude freamăt de oameni, zgomote de activitate intensă. Aerul aromat, de mare, este acoperit pe alocuri de miasme acre – gunoi, transpirație și smoală –, întețite de duhoarea de apă stătută.

Însă în tot acest timp, nici Paolo, nici Ignazio nu au luat seama la Giuseppina, care încă privește lung către orizont, căutând parcă să mai zărească o dată casele din Bagnara.

Niciunul nu bănuiește că, de fapt, femeia are încă vie în minte îmbrățișarea Mattiei, dinainte de plecare. Femeia aceea nu îi este doar cumnată, ci în primul rând o prietenă, un punct de reper, vocea care a călăuzit-o în primele, complicatele luni ale căsniciei cu Paolo.

Giuseppina nădăjduise că Barbaro și Mattia le vor putea fi alături și la Palermo, însă speranța se stinsese în fașă. Paolo Barbaro le-a spus că rămâne în

Bagnara, urmând să facă periodic drumul dus-întors către Palermo, unde avea acum un alt port sigur, pe rutele sale de comerț către nord. În schimb, femeia trebuia să rămână la Bagnara, să se îngrijească de casă și de copii. Giuseppina bănuia că, de fapt, bărbatul voia să-și îndepărteze nevasta de frați: Barbaro nu era prea bucuros de tovărășia lor prea strânsă, în special de legătura dintre Ignazio și Mattia.

O lacrimă i se prelinge pe obraz, pierzându-se apoi între faldurile șalului. Giuseppina rememorează foșnetul familiar al copacilor care coboară dinspre munți până aproape de mare, partidele de alergat pe ulițele Bagnarei până la turnul Re Ruggero, cu soarele reflectându-se când în apa mării, când în pietrele de pe plajă.

Acolo, pe digul de la poalele turnului, Mattia o sărutase pe obraz.

– Caută să nu-ți faci gânduri de singurătate. Eu mă voi duce la copist să-mi scrie scrisori pentru tine și la fel să faci și tu. Hai, nu mai plânge așa, te rog!

– Nu-i drept! exclamă Giuseppina, cu pumnii strânși. Nu vreau!

Cealaltă o îmbrățișase.

– *Cori meu*[4], așa-i rostul lucrurilor. Noi aparținem soților noștri, nu avem nicio putere. Hai, fii tare!

Giuseppina o dezaprobase scuturând din cap: nu putea concepe să fie astfel dezrădăcinată, smulsă din ținutul ei natal. Într-adevăr, femeile se aflau în puterea soților lor – ei erau cei care dictau. De multe ori însă, aceiași soți nu știau cum să-și țină lângă ei propriile neveste.

Era și cazul relației ei cu Paolo.

Deodată, expresia de pe fața Mattiei se schimbase. Desprinzându-se din îmbrățișarea Giuseppinei, se dusese în întâmpinarea lui Ignazio.

– Știam că va veni și ziua asta. Era doar o chestiune de timp, comentase, sărutându-l pe frunte. Apoi le dădu amândurora o binecuvântare: *U' Signuri v'aiuta e a' Maronna v'accumpagna*[5].

– Amin, răspunsese el.

Mattia își deschisese larg brațele, cuprinzându-i pe Giuseppina și Ignazio într-o îmbrățișare comună, în trei.

– Ia seama la fratele nostru, Paolo. E mult prea aspru. Cu toată lumea, dar mai ales cu ea. Spune-i să fie mai îngăduitor. Tu poți să i-o zici, îi ești frate și ești bărbat. Pe ce-i spun eu nu dă nici două parale, îl avertizase ea pe Ignazio.

Rememorând scena, Giuseppina simte un nod în gât. Își sufocase lacrimile de emoție pe umărul cumnatei, afundându-și fața în materialul aspru al mantiei ei.

– *Grazie, cori di lu me cori*[6].

Răspunsul fusese o mângâiere pe obraz.

Auzind cuvintele surorii sale, Ignazio se întunecase la față. Se întorsese să se uite peste umăr dacă nu cumva Paolo Barbaro se afla prin preajmă.

– Dar bărbatul tău, Mattia? Bărbatul tău e îngăduitor? Te respectă? pufnise el pe un ton coborât. Nici nu știi cât mă doare că trebuie să te las aici, singură cu el.

Femeia își plecase privirea.

– Asta este. Se poartă așa cum trebuie să se poarte.

O frază. Un șuierat, asemenea unei pale de fân care se face scrum.

Din acel gest, Giuseppina înțelesese ceea ce știa deja. Că Barbaro era agresiv cu ea, că o trata neîndurător. Căsătoria lor fusese rezultatul unei înțelegeri financiare între familii, ca și în cazul ei și al lui Paolo.

N-au cum să priceapă ei, bărbații, că Mattia și cu ea rămăseseră cu inima frântă.

Vittoria o strigă:

– *Zia*[7], privește! Am ajuns!

E fericită, în al nouălea cer. Gândul că va locui într-un oraș nou, departe de Bagnara, i-a umplut inima de bucurie de la bun început.

– Să vezi ce frumos o să fie, *zi'*, îi spusese Giuseppinei în ziua dinaintea plecării.

Răspunsul mătușii fusese o grimasă.

– Ești prea micuță ca să înțelegi. Nimic nu-i ca aici, în sat…

– Exact, răspunsese Vittoria nelăsându-se descurajată. E un oraș, un oraș adevărat.

Giuseppina scuturase din cap, simțind cum suferința, resentimentele și furia îi înfigeau ghearele în stomac.

Copila sare în picioare, arătând ceva în depărtare. Paolo încuviințează din cap, iar Ignazio începe să-și agite brațele.

Din mulțimea de ambarcațiuni se desprinde un barcaz care-i conduce la chei, pentru acostare. În timp ce se pregătesc pentru abordaj, pe chei se adună deja o grămadă de curioși. Întinzându-și brațul, Barbaro prinde odgonul din zbor, fixându-l de bolard. Din mulțime se desprinde un bărbat, care le vine în întâmpinare.

– Emiddio!

Paolo și Barbaro sar pe chei, salutându-l pe noul venit cu familiaritate și respect. În timp ce întinde pasarela pe chei, ajutându-și cumnata să debarce, lui Ignazio nu-i scapă imaginea celor trei discutând aprins. Cu picioarele parcă înfipte în puntea tartanei, Giuseppina își ține pruncul ca și cum ar vrea să-l apere de o amenințare. Cu gesturi blânde, bărbatul o ajută să coboare pe chei, explicându-i:

– Cel de acolo este Emiddio Barbaro, vărul lui Paolo. El ne-a ajutat să cumpărăm magazinul de mirodenii.

Vittoria sare și ea pe uscat, îndreptându-se glonț către Paolo. Cu un gest tăios, bărbatul îi taie elanul, interzicându-i să deschidă gura.

Giuseppina citește o tensiune ciudată pe chipul soțului – un fel de tremur interior, o breșă în atitudinea lui, altfel atât de sigură, încât adesea o face să-și înăbușe strigăte de furie. Însă totul durează numai o secundă: chipul lui Paolo redevine aspru, colțuros. Expresie de om dur, priviri furișate, prudente. Dacă pe Paolo l-a cuprins teama, ei bine, știe s-o ascundă cum nu se poate mai bine.

Femeia scutură din umeri. N-o interesează. Se întoarce către Ignazio, adresându-i-se pe un ton coborât, să n-o mai audă și altcineva.

– Îl cunosc. Până acum doi ani, când îi mai trăia mama, venea mereu la Bagnara. Apoi vocea i se înmoaie. Mulțumesc, murmură înclinându-și capul și dăruindu-i o privire care se oprește pe un petic de piele situat între curbura gâtului și claviculă.

Ignazio încetinește pasul, apoi o urmează.

Face primul pas pe cheiul pietruit.

Din ochi, Palermo îi picură încetul cu încetul în stomac.

Iată-l, așadar, acolo, în oraș.

Un sentiment de miracol împlinit și de căldură binecuvântată care-i scaldă inima și de care își va aminti cu melancolie când, câțiva ani mai târziu, îl va trăi cu adevărat.

* * *

Paolo îl cheamă pe Ignazio ca să-l ajute să încarce lucrurile în căruța de care le-a făcut rost Emiddio Barbaro.

– V-am aranjat o locuință în vecinătatea numeroșilor consăteni din Bagnara care s-au stabilit aici, în Palermo. O să fiți mulțumiți.

– Cum e casa, e mare?

Paolo aruncă în căruță un coș de nuiele plin ochi cu veselă. Un scrâșnet sec le face tuturor cunoscut că o farfurie tocmai s-a spart. Parcă de nicăieri, își fac apariția doi hamali, care urcă în căruță *corriola*, cufărul cu trusoul Giuseppinei.

O grimasă.

– Trei odăi pe un singur cat. Desigur, nu sunt la fel de spațioase precum camerele casei voastre din Calabria. Mi-a spus de ea un consătean, al cărui văr s-a întors pe continent, la Scilla. Dar cel mai important lucru este că se află la doar câțiva pași de *putìa* voastră.

Giuseppinei nu-i rămâne altceva de făcut decât să-și lase privirea în jos, fixând pietrele cheiului, și să tacă.

Totul e deja hotărât.

Simte cum, pe dinăuntru, furia îi urcă spre cap, mugind. I se lipește de frânturile de inimă, reasamblându-le, însă total greșit, fără noimă, toate cioburile acelea înfigându-i-se între coaste și gât, rănind-o.

Ar vrea să se afle oriunde în clipa aceasta. Chiar și în iad. Numai acolo, nu.

Paolo și Barbaro rămân să descarce bagajele pe chei. Însoțită de Ignazio, femeia se lasă condusă de Emiddio către oraș, trecând pe sub Porta Calcina. Pe drum, zgomotele orașului o asaltă cu brutalitate, agresiv.

În locul acesta, până și aerul este putred. Întregul oraș e mizerabil – observă acest lucru dintr-o singură privire. Palermo este un loc imund.

Mergând în față, nepoata ei râde zgomotos, făcând piruete. „Cum poate oare să fie atât de fericită?“, se gândește ea cu amărăciune, târându-și picioarele pe trotuarul murdar. „Pe de altă parte, da, e adevărat: nu avea nimic, deci nu a pierdut nimic. Vittoria nu are decât de câștigat.“

Într-adevăr, copila își imaginează viitorul și visează; visează că a încetat să mai fie un orfan oarecare, acceptat din milă. Își imaginează că are ceva bani puși deoparte, poate chiar și un soț cu care să nu se înrudească nici pe departe. Și libertate: mai multă libertate decât cea care i-ar fi fost sortită în sătucul ei strâmt, prins între munți și mare.

În schimb, Giuseppina se simte golită de viață și pe cale să-și piardă mințile.

Dincolo de poarta de acces în oraș, strada se torsionează printre prăvălii și magazii care dau către alte ulițe, aliniate cu case de locuit, asemănătoare mai curând unor barăci. Recunoaște câteva chipuri. Nu le întoarce salutul.

O încearcă rușinea.

Da, le cunoaște, le știe bine, chipurile acelea. Oameni plecați de mulți ani din Bagnara.

– Sărăntoci, își auzise adesea bunica judecându-i.

– Muritori de foame cărora nu le-a plăcut să mai stea aici, în sat, îi dădea apă la moară unchiul său.

Sunt oameni care preferă să trăiască de azi pe mâine într-o țară străină sau să-și oblige nevestele să slugărească pe la casele altora. Căci Sicilia este alt tărâm, o lume aparte, unde nimic nu-și are corespondentul pe continent.

Iar femeia simte cum furia îi năvălește spre tâmple tocmai pentru că ea, Giuseppina Saffiotti, nu este o sărăntoacă nevoită să plece în pribegie ca să-și câștige pâinea. Are pământ, are un trusou, are zestre.

Pe măsură ce drumul se îngustează, inima îi devine mai grea. Nu izbutește să mai țină pasul cu ceilalți. Nu vrea.

Ajung într-un loc deschis. În stânga, o biserică cu un portic închis de coloane.

– Aceasta este Santa Maria la Nova, îi explică Emiddio Giuseppinei, arătând spre clădire. Cea de colo, în schimb, este San Giacomo. N-o să duceți lipsă de locuri de rugăciune, adaugă el, pe un ton conciliant.

Femeia îi mulțumește și își face semnul crucii, însă nu la rugăciuni îi stă mintea în acele clipe. De fapt, rememorează tot ceea ce a fost obligată să lase în urmă. Cercetează cu privirea pavajul cu resturile de fructe și legume care parcă se înecă în băltoacele noroioase. Nici cele mai viforoase vânturi n-ar putea alunga, probabil, miasma de moarte și de bălegar care domnește peste oraș.

În cele din urmă, se opresc pe una din laturile pieței. Rând pe rând, câte un trecător încetinește pasul, aruncându-le ocheade furișate; în vreme ce alții, mai înfigărești, vin să-l salute pe Emiddio ca să scormonească mai bine cu privirea prin lucrurile nou-veniților, să-i cântărească după veșminte și gesturi, deslușindu-le parcă, filă cu filă, viața.

„Plecați, plecați toți din fața mea!“, ar fi vrut Giuseppina să le urle în față. „Dispăreți!“

– Aici e, am ajuns, anunță Emiddio.

O ușă din lemn. Coșuri cu fructe, verdețuri și cartofi sunt sprijinite de batante.

Emiddio se apropie și lovește violent cu piciorul unul dintre coșuri. Apoi își pune mâinile pe șolduri și începe să vorbească tare, pe tonul unui crainic domnesc.

– *Mastro* Filippo, apăi ce-i facem, ne luăm și noi catrafusele de pe aici? Că, uite, au sosit chiriașii cei noi, de la Bagnara.

Vânzătorul este un bătrânel aplecat de spate și cu un ochi apos. Sosește din fundul prăvăliei, sprijinindu-se pe pereți.

– *Bbono… ca sugnu*[8]*!*

Ridicându-și capul, își descoperă și celălalt ochi, mult mai vioi, cu care îl scrutează în trecere pe Ignazio, oprindu-se apoi asupra Giuseppinei.

– Ah, era și timpul! *L'avia ditto di livari 'sta robba già stamatina*[2], comentează Emiddio.

Târșâindu-și picioarele în direcția coșurilor, bătrânul începe să tragă unul dintre ele pe caldarâm. Ignazio dă să-l ajute. Însă Emiddio îl oprește, punându-

i mâna pe braț.

– *Mastro* Filippo e mai puternic decât noi doi la un loc.

Cuvintele lui păreau totuși să aibă un alt înțeles, ascuns.

Este prima lecție pe care Ignazio o învață: aici, la Palermo, o frântură de propoziție, rostită însă cu subînțeles, poate avea greutate mai mare decât un întreg discurs.

Mai cu o gâfâitură, mai cu un oftat, neguțătorul eliberează trecerea. În urma lui, frunze și coji de portocală.

O căutătură a lui Emiddio e suficientă astfel încât și acestea să fie îndepărtate.

În sfârșit, nou-veniții pot intra.

Giuseppina privește de jur împrejur. Înțelege imediat că în casă n-a mai locuit nimeni de cel puțin două luni. Iată și vatra pentru gătit, aproape pe pragul de la intrare. Hornul este, se vede treaba, necurățat: peretele este înnegrit, plăcile de gresie sunt ciobite și murdare de funingine. Există o singură masă, iar scaune nu se văd, ci numai un taburet. Câteva rasteluri încastrate în pereți, protejate de uși din lemn umflat și spart din loc în loc. Grinzile sunt pur și simplu învelite în pânze de păianjen; din cauza umidității, pe pardoseală mișună viermi. Sub tălpi, lemnul podelelor scârțâie la fiecare pas.

Și întunecos.

Întuneric.

Furia se transformă în repulsie și urcă din nou în stomac, devenind fiere amară. O senzație atât de intensă, încât o cuprinde brusc greața.

„Asta numește el casă? Casa mea?“

Trece în dormitorul pe care Emiddio și Ignazio îl examinează deja de ceva timp. O odaie strâmtă, semănând mai curând a coridor, cu o lumină bolnavă de la o fereastră protejată de zăbrele, care dă spre curtea interioară. De afară îi ajunge la urechi susurul unei fântâni.

Celelalte două odăi – mai curând, două debarale. Între încăperi nu există uși, doar perdele.

Giuseppina îl strânge la piept pe Vincenzo, continuând să se uite de jur împrejur, fără să izbutească încă a-și crede ochilor. Cu toate acestea, ce se întâmplă este aievea. Toată mizeria. Toată calicia.

Vincenzo se trezește. Îi este foame.

Femeia se întoarce cu el în bucătărie. Acum e singură, Ignazio și Emiddio n-o pot vedea – sunt afară, dincolo de prag. Simțind că picioarele îi cedează, se lasă să cadă pe taburet, înainte să se prăbușească cu tot cu copil pe podea.

Soarele coboară spre asfințit și, curând, întunericul va cădea peste Palermo și peste maghernița aceea, transformând-o într-un mormânt.

Așa o găsește Ignazio când revine în casă. Descurajată, cu pruncul scâncindu-i în brațe.

Bărbatul începe să-și facă de lucru cu bagajele.

– Te ajut eu, îi spune. Curând va ajunge și Paolo, cu restul coșurilor și cu *corriola*.

Ar vrea să șteargă cumva expresia de groază de pe chipul Giuseppinei. Ar vrea să-i alunge gândurile negre, ar vrea…

– Oprește-te! iar vocea îi sună spart și, ridicându-și privirea spre el, îl întreabă cu voce aproape șoptită, vlăguită, fără nicio urmă de mânie: chiar nu ne puteam permite ceva mai bun decât toată mizeria asta?

– Nu aici, nu la Palermo. Orașul… Orașul e oraș, asta-i. E scump. Nu e un sătuc ca al nostru, spune Ignazio, înțelegând însă că vorbele lui n-ar putea-o nicicum consola.

Femeia privește acum în gol.

– Asta e o colibă. O *catojo*. Unde m-a adus fratele tău?

* * *

Dis-de-dimineață. Nici țipenie pe platoul San Giacomo, piața către care se deschide de *putìa* familiilor Florio și Barbaro.

Ușa prăvăliei de mirodenii scârțâie sinistru. Paolo își face curaj și intră. O miasmă grea, de mucegai, îl izbește în plin.

În spatele lui, Ignazio lasă să-i scape un oftat din rărunchi. Tejgheaua e umflată din cauza umezelii. Vasele și recipientele de preparat mirodenii sunt descompletate.

Sentimentul de descurajare trece de la unul la celălalt, îi învăluie, apoi li se fixează într-un loc nedefinit, între piept și gât.

– *Nuddu ni rissi chi vinivate a stari ccà*[10], caută să se justifice tânărul venit să le înmâneze cheile. Pe urmă, știți, *don* Bottari îi cam *allitticato,* cam șubred cu sănătatea… Nu se dă jos din pat de săptămâni bune.

Ignazio este însă de părere că, dincolo de faptul că nu s-a simțit bine, pe Bottari, de fapt, nu l-a interesat nici cât negru sub unghie de magazin. Toată mizeria asta din jur nu e de azi, de ieri.

Paolo nu se pronunță nicicum.

– Dă-mi mătura, spune el, în schimb. Du-te s-aduci câteva găleți cu apă.

Înșfacă măturoiul din nuiele și începe să măture podeaua. Mișcările sale îi arată furia, dar o furie controlată. Nu așa i se înfățișase *putìa* ultima dată când venise la Palermo.

Cu pași șovăielnici, Ignazio se îndreaptă către odaia care se întrezărește după o perdea.

Smârdoare. Talmeș-balmeș. Stive de hârtii aruncate la întâmplare. Scaune vechi, pistiluri de mojar sparte.

Deodată, simte cum pune stăpânire pe el sentimentul că totul a fost o sminteală, că au riscat și au pierdut totul. Judecând după sunetul ritmic al măturoiului de dincolo, înțelege că și Paolo împărtășește același sentiment.

Frush, frush.

Fiecare mișcare din braț o resimte ca pe o palmă zgomotoasă. Nimic nu a mers așa cum se așteptaseră ei. Nimic.

Cu gesturi apatice, se aplecă să strângă hârtiile, golind un sac din iută în care să colecteze gunoiul. Un gândac uriaș îi cade drept la picioare.

Frush, frush.

Inima e ca o piatră minusculă, pe care o poți ține cu două degete.

Cu o lovitură de picior, trimite insecta într-un ungher.

* * *

Când bate ora prânzului, curățenia e gata. În prag, Paolo – desculț, cu mânecile cămășii suflecate – își șterge fața plină de sudoare.

Acum, magazinul de mirodenii miroase a apă și săpun. Tânărul de dimineață șterge de praf recipientele pentru mirodenii și mojarele, aliniindu-le după

indicațiile bărbatului.

– Ah! Carevasăzică, adevărat îi. A deschis iar prăvălia.

Paolo se întoarce.

Cel care vorbise era un bărbat de vârstă mijlocie, cu ochii de un albastru atât de deschis, încât păreau limpeziți în mai multe ape. Un început de chelie îi desenează o pată deschisă la culoare pe frunte. Poartă haine din postav, *plastron* și un ac de cravată din aur.

Puțin mai în spate, o fetișcană cu o mantelă căptușită din satin și cercei cu perle, la brațul unui tânăr.

– Ce a făcut Domenico Bottari? L-a închiriat? întreabă al doilea bărbat.

Paolo își întoarce privirea către el. E mai tânăr decât celălalt, cu o voce mai pătrunzătoare, dar marcată de un accent distinctiv, și cu chipul presărat de pistrui.

– Eu sunt proprietarul, împreună cu fratele și cumnatul meu.

Își șterge mâna umedă de pantalonii suflecați peste glezne și i-o întinde în semn de salut.

– *Vuautri site u' patrune?*[11] Chipul tânărului se crispează de râs: *site tanto patrune chi manco vi putiti fari lavari n'terra?*[12]

– Alt calabrez! exclamă tânăra. Mai sunt mulți, oare? Știi, când se pornesc ăștia la vorbă, zici că-și cântă cuvintele, nu alta!

– Și ce intenționați să faceți? Tot negoț cu mirodenii?

Bărbatul mai în vârstă se preface că nu a auzit gluma fetei. Să fie oare fiica lui? „S-ar putea", își spune Paolo în gând, „de vreme ce seamănă atât de bine."

Celălalt se apropie, scrutându-l cu atenție.

– Sau vreți să faceți altfel de negoț? De unde luați marfa?

– Probabil că sunteți în legătură cu alți calabrezi și cu negustorii din Napoli. De la ei cumpărați mirodeniile? îl iscodește din nou bărbatul în vârstă.

– Eu… noi…

Paolo ar vrea să oprească cumva tirul lor de întrebări. Își întinde mâinile în față, ca și când s-ar feri, apoi îl caută din priviri pe Ignazio, care însă e plecat la tâmplar să caute scânduri cu care să repare dulapurile și scaunele șchioape.

Într-un ungher, nu departe de *putìa*, îl zărește pe băiatul de prăvălie. Ține o găleată în mână și îi privește pe cei doi cu respect. Îi face semn să se apropie, însă înțelege imediat că tânărul nu are de gând să se miște din loc.

Bărbatul mai în vârstă înaintează spre ușă.

– Permiteți? întreabă și, fără să mai aștepte răspuns, pătrunde în magazin. Când era Bottari, *putìa* asta mergea bine; acum, e ceva vreme de când… O privire de jur împrejur îi este suficientă. Ce să spun, aveți mult de lucru până să răzbiți cu vânzările, ca să nu vă faceți de râs. Își freacă mâinile, apoi continuă: dacă n-o să luați seama de la cine să cumpărați și cum să vindeți marfa mai departe, riscați să puneți repede lacătul pe ușă.

Paolo lasă deoparte măturoiul, sprijinindu-l de un perete, apoi își rearanjează mânecile cămășii. Acum, vocea nu mai are inflexiunile cordiale de mai devreme.

– Adevărat spuneți. Numai că nu ducem lipsă de putere de muncă și bunăvoință.

– Veți avea nevoie și de noroc, mult noroc.

Tânărul intrase pe urmele bărbatului mai în vârstă. Cercetează dulapurile, contabilizează din priviri mojarele pentru condimente, citește inscripțiile de pe recipiente. Pare să evalueze în bani tot ce vede în jur.

– Cu ce aveți pe aici n-aș zice c-ajungeți prea departe. Aici nu-i Calabria. Aici sunteți la Palermo, capitala Siciliei, unde nu-și au locul toți calicii. Ia în mână un flacon pentru poțiuni și urmărește cu degetul o crăpătură care se întinde dinspre gât către fundul sticlei: doar nu vă închipuiți c-o să faceți treabă cu toate blidele astea ciobite!

– Avem de la cine cumpăra marfă. Suntem negustori de mirodenii, avem tartana noastră. Cumnatul meu urmează să ne furnizeze marfă lunar. Ne va trebui o vreme să ne punem noi înșine pe picioare, după care, încet-încet, le vom face pe toate.

Împotriva propriei voințe, Paolo se află pe poziții defensive: bărbatul din fața lui îl șicanează, îl ia în derâdere, îl pune în dificultate.

– Aha! Carevasăzică, sunteți negustori. Nu spițeri.

Tânărul îi dă un cot celuilalt. Nu-i pasă nici cât negru sub unghie că proprietarul îl aude.

– *Che vi dissi*[13]? Îmi părea mie cam stranie treaba… Nu a sosit nicio cerere nici la Colegiul spițerilor, nici la cel al farmaciștilor. Ăștia *putiàri* sunt.

Celălat îi răspunde cu un:

– *Raggiuni hai*[14].

Lui Paolo i-ar plăcea să-i arunce pe scări afară: veniseră să-și vâre nasul în treburile lui, i-au numărat până și ultimii firfirei din buzunar, iar acum îl iau în batjocură…

– Acum, dacă nu vă supărați, trebuie să-mi văd mai departe de lucru. Și arată spre ușă: ziua bună!

Bărbatul în vârstă se leagănă pe călcâie. Îi aruncă o privire zeflemitoare, apoi bate scurt din tocuri, ca și cum s-ar supune cererii celuilalt, și iese din prăvălie fără să salute.

În schimb, celălalt se mai oprește o dată în prag, aruncând o ultimă privire către dulapurile cu rafturi.

– Două luni, atât vă dau, până s-ajungeți să cereți de pomană pe străzi. Două luni și se-nchide iar prăvălia.

* * *

Când se întoarce, Ignazio îl găsește pe Paolo tras la față, cu mâinile tremurându-i. Mută recipiente și mojarele de colo până colo, le cântărește cu privirea, scutură din cap.

– *Che fu*[15]*?* îl întreabă curios.

Pentru că ceva-ceva trebuie să se fi întâmplat. Fratele lui arată ca și cum ar fi văzut o stafie.

– Adineauri au trecut pe aici trei creștini. În vizită. Doi bărbați și o femeie. M-au descusut despre toate cele. Cine sunteți, cu ce vă ocupați, de unde cumpărați și cum vindeți…

– În sfârșit, lume curioasă, cum s-ar zice.

Ignazio ia câteva scânduri aduse de la *mastru* dulgher pentru repararea scaunelor și a rafturilor. Găsește un cui, îl fixează și începe să-l bată cu

ciocanul.

– Bine-bine, și ce voiau?

– Eh, ce voiau voiau. Însă cine erau – ăsta-i baiul!

Ignazio se oprește brusc din lucru. Iritarea din vocea fratelui nu denotă doar antipatie: este neliniște, poate chiar frică. Se încruntă.

– Paolo, cine erau? Și ce voiau de la noi?

– Am aflat de la *picciutteddro*[16] pe care ni l-a trimis Bottari. I s-a făcut atât de frică, încât nici n-a vrut să se apropie. Apoi Paolo își pune mâna pe brațul fratelui său: era Canzoneri, 'Gnazì. Canzoneri și ginerele lui, Carmelo Saguto, de care nici nu-ți mai spun ce comportament a avut.

Ignazio lasă ciocanul pe masă.

– *Acel* Canzoneri? Angrosistul de mirodenii care vinde chiar și armatei regale?

– Și la toată nobilimea. Da, el.

– Și ce voia?

Paolo face un gest vag, arătând spre magazin. Între brațele lui deschise se formează parcă un mare gol, în care se insinuează umbra istovită a după-amiezii de toamnă.

– Să ne spună că, după părerea lui, n-o s-ajungem prea departe.

O nuanță de descurajare i se simte în voce, un semn de resemnare care-l răscolește adânc, drept în inimă, pe Ignazio. E mai mult decât poate duce.

Înșfacă ciocanul și ia un cui la întâmplare.

– Lasă-i să vorbească.

O lovitură grea de ciocan.

De fapt, nu face decât să-i întoarcă plata pentru revelația din noaptea cutremurului de la Bagnara, când fratele lui îi spusese că vrea să plece.

– Lasă-i pe toți să spună ce vor, Paolo. Noi n-am venit aici să facem foamea sau să fugim noaptea în Calabria, ca ultimii cerșetori.

Vocea lui are un ton dur – un amestec evident de furie, indignare, mândrie. Alt cui, o nouă lovitură de ciocan.

– Dacă am venit până aici, aici rămânem.

* * *

După Canzoneri, și alți spițeri s-au perindat curioși prin preajma prăvăliei. Unii s-au mulțumit să se plimbe încolo și-ncoace prin fața intrării, alții nu s-au sfiit să scruteze înăuntru prin ferestre, în vreme ce a treia categorie era formată din cei care-și trimiteau slugile să arunce o *taliàta*[17] în magazin.

Expresiile de pe chip sunt fie ostile, fie disprețuitoare sau de compătimire. Unul dintre aceștia – un anume Gulì – le-a spus amândurora, pe un ton amical, să nu se bazeze prea mult pe propria ingeniozitate în afaceri, căci Palermo „este un oraș dificil".

Așa că familia Florio începe să cerceteze mai bine Palermo. Îl cercetează în amănunt. Și nu face reduceri.

Clienți, să-i numeri pe degete.

Ca să nu mai pomenim de faptul că, acum, condimente se găsesc din belșug și încă de cea mai bună calitate.

Așadar, atunci când, câteva săptămâni mai târziu, aud clinchetul clopoțelului de la intrare, mai-mai că nu le vine să-și creadă ochilor.

O femeie. Poartă o băsmăluță pe cap și un șorț la brâu. În mână, un petic de hârtie. I-l întinde lui Paolo, cel mai aproape de ea.

– Nu știu ce scrie, îi explică ea. Pe bărbatul meu îl doare tare burta și are febră mare. Mi s-a zis că trebuie să cumpăr toate astea, numai că n-am bani de farmacie, așa că m-am dus la Gulì, care mi-a spus că de banii ăștia nu pot cumpăra nimic. *Vuautri*[18] mi le puteți da pe banii ăștia?

O căutătură între cei doi frați.

Paolo citește de pe bilet.

– Leacuri pentru stomac. Constipație. Să vedem ce se poate face. Enumeră apoi ierburile prescrise: virnanț, flori de nalbă…

Ignazio se cațără până la rafturile de sus, găsește borcanele. Ierburile ajung în mojar, în timp ce Paolo continuă să asculte spusele femeii.

– *Sunnu quattru jorna ca' me maritu avi dulura e 'un si fira a susirisi du' letto*[19]. Aruncă o privire neliniștită în direcția lui Ignazio, care zdrobește ingredientele cu pistilul. Cu astea se înzdrăvenește, ziceți? *Picchìjò' un haiu*

unni iri[20]. A trebuit să pun cerceii zălog și să chem *u' dutturi*, pentru că bărbierul n-a știut ce să-mi zică.

Paul își freacă bărbia.

– Febră? Mare?

– *Si vota nt'o letto e 'un avi risettu*[21].

– Nu-și află liniștea, bietul om… Așa-i, de vreme ce are febră mare…

Ignazio arată spre un vas mare din spatele lui. Paolo înțelege din zbor. O linguriță de așchii dintr-o scoarță de copac închisă la culoare sfârșește în mojar. Femeia aruncă o privire suspicioasă către Ignazio.

– Asta ce mai e?

– Îi spune chinchină. E scoarța unui copac din Perù, bună pentru alungarea febrei, îi explică răbdător Paolo.

Femeia pare însă îngrijorată, afundându-și mâinile în buzunare. Ignazio aude zăngănit slab de *grani* și *tari*[22], pe care femeia îi numără unul câte unul.

– De data asta nu aveți nimic de plătit. Mergeți în pace, îi spune el într-un târziu.

Femeia aproape că nu-și poate crede urechilor. Scoate bănuții și-i pune pe tejghea.

– *Ma l'autri*[23]…

Paolo îi pune mâna pe braț.

– Ceilalți sunt ceilalți și fac așa cum ei cred de cuviință. Noi însă… Noi suntem familia Florio.

Și așa a început totul.

* * *

Una după alta, săptămânile trec. Se apropie Crăciunul.

Într-una din zile, puțin după ce clopotele au bătut de prânz, primesc vizita Giuseppinei. Femeia își găsește soțul și cumnatul făcându-și de lucru cu recipiente și balanțe.

– V-am adus masa de prânz.

Ține în mână un coș cu pâine, brânză și măsline. Ignazio îi trage un scaun, însă ea face semn că nu vrea să se așeze.

– Trebuie să mă întorc acasă. Vice' a rămas singur cu Vittoria.

Paolo o prinde de încheietură.

– Mai stai. Mereu fugi de noi.

În voce i se citește o blândețe oarecum stranie. Precaută, femeia se apropie de soțul său, care-i întinde o felie de pâine unsă cu ulei.

– Am mâncat mai devreme.

El îi strânge mâna într-a lui.

– Și? Un dumicat în plus n-o să-ți facă niciun rău.

Giuseppina acceptă. Continuă însă să-și țină privirea plecată.

Ignazio mestecă lent, studiindu-i pe cei doi.

Glumesc. Mai exact, Paolo este cel care se ține de glume. Giuseppina acceptă bucățelele pe care bărbatul i le întinde, însă chipul îi rămâne încruntat.

Cineva bate la ușa din față.

– Ce mai e acum? O secundă nu poate să stea omu' liniștit la masă!

Paolo își șterge gura cu mâneca. Se duce în prăvălie, în timp ce Ignazio înghite ultima fărâmă de brânză, ridicându-se de pe scaun.

Giuseppina îl prinde strâns de mânecă.

– Ignazio!

Tonul femeii a devenit dintr-odată dur – mai-mai că-l aude vorbind pe fratele lui.

– Ce-i?

– Am nevoie de ajutorul tău. Eu… Din camera alăturată se aude clinchetul unor flacoane pentru poțiuni. Giuseppina continuă: vreau să-i trimit o scrisoare Mattiei. Poți s-o scrii tu pentru mine?

Ignazio se întoarce spre ea.

– Nu-i mai bine să te ajute Paolo?

– L-am rugat, răspunde Giuseppina, sprijinindu-se cu palma de masă. Degetele i se strâng apoi în pumn, înaintând pe suprafața mesei, mai-mai să-l atingă: a zis că nu-i ajunge timpul pentru toate câte are de făcut, așa că nu vrea să și-l irosească cu ale mele. Adevărul este că nu vrea, știu bine asta, iar când i-am spus-o, s-a înfuriat. Mattia nu știe ce facem, dacă ne-am aranjat aici sau

nu… Înainte, mă vedeam zi de zi cu ea, la biserică. Acum, nici măcar nu știu dacă mai trăiește, atât să fac, să-i scriu…

Ignazio oftează. Fratele și soția lui sunt ca uleiul și apa: de stat, pot sta în aceeași oală, însă de amestecat nu se amestecă în veci.

Femeia își coboară vocea. Îl atinge, îi strânge mâna.

– Nu știu altcuiva cui să-i cer ajutorul. Aici, în oraș, nu mi-am făcut încă prieteni și nici nu vreau să-mi deschid inima în fața străinilor. Ajută-mă măcar tu, te rog!

În liniștea așternută brusc, Ignazio cântărește situația. „Nu“, își spune. „Trebuie să se ducă la un copist.“ Nici măcar nu vrea să știe de ce Giuseppina are expresia aceea nefericită pe chip și nici de ce Paolo tot încearcă să se apropie de ea, deși știe foarte bine că va fi respins.

Oricum, e inutil: îi vede pe amândoi zi de zi și îi ascultă, chiar dacă ei nu se ceartă cu voce tare. Pentru că, da, unele lucruri se simt cu inima, le pricepi instinctiv. Iar el, care ține la fel de mult la amândoi, se găsește prins la mijloc.

Este momentul în care el, fratele blajin, generos și săritor, simte ieșind la lumină șarpele adormit, năpârca veninoasă ascunsă cine știe unde. Ignazio s-a învățat cu el și îl bate cu pietre de fiecare dată când dă să iasă. Nu, nu-i poate spune lui Paolo cum să procedeze cu propria soție.

Acum, Giuseppina s-a apropiat și mai mult, murmurându-i lângă obraz:

– Te rog!

Ignazio știe bine că nu trebuie să se interpună între cei doi. Ar fi mai bine să plece de lângă ea, s-o îndemne să discute din nou cu Paolo.

În clipa următoare însă, înțelege: degetele le erau împreunate.

Se desprinde violent din prinsoare și, întorcându-i brusc spatele, îi aruncă peste umăr:

– *Va bbonu*[24]. Acum pleacă!

* * *

Când Paolo îl întreabă de ce duce acasă foi de hârtie și cerneală, el îi explică. Își vede fratele înnegurându-se la chip.

– Ferice de tine. Eu, unul, n-am poftă să-mi aud ocări și din pricina scrisorii ăsteia.

La masa de seară se schimbă puține cuvinte; fiecare își ia bucatele din aceeași farfurie, așezată pe mijlocul mesei. La final, struguri și câteva fructe confiate. Vittoria se plimbă încolo și-ncoace prin odaie, cu Vincenzo în brațe. Cântă.

Guardati stu' figghiu
guardati quant'è beddru
dormi dormi
dormi cuntentu
cà chista è l'ura,
chistu è lu momentu
e veni, veni sonnu
e veni pigghiatillu
a stu' figghiuzzu meo piccilirillu[25]

Giuseppina își șterge mâinile de șorț și, apropiindu-se de Vittoria, o sărută pe obraz.

– Hai, la culcare, voi doi! Eu rămân să termin ce am de făcut cu unchiul tău. Apoi, lăsându-se să cadă pe laviță, își îndepărtează câteva șuvițe de păr de pe obraz și i se adresează lui Ignazio: așadar?

– Mă duc să aduc hârtia.

Bărbatul se duce în odaia pe care o împarte cu Vittoria, întârziind în căutarea cernelii. Între timp, trage cu urechea înspre bucătărie.

– De ce nu mi-ai spus mie? îl aude pe Paolo întrebându-și soția.

– Mi-ai spus că n-ai timp, răspunde Giuseppina cu amărăciune în voce.

– Așa e. Un scârțâit de scaun tras și din nou Paolo: atunci, eu mă duc la culcare!

Ignazio dă buzna în odaie, ținând calea fratelui său.

– Gata, am găsit. Paolo, hai, vino să scrii câteva cuvinte de salut și din partea ta.

Giuseppina își fixează soțul cu privirea. „Rămâi", pare să-i spună.

Iar Paolo rămâne.

Își reia locul pe scaun, începe să scrie. Un bărbat cu caracter dificil, Paolo, însă cum ar putea fi altfel, judecând după copilăria pe care o avusese. În plus, e orgolios, ca mai toți cei din familia Florio.

Când termină, îi trece hârtia lui Ignazio, care, ținând pana între degete, îi face semn Giuseppinei să înceapă.

– Dragă Mattia…

Se oprește, căutând parcă să-și regăsească suflul. Apoi se pornește, vorbele ieșindu-i din gură ca un șuvoi de neoprit.

– Copilul crește frumos, frații tăi muncesc de dimineața până seara târziu… Casa e micuță, însă e aproape de prăvălia cu mirodenii… Pe aici nu există verdețurile pe care obișnuiam să le culegem împreună la munte… Palermo e un oraș foarte mare, iar eu am reușit să cunosc doar străzile care duc în port…

Ignazio are o mină concentrată.

În realitate, percepe exact ce vrea să spună de fapt Giuseppina.

Vincenzo, cel puțin, îmi aduce mângâiere, în timp ce Paolo și Ignazio mă lasă singură cât e ziua de lungă, iar eu mai-mai că-mi pierd mințile în văgăuna asta. Da, pentru că această casă nu-i cu mult diferită față de un depozit al prăvăliei de mirodenii, iar eu sunt nevoită să-mi trec zilele de una singură, îngrozitor de singură, doar cu fiul meu și Vittoria, iar în orașul acesta mare nu-mi găsesc locul, îmi lipsești tu, aici mă pierd în mijlocul zidurilor, al noroaielor, al nimicului.

Într-un târziu, Giuseppina se oprește.

Paolo se apropie de ea, cuprinzându-i umerii și strângând-o afectuos.

– Mâine-dimineață trimit chiar eu scrisoarea, spune el.

Apoi îi mângâie îndelung părul, cu o tandrețe compusă din remușcări, duioșie și teamă. Deschide gura, dând să spună ceva, însă se oprește. Se întoarce și iese din odaie, sub privirile confuze ale soției.

„Ei bine, nu așa. Trebuie s-o facă“, își spune Ignazio în gând. „Trebuie să-i vorbească. S-o asculte. Nu de asta sunt oare căsătoriți? Nu ca să ducă împreună povara pe care le-o rezervă viața?“

Oare nu asta ar face el?

* * *

– Și încă o dată mulțumiri, *don* Florio! Ziua bună!

– Întotdeauna la dispoziția dumneavoastră. La revedere!

Crăciunul lui 1799 a trecut în mare grabă. S-a scurs și anul următor, timp în care prăvălia de mirodenii a prosperat. Cei doi frați Florio au reușit – cu multe eforturi, într-adevăr – să-și facă un renume. O vreme, neîncrederea palermitanilor și zvonurile împrăștiate prin târg de Saguto, ginerele lui Canzoneri, pur și simplu îi doborâseră. Fie de teamă, fie ca să nu-l supere pe Canzoneri, ceilalți spițeri se ținuseră departe de prăvălia lor. Paolo își aduce și acum aminte de zilele lungi pe care și le petrecuse sprijinit de ușorul ușii, așteptând să intre fie și un client rătăcit ori vreun negustor care să comande un transport de mirodenii. Mai mult, se văzuseră obligați să suporte și căutăturile iscoditoare ale lui Saguto, care își făcuse obiceiul să se perinde încolo și-ncoace prin fața prăvăliei, mai-mai țopăind de bucurie când o vedea pustie. Paolo își jurase să-i șteargă pentru totdeauna rânjetul disprețuitor de pe față.

Anul următor, 1801, a adus cu el un val de îngheț și multe ploi. Ușa se închide cu același scârțâit, devenit acum familiar. O clipă, foșnetul ploii pătrunde în încăpere, însoțit de o rafală de vânt de iarnă și de miros de lemn ars.

Paolo privește de jur împrejur, apoi pune la locul lor flacoanele cu poțiuni rămase de cu seară pe bancul de lucru.

Către sfârșitul anului anterior se răspândise în ținut o epidemie violentă de gripă. Cânturile slujbelor de Crăciun alternau cu lamentațiile de înmormântare.

Rezervele de chinchină se împuținaseră văzând cu ochii, fiind acum aproape epuizate. Spițeriile mai importante, precum cea a lui Canzoneri, vindeau așchiile de scoarță la prețul greutății lor în aur și *tintu cu' n'ave di bisogno*[26].

Apoi, pe neașteptate, Barbaro adusese o încărcătură mare de mirodenii. Sosise odată cu Anul Nou: lăzile pline cu condimente de peste mări și țări ticsiseră pur și simplu magazinul. Vestea s-a răspândit în oraș peste noapte. Căci viața, printr-o stranie lege a sorții, așa ne învață: *u' risu cammina*

'nzemmula cu' li guai, „ceea ce pe unul îl face să râdă, pe altul îl face să plângă". Li se întâmplase și lor întocmai: a doua zi dimineața, prăvălia era plină ochi de lume, și nu doar cu oameni din mahalale în căutare de leacuri.

Spițeri. Mici farmaciști. Chiar și câțiva bărbieri.

Se pomeniseră cu toți încolonați în fața ușii de la intrare, cu pălăria în mână și buzunarele pline cu bani, implorându-i pur și simplu să le vândă scoarța miraculoasă de chinchina, pe care n-o puteau procura de niciunde.

Paolo își amintește cum Carmelo Saguto, făcându-și obișnuitul rond prin piațeta San Giacomo, se oprise din drum, nevenindu-i să creadă ce vede: un du-te-vino continuu, o viermuială de spițeri și negustori de mirodenii veniți să cumpere marfa calabrezilor, pe care până mai ieri nimeni nu-i lua în seamă. Dăduse buzna în magazin, îmbrâncind violent clienții, și îi ceruse printre urlete lui Paolo să-i arate scoarța de chinchină – s-o vadă cu ochii lui, căci nu, nu putea fi adevărat, își băteau joc de el…

Paolo luase un pumn de așchii de scoarță, răsfirându-le pe tejghea.

– Chină de Perù. Proaspăt sosită. Stoc epuizat. N-are de ce să vă pară rău, domnule Saguto.

Celălalt se dăduse brusc înapoi câțiva pași, sub privirile stânjenite ale spițerilor și bărbierilor. Fața i se umflase dintr-odată, deformată de un rictus ce semăna vag a rânjet. Încremenise câteva secunde, apoi scuipase podeaua, suduind:

– *Fangu d'a tierra*.

A doua zi, Canzoneri împrăștiase vorba că are marfă nouă și mai ieftină, urmând să aibă parte de un tratament preferențial. Paguba fusese însă făcută.

– *Campa tu e cu' mori, mori*[27], comentase atunci Paolo.

În cele din urmă, pricepuse: acesta era mersul lucrurilor.

Acela fusese momentul în care încetase să mai fie un *bagnaroto*, devenind în schimb *don* Paolo Florio.

Stă scris și pe biletele la ordin, și pe actele prăvăliei, și pe contractele semnate cu negustorii care intră să probeze calitatea mirodeniilor, revenind mai târziu ca să achiziționeze marfă de la cei doi frați.

Paolo așază ultimul flacon pe raft, la locul său.

Așa este: transportul de chinchină fusese lovitura lor norocoasă. Ceea ce urmase însă nu fusese rodul unei sorți favorabile.

Prin geam îl zărește alergând prin ploaie pe băiatul lor de prăvălie, Michele. Strânge la piept o lădiță acoperită cu pânză ceruită. Intră grăbit, poposind în prag cât să se scuture de apă.

– Plouă de zici că-i potopul, nu alta! exclamă el, așezând lădița pe tejghea. Avem aici nucșoară și chimion. Dar am adus și puțin frăsinel, pentru că am văzut că-i pe terminate.

– Cum se prezintă depozitul?

– Rece. Și umed, însă cu toată ploaia asta n-avem ce face.

– Umiditatea alterează aromele, pufnește Paolo. Mai târziu, ia-l pe Domenico și stivuiți sacii cât mai sus cu putință, după care căptușiți intrările cu hârtie.

Tânărul dă din cap că a înțeles, apoi se face nevăzut în odaia din spatele prăvăliei. Între timp, perdeaua dintre încăperi a fost înlocuită cu o ușă, iar obloanele, revopsite.

Însă nu sunt singurele schimbări din activitatea lor.

Prăvălia, de exemplu, nu le mai asigura spațiu suficient.

Prin urmare, Paolo și Ignazio au închiriat o hală în via dei Materassai, în arondismentul Castellammare. Acolo pot păstra stivuite toate mărfurile sosite de pe întinsul întregii Mediterane. Un important salt calitativ, absolut necesar după ce au început să vândă condimente angro către alți comercianți.

Îl strigă pe Michele.

– Vă ascult, *don* Paolo.

– Eu ies. Ignazio întârzie, mi-e teamă că sunt probleme la vamă. Tu să iei seama la prăvălie.

Rafalele de ploaie care-l întâmpină la ieșirea din magazin îi stârnesc fiori reci. Traversează piațeta San Giacomo și, de departe, aruncă o privire către casă: printre crăpăturile jaluzelelor se întrevede lumina slabă a lămpii. Probabil că Giuseppina pregătește de-ale gurii.

„Și Vincenzo…“

Vincenzo e un copilandru isteț. Seara, îi urmărește pe el și pe Vittoria jucându-se sau pe Ignazio cum se străduiește să le deslușească nepoților literele alfabetului.

O clipă mai târziu, soția lui se ivește în prag, aruncând apa murdară dintr-un lighean. L-a zărit, e convins de asta, însă n-a schițat niciun gest, nici măcar un salut mimat.

Își îndreaptă umerii, grăbind pasul către palatul Steri, sediul vămii. Giuseppina nu simte nimic pentru el. Știe asta, însă n-a făcut niciodată caz din atâta lucru, de vreme ce munca îi aducea mulțumirea de care avea nevoie. De călătoriile pe mare nu-i este dor, iar prăvălia de mirodenii îi umple pe de-a-ntregul zilele.

Atât doar că, din când în când, și-ar dori o îmbrățișare, care să-l facă să doarmă liniștit și să se simtă iubit.

* * *

Giuseppina trântește ușa în urma ei. Îl zărise, el era: Paolo.

Doar Ăl de Sus știe încotro se îndrepta.

Simte ceva ca o apăsare în coșul pieptului.

Mi scura u cori – așa se zicea acasă, la Bagnara.

Da, inima i s-a-nnegrit. Urăște casa aceea. Urăște orașul, urăște vremea mohorâtă și umedă. Odată cu iarna sosește și sezonul ploilor, când e obligată să-și petreacă zilele în casă, cu ferestrele ferecate și cu lampa aprinsă.

Pe urmă, astăzi are o zi grea. Nu s-a simțit deloc bine, a trebuit să se întindă înapoi în pat și s-o lase pe Vittoria să se ocupe de treburile casei.

E gravidă.

Știe de câteva zile bune. Rânduiala firii trecuse de mult, iar sânii începuseră s-o doară.

Asta-i mai lipsea: să ducă o sarcină acolo, la Palermo, în casa aceea întunecoasă.

„Ar trebui să-l anunț pe Paolo“, își spune. Însă până acum nu s-a ivit momentul prielnic și nici nu știe cum să i-o spună.

Adevărul? Adevărul este că nu-i sigură că vrea să-l țină.

În Paolo nu-și pune nicio nădejde, ba chiar dimpotrivă. Se teme de el, uneori chiar o înspăimântă. Alteori, sentimentul de respect dus până la venerație pe care o soție ar trebui să-l încerce pentru propriul bărbat se transformă într-o străfulgerare de ură mistuitoare, asemenea unei lame de cuțit care-i spintecă stomacul. Iar acum, un copil? Încă unul?

Se rușinează de propriile gânduri, însă cu toate acestea, nu, copilul n-ar trebui să vină pe lume.

Își acoperă capul cu șalul și-și trage pantofii în picioare. Iese din casă și, înconjurând piațeta San Giacomo pe laturi, coboară spre port. Aici, într-o magherniță pitită în spatele zidurilor orașului, își duce zilele Mariuccia Coslosimo, moașa obștimii de venetici din Bagnara. Se oprește în fața intrării. Din casă, prin ușorii ușii, se simte un miros persistent de săpun și de rufe puse la spălat. Ezită.

– *Donna* Mariuccia! Sunteți acasă? strigă ea deodată, luându-și inima-n dinți.

Femeia se ivește în cadrul ușii. Fața cu buze subțiri îi pare cioplită în marmură. Pe piele, broboane de sudoare.

– *Donna* Giuseppina… uite, pregătesc niște leșie pentru rufărie. Cu ce pot să vă ajut? o întreabă, ștergându-și mâinile înroșite de șorț.

O clipă, Giuseppina șovăie. Nu e drept ceea ce vrea să facă, e un păcat. Maica Domnului își întoarce fața când o femeie își leapădă plodul – așa obișnuia să spună bunica.

Și totuși…

Giuseppina se apropie, vorbindu-i pe ton coborât, la ureche.

– Aș putea să vă fac o vizită într-una din zilele astea?

Femeia își înclină ușor capul. Emană un miros genuin, de fân și lapte.

– Când doriți. Ce s-a-ntâmplat? Un ou în cuib?

Cealaltă încuviințează din cap.

– Numai că bărbatul meu nu știe încă nimic, spune apoi în șoaptă.

Moașa își îndreaptă spatele. Nu pune întrebări, ci doar își desface larg brațele. Înțelege, înțelege totul: lucrurile pe care femeile nu le spun niciodată sunt mult mai multe decât cele pe care bărbații nu le pot nicicum înțelege.

– Mă găsiți aici. Vă aștept.

Giuseppina dă din cap că a înțeles, iar moașa se face nevăzută, închizând ușa după ea.

Se întoarce cu pași grei spre casă. Ploaia i-a îmbibat șalul, insinuându-se acum și în căptușeala corsetului. Plouă des, cu picături mari, îngreunându-i mersul. În piațeta San Giacomo, aruncă o privire înspre prăvălia cu mirodenii. Prin geamul vitrinei întrevede mai multe siluete – clienți, probabil.

Oftează. Ah, dacă soțul ales de bunica ei ar fi fost Ignazio, poate că lucrurile ar fi stat acum cu totul altfel.

Și-l amintește încă de pe atunci când, cu ani în urmă, după cutremurul care răsese Bagnara de pe fața pământului, și-i îngropaseră, fiecare, pe cei dragi. Îi e și acum vie în minte imaginea copilandrului cu ochi blânzi și cu fața colțuroasă, roșie de atâta plâns, care fixa cu privirea movila de pământ sub care zăcea buna lui mamă, Rosa. În timp ce ea, care-și pierduse ambii părinți, ea, o mână de om ceva-ceva mai mare decât o creangă uscată și strâmbă, ea, cu pumnii strânși în poala rochiei și furioasă pe întregul univers care-i răpise mama și tatăl, ea se apropiase și-i întinsese o batistă, făcându-i semn să-și șteargă mucii, care începuseră să-i curgă din nas.

– Nu plânge, îi spusese ea pe un ton de reproș. Băieții nu plâng.

O spusese cu un soi de ostilitate, poate pentru că îi invidia lacrimile eliberatoare, căci ale ei secaseră. El o privise lung, trăgându-și nasul. Fără să-i răspundă nimic.

* * *

Intră înapoi în casă. Poalele fustei sunt îmbibate de apă, iar șalul, numai bun de stors și pus la uscat. Vittoria o privește întrebător.

– Ești udă leoarcă, *zia*! Te simți bine?

– Da, da… Am tras o fugă până la *za'* Mariuccia, aveam s-o-ntreb ceva.

Vincenzo o scoate din impas, venind s-o tragă de fustă:

– Mama, în brațe!

Giuseppina îl strânge la piept, înfundându-și nasul în curbura gâtului lui abia format și inhalându-i parfumul călduț. Fiul lor este unica împlinire oferită de bărbatul ei. Îi este de ajuns, nu mai vrea încă unul – cel care i se întrupează în

pântece o sleiește de puteri și mai-mai c-o lasă fără aer. Poate că va semăna cu el, cu bărbatul ei…

Resentimentele față de Paolo se întețesc brusc. E o dușmănie veche, pe care o păstrează aproape cu sfințenie la piept, chiar în dreptul inimii. Pentru că, da, își dorise un soț și copii cât mai mulți, însă, dac-ar fi știut ce fel de căsnicie îi era hărăzită, ar fi fugit încotro vedea cu ochii.

Oh, da, Paolo era un bărbat respectuos, nimic de zis. Însă n-avea decât două lucruri în minte: munca și banii. Chiar și în sfânta zi de Crăciun se dusese la prăvălia de mirodenii ca să verifice marfa, lăsându-le pe ea și pe Vittoria mâncând castane și privind una la alta.

Nu era așa ca Ignazio.

Ploaia s-a transformat în potop. E aproape ora prânzului, când Paolo trece prin intrarea laterală – cea pentru căruțe – a vămii, găzduite în interiorul palatului Steri: un cub însemnat ici-colo cu câte o biforă îngustă, o fortăreață în interiorul orașului, clădit inițial ca reședință a familiei Chiaramonte și folosit apoi ca temniță a Inchiziției sau cazarmă – martor mut al istoriei locului.

Se adăpostește sub pasajul dintre două curți interioare, printre alții veniți cu treburi, hamali și negustori laolaltă.

Deodată, din locul în care s-a pus pe așteptat îl zărește intrând în curtea pătrățoasă pe Ignazio, care calcă grăbit în urma unui bărbat cu care pare să aibă o dispută aprinsă. Îl recunoaște și pe acesta și-i cheamă pe amândoi pe nume:

– Paolo! Ignazio!

Cei doi par să nu-l fi auzit. Brusc, Barbaro îl îmbrâncește pe Ignazio, care-și deschide larg brațele.

Paolo își părăsește adăpostul, repezindu-se spre ei.

– Ce v-a apucat? Ce se întâmplă?

Barbaro se avântă în direcția lui.

– Și tu, la fel! Șarpe crescut la sân, asta-mi ești! Asta-i recunoștința pentru că v-am dat din bucata mea de pâine pe vremea când erați niște bieți muritori de foame? Luați în chirie fără să-mi spuneți nimic. Și încă în numele vostru personal?

– Ce tot spui acolo? îl întrerupe Paolo, care, neînțelegând nici acum ce se întâmplă, se întoarce către Ignazio: ce e?

Ignazio încearcă să-i explice:

– Unul din oamenii lui Canzoneri i-a spus că am închiriat depozitul, iar el o ține sus și tare că am vrut să-l tragem pe sfoară…

– Și nu-i adevărat? insistă Barbaro. Trebuie să vină străinii să-mi spună că faceți tot felul de lucruri fără să mă anunțați? Parcă eram și rude, nu doar asociați, fir-ar să fie! Mă lucrați pe la spate? Poate ați uitat cine-i cu banii în afacerea asta, zău așa! Și că, dacă vreau, vă trag prețul de sub picioare când vă e lumea mai dragă și praful se alege de voi…

– Hei, ce zici că faci tu? Ce crezi că faci? izbucnește Paolo. Ia zi-i, cine pune osul la muncă aici, tu sau noi? Află că noi am fost cei care am pus pe picioare prăvălia și i-am uns roțile, ca să meargă așa cum merge astăzi. Pe vremea când încă eram la Bagnara, ne spuneai că totul merge bine, dar în realitate prăvălia noastră era o odaie plină de umezeală și de viermi. Pe când acum? Acum vine lume peste lume la noi în magazin și se-nvârt *picciuli*[28] frumoși. Păi, în loc să ne spui „mulțumesc“ pentru câte facem aici, tu vii să ne ceri socoteală? Știi ce? Ia hai să te-nhami la muncă cot la cot cu noi și-ai să vezi pe urmă ce bine am făcut că am luat cu chirie depozitul. Ce-ți veni să te pui pe țipat în mijlocul străzii?

– Auzi, da’ cine te crezi, mă rog frumos? Trebuia să-mi spuneți înainte!

– De ce? Aveam nevoie de permisiunea ta?

Barbaro îl înșfacă de revere, apoi îl îmbrâncește. Ignazio se postează între ei, înainte ca fratele lui să răspundă pe măsură gestului celuilalt.

– Încetați, acum! Toată lumea se holbează la noi, le șuieră el printre dinți.

Într-adevăr, asupra lor stau ațintite zeci de priviri hămesite și pline de furie.

– Să mergem la magazin! Discutăm acolo pe-ndelete.

Se îndepărtează. Barbaro merge în față, Paolo și Ignazio cu un pas în urma lui. La distanță. Flancându-l.

* * *

Carmelo Saguto observă scena de la depărtare. Nu se bucură, nu arată nici cea mai mică urmă de satisfacție.

Cel puțin în aparență.

La scurt timp după ce membrii familiei Florio au plecat de la palatul Steri, lângă el se înființează *don* Canzoneri.

– Văzurăți ce scenă le-a făcut calabrezul celor doi? Mai-mai să-i ia la bătaie.

Socrul său încuviințează din cap.

– Iar tu nu ai niciun amestec în treaba asta, nu-i așa?

Carmelo își desface larg brațele. Expresia de pe chipul său oglindește perfect imaginea inocenței perfide.

– Eu? N-am făcut absolut nimic. Atât doar că Leonardo, hamalul, s-a pomenit vorbind cu voce tare.

Niciun cuvânt despre faptul că fusese chiar el cel care își învățase sluga ce și cum să vorbească, că tot el împrăștiase zvonurile care ajunseseră la urechile funcționarilor vămii – și anume că membrii familiei Florio nu se înțeleg între ei și că acumulează datorii peste datorii. Niciun cuvânt, apoi, despre faptul că arma lui preferată este intriga, însă socrul său o știe foarte bine. De aceea îl și ține lângă el, mai aproape chiar decât pe propriii fii.

Râd amândoi.

– Hai, s-o luăm din loc acum! spune Canzoneri, arătând spre trăsură. Ne întoarcem acasă. Apoi, către ginerele său: și totuși… Vezi ce se întâmplă când faci negoț cu rudele? Trebuie să fii mereu cu băgare de seamă la comportament, să înveți să stai în banca ta.

Lui Saguto îi piere brusc râsul.

– Păi, cine să știe asta mai bine decât mine? Am arătat eu vreodată lipsă de respect față de *vossia* sau de cumnații mei?

– Exact. Ți-am spus-o ca să știi, să nu cumva să se sfârșească rău. Apoi continuă, după ce bate o dată în cupola trăsurii, iar vizitiul o pornește: tu ești suficient de isteț ca să știi cum să te comporți, ești *u' cani chi canusci u' patrune*. Adevărat grăiesc?

Celălalt face semn că da, rămânând totodată cu un gust amar. Pentru că exact asta este: un câine care-și păzește stăpânul. O știe bine și-o spune cu obidă

de fiecare dată când se privește în oglindă. Pentru că nu, nu este liber precum cei doi calabrezi, care n-au frică de nimeni și care nu cer nici măcar un capăt de ață cuiva. Iar el, Saguto, din acest motiv îi urăște pe alde Florio: pentru că pot fi ceea ce el nu va putea fi niciodată.

* * *

Paolo Barbaro nu s-a oprit să înnopteze la familia Florio, cum îi era obiceiul când ajungea la Palermo. Disputa – aprinsă, pe alocuri chiar violentă – a durat mult. La un moment dat, Paolo s-a ridicat și a ieșit din magazin trântind ușa în urma lui, obosit să audă aceeași replică, cum că a vrut să-l tragă pe celălalt pe sfoară. În schimb, Ignazio a rămas pe loc, continuând să explice. Cu răbdare. Cu calm.

Într-un târziu, Barbaro s-a dus să-și ia rămas-bun de la Giuseppina.

– Învață-l pe bărbatul ăsta al tău să facă lucrurile cu cap, i-a spus el. Altminteri, aruncăm totul în aer, pentru că eu cu oameni care mă lucrează pe la spate nu vreau să am de-a face.

Giuseppina nu i-a răspuns, pentru că *'na fimmina di casa* nu trebuie să răspundă. Un lucru îl știe însă bine. Paolo și Ignazio sunt cinstiți. Într-adevăr, soțul ei se dedică mai mult afacerii decât familiei. Însă nici el, nici Ignazio – mai ales el – n-ar fi în stare să tragă pe cineva pe sfoară.

Se așază cu toții la masă seara târziu, după ce Paolo s-a îndurat să vină acasă. Nimeni nu pomenește despre cearta de peste zi.

Ignazio pare obosit, parcă puțin cuprins de febră. Nu are răbdare să aștepte până termină toți de mâncat: se duce la culcare fără să mai salute. Apoi e rândul Vittoriei și al lui Vincenzo.

Paolo și Giuseppina rămân singuri.

Paolo ține strâns între palme o cupă din lut.

– Mergem și noi la culcare?

Ea continuă să spele farfuriile. Nu răspunde.

Bărbatul lasă cupa pe masă. Își așază mâinile pe șoldurile ei. Giuseppina îi înțelege intențiile.

– Lasă-mă.

Apăsarea bărbatului devine din ce în ce mai puternică.

– Mereu trebuie să spui „nu“? De ce nu?

– Sunt obosită.

Paolo o strânge și mai tare.

– Ce trebuie să fac? Să cad în genunchi ca să obțin o firimitură din ceea ce, la urma urmei, mi se cuvine? Ce e atât de straniu în ceea ce-ți cer?

Și într-adevăr, în vocea lui se citește parcă o nuanță rugătoare. Acum, mai-mai că o strivește între cuptor și greutatea trupului său; o clipă, Giuseppina crede că bărbatul vrea s-o aibă chiar acolo, în bucătărie, fără să mai țină cont că i-ar putea auzi toți ceilalți din casă. Îi îndepărtează mâna, care deja i-a ridicat fusta, și se eliberează.

Totuși, are o tresărire interioară care nu-i scapă: sexul ei trădător cade în ispită, nu face față dorinței trupești.

– Nu. Lasă-mă, ți-am zis.

Bărbatul se oprește. Nu știe dacă să urle, s-o ia la palme sau să iasă din casă trântind ușa și să-și verse năduful cu prima femeie care-i iese în cale. Pentru că doar de atât are acum nevoie: de puțină relaxare. Nu vrea nimic altceva.

O prinde strâns de încheietură și o trage spre dormitor. O dezbracă. Femeia rămâne cu ochii închiși în vreme ce soțul își caută dragostea înăuntrul ei, iar ea este nevoită să i-o ofere.

* * *

În odaia de alături, dincolo de draperia care ține loc de ușă, Ignazio s-a trezit de frig. Privește fix, în beznă. Ascultă.

* * *

A doua zi dimineața, Giuseppina se trezește înainte de răsăritul soarelui. Se îmbracă în grabă. Soțul ei încă doarme. Nu-l învrednicește nici măcar cu o privire.

Deschide ușa de la intrare. Iarna lovește orașul fără milă.

Cu excepția câte unuia care trece spre portul La Cala, piațeta San Giacomo e pustie. Își face puțină lumină aprinzând o lumânare, apoi unge câteva felii de pâine cu miere. Ia de pe o policioară un castron cu bucăți de brânză și-l așază

pe masă. Vittoria se ițește în prag, murmurând un *Buongiorno,* apoi se face din nou nevăzută, ca să-și tragă pe ea hainele de zi.

Săgetătura din pântece o obligă pe Giuseppina să se oprească brusc și să-și ducă mâna la locul unde simțise junghiul.

Da, așa a învățat: copiii sunt trimiși de la Dumnezeu, iar să-i refuzi e păcat de moarte. Iar ea crede: știe că Dumnezeu dă și că tot Dumnezeu ia ori că-și va primi pedeapsa dacă-i va face ceva rău pruncului. Totuși, cum să procedeze, de vreme ce pe pruncul acela nu-l simte ca fiind al ei? Nu e ca Vincenzo, pe care l-a simțit carne din carnea ei dinainte să vină pe lume. Creatura aceasta îi e pur și simplu străină…

„Nu, poate că e doar o chestiune de timp", își repetă în gând, căutând să se autoconvingă. Va trebui să se obișnuiască cu gândul, să lase natura să-și urmeze cursul și s-o învețe din nou să fie mamă.

Ori poate că deja comite un păcat prin simplul fapt că nu mai vrea să fie mamă.

Un gând care nu-i va mai da pace în anii care aveau să urmeze. De fiecare dată când gândul acela îi va încolți din nou în minte, va simți un cui răvășindu-i inima.

O nouă crampă. Trebuie să se așeze, să tragă aer adânc în piept. Vittoria se ițește imediat lângă ea.

– *Zia?*

– Dureri muierești.

Vittoria e încă un copilandru, însă știe despre ce fel de dureri vorbește mătușa ei.

– Rămâi pe loc. Pregătesc eu masa, îi spune.

E isteață și cu o inteligență sclipitoare. Chiar și azi-noapte, auzind zgomotele provenite din dormitorul lui Paolo și al Giuseppinei, înțelesese ce se petrecea. Un lucru îl știe bine: că nu vrea un bărbat care să se comporte ca un stăpân, precum unchiul său. Își dorește un soț care s-o respecte și care să-i permită să spună ce are de spus – indiferent dacă mătușa sa ar fi sau nu de acord cu punctul ei de vedere.

Câteva minute mai târziu, întreaga familie s-a reunit în jurul mesei. Dinspre ușă se simt pale șfichiuitoare de gheață, care scad și mai mult temperatura din bucătărie.

Mănâncă grăbiți, chirciți și cu umerii ușor ridicați, încercând parcă să-și protejeze capetele de frig. Apoi Ignazio și Paolo se înfășoară în mantale și ies, unul îndreptându-se către vamă, celălalt către prăvălia cu mirodenii.

Deodată, Paolo se oprește, apoi se întoarce spre casă. Se apropie de soție și o mângâie pe obraz.

Giuseppina nu schițează niciun gest, rămânând apoi să-l urmărească cu privirea cum se îndepărtează.

* * *

Podele de frecat, paturi de dereticat, verdețuri de curățat pentru masa de prânz, oale și tigăi de lustruit. Cu mâinile învinețite de frig, Vittoria intră în casă ducând două găleți cu apă de la fântână. Vincenzo protestează pe limba lui – vrea afară. Giuseppina simte cum oboseala o apasă tot mai tare, cu fiecare minut care trece, în vreme ce săgetăturile din pântece se întețesc. Da, ar trebui să se odihnească, însă una ca asta nu se poate: urmează spălatul rufelor, fiertul leșiei. Sudoarea i se scurge șiroaie pe spinare și prin scobitura dintre sâni.

Deodată, Vittoria se oprește din trebăluit.

– *Zia*… murmură ea. Ce se întâmplă cu dumneata?

Giuseppina privește în jos. Pete mari, cafenii, pe fustă.

– Bine, dar ce…

Instinctiv, înțelege că toată căldura aceea pe care o simțise între picioare nu era transpirație, ci sânge. Starea de confuzie se transformă în groază. Mai are timp doar să-i murmure s-o cheme pe moașă, după care se prăbușește fără cunoștință pe podea.

* * *

Desculță, alergând pe pavajul lustruit de ploaie, Vittoria se îndreaptă către via San Sebastiano. Alunecă, se prăbușește, se ridică. O caută pe Mariuccia; o știe, e moașa comunității de *bagnaroti*. Paolo spunea că la magazin vin des femei și fetișcane care-i cer tot felul de ierburi prescrise de moașă.

În cele din urmă, Vittoria găsește adresa.

– *Za'* Mariuccia, mătușa mea pierde mult sânge! aproape că urlă fata, îngrozită la gândul că până și ultima legătură cu familia e pe cale să fie distrusă. A leșinat! Veniți, repede, veniți!

– La cine? Cine e? se aude o voce, după care un chip înfășurat cu o basma se ițește la una din ferestre.

– *Donna* Giuseppina, soția lui *don* Florio. Veniți!

– *Matri sant'Anna!*

Chipul de mai devreme se face nevăzut în spatele ferestrei. Câteva clipe mai târziu, pași zgomotoși se aud coborând scările casei, iar Mariuccia se înființează în fața Vittoriei, ținând în mână un coș de nuiele.

– Liniștește-te! Hai, *cùntami*[29], ce s-a-ntâmplat?

– Spălam împreună lenjeria, când, deodată, mi-am dat seama că avea poalele rochiei pătate de sânge.

În clipa aceea, o voce cunoscută o oprește în loc.

– Vittoria? Ce faci aici?

– *Zi'* Ignazio! exclamă fata, aruncându-se în brațele unchiului său și izbucnind în plâns.

– Ce se întâmplă?

Vittoria repetă povestea, iar bărbatul se albește brusc la față:

– Cum așa? Era gravidă?

– Nu știu nimic, *zio*, scutură ea din cap, tremurând din tot corpul.

Bărbatul o trage pe fată sub faldurile mantalei, ferind-o de ploaie.

– Michele, îi spune apoi însoțitorului său, du marfa la depozit, pe urmă anunță-l pe Paolo. Spune-i să vină imediat acasă. Iar tu, hai, vino, să mergem!

Și o pornesc amândoi în fugă către piațeta San Giacomo.

Mariuccia le-a luat-o însă înainte.

Se lasă în genunchi lângă Giuseppina. Femeia e conștientă acum, plânge tăcut, cu poalele rochiei ridicate până în dreptul bazinului. Din odaia de alături se aud urletele lui Vincenzo. Pe podea, o baltă de sânge.

– Vitto', du-te dincolo, la Vincenzo, liniștește-l tu, murmură Giuseppina.

Fetișcana i se supune, nereușind însă să-și desprindă privirea de la balta de sânge. Un minut mai târziu, lamentațiile țâncului se sting brusc.

Mariuccia își ridică privirea spre bărbatul rămas în bucătărie.

– Mai e cineva acasă?

– Sunt cumnatul ei. Trebuie să…

Femeia îi curmă discursul cu o fluturare hotărâtă a mâinii.

– N-are nimica. Dați-mi o mână de ajutor, chiar dacă sunteți bărbat. Hai, sus cu ea, trebuie s-o așezăm pe pat.

Însă Ignazio rămâne neclintit.

– Chiar era gravidă?

Moașa încuviințează din cap. Apoi ia o cârpă din coș și începe să curețe sângele de pe trupul femeii. Giuseppina scoate un geamăt de rușinare și-și ascunde fața în îndoitura brațului moașei.

– Da. N-ar fi trebuit să se ostenească așa. Acum, asta-i, nu se mai poate face nimic.

Ignazio își aruncă mantaua cât colo și o ridică pe Giuseppina în brațe, eliberând-o de sub tutela moașei.

– Luați-o înainte, îi spune pe un ton care nu admite replică. Pe ea o duc eu.

– O să-ți mânjești hainele, se lamentează stins Giuseppina. Și de data asta tot tu ești aici, cu mine, adaugă apoi, prinzându-l de faldurile cămășii. Tu, nu el.

O spune încet, atât de încet, încât, o clipă, bărbatul are sentimentul că n-a auzit bine. Însă de auzit a auzit întocmai, simțind cuțitul răsucindu-i-se în rană.

Acum că va trebui să ducă la bun sfârșit ceea ce natura doar începuse, Mariuccia se grăbește să acopere patul cu cearșafuri și prosoape, ca să nu mânjească de sânge salteaua.

– Paolo nu știa? o întreabă în șoaptă Ignazio.

Femeia face semn că nu. Continuă să plângă, iar el nu poate decât să-și ceară iertare. Îi murmură cuvintele cu buzele ascunse în părul ei îmbibat de sudoare. O ajută să se întindă în pat, apoi se pregătește să iasă; brusc, se întoarce din drum, o prinde de mână și îi sărută căușul palmei. După care se face nevăzut,

de teamă ca moașa să nu-i observe zbuciumul infernal care îl macină pe dinăuntru.

* * *

Când, în sfârșit, Paolo își face apariția în prag, o găsește pe Vittoria în genunchi, frecând podeaua.

– *Zia* e dincolo, spune ea pe un ton coborât, arătând spre una din odăi.

Își cufundă mâinile în apa cu irizații rozalii, stoarce cârpa, apoi continuă să frece pe jos.

Paolo se apropie de ea.

– N-ar trebui să te ocupi tu de treburile astea…

– D-apoi, cine, dacă nu eu? vine replica Vittoriei, pe un ton aspru și cu o undă de reproș.

În clipa aceea, unchiul își dă brusc seama cât de mult crescuse fetișcana din fața lui: e aproape femeie în toată regula, își zice. Ea însă nu-l lasă să continue.

– Se simțea rău de câteva zile bune, vomita, era mereu ostenită. Dumneata n-ai băgat oare de seamă? îl întreabă cu mină serioasă, severă.

Paolo bâiguie ceva neinteligibil, apoi face semn din cap că nu. Sentimentul de vinovăție începe să se înfășoare în jurul inimii, strângându-i-o ca într-un pumn. Acum – abia acum, da – înțelege multe din cele întâmplate. Chiar și împotrivirea ei de aseară.

Vittoria îl cercetează în tăcere cu privirea. Apoi se ridică și, din prag, aruncă apa murdară afară. Însă în ochii ei întunecați și blajini nu se mai zărește acum nicio urmă de reproș. Poate milă, asta da. Compasiune. Poate și o licărire de bunăvoință.

– Ignazio unde e? Dar Vincenzo?

Fetișcana alege o farfurie și începe să toace verdețurile pentru supa groasă de carne care se prepară special pentru lăuze.

– *Zi'* Ignazio l-a dus pe cel mic pe afară, ca să nu zăbovească pe aici cât timp *donna* Mariuccia avea de lucru. Apoi, vocea i se mai îndulcește: intră dincolo, la *zia*. N-ar trebui să rămână singură, biata de ea, altminteri o să creadă că e vina ei.

„Dar a cui e vina, atunci? A mea?“, îi replică în gând Paolo. „A mea, care nici măcar nu mi-am dat seama că nu stă bine cu sănătatea?“

Din pragul odăii, își privește soția cu remușcări dureroase. Dacă ar fi știut ce i se întâmplă, n-ar fi insistat seara trecută.

Se apropie de ea cu precauție.

– Ai fi putut să-mi spui.

Nici urmă de reproș în voce, doar amărăciune. E mâhnit. Acum, când ochii i s-au umplut de suferința femeii din fața lui, sentimentul de vinovăție îl devorează.

– De ce nu mi-ai spus? insistă el.

Urmând cărări deja brăzdate pe obraji, de sub pleoapele Giuseppinei alunecă, una după altă, lacrimile. Bărbatul se așază lângă ea, pe marginea patului.

– Hai, acum, nu plânge! Te rog! spune, ștergându-i o lacrimă. Poate c-o fi fost tot băiat. Se vede treaba că așa i-a fost scris.

Giuseppina rămâne nemișcată, cu privirea îndreptată către un perete. Nu, nici vorbă la omul acela să-și ceară cumva iertare, nicio intenție de a-și cere măcar scuze, ca Ignazio.

Mariuccia se furișează afară din odaie.

* * *

Portul La Cala e aproape pustiu. Vremea e rece. În preajma ambarcațiunilor, doar câțiva hamali și mateloți. Vântul se abate cu furie asupra zidurilor orașului, trântind obloanele ferestrelor și răvășind rufele lăsate la uscat.

– Și barca aceea?

Agățat de gâtul unchiului Ignazio, Vincenzo arată către un punct din larg. Bărbatul îl acoperă cu mantaua lui, încercând să-l ferească de vântul aspru dinspre munți. Biserica Piedigrotta e închisă, nu se zăresc nici măcar obișnuiții cerșetori din fața porții. Pe creasta zidurilor de la Castello a Mare, o santinelă își face rondul ținându-și chipiul cu mâna.

– Se numește tartană. Pe o astfel de barcă am traversat și noi marea până aici, pe când erai tu mic.

– Cât de mic?

– Mic de tot. Te țineam într-un coș.

Vincenzo începe să se foiască. Ignazio îl lasă din brațe, iar copilul se apropie de marginea pietruită a cheiului, privind în jos, spre apa tulbure și agitată a mării. Capătul unei ancore acoperite de alge se întrezărește din adâncul întunecos.

– Cât de adâncă e marea?

– E foarte adâncă, Vincenzo, răspunde Ignazio, luându-l de mână pe băiețandrul cu ochi umbroși și încrezători și cu părul bălan, ca al lui Paolo. E mai adâncă decât îți poți imagina. Știi că dincolo de mare, acolo unde privirea noastră nu poate ajunge, se află alt ținut?

– Da, știu. Acolo e Bagnara. Mama îmi povestește mereu de satul ei.

– Nu, nu e Bagnara. Acolo, mult mai departe, se află Franța și Anglia, apoi Spania, iar încă și mai departe de atât se găsesc India, China sau Perù. Sunt țări de unde sosesc corăbii mult mai mari decât cele de aici, purtând încărcături uriașe – mirodenii precum cele pe care le vindem tatăl tău și cu mine, apoi mătase, stofe și alte mărfuri pe care tu nici măcar nu ți le poți imagina.

Pe chipul copilului se oglindește uimirea care a pus stăpânire pe el. Mâna îi freamătă în cea a unchiului său – ar vrea să se desprindă și s-o ia la fugă, însă bărbatul îl ține strâns, temându-se că ar putea aluneca pe dalele de piatră ude și să cadă în apă.

– Ce-i aia mătase, *zi'* Ignazio?

Reușește cu greu să pronunțe „s"-urile.

– Mătase… repetă bărbatul. Mătasea este o stofă prețioasă, pe care o cumpără oamenii foarte bogați.

– Mătase… e rândul copilului să rostească din nou cuvântul, care capătă farmecul unei noi descoperiri. Vreau și eu ca, într-o bună zi, să mă îmbrac în mătase. Și mai vreau să-i fac și mamei o rochie frumoasă din mătase.

Ignazio îl ia din nou în brațe. Băiatul adulmecă veșmintele unchiului, simțind aroma de mirodenii impregnată în țesături – un parfum familiar, cald, care-i insuflă un sentiment de protecție. Cei doi se îndreaptă acum către via dei Materassai.

– În cazul ăsta, va trebui să pui osul la muncă. Toate lucrurile astea costă mulți bani, îi explică Ignazio.

Nu-i vine deloc greu să discute cu cel mic ca de la egal la egal. Vincenzo este un copil inteligent. Foarte inteligent.

– Așa voi face, *zi'* Ignazio, răspunde băiatul după o pauză lungă, pe un ton coborât, oarecum straniu.

Un ton de promisiune.

* * *

Ușa prăvăliei de mirodenii are și azi același scârțâit iritant, însă tejgheaua e nouă, la fel și recipientele pentru ierburi și condimente.

Ba chiar și obloanele vitrinelor au fost revopsite. Pe ele stă acum scris doar numele familiei Florio.

Suntem în februarie 1803 și, de aproape o lună, societatea lui Paolo Barbaro și a lui Paolo Florio a devenit istorie.

După cearta de la palatul vămii au urmat altele. Ultima, cu câteva săptămâni în urmă, fusese cauzată de un transport de pilitură de fildeș și scorțișoară.

Aflând de la Michele de sosirea cumnatului său în port, Paolo luase drumul către La Cala, ca să vadă de ce Barbaro nu trecuse pe la prăvălie, așa cum făcea de obicei. Îl găsise stând la taclale cu un negustător, un anume Curatolo. Tocmai bătuse palma cu el, vânzându-i toată încărcătura la un preț de tot râsul.

Curatolo o ștersese englezește, fără să salute, cu un sentiment de stânjeneală întipărit parcă pe frunte. Lui Paolo nu-i rămăsese altceva de făcut decât să-l privească cum se îndepărta, ducând cu el marfa ce i se cuvenea lui. Apoi, întorcându-se către Barbaro, începu să-i ceară socoteală pe un ton violent:

– *Ca' si' fuodde*[30]? Ai vândut tot fildeșul nostru la concurență? îi reproșase, parcă sperând că totul era doar o farsă. Și noi ce facem acum?

– Fildeșul nostru? Adicătelea ce, există ceva al nostru, după tine?

– Păi, era marfa noastră. De ce ai făcut asta?

– Nu cumva așa te comporți și tu cu mine? răspunsese Barbaro pe un ton răutăcios. Tu nu dai doi bani pe mine, uite că nici eu nu dau doi bani pe nevoile tale. Apoi, făcând monedele să răsune din buzunar: pe ăștia îi țin eu.

Paolo îi întorsese spatele și luase calea spre casă, cu orgoliul făcut țăndări. Îi povestise totul fratelui său și Giuseppinei, căreia apoi îi interzisese să mai aibă de-a face cu familia Barbaro, inclusiv cu Mattia.

Societatea celor doi avea să-și dea obștescul sfârșit în fața notarului. Vânduseră tartana și o parte din marfa din depozite, împărțind banii. O foaie de hârtie, două-trei semnături date fără să-și arunce nici măcar o privire, cu Paolo cumpărând prăvălia de mirodenii și cu Barbaro cedându-le spațiul din via dei Materassai, pentru a-și căuta un sediu nou în via dei Lattarini, în zona depozitelor deținute de alți consăteni din Bagnara.

Fusese un război ale cărui urme încă se cunoșteau și azi. Înverșunarea rece care luase locul răbufnirilor de furie continua să-i urmărească.

* * *

Vincenzo pășește în urma mamei, oprindu-se din când în când ca să observe împrejurimile. Ține în mână un baton de lemn-dulce, pe care îl linge cu un aer îngândurat. Acum, că poate să meargă și să alerge fără niciun ajutor, lumea i se pare imensă, de necuprins.

Tocmai se pregătește să pună piciorul în mijlocul unei bălți de pe caldarâm, când Giuseppina se stropșește la el:

– Ai grijă! Chiar nu te uiți deloc pe unde calci? Mâine-poimâine faci patru ani, nu mai ești chiar un *nuzzente*!

Copilul o privește cu un aer vinovat, iar femeia se înmoaie brusc, scoțând un oftat. La urma urmei, Vincenzo este unica, adevărata ei mare iubire.

De jur împrejurul lor, accente dintre cele mai diferite. Un țăran încearcă să vândă o încărcătură de citrice unui negustor englez îmbrăcat în redingotă din postav și cu cizme în picioare. Căruța omului îi încurcă pe trecători, făcându-i să mormăie nemulțumiți.

– *No, I won't buy those… arance. They are rotten!*[31]

– Da' de unde atâta *rutti* și iar *rutti! Talè, tutti sani sunnu, viri chi ciauru chi fannu!*[32]

Și ia o portocală, vârându-i-o celuilalt sub nas, însă englezul continuă să protesteze, arătând spre un pâlc de musculițe care se ospătează nestingherite

din fructele țăranului.

Văzând scena, un marinar napoletan își ridică brațele spre cer:

– *E ci pare ca' i cristiani so' fessi? Ci su' tante di quelle moschitte…* [33]

Oameni din țări diferite, graiuri noi. De când francezii reîncepuseră să facă legea pe întinsul Mării Tireniene, vremurile de pace apuseseră. Englezii declaraseră din nou război Franței, iar Napoleon reluase ostilitățile, atacând navele care traversau Mediterana. Negustoria nu mai era sigură, iar englezii, care până de curând stăpâniseră comerțul pe mare, fuseseră acum reduși la tăcere. Sicilia și, mai ales, Palermo deveniseră un loc sigur de acostare, departe de influența franceză. În primul rând, poziționarea chiar în centrul Mediteranei transformase Palermo într-un adevărat furnicar, format din comercianți și marinari proveniți din toate colțurile Europei. Mirodeniile de proveniență franceză soseau dinspre porturile din nordul Italiei, în timp ce ale britanicilor ajungeau dinspre Malta. Însă nu erau singurele, pentru că marfă se aducea și din Turcia, Egipt, Tunisia sau Spania.

Din toate acestea însă, Giuseppina știe și înțelege prea puțin. Nu sunt treburi care să le privească pe femei, cum îi repetă ea mereu Vittoriei, care însă insistă să afle cât mai multe, torturându-l cu întrebările pe Ignazio.

Giuseppina ajunge în dreptul prăvăliei de mirodenii. Prin vitrină, îl zărește pe Paolo stând la tejghea și discutând cu un bărbat îmbrăcat în costum de catifea. Nu departe de prăvălie, trasă în fața bisericii, o lectică vopsită în auriu și verde.

Mama și fiul își fac intrarea în prăvălie. Paolo îi vede și-i face semn lui Vincenzo să nu vorbească. Apoi se întoarce spre clientul de dincolo de tejghea, continuându-și discuția.

– Vedeți dumneavoastră, domnule baron, scoarța noastră de chinchină este de cea mai înaltă calitate. O aducem direct din Perù și suntem furnizori pentru cea mai mare parte a farmaciștilor din Palermo… Uitați-vă, simțiți aici ce aromă!

Spunând acestea, ia un pumn de chinchină. E închisă la culoare, făinoasă. Câteva așchii cad pe masa de lucru.

Bărbatul adulmecă, încrețindu-și nasul.

– Ce aromă intensă!

– Asta pentru că știm cum s-o conservăm, explică Paolo. Apoi, coborându-și vocea: doriți să vă prepar o mixtură din asta cu fier, nu-i așa?

– Da, mulțumesc. Știți cum e… am suflet de tinerel, însă trupul, vai mie, nu mă mai ajută. Nu mai am glonț pe țeavă ca pe vremuri, dacă înțelegeți ce vreau să spun, prin urmare, vă închipuiți și dumneavoastră cât de neplăcut este să fii nevoit să te retragi în anumite circumstanțe, pare că se disculpă celălalt, pe un ton stânjenit.

– Fierul vine să vă insufle vigori noi. O să adăugăm și câteva semințe de anason dulce, laolaltă cu niște coajă de lămâie; în felul acesta, vă puneți la adăpost și de răceală. Cum facem, adaug la contul pentru marfa de săptămâna trecută?

– A, nu, bine că ați adus vorba. Stânjeneală, urmată de un puseu de mândrie: uitați aici banii pentru ultimele cumpărături. Cu asta, nu mai avem restanțe. Apoi adaugă, înmânându-i celuilalt câteva monede strălucitoare: vă mulțumesc. Știu că pot conta pe discreția dumneavoastră. Am venit aici și nu m-am adresat unor colegi mai titrați de-ai dumneavoastră tocmai pentru că mi s-a spus că sunteți o persoană rezervată.

– Puteți să mă considerați duhovnicul dumneavoastră.

Într-adevăr, Paolo este amabil, însă nu servil. Pe când nobilii palermitani sunt o specie stranie. Agățându-se cu unghiile de privilegiile cu care au fost blagosloviți, se îngroapă în catifele și bijuterii chiar și atunci când sunt îndatorați până la izmene. Vând una după alta case și proprietăți pe care nu mai sunt în stare să le întrețină, schimbându-le ca pe cărțile de joc dintr-un pachet măsluit.

Vincenzo alege exact acel moment pentru a se desprinde din mâna mamei.

– *Papà, papà!* îl cheamă, prinzându-se de marginea tejghelei și întinzând o mână spre el.

Paolo se întoarce spre băiat, aruncându-i o privire plină de reproș:

– Nu acum, Vincenzi'.

Degetele copilului se desprind unul câte unul de marginea de lemn. Ocolind bancul de lucru, se prelinge nevăzut în camera din spate, unde știe că-l va găsi

pe Ignazio. Și-ntr-adevăr, unchiul său e acolo, aplecat peste un vraf de registre contabile.

– *Zio*?

– Măi, ce faci aici? se înviorează brusc bărbatul, săltându-l în brațe și așezându-l pe marginea mesei. Apoi, mutând călimara, reîncepe să scrie, cercetând din când în când câte o chitanță din teancul din fața lui. Ai venit cu mama?

– Îhî, răspunde băiatul, sugând cu nesaț din batonul de lemn-dulce și legănându-și picioarele. Apoi adaugă, adulmecând aerul: mmm, miroase a ceva bun aici. Cuișoare, nu-i așa?

– Cuișoare sunt, într-adevăr. Ieri au sosit. Acum gata, nu mai da din picioare! îl atenționează Ignazio, punându-i o mână pe genunchi, gest care se transformă apoi într-o mângâiere. Ce a pățit mama ta?

– A primit o hârtie. Un marinar i-a adus-o. Iar ea a devenit foarte agitată când a văzut-o.

– O hârtie? Vrei să spui cumva un plic?

– Îhî.

Răspunsul micuțului îl face pe Ignazio să ridice brusc capul dintre hârtiile sale. De-a lungul șirei spinării simte o stare ciudată de neliniște urcându-i spre ceafă.

– Cui i-a dus scrisoarea? Ca să i-o citească, vreau să zic.

– Unei slujnice de la palatul Fitalia. Cea care află o mulțime de lucruri despre stăpâna ei și pe care le povestește apoi mamei și lui *zia* Mariuccia.

Ignazio pufnește.

– Halal! Exact asta mai lipsea acum.

Oftatul adânc îi reînvie fluxul amintirilor. Au trecut mai bine de doi ani de când Giuseppina a pierdut sarcina. De atunci, a văzut cum ea și Paolo s-au îndepărtat tot mai mult unul de celălalt. Continuă să trăiască împreună, da, însă viețile li se ating tangențial, fără să-și aparțină una alteia, fără să se caute una pe cealaltă. Doi străini care împart aceeași casă.

Încet-încet, Giuseppina se resemnase. Se apropiase tot mai mult de moașa Mariuccia, care îi devenise cea mai bună prietenă. Mai târziu, apăruseră alte

două tinere cu origini calabreze, una dintre ele fiind Rosa, cea despre care tocmai pomenise Vincenzo. O clevetitoare de prima mână, atât în opinia lui, cât și a lui Paolo, care de altfel nu suportă s-o vadă.

– Și ce a urmat?

Băiatul lasă deoparte batonul de lemn-dulce. Își ia un aer serios, de reproș.

– A început să plângă. Pe urmă, m-a târât încoace, ca să stea de vorbă cu tata.

Bărbatul se oprește brusc. Câteva secunde bune, pana rămâne suspendată în aer, înainte de a fi pusă la locul ei, în călimară.

Giuseppina nu e deloc genul de femeie care să plângă fără un motiv întemeiat.

Ciulindu-și urechile, Ignazio îl aude dincolo pe Paolo luându-și rămas-bun de la clientul de mai devreme. Imediat după aceea, și vocea cumnatei. Îi face semn nepotului să tacă și se apropie de ușa de prag, rămânând într-o poziție retrasă.

– Așadar? Ce s-a întâmplat? întreabă Paolo.

Giuseppina scoate un plic, întinzându-i-l.

– E de la Mattia. E deznădăjduită, ne cere ajutor pentru soțul ei, care e aici, în oraș: e bolnav și singur, fără nimeni care să-i poarte de grijă. Iar noi suntem aici, în Palermo…

În prăvălie se așterne o liniște adâncă.

Mâna în care Giuseppina ține scrisoarea rămâne mult timp întinsă, înainte ca Paolo s-o apuce.

O ia și o rupe bucăți.

– Bine, dar… nici măcar n-ai citit-o, bâiguie ea, mai mult întristată decât surprinsă. Totuși, e sora ta!

Paolo îi întoarce spatele.

– *Era* sora mea. Însă a ales să-i țină partea nemernicului acela pe care și l-a luat de bărbat.

Giuseppina își desface larg brațele.

– Pe care și l-a luat? Nu a avut de ales, ăsta-i adevărul! Avea paisprezece ani când taică-tu a dat-o spre măritat ca să scape de ea. Nicio femeie nu are de ales

când vine vorba de căsătorie. Am putut eu oare să mă opun atunci când ai hotărât să mă târăști încoace?

La o asemenea învinuire Paolo nu s-ar fi așteptat.

– Carevasăzică, încă îmi mai reproșezi asta și-n ziua de azi? Cât de oarbă poți fi, încât să nu-ți dai seama cât de mult ni s-a îmbunătățit viața în tot acest răstimp? Crezi că ți-ar fi fost mai bine să rămâi o țărancă de Bagnara? Pe când aici? După cum vezi, câștig suficient de bine. De unde crezi oare că vin toate hainele noi pe care ți le-ai cumpărat sau scrinul construit pe comandă?

– Asta era acum! În schimb, continuăm să ne ducem traiul într-un grajd. Casa aceea este…

– O vom schimba curând și pe aceea!

– Când? Când, căci am ajuns să mă simt servitoare în propria casă?!

– Bagă de seamă cum vorbești, altminteri jur în fața Ălui de Sus că te-ncing cum nu te-am încins niciodată!

Giuseppina își pune mâinile, strânse pumn, în șold.

– Mattia n-are nici în clin, nici în mânecă cu cearta dintre tine și Barbaro; pe urmă, fie că-ți place, fie că nu, Paolo Barbaro rămâne cumnatul tău. Ai muncit cot la cot cu el, ați împărțit aceeași pâine stropită cu sudoarea amândurora… iar acum? *Maledizione*[34]*!* Chiar nu vă puteți ierta unul pe celălalt? Sora ta…

Paolo o fixează pe Giuseppina cu o căutătură care îi îngheață cuvintele pe buze. Poziția corpului, gesturile, expresia feței – totul reflectă acea înverșunare care face casă bună cu dușmănia. Din colțul său retras, chiar și Ignazio simte furia turbată care a pus stăpânire pe fratele său.

– E numai vina lui. Când mi-ai trădat încrederea, fie și numai o singură dată, m-ai trădat definitiv. Ai idee ce vrea, de fapt, de la mine? Bani, asta vrea. Banii *mei*, banii pe care eu îi duc acasă rupându-mi spinarea cu munca, în vreme ce el vrea doar s-o facă pe stăpânul. Monedele acelea sunt udate de sudoarea frunții mele, de sângele meu și al fratelui meu. Tu nici măcar nu mai ții minte ce a făcut, nu-i așa? se întoarce el către ea, cu un aer amenințător, căci, cu fiecare frază pe care o rostește, tonul îi devine din ce în ce mai acut, mai încărcat de ură. Ne-a vorbit de rău în fața furnizorilor, celorlalți negustori le-a

spus că noi îi dăm socoteală lui. Că *eu* trebuie să-i dau socoteală lui. *Eu*, care am ridicat locul ăsta și l-am făcut ceea ce este astăzi.

Giuseppinei i se face brusc frică. Se retrage înspre etajere.

– Bine, dar sora ta…

– Cu ce obraz îți permiți tu să vii aici și să-mi ceri să citesc scrisoarea uneia care i-a trădat pe cei de același sânge cu ea? Pentru mine sunt ca și morți. Cu toții!

Acum, femeia se regăsește prinsă în cursă, între trupul soțului său și piesele de mobilier.

– Ia stai o clipă… Bunica ta era din familia Barbaro, nu-i așa? Ce se întâmplă, de fapt? Au venit la tine să-ți ceară ajutor? Parcă ți-am interzis să mai ai de-a face cu ei.

– *Basta,* Paolo! E de ajuns!

Ignazio dă buzna în magazin și-i pune mâna pe umăr. Știe cum să-l liniștească.

Însă nu, nici el nu-l poate ierta pe Barbaro. Nu atât pentru insultele pe care fuseseră nevoiți să le suporte sau pentru intrigile care amenințaseră să le pună afacerea pe butuci, cât pentru ruptura pe care o provocase între el, Paolo și Mattia.

Giuseppina lasă să-i alunece o privire pierdută dinspre soțul său către Ignazio. Se repede spre Vincenzo și-l ridică în brațe. Ultima imagine rămasă pe retina celor doi frați este cea a poalelor mantelei care se lovesc de lemnul ușii de la intrare.

– Ce ți s-a cășunat pe nevastă-ta? Doar știi că ea și Mattia țin mult una la alta!

– Bun așa! exclamă Paolo, râzând amar. Ține la ea, în schimb de ce se spune și se face pe seama bărbatului ei, nu-i pasă nici cât negru sub unghie.

Își trece degetele prin păr, încercând să-și mai domolească amărăciunea.

Ignazio ar vrea să-și îmbrățișeze fratele. Să încerce să-l mai îmblânzească. Știe însă că ar fi în zadar: Paolo e de neclintit în ura lui.

Se apleacă și culege peticele de hârtie rămase din scrisoarea Mattiei. Pe unul din petice zărește scris numele lui, iar pe un altul – pe cel al lui Paolo. Într-

adevăr, familia lor s-a rupt în bucăți, întocmai ca scrisoarea aceea, iar el nu putuse face nimic ca să împiedice una ca asta.

* * *

Ținându-și fiul strâns de mână, Giuseppina se întoarce acasă. Pe drum, copilul nu a scos niciun cuvânt. Acum o scrutează în liniște, cu același baton de lemn-dulce între dinți.

Nu trec bine pragul casei, că Vittoria le aleargă în întâmpinare, îl ia pe cel mic în brațe, apoi începe să-l gâdile, acoperindu-i gâtul cu sărutări.

Giuseppina se lasă să cadă pe un scaun.

– Degeaba! exclamă. Apoi, imitând gestul lui Paolo: a rupt-o bucăți în fața mea. Nici măcar de mătușa ta nu vrea să știe.

Și-și astupă gura cu palmele, ca să-și oprească pornirea, căci o soție nu trebuie să-și vorbească niciodată de rău bărbatul, mai ales de față cu rudele, chiar dacă – și Dumnezeu îi e martor! – îi vine să se pună pe urlat, asemenea unei smintite.

Vittoria se întunecă la față. Îl lasă din brațe pe Vincenzo, care o zbughește în dormitor.

– *Zia*, n-ai ce să-i faci, spune, îndepărtând o șuviță de păr rebelă de pe chipul obosit al femeii. Ăsta e *zio* Paolo. Pe urmă, oricum ar fi, *zio* Barbaro l-a ponegrit: bine a făcut să-l trateze așa, că prea mare a fost ocara.

Giuseppina nu-i răspunde. La urma urmei, de unde să știe ea, Vittoria, ce înseamnă să nu ai pe nimeni în care să-ți pui nădejdea? De unde să știe ea cât de mult o protejase și o ajutase Mattia?

* * *

Trăsura oprită în fața prăvăliei de mirodenii Florio a blocat cu totul traficul de pe via dei Materassai. Locul de trecere e atât de strâmt, încât cu greu se poate strecura cineva pe acolo. În aer, primele rândunele și o mireasmă proaspătă de iarbă, întrepătrunsă când și când de damful dulce al puținelor flori care au îndrăznit să-și arate fața soarelui.

În interior, Michele tocmai servește un client – un meșter artizan venit să se aprovizioneze cu pigmenți de culoare și miniu de plumb. Ceva mai într-o

parte, Ignazio este cu totul dedicat unei vizitatoare.

O aristocrată.

O damă cu trăsături frumoase, înfășurată într-o mantie cu bordură din blană de vulpe – numai bună pentru a se proteja de frigul nemilos de martie. Pielea femeii dezvăluie totuși câțiva ani în plus, îndemânatic mascați cu un strat gros de pudră. Ignazio schițează un zâmbet, continuând să zdrobească în mojar amestecul de pelin, anason stelat și frăsinel.

Prezența sa la tejghea a devenit o raritate în ultima vreme. Din 1803, când au rupt legăturile cu familia Barbaro, afacerea fraților Florio a mers cu toate pânzele sus. Acum au legături strânse cu renumiți negustori napoletani și englezi, devenind ei înșiși furnizori angro de marfă. Și-au câștigat încrederea tuturor, având tot interesul să mențină raporturi bune cu sicilienii, din moment ce restul Italiei se afla sub controlul absolut al francezilor. Cu câteva luni în urmă, Napoleon cucerise Regatul Neapolelui, Bourbonii refugiindu-se cu coada între picioare în Sicilia, unde se puseseră sub protecția englezilor. Înfrângerea fusese catastrofală. Așa se face că Palermo a rămas unul dintre puținele porturi eliberate de influența lui Napoleon, o piață de schimb foarte prețioasă pentru coaliția anti franceză.

Ignazio se ocupă acum în primul rând de administrarea afacerii și de gestiunea financiară. Cu toate acestea, pentru anumiți clienți mai speciali, nu se ferește să revină la tejghea.

– Vizitele acestea la magazinul Domniilor Voastre sunt atât de… exotice! O mulțime de arome din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Apropo, unde este *don* Paolo?

– Fratele meu trebuie să se întoarcă dintr-o clipă într-alta. În momentul în care a zărit trăsura Domniei Voastre pe uliță, s-a gândit că veți fi cu siguranță interesată de un anumit obiect, despre care ați discutat la ultima vizită cu care ne-ați onorat.

Privirea femeii devine brusc foarte interesată.

– Ați adus ambră, nu-i așa?

Ignazio încuviințează din cap, continuând să piseze plantele în mojar.

– Ambră de Marea Baltică, de cea mai înaltă puritate. Este adusă tocmai din stepele Asiei, gata granulată.

Un scârțâit de balamale.

– Doamnă, își prezintă omagiile Paolo Florio, făcând o plecăciune elegantă. Apoi, așezând pe tejghea un sipet din lemn prețios și fildeș: să-mi scuzați întârzierea, însă tocmai pentru Domnia Voastră mi-am făcut de lucru.

Femeia își întinde instinctiv gâtul în direcția lui.

– Așadar?

– După cum vedeți, chiar și sipetul în sine este o adevărată bijuterie, însă n-are nicio valoare în comparație cu conținutul său, spune Paolo, deschizând sipetul și lăsând să se reverse sclipiri aurii pe tejghea. Priviți-o! Nu-i așa că-i o minunăție? Ca să nu mai spun că este exact ce vă trebuie: poate nu știați, dar ambra alină problemele cu stomacul și conservă energia corpului…

– Chiar așa? se miră dama, atingând micuțele sfere. Își retrage brusc mâna, exclamând surprinsă: sunt calde!

– Pentru că ambra nu e o piatră, ci o rășină. Se spune că lumina ei păstrează însăși scânteia vieții. Dați-mi voie însă acum să… spune Paolo aplecându-se spre ea și întinzându-i colierul. Hai, curaj, probați-l!

Rochia femeii pare să se aprindă de la miile de reflexii luminoase. Atinge colierul cu evlavie, îl admiră. Uimirii îi ia locul dorința nestăvilită. Hotărârea a fost luată deja.

– Cât?

Paolo se încruntă, mimând o atitudine reticentă. Într-un târziu, îi murmură la ureche prețul.

Gura femeii se încrețește brusc, iar chipul i se ofilește.

– Bine, dar e nebunie curată! Soțul meu mi-ar reproșa câteva zile la rând o asemenea cheltuială, se arată indignată dama, continuând însă să mângâie, una câte una, mărgelele. Apoi, coborând tonul, continuă cu un amestec de amărăciune și dispreț: în vreme ce el îmi risipește zestrea la masa de joc, eu nu-mi pot permite nici măcar un capriciu, oricât de mic.

– Oh, dar Domnia Voastră nu cheltuiește bani pe capricii! Pur și simplu cumpărați un remediu pentru sănătatea Domniei Voastre, la fel ca acela pe

care observ că vi-l prepară fratele meu. Apropo, mai aveți balonări?

– Mă simt mult mai bine acum, mulțumesc. Aveați dreptate, nu era nimic grav.

– Mă bucur s-aud asta. E un leac străvechi, o rețetă pe care nu mulți clienți și-o permit. Oricum, dacă ar fi fost vorba de ceva mai complicat, aș fi fost primul care să vă trimită la Porta Carini, la *don* Trombetta. E un farmacist de mare încredere și credeți-mă că nu spun asta doar pentru că ne este client.

„Ci și pentru că e unul dintre aceia care au renunțat să se mai aprovizioneze de la Canzoneri, preferând mirodeniile noastre“, continuă el în gând.

Femeia însă nu-l mai ascultă. Ochii pur și simplu i s-au umplut de licăririle luminoase ale mărgelelor de ambră. Scoate un suspin dramatic.

– Bine, fie! Vă las un acont și o scrisoare de angajament de plată. Va trece soțul meu pe aici ca să achite diferența.

Ignazio își ascunde dezaprobarea în spatele unui acces de tuse.

Iar angajamente de plată, alți bani plătiți în rate. Unii aristocrați sicilieni sunt bogați doar cu numele și titlurile, care, de fapt, nu valorează nici măcar cât tăblițele de piatră pe care le sunt sculptate blazoanele.

În schimb, fratele său nici nu clipește:

– Iar eu voi fi aici să-l întâmpin.

Și dispare în odaia din spate, să aducă hârtie de scris și călimara. În schimb, Ignazio răstoarnă amestecul de ierburi mărunțite într-un flacon cu alcool și agită compoziția cu ajutorul unei baghete din sticlă. Apoi o cheamă pe slujnica damei.

– Ia aminte! Tonifiantul acesta trebuie să se odihnească la loc întunecat opt zile. Apoi, după ce strecori lichidul, îi servești stăpânei tale în fiecare seară câte un păhărel. Înțelesu-m-ai?

Femeia încuviințează, mormăind un *caciettu* care-i dezvăluie originile campaniene. Ignazio sigilează dopul, învelind apoi flaconul într-o pânză de culoare închisă și înmânându-i-l slujnicei, în vreme ce stăpâna acesteia semna angajamentul de plată.

Paolo o însoțește pe clienta aristocrată spre ieșire, iar via de Materassai este, în sfârșit, eliberată de prezența împovărătoare a trăsurii ei masive.

– Îmi plac clienții care nu pretind să li se facă reduceri de preț, comentează Paolo, netezindu-și jiletca.

Și Ignazio poartă o vestă aproape identică, îmbrăcată peste o cămașă albă cu mânecile suflecate până la coate.

– Să tragem nădejde că onorabilul cavaler Albertini nu va face prea mult caz. Mereu se plânge că soția îl aduce la sapă de lemn, atunci când o scapă încoace la cumpărături.

Ignazio aruncă o privire pe angajamentul de plată semnat de femeie.

– Ți-ar putea spune că nu i-a dat soției consimțământul să facă această achiziție. Știi asta, nu-i așa?

– N-o s-o facă. Albertini se trage din familie de notari și judecători, ca să nu mai pomenesc de faptul că are un depozit de mărfuri la Bagheria. Până la urma urmei, o să plătească, pentru că nu vrea să facă *malafiùra*[35]. Apoi, măsurându-și din ochi fratele: ar fi mai bine să-ți lași mânecile la locul lor. Nu suntem hamali.

Și totuși, nu sunt puțini aceia care încă-i consideră astfel. Dar niciunul dintre cei doi nu vrea să admită această realitate. Probabil că acesta este însă motivul pentru care acordă o atenție aparte amenajării magazinului și propriei costumații.

Ignazio știe că lumea încă-i consideră hamali, neam de slugă, iar de fiecare dată când își amintește, simte o arsură drept în inimă.

Uneori, amintirile se dovedesc răni deschise peste care o mână nemiloasă presară sare.

Rememorează. Cu două săptămâni în urmă.

Vama de la palatul Steri, Oficiul pentru înscrisuri, locul unde se înregistrează mirodeniile și se țin registrele contabile cu mărfurile care intră sau ies din port. O sală dreptunghiulară, la parter, care se deschide către curtea interioară.

El, Ignazio, așteptând să vămuiască produsele descărcate de pe vas, urmând să intre apoi în biroul notarului, pentru plata taxelor. Ca să-și mai treacă timpul, intrase în vorbă cu un tânăr englez, Ben Ingham, aflat de puțină vreme la Palermo.

– Mi se pare un oraș plin de viață, însă… cum să spun… *really chaotic*… cum se spune oare în limba voastră?

Ignazio schițase un zâmbet.

– Viața nu-i deloc ușoară aici, vă dau în scris dacă vreți. Palermo e chiar mai ingrat decât o femeie. Mai întâi te cucerește, apoi… glumise el, fluturându-și mâna, cu degetul mare și arătătorul desfăcute, într-un gest specific. Îți promite totul, dar nu-ți dă nimic.

– O, da, am observat și eu. Prin urmare, am înțeles că trebuie să dai dovadă de prudență și să… *as you say*…

– *Taliàrsi u' cappotto*[36]*?*

Fruntea englezului se încrețise brusc, în încercarea de a înțelege semnificația zicalei. Îi intuia semnificația, repetând-o chiar de câteva ori. Apoi izbucnise într-un hohot de râs răgușit, semn că nu reușise.

Deodată, sala răsunase de vocea detunătoare a lui Carmelo Saguto. Ignazio îl zărise mai devreme trecând pe lângă oamenii care așteptau la rând și intrând direct în biroul notarului, unde fusese întâmpinat cu adânci reverențe.

Câțiva își murmuraseră nemulțumirea, însă nu se putea vorbi de un protest, ci doar de bombăneli înfundate: la urma urmei, Saguto era ginerele lui Canzoneri și nimeni nu îndrăznea să i se opună.

Ceva mai târziu îi venise și lui Ignazio rândul.

Însă nici nu ieșise bine din biroul șefului de vamă, că Saguto îl și luase la țintă.

– Aha, iată-l și pe *don* Florio! *Chiddru nico, don* Florio cel mic, carevasăzică. Vorbind, făcuse un gest ironic cu mâna, căutând cu privirea complicitatea funcționarilor vămii, apoi continuase: și? Cum vă merge, *voscenzia*? V-a intrat mână bună?

– Ne merge destul de bine, *grazie*.

– Aha. Vă suflă vântu-n pânze, zici? comentase Saguto, apropiindu-se de masa funcționarului ca să tragă cu ochiul la cifra de pe hârtia celuilalt. Tii! Serios? Parale bune, nu glumă!

Funcționarul încuviințează:

– Ehe, trag din greu cei din familia Florio, așa să știți. Ar trebui să-i spuneți socrului dumneavoastră să fie cu băgare de seamă.

– O, mai au multă mămăligă cu ceapă de mâncat până s-ajungă măcar jumate din cât sunt alde Canzoneri! Cu tot respectul o spun, așa să știți, adăugase un alt funcționar. Ce familie onorabilă! Mi-l amintesc și azi pe tatăl socrului dumneavoastră. Mai rar om gospodar ca el…

Bărbatul își rostise litania ca și cum Ignazio nici nu era de față. Altfel spus, ca și cum el, munca, banii lui, însăși existența lui nu valorau nici cât negru sub unghie.

Ignazio mai-mai că smulsese chitanța din mâna funcționarului:

– Dacă ați terminat…

Însă Saguto n-avea nici cea mai mică intenție să-l lase să plece. Dimpotrivă. Ridicând vocea, îi blocase calea spre ieșire.

– Dar de cumnatul dumitale ce știi să ne spui, ai? Mă refer la *bagnaroto* ăl din via dei Lattarini, de-a trebuit să vândă tot. Aha, nimic nu zici, carevasăzică… comentase bărbatul, izbucnind în râs – un râs aspru, care amintea mai curând de scrâșnetul unui rașpel frecat de o bucată de metal. *Manco l'armali fanno accussì*[37].

Ignazio se forțase cu greu să rămână calm.

– Suntem cu toții bine, *grazie*. Și, oricum, nu vă permit să vă vârâți nasul în treburile mele, din moment ce nici eu nu vin să vă spun cum să vă comportați cu rudele dumneavoastră.

Tonul conversațiilor care se purtau în jurul lor coborâse brusc. Saguto se îndepărtase, însă după numai câțiva pași se întorsese din drum.

– Te-ai găsit să mă-nveți dumneata pe mine cum se comportă oamenii într-o familie adevărată? Dumneata, un vântură-lume, un câine de pripas? *I picciuli 'un si tàliano*[38]*,* când e vorba de rudele de sânge. Știi dumneata câți bani sunt aici? continuase bărbatul, vânturând un teanc de chitanțe.

– Dacă tragem linie, nu-s mult mai mulți decât ai mei. Noi tragem în doi – fratele meu și cu mine. *Vuautri,* în schimb, câți sunteți? Patru, cinci… la câți trebuie să împărțiți totul? Chiar și așa, dumneata nu ești altceva decât secretarul

lui *don* Canzoneri, nu farmacist, precum fiii dumisale. Un hârțogar oarecare, asta ești dumneata!

Carmelo Saguto devenise livid. O clipă mai târziu însă, se înroșise la față și izbucnise:

– *Minchia,* apăi dacă eu sunt scârța-scârța pe hârtie, fratele tău și cu tine nu sunteți altceva decât doi hamali, două slugi amărâte. Și azi îl țin minte pe *to' frati* cum strângea gunoiul în prăvălie.

În clădirea vămii, atmosfera înghețase brusc.

Din spatele lui, cineva murmurase:

– Așa-i, hamali erau, acești *bagnaroti*!

Iar altul adăugase:

– Numa' Dumnezeu știe cum or fi pus mâna pe atâția *picciuli* câți au!

În prag, negustători, marinari și funcționari laolaltă păreau câini vagabonzi în așteptarea unui os de ros – cu bale în colțul gurii, gata să preia povestea și s-o răspândească de-a lungul și de-a latul arondismentului Castellammare, îmbogățind-o cu amănunte picante și dându-i o nuanță de o violență sporită.

Deodată, Ignazio simțise o mână sprijinindu-i-se pe braț.

– Ați terminat aici, nu-i așa? Nu de alta, dar e rândul meu.

Întorcându-se, îl recunoscuse pe Ben Ingham, tânărul englez de mai devreme.

– Vă rămân îndatorat, îi spusese Ignazio în timp ce părăseau clădirea vămii.

– Îmi veți întoarce favoarea, sunt sigur. Și dumneavoastră ați fi procedat la fel. În general, nu e o idee bună să te dai în spectacol, mai ales în fața unei audiențe ca asta, venise replica englezului.

Rememorând episodul, pe Ignazio încă îl trec fiori de furie. Scena i s-a întipărit adânc în minte și nu izbutește cu niciun chip s-o alunge. Pe de altă parte, îi este și astăzi recunoscător lui Ingham pentru că a intervenit chiar în momentul în care se pregătea să-i stâlcească mutra lui Saguto de față cu toată mulțimea de gură-cască.

Ignazio își scoate șorțul, trăgându-și pe el haina și mantaua.

– Mă deranjează să lucrez cu mânecile cămășii prinse la încheieturi. Ca să nu mai spun că se murdăresc de la prafuri și se pătează. În orice caz, doamna de

mai devreme tânjea după pietrele de ambră de cum a intrat. Poțiunea tonică era o simplă scuză.

Paolo râde.

– I le descrisesem în nuanțe într-atât de ademenitoare, încât o lăsasem profund impresionată.

Din odaia din spate a magazinului ajunge până la ei un sunet de pistiluri care zdrobesc diverse mirodenii în mojare de piatră, într-un ritm asincronic, un fundal sonor pe care îl aud pe durata fiecărei zile de lucru. Acum, pe lângă Michele, mai au încă doi ucenici care se ocupă de prepararea prafurilor. Pe de altă parte, Ignazio este secundat acum la ținerea contabilității de Maurizio Reggio, un contabil care-l ajută la întocmirea facturilor.

Se pregătește de plecare, însă se întoarce din drum, parcă răzgândindu-se:

– Și totuși, în sipet nu se afla doar șiragul de ambră.

Paolo mângâie în treacăt caseta din lemn uitată pe tejghea. Apoi o deschide.

– Nu, răspunde el, scoțând la iveală o pereche de cercei – bobițe de coral amestecate cu mici perle. Pentru că se apropie sărbătoarea de Sab Giuseppe, l-am rugat pe căpitanul Pantero să-mi caute la Napoli un cadou pentru Giuseppina. Și mi-a găsit acești *fioccagli*. Nădăjduiesc să-i fie pe plac.

Giuseppina a rămas până-n ziua de azi aceeași piatră greu de spart. În ultimul timp, însă, parcă se mai înmuiase. Să fi fost oare semnele unui armistițiu cu Paolo? A unei păci resemnate, datorate conviețuirii de rutină cu un bărbat pentru care, deși nu-l iubește, simte o oarecare afecțiune?

Exact în clipa aceea, pe ușa prăvăliei intră un client – un servitor în livrea –, iar Ignazio profită de ocazie ca să se strecoare afară, îndreptându-se către biroul contabilului.

De ceva vreme, frații Florio au închiriat un depozit în clădirile din spatele birourilor vămii, situate pe aceeași proprietate vastă a palatului Steri. Încăperile sunt curate și proaspăt zugrăvite, fiind bine păzite, întrucât se înșiră de-a lungul unui coridor lung care dă în curtea de serviciu, chiar în spatele Oficiului pentru înscrisuri. E locul în care vin depozitate mirodeniile aflate în tranzit către alte porturi sau care urmează să fie cedate altor vânzători. Taxa de intrare nu se plătește anticipat, ci doar în momentul în care mărfurile ajung

efectiv în Palermo. Este o practică comună printre angrosiști, care consideră mai avantajos să închirieze o încăpere decât să se încarce cu alte dări. În depozit, frații Florio păstrează mirodenii aduse din Indii de englezi sau provenind din coloniile franceze, descărcate la Livorno și în alte porturi de la Marea Tireniană, cumpărate de marinari italieni și revândute apoi la Palermo. Au mărfuri de cea mai fină calitate, provenite de pe întinsul întregii Mediterane. Ce-i drept, nu se pot considera la fel de bogați ca alde Canzoneri. Însă în ultimii ani au făcut mulți pași înainte.

Una peste alta, depozitul din via dei Materassai devenise neîncăpător.

Odată ajuns la Oficiul pentru înscrisuri, descoperă că Maurizio aproape că terminase de întocmit toate formalitățile.

– Am vămuit containerele la intrare și am pregătit angajamentul de expediție pentru sacii de chinchină către Messina și Patti. Transportul va pleca cel mai târziu mâine-seară, îl pune bărbatul la curent, scoțând la iveală mai multe chitanțe și arătând apoi către o căruță păzită de unul din angajații magazinului.

– În cazul ăsta, întoarce-te la prăvălie și înregistrează livrările. Și spune-i fratelui meu că mai întârzii puțin.

Rămas singur, Ignazio își îngăduie luxul unei plimbări până în portul La Cala. Orizontul este acum o linie de un azuriu limpede. Lumina capătă reflexe pure, iar vântul nu este atât de tăios ca în săptămânile trecute. Aerul amiezii e impregnat cu parfum de primăvară.

Marile hotărâri se iau cât ai clipi.

Ignazio se trezește înaintând pe *vicolo* della Neve, însoțit de o adiere rece, care alungă orice iz de umanitate ascunsă prin ungherele strâmte ale ulițelor. Trece de mica poartă la care se vinde zăpadă adusă din munții Madonia; de undeva, de deasupra lui, se disting note de vioară, urmate de vocea unui preceptor care-și ia la rost elevul. Pe ulițe, în bodegi și prăvălii, voci de tonalități dintre cele mai diverse și dialecte amestecate: genovez, toscan, napoletan, uneori și puțină engleză – într-un talmeș-balmeș lingvistic imposibil de descifrat.

Își continuă drumul pe via Alloro, fără să-și ridice însă privirea către somptuoasele palate ale nobilimii palermitane; ajunge apoi în strada Zagarellai,

animată la ora aceea de femei împovărate cu coșuri mari în spate sau care trag după ele copii ce țipă ca din gură de șarpe. Una câte una se opresc în ușa vreunei prăvălii, cântăresc mărfurile din priviri, cumpără.

Ignazio se apropie de o tarabă aflată sub o arcadă de piatră. Pe tejghea, panglici de toate tipurile: din mătase, din dantelă, brodate, din catifea.

Privirea îi cade asupra unei panglici aurii. Și-o închipuie prinsă pe corsetul din serj verde pe care Paolo l-a cumpărat nu de mult pentru soția sa.

– Cu ce vă servim, domnule? încearcă vânzătoarea să-l scoată din încurcătură. Cordeaua de colea?

– Da, răspunde el dregându-și vocea. Am de făcut un cadou. Cam de cât ar fi nevoie pentru un corset?

Priviri perplexe încep să zboare de jur împrejurul lui.

– Depinde. Pentru cine e? Pentru soața Domniei Voastre?

Și femeia arată spre verigheta mamei pe care Ignazio o poartă și acum pe deget. El ridică mâna și face semn că nu – nu e însurat.

– Pentru o soră de-a mea, improvizează el pe loc, simțind – fără să înțeleagă de ce – că se îmbujorează în obraji asemenea unui băiețandru.

Cealaltă îl privește sceptic.

– Și cât ați dori să luați?

Panică.

– Cam de cât aș avea nevoie?

– Depinde de cum e doamna.

Face fețe-fețe în căutarea răspunsului. N-are nici cea mai vagă idee. Of, oare de ce a ținut cu tot dinadinsul să dea de un asemenea pocinog?

– Are un bust plin, generos? Preferă lucrurile simple sau îi place să umble mai împopoțonată?

– O s-o poarte numai ca ornament sau trebuie să-i acopere cusăturile? se interesează o altă femeie, care-și face de lucru cu niște volănașe.

Un cor de voci feminine se năpustește asupra lui.

Nu, nu știe, o, Doamne! În cele din urmă, Ignazio se hazardează:

– Să tot fie… așa, ca dumneata.

Și arată către o fetișcană care pare să probeze un cordon. Tânăra râde cu gura larg deschisă, lăsând să i se vadă dinții vizibil cariați.

– *Cristina, dacci du' pezza, accussì si li unci idda*[39], se amestecă în discuție o femeie vârstnică, cu obrajii ca scoarța de copac, care stătea așezată într-un colț mai ferit – proprietara tarabei, probabil. Dă-i și o spilcă de prins, să aibă.

Iar Cristina, vânzătoarea cu care a discutat mai devreme, scoate de sub tejghea câteva fibule din os. Bătrâna avea dreptate: unele sunt foarte frumoase. Alege una care înfățișează o sirenă stilizată.

Câteva minute mai târziu, Ignazio face cale întoarsă spre casă, cu un pachet ascuns sub manta. Se apropie de via dei Materassai. A ales un traseu cu multe ocolișuri, traversând acum ulița numită dei Chiavettieri, unde îl năpădesc mirosul de pilitură arsă de fier și scrâșnetele de metal prelucrat.

„E cu ocazia sărbătorii de San Giuseppe", se încurajează el în gând. „Giuseppina s-a căznit ca nimeni altcineva pentru familia noastră, așa că merită din plin cadoul – ba încă mult mai mult decât atât. Biata de ea, am forțat-o să se stabilească aici, ca să nu mai pomenesc de faptul că, în ce mă privește, m-a tratat mereu cu respect și…"

Brusc, pachețelul de sub manta devine greu.

Nu, nu-i poate oferi un asemenea cadou. La urma urmei, nu-i este chiar frate… sau poate că da, ce mai contează? Sunt cumnați și se cunosc de-o viață.

Carevasăzică, sunt o familie, nu-i așa?

* * *

Sosește și sărbătoarea mult așteptată. Giuseppina primește cadoul lui Paolo cu un zâmbet surprins, care se transformă într-unul de profundă recunoștință. Ia cerceii și, ținându-i în așa fel încât Vincenzo să nu-i poată ajunge, și-i pune la ureche.

Bărbatul o privește cu un zâmbet larg pe față, în vreme ce ea se admiră în oglindă, fericită și parcă nevenindu-i să-și creadă ochilor.

Pachetul cu panglica și fibula de os rămâne ascuns la spatele lui Ignazio. Zâmbește și el, ce-i drept, însă se simte pur și simplu ca un prost – un personaj aflat într-un loc nepotrivit, într-un moment nepotrivit.

Găsește un moment prielnic și iese, ducându-se în camera lui. Deschide un cufăr de la picioarele patului și ascunde cadoul înăuntru.

Acolo îl va descoperi Giuseppina, după moartea lui.

Vincenzo aleargă tropotind de pe o uliță pe alta, fără să-i pese că-și stropește pantalonii cu noroi. Într-un târziu, ajuns în via della Tavola Tonda, bate cu putere la o ușă.

– Peppino, hai, coboară! Haiducul din pădure e aici, *jamuninni*!

În pragul ușii se ițește un copilandru. Să tot aibă vreo șase ani – cam de aceeași vârstă cu Vincenzo. Ochi ageri, părul dezordonat, picioarele murdare. Se pun amândoi pe râs. Apoi o iau iute la picior – unul desculț, celălalt încălțat cu pantofi din piele. În ochii amândurora, bucuria de a fi împreună.

– De unde ți-a spus taică-tu că vine marfa?

– De la Marsilia. Francezii vând condimente marinarilor din Napoli, care apoi le revând tatălui meu. Iar el le vinde mai departe, în prăvălia noastră.

Reușesc să treacă de Porta della Dogana agățați de o căruță. Când proprietarul îi zărește, îi amenință cu un băț, iar băieții o iau la sănătoasa, chicotind.

Ajung pe chei șiroind de transpirație și cu obrajii îmbujorați.

În soarele de septembrie, părul lui Vincenzo sclipește. Pe puntea corabiei de marfă trase la chei își zărește unchiul, care examinează încărcătura pe măsură ce este scoasă din cală. E însoțit de Reggio, care, cu o mulțime de hârțoage în mână, numără ceva cu voce tare.

Restul negustorilor de mirodenii își așteaptă rândul pe chei: fraților Florio le revine cea mai mare parte din marfa abia intrată în port. Vincenzo știe pentru că și-a auzit de cu seară tatăl declarând cu mândrie acest lucru. Și mai știe și că, dacă vânzările vor merge bine, se vor putea muta în altă casă. Însă pe asta i-a spus-o mama.

Urmat de Vincenzo, Peppino se cațără pe un munte de parâme rulate.

– Tii, ia te uită ce cizme poartă unchiul ăsta al tău, întocmai ca *i signuri*!

– Da, unchiul se respectă. Zice așa: oamenii îți recunosc valoarea după felul în care le vorbești, iar dacă nu ești bine îmbrăcat, nici nu te bagă în seamă.

Și-și duce mâna streașină la ochi, ferindu-se de soare. Aroma mirodeniilor de pe vapor ajunge până la el, acoperind-o pe cea de aer sărat, altminteri foarte intensă. Recunoaște mireasma de cuișoare și de scorțișoară, precum și adierile de vanilie pe care le poate percepe doar când și când.

Întorcându-se să-i spună ceva lui Reggio, Ignazio își zărește nepotul de la distanță. Îl recunoaște și pe țâncul de lângă el: Giuseppe Pastore, fiul unui marinar din Bagnara, însurat cu o femeie de-a locului, din Palermo.

Fratele său ar spumega de furie dac-ar afla că Vincenzo își petrece timpul cu o asemenea pușlama, iar Ignazio îi dă oarecum dreptate. Francesco Pastore, tatăl lui Peppino, trăiește de azi pe mâine, din munci ocazionale; banii în casă îi aduce nevasta lui, care trudește de dimineața până seară spălând vase în bucătăria unui han. Ce-i drept, el, Ignazio, nu vede lucrurile chiar atât de radical ca fratele său. Dimpotrivă, crede că Vincenzo ar trebui să intre în contact cu persoane din toate categoriile sociale, învățând să-și apere onoarea în fața oricui. Pe urmă – pentru Dumnezeu! –, și ei se jucaseră desculți pe ulițele prăfuite din Bagnara!

În clipa aceea, Reggio vine să-i întrerupă vârtejul de gânduri ce i se rotesc prin minte:

– *Don* Ignazio, am terminat aici. Ce fac, duc marfa în depozitul de la vamă?

– Da, totul, mai puțin lotul de indigo și unul de șofran, pe care le duci la depozitul din via dei Materassai.

Dinspre chei îi ajunge la urechi un soi de murmur, pe care Ignazio îl interpretează ca pe un oftat general de ușurare.

Însă la urma urmei nu-i vina lui că deține cea mai însemnată cotă din încărcătura corabiei. „Or să se-mpace cu gândul, n-au încotro“, își spune. Totuși, judecând după căutăturile feroce pe care i le aruncă ceilalți atunci când pășește din nou pe chei, se pare că la mijloc nu-i vorba de invidie.

E dușmănie în stare pură.

– Cum e, ați terminat până la urmă?

Întrebarea venea din partea unui negustor din via dei Lattarini, pe nume Mimmo Russello, genul de chilipirgiu obișnuit într-o vreme să aducă pe piață

mirodenii de calitate îndoielnică și care-și făcea meandrele la umbra lui Canzoneri sau a familiei Gulì.

– Regret că v-am produs neplăceri lăsându-vă să așteptați atât de mult. Poftiți, sunteți invitatul meu.

Și-și încheie replica schițând o reverență.

Din mulțime se aud câteva râsete reținute; ici-colo, câte unul maschează amuzamentul tușind în pumni.

– Odată, aici erau numai de-alde Canzoneri, care făceau legea. Acum v-ați vârât și de-alde voi în față, ne luați pâinea de la gură. Ia ziceți, mai bine, v-ați înțeles între voi? îi aruncă Russello, molfăind cuvintele.

– Cine, noi? Cu Canzoneri? exclamă Ignazio, izbucnind într-un hohot sincer de râs. Nici dacă am rămâne ultimii oameni din lume!

– *Vuautri* vă permiteți să râdeți, numai că noi, creștinii care ne rupem spinările de muncă, ajungem să facem foamea. Cum apăreți în vamă de-alde dumneata ori Saguto, totul se blochează. Voi faceți prețurile, tot voi puneți mâna pe loturile cele mai bune. Acu' văd că ați venit și aici, în port, s-o faceți pe stăpânii.

De data asta, lui Ignazio i-a pierit pofta de râs.

– Asta mi-e meseria. Și nu-i vina mea că pe la dumneata nu prea trec clienții, meștere Russello, răspunde, accentuând cuvântul „meșter", în așa fel încât cei din jur să perceapă diferența dintre cei doi. Apoi continuă: iar dacă prețurile noastre sunt mai mari, asta se-ntâmplă pentru că marfă de calitate mai bună decât a noastră nu găsești în întregul Palermo. Iar lumea știe bine acest lucru. Vrei mai multe mirodenii? O marfă mai diversificată? Te așteptăm la noi la birou și poate ajungem la o înțelegere.

– Daaa, cum să nu! Dacă mă leg la cap cu d-alde voi și Canzoneri, ajung să luați pielea de pe mine.

– În cazul ăsta, nu te mai plânge, vine remarca lui Ignazio, care a înlocuit sarcasmul de mai devreme cu răceala de negustor. Nimeni n-a venit să fure nimic de la dumneata. *Chisto è u' travagghiu nostro*[40].

O spune într-un dialect palermitan pur, în care nu se mai resimte nicio adiere de accent calabrez.

Russello închide strâns ochii.

– *Caciettu*! șuieră printre dinți, cercetând cu privirea veșmintele lui Ignazio. Ajuns la cizme, arată spre ele cu o mișcare din cap: nu vă strâng? Întreb pentru că știți cum se zice: când unu' merge mult timp desculț, nu suportă încălțări cu bombeu.

De jur împrejurul lui Ignazio, liniștea se coagulează în ocheade de surprindere și stânjeneală. Doar marinarii de pe corăbii și chei continuă să strige și să se cheme între ei, nepăsători la cele ce se întâmplă în preajmă.

Răspunsul a sosit pe când Russello a traversat deja pasarela pe jumătate.

– Nu, picioarele nu mă dor, pentru că eu îmi permit încălțări din piele moale. Curând însă, pe voi o să vă doară la buzunare, *chi quannu ci toccano i picciuli, uno chiance*[41].

O spune pe tonul resemnat al unei constatări oarecare, dar, cu toate acestea, negustătorii care l-au auzit încep să facă fețe-fețe, confuzi. Blajinul Ignazio Florio nu obișnuia să arunce cuvinte de amenințare.

Se îndepărtează fără să privească în urmă. Simte furia – corozivă, nedreaptă – arzându-l pe dinăuntru. Aici, la Palermo, nu-i de ajuns să-ți rupi spinarea cu munca. Aici se impune să ridici mereu vocea, să-ți impui puterea – pe cea reală sau pe cea închipuită, după caz – și să le ții piept celor care aruncă vorbe de ocară. Aici, ceea ce contează sunt aparențele. Falsitatea împărtășită de oamenii locului, fundalul de mucava pe care se dau cu toții în spectacol, într-un continuu joc de personaje.

Pe când adevărul și bunăstarea reală nu ți le iartă nimeni.

Deodată, privirea i se încrucișează cu cea a lui Vincenzo, cățărat încă pe mormanul de corzi și parâme.

Chipul țâncului se întunecă brusc, iar în ochi îi apar scântei de teamă. Până s-apuce să scoată un cuvânt, Ignazio îl prinde strâns de braț.

– Ce cauți aici? Te-ai înhăitat cu ăl de colo? Ce-o să zică lumea despre noi? se răstește bărbatul, arătând spre Peppino. Continuă, simțind cum furia i se ridică în cap, căutând o cale să răbufnească: ce bețe pe spinare ți-ar arde taică-tu dacă ar afla cum bați străzile ziua-n amiaza mare!

Țâncul îngaimă câteva cuvinte de scuză, fără să aibă însă habar cu ce greșise.

În spatele lui, Peppino sare de pe mormanul de parâme și se îndepărtează câțiva pași.

Când Ignazio îl trage de braț după el, mai mult târându-l spre casă, Vincenzo se întoarce la fiecare pas către prietenul rămas în urmă. Pe drum, privește când la Ignazio, când la Peppino.

Și nu înțelege.

* * *

Zgomot de tuse seacă. Repetată.

Paolo umblă de colo până colo prin casă, ținându-și mâna în dreptul gurii și încercând să nu-i trezească pe Ignazio sau pe Vincenzo și Vittoria sau pe Giuseppina.

Tremură sub pătura pe care și-a tras-o pe umeri. Și transpiră. Ajunge în sufragerie: o masă mare și un bufet de care se duce să se sprijine, căutând să-și recapete suflul. Pe pereți, două tapiserii.

Se apropie de fereastră, căutând aer proaspăt, însă se oprește brusc: afară e prea frig.

Undeva, sub fereastră, pavajul umed lucește alb în lumina lunii. Prin geam zărește coșurile vânzătorului de fructe proptind ușa vechii lor locuințe.

Noua lor casă e mult mai frumoasă. Situată la primul etaj, are ferestre și uși din lemn masiv, iar vatra din bucătărie funcționează bine.

Alt acces de tuse. Paolo își masează sternul. După fiecare criză, își simte pieptul sfâșiat în bucăți. Se vede treaba c-a prins o răceală zdravănă, care nu vrea să treacă – își spune. Cum e totuși cu putință? De când se știe, e mereu pe drumuri, fie că afară bate soarele, fie că plouă sau bate vântul…

Aude pași în spatele său.

Se întoarce. Din bezna încăperii se materializează un chip drag. Pe pardoseala din cărămidă, picioarele desculțe abia dacă se văd sub poalele cămășii de noapte.

Fiul său îl fixează cu privirea.

La maturitate, aceasta va fi prima imagine care-i va apărea lui Vincenzo în fața ochilor, atunci când își va aminti de propriul tată. Nici vocea, nici gesturile lui, nici o expresie a vreunei emoții. Nemiloasă, memoria îi va restitui reflexia unui bărbat chircit de suferință, care-l fixează cu privirea încinsă de febră.

Îi va reveni mereu în minte teama ce l-a cuprins în clipa aceasta în care, subconștient, intuiește că viața lui urmează să se schimbe.

În gât, va resimți rezonanța vocii sale firave de copilandru. În nări, izul de boală trupească pe care a învățat deja să-l urască.

– Ce-i cu dumneata, tată?

Vincenzo e mare de-acum: are șapte ani și o privire dincolo de care nu se poate răzbate. Paolo simte în vocea fiului său o teamă imposibil de definit.

– Nimic, o simplă tuse, Vicenzi'. Hai, du-te înapoi în pat!

Băiețandrul refuză, clatinând din cap. Aduce un scaun dintr-un colț al camerei și se cațără pe el, hotărât să-i stea alături tatălui. O vreme rămân așa, sprijiniți unul de celălalt. Respirațiile li se sincronizează, iar privirile li se fixează asupra acelorași pietre din caldarâmul de afară.

Vincenzo își strecoară mâna în palma bărbatului.

– Îmi dai voie să vin mâine la prăvălie cu tine?

– Și cu preceptorul care vine acasă cum facem? Ce-i spunem?

Copilul insistă:

– Atunci, după?

– Nu.

Din clipa în care tatăl lui a hotărât că băiatul trebuie să facă carte, pentru Vincenzo luaseră sfârșit zilele de libertate și de zbenguială pe ulițe și prin portul La Cala, împreună cu Peppino și alți copii ai imigranților din Bagnara. Și totuși, el nu se dă bătut. Profită de orice ocazie ca să se facă nevăzut, alergând fie în port, fie la unul din prietenii săi, cu care joacă *u' piriu*, sfârleaza, pe lespezile de piatră șlefuite ale pieței. Buna lui mamă îl culege de acolo doar dacă îl prinde de o ureche și-l forțează să meargă spre acasă, unde zi de zi sunt vizitați de Antonino Gagliano, un tinerel care urmează să devină preot și care îl deprinde pe Vincenzo cu tainele învățăturii.

Scris, citit, numărat. De fapt, băieţandrului îi place să studieze, însă şi mai mult îl încântă să stea după tejghea, să-şi asculte unchiul discutând cu furnizorii şi comandanţii de vas, să înveţe nume de locuri noi, să distingă siluetele diferitelor nave care intră în port. A învăţat deja să recunoască mirodeniile după miros: chinchină, cuişoare, arnică, ba chiar şi pe cea de aierel.

Tatăl pare să-i fi citit gândurile:

– Trebuie să ai răbdare. Răbdare şi perseverenţă, de astea ai nevoie. Dacă n-o să te ţii de carte, nu vei putea niciodată să-mi duci munca mai departe.

– Bine, dar dumneata nu te-ai ţinut de carte.

– Aşa-i, suspină bărbatul. De aceea am fost nevoit să trag din greu, ca să nu mai spun că de multe ori am fost tras pe sfoară. Ţie cu greu ţi s-ar putea întâmpla una ca asta dacă vei învăţa tot meşteşugul meseriei. Cu cât ştii mai multe, cu atât le va fi celorlalţi mai greu să-ţi pună cizma pe grumaz.

Vincenzo nu pare totuşi convins:

– Unele lucruri se mai şi intuiesc, tată, nu doar se învaţă.

– Asta când vei fi mai mare, răspunde bărbatul, încercând să-l cuprindă de după umeri cu braţul. Un vertij iscat din senin îl obligă însă să se sprijine de pervaz: hai, înapoi în pat acum! Sunt frânt de oboseală.

În loc să-i dea ascultare însă, Vincenzo îl îmbrăţişează. Îl strânge cu putere, ascunzându-şi faţa în scobitura dintre gâtul şi umărul tatălui, inhalându-i mirosul – un amestec de ierburi medicinale şi transpiraţie. Mascat de acestea, reuşeşte totuşi să distingă un iz nou, neplăcut şi acru, străin de bunul său tată.

Vincenzo îşi va aminti toată viaţa această îmbrăţişare.

* * *

Anul 1806 aproape că a trecut; în schimb, tusea lui Paolo nu a trecut, ci persistă. Ba chiar a devenit mai profundă şi mai agasantă. Şi totuşi, în ciuda insistenţelor lui Ignazio, refuză să fie văzut de un medic. Din ce în ce mai secătuit de puteri, Paolo petrece tot mai puţin timp în magazin.

De contabilitate se ocupă acum numai Maurizio Reggio, în vreme ce Ignazio administrează toată activitatea. Pe el îl găsesc clienţii la tejghea, lui i se adresează comercianţii *en détail* când aduc ordinele de plată. Delicateţea

trăsăturilor lui s-a pierdut în negura anilor marcați de trudă. Acum e un bărbat încă tânăr, cu voce blajină, dar lipsită de emoție. Pe chip nu i se citește nicio urmă de îngrijorare pentru mersul afacerii sau de teamă că durerea în piept de care suferă Paolo ar putea fi ceva foarte serios.

Care chiar este.

O înțelege pe de-a-ntregul atunci când Orsola, camerista pe care Paolo a ținut s-o angajeze pentru soția sa, intră valvârtej în magazin, cu o mină agitată.

– *Don* Ignazio, veniți repede! îl cheamă, gâfâind și frângându-și mâinile în poala rochiei. Fratele Domniei Voastre se simte rău.

Deși au intrat de mult în iarnă – de altfel, mai sunt doar câteva zile până la Crăciun –, Ignazio iese vijelios, fără să-și mai tragă mantaua. O ia la picior, apoi urcă scările două câte două. Se oprește în pragul camerei. Într-un colț, cocoțată pe un scaun, Vittoria se leagănă înainte și-napoi, cu palmele la gură, murmurând întruna:

– *Madonna mia,* ce nenorocire!

De altfel, ce altceva ar mai fi de spus?

În schimb, Giuseppina e lângă pat, în picioare, cu mâinile încleștate pe un lighean plin cu ștergare murdare. Are expresia celui care știe ce se întâmplă, însă nu vrea să admită că a înțeles.

Ignazio înaintează lent până lângă ea și-i trage ligheanul. Femeia nu-și poate stăpâni tremurul degetelor. O clipă, bărbatul i le cuprinde cu ale sale.

– Du-te în bucătărie acum! Spune-i Orsolei să-l cheme pe Caruso, felcerul, apoi spălați-vă bine, și tu, și copilul. La fel și tu, Vitto'. După care să spălați toată lenjeria cu apă fierbinte și leșie.

Femeile ies din odaie. Abia în clipa aceea găsește Ignazio puterea de a se întoarce către fratele său.

Paolo pare pierdut între perne. Buzele și mustața îi sunt murdare de sânge. Schițează un zâmbet care aduce mai curând cu un rânjet:

– Asta-i! Am știut eu că nu-i doar o răceală.

Ignazio ezită o clipă înainte să se așeze pe pat, lângă el. Apoi îl îmbrățișează cu putere. La urma urmei, e fratele său, indiferent că e bolnav sau nu.

– O să mă ocup eu de toate, ne-am înțeles? spune, apropiindu-și fruntea de cea a fratelui său, așa cum făcuse și Paolo, cu ani în urmă. N-o să te las singur. Apoi, apăsându-și palma pe ceafa celuilalt: mai întâi o să-ți prepar repede o tinctură de echinacea. Apoi îți găsesc o casă în afara orașului, poate la Noce sau la San Lorenzo. Vei avea căldură și aer curat. O să-ți revii, ți-o jur!

* * *

În bucătărie, Vittoria și camerista Giuseppinei pregătesc cazane mari cu apă fierbinte, pentru haine și lenjeriile de pat. Fata e pământie la față, ținând buzele atât de strânse, încât gura pare mai curând o rană închisă.

Giuseppina încă nu reușește să-și stăpânească tremurul mâinilor. Învelit în prosoape, Vincenzo stă cuibărit pe masa din bucătărie. La picioarele lui, cada aburindă. Înțelege că mama e tulburată, însă nu prea știe de ce.

În clipa aceea, în cameră intră Ignazio. Parcă a îmbătrânit dintr-odată.

– Trebuie să ne facem control cu toții, spune pe un ton rigid, lipsit de nuanța blândă pe care i-o cunoștea toată lumea.

Giuseppina dă să spună ceva, însă nodul din gât parcă s-a transformat într-un pietroi. Din spatele ei, Vincenzo intuiește că în casa lor se petrece ceva grav. Și o face cu acea intuiție a copiilor – o străfulgerare de moment, care se transformă imediat într-o certitudine:

– Tata e bolnav?

Giuseppina și Ignazio se întorc în același timp spre el.

Vincenzo înțelege.

Mama dă să-l îmbrățișeze, însă cumnatul ei o oprește. I se adresează băiețandrului ca unui bărbat în toată firea:

– Da, Vincenzo.

Luminița din ochii căprui ai copilului scapătă instantaneu. Vincenzo se lasă să alunece jos de pe masă, traversând încăperea și refugiindu-se în camera sa. Pe pat îl așteaptă o tăbliță de ardezie, cu lecțiile pentru a doua zi lăsate de preceptor.

Se așază la masă. Începe să scrie.

Peste noapte, nimeni din casă nu reușește să închidă ochii.

Nici Paolo, suflet nefericit și pierdut, care continuă să tușească întruna. Nici Vincenzo, care-și înăbușă plânsul în pernă, nereușind să-și imagineze ce se va întâmpla cu propriul tată. Nici Vittoria, care întrezărește la orizont spectrul unei singurătăți tot mai adânci.

Nici Giuseppina, care, cu spatele la bărbatul ei, fixează un punct imaginar în întuneric, sufocându-și teama de necunoscut.

Nici Ignazio, care se plimbă de colo până colo desculț, cu cămașa ieșită din pantaloni și cu jiletca descheiată. Singura sa alinare pare să fie răcoarea plăcută a pardoselii.

Boala lui Paolo vine să schimbe totul.

E conștient de faptul că vestea se va răspândi fulgerător de-a lungul și de-a latul orașului și că nu vor fi puțini cei care vor încerca să profite de situație – cu familia Canzoneri în frunte.

Toată afacerea va cădea pe umerii lui. Prin urmare, va avea nevoie de un om de încredere, va trebui să se asigure că Vincenzo își va continua studiile și că nu se va lăsa distras de la învățătură. Și, da, va trebui să se ocupe și de Giuseppina.

Toate acestea îl fac să freamăte de emoție.

Nu izbutește să-și dea seama ce le va rezerva soarta în următoarele luni. Să înțeleagă cât de avansată e boala sau care vor fi consecințele.

Îi revine în minte o dimineață de toamnă în care fratele lui, încă adolescent pe atunci, îl târâse la casa Mattiei și a lui Paolo Barbaro, protejându-l de furia mamei vitrege și de indiferența tatălui. Practic, atunci îi salvase viața – abia acum înțelege.

Mattia.

Mattia se mutase cu tot cu copii la Marsala. Când și când, Ignazio îi mai trimisese bani pentru studiile lui Raffaele sau pur și simplu ca s-o ajute să iasă la liman, știind că boala îl împiedicase pe Paolo Barbaro să mai muncească, obligându-l să se mute cu familia într-o casă sărăcăcioasă, dar ieftină.

De fapt – admite el rușinat –, banii îi trimisese mai curând ca să-și mai spele cumva conștiința.

Într-adevăr, trebuie să facă într-un fel să-și anunțe sora. Paolo nu bănuiește nimic, însă soția lui îi nesocotise porunca de a întrerupe orice legătură cu

Mattia. La început timid, apoi din ce în ce mai des, Giuseppina venea să-l roage pe Ignazio să-i scrie scrisorile către cumnata ei, iar el îi făcuse pe plac.

Doar așa izbutise să-și mențină vie fărâma de familie care-i mai rămăsese – fărâma lui de viață. Acesta era micul lor secret – al lui Ignazio și al cumnatei –, unul dintre acele lucruri nespuse, care îi leagă dintotdeauna.

* * *

Câteva zile mai târziu se ivește și ocazia să-i trimită de veste Mattiei. Între timp, Paolo fusese trimis la țară, iar Giuseppina îl însoțise, cu gând să găsească o femeie în casă care să-i stea la cap zi și noapte.

Ignazio și Vincenzo rămăseseră la Palermo.

Se apropie ora amiezii. Vânzătorii sunt pe la casele lor, în pauza de prânz.

– Se poate?

De la tejgheaua magazinului, unde se luptă cu niște exerciții de împărțire, Vincenzo își ridică capul spre noul venit.

– *Zio*, te caută cineva! strigă el.

Din camera din spate, Ignazio se ivește în prag. Îl recunoaște pe unul dintre comisionarii cu care colaborează pentru transportul pe mare, sosit să ridice un lot de anason.

– A, *mastro* Salvatore, bine ai venit! Hai, intră, intră, te rog!

– *Assabbinirìca*, binecuvântat să fiți, *don* Florio! Arătați bine. Fratele Domniei Voastre cum se simte? Am aflat în port că n-o duce prea bine cu sănătatea…

Cuvinte încărcate de respect, rostite pe un ton coborât și urmate de o căutătură ferită înspre copilandrul de la tejghea.

– Eh, mulțumim dumitale, căci de binecuvântări pare-se că avem mare nevoie pe aici în vremurile astea… Fratele meu… o duce. E bolnav cu plămânii, dar în mod sigur nu trage să moară. Se tratează departe de oraș și așteaptă să se împlinească vrerea Ălui de Sus.

– Of, ce să zic! Ce-i drept, eu am auzit *cosi tinti,* lucruri rele. Dar, știți cum e, lumea zice vrute și nevrute.

– Se vede treaba că lumea n-are altceva mai bun de făcut. Haideți, veniți…

Și-l împinge delicat spre biroul din spate al magazinului. Ignazio simte o adiere de aer sărat și soare, care-i stârnește nostalgii adolescentine.

Oare fratele său se mai gândește din când în când la mare și la zilele lungi petrecute pe *San Francesco,* navigând între Napoli și Messina?

În timp ce semnează documentele de încărcare, îl chestionează pe celălalt în legătură cu următoarele etape de călătorie.

– Tocmai ce m-am întors dinspre Messina, așa că mă gândesc să cobor către Mazara del Vallo și mai departe, spre Gela… De ce?

De la masa de scris, Ignazio îl privește lung de jos în sus, cu bărbia sprijinită în pumni.

– Dacă te rog să faci o oprire la Marsala ca să duci o scrisoare, mă ajuți?

– *Caciettu*. E ceva important?

Celălalt deschide un sertar al biroului, din care extrage un plic.

– Foarte important. Plicul trebuie înmânat personal Mattiei Florio, căsătorită Barbaro; doar ei și nimănui altcuiva. Așa cum se vede, am scris pe plic ultima ei adresă. În caz că nu mai locuiesc acolo, departe nu pot fi.

Marinarul încuviințează din cap. Apoi se încruntă. E limpede că și-a amintit ceva, un zvon despre un cumnat de-al fraților Florio, pe care aceștia îl eliminaseră din afacere, fără să le mai pese apoi ce s-a ales de el. După care nici bună ziua nu și-au mai dat, *comu l'estranei*[42].

Strecoară scrisoarea în buzunarul hainei. Nu întreabă și nici nu vrea să știe nimic despre asta: nu e treaba lui.

Ignazio îl conduce spre ieșire.

– *U' Signuri v'aiuta e a' Maronna v'accumpagna*, *don* Florio. Și transmiteți-i salutări fratelui Domniei Voastre. O să înalț rugă către sfântul Francisc din Paola, să-l aibă în pază.

– Domnul să te aibă în pază și pe dumneata, *mastro* Salvatore!

Îl privește cum se îndepărtează, înaintând pe lespezile din piatră cu pas legănat, ca pe puntea unei corăbii. Regretă oarecum că l-a încredințat cu livrarea mesajului.

Însă nu are de ales. Nu știe cât timp mai are la dispoziție.

* * *

Sprijinindu-și fruntea cu degetele, Giuseppina privește în gol, către dreptunghiul de cer care i se dezvăluie prin ochiul ferestrei. Un azuriu intens, de început de primăvară capricioasă.

Starea lui Paolo s-a înrăutățit dramatic. Uneori, accesele de tuse nici nu-i mai permit să respire. Femeia a trimis-o pe Orsola în oraș, să-i ducă vestea lui Ignazio, care acum conduce cu drepturi depline afacerile magazinului de mirodenii.

Deodată, simte o mână sprijinindu-i-se protector pe umăr. O apucă și o sărută cu recunoștință. Cu un foșnet discret al rochiei, Mattia Barbaro vine să se așeze pe scaunul din fața ei.

Femeile rămân o vreme tăcute, privindu-se în ochi.

Mattia a sosit de la Marsala în urmă cu două zile, aducându-l și pe fiul ei, Raffaele, voiaj plătit de Ignazio. Familia Barbaro o duce din ce în ce mai greu, dar cu toate acestea nu intenționează să se întoarcă acasă, la Bagnara: Paolo Barbaro este prea orgolios ca să se lase văzut de consăteni în starea în care a ajuns și, în plus, nu vrea să-i audă întruna pe cei din Bagnara vorbind despre succesele familiei Florio.

După ani și ani de supușenie, Mattia își înfruntase bărbatul într-o ceartă pe viață și pe moarte: Barbaro îi interzisese să plece, invocând lipsa banilor și faptul că Paolo nu merita un asemenea sacrificiu din partea lor.

Însă ea este o Florio, iar familia Florio nu-i lasă de izbeliște pe cei care sunt sânge din sângele lor.

Chipul Mattiei poartă, ca o mască, semnele adânci ale resemnării și ale trudei de zi cu zi, care par să-i îngreuneze trăsăturile, trăgându-i-le în jos. Trecerea timpului și necazurile i-au albit părul și-o apasă pe pleoapele căzute.

Din latura opusă a camerei se aud voci de copii: Vincenzo îi arată cărțile lui Raffaele, verișorul său cu doar câțiva ani mai mare. Asupra lor veghează ochiul atent al Vittoriei, care din când în când își încordează auzul, căutând să priceapă vorbele pe care le schimbă între ele cele două femei. La fel ca ceilalți,

era profund tulburată de înfățișarea Mattiei, cu chipul ei zbârcit de ani și de muncă.

Ușor indispusă, Giuseppina îi cercetează o vreme cu privirea pe copii.

– Vincenzo încă nu înțelege că tatăl lui trage să moară, remarcă ea cu voce temătoare, dar și cu o undă de reproș. Uneori îl văd cum stă nemișcat în fața camerei, neîndrăznind să intre nici măcar atunci când Paolo îi face semn să se apropie. Parcă pur și simplu nu vrea să-l vadă în starea asta, însă nu-și dă seama că bietului om i se frânge inima de supărare.

– E copil, ce-ai vrea? Îl încearcă și pe el teama când vede ce se întâmplă. Tu, în schimb, tu nu trebuie să te lași doborâtă. În astfel de clipe, trebuie să te întărești și să ceri ajutorul Celui de Sus.

– Celui de Sus nu-i pasă nici cât negru sub unghie de mine. Un lucru însă îl știu sigur: dacă am fi rămas în Bagnara, una ca asta nu s-ar fi întâmplat.

– Nu, asta n-ai voie s-o spui. Pentru că se putea, în schimb, ca bărbații noștri să naufragieze cu tartana pe mare sau să fi avut parte de un alt cutremur… N-avem noi cum să știm ce curs va urma propria noastră viață, vine replica Mattiei, care a gustat din plin amărăciunea unor astfel de momente, știind ce mult rău pot face. Eu, de exemplu, nu am vrut să mă mut la Marsala, dar tot am făcut-o, pentru că bărbatul meu era bolnav. Dac-ar fi fost după el, ar fi trebuit să uit de propria familie; în același timp, pentru fratele meu nici nu mai existam. Și totuși, vezi acum? Iată-ne aici, din nou împreună.

Giuseppina încearcă să-și aranjeze o șuviță rebelă, care-i cade însă din nou pe frunte. Cu șalul atârnându-i neglijent într-o parte și copleșită de neputința care parcă-i arde gâtul, lasă să-i scape vorbe încărcate de o furie amară:

– Tu încă ai bărbat și-l mai ai și pe Ignazio, care-i sânge din sângele tău. Eu, în schimb, nu mai am pe nimeni, toate rudele mele au murit… Ce-mi rămâne, spune-mi tu dacă poți!

În tăcerea grea care se lasă brusc între ele, Mattia închide ochii o clipă.

– Îl ai pe fiul tău, care e o floare rară, răspunde ea, cu un zâmbet trist. Și, da, îl ai și tu pe Ignazio. Oare chiar n-ai băgat nimic de seamă?

* * *

Aflând de la Giuseppina că starea lui Paolo s-a înrăutățit, Ignazio îl chemase pe Caruso, felcerul, care se jurase că se va duce să-l viziteze pe pacient la Noce în clipa în care avea să facă rost de o căruță.

– E posibil să fie vorba de o afecțiune a mucoaselor sau poate de o acumulare de lichid. Dacă ajung să-l ascult la plămâni, o să vă pot spune.

Fără să stea prea mult pe gânduri, Ignazio arvunise o caleașcă și se dusese să-l ia de acasă. Fratele său va fi consultat, apoi îl va anunța că Mattia a venit să-l viziteze și-i va mai întări cumva speranța, își spune el, străbătând împreună cu felcerul livezile de măslini din Noce.

Pentru că o speranță *trebuie* să mai fie.

* * *

Când se întoarce, noaptea pusese de mult stăpânire pe sat.

Își poartă pașii cu greu, iar ochii îi sunt roșii de nesomn. Vincenzo și Raffaele dorm, spate în spate, doborâți de emoțiile de peste zi. După ce a dereticat prin camere, Vittoria se retrăsese și ea la culcare.

În schimb, cele două cumnate așteaptă în bucătărie.

Giuseppina îi remarcă imediat expresia stânjenită de pe chip. I se duce în întâmpinare, aținându-i calea și strângând cu mâinile capetele șalului.

– Așadar?

Mattia e la un pas în urma ei. Bărbatul scutură din cap.

– Nimic. Nu vrea să te vadă și pace.

Femeia își duce mâna la gură, sufocându-și un hohot de plâns, apoi începe să se legene înainte și înapoi pe picioare.

– Cum e cu putință? Nici așa, bolnav, nu vrea? Nici măcar în clipe ca astea nu i se înmoaie inima? exclamă ea. Giuseppina dă s-o îmbrățișeze, însă ea o respinge: fără inimă și fără conștiință, ăsta-i el! Cum așa, nici iertare nu merit de la el?

Ignazio o prinde în brațe, strângând-o la piept.

– Îmi pare rău! S-a pus pe urlat, l-a bușit chiar și sângele. Până la urmă, am fost nevoit să-i dau laudanum ca să se liniștească.

Caută din priviri ajutorul Giuseppinei, care, cu pumnii strânși și ochii lucind umed, pare să fi înțepenit la un pas în urma Mattiei.

Nu, nu le va spune nimic despre furia oarbă care îl năpădise pe fratele său, despre criza de nervi pe care a fost nevoit să i-o suporte. Nici despre tristețea care l-a cuprins în clipa în care celălalt i-a spus că, pentru el, Mattia era moartă și că, dacă venise cumva pentru bani, n-avea decât să crape de necaz, căci el își făcuse deja testamentul, iar ei și netrebnicului său bărbat nu le lăsase nicio lețcaie.

Însă Giuseppinei n-ar fi nevoie să-i spună toate acestea. Ea le-a intuit deja.

Și totuși, nici măcar ei nu-i poate povesti despre expresia dezolată a felcerului după ce l-a ascultat pe Paolo la plămâni. Sau, cel puțin, nu acum.

Mattia se desprinde din îmbrățișarea fratelui.

– O să-mi duc multe păcate în fața Celui de Sus, însă ura pentru cel de același sânge cu mine, asta nu, spune ea, bătându-se în piept. E fratele meu, îl iubesc și mă rog la Dumnezeu pentru el, căci una ca asta nu se cuvenea să-mi facă. Adică, mai-mai că m-am luat la bătaie cu bărbatul meu ca să pot veni încoace, iar el vine acum să mă renege ca pe leproși?

Un alt hohot de plâns. Giuseppina o conduce spre dormitor.

– Liniștește-te, *cori meu!* îi spune în șoaptă. Hai, încearcă să dormi puțin!

„Chiar dacă nu-s de același sânge, sunt surori“, își spune în gând Ignazio.

Cumnata lui se întoarce către el.

– Ți-am pus deoparte o farfurie de *maccarunna* cu broccoli. Sunt calde încă. Mănâncă și apoi du-te să te odihnești și tu.

El încuviințează, însă numai de mâncare nu-i arde.

În pragul camerei, Mattia se oprește brusc.

– Răul făcut se întoarce întotdeauna. Totul se plătește, din generație în generație. Un lucru trebuie să țină minte cât o trăi: nu doar mie îmi face rău astăzi, ci nouă, tuturor.

Giuseppina face fețe-fețe, iar pe Ignazio îl trec fiori reci.

Căci cuvintele acelea sunau mai curând a *magarìa*, a blestem; iar unele lucruri, odată spuse, nu mai pot fi întoarse din drum.

Se pierd în negura vremii, trec din generație în generație, până-ntr-o bună zi, când se adeveresc pe nepusă masă.

* * *

Giuseppina rămâne lângă Mattia să se asigure că adoarme, cu gândul ca apoi să termine de dereticat prin bucătărie.

– Nu merit una ca asta, continua să repete Mattia. L-am hrănit și l-am spălat ca pe copilul meu. L-am ocrotit mereu, iar el mă respinge în felul ăsta?

Apoi, încă o repriză de lacrimi. Giuseppina nu prididea să i le șteargă, în vreme ce, în adâncul ei, furia începea să-i urce spre tâmple.

Și acum? se întreabă ea. Acum ce-o să se întâmple? Bărbatul acela pe care nu-l iubise cu adevărat niciodată avea oare să se vindece și să se întoarcă acasă?

Pentru o femeie ca ea, bărbatul este reazemul – singurul – care-i aduce siguranța zilei de mâine. Este blidul cu de-ale gurii, este coșul cu cărbuni cu care se ține aprinsă vatra casei.

Își strânge umerii sub șal. Nu, nu asta e ceea ce o sperie cu adevărat. Altceva e la mijloc, ceva ce o privește numai și numai pe ea, ceva aflat cumva la îndemână, la numai câțiva pași dincolo de gândurile care o răscolesc.

Tresare brusc, întrezărind o umbră în bezna care se așternuse în bucătărie.

E Ignazio: cu fruntea sprijinită pe tăblia mesei și umerii scuturându-i-se.

Plânge.

Hohote reținute, înăbușite – plânsul unui bărbat care nu-și mai poate stăpâni suferința, devenită prea apăsătoare, dar care se ferește să fie văzut.

Tăcută, femeia se retrage, întorcându-se în odaia ei.

* * *

Peste noapte, Ignazio doarme puțin și foarte rău. Spera ca plânsul să-i mai fi alungat din gândurile negre, însă lucuruile n-au stat deloc așa. Dimpotrivă. Se teme că nu va reuși să facă nimic din ceea ce e de datoria lui să facă mai departe. Că va da faliment.

Un gând care nici măcar lui n-ar trebui să-i treacă prin cap; cum să îndrăznească, prin urmare, să-l discute cu altcineva?

Se ridică și începe să se pregătească cu minuțiozitate de plecare – nimeni nu trebuie să poată spune vreodată că frații Florio sunt la ananghie. Nu are importanță că e încă devreme, atât de devreme, încât zorii sunt mai curând o închipuire: magazinul îl așteaptă.

În bucătărie însă dă cu ochii de Giuseppina, deja trează.

– Mattia? o întreabă.

– Doarme încă, biata de ea. A avut coșmaruri peste noapte.

Bărbatul o studiază cu privirea în timp ce ea îi toarnă o ceașcă de lapte călduț.

– Dar tu? Tu ai reușit să dormi?

– Puțin.

Femeia pune mâna pe mătură și începe să-și facă de lucru, în vreme ce el își înmoaie o felie de pâine în lapte.

După un timp, femeia se oprește brusc. I se adresează fără să se întoarcă spre el:

– Spune-mi adevărul.

Iar el o înțelege din zbor, așa cum se întâmpla dintotdeauna. Instantaneu, laptele capătă gust de venin în gură.

– S-a agravat. N-are rost să ți-o ascund.

– Așa ți-a zis felcerul?

– Da.

– Trage să moară?

Ignazio nu răspunde.

În fața ochilor i se deschide un hău adânc. Niciun sunet, nicio adiere caldă. Giuseppina pare să se fi mistuit ca un fum, lăsând în locul ei o statuie.

Apoi, un icnet. Încă unul. Mătura îi cade cu zgomot din mâini. Deznădejdea irumpe, țâșnește prin toți porii, din obraji, din trupul scuturat de spasme, din gura larg deschisă.

Ignazio a învățat de mult că, atunci când îți duci traiul alături de cineva, legătura se întărește. Ajungi să iubești nu neapărat persoana de alături, ci mai curând imaginea pe care ți-ai făcut-o despre ea, senzațiile percepute, ba chiar și

sentimentul de ură pe care-l mai încerci uneori. Ajungi să te atașezi de propriii demoni.

– Te rog… Nu face asta… o imploră bărbatul, nerămânându-i decât s-o strângă la piept, de teamă parcă să nu se desfacă în bucăți – într-atât de violente sunt spasmele de plâns.

Îi înăbușă cumva plânsul ascunzându-i fața în scobitura dintre gâtul și umărul lui. Apoi își dă seama că lacrimile i-au inundat și lui obrajii: o vreme, plâng amândoi, îmbrățișați. Când însă lacrimile se opresc, o simte cum se încordează. Giuseppina își înalță capul spre el – aproape că se ating.

Da, fantasma pe care a purtat-o ani la rândul în inimă se materializează, iată, într-o ființă în carne și oase, care, în clipa aceea, îi aparține lui.

Nu fratelui, nu nepotului. *Lui*.

A păstrat mereu o distanță cuviincioasă față de ea. O dată măcar nu s-a întâmplat s-o atingă altminteri decât cu respectul cuvenit.

Iată însă că o poate face acum, când Paolo e departe, țintuit într-un pat.

Și femeia pare la fel de confuză. Însă în clipa în care privirile li se intersectează, orice urmă de șovăială se risipește. Îi mângâie obrazul, coborând cu degetele spre buze.

O clipă, Ignazio își imaginează cum ar fi stat lucrurile dacă în locul lui Paolo s-ar fi aflat el.

Dacă Giuseppina ar fi fost soția lui, Vincenzo – fiul său, iar casa aceea – a lor. Își închipuie cum ar fi arătat zilele și nopțile, copiii pe care i-ar fi putut avea împreună, fie la Bagnara, fie acolo, la Palermo. Un mic univers, o viață modestă, comună, care i-ar fi făcut fericiți sau care le-ar fi adus măcar seninătate în suflet.

Însă nu, viața aceea nu există.

Giuseppina este soția fratelui său, iar el… el e un mișel. Întocmai, asta este: un trădător.

Închide ochii. Un moment, îmbrățișează strâns viața la care a visat atâta vreme. O îmbrățișează încă o dată pe Giuseppina, apoi se desprinde de ea și pleacă grăbit, înainte ca ispita să-l cuprindă din nou în mreje.

* * *

Câteva zile mai târziu, Mattia se întoarce la Marsala cu feluca lui *mastro* Salvatore. Ignazio i-a înmânat o mică sumă de bani, iar Giuseppina i-a dăruit o îmbrățișare lungă. Părăsește casa fratelui cu inima grea și nimic nu-i poate alina Mattiei suferința pe care o încearcă, nici chiar duioșia Vittoriei sau salutul de rămas-bun al lui Vincenzo – un surâs stârb și timid. Știe bine că nu-l va mai vedea niciodată pe fratele său Paolo. Și mai știe că unele răni nu se tămăduiesc în veci, căci timpul lor s-a scurs deja.

* * *

În odaie, boala atotstăpânitoare emană un damf sufocant, pe care adierile cu parfum de citrice care năvălesc pe fereastră nu izbutesc să-l mascheze. Un lămâi își întinde ramurile până spre geamurile odăii. Razele soarelui freamătă de cântecul primilor greieri care țârâie printre crengi.

Din prag, Giuseppina studiază starea lui Paolo, remarcând cum pieptul i se ridică și îi coboară cu dificultate. Își mușcă buzele. Totul pare că se precipită.

O mână i se așază blând pe braț.

– Iată-mă! Am venit cât am putut de repede, spune Ignazio, apropiindu-se apoi de urechea ei și continuând pe un ton coborât: am aranjat totul la magazin. L-am lăsat în locul meu pe Maurizio, care mă va înlocui până când… atât cât va fi necesar. Ignazio se oprește, dându-și seama din privirea ei pierdută că Giuseppina nu l-a auzit, apoi adaugă: l-am adus și pe Vincenzo cu mine. Se joacă în livadă; ce-ai zice să te duci să stai puțin și cu el?

Oftând ușurată, femeia îi dă ascultare.

Ar vrea să poată plânge, dar nu reușește. N-a cunoscut fericirea alături de Paolo, un soț pe care nu l-a iubit cu adevărat niciodată, însă în același timp o doare atât suferința lui, cât și propria soartă, căci este convinsă de faptul că-i va resimți lipsa. În inimă îi va rămâne un gol cu care va trebui să învețe să trăiască în anii ce vor veni.

Alături de Paolo a dus o viață lipsită de iubire, uneori chiar pătată cu stropi de ură. Nu, nu-i va putea cere iertare pentru răul pe care, în timp, și l-au provocat unul celuilalt. Acum Paolo se pregătește să treacă un hotar dincolo de

care nu-și vor mai putea vorbi. Ca acum, de altfel. Iar sentimentul de vinovăție pe care-l va duce toată viața pe umeri va fi purgatoriul ei pe pământ.

Ignazio intră în odaie și-i face semn infirmierei care veghea dintr-un colț să-l lase singur cu fratele său. Auzindu-i vocea, Paolo întoarce capul. Din cauza febrei, ochii îi sticlesc.

Se așază pe marginea patului. Se ferește să-i adreseze obișnuita întrebare: „Cum te mai simți?“ Au renunțat la acest formalism ipocrit din ziua în care felcerul, intrând în magazin, îl anunțase pe Ignazio că boala pur și simplu îi devorase fratelui său plămânii. „E o chestiune de zile de-acum“, îi spusese.

Ignazio îi mulțumise, îi plătise onorariul și-și văzuse mai departe de afacere.

Și totuși, Paolo rezistase încă mult timp. Fără doar și poate că fibra dură și încăpățânarea specifice neamului Florio îl țineau în viață.

Fratele lui îi prinde mâna într-a sa.

– Azi, infirmiera m-a pus pe un scaun sub lămâi. M-a lovit însă o tuse grea și am scuipat o găleată de sânge. A trebuit să mă schimbe din cap până-n picioare, îi povestește, abia rostind cuvintele. Știi cum se zice: Domnul a dat, Domnul a luat. Iar mie îmi cam ia totul, continuă cu un zâmbet amar, întrerupt brusc de un acces de tuse lung și dureros. Apoi își reia vorba, cu o voce care aduce mai mult cu zgomotul unei lame de fier frecate de o piatră: ți-a spus domnul Leone, notarul, că mi-am făcut testamentul?

Mascate de batistă, buzele lui Ignazio sunt de-acum arse.

– Da.

Brusc, Paolo pare să fi rămas fără aer. Ignazio îi ridică ușor capul, îl ajută să ia câteva guri de apă, apoi continuă:

– Cât timp o să trăiesc eu, băiatului n-o să-i lipsească nimic. Am găsit deja un preceptor care să-l învețe latina în locul lui Antonino Gagliano, care curând va fi hirotonisit preot…

Paolo îl întrerupe cu un gest din mână.

– Bine, bine, spune, strângându-i brațul, moment în care Ignazio își dă seama cât de puțină forță mai pâlpâie în el. Acum cu tine vorbesc. Ascultă-mă bine. Tu trebuie să fii pentru el ceea ce n-am reușit să fiu eu.

– Știi bine că îl iubesc ca pe propriul copil, îl asigură Ignazio, acoperind mâna fratelui cu palma sa.

– Nu, vreau mai mult de atât. Pricepi? Va trebui să mi-l crești tu. Ceilalți vor avea grija banilor, însă tatăl lui vei fi tu. Ai înțeles? Tatăl lui.

Și-l scrutează cu privirea ca și cum ar vrea să-i pătrundă în minte.

Ignazio nu izbutește să facă față. Se ridică. Afară, Vincenzo și Giuseppina se hârjonesc sub lămâi. Începe să vorbească măsurându-și cu atenție cuvintele.

– M-am întâlnit în port cu unul din verișorii noștri din neamul Barbaro. Mi-a încredințat un mesaj din partea cumnatului nostru, Paolo.

Paolo lovește salteaua cu palma.

– Dumnezeule! Am stat să cuget îndelung la el și la Mattia, spune, podidindu-l lacrimile. Și am înțeles că aceasta îmi este pedeapsa trimisă de Cel de Sus. Puteam să-l ajut când s-a îmbolnăvit. Să dau dovadă de puțină milă. Iar când sora noastră a venit la noi, ar fi trebuit s-o primesc, biata de ea, pe când eu… Pe când eu n-am făcut nimic, dimpotrivă, am respins-o. Apoi, ștergându-și ochii: o să-i spui Mattiei că o iert, nu-i așa? Și că și ea trebuie să mă ierte pe mine? Nimic n-am făcut, nimic! Diavolul mi-a pus stăpânire pe suflet, blestemat fie-mi numele!

Ignazio își cercetează fratele cu privirea. Ar vrea să-i vorbească, să-l încurajeze, însă sunetele refuză să-i iasă din gâtlej, în vreme ce inima parcă i-a secat brusc, micșorându-se până la dimensiunile unui pumn de copil. Fratele său este pur și simplu îngrozit – i se citește pe chip. Se vede treaba că simte răsuflarea morții, din moment ce a ajuns să se căiască astfel pentru inima lui împietrită.

Paolo se ridică în capul oaselor. Câteva șuvițe năclăite de sudoare îi rămân lipite de frunte.

– Carevasăzică? Ce-mi transmit alde Barbaro?

Nevoit să răspundă, Ignazio se forțează să vorbească. Un oftat de ușurare și vocea, ostatică parcă mai devreme, i se eliberează brusc.

– Că se roagă pentru tine și-ți urează însănătoșire grabnică.

Nu-și dă bine seama de ce, însă fraza i se pare pur și simplu caraghioasă. Izbucnește în râs, iar fratele său, după o secundă de pauză, îl imită.

Râd împreună cu poftă, ca și cum viața ar fi o imensă glumă, ca și cum tuberculoza lui Paolo n-ar fi altceva decât o farsă pusă în scenă de Creator, iar ei s-ar putea întoarce oricând la situația dinainte, reașezând totul exact așa cum a fost. În realitate însă, nimic din toate acestea nu-i adevărat – și tocmai aici e hazul: că totul e real și va rămâne așa, nerezolvat, neterminat, frânt la jumătate.

Hohotele de râs ale lui Paolo se transformă într-un acces greu de tuse. Ignazio se grăbește să-i aducă un lighean, în care celălalt începe să scuipe cheaguri de sânge amestecate cu mucus.

Ignazio își îmbrățișează fratele. Paolo este acum incredibil de slab. Boala efectiv l-a devorat pe dinăuntru, lăsându-l numai piele și os, o carcasă care încă protejează înăuntru un spirit neîmblânzit ce nu vrea să cedeze. Deocamdată.

* * *

Câteva zile mai târziu, când Vincenzo deschide ușa de la intrare, se trezește față în față cu un bărbat îmbrăcat într-o sutană neagră, cu stolă violet. E *don* Sorce, preotul din arondismentul Olivuzza. Are chipul marcat de canicula din acea perioadă.

– Mama ta a trimis vorbă să vin încoace. Unde e? întreabă el.

Din spatele lui Vincenzo răspunde slujnica:

– Pe aici, repede!

Băiețandrul îi urmărește dispărând după un colț. Dinspre grădină, prin ușa larg deschisă pătrunde parfumul intens de vară călduroasă.

Vincenzo o zbughește afară, luând-o la sănătoasa. Nu vrea să știe, nu vrea să audă nimic.

* * *

Ignazio ajunge când totul s-a terminat.

O găsește pe Giuseppina șezând la picioarele patului. Nu scoate o vorbă, nu plânge. Își mușcă degetele. Pare cu gândul departe și probabil că așa și este.

Fixează cadavrul cu privirea.

– Trebuie să scot hainele cele bune, murmură ea la un moment dat, strângând rozariul în mână.

El încuviințează mecanic.

– O să trec prin via dei Materassai ca să pregătesc cele trebuincioase pentru înmormântare. Trebuie să-i spun lui Maurizio Reggio să închidă magazinul pentru două zile. Apoi, după o pauză: trebuie să le trimit scrisoare Mattiei și rudelor noastre din Bagnara. Pe Vincenzo îl iau cu mine.

Giuseppina își drege vocea, însă cuvintele îi ies din gură mai mult șoptite:

– Liturghii. Trebuie oficiate cât mai multe liturghii, să i se mântuiască sufletul, căci până la urmă s-a căit pentru tot răul pricinuit surorii lui. Mi-a spus-o în timp ce-i schimbam cămașa de noapte, după ce s-a spovedit. A, și mai trebuie să ne ocupăm și de pomenile pentru orfani. Anunț-o pe Vittoria să se ocupe ea.

Ignazio încuviințează din cap. O clipă, își umple plămânii cu aer. Da, el încă mai are putere să respire.

Se apropie de rămășițele lui Paolo. Trupul încă mai emană puțină căldură: pielea feței e transparentă; din mâinile fratelui său, odată puternice și bătătorite, a mai rămas doar desenul oaselor. Părul și barba îi sunt albe.

Întinde mâna spre el. Îl mângâie. Apoi se apleacă brusc, îl sărută pe frunte și rămâne o vreme așa, cu buzele lipite de pielea celuilalt, simțind cum i se strânge în gât toată suferința pentru pierderea fratelui său.

Va purta în inimă momentul acela pentru tot restul vieții: sărutul pe fruntea fratelui său, un sigiliu al unei promisiuni, al unui jurământ pe care și-l va repeta mereu și pe care doar Paolo și cu el îl pot auzi.

Se ridică și iese din cameră. Se duce în grădină, sub lămâi, unde îl așteaptă Vincenzo.

– Ți-ai luat rămas-bun de la tatăl tău?

Băiatul se ferește să-l privească. Își face de lucru cu o surcică, pe care o mărunțește în mii de așchii.

– Da.

– Vrei să-l mai vezi o dată?

– Nu.

Ignazio îi întinde mâna, iar Vincenzo i-o apucă strâns. Unul lângă celălalt, se îndreaptă către caleașca rămasă să-i aștepte pe alee.

* * *

În fața prăvăliei s-a adunat deja o mică mulțime – cei mai mulți, calabrezi. Maurizio Reggio a ieșit în prag și, după ce-l îmbrățișează pe Ignazio, îi ascultă atent instrucțiunile. Câteva minute mai târziu, obloanele din lemn sunt trase și marcate cu semne de doliu.

Ignazio nu se ferește de privirile celorlalți. Unii dintre cei prezenți își fac semnul crucii, alții vin să-i adreseze cuvinte de îmbărbătare. Bărbatul înaintează cu spatele drept, ținând mâna nepotului strânsă într-a lui. În pragul casei, Vittoria plânge în tăcere. Își prinde verișorul în brațe, îl sărută și îl strânge cu putere.

– Ai rămas și tu fără nicio apărare, ca mine, spune ea.

Vincenzo nu schițează niciun gest. Tace.

Acasă îi așteaptă Giuseppe Barbaro, o rudă de-a lui Emiddio, care își oferă serviciile pentru organizarea înmormântării.

– Dumnezeu să-i aibă sufletul în grijă! îi întâmpină bărbatul.

– Amin! vine replica lui Ignazio.

Apartamentul e cufundat în liniște. Orsola îl ia pe Vincenzo și-l duce în camera lui ca să-și pună veșmintele de doliu. Din odaia părinților îi ajunge la urechi zgomotul cufărului cu haine bune, care sunt trecute în revistă.

Foșnetul stofelor este însoțit de frânturi de frază. Vittoria, Ignazio, Emiddio.

– Răul dinăuntru avansase prea mult…

– Moartea nu iartă pe nimeni…

– Va trebui să ne ocupăm de casă, se aude deodată vocea tinerei.

– Chemăm un zugrav bun s-o decoreze. Liturghia pentru el va trebui să fie cântată de călugări. Fratele meu nu e… nu era un om oarecare. Era *don* Paolo Florio. Iar aici, la Palermo, magazinul nostru de mirodenii are un renume bun, iar meritul îi aparține lui.

Deodată, Vincenzo înțelege *totul.*

Simte mâna tatălui materializată aievea pe umărul său. Îl strânge. Barba lui, care i se freacă de obraji. Privirea severă. Îi vede mâinile măsurând atent cu

balanța scoarța măcinată de chinchina. Îi simte mirosul familiar, cu iz de mirodenii.

Clătinându-se pe picioare, Vincenzo înaintează până în dreptul odăii părinților.

Nu, tatăl său nu se va mai întoarce niciodată. Și, în clipa în care acest adevăr îi pune stăpânire pe minte, privirea lui se intersectează cu cea a lui Ignazio, în care regăsește parcă un vid la fel de dureros ca al lui.

Deodată, absența chinuitoare se dilată parcă și mai mult, copleșindu-l.

Cu ochii inundați brusc de lacrimi, Vincenzo o ia la sănătoasa, picioarele alunecându-i periculos pe pietrele netede. Fuge departe de casa aceea, închipuindu-și zadarnic că poate lăsa în urmă tot calvarul care pur și simplu îl torturează.

* * *

– Vincenzo!

Ignazio strigă din urma lui, însă copilul pare să zboare pe pavajul ulițelor. După un timp, pe via San Sebastiano, îl pierde din ochi.

Se oprește să-și tragă sufletul, sprijinindu-și palmele de genunchi.

– Asta mai lipsea, murmură Ignazio.

Recăpătându-și suflul, pornește mai departe în direcția portului forfotind de lume, în căutarea nepotului. Îi evită cât poate pe cunoscuții care se opresc să-i adreseze condoleanțe și ocolește în viteză baloții cu mărfuri pregătiți pentru îmbarcare.

Ajuns în zona centrală a portului La Cala, îl mătură cu privirea pornind de la biserica Piedigrotta până la lazaret. Zidurile fortăreței Castello a Mare își proiectează umbra maiestuoasă peste port. Zecile de catarge și vele din radă îl fac să șovăie o clipă.

Într-un târziu, îl descoperă.

Stă așezat către capătul cel mai îndepărtat al cheiului, legănându-și picioarele în aer.

Plânge.

Se apropie cu precauție. Îl strigă pe nume. Băiatul nu-i răspunde, însă își îndreaptă brusc umerii.

Ignazio știe că s-ar cuveni să-i adreseze vorbe de reproș, căci n-ar greși întru totul: la urma urmei, după toate cele întâmplate, fuga celuilalt de acasă nu a fost altceva decât un act de bravadă. Și, apoi, e băiat, iar băieții nu plâng. Totuși, se ferește să-l certe.

Se așază lângă el, pe piatra rece a cheiului. O vreme, rămân în tăcere, umăr lângă umăr. Ar vrea să-l consoleze, povestindu-i cum se simțise el pe vremuri, când cutremurul îi ucisese mama. Avea cam aceeași vârstă ca Vincenzo, însă nu a putut uita nici până în ziua de astăzi sentimentul de abandon, vidul creat brusc în jurul lui.

Deznădejdea.

„Și tata?“, se întreabă în gând.

Nu, memoria nu izbutește să-i reconstituie imaginea: tatăl lui, *mastro* Vincenzo Florio, fierar din Bagnara, e o simplă amintire. În schimb, de Paolo a fost nedespărțit, încă de pe vremea când a început să iasă pe mare.

Nu-i, așadar, de mirare că acum îi este frică – o frică blestemată – de ce-l așteaptă în viitor, însă asta n-o poate mărturisi nimănui, cu atât mai puțin unui copil ca Vincenzo.

Băiatul deschide cel dintâi vorba:

– Ce-o să mă fac fără el?

– Așa i-a fost scris tatălui tău și asta e vrerea lui Dumnezeu, recită Ignazio, căutând probabil în cuvintele acelea o explicație convenabilă și pentru el însuși. Fiecare om are destinul scris în frunte încă din clipa în care vine pe lume. Noi nu putem face nimic.

Tăcerea care se lasă între cei doi este acompaniată de freamătul valurilor care se lovesc de chei.

– Nu. Dacă aceasta este vrerea lui Dumnezeu, eu n-o primesc, spune deodată Vincenzo, abia ținându-și lacrimile.

– Vice', cum poți spune una ca asta?

O asemenea sentință e prea violentă, blasfemiatoare și intensă pentru un copil ca el.

– Nu vreau să am copii dacă apoi trebuie să mor așa cum a murit tata. Mama plânge și chiar și tu suferi – se vede, spune pe un ton aspru. Apoi, înălțându-și fruntea: de azi înainte trebuie să învăț să trăiesc fără el și nu știu cum.

Ignazio fixează cu privirea un punct în apa întunecată de dedesubt. Deasupra lor, pescărușii planează în aerul după-amiezii.

– Nici eu nu știu cum, Vincenzo. Efectiv simt că-mi fuge pământul de sub picioare. L-am avut mereu pe tatăl tău alături, iar acum… se întrerupe bărbatul, trăgând adânc aer în piept, acum sunt singur.

– Acum *suntem* singuri, murmură băiatul.

Și se sprijină de umărul unchiului, care se întoarce spre el și-l îmbrățișează.

„Totul s-a schimbat", își spune Ignazio în gând. Nu-și mai poate permite să fie și fiu, și frate, ca până acum. De azi înainte, el e stâlpul casei și al afacerii. De azi, răspunderea este pe umerii lui.

Este singura certitudine pe care o are.

„Suflete drag" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Fie ca Domnul să vă ajute și Fecioara să vă însoțească" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Mulțumesc, sufletul meu drag" – în lb. it., în orig. (n. tr.).

„Mătușă" – în lb. it., în orig. (n. tr.).

„Gata, gata… aici sunt!" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„V-am spus încă de dimineață să vă luați lucrurile de aici" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Nu ne-a zis nimeni că veniți să vă stabiliți aici" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Voi sunteți patronii?" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Așa patroni sunteți, încât nu vă permiteți să luați pe cineva la spălat podelele?" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Ce v-am spus?" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Ai avut dreptate." – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Ce s-a-ntâmplat?" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Băiețandru" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Privire" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Voi" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Sunt patru zile de când soțul meu are dureri și nu se încumetă să se dea jos din pat" – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Pentru că nu am unde să mă duc în altă parte." – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Se perpelește în pat și nu-și găsește tihna." – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Grano, *tarì* și *onza* erau monedele siciliene ale epocii. *Grano* era din aramă, reprezentând a douăzecea parte dintr-un *tarì.* Monedele *tar*ì erau doar din argint, reprezentând a treizecea parte dintr-o *onza* (n. a.).

„Dar ceilalți…“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Bine, bine**…**“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Priviți-l pe acest copil/ uitați-vă cât e de frumos/ dormi, dormi,/ dormi fericit/ aceasta e ora/ acum e momentul/ vino, somnule, vino/vino și ia-l cu tine/ pe copilașul acesta, băiețelul meu“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Vai și-amar de cei în trebuință“ – în lb. it., zicală siciliană, în orig. (n. tr.).

„Trăiește bine pentru tine, ceilalți n-au decât să moară“ – în lb. it., zicală siciliană, în orig. (n. tr.).

„Bani“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Spune-mi“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Ce, ai înnebunit?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Nu, n-am de gând să cumpăr aceste… portocale. Sunt stricate!“ – în lb. engl. și it. (n. tr.).

„Uitați-vă, toate sunt sănătoase, nu simțiți ce aromă au?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Tare ne mai place să credem că lumea-i proastă! Atâtea musculițe…“ – în lb. it., dialect napoletan, în orig. (n. tr.).

Dumnezeule mare! – în lb. ital, dialect sicilian, în orig. (n.tr.).

„De râsul lumii“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Să ai grijă la buzunare?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Nici măcar animalele nu se comportă în felul acesta.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Banii nu contează.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Cristina, dă-i două bucăți, să și le dichisească ea singură.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Asta ne e meseria.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Când ne ating la pungă, se lasă cu plâns.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Ca străinii“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Mătase
1810, vara – ianuarie 1820

'U putiàru soccu ave abbània.

„Negustorul bun își laudă marfa și-o vinde."

(Proverb sicilian)

Încoronat rege al Spaniei, Joseph Bonaparte este înlocuit de Napoleon cu propriul cumnat, Joachim Murat, care urcă pe tronul Regatului Neapolelui la data de
1 august 1808.

În anul 1812, în Sicilia izbucnește o revoltă declanșată de o taxă asupra intrărilor de mărfuri, impusă de Ferdinand al IV-lea. Parlamentul sicilian promulgă o Constituție – adaptată modelului britanic – care practic îl deposedează de atribuții pe regele de Bourbon, prevăzând abolirea feudelor și o reformă a instituțiilor statale. Obiectivul este modernizarea societății rezidente pe insulă, precum și crearea unei legături și mai strânse cu englezii, care au tot interesul să mențină independența Regatului Siciliei.

În același an, Napoleon declanșează dezastruoasa campanie din Rusia. După înfrângerea de la Leipzig (19 octombrie 1813), Murat se aliază cu Austria, în speranța că-și va păstra regatul. Revine alături de Napoleon în 1815, însă austriecii îl înfrâng definitiv pe împărat în bătălia de la Tolentino (2 mai 1815).

În consecință, prin tratatul de la Casalanza (20 mai 1815) se consfințește revenirea pe tronul Regatului Neapolelui a regelui Ferdinand al IV-lea, care îl instalează la Palermo, ca locotenent regal, pe fiul său, Francisc.

Pe 8 decembrie 1816, suveranul recurge la un puci, reunind Regatul Neapolelui și pe cel al Siciliei sub o singură coroană – cea a Regatului celor Două Sicilii –, el asumându-și numele de Ferdinand I. Constituția din 1812 este abolită. Insula mediteraneeană capătă un statut mai curând colonial, fiind supusă unui regim fiscal foarte aspru.

Mătasea nu este apanajul orașului Palermo.

Mătasea este proprietatea Messinei.

Sau, mai bine spus, era.

De la primele petice de pământ de dincoace de strâmtoare și până în câmpiile Cataniei, o mulțime de familii țărănești creșteau viermi de mătase, la umbra duzilor seculari, cu ale căror frunze erau hrănite larvele. O activitate în care femeile aproape că dețineau exclusivitatea, ele fiind cumva recompensate pentru munca ingrată și urât mirositoare prin faptul că erau mai libere și mai independente decât țărăncile care lucrau pământul sau decât servitoarele familiilor de nobili. Iar câștigurile le puteau păstra pentru ele.

Bani neprețuiți, făcuți cu sudoare, pe care femeile îi foloseau ca să-și cumpere trusoul sau mobilierul pentru viitoarea casă.

Până când, dintr-odată, descoperirea: în Extremul Orient mătasea se producea în cantități mai mari și la prețuri mult mai mici.

Pe insulă încep să debarce mătăsurile englezilor, care fie achiziționează din colonii tone de fire, pe care apoi le prelucrează în țară, fie importă direct materiale imprimate cu desene exotice. Este sfârșitul liniaturilor terne și al culorilor mohorâte folosite în Europa. După îndelungații ani de război contra lui Napoleon, se simte nevoia unei explozii de fantezie și vitalitate.

Exporturile dinspre Sicilia către restul Italiei încep să scadă, încetând apoi aproape cu totul. Livezile de duzi sunt lăsate în paragină.

Începe febra produselor provenite din China: piese de mobilier, porțelanuri, fildeș încrustat.

Și, bineînțeles, stofe.

Chiar și Bourbonii s-au molipsit, până-ntr-acolo încât regele Ferdinand hotărăște ca reședința lui de vânătoare – folosită totodată și ca *garçonnière* – să devină un mic „palat chinezesc“.

Toate familiile avute ajung să dețină cel puțin un salon tapițat în mătase.

Toți bogații se îmbracă în mătase.

* * *

Ușa se dă în lături. Geamurile nu mai zăngăne, balamalele bine unse alunecă fără zgomot.

O mână alunecă de la un capăt la altul al tejghelei. Placă de marmură pe pat de mahon, lustruit într-atât încât pare de catifea. Privirea zăbovește o vreme asupra pardoselei din gresie, înălțându-se apoi către sertarele din lemn de nuc pe care sunt incizate denumirile mirodeniilor pe care le conțin. În aer, miros de lemn proaspăt și vopsea.

Ignazio stă proțăpit în mijlocul încăperii. E singur, dar exact asta își dorea.

Și-a imaginat această clipă de mai bine de doi ani, de când vechiul proprietar, Vincenzo Romano, a acceptat să-i cedeze magazinul. La acel moment, durerea pentru moartea lui Paolo devenise o cicatrice care căuta să se închidă.

Tot vară era și atunci.

– Dar cum vă permiteți?

La auzul cererii celuilalt, chipul lui Vincenzo Romano, proprietarul clădirii din via dei Materassai, devenise alb ca varul.

De la masa de lucru la care stătea așezat, Ignazio îl scruta din cap până-n picioare.

Îl convocase la birou – pentru că acum el era cel care îi convoca pe alții – și dinadins nu-i făcuse semn să ia loc, lăsându-l în picioare ca pe milogi, ca să-l descumpănească. Să-l intimideze. Îl lăsase să aștepte în timp ce el semna un teanc de hârtii. Multe hârtii. Căci și afacerile familiei Florio se înmulțiseră.

Apoi rostise direct cererea.

– *Siti foddi,* ați înnebunit? exclamase Romano prinzându-se cu mâinile de marginea mesei de lucru. Nu vând nici mort!

Ignazio era la curent cu setea de bani a celuilalt, prin urmare, se așteptase să se regăsească în fața unui zid, însă era pregătit să-l dărâme. Declanșase apoi atacul, conducându-l cu fermitate, dar fără accente agresive. Răbdarea și bunăvoința erau, ca întotdeauna, armele sale preferate.

– În regulă, totuși v-aș ruga să înțelegeți rațiunile acestei solicitări. Odăile astea de aici trebuie refăcute, de fapt, complet renovate. Vă dați seama, nu-i așa, că noi, Casa Florio, nu ne permitem să funcționăm într-un local cu pereții plini de mucegai și cu o ușă care scârțâie de fiecare dată când intră cineva.

– Așa, și? Dați cu o mână de vopsea și ungeți balamalele cu *tanticchia di ogghio*…

– Nu, nu asta-i urgența. Sunt probleme cu apa, care ne inundă când ți-e lumea mai dragă, pardoseala e distrusă… În sfârșit, sunt multe lucrări de făcut și toate foarte repede. Pe de altă parte, am dubii că veți putea găsi chiriași așa de buni cum am fost noi, ca să nu mai pomenesc de faptul că, dacă noi ne mutăm de aici, va trebui oricum să renovați clădirile.

Inițial, Vincenzo Romano intenționase să refuze. Însă doar pentru o secundă. Știa bine că Florio are dreptate.

Da, era acolo, umbra de îndoială pe are o aștepta Ignazio. Breșa din zidul de „nu". O putea distinge limpede în privirea dezorientată a celuilalt, în gura uitată câteva clipe întredeschisă.

Atunci, Ignazio mărise miza:

– Dac-ați avea răbdare să mă ascultați, eu aș avea o idee. Un compromis bun pentru amândoi.

– Adică?

Abia în clipa aceea îi făcuse semn să ia loc.

– Un contract de emfiteoză.

– Minunat! Adică eu să rămân stăpân pe clădiri doar cu numele, iar toate drepturile să le aibă Domnia Ta. Îmi rămâne titlul de proprietar, nimic de zis, numai că am mâinile legate.

Supărat, Romano comentează în gând: „Nu doar că are sânge rece, dar ăsta poate să te și ucidă cu sânge rece. Mare diferență."

– Gândiți-vă puțin. Un contract de emfiteoză v-ar menține – cel puțin în ochii celorlalți – drept proprietar al clădirii magazinului. În schimb, de restructurare mă voi ocupa eu, cu firma pe care o deținem. În sfârșit, dacă totuși nu doriți să vindeți… continuase el, făcând un gest elocvent cu mâna, sunteți liber să n-o faceți. La fel cum și noi suntem liberi să ne mutăm în altă parte.

Tonul pe care vorbise Ignazio fusese mai mult decât hotărât. Știuse să-și mascheze perfect propriile temeri, căci, da, era conștient că-și asumase un mare

risc jucând o asemenea carte. Un refuz al lui Romano ar fi însemnat să găsească un nou local pentru magazin, dar și să-și mute depozitele în altă zonă.

Ar fi însemnat să renunțe la locul acela în care luase totul de la zero, umăr la umăr cu Paolo.

Însă nici nu mai puteau continua să funcționeze într-un spațiu năpădit de mucegai și cu ușile hodorogite. O astfel de situație nu se potrivea cu imaginea pe care și-o crease Casa Florio.

Romano venise, iată, să încaseze chiria lunară, pomenindu-se în schimb în fața unei oferte neașteptate. O vreme se plimbase de colo până colo prin încăpere, după care se oprise să-l întrebe pe celălalt, pe un ton mai curând uimit decât sarcastic:

– Nu cumva ați devenit invidios, pentru că alde Canzoneri și Gulì au, fiecare, *putìa* lor?

– Ca să fiu sincer, nu. Însă în afaceri fiecare are nevoie de certitudini. Să știe că *u' maruni unni jecca sangu* îi aparține: când obții un lucru cu sânge și sudoare, vrei ca lucrul acela să fie al tău, nu să tragi pentru altul. Eu, unul, nu mai vreau să cheltuiesc *picciuli* pentru o *putìa* pe care mâine-poimâine vă vine cheful s-o vindeți altcuiva. Pricepeți?

Da, pricepea – și încă cum.

În cele din urmă, Romano se ridicase să plece, lăsând să-i scape în urmă un:

– Mă mai gândesc.

De gândit, se gândise însă mai puțin decât se temuse Ignazio. Acceptase propunerea.

Mai întâi semnaseră contractul de emfiteoză. Apoi începuseră lucrările: meșterul instalator, dulgherul, pietrarul și geamgiul, pentru ferestrele noi. Câteva luni mai târziu, Ignazio a răscumpărat valoarea chiriei, devenind proprietar cu acte în regulă al magazinului de mirodenii.

Când își amintește de cele șase luni de lucrări, inima pur și simplu îi cântă de bucurie.

Pe rafturi, vase de mirodenii și mojare noi-nouțe, incizate cu numele Florio. În depozitele din via dei Materassai, piațeta San Giacomo și din vamă așteaptă

saci întregi cu scoarță de chinchină peruviană, gata să fie măcinată, transformându-se astfel în prețioasa pulbere de chinchină.

Magazinul de mirodenii Florio devenise acum ceea ce el, Ignazio, își imaginase dintotdeauna: o veritabilă drogherie.

Un singur obiect păstrase din vechiul magazin: balanța de precizie folosită de fratele lui încă din primele zile de activitate.

Aceasta îi va aminti mereu cine este și de unde a început.

Dincolo de ușă, foială de curioși și de servitori ai familiilor nobiliare, care trag cu ochiul în interior, în așteptarea redeschiderii. Dacă i-ar întreba cineva, ar răspunde că se află acolo doar ca să vadă în ce s-a transformat dugheana sărăcăcioasă, *putieddra* ținută de veneticul din Bagnara, însă expresiile de pe chip îi trădează, iar Ignazio nu-și mai încape în piele de plăcere văzându-i așa, cu sentimentele împărțite între curiozitate și suspiciune. În veci n-ar recunoaște că-i rod invidia și stupefacția, mânându-i de la spate să se adune puhoi la intrare și să se pună pe așteptat.

Cât despre el, Ignazio se pregătește să-i aștepte la cotitură pe toți aceia care i-au pus bețe-n roate. Căci acum miza jocului a crescut, iar la mijloc nu sunt doar Canzoneri și Saguto, ci toți negustorii de mirodenii din Palermo, care deja au început să murmure pe la colțuri, să întrebe, să se teamă.

Căci cei din familia Florio nu mai sunt acum simpli târgoveți. Sunt negustori cu acte în regulă – și o poate spune cu fruntea sus.

Ușa se dă brusc în lături. Aude pe cineva intrând.

Ignazio se întoarce.

E Giuseppina.

– Bine, dar… arată splendid! exclamă, rămânând câteva clipe cu gura deschisă de uimire. După care cuta dintre sprâncene i se destinde, iar ea continuă, netezindu-și cu palma înmănușată rochia în nuanțe închise: da, chiar așa, nu mi-aș fi închipuit că schimbarea poate fi atât de mare.

Ce-i drept, și ea e schimbată.

Perioada de bunăstare adusese cu ea cameriste și slujnice în casă, rochii pe comandă la croitorese, și nu modificate acasă, la flacăra lumânării, pantofi și haine de oraș noi. Mesele sunt acum îndestulătoare, atât pentru ea, cât și

pentru Vincenzo și Vittoria, care încă mai locuiește cu ei, deși bate tot mai des apropouri că și-ar dori propria familie. Însă nu hainele mai elegante sau degetele lipsite de crăpături fac din Giuseppina o altă femeie.

Lumina nouă din ochii ei, asta o schimbă. Seninătatea chipului.

Ignazio o însoțește cu privirea pe când ea dă roată magazinului: mângâie lemnul sertarelor, apoi deschide unul și adulmecă aroma mirodeniilor dinăuntru.

După care, ridicându-și privirea spre el, îi zâmbește.

Iar Ignazio nu-și poate desprinde privirea de la ea.

– Da, ai făcut într-adevăr o treabă excelentă! spune ea pe un ton coborât.

Bărbatul ar vrea să se apropie de ea, să-i mângâie obrazul, să-i simtă căldura. În schimb, își încrucișează brațele la piept, atent să nu-și șifoneze vestonul comandat special pentru redeschiderea oficială. Clienții care urmează să intre în magazin trebuie să își dea seama de la bun început că nu mai au în față băiatul de prăvălie cu mânecile suflecate de odinioară.

În clipa aceea își face apariția pe ușă și Vincenzo.

– *Mamma! Zio!* De ce nu m-ați așteptat și pe mine?

Băiețandrul a crescut, este acum mai înalt decât mulți băieți de vârsta lui. Pare mai curând un adolescent, deși abia a împlinit unsprezece ani.

Ignazio își trece degetele prin părul lui.

– N-am plecat nicăieri, după cum vezi. Și, oricum, ce voiam să vă arăt nu se află aici, ci în camera din spate. Să fiți însă cu băgare de seamă, pentru că vopseaua încă nu s-a uscat.

Și, luând-o înainte, îi conduce pe cei doi la ușa către noul birou comercial al magazinului. Pe mese – și acestea noi-nouțe –, călimări, topuri de hârtie și foi de sugativă.

Ignazio le face semn înspre un panou mare din lemn pictat, culcat pe pardoseală în fundul încăperii. Culori vii, mirosind încă a vopsea proaspătă. În partea de jos a noii firme a magazinului, semnătura discretă a pictorului, Salvatore Burgarello, renumit la Castellammare.

– A terminat-o azi-dimineață, dar mi-a spus s-o las la uscat, ferită de soare, altminteri stratul de vopsea se crapă.

Giuseppina și-a dus mâinile la gură, parcă pentru a-și opri o exclamație.

În schimb, privirea lui Vincenzo se întoarce când spre panoul pictat, când spre unchiul lui. Arată cu degetul spre inscripție.

DROGHERIA IGNAZIO și VINCENZO FLORIO

– Ai pus și numele meu! De ce?

Ignazio își petrece brațul pe după umărul băiețandrului.

– Pentru că ești nepotul meu și moștenitorul tatălui tău.

„Și pentru că tu", continuă în gând, înduioșat până la lacrimi, „tu ești fiul meu – de suflet, dacă nu din propriul sânge."

Panoul pictat înfățișează o pădure. În partea de jos, un pârâu care izvorăște de la rădăcinile unui copac, la care se adapă un leu în căutare de tihnă.

Un arbore de chinchină.

* * *

– Este mereu o plăcere să vă stăm la dispoziție, *donna* Margherita. *Arrivederci*.

Bătrâna pășește șovăielnic de la tejghea înspre ieșire, ținându-l de braț pe Vincenzo. Adolescentul, înalt și robust, o depășește cu un cap. Încuviințând din cap, femeia schițează cu mâna o binecuvântare în direcția tânărului.

– *Bonu*! Pe tine te-am văzut crescând. Te știu de când erai *nico-nico,* un *picciriddo* bine-crescut. Iar acum, că te-ai făcut mare, ești la fel de *rispittusu* cu oamenii. Bravo, bravo… *U' Signuri ti lu paga*!

Vincenzo își păstrează zâmbetul pe față până în momentul în care ușa se închide în urma femeii. În clipa următoare însă, își acoperă fața cu palmele și exclamă:

– *Madonna del Carmine,* ziceam că nu se mai termină!

În drogherie, vânzătorii chicotesc amuzați. Margherita Conticello, din arondismentul dei Tribunali, e o cotoroanță greu de suportat pentru oricine. Iar când Vincenzo, proaspăt ucenic, intră pe mâna ei, se încinge un joc din care băiatul iese întotdeauna pierzător.

Dinspre biroul din spate îi ajung la urechi murmurele unei discuții.

Imediat își face apariția Ignazio, însoțit de un bărbat cu fața înnegrită de soare: Vincenzo Mazza, încă unul din nenumărații exilați din Bagnara stabiliți la Palermo.

– Bine-bine, atunci, rămâne să vă anunț, zice omul, cu un puternic accent calabrez. Și-i strânge mâna lui Ignazio, după care, dând cu ochii de Vincenzo, îl bate tare pe umăr și exclamă: hei, Vincenzi', da' când, Doamne iartă-mă, ai crescut așa? Ce-ți dau ai tăi să mănânci?

– Pâine, măsline și ceapă.

– Iară mumă-ta te udă pe urmă la rădăcină, iar de dimineață, când te scoală, ești mai înalt, nu-i așa?

Alte râsete înfundate.

După ce-și ia rămas-bun, Ignazio dă să se întoarcă în camera din spate. Băiatul îi ține însă calea:

– *Zi'*, ai timp să discutăm?

Ignazio oftează; bănuiește motivul discuției.

– Bine, hai dincolo!

Se așază pe scaun și începe să-și maseze tâmplele. Trudește de dimineață până noaptea târziu. Un amănunt căruia Vincenzo nu pare să-i acorde atenția cuvenită: la cei cincisprezece ani ai săi, are atitudinea egoistă a celui care, după primii pași în viață, crede că știe tot mersul lumii. Îi face semn spre scaunul din fața sa.

– Așadar?

Vincenzo se pleoștește ca un sac gol.

– A venit doamna Conticello. Din nou, spune, ascunzându-și fața în palme. Știu despre guta dumneaei mai multe decât știe medicul ei curant. Nu acceptă să fie servită decât de mine sau de tine; zice că de vorbit, ea vorbește doar cu patronii, nu cu vânzătorii.

Ignazio își freacă buzele cu degetele.

– Și ce-i rău în asta? E și ea o *cristianeddra*[43] care simte nevoia să vorbească cu cineva, iar tu îi ești simpatic. Răspunde și tu cu „da" la tot ce spune și va pleca de la noi mereu mulțumită. Și atenție cum stai pe scaun, da? Hai, spatele drept, privirea înainte și mâinile pe genunchi. De câte ori să-ți spun?

Vincenzo se îndreaptă de spate, întârziind însă să-și descopere fața; dimpotrivă, aruncă printre degete o căutătură rugătoare către unchiul său.

– Totuși, unchiule, zău așa, chiar trebuie să stau la tejghea? Pur și simplu nu suport oamenii care vin să se plângă, îmi vine să-i duc în port și să-i înec. Ți-aș fi mai de ajutor la birou, lângă domnul Reggio, doar știi că sunt bun la calcule. Te rog!

Ignazio îl pironește în scaun cu privirea.

– Nu. Ți-am și explicat de ce, nu-i așa?

– Pentru că lucrând la tejghea învăț să-i înțeleg pe clienți și să intuiesc ce vor cu adevărat. Pentru că în felul acesta voi deprinde disciplina și voi căpăta rezistență la oboseală. Și pentru că așa voi ajunge să respect munca altuia, enumeră pe degete Vincenzo motivele învățate pe de rost, apoi pufnește: am uitat ceva?

– Da, răspunde Ignazio, arătând cu un gest larg de jur împrejur. Tot ce vezi aici, tatăl tău și cu mine am realizat muncind pe brânci, plecând la drum cu o *putìa* cât o debara. Vreau să îți dai seama cu adevărat ce înseamnă locul acesta pentru noi, familia Florio.

Tânărul își pleacă privirea, iar respirația pare că i se accelerează. Nu scoate niciun cuvânt.

– Hai, înapoi la muncă, acum! spune Ignazio pe un ton poruncitor.

Abia după ce Vincenzo dispare în spatele ușii, trăsăturile lui Ignazio se înmoaie. Într-adevăr, nepotul lui seamănă cu fratele lui, Paolo, ca două picături de apă, dar, cu toate acestea, două persoane mai diferite nici că s-ar putea găsi pe fața pământului. E un tânăr solar, râde întruna, e gata să dea piept cu viața în orice moment.

Vincenzo îl face pur și simplu mândru, este marea bucurie a vieții lui. Deprinde repede mersul lucrurilor, însă asta nu-i îndeajuns. Mai are de învățat să fie un om cu picioarele pe pământ.

Încă mai reflectează la toate acestea, când ușa cu ochiuri de geam dinspre magazin se deschide din nou.

– Poți măcar să-mi spui ce voia *signor* Mazza?

Ignazio își înalță ochii spre tavan:

– Numai la asta îți stă mintea, nu-i așa? exclamă, întinzându-i un teanc de hârtii. Poftim, citește!

Vincenzo nu așteaptă să i se spună de două ori. Înșfacă foile, parcurgându-le cu atenție.

– O poliță de asigurare?

– Da. Mazza și cu mine intenționăm să asigurăm o cantitate mare de sumac. Practic, contra unei anumite sume, ne punem la adăpost în cazul în care încărcătura se pierde pe drum.

– Și în felul acesta nu mai pățim ca în cazul navei căpitanului Olsen, când ai fost nevoit să plătești o răscumpărare pentru loturile de mirodenii, nu-i așa?

Ignazio îi arată un paragraf din document.

– Exact. După cum bine îți amintești, a trebuit să scoatem de la teșcherea o sumă uriașă ca să ni se retrimită marfa.

– Bine, dar nimeni nu procedează așa aici, la Palermo. Cu toate acestea, pare o afacere bună… conchide Vincenzo, înapoindu-i hârtiile.

E aproape la fel de înalt ca unchiul său – n-ai zice că e încă adolescent.

– Da, este: plata unei asigurări nu te aduce în pragul ruinei, pe când pierderea unei încărcături, da, însă nu toată lumea înțelege lucrurile așa, îi explică răbdător Ignazio. Pe mine m-a convins faptul că administratorul companiei de asigurări este Abraham Gibbs. Știi, englezii știu cum să se facă respectați, ca să nu mai pomenesc de faptul că, spre deosebire de noi, au o flotă cu care-i pot înfrunta oricând pe francezi. Noi trebuie să ne urmărim propriile interese, iar cel mai bine învățăm acest lucru luând exemplu de la ei. Aici, la Palermo, englezii au închiriat depozite și dane în porturi, permițându-și astfel să facă comerț de-a lungul și de-a latul Mediteranei; Palermo și Malta sunt două locuri sigure de acostare. Pe urmă, știu să-și protejeze negustorii: au câteva zeci de ani de când își asigură încărcăturile, iar domnul Gibbs are experiență în această activitate. În plus, el nu este doar om de afaceri, ci deține și prerogativele de consul englez aici, fapt care ne dă garanții în plus. Totuși, dacă mă gândesc mai bine… se întrerupe deodată Ignazio, căutând un document printre hârtiile de pe birou. Apoi, găsindu-l, i-l înmânează lui Vincenzo adăugând: din moment ce tot vrei să stai cât mai departe de tejghea,

presupun că nu-ți displace s-o faci pe curierul, nu-i așa? Am aici ceva pentru Ingham. Asigură-te că va citi personal documentul.

– Pentru Benjamin? exclamă Vincenzo, luminându-se la față.

E pur și simplu fascinat de bărbatul acela care vorbește cu un puternic accent străin, gestionând o mulțime de lucruri și persoane cu o simplă mișcare a mâinii. Cât despre bani, se spune că are mulți, ceea ce trebuie să fie adevărat din moment ce-și poate permite să închirieze o corabie întreagă ca să expedieze în Marea Britanie mărfurile pe care le cumpără aici, în Sicilia. De altfel, dintre negustorii englezi, de teapa lui John Woodhouse, James Hopps sau mai devreme pomenitul Gibbs, Ingham este cel mai cunoscut. Poate că nu e cel mai bogat – „nu încă", își spune băiatul în gând –, dar, cu siguranță, este cel mai descurcăreț. Și cel mai curajos.

– Domnul Ingham pentru tine, îl corectează Ignazio. Vice', ține minte un lucru: respect *u' porta cu l'avi purtato*[44]. Faptul că suntem vecini nu-ți dă dreptul să te tragi de brăcinare cu el. Și, acum, hai, valea!

Tânărul se face nevăzut pe ușă.

Ignazio oftează. Uneori are sentimentul că ar fi tatăl lui adevărat – se comportă asemenea unui părinte care-i îndreaptă greșelile și-l iubește necondiționat.

Și totuși…

Și totuși, băiatul acela ascunde o latură întunecată. Pe care el, Ignazio, a simțit-o în câteva ocazii. Un fel de neliniște de fundal, o stare latentă de răzvrătire care îl alarmează; și, tocmai pentru că nu l-au mai încercat niciodată asemenea senzații, nu știe cum să le struneasscă.

* * *

Traversând via dei Materassai, simți în tot locul răbufnirea plină de viață a primăverii: în balcoanele înguste și în ghivecele cu plante aromatice, în lenjeriile întinse la soare între clădiri, în mirosurile de săpun și de sos proaspăt de roșii. Draperii albe și unduitoare au luat locul obloanelor ferecate în timpul furtunilor de peste iarnă.

E o forfotă continuă – în special negustori îmbrăcați după moda englezească, cu multe fracuri și redingote din stofă. Dinspre piațeta San Giacomo se aud strigătele vânzătorilor, iar de mai departe, dinspre via degli Argentieri, se aud bătăile ritmice de ciocan ale meșteșugarilor. Într-o parte, un marinar cu pielea aproape neagră stă la taclale cu un bărbat roșcat, cu pielea rumenită de soare, într-o limbă nedefinită, un amestec de arabă și dialect sicilian.

Cu mâinile în buzunare și inima ușoară, parcurge cei câțiva metri care despart magazinul de locuința lui Benjamin Ingham. Englezul este mai bogat decât orice alt rezident din zonă. Și decât mulți nobili palermitani.

Își netezește gulerul cămășii, apoi bate la ușă. Un majordom în livrea îl conduce în anticameră, unde, un minut mai târziu, își face intrarea Ingham însuși ca să-l întâmpine.

– Ia te uită, tânărul Florio! Bun venit! Vino, te rog, intră!

– *Signore…*

Vincenzo îl urmează cu gesturi automate pe englez în birou, neputându-și desprinde privirea de spinarea acestuia. Nu-i despart nici cincisprezece ani, dar, cu toate acestea, tânăra sa gazdă a trecut printr-o mulțime de experiențe – de viață, de afaceri – care l-au însemnat, făcându-l să pară mult mai în vârstă.

Ben Ingham poartă plastron și un costum cu croială sobră. Pe chipul însemnat cu pete de soare sicilian se desenează câteva cute adânci, semn al tenacității, rigorii și disciplinei, care-l caracterizează pe englezul nostru. Vincenzo percepe din plin forța pe care o emană bărbatul din fața lui. Un fel de aureolă caldă, o adiere care îi obligă pe cei care vin în contact cu el să păstreze o distanță respectuoasă – o senzație fizică, dar, în același timp, intangibilă. Este genul de persoană care nu ridică vocea niciodată și nu se enervează. Nu ar avea de ce, de altfel.

Vincenzo însă nu știe – și nici n-ar avea de unde – câte a pătimit Ingham până să ajungă la statutul lui din prezent. Ajuns la Palermo, după ce corabia care transporta stofă produsă la Leeds de familia lui a naufragiat, ducându-i în faliment, Ingham se pomenise singur și fără bani, într-un oraș necunoscut. Când se cunoscuse cu Ignazio, în vamă, se afla într-o perioadă în care încerca să-și facă loc în comerțul sicilian cu textile, căci stofele, mătasea și bumbacul

erau singurele mărfuri pe care le cunoștea și de care știa să vorbească. Învățase însă repede mersul lucrurilor, iar acum își permitea să le vândă comercianților din țara lui chiar și sulf, sumac sau piei de animale.

– Ai ceva pentru mine?

Vincenzo îi înmânează plicul, iar celălalt începe să citească.

Între timp, tânărul cercetează biroul cu luare-aminte. Nu mai intrase niciodată în încăperea aceea, pe care o găsește acum de-a dreptul fascinantă, cu totul diferită de magazinul lor, cu hărmălaia de acolo. Aici e o liniște aproape densă, iar aerul este impregnat cu o aromă dulceagă, probabil de tutun amestecat cu foi de mentă.

Camera e foarte luminoasă, tapetată în piele și lemn prețios, cu pereții încărcați de cărți. Pe documentele de pe masă, timbre și ștampile străine.

Prin deschizătura unei uși din dreapta lui îi ajunge la urechi foșnetul unor hârtii pe care cineva pare să le răsfoiască, urmat de ecoul stins al unei discuții purtate în șoaptă; o clipă mai târziu, în cameră își face intrarea un bărbat, care-i arată lui Ingham un document, întrebându-l ceva în engleză. Vincenzo știe doar câteva cuvinte în limba gazdei lui, așa că nu izbutește să înțeleagă despre ce vorbesc cei doi. Odată discuția încheiată, îl petrece cu privirea pe secretarul lui Ingham, până când acesta dispare pe ușă la fel de discret precum apăruse.

Remarcându-i privirea cercetătoare, Ingham se încruntă.

– Te ajut cu ceva?

Surprins și stânjenit totodată, Vincenzo se fâstâcește:

– Nu, uitați, eu… Iertați-mă, dar studioul acesta este atât de… reușește el să spună. Apoi, dând din mâini și arătând către pereți: …diferit.

– O fărâmă din Anglia adusă aici, în Sicilia, remarcă Ingham, vizibil măgulit. Apoi, făcându-i semn să se apropie, continuă: ordinea înseamnă, practic, totul. Privește: registrele sunt clasificate pe ani, iar în interior sunt împărțite pe secțiuni – cheltuieli și venituri. Din câte știu, și *don* Ignazio procedează cam în același fel, nu-i așa?

– Da, răspunde Vincenzo, lăsându-și privirile să alunece pe inscripțiile de pe copertele din piele. Apoi, purtat de gânduri, se pomenește spunând: o,

domnule, tare mi-ar plăcea să vizitez țara dumneavoastră! Probabil că este foarte diferită de a noastră.

– De ce nu? La urma urmei, trimiteți destule încărcături către Anglia… L-ai putea ruga pe unchiul tău să te lase să te îmbarci pe una dintre corăbiile care transportă mărfurile voastre. Ar fi o experiență din care ai putea învăța foarte multe.

Brusc, vocea tânărului capătă un ton precaut.

– Da, avem ceva-ceva.

Dacă există o regulă pe care nu uită niciodată s-o respecte, aceea se referă la interdicția de a discuta cu alții despre afacerile familiei.

Ingham îi dă roată până ajunge față în față cu el.

– Cred că-i mai mult decât „ceva-ceva", dacă țin eu bine minte. A trecut o vreme de când ați început să comercializați și alte mărfuri, în afară de mirodenii, nu-i așa?

– Da, operăm mărfuri care provin din multe porturi, și nu doar din Mediterana.

– Bineînțeles. Voi, familia Florio, n-ați fi ajuns unde sunteți acum dacă v-ați fi limitat să vindeți scorțișoară și cuișoare pentru prăjituri, remarcă Ingham. Apoi adaugă, mâzgălind ceva pe documentul adus de Vincenzo și înapoindu-i-l: apropo, spune-i unchiului tău să nu-și facă probleme. Persoanele de care mi-a scris aici sunt solvabile din toate punctele de vedere.

Precauția cu care Vincenzo vorbise până atunci este înlocuită brusc de curiozitate. Caută să întrezărească răspunsul așternut de celălalt pe hârtie.

– E vorba despre niște bilete la ordin, nu-i așa?

Ingham își mijește ochii, mascându-și parcă adevăratele gânduri.

– Și despre asta, da. Însă dacă unchiul tău nu ți-a pomenit nimic, n-o voi face nici eu.

Deodată, Vincenzo înțelege de ce îl trimisese unchiul lui acolo. Iar străfulgerarea îi desenează pe chip fantasma unui zâmbet.

Când ajunge înapoi, la magazin, își reia locul la tejghea, alături de vânzători și băieții de prăvălie. Nu protestează. Prin minte îi aleargă o mulțime de gânduri; în fața ochilor, imaginea bibliotecii lui Ingham; în nări, aroma de

tutun din casa englezului; în piept, o poftă nestăvilită, nouă, de mare și orizonturi deschise – chemarea rădăcinilor, a trecutului familiei sale.

În biroul lui, Ignazio citește răspunsul primit de la negustorul englez. Citind ultima frază, zâmbește.

* * *

„Vincenzo promite. Mai devreme sau mai târziu, va sfârși prin a vă fura meseria."

* * *

Soarele se apropie de asfințit, când, într-un târziu, Ignazio și Vincenzo ies împreună din magazin. Cerul de primăvară își schimbă des nuanțele – de la cenușiu la albastru-închis –, iar puținii trecători par că mai mult se târăsc către casă, după o zi istovitoare de muncă.

Vincenzo își înăbușă cu greu un căscat.

– *Zi'*, te superi dacă nu merg direct acasă și mai rămân să fac câțiva pași? Simt nevoia să-mi mai limpezesc gândurile.

Ignazio îl bate pe spate, spunând:

– Promite-mi că te întorci până bate clopotul de la San Domenico, ca să stăm la masă. Altminteri, știi bine că maică-ta ne ia la rost.

– Da, știu. Oricum, mai am de învățat, pentru că mâine vine *don* Salpietra…

– Atunci, hai, du-te odată!

Ignazio îl urmărește cu privirea îndepărtându-se, cu o expresie indulgentă pe chip. Apoi parcurge scurta distanță care desparte magazinul de casă și deschide ușa cu băgare de seamă. O mireasmă de fiertură de carne îi gâdilă nările, amintindu-i brusc că sărise din nou peste masa de prânz.

Giuseppina stă pe un scaun în bucătărie, cu rozariul în mână și capul sprijinit pe un braț, cu chipul destins de somnul în care se lăsase să cadă. În fața ei, masa pregătită pentru cină. De bună seamă că, în așteptarea lor, femeia ațipise.

Bărbatul rămâne nemișcat, neștiind dacă era mai bine s-o trezească sau, dimpotrivă, s-o mai lase să se odihnească, iar el să-și permită astfel s-o soarbă din priviri, să-i admire șuvițele scăpate din strânsoarea cozii și care acum îi încadrează chipul pe care s-au ițit primele riduri. Până să se hotărască,

Giuseppina deschide ochii, iar liniștea de pe chip i se șterge brusc, lăsând loc unei expresii vinovate.

– *Madre Santa,* am adormit în timp ce mă rugam…

Ignazio își lasă pardesiul pe spetează. Femeia recită o scurtă litanie, murmură un „Amin“ și sărută rozariul. Întorcându-și privirea spre el, îi distinge pe chip acea expresie dezarmant de blândă, care îi face mereu inima să vibreze, obligând-o să privească în altă parte.

Ignazio vine lângă ea.

– Ești ostenită? Cumva Olimpia nu mai face față și ai nevoie de încă o fată în casă? Spune-mi, că ne putem permite, știi bine, spune el grijuliu.

Ea face semn din cap că nu, apoi se înfășoară în șal, strângând capetele la piept.

– Nu, n-am nevoie. Știu, da, că vremurile s-au schimbat acum… Însă tocmai de aceea mă gândeam adineauri la trecut și la Paolo. La cum eram pe atunci, la toate prin câte am trecut. Și am început să mă rog pentru el.

„Paolo.“

Sunt șapte ani de când fratele lui a murit. Iată însă că Giuseppina continuă să se roage pentru sufletul lui, să poarte haine îndoliate. Însă nu, nu pentru c-ar suferi, ci pentru că în adâncul ei vibrează o voință tenace de a ispăși păcate pe care nimeni nu le recunoaște, o dorință arzătoare de a se pedepsi singură pentru răul pe care ea și Paolo și l-au provocat unul celuilalt.

– Eu, cu el… nu, nu eram fericită, spune ea deodată, ca și cum ar răspunde gândurilor lui Ignazio. Însă el era soțul pe care familia mea și voința Celui de Sus mi l-au dat, iar eu l-am pierdut. Și poate că, dacă ar fi supraviețuit, aș fi învățat să-l iubesc, pentru că nu era un om rău. Era serios, *travagghiature,* cu totul dedicat muncii sale. Iar dacă uneori *scirriavamo,* era pentru că aveam caractere la fel de puternice.

– Nu, vă certați pentru că fiecare voia altceva decât celălalt, vine pe neașteptate replica lui Ignazio, brusc afectat. Vă certați pentru că, dacă tu ziceai „alb“, el zicea „negru“, pentru că, de fapt, nu-l puteai suporta și pentru că el te obliga să faci lucruri împotriva voinței tale, iar tu sufereai nespus din pricina asta.

Nu reușește să-și stăpânească răbufnirea. Pentru că, da, ținuse la fratele lui ca la ochii din cap și-i păstrează amintirea vie, însă nu-l lasă inima să-i permită Giuseppinei să-l sanctifice, luându-i păcatele asupra ei.

Ea îl întrerupe ridicând mâna, semn că vrea să-i răspundă. Apoi, încuviințând din cap, spune:

– Așa e. Dar știi, despre morți nu se vorbește de rău niciodată.

Ignazio simte încă o dată cum în suflet îi crește speranța. Dar mai știe și că speranța aceea este, de fapt, o buruiană otrăvitoare, pe care, ca întotdeauna, se grăbește s-o smulgă din rădăcină. Cu pumnii strânși, o urmărește pe Giuseppina mergând de colo până colo prin încăpere, nereușind însă să-și sufoce sentimentul de nedreptate care îl sfâșie pe dinăuntru.

– Paolo e mort. Și-a găsit pacea, cred c-ar fi timpul să-ți afli și tu propria împăcare, murmură el.

Giuseppina, care-și face de lucru cu cratițele, se oprește brusc. Strângând din umeri, se blestemă în gând.

– Nu pot. Nu reușesc, rostește ea într-un târziu.

Cuvinte în care își pune toată suferința și furia pe care le-a purtat până astăzi în suflet, remușcările, singurătatea, incapacitatea de a ierta și de a se ierta pe ea însăși.

* * *

Întors acasă, Vincenzo îi găsește pe amândoi îngânduraţi, fiecare închis într-o muțenie pe care nu e în măsură s-o descifreze. Se servește fiertura și, pe durata mesei, se schimbă doar rareori câte o frază despre planurile pe a doua zi.

Ignazio se retrage primul. Își bate nepotul pe umăr, apoi se apropie de cumnata lui, aproape atingând-o. Cu câteva farfurii în mâini, Giuseppina se oprește în pragul bucătăriei.

– *Buonanotte,* îi spune șoptit, iar femeia simte cum răsuflarea lui îi mângâie părul.

Tresare simțind o vibrație confuză în piept, poate ecoul unei amintiri niciodată trăite, al unei vieți la care n-a avut niciodată curaj să viseze.

Dar, pe când Giuseppina se apleacă imperceptibil în față, bărbatul își întoarce privirea, îndepărtându-se.

De la locul său, Vincenzo a observat întreaga scenă, însă nu înțelege cu niciun chip ce se întâmplă. „Poate că au avut o discuție mai aprinsă", își spune. Sau poate că mamei lui nu i-a picat bine vreo observație a unchiului. „Nu cumva…" Îi văzuse dintotdeauna împreună, însă niciodată nu-și pusese întrebări în legătură cu relația lor. Erau – și sunt – familia lui, l-au crescut învățându-l fiecare ce știa mai bine, așa cum de altfel e în natura lucrurilor.

Însă în seara aceasta, pentru prima dată, are sentimentul că lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Într-un mod oarecum confuz, dar fără echivoc, băiatul intuiește că persoanele cele mai importante din viața lui nu sunt două entități distincte, ci formează un cuplu. Două persoane care au construit în jurul lui o familie, renunțând – probabil – la ele însele. Și care sunt animate de un sentiment de iubire, care, deși nu are nimic de-a face cu o căsnicie, este la fel de puternic și la fel de trainic. Și asta în ciuda unei fantasme care se interpune între ei – cea a tatălui său, Paolo.

Deodată, înțelege că există iubiri care, fără să poarte acest nume, sunt la fel de puternice și merită în aceeași măsură să fie trăite, oricât de încărcate de suferință ar fi.

* * *

Biserica Sant'Andrea degli Amalfitani, a *aromatari*-lor, e înțesată de lume. Bărbații sunt îmbrăcați în costume cu nuanțe închise, în timp ce femeile – puține – poartă voalete negre. Nu departe, vocile și miresmele pieței Vucciria.

În fața portonului de la intrare așteaptă o caleașcă funerară, cu cai drapați în culori închise și cu penaje înalte, negre. În spate așteaptă alaiul de copii orfani. Două bocitoare se bat în piept, aruncând căutături furișate înspre ușă, pregătite să ridice tonul lamentațiilor în clipa în care își face apariția sicriul.

Se oficiază funeraliile lui Salvatore Leone, un vechi *aromataro* din Palermo, printre altele și unul dintre cei mai buni clienți ai Casei Florio.

Sicriul traversează culoarul dintre bănci, urmat de preot și de ministranții cu cădelnițe. Imediat în spatele lor, văduva înlăcrimată și cele două fiice,

îmbrăcate în mătase și crepon negre.

Vincenzo urmărește ceremonia de pe ultimele rânduri de bănci, așezat în spatele unchiului. Transpiră întruna. E un septembrie înăbușitor, bine impregnat încă de nuanțele verii.

– O înmormântare de înaltă clasă, spune în șoaptă Vincenzo. Alai de orfani, cor bisericesc… Iar carul funerar trebuie să fi costat o avere.

Își trece două degete pe sub guler, agasat de mâncărimea firelor de barbă. Cei șaptesprezece ani i-au adus drept zestre peri aspri și țepoși, pe care încă nu reușește să-i îmblânzească.

Ignazio încuviințează din cap.

– E de apreciat că familia a reușit totuși să-i organizeze o asemenea ceremonie, în ciuda crizei în care ne scăldăm cu toții. Căci, la urma urmei, important nu e doar să trăiești demn, ci și să mori la fel.

Tânărul și unchiul lui se apropie de familia defunctului, prezentându-le condoleanțe. Răvășite de durere, cele trei femei plâng în timp ce le strâng mâna.

Pe fondul sonor al bocitoarelor care-și reiau lamentațiile, în jurul familiei se regrupează reprezentanții Colegiului negustorilor de mirodenii, purtând stindardul ghildei. Câțiva dintre ei le aruncă priviri lungi, șușotind apoi între ei.

– Ai văzut? întreabă tânărul.

Ignazio face semn din cap că da.

– Te pomenești că au aflat de acordul nostru cu Joseph Whitaker, cumnatul lui Ben, pentru piperul din Sumatra?

– Se prea poate. Însă nu e problema noastră, Vice'. O să plătim bani grei pentru încărcătura aceea de piper, însă cel puțin am găsit marfă. Ei, în schimb, nu.

Un țipăt ascuțit al bocitoarelor este urmat imediat de hohotele răsunătoare de plâns ale văduvei. Cu o zdruncinătură violentă, caleașca funerară se pune în mișcare, iar în spatele ei se formează încet-încet cuvenita procesiune. Cei doi Florio preferă să se țină la distanță de ceilalți negustori.

– A, domnilor… Chiar pe Domniile Voastre vă căutam.

Înalt, bine făcut, emanând un parfum cu tentă de santal, Giuseppe Pajno se apropiase din spate, fără să fie simțit de cei doi. Este un comerciant angro de la care familia Florio cumpără frecvent marfă, dar îi și vinde. Se cunosc bine și-și poartă cuvenitul respect. Au derulat multe afaceri împreună, printre care și achiziționarea de coloniale confiscate de corsarii sicilieni prin jafuri și revândute apoi la Palermo.

Își strâng mâinile.

– Ce mai faceți?

– În mod cert, mai bine decât *don* Leone, glumește bărbatul, poziționându-se între cei doi și continuând pe un ton coborât: bietul de el, după o viață de muncă, să… În sfârșit. Vă era client, nu-i așa?

– Unul dintre cei mai buni, chiar dacă în ultima vreme reușea cu chiu, cu vai să-și onoreze facturile.

– La fel ca noi toți, de altfel, în vremuri ca acestea.

Un clopoțel de alarmă îi răsună lui Ignazio în cap.

– Din câte îmi amintesc era și clientul Domniei Tale, am dreptate?

– Da, așa este. Apropo, știați că Leone i-a vândut acum câteva zile magazinul lui *don* Nicchi?

Nu, nu știau. Însă Ignazio nu poate da de înțeles una ca asta.

– Am auzit vorbe, spune. Chiar intenționam să iau legătura în zilele următoare cu rudele lui *don* Leone. Având însă în vedere circumstanțele, nu mi s-a părut potrivit să discutăm despre afaceri.

Pajno încetinește imperceptibil pasul.

– Așa e, Domnia Voastră este un gentilom, *don* Ignazio. Alții, însă, nu, comentează el, făcând un semn din cap către stindardul ghildei.

– A! exclamă Vincenzo, înțelegând aluzia. De data asta ce au mai avut de clevetit? Că nu fac altceva decât să hulească și să pună bețe-n roate. Zilele trecute, de exemplu, la Oficiul pentru înscrisuri…

Pajno îi așază mâna grea pe braț.

– Din păcate, sunt unii care nu vă poartă respectul pe care vi-l port eu. Căci știți cum stau lucrurile: cu cât ajungi mai sus, cu atât sunt mai mari piedicile întâlnite în cale; iar de cele mai multe ori, tocmai aceia care turuie prea mult

din gură sunt cei ce aduc cele mai multe necazuri. Vedeți – continuă el, adresându-se amândurora –, eu, unul, sunt negustor, întocmai ca Domniile Voastre. Pentru mine contează omul care muncește și mă plătește. De vreme ce avem relația pe care o avem, am zis că așa se cuvine, să vă previn că sunt unii care zic lucruri nu tocmai bune despre afacerile Domniilor Voastre.

– Cum ar fi?

Cu chipul lipsit de orice expresie, Ignazio pășește privind fix în direcția sicriului.

– Zic că n-ați mai avea bani în casă și că povestea asta cu piperul e numai o scorneală, ca să vină lumea să comande marfă. Ce să zic? După plecarea englezilor, Palermo a ajuns, iată, un cimitir. Cu toții am crezut că, odată francezii făcuți una cu pământul, negoțul va înflori din nou. Când colo, nu s-a mișcat deloc, chiar dacă pe Napoleon l-au trimis în surghiun tocmai unde-a-nțărcat mutul iapa, cum se spune. De când a explodat criza asta, a devenit tot mai greu să găsești condimente din import, căci călătoriile pe mare nu mai sunt sigure și niciodată nu poți băga mâna în foc pentru cei cu care contractezi marfă. Și uite-așa, nitam-nisam, Domniile Voastre veniți să răspândiți vorba că ați primit o încărcătură de piper direct din Sumatra. Recunoașteți, nu-i așa, că sună cam ciudat…

– Dar e adevărat! Noi…

Căutătura pe care i-o aruncă unchiul e mai tăioasă ca lama unui cuțit. Vincenzo amuțește la mijlocul frazei.

– Pun la bătaie toată marfa noastră din depozitele din vamă că știu cine răspândește toate aceste vorbe de ocară. Saguto v-a spus, nu-i așa? întreabă Ignazio pe un ton ca de gheață.

Făcând fețe-fețe, Pajno recunoaște în cele din urmă.

– Vă duce vorba că ați fi în pragul falimentului. Nu de mult l-am auzit spunând că sunteți îndatorați până la gât și că n-o să ajungeți să închideți anul. Da, aveți dreptate, omul acela e o năpârcă. Nu știu de ce vă urăște așa de tare, însă folosește arma omului laș: defăimarea. Și, credeți-mă pe cuvânt, știe bine să joace oamenii pe degete.

Afundându-și pumnii strânși în buzunarele hainei, ca să-și ascundă furia ce-l cuprinsese, Ignazio începe să vorbească pe un ton cât se poate de calm:

– Contractul cu Whitaker a fost semnat, prin procură, de domnul Ingham, care este nu doar cumnatul lui, ci și reprezentantul său la Palermo. Vreți să-mi spuneți că îi puneți cuvântul la îndoială?

– Eu, unul, aș fi cu ochii-n patru, răspunde Pajno fixându-și vârful pantofilor cu privirea. Ingham e străin, iar lumea pe aici nu prea are încredere în străini, fie ei și cu dare de mână.

– Carmelo Saguto nu-i altceva decât un păduche neînsemnat, care, tot mușcând și pișcând, și-a făcut simțită prezența. Dar Domnia Voastră, domnule Pajno? Domnia voastră credeți ce spune?

Negustorul se îndreaptă de umeri și-și duce mâinile la spate.

– Domniile Voastre sunteți în debit cu mine pentru un stoc de marfă pe care v-am furnizat-o acum două luni și pe care încă nu ați onorat-o la plată.

Ignazio nu-i răspunde imediat.

– Înțeleg, zice el într-un târziu. Totuși, dacă țin minte bine, ordinul de plată pe care l-am semnat are scadența la trei luni, nu-i așa?

– Ba da, așa-i. Uitați, hai să zicem așa: flecăreala asta a noastră a fost un mod de a vă atrage atenția că trebuie să vă protejați spatele. Căci Domnia Ta, *don* Florio, ești un negustor de încredere, o persoană
serioasă.

– Și atunci, de ce ați venit să-mi spuneți toate astea? *U' niuro s'un tingi, mascarìa*. Negreața, chiar dacă nu pătează, murdărește.

Din spatele lui, Vincenzo intervine pe un ton dur:

– Dacă ne purtați atâta respect pe cât spuneți, ne-ați fi putut întreba direct dacă avem bani să plătim. Nu era nevoie de tot teatrul acesta.

– Vincenzo! Cum să vorbești așa?

Pajno se forțează să zâmbească și în grimasa de pe chip se întrevede recunoașterea propriei greșeli.

– Ehe, tinerețe-tinerețe! exclamă, mărturisindu-și lipsa de încredere de mai devreme fără prea multe fasoane, pe un ton de scuză care se vrea complice. Să

știi că și dumneata, tinere, trebuie să fii atent ce mișcări faci, în caz că te temi că pierzi bani.

În fața lor, cortegiul funerar se oprește pentru binecuvântare. Alte plânsete, alte rugăciuni.

Ignazio și Pajno rămân câțiva pași în urmă.

– Criză sau nu, vă veți primi banii la data stabilită, domnule Pajno. Cei din familia Florio își plătesc întotdeauna datoriile. Și, dacă nu vă mai este de ajuns semnătura mea, iată, vă dau acum și cuvântul de onoare.

Și-i întinde mâna. Celălalt i-o strânge, adăugând:

– Iar eu am toată încrederea. Vă aștept.

* * *

Pe drumul de întoarcere, Vincenzo își privește cu coada ochiului unchiul, care înaintează cu privirea în pământ. Indignarea și furia i se citesc limpede pe chip.

– De ce? exclamă el deodată, sincer mirat. De ce ne urăsc atât de tare? Și, unchiule, nu mă refer numai la de-alde Canzoneri și viermele acela de ginere al lui. A, și dacă tot veni vorba, pe ăia doi tot pun eu parul odată și-odată…

Ignazio își încetinește pasul.

– Nu știu de ce. Dar trebuie să recunosc că e mult timp de când mă întreb și eu același lucru. Prea mult timp, aș zice. La început, am crezut că e din cauză că eram străini de oraș, venetici; ne acuzau atunci că avem prețuri prea mici și că le furăm afacerea. Pe urmă am început să câștigăm bine, iar asta nu ne-au iertat-o nici până-n ziua de azi. Noi am căutat mereu să ne descurcăm prin propriile forțe, fără să cerem nimănui ajutorul. Însă unii, dac-ar putea, ne-ar da și mâine foc la magazin și tot ce avem.

– Bine, dar aici suntem aproape toți străini. Ce să mai spun de Ingham, nu-i așa? Și totuși, lui nu-i spune nimeni nimic.

– Pentru că el a venit aici odată cu dominația englezilor, iar asta l-a privilegiat: nimeni nu i-ar fi refuzat pe aliații regelui. Acum însă, odată ce războiul cu Napoleon s-a terminat, întâmpină și el aceleași greutăți ca și noi.

De altfel, e de apreciat faptul că a hotărât să rămână aici, deși aproape toți conaționalii lui au plecat.

Piațeta San Giacomo îi întâmpină cu o îmbrățișare de raze de soare, învăluindu-i în același timp cu adiere răcoroasă, plăcută. Vincenzo trage aer adânc în piept.

– Poate pentru că aici se simte acum „acasă".

Vorbele tânărului îl răscolesc pe Ignazio, amintindu-i de sosirea la Palermo, unde nădăjduise și el că se va afla „acasă". Prin fața ochilor i se derulează imaginile plecării de la Bagnara, când tartana lor, cu Paolo la cârmă, se desprinsese de chei. San Francesco de Paola șovăia parcă să iasă din radă. Se târâse mai mult până la gura de ieșire spre larg, cu velastraiul lovindu-se întruna de catarg, în căutarea unei adieri de vânt.

Ignazio se gândise atunci în sinea lui că, de fapt, Bagnara nu voia să-i lase să plece. Dar, odată trecuți de capătul promontoriului, o pală viguroasă se înfipsese cu putere în velatură, care începuse să scârțâie din toate încheieturile. Velastraiul se umflase brusc, iar cea a bompresului se deschisese asemenea unei aripi. Iar mica lor corabie prinsese brusc viteză.

Îl revede pe Paolo strângând timona în mâini în timp ce ducea tartana spre larg. Își amintește promisiunile pe care orașul i le fluturase prin față la sosire, seducându-l cu vitalitatea și culorile lui, cu bogăția afișată de locuitorii de aici. Apoi, chiar dacă vremurile de început se dovediseră nespus de grele, chiar dacă osteniseră pe brânci, chiar dacă își negase de bunăvoie propriile nevoi ca să le asigure lui Vincenzo, Giuseppinei și Vittoriei o viață cât de cât îndestulătoare, el, Ignazio, era acum pe deplin fericit. Muncise din greu, da, însă o făcuse cu inima plină de bucurie.

În schimb, orașul Palermo se dovedise perfid. Îi oferise mult, da, însă îi luase și mai mult. Cu orașul, cu Palermo, nu-i ieșeau deloc conturile.

* * *

Giuseppina zăbovește de câteva clipe bune în pragul camerei lui Vincenzo. Își cercetează atent fiul, care scrutează prin fereastră strada. Pare să aștepte sosirea cuiva.

Femeia se apropie de vârsta de patruzeci de ani. Nu, n-a iubit pe nimeni mai mult decât își iubește fiul.

Este carne din carnea ei. De aceea, înțelege pe loc.

Vincenzo e îndrăgostit.

Pentru prima dată în viață, Giuseppina simte cum timpul a trecut peste ea. Acceptase primele riduri și scuturase nepăsătoare din umeri când își descoperise primele fire de păr alb. Una ca asta, însă, nu. O femeie care să vină să-i răpească fiul? Nu, nici nu vrea să se gândească la așa ceva. Ar însemna că fărâma de suflet pe care ea i-o dăruise ar înceta să-i mai aparțină. Ar rămâne singură.

Până la urmă trebuie să se întâmple și se va întâmpla – e o lege a naturii. Însă nu acum, e mult prea devreme.

Profitând de covorul care-i înăbușă zgomotul pașilor, Giuseppina se retrage fără a fi auzită și se refugiază în bucătărie, unde Marianna, bucătăreasa casei, pregătește cina.

Oftează. Nu are pe nimeni în fața căruia să-și descarce sufletul. Îi lipsește Vittoria, care se hotărâse să se căsătorească cu o rudă îndepărtată, iar acum trăiește la Mistretta. Pietro Spoliti, acesta îi era numele: un negustător care, asemenea celor din familia Florio, avea o mică ambarcațiune cu care naviga de colo până colo, între porturile tireniene. Aducea mereu vești de la Bagnara, anunțându-i cine se mai căsătorise, cine mai murise sau mai plecase să-și caute norocul pe alte meleaguri; iar Giuseppina, care simțea nevoia să rămână pe veci legată de satul natal și de lumea propriilor amintiri, îl invita să rămână la masă, ca să asculte cu nesaț poveștile de acasă, depănate cu accent atât de familiar.

Într-o bună zi însă, Pietro o luase deoparte pe Vittoria și o ceruse de soție; da, era conștient de faptul că nu-i poate oferi bunăstarea de care avea parte în casa rudelor ei, însă avea să-i asigure o viață demnă și liberă. Nu ar mai fi fost slujnică printre străini, ci stăpână în propria casă.

Luată prin surprindere, Vittoria rămăsese fără cuvinte, cu mintea confuză și inima îndoită. Totuși, era o tânără cu simț practic: se apropia de douăzeci și cinci de ani, iar acolo, la Palermo, își omora zilele brodând și ajutându-și

mătușa la treburile casei. Se simțea ca o schimnică între pereții unei case, una dintre acele fete bătrâne, sortite să-și răsplătească prin munci gospodărești rudele care o întrețin și care, de teamă să nu stânjenească pe nimeni, devine invizibilă și lasă anii să curgă, implacabil, peste ea.

La următoarea vizită a lui Pietro, îl înștiință că acceptă propunerea și, împreună, le comunicaseră lui Ignazio și Giuseppinei hotărârea luată. Unchiul se dovedise generos, asigurând-o de o zestre îndestulătoare, apoi o îmbățișase lung, spunându-i că făcuse o alegere înțeleaptă. În schimb, Giuseppina primise rău vestea, simțindu-se parcă înjunghiată pe la spate.

– De ce vrei să pleci? Ce-ți lipsește aici, în casa noastră? o întrebase abătută.

– Nimic, *zia*. Dumneata mi-ai fost ca o mamă, chiar dacă nu suntem de același sânge, îi răspunsese Vittoria. Apoi, plecându-și privirea: eu îmi doresc însă o casă a mea și vreau să hotărăsc singură ce fac cu viața mea. Una ca asta nu e cu putință aici, unde nu pot fi altceva decât nepoata dumitale, unde nu pot avea propriul acoperiș și nici un venit al meu. Nu, nu vreau să rămân pentru toată viața fata bătrână a familiei. Una peste alta, cred că mi-a surâs și mie norocul, căci Pietro este un bărbat de nădejde, care cred că mă va trata cu respectul cuvenit.

Giuseppina rămăsese fără replică în fața unor asemenea argumente. Lucrurile erau simple: Vittoria se dovedea mai lucidă și mai curajoasă decât fusese ea. Alegea să trăiască departe de Palermo și într-o casă fără prea multe pretenții, însă avea să fie stăpână pe propria soartă.

Alungându-și gândurile melancolice, privește de jur împrejur. Într-adevăr, locuința lor nu se poate numi luxoasă, însă au o fată în casă permanent și o alta ocazional, pentru activitățile mai solicitante. Din mobilierul adus de la Bagnara nu a mai rămas decât *corriola*, cufărul ei de zestre. În rest, totul fusese cumpărat de nou, inclusiv lenjeriile de pat.

Duc o viață înstărită, pe care în urmă cu douăzeci de ani nici măcar n-ar fi îndrăznit să și-o imagineze. Dar, cu toate acestea, Bagnara încă îi lipsește. La fel cum îi lipsește propriul fiu, abia născut, cu buzele-i lipite de sânul ei.

Se simte o insulă pierdută în mijlocul unei alte insule, departe de tărâmul de care aparține.

Ar renunța bucuroasă la tot ca să se întoarcă la Bagnara. La Vincenzo copil.

Poate c-ar fi în stare și să-l iubească pe Paolo, de ce nu?

Cât despre soțul ei, nu-și mai amintește tonul vocii lui. În fața ochilor îi mai apar totuși chipul lui sever, gesturile bruște și reproșurile aspre. De la el, Vincenzo a luat culoarea ochilor și a părului, privirea tăioasă și atitudinea hotărâtă, adeseori inflexibilă.

Când însă Giuseppina vrea să recompună în minte imaginea care îngemănează căldura sufletească, gesturile afectuoase sau încurajările mute, în fața ochilor îi apare un cu totul alt chip, pentru care încearcă – dintotdeauna și pentru totdeauna – un sentiment timid și, în același timp, un atașament indestructibil, de care numai sălbăticiunile pădurii sunt capabile.

* * *

Giuseppe Pajno nu e singurul care a auzit zvonuri despre familia Florio. A doua zi după înmormântare, după-amiază, la magazinul de mirodenii se prezintă Guglielmo Li Vigni, secretarul unui alt angrosist, Nicolò Raffo. A venit ca să afle dacă mai au rezerve de sumac și, dacă tot a bătut drumul până aici, întreabă pur și simplu din curiozitate dacă vor plăti la timp livrarea de zahăr de luna trecută. Se află astfel că Saguto s-a prezentat în biroul lui Raffo cu intenția de a răscumpăra creanțele familiei Florio. Cu discursul lui meschin, plin de insinuări și subînțelesuri, Saguto se arătase foarte sigur pe faptul că familia Florio nu va putea să-și plătească datoriile, încercând prin urmare să-l convingă pe Raffo să-i cedeze facturile.

– Mi-ar fi fost ușor s-o fac, *don* Ignazio, conchide Guglielmo oftând. Avea bani peșin la el, numai că… Domniei Voastre nu-i pot face *'sta malaparte*[45]. Și, dacă tot veni vorba, eu, unul, nu pot și pace să înțeleg de ce vă urăște într-atât… la urma urmei, sunteți un gentilom.

– Vă foarte mulțumesc pentru stima pe care ne-o purtați, *don* Li Vigni. Ce să vă spun, Carmelo Saguto trăiește numai din *'mmiria e raggia*[46], iar invidia pe care o nutrește în mod cert nu s-a născut din cauza mea sau a nepotului meu. Îl mănâncă pe dinăuntru faptul că se visează cine știe cine, dar în realitate nu e altceva decât un simplu secretar al lui *don* Canzoneri și nimic mai mult. Într-

adevăr, cu toții trăim vremuri grele, însă vă jur pe onoarea mea că vă veți primi toți banii ce vi se cuvin, până la ultima centimă.

După plecarea celuilalt, Vincenzo îl întreabă, cu o urmă de teamă în voce:

– Zio, chiar suntem la ananghie?

Ignazio închide ușa, îndreptându-se către dulapul-seif.

– Avem puțini bani în casă. Nu-i același lucru.

– Bine, dar avem scrisori de angajament de plată…

Celălalt se sprijină cu mâinile de birou.

– Vice', treburile stau așa: lumea nu plătește, iar dacă nu plătește, nici noi nu avem bani. Nu e cale de-ntors: niște bucăți de hârtie nu țin de foame, îi explică Ignazio. Apoi, simțind cum vorbele i se-nvârtoșează în gură, nevrând parcă să iasă: trebuie să cerem un împrumut. Avem nevoie de bani peșin.

Vincenzo simte un nod dureros în stomac. Până acum, unchiul lui l-a ținut departe de orice fel de griji, în schimb, acum…

– Bine, dar va afla toată lumea. Nemernicul de Saguto va împrăștia vorba în toate cele patru vânturi!

– *Maledizione*, știu asta! izbucnește Ignazio, lovind cu pumnul în masă, atât de puternic, încât călimara sare în sus. Când nu mai ai de ales, e de preferat să-ți înghiți mândria. *Calati juncu ca passa la china*[47] – așa se zice din bătrâni. Apoi, frecându-și nasul: acum, du-te acasă! Eu ies să discut cu doi-trei cunoscuți, însă te rog un lucru: niciun cuvânt mamei tale…

Vincenzo simte că i se aprind obrajii. Murmură un *„sì, zio"*, apoi își trage în grabă vestonul pe el și se strecoară afară din încăpere. Brusc, toate gândurile de până atunci i se șterg din minte, concentrându-i-se asupra noului motiv de îngrijorare. Scapătă chiar și imaginea celor doi ochi negri care îl bântuie de câteva săptămâni, la vederea cărora roșește și începe să se bâlbâie, asemenea unui *picciriddo*.

Nu, nu va fi ușor.

Și nu neapărat din rațiuni de orgoliu. Însă în afaceri nu-i de ici, de colea să găsești o persoană de încredere. Nu le e deloc simplu să găsească pe cineva care să-i împrumute cu bani, fără ca apoi să nu răspândească vestea în gura mare.

Și, mai târziu, când Vincenzo va avea vârsta de astăzi a unchiului său, va înțelege *cu adevărat* cât l-a costat hotărârea aceea.

* * *

S-a făcut de mult seară, când la ușa de la intrare se aude un clinchet metalic de chei.

Ignazio.

Giuseppina îl ajută să-și scoată pardesiul. Tâmplele i-au albit și lui, iar pleoapele par să-i cadă grele pe ochi.

– Tu dormi suficient? îl întreabă ea direct.

Bărbatul șovăie o clipă.

– Am întreaga veșnicie în față ca să mă odihnesc. Acum însă nu, nu am timp de somn, mai ales după războiul cu francezii, spune el. Apoi, dând să o mângâie: oricum, mulțumesc de gândul bun.

Femeia însă își ferește capul.

Cu un gust amar, Ignazio își lasă mâna în jos.

– Vincenzo? întreabă.

– E în camera lui. De el voiam să-ți vorbesc.

Liniștea care se lasă câteva secunde e încărcată de întrebări care-și așteaptă răspunsul.

O urmează în bucătărie. Marianna pregătește carne de ton, pe care o pune la desărat, acoperind-o cu totul în apă – doar așa se poate elimina sarea în exces. Un miros dens de mâncare de cartofi cu sos îi stârnește pofta de mâncare.

Giuseppina îi face semn bucătăresei, care iese, trăgând ușa după ea.

– Se comportă ciudat. Tu n-ai observat nimic la el?

Ignazio gustă din sos, înmuind o bucată de pâine în oală.

– Oho! Și-ncă cum! Azi, de exemplu, a stat toată ziua cu ochii pe fereastra magazinului. După părerea mea, aștepta pe cineva. Apoi, lingându-și degetele: mda, sosul e foarte gustos.

Femeia se albește brusc la față:

– Pe cine?

– Am o bănuială. Dar să nu faci o tragedie, Vincenzo e un tânăr căruia îi stă mintea la fuste, ca oricare altul de vârsta lui.

Ignazio e reticent, parcă n-ar vrea să-și trădeze nepotul.

Însă Giuseppina, ca o adevărată mamă, se arată mai hotărâtă ca un dulău de vânătoare.

– *Cu* è?

– Fiica baronilor Pillitteri. Am observat că se așază mereu în spatele ei la biserică, iar la magazin l-a împiedicat pe unul din vânzători s-o servească, ocupându-se el personal de comanda ei. Ce să spun, el detestă munca la tejghea, însă de data asta pur și simplu l-a îmbrâncit cât colo pe celălalt, numai ca să poată sta de vorbă cu ea.

– Isabella Pillitteri? Fătuca aceea numai piele și os? Fiica așa-zișilor nobili care și-au pierdut averea la cărți?

– Ai dreptate, însă ea, fata, îmi pare la locul ei. Nu vorbește tare, dă dovadă de modestie…

– Cred și eu! Dacă e să judecăm după ce-au făcut tatăl și fratele ei, care au trebuit să-și vândă și izmenele de pe ei ca să-și achite datoriile, ea nici măcar n-ar trebui să scoată nasul din casă. Să se închidă la mănăstire, asta ar trebui, ba încă nici acolo n-ar primi-o, de vreme ce nu mai are nici umbră de zestre! exclamă Giuseppina, mergând nervoasă de colo până colo prin bucătărie. Apoi, oprindu-se în fața lui: ești sigur că e ea?

– Nu, nu sunt sigur, dar foarte probabil așa stau lucrurile. De altfel, locuiește aici, aproape, în piațeta Sant'Eligio.

Ignazio trece sub tăcere faptul că, în cel puțin două ocazii, Vincenzo s-a oferit să se ocupe de comisioanele din partea aceea a orașului.

Cuprinzându-și fruntea cu palmele, Giuseppina își reia mersul încoace și-ncolo prin bucătărie.

– N-ar fi mai bine oare să-i găsim o fată din Bagnara și să-l însurăm cât mai repede cu putință?

– Uită, te rog, de Bagnara și de căsătoriile aranjate! pufnește Ignazio. Vincenzo e aproape adult și, în plus, e bărbat: nu-l poți ține pe vecie prins de fusta ta, nu mai e un mucos. Mâine-poimâine face optsprezece ani, poți

înțelege asta? A, și dacă tot veni vorba, trebuie să te informez asupra unui lucru pe care țin mai de mult să ți-l spun: peste câteva luni, Vincenzo va pleca în Anglia împreună cu Ingham și secretarul lui. Chiar el m-a rugat, și nu o dată, iar Ingham a acceptat să-l găzduiască și să-l mai ia din când în când cu el. O să-i facă bine să mai schimbe puțin aerul, iar fantezia care-l ține pe jar zilele astea o să-i treacă.

– Poftim? Să plece? În Anglia? repetă femeia, ducându-și mâna la piept și lăsându-se să cadă pe un scaun. Fiul meu se pregătește să plece, iar tu nu-mi spui nimic? Acesta-i motivul pentru care ia de zor lecții de engleză de la secretarul negustorului străin, nu-i așa?

– Da. Vincenzo trebuie să vadă lumea, să cunoască cât mai multe cu putință. Și ai să vezi că, după sejurul în Anglia, o să uite de micuța noastră baroneasă.

Giuseppina scutură din cap. Faptul că fiul ei, Vincenzo *al ei*, a avut ochi pentru o fetișcană de o asemenea situație o tulbură mai mult decât călătoria aceea plină de pericole.

– Trebuie să și-o scoată cu orice preț din cap!

Ignazio ridică brusc vocea:

– *Basta*! Nici măcar nu știm dacă lucrurile stau într-adevăr așa și, chiar dacă ar sta, îi vom deschide ochii. Iar voiajul nu-i va face rău deloc. Acum, însă, hai să mâncăm, că pe urmă mai am de lucru!

* * *

La masă, cu toții au mâncat în tăcere.

Vincenzo e derutat. În timp ce mănâncă își studiază mama cu coada ochiului: o vede încruntată și nu înțelege de ce.

După ce se strânge masa, se trage cu scaunul lângă unchiul lui, pregătindu-se amândoi să verifice registrele.

Ignazio trece în revistă facturile girate cu bilete la ordin, iar Vincenzo se ocupă de socoteli.

– Sunt prea mulți clienți care nu plătesc, comentează el după o vreme. Slavă Domnului că avem magazinul de mirodenii, altminteri marfă angro nu ia

nimeni, nici dacă am da-o gratis. Cu toate războaiele, datoriile și frigul de afară, totul în jur pare să se ducă pe apa sâmbetei.

De parcă l-ar fi auzit, în clipa aceea intră slujnica, punând câțiva cărbuni în vatra care mai dezmorțește cât de cât odaia. Este un an friguros – 1817.

Ignazio așteaptă să iasă tânăra din cameră și străbătut parcă de un fior, spune cu o grimasă:

– După ce luăm și împrumutul, numai un miracol ne-ar ajuta să nu încheiem anul pe pierdere.

– Nu vom fi singurii. Toată lumea o duce de azi, pe mâine, remarcă Vincenzo. Până și Saguto a cerut, în contul socrului său, o amânare la plată… asta dacă bătrânul mai are vreun cuvânt de spus, căci, după ce a suferit o criză de apoplexie, de afaceri se ocupă acum fiul lui cel mare.

– Saguto e un simplu mercenar și atâta tot. Familia Canzoneri îl ține pe lângă ea pentru că le-a adus *picciuli* frumoși la nunta cu fiica bătrânului, altminteri e un nevolnic. Un câine care latră la cei loviți de soartă și linge picioarele bogătașilor.

– Un câine, da, numai că *avi picca d'abbani*àri, nu mai are motive să latre. Familia Canzoneri este și ea scufundată în datorii. Au încetat să-și mai dea ifose.

– Jumătate din locuitorii orașului sunt datornici, Vice'. Iar cealaltă jumătate este formată din creditorii care nu-și pot recupera banii de la primii.

Nepotul nu răspunde. Își vede mai departe de calcule, rumegându-și tăcut gândurile. De dimineață coborâse în portul La Cala. De-o parte și de alta a drumului – pustiu. Acolo unde înainte se aflau depozitele englezilor, astăzi – doar vitrine cu obloanele trase și uși cu lacătul pus. În via San Sebastiano, la crama negustorilor, îl zărise pe cârciumar măturând pardoseala sălii pustii.

După înfrângerea lui Napoleon, Mediterana fusese eliberată de plaga franceză, iar pentru englezi dispăruse principalul motiv al prezenței lor în Sicilia: acum puteau face comerț unde, cum și cu cine voiau. Insula își pierduse importanța strategică, iar porturile se goliseră.

Palermo arăta acum ca un oraș mort.

La întoarcere, trecuse prin fața magazinului de mirodenii al lui Gulì. Îl rodea curiozitatea.

Putìa, cu obloanele sale din lemn de nuc și vasele de alabastru, era pustie. La tejghea, Gulì însuși, sprijinit în coate și privind către stradă cu un aer dezolant. Apoi, zărindu-l pe Vincenzo, scuipase cu năduf pe podea.

„O să-l fac să-și ia scuipatul înapoi", își spune acum în gând Vincenzo. Caută înfrigurat într-un teanc de bilete la ordin și, după un timp, schițează un zâmbet satisfăcut: un bilet cu semnătura lui Gulì, negru pe alb.

Ignazio întredeschide fereastra, lăsând să iasă fumul de cărbuni arși în vatră.

– Nu țin minte să mai fi văzut vreodată atât de multe prăvălii închise într-un timp atât de scurt. Chiar și Ingham mi-a mărturisit că a avut mult mai puține comenzi ca de obicei…

– Dar ce s-ar fi așteptat, mă rog frumos? După ce compatrioții lui au părăsit insula, comerțul pur și simplu și-a dat duhul. Au plecat cerându-și scuze pentru deranj, iar pe noi ne-au lăsat să le ținem piept napoletanilor.

Vincenzo clatină din cap. Prea multe și prea rapide au fost schimbările survenite în decurs de numai doi-trei ani.

Nimeni nu se putuse opune întoarcerii Bourbonilor, mai ales că sicilienii erau divizați. Palermo detesta Massina; cei din Trapani, aliați cu Messina, urau Palermo; iar pe cei din Catania îi interesa doar de ei înșiși. Într-adevăr, în Sicilia funcționa cel mai vechi parlament din lume, însă nu știa nimeni ce să facă cu el, fapt demonstrat cu vârf și îndesat. Exista însă ceva cu care toți sicilienii erau de acord: aversiunea față de tot ce se afla „dincolo de far" – de strâmtoarea Messinei.

Apoi, dezastrul. Întoarcerea Bourbonilor la Napoli.

Începând cu decembrie 1816, funcționarii din administrație și vămi erau napoletani, la fel și comandanții de armată. Acum, că nu mai avea putere, Palermo își pierduse și independența. Dările tot mai împovărătoare, restricțiile și noile reguli obligatorii aplicate comerțului veniseră să-i dea lovitura de grație.

Așa se face că activitatea economică a orașului, deja șchioapă, se oprise cu totul.

Vincenzo închide zgomotos registrul.

– Luna asta, plățile efectuate au depășit încasările, însă avem mai multe scrisori de credit scadente.

Lăsându-și capul pe brațele întinse în față, scoate un căscat zgomotos.

Ignazio îl privește strâmb; tânărul murmură o scuză și se îndreaptă imediat de spate. Unchiul său arată spre foaia cu socoteli.

– Nu suntem societate de binefacere, spune. Apoi, luând biletele la ordin, adaugă: ajunge cu amânările!

Continuă să lucreze în tăcere, umăr lângă umăr. Uneori, din cauza concentrării, Ignazio are senzația că-l are alături pe fratele lui și i se adresează lui Vincenzo în dialect calabrez. Atunci nepotul ridică întrebător capul, iar Ignazio își dă seama de greșeală.

De fiecare dată, eroarea se transformă într-o amintire sfâșietoare, încărcată de regrete.

* * *

A doua zi dimineața, când Vincenzo se dă jos din pat, își găsește unchiul gata echipat și pregătit de plecare.

Ignazio se joacă cu inelul mamei, admirându-i splendoarea în lumina razelor de soare. Apoi îl cercetează cu privirea pe Vincenzo.

Oare ce părere ar fi avut ea, Rosa Bellantoni, despre acest nepot al ei?

Îl aude blestemând cu voce scăzută. Îl descoperă făcându-și de lucru cu briciul și lighenașul de bărbierit și tamponându-și cu un ștergar o tăietură sângerândă, sub buză.

– Ce ai, te-ai trezit cu fața la cearșaf în dimineața asta? Dă-ncoace, te ajut eu!

Vincenzo se așază pufnind pe un scaun.

Mâna lui Ignazio lucrează rapid, cu mișcări ferme.

– Ce-i cu tine, Vincenzi'? îl întreabă pe un ton coborât, ferindu-se să fie auzit de Giuseppina. Apoi, lovind ușor lama de marginea ceramică a ligheanului: te comporți bizar în ultima perioadă. Chiar și mama ta a observat.

Băiatul se trage ușor îndărăt.

– Mă macină gândurile, *zio*.

– Nu te mai mișca, să nu te tai, îl avertizează. Apoi, ridicându-i bărbia cu două degete: ceva grav? Probleme de bani, despre care eu nu știu?

– Nu. În niciun caz.

Încă o săpunire. Sub spumă se întrezărește pielea obrajilor.

– O fată?

O clipă de ezitare. Apoi, o încuviințare imperceptibilă din cap.

– Ah!

Vincenzo roșește.

– Fii cu băgare de seamă la cine-ți oprești privirea, spune încet în timp ce lama alunecă delicat de-a lungul mandibulei. Și ai grijă ce faci și cu cine. Din nimica toată ajungi să faci cine știe ce prostie, mai ales când sângele-i năvalnic.

În privirea tânărului se citește un amestec de stânjeneală și de iritare.

– *Zio*, nu mai sunt un *picciriddo*, știi bine.

– Și asta-i drept. Numai că femeile pot face chiar și dintr-un bărbat un zănatic. Iar tu zănatic nu ești, îi spune, înapoindu-i briciul. Te aștept la magazin. Grăbește-te.

* * *

Isabella Pillitteri are șaisprezece ani, părul negru, ochi sclipitori și gâtul înalt, ca de lebădă. Gesturile îi sunt rafinate, de o grație în care se citește un amestec de sfiiciune monahală și de senzualitate exuberantă.

Și e frumoasă. Foarte frumoasă.

La Palermo, bărbații întorc capul după ea pe stradă. Însă fetișcana e acum săracă lipită pământului, întrucât tatăl – *recamatierna* – avusese pasiunea cărților de joc. Tot, absolut tot ce aveau – și palatul familiei de la Bagheria, și bijuteriile de familie – fusese păpat de creditori. Apoi, într-o bună dimineață, îl găsiseră mort în pat.

Isabella știe că tatăl său se otrăvise, însă acesta era un secret ce nu putea fi nicicum dezvăluit. Biserica nu-i binecuvântează pe sinucigași.

Cât despre fratele ei, pe el l-au ruinat toate acele *fimmine* pe care obișnuiește să le frecventeze. Între el și mama lor certurile nu contenesc niciodată.

Au ajuns să nu le mai dea nimeni nimic pe credit. Doar tinerelul acela de la drogherie ce le mai acceptă promisiunile de plată.

Isabella știe bine că e topit după ea. Și nu se miră când îl zărește, dimineața și seara, sub ferestrele casei din piațeta Sant'Eligio în care un unchi din partea mamei i-a lăsat să locuiască, mai mult din milă decât din dragoste familială.

Tânărul nu e cu mult mai mare decât ea, e manierat și, din ce se spune prin târg, familia sa nu duce lipsă de bani. Pe ea însă n-o interesează o astfel de partidă. E fiică de baroni, la urma urmei. Într-adevăr, nu mai dețin niciun petic de pământ, sunt îndatorați pentru încă o generație de aici încolo, însă, de bine, de rău, au un serviciu de porțelan fin în care servesc mâncarea la masă și chiar nu contează că în farfurii n-au prea multe de pus. Tinerelul acela nu-i altceva decât o calfă parvenită.

Și totuși…

Iată-l colo, nelipsit, ca în fiecare dimineață.

Isabella se retrage la adăpostul perdelei.

– Mamă, a apărut din nou băiatul acela, anunță ea.

Baroneasa Pillitteri își face apariția în grabă.

– Pfui, ce pisălog! exclamă, trăgând-o pe fetișcană de lângă fereastră. Nu-l încuraja nicicum. N-avem nevoie de unul ca el. Doar tu ne mai poți aduce puțină mulțumire pe lumea asta, nu uita. Trebuie să cauți o partidă bună, să te măriți. Și-ncă repede, cât se poate de repede.

Dar Isabella rezistă și, aruncând din nou o privire în direcția lui Vincenzo, schițează un gest, iar el îi răspunde cu un salut.

Femeia o repede:

– Nerușinato, ce faci? Apoi, trăgând draperiile, continuă cu reproșurile, scuturând-o de umăr: vrei să strici totul? Nu ai voie să te comporți astfel cu un mocofan care-și mânjește mâinile cu munca. Oamenii de soiul lui sunt netrebnici și fără maniere.

Resemnată, Isabella se hotărăște să-i dea ascultare. Știe bine că aristocrații interferează numai cu semeni de-ai lor, aflându-se mereu în căutare de femei la fel de frumoase ca ea. Și mai știe bine un lucru: că frumusețea trece repede.

Și totuși, nu reușește să ignore privirile pe care Vincenzo Florio și le ațintește asupra ei. Pentru că nu, nu sunt ca ocheadele celorlalți curtezani, ci-i pătrund până-n străfundurile ființei, o fac să râdă stânjenită, o fascinează, îi sting zâmbetul de pe față, o rănesc.

* * *

Duminica următoare, la slujba de vecernie de la San Domenico, Vincenzo reușește să se plaseze în spatele Isabellei Pillitteri.

De dimineață, a evitat să-și însoțească mama la Santa Maria La Nova. Giuseppina a devenit sufocantă, interesându-se mereu ce face sau încotro merge. Vincenzo preferă compania lui Ignazio, care se limitează să-l supravegheze cu expresia lui severă.

Dar, la urma urmei, ce mai contează? De dragul unei priviri de-ale Isabellei, cu ochii ei ca de felină, e în stare să suporte orice, fie că-i vorba de răsuflarea în ceafă a mamei, fie de grimasele dezaprobatoare ale unchiului.

Pielea albă ca marmura a Isabellei contrastează impresionant cu părul ei negru. Vincenzo are sentimentul că-i percepe căldura, parfumul fardului de obraz. Atracția e atât de puternică, încât simte până în vârful degetelor pulsațiile carotidei, imobilizată sub strânsoarea gulerului.

Și-o imaginează îmbrăcată toată în mătase: o rochie luxoasă, cu o deschizătură la gât, care lasă să i se intuiască sânul alb ca laptele. Se vede trecându-și degetele peste faldurile de mătase, percepându-i freamătul trupului, atât de aproape de al său… Apoi, mâna coboară către…

Își acoperă fața cu palmele.

Ei bine, da – își spune în gând –, aceea este o femeie care îl poate aduce în pragul nebuniei.

Odată slujba terminată, Vincenzo se repede în față, potrivindu-și apoi pașii și mișcările în așa fel încât să se regăsească la un moment dat față în față cu ea.

De la înălțimea ei de mignonă, Isabella se vede obligată să-și ridice privirea spre el. Sprâncenele i se arcuiesc ușor, într-o întrebare silențioasă.

O clipă cât o veșnicie.

Dregându-și vocea, Vincenzo îi dă întâietate.

– Vă rog, murmură el, cu o voce ca din fundul peșterii, pe care pur și simplu nu și-o poate recunoaște.

În clipa aceea, fetișcana izbucnește în râs, iar el își spune că acela este cel mai frumos sunet din lume.

Isabella dă să-i mulțumească pentru gest, însă din spate o îmboldește, nerăbdătoare, mama:

– Hai, ce faci? Să mergem!

Neputându-și dezlipi privirea de la fetișcană, care continuă să se întoarcă spre el în timp ce se îndepărtează, Vincenzo n-a băgat de seamă căutătura femeii, încărcată de un dispreț profund.

Lui Ignazio însă, aflat cu un pas în urma nepotului, nu i-a scăpat.

Iar el îi răspunde pe măsură, fixând-o cu o privire ca de gheață.

* * *

– Tot ca scaiul după ea umblă?

Giuseppina aproape că scuipă cuvintele, care par să cadă grele pe masa la care ea și Ignazio se pregătesc să ia prânzul, rostogolindu-se apoi pe pardoseală.

Bărbatul preferă s-o ignore. Înșfacă furculița și se pune pe mâncat. E obosit și lihnit de foame, după o dimineață întreagă în care dusese lupte grele cu funcționarii napoletani, care ar fi fost în stare să-i pună bir până și pe pantofii din picioare.

Giuseppina se duce până la fereastră, se așază înapoi la masă, apoi se ridică din nou. În fața ei, farfuria cu paste și sos de carne rămâne neatinsă.

– Ce faci, nu spui nimic?

Văzându-și mai departe de farfurie, Ignazio răspunde.

– Trebuie să înțeleagă singur că nu-i cea mai bună alegere și…

– Așa, și dacă face vreo prostie? Dacă o să ajungem să plângem în pumni, din cauza datoriilor și a bastardului ei?

– În primul rând, trebuie să te calmezi, spune Ignazio, ridicând din sprâncene și făcându-i semn să se așeze înapoi la masă. Când o va face – și doar atunci –, vom discuta cu el. Nu înainte. Și o voi face eu. Tu îi ești mamă, dar eu sunt bărbat și știu cum gândește. Pe urmă, dacă ea nu se comportă ca fetele

cumsecade, nu-i vina lui Vincenzo. E bărbat și el, e normal să… și-și drege vocea, să caute ceea ce caută toți bărbații.

Giuseppina se îmbujorează sub greutatea privirii lui Ignazio. Ce-i drept, i se întâmplă adesea să uite că el, propriul cumnat, este bărbat și, ca orice bărbat, are și el *nevoi*.

Un zgomot de chei rotindu-se în ușă le ajunge la urechi. Vincenzo apare în cadrul ușii, gâfâind:

– Scuzați-mă c-am întârziat, eu…

– Nu, nu te scuz deloc. Unde ai fost?

– Mamă, dar ce…

– Acum taci și asculți ce-ți spun. Eu pe Pillitteri, aia, să n-o văd în fața ochilor, ne-am înțeles? Fratele ei își pierde banii prin bordeluri, iar maică-sa trăiește cu nădejdea c-o să apară vreun bărbat cu dare de mână într-atât de smintit, încât s-o ia de nevastă. Iar tu, din câte se pare, ești candidatul perfect, judecând după felul în care te comporți.

– Oh, pentru numele lui San Francesco di Paola! exclamă Ignazio, acoperindu-și ochii cu palma. Nu te-a răbdat inima să mă lași pe mine să stau de vorbă cu el, nu-i așa?

Tânărul se dă doi pași înapoi, din dreptul mesei.

– Dumneata să nu-mi vorbești mie așa. Isabella este…

– Isabella? Vă spuneți deja pe nume?

– Așa o cheamă, Isabella, *maledizione*! Da, am fost acolo, în fața casei ei. Și ce-i cu asta? ridică vocea Vincenzo. Ce anume te face să crezi că n-ar fi o… femeie cinstită?

– E de ajuns să te uiți la gesturile ei ca să-ți dai seama ce nație de muiere este!

Nu există forță – umană sau de inspirație divină – care să-i redea Giuseppinei simțul rațiunii atunci când se lasă dusă de valul furiilor.

Deodată, lui Ignazio i se ridică un văl de pe ochi, arătându-i-se în toată splendoarea ceea ce odată doar intuise: latura întunecată a lui Vincenzo, a cărei existență o percepuse cândva în mod vag. O latură distructivă, hrănită de un soi de hotărâre oarbă, alăptată parcă la sânul furiilor. Iat-o acolo, în fața lui, energică și pulsând de viață.

– Calmează-te, Vincenzo! îi spune, îndreptându-se spre el și punându-i mâna pe braț ca să-l liniștească.

Tânărul nici nu-l aude, îmbrâncindu-l din calea lui. Parcă nu-și mai recunoaște mama: cine să fie oare – pare să-i spună privirea – zgripțuroaica aceea care îi aruncă în față tot felul de insulte? Iar disprețul pe care-l citește pe fața ei pur și simplu îi sfârtecă inima.

– Cine îți dă dreptul să i te crezi superioară? Dumneata, mamă, ai judecat mereu oamenii superficial, te-ai închis în propria lume și n-ai vrut să ai de-a face cu nimeni și nimic dinafara ei! Probabil că singura ta distracție este să-i torturezi pe ceilalți, asta-i!

– Sunt mama ta!

– Nu… încearcă Vincenzo să spună ceva, însă furia îl sufocă, împiedicându-l să-și ducă gândul mai departe. Retrăgându-se către ușă, reușește totuși să adauge: înainte să mai insulți pe cineva, uită-te, mai bine, în oglindă și întreabă-te cine ești, de fapt!

Și iese, trântind ușa după el.

Înghite rapid cei câțiva metri până la drogherie. Slavă Domnului, magazinul este pustiu – tot personalul e plecat la masă.

Da, se va calma trecând în revistă mirodeniile din stoc și utilitatea lor.

Nucul-vrăjitoarei, pentru calmare.

Cuișoarele, pentru greață și indigestie.

Brânca-ursului, pentru infecțiile intestinale.

Rădăcină de castan, pentru varice.

Scoarță de chinchină, pentru febră…

Ignazio termină din câteva înghițituri restul de mâncare, acum rece, în vreme ce Giuseppina continuă să vocifereze de una singură.

Nu va recunoaște niciodată asta cu voce tare, însă știe că temerile cumnatei sale nu sunt tocmai nefondate: un copil din flori ar fi ultimul lucru de care ar avea familia lor nevoie. Fără să scoată o vorbă, iese și se îndreaptă spre drogherie.

Își găsește nepotul în biroul din spate, singur, aplecat asupra registrelor. Își sprijină mâna pe umărul lui.

– Ai încredere în mine?

Celălalt face semn că da.

– Ce-i între tine și baroneasa cea tânără, Vice'?

– Nimic, *zi*'. Jur!

Ignazio intuiește din nou în privirea tânărului acea latură întunecată de care mereu s-a temut. Odată ieșită la lumină, e greu s-o mai poți tăinui în unghere neștiute ale firii.

– Mama n-are deloc dreptate. Vorbește așa pentru că… Vincenzo se întrerupe, apoi, trecându-și mâna prin păr, continuă: nu știu de ce!

– Pentru că ești fiul ei. Și se teme c-o vei îndepărta de la inima ta.

„Și pentru că e geloasă", adaugă el în gând. „Căci mama ta nu te iubește ca pe un fiu, te iubește ca pe o parte din ea însăși – o iubire care nu mai lasă loc nimănui altcuiva."

Vincenzo își sprijină coatele de tăblia mesei.

– Oricum, cred că și ea mă place. De Isabella zic.

– Ce te face să crezi asta?

– Zilele trecute, trecând pe sub ferestrele casei ei, am zărit-o în spatele perdelei. Când m-a văzut, m-a salutat. Iar acum îmi zâmbește din toată inima, chiar de față cu mama ei și în ciuda reproșurilor acesteia. Știi, băbătia aceea mă disprețuiește de parcă aș fi ciumat.

– Și mama Isabellei își dorește ce-i mai bun pentru fiica ei.

– Adică cum, eu nu sunt suficient de bun?

Ignazio nu-i răspunde. Într-adevăr, familia Florio e înstărită, nimic de zis. Cu toate acestea, Vincenzo nu este moștenitorul unei familii nobile, iar pentru genul acela de oameni culoarea sângelui înseamnă totul. Îi trece degetele prin păr.

– Ascultă! Luna viitoare vei pleca în Anglia, unde vei rămâne câteva luni bune. Dacă la întoarcere o vei mai dori pe fata aceasta, îți promit că voi discuta cu mama ta și voi încerca s-o conving. Însă înainte, nu. Așa cum stau lucrurile acum, dacă s-ar afla față-n față cu baroneasa cea tânără, mama ta ar strânge-o pur și simplu de gât.

Vincenzo lasă să-i scape un chicotit. Cu toate acestea, privirea i se întunecă.

– Știi, *zio*, în ultima vreme m-am gândit mult la călătoria asta. Nu știu dacă e o idee bună să plec.

Unchiul înțepenește.

– Poftim?

– Nu sunt sigur că vreau să plec.

– Trebuie, Vincenzo.

Ignazio vorbește pe tonul său calm dintotdeauna, însă în suflet i s-a declanșat infernul.

Tânărul lasă să-i cadă pana de scris din mână. O picătură de cerneală se întinde încet-încet pe foaia din fața sa.

– Bine, dar dacă Isabella…

– Ea e femeie și, tânără cum este, îți face sângele să fiarbă în vene. Însă unele lucruri nu țin o veșnicie, Vice'. De dăinuit, numai lucrarea asta a noastră poate dăinui!

– Bine, dar dacă mama ei o obligă să se mărite cu altul, eu…

– Nu! se răstește deodată unchiul, scuturându-l de umăr. Nu-mi poți face una ca asta. Nu poți fi într-atât de nerecunoscător, după toate sacrificiile pe care le-am făcut pentru tine și pentru afacerea asta. E vremea să-ți asumi și tu răspunderea pentru magazin și pentru oamenii care trudesc aici. Nu mai poți face parte doar pentru tine însuți, Vincenzo.

* * *

Nu mai poți face parte doar pentru tine însuți.

Cuvintele acelea îi răsună continuu în minte, în timp ce înaintează cu capul plecat și cu mâinile înfundate în buzunare.

Cuvinte grele ca niște pietroaie.

Încearcă să scape cumva de sentimentul de vinovăție. Dar așa este: unchiul lui s-a dedicat trup și suflet muncii și a făcut-o pentru el, Vincenzo, și pentru mama sa. Deodată, simte că-i lipsește aerul – un animal captiv într-o cușcă.

Niciodată nu a fost mai viu ca acum sentimentul că aparține unei familii.

Într-un târziu, ajunge în La Cala.

Până în urmă cu un an, portul era înțesat de nave, iar pe toată lungimea cheiului se descărcau lăzi timbrate în Anglia sau în colonii. Acum, întreaga zonă pare prăbușită în uitare, învăluită într-o tăcere vâscoasă, atât de intensă, încât se poate auzi chiar și foșnetul apei mângâind piatra cheiului.

Deodată, mirajul călătoriei peste mări, în Anglia, îl prinde din nou în mreje, mai puternic ca niciodată.

„Oh, Doamne, e adevărat: chiar îmi doresc să plec", își spune. Nimic nu-l ademenește mai mult, mai ales după ce l-a cunoscut pe Ingham. Pe de altă parte, Isabella este ispita căreia i-a căzut pradă inima lui nărăvașă, sedusă de promisiunile vagi ale vreunei ocheade aruncate prin perdeaua unei ferestre.

Pașii devin din ce în ce mai grăbiți, devorând parcă pavajul până în piațeta Sant'Eligio.

La naiba cu toate convențiile! Trebuie să afle, să știe o dată pentru totdeauna!

* * *

E trecut de mult de ora amiezii când Isabella se pregătește să plece. Nu apucă însă să iasă din curte, căci mai-mai să se lovească de Vincenzo, sprijinit de poartă.

Băiatul re repede spre ea, prinzând-o de mână.

– Așadar? o întreabă el, pe un ton nerăbdător. Spune-mi-o acum!

Fata simte cum i se taie brusc respirația, dă să răspundă, nu reușește, încearcă din nou.

– Eu…

Un evantai apărut de nicăieri îi acoperă brusc buzele, curmându-i spusele. Lesta, baroneasa Pillitteri, se insinuează între ei.

– Așadar, ce? Ce vrei tu de la noi?

– Vreau să vorbesc cu Isabella, nu cu dumneata.

– Cum îndrăznești să-i spui pe nume? Pentru tine, ea este baroneasa Pillitteri. Iar acum, hai, pleacă de-aici, până nu-mi chem fiul să-ți ardă câteva bastoane pe spinare, așa cum merită un *portarrobbe* ca tine!

În spatele mamei, fetișcana s-a albit brusc și pare stană de piatră, cu pumnii strânși în dreptul gurii.

Vincenzo simte furia acumulându-se în coșul pieptului.

– Fiul dumitale, *signora* – nu, nu i-ar da pentru nimic în lume satisfacția de a i se adresa cu titlul nobiliar –, zace probabil beat prin cine știe ce tractir, aruncând pe apa sâmbetei ultimii gologani pe care i-a pescuit de la dumneata.

Obrajii femeii se ofilesc instantaneu. Se prea poate ca în tinerețe să fi avut farmecul Isabellei, însă încercările vieții i-au marcat chipul, răpindu-i până și ultima scânteie de grație.

– Tu, câine de pripas ce ești! Cum cutezi să-mi vorbești astfel?

– Eu v-am tratat cu respect. Dumneata, în schimb, nu.

Pe stradă, lumea s-a oprit să privească scena. Alte capete s-au ițit la ferestrele caselor vecine.

– Înaintașii mei porunceau să fie biciuiți netrebnicii de teapa ta, dacă rosteau o vorbă mai mult decât le era permis, iar tu îndrăznești să-mi vorbești mie așa? Întoarce-te în haznaua de unde ați venit la lumină, tu și familia ta de slugi!

În timp ce femeia vorbește, Vincenzo o cercetează cu privirea. Rochia are dantelăria cârpită, iar volănașele mânecilor sunt atât de tocite, încât curând se vor zdrențui.

– Ținuta de oraș v-ați ales-o singură astăzi? Ori poate că ați pus slujnica să… A, dar nu, aceasta nu e cu putință! Dumneata nu-ți mai permiți o fată în casă, nu-i așa? Eh, în cazul acesta, pe viitor să vă alegeți hainele cu mai multă băgare de seamă, pentru că mătasea de pe poalele rochiei e ruptă, *signora!*

Sunetul unui obraz pălmuit reverberează de-a lungul străzii.

Vincenzo rămâne stană de piatră.

Nici nu mai ține minte când a primit ultima palmă de la mama lui.

Pământie la față de rușine, Isabella se retrage până în dreptul porții. Vincenzo îi zărește mișcarea și se repede spre ea, evitând-o pe baroneasă și uitând instantaneu de arsura de pe obraz.

– Isabella! o strigă.

Fetișcana însă clatină din cap în semn că nu, apoi își repetă refuzul cu voce tare, de mai multe ori, înainte de a se face nevăzută în curtea întunecoasă.

– *Nu*.

Baroneasa se apropie de Vincenzo și, ridicându-se pe vârfuri, aproape că-și lipește buzele de urechea lui. Cuvintele-i sunt ca lama unui cuțit.

– Decât s-o văd atinsă de unul ca tine, aș prefera să-mi știu fiica moartă sau dezonorată, îi șuieră ea. Sau ajunsă o *buttana*[48] într-un tractir. Apoi, îndepărtându-se și ridicând tonul, ca să fie auzită de toată lumea: poți avea toți banii din lumea asta, duhoarea de sudoare nu-ți va pieri în veci și-n pururi! Slugă ești, slugă o să rămâi cât vei trăi! Sângele, doar el face diferența!

* * *

Vincenzo rămâne înmărmurit în mijlocul uliței, în timp ce întreg Palermo pare să curgă, înainte și înapoi, pe lângă el. Ferestrele se închid, chicoteli amuzate se disting printre scrâșnetele metalice ale roților de la căruțe. Unii îl privesc cu simpatie și compasiune. Alții însă nu-și ascund disprețul din priviri.

„Sângele, doar el face diferența."

Se îndepărtează, lăsând în urmă micul scuar. Cu fruntea sus și umerii drepți. Totuși, se simte ca de plumb.

Trupul îi pare gata să se dezmembreze bucată cu bucată. Doar umilința le mai ține laolaltă.

„Niciodată", își spune.

Niciodată.

* * *

– Așadar? Ce părere ai despre Yorkshire?

În trăsură, Benjamin Ingham stă pe locul din fața lui. Îi vorbește în engleză.

Cu nasul turtit de gemulețul portierei, Vincenzo cercetează câmpurile cu privirea.

– Frumos, nimic de zis, însă întreaga Anglie e diferită față de cum mi-o imaginam, răspunde el într-un târziu. Mă așteptam să fie înțesată de orașe și case. Apoi, după o pauză, își întoarce privirea spre celălalt și continuă: n-am văzut în viața mea atâta ploaie. Ca să nu mai pomenesc de faptul că suntem totuși în luna august.

– Vânturile oceanului o aduc înspre noi, îi explică Ingham. Pe urmă, aici nu sunt munți care să mai stăvilească norii, ca în Sicilia. Apoi, cercetând cu atenție

ținuta tânărului, dă mulțumit din cap, comentând: croitorul meu a făcut treabă bună. Hainele pe care ți le-ai adus de la Palermo nu erau potrivite pentru clima de aici.

Vincenzo pipăie discret stofa vestonului: călduroasă, rezistentă, impermeabilă. Însă cea mai surprinzătoare descoperire a fost bumbacul din care sunt confecționate cămășile. Lenjeria lui de acasă avea o tramă aspră, brută; aici, însă, are o structură moale, obținută la războaiele cu aburi pe care Ingham i le-a descris cu mult entuziasm.

În cele câteva săptămâni petrecute aici a învățat mai multe decât într-un întreg an de studii. Călătoria aceasta se dovedește o continuă revelație: oceanul, cu senzația sa de imensitate, care pur și simplu l-a înfricoșat; stâncile dinspre coastele Franței; soarele, cu prezența lui evanescentă. A, și fabricile! Atât de multe fabrici!

– Înainte să ajungem la casa mea de la Leeds, vom vizita una dintre fabricile mele textile, îi promisese Benjamin la sosire. O fabrică de stofe, cu războaie acționate cu abur. O adevărată minune, vei vedea.

Într-acolo se îndreptau acum.

Abia coborât din trăsură, pe Vincenzo îl copleșește imediat mirosul de cărbune ars – o miasmă aspră, amară, care se lasă purtată de vânturile nordului.

Un furnicar de muncitori roiește în jurul mai multor care de marfă și remorci acoperite cu prelate.

Cercetează mirat cu privirea zidurile de cărămidă din curte. Nici urmă de zugrăveală. Niciun fel de decorațiuni. În mijloc, o construcție cu porți și un coș mare, care străpunge acoperișul din ardezie.

Un bărbat îi iese în întâmpinare lui Ingham. Este administratorul fabricii, un individ atât de gras, încât pare că haina de pe el stă să crape. Însoțindu-i către intrare, pomenește întruna ceva despre defecțiunile apărute la un motor.

Benjamin îl calmează, asigurându-l că vor discuta problema mai târziu. Apoi îi face semn tânărului să-l urmeze.

Intră.

Țiuituri, bubuituri, șuierături metalice și un scârțâit necontenit care pare să se audă dinspre acoperiș. De jur împrejur, un vacarm asurzitor. Pășind hotărât,

Vincenzo se avântă în bezna și căldura sufocantă a locului.

Deodată, vede cu coada ochiului o forfotă de siluete. Îi revin în minte terținele din *Infernul* lui Dante, învățate la orele de studiu cu *don* Salpietra, în care poetul descoperă o mulțime de păcătoși care aleargă de colo până colo lovindu-se unii de alții, urmând o flamură și ostenind fără niciun scop.

Abia când privirile i se mai obișnuiesc cu obscuritatea din jur începe să distingă bărbați, femei, copii mai mari și mai mici care roiesc în jurul mașinăriilor. Cei mai mulți au pielea lucind de sudoare și poartă ștergare pe cap.

Benjamin îl trage de braț.

– Avem mai mult de treizeci de oameni care lucrează aici. Procesul de lucru are o ordine precisă, bine stabilită: în partea din spate a clădirii se produc firele textile, care apoi sunt prelucrate dincolo, în sectorul către care mergem acum, spune englezul, arătând spre o zonă a halei ceva mai luminoasă, unde Vincenzo zărește mai mulți copii ocupați cu dărăcitul lânei. Ingham îi explică: înainte se ocupau cu păstoritul sau prelucrau lâna acasă; acum, în schimb, au un salariu sigur și un acoperiș deasupra capului.

O șuierătură asurzitoare, din dreapta. Vincenzo se apleacă înspre suveica mecanică a războiului, care aleargă neobosit înainte și înapoi printre rosturi, animată parcă de o viață proprie. Ceva îl împinge să atingă firele de urzeală, însă renunță când dă cu ochii de femeia care mânuiește fălcelele. Îi lipsesc două degete.

Simte brusc un val de sudoare rece între omoplați, care începe să-i șiroiască de-a lungul spinării. Își scoate pardesiul. Simte că se sufocă aici, înăuntru. Oare cum reușesc oamenii aceia să lucreze în asemenea condiții?

Ingham arată spre câțiva cilindri negri, separați printr-un zid de zona de lucru. Dintr-acolo provin sunetele stridente și bubuiturile. Cu cât se apropie mai mult, cu atât aerul devine mai fierbinte, irespirabil. Chipurile muncitorilor par cuprinse de febră, iar cei mai mulți trebăluiesc dezbrăcați până la jumătate. Par să nici nu-i bage în seamă pe noii sosiți; și totuși, în căutăturile lor furișate, Vincenzo percepe un amestec de sarcasm și resemnare.

Iată-i ajunși, așadar, chiar în inima fabricii. Motorul cu abur este un adevărat monstru cu carapace neagră, lucind de unsoare. O placă grea ascunde privirilor pistoanele puse în mișcare de aburul fierbinte. Precaut, aproape cu reverență, tânărul întinde mâna spre unul din tuburile la vedere. E cald, iar el îi poate simți sub palmă vibrațiile ritmice. Pare să pulsese viață, o viață proprie.

* * *

Când spune că o daraveră ca asta n-ar putea funcționa niciodată în Sicilia, Ingham are prefectă dreptate. Aici, în Anglia, muncitorii trudesc fără văicăreli și *malandrinerie*, potlogării, apa se găsește din abundență și, mai ales, spiritul întreprinzător se simte la tot pasul.

– Oamenii de aici pur și simplu au un alt mod de gândire, îi explică el când termină de vizitat și ajung în birou.

O slujnică îi servește cu ceai, o licoare cu arome florale din care Vincenzo gustă pentru prima dată în viață. Ridică ceașca încercând să se conformeze bunelor maniere britanice, atât de diferite de ritualurile simple ale propriei familii.

– Nu-i de ajuns să ai bani ca să începi o afacere. Ai nevoie de idei și de curajul de a merge mai departe. Îți voi da un exemplu. Câți dintre proprietarii de drogherii din Palermo au o cifră de afaceri comparabilă cu a voastră?

– Puțini, admite Vincenzo. Poate doar doi, Canzoneri și Gulì.

– Oare de ce? Sunt sigur că te-ai întrebat și tu.

– Sunt familiarizați de generații cu acest tip de negoț, așa că fac în continuare ceea ce au învățat să facă, răspunde Vincenzo, realizând că nenumăratele gânduri în care se împiedicase de-a lungul timpului se aliniază cuminți, unul după altul, căpătând sens. N-au crezut niciodată că pot mai mult. Prin urmare…

– Prin urmare, s-au limitat la atât cât au. La o *putieddra*.

Lui Vincenzo i se pare amuzant să audă acel cuvânt tipic sicilian rostit cu accent britanic.

Și, în timp ce Ingham își bea în liniște ceaiul, Vincenzo își pleacă privirea și începe să reflecteze. O clipă, gândurile îi sunt tulburate de amintirea Isabellei.

O alungă imediat, ajutat de cuvintele șuierate ale baronesei, care îi rămăseseră întipărite în minte.

– Dar dacă am monta aceste mașinării jos, în Sicilia? Oare n-am mai reduce din costuri? insistă el.

– Și da, și nu, răspunde Ingham, lăsând ceașca pe masă, căci sosise momentul s-o ia din nou la drum. Să nu crezi că nu m-am gândit și eu la asta. Ar trebui însă să importăm și războaiele, și piesele de schimb, ca să nu mai pomenesc de mecanicii specializați… Și n-am pus încă la socoteală faptul că aici, în Anglia, cărbunele e ușor de găsit. Ideal ar fi să existe o fabrică la Palermo care să producă aceste mașinării.

– Numai că nu, nu există așa ceva, conchide Vincenzo dezamăgit. Prin urmare, am lucra în pierdere.

Pe când se pregătesc să urce din nou în trăsură, Ingham îi pune o mână pe braț.

– În orice caz, aș zice că nu e cazul să ne mai formalizăm atât. Îmi poți spune Ben.

* * *

Sirocco – o pătură deasă de aer umed aruncată peste Palermo.

Familiile de spiță nobilă s-au retras la San Lorenzo sau la Bagheria, urmând să-și petreacă toată vara în vilele lor pierdute în mijlocul grădinilor lor mari. În oraș, cei mai norocoși își petrec zilele închiși în casă, stropindu-și din când în când perdelele cu apă, ca să mai răcorească aerul, sau refugiindu-se în beciuri.

Nici măcar copiii nu au vreo tragere de inimă să iasă la joacă. Pe cei mai mulți îi găsești pe țărmul mării, dincolo de port, plonjând și urmărindu-se înot printre stânci.

În schimb, cei nevoiți să-și câștige pâinea muncind străbat ulițele agale, cu capul plecat sub apăsarea crudă a soarelui de amiază. Ignazio urăște căldura – trudește de două ori mai mult, riscând să se sufoce. De obicei, ajunge la magazin încă din zori, plecând abia când peste Palermo se așterne umbra înserării.

Este momentul în care locuitorii își iau orașul înapoi. Pe ulițele strâmte, printre aleile din tuf și piatră care leagă între ele somptuoase palate aristocratice – toate, cu obloanele trase, căci proprietarii sunt plecați la vilele lor de la țară –, viața își reia cursul. Rafalele de vânt dinspre port poartă aerul umed înspre oraș; cine-și permite urcă într-o trăsură sau caleașcă și pornește spre țărm. Privitorul poate admira calești lucitoare, trăsuri pictate cu figuri paladine sau chiar simple teleguțe fără pretenții, încărcate ochi cu oameni în căutare de puțină răcoare. Perioada de Festino – marea sărbătoare populară de ziua sfintei Rosalia, patroana orașului – abia s-a încheiat, urmele sale resimțindu-se încă în starea generală de apatie și mahmureală, dar și în culorile festive care încă împodobesc orașul.

Scaune și taburete sunt scoase la vedere și aliniate în fața porților, spre uliță; femeile se pun la taclale, ținându-și copiii sub observație; ici-colo, câte un năimit cu ziua zace ațipit pe o saltea de paie scoasă pe balcon.

Giuseppina îl așteaptă la fereastră, ocupându-și timpul lucrând de mână. Se așază amândoi la masă, mâncând în tăcere, într-o liniște blândă, familiară.

Seara se încheie pe balcon, urmărindu-i cu privirea pe trecători. Ea, cu un evantai din frunze de palmier și un pahar de *zamm*ù, apă și anason, Ignazio, cu un castron de *semenza* în față.

Într-una din seri, bărbatul o observă pe Giuseppina întristându-se brusc.

– Ce este? o întreabă mai mult din obișnuință decât din prea mare îngrijorare.

– Nimic.

– Ce ai? insistă el.

Ea ridică din umeri. Pare melancolică. Într-un târziu, spune pe un ton coborât:

– Tu te mai gândești câteodată la casa noastră de la Pietraliscia?

Ignazio pune atent castronul cu semințe pe pardoseală.

– Uneori. De ce?

– Eu mă gândesc mereu. Și-mi dau seama că-mi doresc să mă întorc acolo, fie și numai ca să închid ochii. Apoi, lăsându-și capul pe spate și privind stelele, adaugă: vreau să mă întorc la mine acasă.

– Ce tot spui acolo?

Ignazio e pur și simplu năucit.

Giuseppina pare însă să nu-l fi auzit.

– Acum ești bine înfipt în afaceri și-ți merge bine, continuă ea, vorbind mai mult pentru sine. Eu, în schimb, nici măcar nu știu bine ce mai caut aici. În afară de Mariuccia, care deja e foarte bătrână, și de câteva cunoștințe mai mult întâmplătoare, nu am pe nimeni aici. Mă gândeam să-i cer lui Vincenzo să mă însoțească: te-ar ajuta de acolo cu negoțul, cu organizarea…

Lui Ignazio nu-i vine să creadă ce aude și, mai ales, cum vede Giuseppina lucrurile. Cu mâinile prinse strâns de balustradă, încearcă să-și caute cuvintele potrivite, însă fără succes.

– Ce vorbe sunt astea? Adică noi trimitem corăbii pline cu marfă până la Marsilia, iar tu îmi vorbești despre Calabria? Sau despre cum o să meargă Vincenzo să-și trăiască viața la Bagnara, el, care vorbește și engleza, și franceza? Fiul tău e orășean get-beget, ba mai mult, un palermitan sadea, iar tu vrei să-l duci să trăiască într-un sătuc cu două-trei ulițe? îi reproșează bărbatul, vorbind pe un ton vehement, un amestec de uimire și furie. Se împlinesc optsprezece ani de când suntem aici, la Palermo. Până și mormântul bărbatului tău tot aici este.

– Îndrăznești să mi-l pomenești pe fratele tău? A pus stăpânire pe tot ce era al meu *e manco un poco d'amuri mi rese*[49]. S-a văzut cu banii de zestre, iar pe mine m-a uitat într-un colț.

– Cum? Te roade și acum povestea asta? Zestrea ta îi aparținea de drept – una la mână. Doi la mână, tu vei rămâne aici, cu noi. Unde vrei să pleci de una singură, fără niciun suflet care să vadă de tine? Iar de mine și de fiul tău cine ar mai avea grijă?

Ridurile de pe chipul Giuseppinei se întind brusc, deformându-se într-un rânjet nervos.

– Toți o apă și-un pământ în familia voastră! Carevasăzică eu sunt obligată să vă slugăresc până-oi închide ochii, nu-i așa? Ce minte puțină pe mine, că am îndrăznit să-ți cer înțelegere, nădăjduind că ești altfel, dar nu, ești la fel ca toți ceilalți, egoist și *malarazza*, soi rău. Furioasă, Giuseppina se ridică să plece, nu

înainte însă să adauge: Știi ce mă face să sufăr cel mai tare? Că fiul meu, crescând, a ajuns totuna cu voi – o inimă de piatră care…

– Ce s-a-ntâmplat cu tine în seara asta? Ți s-a cășunat pe propriul tău fiu?

– Nu, n-am nimic, sunt gândurile mele. Nici n-are rost să mai vorbesc despre toate astea. În cele din urmă, până și tu ai uitat de tot și de toate. Altceva decât *i piciulli* și afacerea nu mai are nicio valoare pentru tine.

Și dispare dincolo de draperie.

Ignazio rămâne nemișcat, în aceeași poziție de mai devreme, cu mâinile strânse pe balustrada balconului.

„Asta e pur și simplu lipsă de recunoștință. Nu este vina mea“, își spune în gând.

Îi vine să se pună pe urlat, precum nebunii. Giuseppina l-a împroșcat cu acuzații crude și nedrepte, fără să pomenească măcar unul dintre miile de lucruri bune pe care el le-a făcut pentru ea.

În minte i-a încolțit deodată întrebarea: oare a meritat să-și sacrifice întreaga viață trudind din greu, fără să aibă parte nici măcar de o fărâmă de afecțiune? Iar prin afecțiune nu înțelege pe cineva care să-i gătească și să-i spele hainele, căci din acest punct de vedere Giuseppina nu l-a neglijat niciodată.

La altceva îi e gândul când se întreabă toate astea, la o pornire care pur și simplu îi mușcă din carne și-l ține treaz nopțile, și nu de azi, de ieri, ci de mulți, prea mulți ani.

„De ajuns.“

Intră în dormitorul cumnatei sale. Între timp, Giuseppina s-a schimbat: poartă o cămașă de noapte simplă, fără dichisuri, vestigiu al lăzii cu zestre. E în fața oglinzii, pregătindu-se să-și scoată agrafele de păr.

– De ce? izbucnește Ignazio, neputându-se stăpâni. Oare nu știi nici până-n ziua de azi ce însemni tu pentru mine? De ce trebuie să te întorci mereu cu mintea în trecut?

Giuseppina își lasă brațele în jos.

– Ți-am mai spus. Nu eu am ales drumul ăsta. Pentru mine, viața aici e o cazană continuă.

– Te rog, nu-mi arunca în față o asemenea vină. De când am plecat, lumea și-a continuat mersul firesc, oamenii și-au văzut de viață, mulți au venit, ca și noi, aici, în Sicilia… Până și Vittoria cu bărbatul ei, Pietro Spoliti, trăiesc nu departe, la Mistretta. Ce-ți închipui tu, oare, c-a mai rămas din Bagnara de odinioară?

Giuseppina nu-i răspunde. Știe că Ignazio are dreptate. Și totuși, înverșunarea pe care și-a hrănit-o ani și ani la rând nu-i dă voie să se comporte altfel. Un sentiment de ostilitate pe care-l percepe acut, ca pe un spin înfipt între coaste și stomac. Aruncă cât colo acele de păr, apoi începe să se pieptene.

– *Vattene, per favore,* pleacă, te rog, îi aruncă peste umăr celuilalt. Apoi, izbind cu peria măsuța de toaletă, strigă: *vattinni*!

Îi aude pașii îndepărtându-se.

Însă nu, înverșunarea nu se domolește.

Cuvintele îi ies din gură parcă fără voia ei, căci furia, prea multă vreme ținută în frâu, a ajuns în punctul în care trebuie să se reverse:

– Asta sunteți: satrapi care-și însușesc ce vor și când vor! Mai întâi, fratele tău, iar acum tu – amândoi ați pus stăpânire pe viața mea. Ați făcut din mine un nimeni, iar pe fiul meu l-ați transformat într-o canalie, un *cani di mannara.*

Din nou pași.

Deodată, se pomenește prinsă strâns, într-o îmbrățișare dureroasă. Cămașa de noapte i se desface, dezgolindu-i sânul.

Din spate, Ignazio o cuprinde cu brațele lui puternice. Tremură.

Reflectându-se amândoi în oglinda din fața lor, își caută privirile.

Giuseppinei i se pare însă că vede un străin și simte cum o învăluie teama. Căci nu, omul care a înșfăcat-o cu o asemenea forță nu poate fi blândul, îndelung răbdătorul Ignazio. Cel pe care-l privește în ochi e un bărbat cuprins de disperare, un individ în stare de orice.

– Dac-aș fi fost precum spui tu, asemenea bărbaților din neamul meu, aș fi pus stăpânire cu ani în urmă pe cea la care jinduiesc, murmură el.

Iar vorbele pe care femeia le aude în ureche îi sunt întărite de alunecarea apăsată a palmelor bărbatului pe trupul ei.

Giuseppinei i s-a făcut frică de-a binelea. Nu l-a mai văzut niciodată astfel, iar expresia pe care i-o citește pe chip pur și simplu îi înmoaie genunchii.

Mai citește însă ceva, de data aceasta în reflexia propriului chip – propria dorință, care s-a mișcat undeva, în străfunduri, revenind brusc la viață, aducându-i roșeața în obraji și întretăindu-i respirația.

Mai e un singur pas. O știu bine amândoi.

Iar cea care îl împlinește este ea, Giuseppina. Se întoarce, căutând răsuflarea fierbinte a lui Ignazio. Nu, nu-i pasă că mâine-dimineață se va căi. Nu-i pasă că pe amândoi îi vor roade remușcările și că nu se vor mai putea privi în ochi multe zile de aici încolo. Nu contează acum că, după ce palmele lor vor fi pipăit, în sfârșit, căi străbătute de atâtea și atâtea ori cu privirile încărcate de dorință, nu vor mai încerca această experiență niciodată, pentru tot restul vieții lor.

Giuseppina și Ignazio vor îngropa noaptea aceasta în cele mai întunecate unghere ale propriei ființe, căci remușcările și sentimentul de a fi trădat memoria cuiva drag se vor dovedi prea puternice. Va rămâne un moment despre care le va fi cu neputință să mai vorbească vreodată, asemenea unei închipuiri dintr-un vis.

O rușine care le va rămâne zăvorâtă în minte pentru totdeauna.

* * *

Nouăsprezece ani.

Într-o însorită zi de 3 aprilie 1818 se împlinesc nouăsprezece ani de când Vincenzo a venit pe lume, iar Ignazio îi ține loc de tată. Nouăsprezece ani de când, împreună cu Giuseppina, alcătuiesc o familie a cărei viață este clădită cu absențe și tăceri.

La ora închiderii, pe tejghea își fac apariția câteva sticle cu băutură și dulciuri de toate felurile. Ignazio își invită angajații să ciocnească un pahar în cinstea sărbătoritului; apoi se duc amândoi acasă, unde îi așteaptă Giuseppina, care pentru ocazie a pregătit o tocăniță specială cu carne.

Cu câteva luni în urmă, în octombrie, când Vincenzo se întorsese din călătoria lui peste mări, Ignazio și Giuseppina veniseră să-l aștepte pe chei. De

cum a pus piciorul pe uscat, femeia se repezise să-l îmbrățișeze pătimaș, cu posesivitatea specific maternă. Stânjenit, Vincenzo încremenise pe chei, primind îmbrățișările cu rigiditate și căutând privirea unchiului său; discret, acesta îi făcuse un semn din cap. Apoi se salutaseră cu o strângere bărbătească de mână.

Nimic altceva.

Și totuși, unchiul înțelesese pe loc că, după trei luni petrecute în Anglia, Vincenzo se vindecase: tinerelul cu inima frântă dispăruse, în locul lui sosind un bărbat falnic, cu trăsături dure, lat în umeri și cu o expresie hotărâtă pe chip.

Ajunși acasă, în timp ce hamalii cărau bagajele la etaj, bărbații se întinseseră la discuții în salon.

– Nici măcar nu-ți poți imagina ce am văzut acolo, *zio*. Cu mașinăriile pe care le au fac totul – orice – în jumătate de timp sau chiar mai puțin.

Și dă-i bătaie cu poveștile despre motoarele cu abur, războaie și locomotive. Când și când, Giuseppina ieșea din bucătărie și venea lângă fiul ei, sărutându-l pe creștet și rămânând să-l asculte, mândră de el.

În schimb, Ignazio îl privea cu atenție pe Vincenzo, foarte concentrat la ce spune.

– Iată, așadar, de ce își pot permite englezii să vândă la prețuri atât de competitive, trăsese el o concluzie.

– Exact. Iar aici putem interveni noi, oferindu-le ceea ce au nevoie.

Și, spunând acestea, Vincenzo scosese din buzunarul hainei un plic. Fără să rostească niciun cuvânt, i-l întinsese unchiului.

– Nume și adrese de fabrici și reprezentanți comerciali, comentase Ignazio, parcurgând lista din plic. Nu pot decât să te felicit. Ingham s-a dovedit un bun maestru, nu-i așa?

Schițând un zâmbet, Vincenzo își sprijinise capul pe mâinile împreunate sub bărbie.

– Ultima parte a sejurului am petrecut-o cu el la Londra. Organiza frecvent întâlniri cu reprezentanți comerciali, latifundiari sau chiar proprietari de fabrici. Toți au crezut că sunt un băiețandru neinițiat, prin urmare, discutau

vrute și nevrute cu Ingham fără să mă ia în seamă. Ascultându-i, am înțeles că pentru ei e o mare problemă faptul că au prea mulți furnizori.

Ignazio redescoperea la nepotul lui pasiunea care îl animase și pe el o mare parte din viață.

– Așa. Și?

– Putem fi noi intermediarii lor aici, în Sicilia. Să luăm, de exemplu, taninul: ei îl folosesc la prelucrarea blănurilor și a pieilor și ca să stabilizeze culorile. În schimb, noi avem în Sicilia sumac, nu-i așa? Îl cumpărăm în cantități mari, îl măcinăm, îl transformăm în tanin și îl vindem direct vopsitoriilor.

Bărbatul parcursese din nou lista cu nume, apoi își privise cu atenție nepotul. Își lăsase barba să crească puțin, căpătând un aer mai matur. Însă ceea ce îl schimba în mod radical era atitudinea: seriozitate, chiar severitate.

– Ingham face deja asta, murmurase Ignazio.

– Da. Însă el e englez. Noi, în schimb, suntem palermitani, așa că avem posibilitatea să ieșim pe piață cu prețuri mai mici…

Giuseppina îi întrerupsese, chemându-i la masă.

Vincenzo le făcuse semn să aștepte, apoi se apropiase de unul dintre cufere, din care scosese două mici pachete.

– Acesta este pentru dumneata, *zio*. Iar acesta, mamă, e pentru tine.

Giuseppina primise cadoul cu o bucurie copilărească. Despachetând, se pomenise în mâini cu un voal dintr-un material cu imprimeuri orientale. Apucase un capăt, ducându-și-l la obraz.

– Mătase! exclamase. Trebuie să te fi costat o avere!

– Mătase de China, ca să fim mai exacți. Fii pe pace în privința banilor, mama, mi-am putut permite, precizase tânărul. Apoi, privind către unchiul său, îl îndemnase cu un semn din cap: hai, deschide-ți și dumneata cadoul.

Un val de stofă englezească pentru un costum și o cravată. Ignazio fusese impresionat de calitatea materialului fin.

– Provine chiar de la una dintre fabricile lui Ben. O să discutăm mai multe la masă.

Și, într-adevăr, discutaseră pe îndelete.

Mai-mai că nu s-ar mai fi oprit.

* * *

Bărbatul e la masa de lucru, în vreme ce nepotul parcurge registrele din anii trecuți, unul câte unul, până la cel din acest an, îi transmite celuilalt cifrele care-i interesează, compară cantitățile de mărfuri intrate, apoi pe cele ieșite. Scoarța de chinchină este în continuare cea mai importantă resursă a lor. Dar mai este și altceva.

– Față de anul trecut, avem o creștere la vânzările de sumac, spune Vincenzo, apăsându-și degetul în dreptul unei cifre din registru. Aproape tot plasat pe piața britanică. Apoi, mai sunt încărcăturile de mătase de China. Nici n-am apucat să le trecem bine vama, că le-am și dat.

– Ce-i drept, nici cu francezii nu mi-e rușine. Zilele trecute, Gulì a trimis o încărcătură uriașă de sumac către Marsilia, spune Ignazio, mușcându-și buzele. Apoi, după ce rămâne pe gânduri câteva clipe, continuă: știi, Vicenzi', mă gândeam ca, pe lângă tanin, să încercăm să vindem și piei semiprelucrate. Englezii folosesc mult pieile de miel și ied, iar aici, în Sicilia, avem din belșug. Ce zici?

Tânărul încuviințează din cap.

– Zic că ar trebui să încercăm, da. Tu și tata ați început cu o magherniță – mi-ai repetat asta de sute de ori –, iar acum iată că ne sosesc încărcături din jumătate de Europa. Ce facem, începem să trimitem propuneri? Pe urmă, vezi tu, în timp ce te gândeai la afacerea asta cu piei, eu mă pregăteam să-ți vorbesc despre interesul mare al francezilor pentru sulf. Hei, m-ai auzit? De ce nu…

Fără niciun cuvânt, unchiul arată către o mapă de pe birou, pe care se întrezăresc câteva adnotări ale lui Maurizio Reggio.

– M-am gândit înaintea ta la asta. Am întrebat pe unul și pe altul, printre negustori și administratori de mine, ca să înțeleg ce condiții se impun pentru comercializarea sulfului, îl informează Ignazio. Apoi, mijindu-și genele, îl privește cu o undă de ironie: ce faci, vrei să mă înveți cum să-mi fac meseria?

Hohotul de râs al nepotului pur și simplu îi încălzește pieptul.

* * *

Suntem în ianuarie 1820, în plin ger. De la un timp, Ignazio se plânge de dureri reumatice, așa că lasă mereu vorbă să i se pregătească un vas cu cărbuni încinși în biroul din spate al magazinului de mirodenii.

Vincenzo curăță câteva fructe de coajă, aruncând-o în jăratic. O mireasmă plăcută de coajă de portocală se răspândește în aerul încăperii.

În ultimii ani, Vincenzo crescuse vizibil. Ignazio îl cercetează cu privirea, spunându-și că nu doar corpul nepotului său se schimbase, ci și mintea. Devenise mai rece, mai calculată.

De exemplu, atunci când îi intrase în cap ideea de a importa pulberea de chinchină englezească, știind bine că farmaciștii din Palermo n-aveau să fie deloc încântați de demersul lor. Iată însă că, în urmă cu câteva zile, dorința i se concretizase: Protomedico, instituția care superviza vânzarea de medicamente noi pe teritoriul Siciliei, le eliberase autorizația de vânzare, scutindu-i astfel de eventuale plângeri. Iar cumpărătorii acelor prafuri rafinate, de mare calitate, aveau să facă coadă la ușa magazinului.

„Da, însă nici protestele nu vor întârzia", își spusese atunci Ignazio.

Așa se face că, atunci când un băiat de prăvălie bate la ușa biroului și, cu un aer stânjenit, îi informează că tocmai a sosit o delegație de farmaciști pentru „a cere explicații", unchiul și nepotul abia dacă au timp să schimbe o privire cu subînțeles. Într-adevăr, căci micul grup de bărbați înfășurați în mantii negre s-a ivit deja în prag, în frunte cu Carmelo Saguto și cumnatul lui, Venanzio Canzoneri.

Ignazio se ridică, le iese în întâmpinare, îi poftește în birou, apoi se așază înapoi la masa de lucru. În schimb, Vincenzo rămâne în picioare, privindu-i cu un aer feroce.

– Carevasăzică, domnule Florio, spuneți-ne cum stau lucrurile, deschide discuția Venanzio Canzoneri, un bărbat cu favoriți stufoși, roșcați, și cu tonul celui obișnuit să împartă ordine. Da, exact, ce-i povestea asta, cum că ați avea îngăduință să vindeți produse de farmacie? Am primit această informație, însă ni se pare prea bizară ca să fie adevărată.

– Bună să-ți fie inima și dumitale, *don* Canzoneri! răspunde Ignazio ironic, înălțându-și privirea spre tavan. Și Domnia Ta arăți bine astăzi, mulțumesc.

– Pot să jur că știu cine v-a spus, se amestecă în discuție Vincenzo, dând ocol grupului de bărbați și oprindu-se în spatele lui Saguto. Se apleacă spre el, șuierându-i la ureche: dumneata ești, ca de obicei, mai rău ca una *fimmina di curtigghio*[50].

– *Cu è? U' picciriddo chi parlò?*[51] Vine replica lui Saguto, care se întoarce brusc, dând să-l înșface de revere.

Însă Vincenzo face un salt în spate, râzându-i în față. Ignazio îi face semn să revină lângă el, în dreptul biroului, iar tânărul se supune, mestecând în gol, cu amărăciune. O încăierare în biroul lor n-ar fi o idee prea bună. Însă nici nu au de gând să se lase intimidați.

– *Don* Venanzio, lucrurile nu stau prea diferit de cum v-a spus… discretul dumitale cumnat. Apropo, ce mai face tatăl Domniei Tale? Am auzit că acum câteva săptămâni a avut o nouă criză, iar vindecarea întârzie…

– Își duce zilele, cu voia Celui de Sus, răspunde Canzoneri, încrucișându-și mâinile peste pântece.

Discuțiile despre starea de sănătate a tatălui îl indispun. Îi dau sentimentul că i se contestă autoritatea, deși a preluat de mult, cu drepturi depline, farmacia părintelui său. După câteva secunde de tăcere, bărbatul reia discuția:

– Să ne întoarcem acum la ale noastre. Autorizația. Știți foarte bine că nu puteți comercializa produse de farmacie, nu-i așa? Nici dumneata, nici nepotul dumitale nu sunteți farmaciști și n-am informații că ar fi vreunul printre salariații Domniilor Voastre.

– Nu vom face niciodată ceva ce legea nu prevede. Da, am primit recunoaștere din partea Protomedico, ceea ce ne bucură foarte mult. Deținem în prezent un titlu care ne permite să vindem, o autorizație specială. Acestea fiind spuse, e rândul meu să vă întreb: ce căutați Domniile Voastre aici, în magazinul nostru?

Canzoneri pufnește, foindu-se pe scaun. Din spatele lui, Pietro Gulì, bătrânul farmacist care îi batjocorise în fel și chip pe Paolo și pe Ignazio încă de la sosirea lor la Palermo, își umezește buzele și ia cuvântul:

– Există un Colegiu al spițerilor, care are reguli precise. Dumneata nu ești membru. Mai mult, nouă nu ne-ați cerut permis și nici nu respectați regulile

corporației noastre în legătură cu comerțul de plante medicinale.

– Pentru că regulile acestea sunt doar ale voastre, îi dă tăios replica Vincenzo. Știi care-i problema voastră, *don* Gulì? Aveți impresia că legile sunt făcute special pentru voi și doar pentru voi, iar de aceea vă este permis să faceți și să desfaceți, după bunul vostru plac.

– Dar așa și este, fiule, îi răspunde Venanzio Canzoneri, blocând replica furioasă a lui Gulì. Această întâlnire a noastră, de altfel, este un soi de clarificare preventivă. Considerați-o astfel.

Vincenzo se apleacă spre el, răscolit brusc de un sentiment de furie vâscoasă.

– Adică?

– Dacă mă-ntrebi asta, înseamnă că nu sunteți încă de-ai locului, chiar dacă, iată, trăiți aici, la Palermo, de… de cât, de douăzeci de ani, nu-i așa? Ați făcut avere și v-ați dat mult osteneală, vă recunoaștem meritele. Cu toate astea, nu sunteți, iată, capabili să înțelegeți că, aici, unele lucruri nu se schimbă atunci când unul vrea să le schimbe sau când primește autorizații s-o facă. Aici lucrurile se schimbă atunci când le vine vremea. Când sunt întrunite toate condițiile.

– Sunt întrunite. Suntem furnizori exclusivi pentru mai bine de jumătate dintre spițerii din Palermo.

– Da, numai că toate astea se-ntâmplă pentru că ați avut noroc. Dar dacă nu mai sunt bani? Dacă nu mai circulă?

– Saguto, nu-mi place deloc cum vorbești. Știi, uneori îmi vine să…

– Vice', nu! intervine Ignazio, punându-și mâna pe brațul nepotului. Cei din neamul Florio nu procedează așa.

Vincenzo se dă un pas în spate, continuând să-l fixeze cu privirea pe Saguto, care afișează un rânjet satisfăcut.

Atenția lui Ignazio se mută mai întâi asupra lui Gulì, apoi asupra unui alt membru al grupului, rămas deoparte până în acel moment. Îl cunoaște foarte bine: este Gaspare Pizzimenti, farmacist din arondismentul Tribunalului. Un bărbat înaintat în vârstă, cu aer distins, dar cu obrazul însemnat de mici cicatrici – probabil urmele unei variole contractate în copilărie.

– Ia spuneți-mi, vă rog, domnule Gulì, și dumneata, domnule Pizzimenti, de la cine v-ați aprovizionat cu scoarță de chinchină în ultimii doi ani?

Pizzimenti își drege vocea

– De la dumneata, dar…

– Ați afirmat mereu că mărfurile noastre sunt cele mai bune de pe piață și că nici măcar nu mai era necesar să rafinați pulberea de chinchină englezească luată de la noi atunci când o îmbuteliați. Haideți, nu vă rușinați, de față cu noi puteți mărturisi fără teamă. Suntem oameni de onoare, nu-i așa? întreabă Ignazio, lăsând cuvintele să plutească în aer câteva secunde. Apoi continuă: haideți, curaj, nu vă va reproșa nimeni nimic în privința asta. Nu sunteți singurii care procedează astfel. Și, cu toate acestea, iată că, dacă ar fi să luăm de bun ce spun colegii aici de față, n-ar mai fi nici în interesul Domniilor Voastre, nici al multor altora să faceți comerț cu noi. Eu cred însă că n-ar fi chiar atât de simplu să rupeți raporturile cu noi. De fapt, n-ar fi nici simplu, nici lipsit de suferințe. Pentru Domniile Voastre, vreau să spun.

Vincenzo prinde ideea din zbor: știe exact ce și unde trebuie să caute.

Deschide un sertar de la masa de lucru a contabilului, alege un teanc de hârtii și i le întinde unchiului său. Ignazio parcurge dintr-o privire fasciculul cu garanții de plată, împărțite pe nume și sume neachitate.

Numele bărbaților din fața lui stau scrise acolo. Toate.

Încrucișându-și brațele la piept, îi fixează, pe rând, cu privirea. Așteaptă până ceilalți înțeleg rostul întregii scene.

– Este cât se poate de adevărat că regulile trebuie respectate, spune el într-un târziu. Prin urmare, un negustor trebuie să-și respecte cuvântul de onoare dat și să-și achite datoriile. Corect?

Rânjetul lui Saguto se ofilește brusc, transformându-se într-o grimasă. Pizzimenti se întoarce în conul său de umbră. Gulì își pleacă privirea, fixându-și vârful pantofilor.

Venanzio Canzoneri scoate un oftat greu, cumva eliberator.

– Corect, admite el.

Câteva secunde mai târziu, grupul de bărbați e deja afară, în stradă. Canzoneri ține în continuare fruntea sus, pășind fără să acorde nimănui

atenție. În schimb, Saguto se întoarce. Zărindu-i în prag pe Ignazio și Vincenzo, își strânge mâna pumn și, mușcându-și degetul mare, le face un semn amenințător. Nu, întâmplarea de astăzi nu va fi dată uitării…

„Biată femeie amărâtă“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„[Respect] ți se arată dacă și tu arăți [respect]“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„O asemenea strâmbătate“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„Pizmă și vrajbă“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„Pleacă-te precum trestia până trece viitura.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„Prostituată“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n.tr.).
„…și nu mi-a dat niciun strop de iubire în schimb“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„Mahalagioaică, țață“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).
„Ce se aude? Un mucos care vorbește?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Scoarță de chinchină
iulie 1820 – mai 1828

U' pisu di l'anni è lu pisu cchiù granni.

„Nicio povară nu-i mai greu de dus ca povara anilor."

(Proverb sicilian)

Urzită de aristocrația palermitană și amplificată prin mijlocirea unei vaste rețele de societăți secrete, aversiunea față de Bourboni crește tot mai mult, dinastia spaniolă fiind „vinovată" pentru înăbușirea oricăror ambiții de independență ale sicilienilor prin unirea Regatului Neapolelui cu cel al Siciliei și prin abrogarea Constituției de la 1812. Pe 15 iunie 1820, la Palermo izbucnește o revoltă în urma căreia principele Francisc se vede nevoit să se refugieze la Napoli și care are drept rezultat crearea Parlamentului Siciliei, acesta reinstituind Constituția. Însă și pe continent bate vânt de revoluție: pe 7 iulie, insurecția condusă de generalul Guglielmo Pepe îl determină pe Ferdinand I să accepte aceeași Constituție pe care Ferdinand al VII-lea al Spaniei o promulgase în martie.

Setea de independență a guvernului sicilian – al cărui țel este restaurarea Regatului Siciliei – intră în conflict deschis cu Bourbonii, care, în cele din urmă, profitând de discordia dintre principalele orașe siciliene (mai ales dintre Palermo, Massina și Catania), reușesc să înece revolta în sânge. Monarhia este restaurată în noiembrie, Sicilia revenind sub controlul guvernului napoletan. Apoi, în martie

1821, puterile din cadrul Sfântei Alianțe – Prusia, Rusia și Austria –, cărora Ferdinand I le ceruse ajutorul, îi înfrâng definitiv pe rebeli: pe 24 martie, austriecii intră în Napoli, reîntronându-l pe rege. Ei vor rămâne aici până în 1827, când Francisc I al celor Două Sicilii, fiul și urmașul pe tron al lui Ferdinand, îi convinge în cele din urmă să se retragă.

Un leu rănit adăpându-se la un izvor. În apropiere, rădăcinile unui copac întinzându-se spre apă, oferindu-și proprietățile lor tămăduitoare.

Aceasta este imaginea care va rămâne să oglindească activitatea familiei Florio, începând cu firma de pe frontispiciul prăvăliei de mirodenii până la lucrarea sculptorului Benedetto De Lisi de la mausoleul familiei din cimitirul Santa Maria del Gesù din Palermo.

Copacul care-și înmoaie rădăcinile în râu este arborele de China, a cărui scoarță a salvat probabil milioane de vieți omenești. Proprietățile ei febrifuge au fost descoperite mai întâi chiar de poulațiile *indios* din Perù și Bolivia, fiind recunoscute apoi de misionarii iezuiți care, în secolul al XVII-lea, au adus scoarța copacului în Spania: uscată și închisă în saci, aceasta începe curând să fie comercializată în cele mai importante porturi europene.

I se spune scoarță de chinchină.

În cele din urmă, când îi înțeleg proprietățile medicinale, europenii își dau seama că nu au de-a face cu un medicament pentru oricine, ci pe care și-l permit doar cei – puțini – aleși: pentru că este scump, pentru că provine din țări îndepărtate, pentru că scoarța trebuie măcinată manual. În plus, deși le coboară temperatura corpului, pulberea pur și simplu îi sleiește pe bolnavi de puteri, ceea ce oamenilor obișnuiți li se pare de multe ori mai grav decât febra însăși.

În secolul al XIX-lea, marea cotitură: cu ajutorul discurilor mecanice de măcinat, se pot obține cantități uriașe de scoarță rafinată într-un interval de

timp foarte scurt. Prețurile scad. În 1817, Pierre Joseph Pelletier și Joseph Bienaimé Caventou extrag din scoarța de chinchină substanța numită chinină. Însă doar la sfârșitul secolului se demonstrează în mod incontestabil legătura dintre malarie și paraziții intestinali, pentru ca de-abia la începutul secolului XX, în Italia – unde circa cincisprezece mii de persoane încă mai mor anual din cauza malariei –, statul să accepte vânzarea chininei în drogherii și debite de tutun.

* * *

– Fugiți, fugiți, cică în port acostează corăbiile spaniolilor!

– Da' de unde! Sunt corăbii napoletane, vin să-l aducă pe regele Ferdinand, pentru că la Napoli a venit sfârșitul lumii!

– Cine, regele? *Si veni ccà, l'affucamu*[52]*!*

– Soldații au fost! La Napoli, soldații au cerut Constituție, iar regele le-a făcut pe plac.

– *A iddi sì e a nuautri no? Figghi e figghiastri!*[53]

– Ferdinand trebuie să ne dea înapoi Constituția pe care ne-a luat-o la 1816. E dreptul nostru. Trăiască Regatul Siciliei!

– Revoluție, a izbucnit revoluția!

Oameni, căruțe, cai. De ieri, cu ocazia sărbătorii de Santa Rosalia, Palermo se află în plină revoltă. Pe străzi și în piețe e un vacarm continuu.

Ignazio aude numai fragmente din scandările mulțimii care a ocupat piațeta San Giacomo.

– Ai grijă! strigă el, împingându-l pe Vincenzo din fața unei trăsuri care trece în mare viteză pe lângă ei.

Cine își permite părăsește în grabă orașul. Alții, în schimb, profită de ocazie ca să se facă cunoscuți mulțimilor, alimentând furia poporului. Cum răzmerița de-abia s-a iscat, nimeni nu poate ști ce se va întâmpla.

Tânărul își aranjează o șuviță de păr căzută pe frunte.

– Trebuie să întărim ușile depozitelor! Să nu-i treacă cuiva prin minte să ni le jefuiască…

– Dacă-și pun în minte să treacă orașul prin foc, fii convins că n-o să-i țină în loc două-trei scânduri bătute-n cuie. Hai, să mergem!

Parcurg via dei Materassai, mergând împotriva curentului. Ignazio intră în magazinul de mirodenii. Obloanele ferestrelor sunt închise, iar în ușa deschisă stă de pază un băiat de prăvălie.

Ignazio privește de jur împrejur, însă mintea îi zboară altundeva, într-un loc și un timp îndepărtate. Își ducea încă traiul la Bagnara când izbucniseră răzmeriţele împotriva Bourbonilor, care, în cele din urmă, au dus la crearea republicii din Napoli. Și atunci, ca și acum, se înregistraseră tulburări și morți în tot regatul. Însă atunci revoltele fuseseră mai curând o ocazie pentru reglarea unor conturi personale și de *vendette* între familii. În cele mai multe cazuri, asasinatele și jafurile nu avuseseră atunci niciun fel de suport de natură politică, ci fuseseră mai curând expresia dorinței de răzbunare împotriva propriului dușman de zi cu zi – poate o rudă detestată, poate un sătean care șterpelea de prin case, poate un arendaș prea viclean sau un preot care exagerase cu zeciuielile.

„Nu, de data asta e altfel“, își spune el în gând.

La Napoli, o parte a armatei se alăturase revoltei. Se aflase, astfel, că mulți ofițeri aderaseră la mișcarea Carbonarilor, iar o mare parte a soldaților își urmaseră superiorii, trecând de partea rebelilor. În urmă cu numai câteva zile, regele Ferdinand, aflat în dificultate, fusese obligat să aprobe o cartă constituțională prin care erau recunoscute o serie de drepturi, atât pentru nobilime, cât și pentrru oamenii de rând, oferind chiar cale liberă pentru înființarea unui parlament.

În ceea ce-i privește, sicilienii nu se mulțumiseră să fie simpli privitori. Cu atât mai mult cu cât insulta din 1816, când regele desființase Regatul Siciliei și abrogase Constituția de la 1812, nu putea fi cu niciun chip dată uitării. Pe 14 iulie 1820, într-un oraș înțesat de lume, cu ocazia sărbătorii de Santa Rosalia, izbucnise revolta. Nimeni nu mai voia să trăiască ostatic în propria țară, prin urmare, nobilimea, intelectualii și masele populare profitaseră de criza din Napoli pentru a declara independența Siciliei.

Adevărata scânteie pornise însă de la aristocrație. În anul 1799, când Bourbonii fugiseră din Napoli, fuseseră găzduiți în Sicilia și puși sub protecție. Și care le fusese oare recunoștința? Ei bine, nobilii fuseseră privați de putere, li se luaseră privilegiile și funcțiile pe care înainte le dețineau de drept. Pentru că așa fusese dintotdeauna și așa trebuia să fie și de acum înainte: sicilienii să fie guvernați de sicilieni. Iar nobilii să-i conducă pe țărani.

Sicilia era un ținut bizar, în care regele nu-și găsea aliați în rândul aristocrației. Dimpotrivă, nobilii se aflau mai curând într-o continuă competiție cu Coroana, întrucât regele era străin, venit să-și etaleze puterea în propria lor casă. Pentru că ei își duceau traiul acolo, în Sicilia, de generații și generații – unii dintre ei încă de pe vremea maurilor și a normanzilor. Era un tărâm plămădit de ei, prin puterea cu care fuseseră învestiți, cu rituri, vărsări de sânge și mezalianțe, toate garnisite cu aer sărat, țărână și apă de mare. În plus, se pricepeau ca nimeni alții să iște după bunul lor plac mulțimile de nevolnici și calici. Ei erau cei ce aprindeau focul, însă, de umblat, îi lăsau pe sărăntoci să umble cu el, care, inevitabil, ajungeau să se frigă.

– *Jamuninni*, îi spune Ignazio lui Vincenzo.

– Încotro?

– Nimeni nu știe de ce, dar se spune că mărfurile din vamă urmează să fie rechiziționate. Totul e cu susul în jos, fir-ar să fie!

– Bine, dar atunci, transportul nostru…

– Totul e blocat. Navele pe picior de plecare au fost oprite, *maledizione*! exclamă furios bărbatul. Se tot spune că urmează să se formeze un guvern provizoriu, numai că între timp la vamă e un haos general – cel puțin așa am aflat adineauri de la Ben Ingham. Hai mai repede, omul a spus că ne așteaptă acolo.

Ignazio înaintează cu pași hotărâți. Strecurându-se prin mulțimea care mai-mai că se calcă în picioare pe ulițe, reușesc să pătrundă în curtea pătrățoasă a vămii, invadată de negustori și marinari.

Intrarea este păzită de câțiva soldați care afișează expresia celui care ar da orice să se afle oriunde altundeva, numai nu în acel loc sau cel puțin nu în

acele momente. Încearcă să țină mulțimea la distanță agitând armele în aer și strigând că vor trage, însă nimeni nu pare să-i ia în seamă.

– Însă eu insist. Ne veți lăsa să trecem, pentru că este dreptul nostru.

Vincenzo i-ar recunoaște oricând și oriunde vocea lui Benjamin Ingham.

Ignazio i se alătură.

– Domnul Ingham are dreptate. Avem un vapor pe picior de plecare, iar documentele noastre sunt înăuntru, în clădire, spune el. Apoi, arătând către cheiul din piatră albă din spatele soldatului, adaugă: dacă încărcătura noastră nu pleacă, ne cauzați pagube de câteva mii de uncii[54].

– Nu putem, domnule, răspunde unul dintre soldați. Pe urmă, nu v-ar fi de niciun folos. Armata a dat ordin că se interzic toate plecările.

Vociferări.

– Cum așa? Cine anume a dat ordinul?

– Vrem să discutăm cu un funcționar.

– Arătați-ne ordinul!

– Cine a luat hotărârea asta?

Soldații schimbă între ei priviri îngrozite.

În spatele lor, câțiva funcționari se strecoară afară din Oficiul pentru înscrisuri și se pregătesc s-o ia la sănătoasa. Sunt întâmpinați de urletele mulțimii; cineva aruncă spre ei cu bucăți de bălegar. Vameșii caută să se adăpostească sub firidele care se deschid de-a lungul zidurilor vechi de două sute de ani, dar în zadar. Mulțimea vrea răspunsuri.

Într-un târziu, unul dintre funcționari se apropie, duhnind a sudoare amestecată cu frică.

– N-are niciun rost să stați aici! strigă. Totul este blocat, nicio navă nu are voie să plece. Trag cu tunurile în ele și vi le scufundă!

– Dumnezeule, de ce?

Vincenzo îl privește pe Ingham cu o mirare sinceră și plină de admirație. Cum reușește oare să se facă auzit în toată hărmălaia aceea fără să ridice deloc vocea?

– *Accus*ì *ci dissiro,* așa ni s-a spus! urlă din rărunchi vameșul, drept răspuns. *Jativinni* la casele voastre!

– Ați auzit? Haideți, plecați de aici! îi ține isonul unul din soldații de pază, agitându-și pușca.

Mai mulți negustori din mulțime încep să se retragă.

Însă Vincenzo refuză să se dea bătut. Îl ajunge din urmă pe vameșul de mai devreme și-l prinde de braț.

– *A mia 'un mi ni cuntate minchiate*, la mine nu țin gogomăniile astea. Armata n-a dat niciun ordin, îi șuieră la ureche, trăgându-l spre el, atât de aproape, încât își pot adulmeca unul altuia miasmele de osteneală și de mânie. Vincenzo continuă: poate că pe alții îi poți îmbrobodi, însă nu și pe mine. Nimeni nu poate da un asemenea ordin.

Vameșul caută să se elibereze din strânsoare.

– Dați-mi drumul sau chem gărzile!

– Cât?

Ochii bărbatului se dilată brusc.

– Cum? Ce?

Cu mâna cealaltă, Vincenzo îl prinde pe celălalt de guler, strângându-l cu putere.

– Cât vrei ca să lași navele să plece?

Ingham și Ignazio au venit pe urmele lui. Englezul i se alătură tânărului și, cu privirea fixată asupra pardoselii, îi murmură la ureche vameșului:

– Mă asociez și eu solicitării tânărului Florio. Cât?

Bărbatul șovăie.

– Eu…

– Grăbiți-vă, pentru numele lui Dumnezeu! exclamă Ignazio, zărind un căpitan de vas apropiindu-se.

Vameșul le face un semn din cap în direcția depozitelor. În priviri i se ghicește un amestec de panică și lăcomie.

– Veniți acolo ceva mai târziu. Acolo, la poarta din spate. Apoi, întorcându-și privirea de la Vincenzo către Ingham, adaugă: numai voi trei.

* * *

Pe drumeagul din spatele clădirii vămii, umbra amiezii s-a redus la o simplă linie. Minutele se dilată, se transformă în ore. Poarta Doganella, de intrare către oraș, e baricadată și păzită de o mână de soldați.

Soarele de iulie e nemilos. Fața lui Ingham e roșie ca focul, năpădită de pistrui. Lângă el, Ignazio își șterge fruntea cu batista.

Deodată, una dintre porți se întredeschide. Chipul vameșului se ițește ca o pată albă în penumbra dintre canaturi.

– *Trasìte,* intrați!

După ce schimbă o privire, cei trei se strecoară pe poartă și înaintează câțiva pași. Umbra îi învăluie ca un văl răcoros, cu miros de aer umed și sărat.

– Cât? întreabă de data aceasta vameșul.

Vincenzo simte că îl încearcă un sentiment de milă. La urma urmei, bărbatul din fața lor e un amărât oarecare, îngrozit de ce se întâmplă în jur.

Gândurile îi sunt confirmate imediat.

– Am trei copii mici de hrănit, iar pentru voi îmi pun slujba la bătaie, asta-i, spune el în șoaptă.

Vincenzo se apropie de poartă, verificând să nu apară vreun musafir nepoftit. Între timp, Ingham stabilește prețul. Celălalt negociază. Un săculeț trece din mâinile lui Ignazio în cele ale funcționarului, care verifică monedele dinăuntru.

Apoi scoate permisele.

– Documentele sunt datate cu trei zile în urmă, ca să nu fie nicio problemă. Navele trebuie să iasă în larg pe reflux, la noapte, fără lumini și cu velatura strânsă. Portul rămâne deocamdată deschis. O să aranjez să nu fie niciun soldat în zona aceea a cheiului… desigur, asta dacă nu se întâmplă vreo nenorocire.

Zâmbetul lui Ingham e asemenea tăișului unei săbii.

– Sunt convins că vă veți da toată silința ca lucrurile să se petreacă întocmai cum ați spus.

Ignazio îi face semn lui Vincenzo să se apropie.

– Avem aici permisele pentru noi și Ingham. Dă fuga la vapor, înmânează-i-le căpitanului și explică-i de-a fir-a păr ce are de făcut. Lui și numai lui, ne-am înțeles?

Vincenzo se face nevăzut, urmat de vameș. Ingham și Ignazio traversează câteva coridoare și ies în curtea pustie către care dau porțile depozitelor închiriate negustorilor privați. Lacătele sunt bine închise, porțile, ferecate.

Totul pare în regulă. Răsuflă amândoi ușurați.

Dincolo de porți, Palermo lâncezește, strivit sub dogoarea apăsătoare. Căldura și agitația de peste zi au lăsat urme adânci asupra orașului, acum sleit de puteri, răvășit, adormit sub pâcla umedă a după-amiezii târzii. Mergând de-a lungul zidurilor orașului, ajung la poarta Felice, singura cale de acces rămasă deschisă.

– Vincenzo pur și simplu m-a lăsat cu gura căscată astăzi, spune deodată Ingham, pășind agale, cu mâinile în buzunare. A avut o prezență de spirit remarcabilă pentru vârsta lui. S-a dovedit cât se poate de pragmatic, chiar dacă în situația dată nu era loc de subtilități.

– Într-adevăr.

Englezul îl cercetează pe Florio cu coada ochiului.

– Sunteți nemulțumit de el?

– Oh, nu! Sunt mândru de el, a dovedit sânge rece. Numai că, uneori…

Se întrerupe brusc. De fapt, nici n-ar ști ce să spună mai departe. Vincenzo acționează cu o detașare pe care el, unul, nu izbutește s-o înțeleagă pe de-a-ntregul.

Ajung în port. Dinspre mare simt biciuirea rafalelor de vânt care se năpustesc spre țărm printre catargele corăbiilor. Nu departe de poarta Doganella se văd încă semnele zaverei de mai devreme.

Englezul ocolește o căruță răsturnată în drum.

– Da, Vincenzo are un comportament foarte… dintr-o bucată. E tare hotărât în tot ce face.

Ignazio descoperă cu privirea nava pe care o închiriaseră. Pe chei, nepotul său stă de vorbă cu câțiva marinari.

– Chiar așa?

– Da, răspunde Ingham, privind și el în depărtare, în direcția tânărului. Știți, în Anglia am mulți nepoți, copiii surorii mele; cu toții tineri, în putere și cu deprinderi sănătoase. Niciunul dintre ei nu are însă această furie în gesturi și în

mișcări pe care o are nepotul dumitale. O furie pozitivă, să ne-nțelegem, un freamăt continuu care te poate duce departe în viață.

Ignazio percepe în vocea negustorului englez o notă de admirație, dacă nu cumva și o urmă de invidie. Care însă nu risipesc inexplicabila lui îngrijorare.

* * *

Vincenzo a vizitat din nou Anglia. A fost plecat toată vara, revenind acasă de curând, aducând cu el un cufăr uriaș din lemn și un meșter englez cu care numai el izbutește să se înțeleagă. Și-au petrecut câteva zile închiși amândoi în depozitul din piațeta San Giacomo. Într-una din aceste zile, după lăsarea întunericului, pașii îl îndreaptă pe Vincenzo spre casa Isabellei Pillitteri. Zăbovind sub ferestre, își spune că totul e o întâmplare, că a ajuns acolo aproape împotriva voinței sale. În sinea sa știe însă că nu acesta era adevărul.

Casa e pustie, cu obloanele ferecate în dreptul ferestrelor. Îi ajunsese la urechi vestea că cele două femei fuseseră obligate să se mute în afara orașului: ruda care le îngăduise să locuiască în casa din piațeta Sant'Eligio hotărâse că nu le poate întreține pe vecie, invitându-le să plece, cu averea închisă în câteva cufere care încăpuseră într-o singură căruță. Cât despre fratele Isabellei, umbla vorba că, pentru a face rost de bani și ca să se țină o vreme departe de tractiruri, se înrolase în armata napoletană.

Cu privirile ațintite asupra obloanelor peste care trecerea timpului și delăsarea au lăsat semne de paragină, Vincenzo își spune în gând că, iată, așa înceată și cu căile sale întortocheate, justiția divină există totuși, cu a sa lege nescrisă a destinului: atunci când rănești pe cineva, mai devreme sau mai târziu vei încerca o suferință pe măsură.

Scurtul său moment de meditație îi conturează în minte o concluzie amară: cât de diferit este el, cel de astăzi, față de tinerelul cu inima frântă care pleca pentru prima dată pe mare, spre Anglia! Pe vremea aceea era un biet nerod, un *pinnulune* care rămăsese fără glas atunci când o cotoroanță oarecare îl insultase în plină stradă. Acum, în schimb, e un bărbat adevărat. Și totuși, undeva, în piept, simte o înțepătură de furie amestecată cu regret. Furie, pentru că Isabella nu-i dăduse ascultare, pentru că dăduse bir cu fugiții, sângele nobil dovedindu-

se mai important pentru ea decât persoana lui; regret, pentru că dorința de a-și întemeia o familie alături de ea se născuse moartă.

„Ce a fost, a fost", își spune. Are doar douăzeci și cinci de ani, așa că mai devreme sau mai târziu va găsi o *picciotta* care să-i dăruiască copii. Însă nu acum, pentru că nu are timp de complicații cu *fimmine* și *famigghia*. Mai întâi trebuie să devină bogat, oh, da, suficient de bogat încât să le șteargă de pe față unora de teapa baronesei Pillitteri aerul arogant. Atât de bogat, încât să-și poată găsi oricând o logodnică de familie bună, cu multe titluri și la fel de multe ipoteci de plătit.

O aristocrată care să se coboare până la nivelul lui de burghez al vremii.

I picciuli nu mint niciodată, își spune el din nou; averea nu spune cuvinte false. Doar oamenii, ei sunt cu mai multe fețe. Oamenii, în schimb, da, ei sunt *quattru facci*, au mai multe fețe. Iar cea mai mare plăcere a lui, mai mare chiar decât trupul unei femei – pe care învățase să-l cunoască în periplele sale britanice –, decât o sticlă de vin sau un fel bun de mâncare, sunt propriile afaceri. Profitul. Cât despre recunoașterea socială, nu contează nici cât negru sub unghie cât timp va cheltui ca s-o obțină: în cele din urmă, o va avea.

* * *

A doua zi, după lăsarea serii, Vincenzo venise acasă transpirat și murdar de ulei, însă radiind de mulțumire. L-a rugat pe unchiul său să-l însoțească a doua zi dimineață, împreună cu Reggio și cu un băiat de prăvălie, care să aducă cu el un sac de scoarță de chinchină.

Unchiul i-a cerut explicații, însă răspunsul lui a fost:

– Vei vedea.

Acum, lui Ignazio pur și simplu nu-i vine să-și creadă ochilor.

Mașinăria din fața lui se prezintă ca o carcasă de fier, care scoate un zgomot asurzitor. În interior, două roți abrazive, metalice, alcătuiesc dispozitivul de măcinat, închis ermetic sub un capac.

Ignazio întinde mâna spre capac, apoi privește către Vincenzo, care îi așteaptă reacția cu brațele încrucișate. În spatele lor, Maurizio Reggio privește scena mut de uimire și admirație.

Vincenzo îi face semn mecanicului englez să oprească mașinăria. Ignazio și Maurizio se apropie. Cu băgare de seamă, capacul este ridicat. Bărbații sunt învăluiți instantaneu într-un nor întunecat de praf fin, în timp ce în întreaga încăpere se răspândește aroma scoarței de chinchină. Sub plăcile metalice s-a acumulat o moviliță de măciniș, la fel de fină ca cenușa.

– Mi-ai scris despre mașinăria asta, așa este, însă nu mi-am închipuit că lucrează atât de rapid, murmură Ignazio impresionat. Iată, într-o jumătate de oră a măcinat mai multă scoarță decât reușesc cinci muncitori într-o oră. Apoi, concentrându-se cu privirea asupra nepotului, întreabă: Așa se prelucrează materia primă acolo, în Anglia?

– Da, toată munca se face numai mecanic, cu mașinării ca aceasta; apoi, scoarța măcinată este exportată în colonii. Privește: pulberea este mult mai fină decât cea tocată manual, întrucât resturile se depun pe fund, așa că e numai bună pentru vânzare. Nici măcar nu mai trebuie cernută. Se pune în recipiente de sticlă și cu asta basta.

Maurizio Reggio atinge cu degetul movila de pulbere măcinată.

– Nici nu se simte la atingere… Pur și simplu, e de necrezut, într-adevăr!

Mulțumit de efectul demonstrației, Vincenzo începe să râdă. Închide apoi capacul locașului de măcinat ca să nu se irosească substanțele volatile și-i cere băiatului de prăvălie să aducă mai multe recipiente.

– Să fixezi dopurile cu ceară și să imprimi pe ele sigiliul firmei noastre. Apoi, după ce-i mulțumește mecanicului englez, se întoarce către unchiul său: o să-l rog să mai rămână ca să ne instruiască oamenii cu procesul de operare, după care se va putea întoarce acasă, la Leeds, odată cu următorul nostru transport de marfă.

Toți trei ies din depozit, la aer. E una din acele zile în care, deși soarele încă mai are putere, lumina zilei nu mai este la fel de orbitoare, iar în adierile de vânt se percepe o răcoare aspră, cu miros de mare.

– Constat că Anglia are efecte miraculoase asupra ta. Și a noastră, a tuturor, de altfel, spune Ignazio, luându-și nepotul de braț.

Vincenzo este astăzi un bărbat în toată puterea cuvântului, cu șuvițele ciufulite ale lui Paolo și cu ochii migdalați ai mamei sale.

Giuseppina.

Cumnata sa îmbătrânește, asemenea lui însuși, păstrându-și însă privirea neîmblânzită care pe el îl fascinase încă din clipa în care a întâlnit-o pentru prima oară. Anii au trecut unul după altul, iar ea le-a rămas alături, continuând să aibă grijă de ei.

De altfel, nici nu are de ales.

Își răsucește pe deget inelul mamei. Au trecut mulți ani de când Paolo – *recamatierna*[55] – s-a dus în lumea drepților. A rămas el să administreze firma, alături de Vincenzo.

Desigur, și-ar putea căuta pe altcineva, o femeie care să-i ofere dragoste și alături de care să-și întemeieze, în sfârșit, propria familie. Să se lase purtat pe aripile fericirii. Să aibă parte de tandrețe.

Și totuși, continuă să locuiască împreună cu Giuseppina și Vincenzo.

A fost alegerea lui – o mărturisire pe care și-o face lui însuși, cu împăcarea celui care și-a încheiat socotelile cu trecutul.

Unii ar putea spune că e un naiv care se amăgește singur. Însă Ignazio nu se comportă astfel dintr-un simț al datoriei și nici nu pretinde una ca asta.

Acum, sentimentele lui față de Giuseppina nu mai sunt impregnate cu fiorii pasiunii. Legătura lor amintește de tihna dulce a serilor de toamnă, când vibrațiile intense ale verii s-au stins de mult, în timp ce iarna, cu hainele ei grele, e încă departe.

Este aproape ora prânzului când cei trei bărbați ajung la magazinul de mirodenii.

– Când mi-ai scris de la Londra că ai de gând să achiziționezi mașinăria asta am fost contrariat, dar acum, după ce am văzut ce e în stare să facă, nu mai am nicio îndoială, spune Ignazio. Apoi, meditând cu voce tare: dacă începem să vindem scoarța de chinchină dozată în recipiente sigilate, putem spune că am pus stăpânire pe piață, nu numai la Palermo, ci în toată Sicilia.

– De fapt, chiar asta era și intenția mea, *zi'*.

Mergând în fața lor, Maurizio deschide ușa magazinului. Aromele mirodeniilor se amestecă în mod plăcut cu aerul impregnat de briza mării, adusă de vântul dinspre port.

– Hm! Totuși, Vice', eu sunt de părere că n-a sosit încă timpul pentru toate astea, obiectează pe neașteptate unchiul. În primul rând, lumea nu e pregătită. Pe urmă, tagma farmaciștilor nu va fi deloc mulțumită, vei vedea.

Vincenzo ridică din umeri.

– Își vor schimba părerea. E doar o chestiune de timp, vine, pe un ton sigur, replica lui Ignazio. Apoi, deschizând larg ușa pliantă dintre magazin și biroul din spate, adaugă: iar noi le vom demonstra cum se face.

În magazin, clienții vin să-i salute, Ignazio dă mâna cu câțiva, oprindu-se apoi să discute cu un vânzător; și totuși, nu izbutește să-și alunge din minte amintirea care i s-a ițit pe neașteptate. Cu patru ani în urmă. Ideea pe care o avusese de a solicita la Protomedico autorizația de vânzare de produse farmaceutice. Aprobarea. Și liota de farmaciști furioși care dăduse buzna în magazin, pe care reușise să-i reducă la tăcere doar în momentul în care le-a aruncat în față angajamentele de plată neachitate… „Să se fi schimbat într-adevăr vremurile? Oare se vor schimba vreodată?", se întreabă, intrând în birou.

Vincenzo e prins cu calculele, hazardându-se să facă previziuni de vânzări.

– *Zio*, autorizația pentru vânzarea prafurilor medicinale o avem deja, nu-i așa? Carevasăzică, nici farmaciștii, nici vânzătorii de mirodenii nu au de ce să protesteze. Până acum nu ne-am folosit de ea, însă acum…

Ignazio își trece degetele prin părul grizonant.

– Știi foarte bine câtă scoarță de chinchină și la ce preț cumpără farmaciștii de la noi. Prin urmare, îți poți imagina ce profit scot din revânzarea acesteia în propriile magazine, nu-i așa? Dacă noi începem să vindem cu de-amănuntul, pur și simplu îi ardem la buzunar. Îți dai seama de consecințe?

Nepotul își desface larg brațele, suduind printre dinți.

Ignazio rămâne nemișcat câteva secunde.

– Și totuși… Ar exista o soluție ca să ne asigurăm spatele așa cum trebuie, spune într-un târziu, bătând darabana cu degetele în tăblia mesei. Cheamă-l încoace pe Maurizio. Trebuie să scriem o cerere către vicerege.

* * *

Zilele trec. Cererea este pregătită cu multă grijă, timp în care se sondează terenul prin tot felul de discuții informale.

În sfârșit, într-o bună zi, Ignazio și Vincenzo se prezintă personal în audiență la Pietro Ugo, marchiz de Favare și vicerege al Siciliei.

Amestecați printre alți solicitanți de audiență, sunt lăsați să aștepte îndelung pe canapelele de brocart dintr-o încăpere cu un tavan incredibil de înalt. Între timp, slujbașii palatului le aruncă priviri lungi, pline în egală măsură de curiozitate și dispreț. „Ce caută oare aici acești neam-de-slugă înveșmântați în catifele? De ce pretind să discute personal cu însuși viceregele?“, par să spună expresiile de pe chipurile lor.

Ignazio rămâne impasibil. La urma urmei, n-ar fi ajuns unul dintre cei mai importanți negustori ai Siciliei dacă ar fi pus la suflet vorbele unor lachei al căror singur noroc în viață a fost propriul părinte, la rândul lui un biet servitor la palat.

În schimb, Vincenzo se plimbă de colo până colo prin încăpere cu mâinile în șolduri și făcând fețe-fețe atunci când vede că sunt introduși peste rând solicitanți sosiți după ei.

Când înaintea lor trece un preot învăluit într-o mantelă de catifea, tânărul pufnește furios:

– Vice’… se aude vocea mai mult șoptită a lui Ignazio, care abia dacă-și ridică privirea spre el. Calmează-te.

– Dar, *zio*…

Ignazio face un gest ferm cu mâna.

– *Basta*.

Mușcându-și buzele, Vincenzo vine să se așeze lângă el.

Își reiau așteptarea. Dincolo de ferestre, ziua se scurge încet-încet peste oraș.

Târziu, spre sfârșitul zile, sunt anunțați că Pietro Ugo îi primește.

Valetul în livrea îi conduce în cabinet, apoi se retrage lângă un perete și rămâne nemișcat, confundându-se parcă cu tapetul.

Doi favoriți impozanți, ochi sclipitori sub o frunte anormal de înaltă, din cauza începutului de calviție. Așezat la biroul său cu inserții de baga și corn, bărbatul îi privește cu un aer de superioritate, concentrându-se asupra lui

Ignazio. Îl cercetează câteva secunde bune înainte să le acorde permisiunea să se așeze.

Ignazio începe să vorbească pe un ton coborât, ținându-și spatele drept și indicând cu degetul datele importante din documentele purtate cu el. Descrie mașinăria și-l încredințează pe vicerege că societatea lor deține deja o autorizație pentru vânzarea de produse farmaceutice.

– Bine, și atunci ce doriți de la mine? De vreme ce dețineți un act oficial… se arată nelămurit Pietro Ugo, după ce l-a ascultat pe celălalt cu atenție. Apoi continuă: vreau să spun, scoarța de chinchină este produs farmaceutic, nu-i așa? Nu este cuprinsă în autorizația eliberată de Protomedico?

– Și da, și nu. Până în prezent, vânzarea scoarței de chinchină era o prerogativă exclusivă a farmaciștilor, explică Ignazio. Apoi, încrucișându-și mâinile în poală: e o chestiune spinoasă, Excelență. Noi nu revendicăm competențe medicale pe care știm bine că nu le avem. Investiția noastră este de ordin pur economic. Însă n-am vrea să ne găsim în situația de a deține o mașinărie pe care nu avem posibilitatea s-o folosim din cauza unor impedimente birocratice.

– Înțeleg. Prin urmare, doriți o autorizație *ad hoc*, concluzionează demnitarul, masându-și bărbia acoperită de barbișonul alungit, ca de țap, și privind în gol, semn că gândurile îi sunt deja în altă parte. Îi voi spune secretarului meu să studieze problema și…

Vincenzo își pune palmele pe biroul din fața lui și începe să vorbească cu frenezie.

– Excelență, nu cerem nimic altceva decât să ne protejați drepturile. Noi vrem să ne vedem în sfântă pace de meseria noastră de negustori, iar această mașinărie ne va permite să facem asta într-o manieră nouă, inovatoare. Nu suntem slugile nimănui și nu dorim favoruri. Vrem doar să ne fie recunoscut dreptul la propria muncă, atât și nimic mai mult.

Marchizul îl privește surprins, de parcă și-ar fi dat seama abia în clipa aceea de prezența lui.

– Cum te numești dumneata, tinere?

– Vincenzo Florio, Excelență.

– Este nepotul meu.

Cei doi Florio vorbesc la unison – Vincenzo, cu mândrie, iar unchiul, cu o umbră de stânjeneală.

Viceregele îi cercetează pe amândoi cu o privire în care se ghicește o undă de amuzament.

– Sunt ca apa și ca focul, ăștia doi, murmură el, mai mult pentru sine, îndreptându-se ușor de spate și sprijinindu-se de spătarul jilțului. Apoi, cu privirea fixată asupra marginii ornamentate a mesei de lucru, continuă cu voce tare: știți, astăzi am ascultat tot soiul de cereri de la cei veniți în audiență. Oamenii vin să-mi ceară bani, asistență, protecție, ba chiar am avut și un preot care voia să obțină de la mine o parohie. Ridicându-și privirea, bărbatul își schimbă tonul vocii: niciunul dintre ei însă nu mi-a cerut recunoașterea dreptului de a munci, așa cum ați făcut-o voi adineauri.

Se ridică de pe scaun.

Ignazio și Vincenzo îl imită. Audiența s-a încheiat.

În clipa următoare însă, în mod straniu, viceregele întinde mâna către ei. Când, în cele din urmă, înțeleg că bărbatul nu le cere să i-o sărute, ci că vrea să dea pur și simplu mâna cu ei, cei doi se arată surprinși și ezită. Apoi, valetul îi conduce spre ușă. În prag, vocea viceregelui îi ajunge din urmă:

– Veți primi veste cât de curând.

* * *

Iar veștile sosesc spre sfârșitul anului 1824.

Puțin înainte de Crăciun, o hârtie purtând timbrul regal sosește la Direcția Patente și Drepturi, care gestionează drepturile de vânzare.

Știrea face turul orașului, ajunge în birourile contabililor, traversează spițeriile din întregul Palermo, pentru ca în cele din urmă să ajungă și în via dei Materassai.

În biroul din spatele magazinului se sărbătorește: de acum înainte, vor putea vinde pulbere de chinchină ștanțată Florio nu numai la Palermo, ci și în restul Siciliei – Licata, Canicattì, Marsala, Alcao, Girgenti.

Paharele cu vin trec din mână în mână. Maurizio Reggio toastează direct cu sticla:

– În sănătatea familiei Florio și a tuturor celor care lucrează pentru ea!

Ignazio râde din toată inima și bea laolaltă cu ceilalți. Au avut parte de un an bun: nu doar că au obținut licența comercială, ci cu câteva luni în urmă achiziționaseră o importantă cotă de proprietate asupra unei goelete, *Assunta*.

– Cu *Assunta* vom putea face livrări în toată Sicilia, anunță el, ținând paharul într-o mână, în timp ce cu palma celeilalte acoperă harta insulei, desfășurată pe masa de lucru. Pulbere de chinchină dozată în sticluțe sigilate cu ceară și purtând timbrul nostru. Livrările vor fi lunare.

Vincenzo toastează și el în cinstea evenimentului.

Deodată, din încăperea din față a magazinului răzbate până la ei un zgomot puternic de geam spart.

– Ce a fost asta? strigă Ignazio repezindu-se în magazin, urmat de nepotul lui și de Maurizio.

Două cliente cu mină înspăimântată se strecoară afară, lăsând pe tejghea ordinele de plată deja completate.

– *Ladri siete,* hoților, asta sunteți! Derbedeilor! Pe cine ați uns ca să puneți mâna pe autorizația asta?

Carmelo Saguto vrea să intre și să devasteze magazinul. Francesco, șeful vânzătorilor, îl blochează punându-i brațele în piept și împingându-l spre ieșire.

Ignazio simte scrâșnindu-i sub tălpi cioburile de sticlă, peste care s-a așezat un strat de pulbere aurie: se spărsese nu doar fereastra, ci și un vas cu scorțișoară măcinată.

– Pun eu mâna pe tine, *ranni pezzo di curnuto*! Șarlatanilor! strigă întruna Saguto. Ce se întâmplă, v-ați făcut oameni de știință peste noapte? Cine vinde medicamente trebuie să aibă școală, iar voi n-aveți nimic. Cum vindeți voi praful de chinchină? Spune drept, v-ați cumpărat licența, nu-i așa?

Ignazio se apropie cu precauție.

– Autorizația de vânzare pentru prafuri medicinale am obținut-o încă de acum patru ani, îi spune celuilalt, pe un ton coborât. Ții mine, nu-i așa?

Carevasăzică, licență aveam deja. Care-i noutatea?

– Pulberea de chinchină! Pe urmă, ce-i povestea asta cu noua mașinărie? Ce găselniță mai e și asta? Cine a adus-o, nepotul dumitale, ăla de-o face pe englezul?

– *E chi c*'è, ai o problemă cu asta? se amestecă și Vincenzo, făcând un pas în față, dar fiind imediat blocat de unchiul său.

– Hopa, *u' canuzzo si misi a abbani*àri[56], rânjește Saguto, ștergându-și saliva cu mâneca hainei. Apoi, ațintind o privire feroce când spre unul, când spre celălalt, continuă: *cacіettu* că țin minte. Și ce-i cu asta? Vrei să-mi spui că încă mai păstrați ordinele noastre de plată?

Ignazio nu răspunde. Apoi, simțindu-l pe Vincenzo fremătând în spatele lui, spune pe un ton calm:

– E o mașină de tocat, *don* Saguto. Face exact ce fac și muncitorii cu mojarul, numai că mai rapid și mai bine, atâta tot.

La urma urmei, nu vrea nimic altceva decât să-l vadă odată plecat pe omul din fața lui.

– Spune-le asta nătărăilor ălora care cumpără de la voi. Mașinăria n-are ochi, ca oamenii, macină totul la fel. Dacă mă gândesc mai bine, știi ce zic? N-aveți decât s-o faceți. Vindeți praful cui vreți voi! Primii care se vor ruina o să fiți chiar voi, pentru că, atunci când lumea va pricepe că sunteți niște bieți șarlatani, nimeni n-o să mai vrea o asemenea porcărie, spune celălalt, scuipând cu năduf pe pardoseală. Apoi: ce să-i faci, lupu-și schimbă părul, dar năravul ba!

Ignazio lasă brațele să-i cadă pe lângă corp.

– De data asta, chiar c-a vorbit gura fără dumneata, îi replică, pe un ton de gheață. Apoi, arătându-i ușa: *jativinni*.

Saguto scoate un hohot de râs disprețuitor.

Francesco îl împinge spre ieșire:

– Hai, mișcă…

– *'Un mi tuccari, portarrobbe!*[57] strigă Saguto.

Apoi își netezește cravata, care, în agitația momentului, i se desfăcuse. Gesturile lui teatrale invocă o eleganță la care probabil că năzuie, dar pe care

cu siguranță n-o are.

Privirea lui Carmelo Saguto îl ocolește pe Ignazio, fixându-se acum asupra lui Vincenzo. Se duce glonț spre el, proțăpindu-i-se în față.

– O să plec, cum să nu. Atât să știți: *tutti i picciuli di lu munnu putiti aviri*[58], însă o să rămâneți pe veci ceea ce-ați fost dintotdeauna, iar felul în care vă comportați o demonstrează cu vârf și îndesat.

– Pleacă, am zis!

Vincenzo înaintează un pas până în dreptul unchiului, punându-și mâinile în șold.

– Nu, nu, așteaptă o clipă. Lasă-mă s-aud ce are de zis. Carevasăzică, tu, ce zici c-am fi noi, mă rog frumos?

– *Pirocchi arrivisciuti. Facchini nascistivu e facchini arristastivu*[59].

În încăpere se așterne brusc o liniște de gheață.

Lovitura de pumn a lui Vincenzo este atât de rapidă și neașteptată, încât Saguto nu are timp să se ferească. Scatoalca îl prinde în plin, între baza nasului și ochi, lăsându-l lat la pământ.

În clipa următoare, Vincenzo îl înșfacă de guler, târându-l afară din magazin, în mijlocul străzii dei Materassai. Acolo, pe caldarâm, începe din nou să-l lovească, metodic, ritmic, cu violență, ținându-și gura încleștată și fără să scoată niciun sunet.

Chiar unindu-și forțele, Francesco, Ignazio și Maurizio Reggio nu izbutesc să-i despartă. Vincenzo continuă să-l macine în pumni pe Saguto, care, răsucindu-se brusc, îl nimerește cu o scaltoacă drept în ochi, făcându-l să se clatine pe picioare.

Însă Vincenzo este tânăr și agil. Repezindu-se cu capul în stomacul adversarului, îl trântește în mijlocul uliței, în noroi.

– Ajunge! strigă din rărunchi Ignazio, așezându-se între cei doi, în timp ce Maurizio și Francesco reușesc, cu chiu, cu vai, să-l împingă pe Vincenzo înspre magazin. Tu! Înăuntru imediat! îi poruncește bărbatul nepotului său, încă agitat și cu respirația întretăiată. Apoi se întoarce către Saguto, încă la pământ, năuc în urma loviturilor grele ale lui Vincenzo, cu pantalonii murdari și cu vestonul sfâșiat, lăsând vederii căptușeala din interior: din respect pentru mine

însumi, nu voi duce la bun sfârșit treaba începută de nepotul meu. Atât am însă să-ți spun: ești un laș, Saguto. Toată viața voastră, dumneata și Canzoneri n-ați făcut decât să scuipați venin contra noastră, a neamului Florio, insultându-ne și punându-ne în situații umilitoare cu aroganța voastră. Acum însă gata, până aici! M-ai auzit? Până aici! Vremea aceea a trecut. Voi nu mai contați nici cât negru sub unghie. Spuneți că am rămas simple slugi – hamali, cum spui –, află că nici dumneata nu ești mai breaz. Pentru că eu și familia mea am izbutit să ne ridicăm, am muncit pe brânci pentru tot ce vezi aici… și arată înspre magazin, continuând: pe când dumneata ce ai făcut? Ai rămas exact ceea ce ai fost de la bun început – argatul lui Canzoneri. Și asta o să rămâi pe vecie. Iar acum, hai, piei din fața mea și să nu mai treci pe aici decât dacă vrei să-ți ceri iertăciune!

Și se întoarce în magazin, fără să-i mai învrednicească nici măcar cu o privire pe Saguto și pe mulțimea de gură-cască strânsă în jurul lor. Trage adânc aer în piept. Inima îi bate repede, iar mâinile încă îi tremură.

Înălțându-și privirea, întâlnește chipurile neliniștite ale lui Francesco și ale vânzătorilor.

– Toată lumea înapoi, la lucru! le poruncește, respirând greu.

Apoi se retrage în biroul din spate, de unde îi răzbat la urechi blesteme și vorbe pline de năduf. Maurizio l-a așezat pe Vincenzo pe un scaun și îi tamponează pometele cu o cârpă udă.

– Am trimis un băiat în via dell'Alloro după gheață, explică Maurizio. Apoi, înlocuind compresa cu una mai rece: ticăloasă natie de om, Saguto! Auzi, dumneata, să vii să insulți în asemenea hal niște oameni care muncesc cinstit! Cum își permite?!

Ignazio rămâne în picioare. Își privește atent nepotul așezat pe scaunul de lângă birou.

– Lasă-mă să văd, îi spune pe un ton poruncitor.

O vânătaie începe să se întească pe suprafața cuprinsă între ochi și mandibulă.

Vincenzo nu se lamentează și nu scoate niciun cuvânt. Privește în gol. Expresia întunecată de pe chipul lui nu lasă să se întrevadă nici furie, nici frustrare. Ci altceva, mult mai tainic și mai greu de deslușit.

– Du-te dincolo, Maurizio! Rămân eu aici, spune Ignazio.

Percepând tonul rece, metalic al celuilalt, Reggio tresare.

Însă nu-i nicio greșeală, chiar Ignazio a fost cel care a vorbit.

Se grăbește să-i lase pe unchi și pe nepot singuri.

Ignazio se apropie de Vincenzo. Pumnul i se închide și i se deschide la loc de mai multe ori. Ar vrea să-l plesnească cu sete, așa cum niciodată până acum n-a făcut-o. Și totuși, preferă să-i vorbească pe un ton jos, mustind totuși de mânie.

– Să nu mai faci niciodată asta, înțelegi? Să nu-i lași niciodată să vadă că insultele lor te doboară. Niciodată!

Umbra din privirea lui Vincenzo se dilată brusc, stând parcă să explodeze, apoi, la fel de brusc, dispare, înlocuită de o expresie de amărăciune.

– Pur și simplu n-am mai putut să-l suport. Parcă toată furia din stomac mi s-a urcat spre cap și n-am mai văzut nimic în fața ochilor.

– Îți închipui oare că eu nu știu cum ne numesc? Crezi că nu știu că, pentru ei, am fost și rămânem simpli hamali, neam de slugă? își începe Ignazio discursul, ridicând treptat tonul până ajunge să-și strige vorbele – el, cel mereu măsurat în vorbe și gesturi. Apoi continuă: iată, se fac douăzeci de ani de când râd de mine pe la spate și-mi fac viața un iad. Ce știi tu, de exemplu, despre marfa schimbată în ultima clipă, despre funcționarii care te fac să aștepți la rând spunându-le celor din spatele tău să treacă în față? La început procedau așa pentru că tatăl tău și cu mine eram pe jumătate adunați de pe drumuri, apoi însă pentru că am îndrăznit să prindem cheag și să facem negoț cu nobilimea. Își spuneau că au de-a face cu unii pe care i-a lovit norocul, nu cu doi oameni care munceau pe brânci. Crezi oare că nu am știință de faptul că nu dau doi bani pe noi? Numai că eu nu sunt asemenea lor, la fel cum nici tu nu ești așa. În plus, acum situația e diferită. Au început să ne bârfească pe la spate pentru că… Deschide bine urechile, Vice': pentru că *ne invidiază*. Îi înfuriem și le provocăm teamă, iar teama te arde drept la inimă. Când se întâmplă așa, nu trebuie decât să le-o trântești de la obraz și să te fălești cu averea pe care-o câștigi, pentru că banii sunt unica măsură a falimentului lor. Nu pumnii: încăierările, da, acelea sunt într-adevăr comportament de hamal din port. Doar faptele, ele trebuie să vorbească în numele tău. Să ții minte asta.

Vincenzo se ridică brusc. Un vertij neașteptat îl obligă să se așeze înapoi pe scaun. *Zio* Ignazio nu i-a povestit niciodată toate astea.

– Bine, dar atunci nu… Tu…

– Stăpânirea de sine, Vice'. Autocontrolul. Ani și ani la rând am trecut totul cu vederea, însă de uitat, n-am uitat, spune bărbatul. Apoi, ducându-și degetul spre frunte: mi-am întipărit totul aici. Nimic nu uit din tot ce mi-au făcut. Cu toate acestea însă, niciodată să nu le arăți că ești supărat, pentru că mânia te împinge să comiți greșelile cele mai mari. La oamenii de felul ăsta totul trece mai întâi prin stomac. Noi nu suntem așa. Trebuie să lași să-ți crească *cuorna ruri*, coarne tari ca de taur, să nu te uiți nici în stânga, nici în dreapta și să mergi înainte pe drumul tău.

Se privesc în ochi.

– Ai înțeles?

Vincenzo face semn din cap că da.

– În cazul ăsta, să ne întoarcem la lucru.

Ignazio se întoarce la masa de lucru. Nu dă atenție răsuflării greoaie care-i lasă o senzație de apăsare din piept. Ia un teanc de hârtii și o pană de scris, apoi le pune deoparte, întorcându-se să-l privească pe nepotul său, care și-a lăsat capul pe brațele încrucișate pe masă.

Într-adevăr, Vincenzo nu-i este fiu, însă doar pentru că nu e rodul sămânței lui. În schimb, el, Ignazio, este cel care i-a insuflat adevărata viață. Iar un părinte vrea să-și scutească fiul de suferințe și dezamăgiri, chiar dacă știe bine că acestea îl vor ajuta să se maturizeze, să devină mai puternic și mai ager la minte, să-și ascută dinții – cum zic bătrânii din Palermo.

Văzându-l așa, simte cum i se strânge inima. Ar vrea să-i aline durerea, să i-o alunge, însă știe că una ca asta nu e cu putință. Este o lege a existenței, asemenea celei care guvernează ciclul zilelor și al anotimpurilor: fiecare trebuie să poarte pe umeri stigmatul propriei suferințe.

* * *

Întins în pat, Vincenzo privește tavanul luminat de razele lunii. Pometele încă îi pulsează dureros.

Afară s-a stârnit vântul, judecând după cearșafurile întinse la uscat, care se lovesc de grilajul balconului.

Se răsucește când pe o parte, când pe alta.

Slugă, așa îi spusese.

O străfulgerare. Ultima imagine a Isabellei Pillitteri. Și vocea șuierată a mamei ei – ah, cotoroanța aceea! –, care-l numise în același fel: slugă și *portarrobbe*. Se prea poate ca, de fapt, acesta să fi fost motivul pentru care i se întunecase privirea când îl auzise pe Saguto numindu-l la fel. La urma urmei, trebuie să-i mulțumească unchiului că-l trăsese de acolo, altminteri probabil că l-ar fi masacrat sub loviturile de pumn.

Isabella.

Ce-i drept, amintirea ei nu mai doare astăzi. Rămâne însă rușinea, aceea da, și dorința de răzbunare. Oricum, nu ea. Ea e doar o umbră, o fantasmă rătăcită prin noianul de trăiri ale unui adolescent prea mult protejat de propria familie. Nu cu mult timp în urmă a citit în gazetă anunțul căsătoriei ei cu un marchiz, un bărbat cu douăzeci de ani mai în vârstă.

„N-a fost să fie pentru că nu putea și nu trebuia să se întâmple așa."

Vocea lui Ignazio încă îi răsună în urechi. Face o grimasă și, din întuneric, umbrele cearșafurilor răscolite de vântul de afară par să-i răspundă.

Furia nu îi este deloc necunoscută lui Vincenzo.

O poartă peste tot cu el, tăinuită la piept, de ani și ani. O plămădește și o crește cu grijă, ca pe propriul copil.

Deodată, un fulger spintecă noaptea în două.

Nu, el nu-i asemenea unchiului său, care dă dovadă mereu de răbdare, stăpânire de sine și mult curaj.

Curajul, da, probabil că nici lui nu-i lipsește. În schimb, calmul? Stăpânirea de sine? Își atinge locul cu vânătaia. Mda, pentru acestea mai are încă de lucrat.

Are douăzeci și cinci de ani. Este bărbat în toată puterea cuvântului. Și totuși, doarme și astăzi în camera lui din copilărie, într-un pat cu tăblie de aramă pictată.

A studiat, a călătorit prin lumea largă. Are haine de calitate, croite pe măsură. Cât despre familia lui, credea că este printre cele mai respectate din oraș – și

probabil că este, însă nu de toată lumea și nu așa cum s-ar cuveni.

Asta îl supără cel mai mult. Să-și dea seama că niciodată nu se termină, că ceea ce ai nu e niciodată de ajuns. Că, orice ar face, va purta pe umeri un păcat originar pentru care nu are nicio vină.

Acolo, în via dei Materassai, de-a lungul ulițelor din arondismentul Castellammare, familia Florio e bine cunoscută: intermediari, negustori, angrosiști pentru mărfurile din Colonii, persoane demne de toată stima, la care se poate apela cu încredere pentru un sfat asupra unui lot de marfă sau a unei scrisori de garanție.

Însă acela este un adevărat oraș în oraș, este zona portului din Palermo, care are prea puțin în comun cu Palermo de dincolo de Cassaro, ulița mare care, intersectându-se în marea piață barocă Quatro Canti cu via Maqueda – strada pavată pe care și-o doriseră cu orice preț viceregii spanioli –, împarte orașul în patru arondismente: străvechiul Kalsa, acum cartierul Tribunalelor; Albergheria, unde se află Palatul Regal; Monte de Pietà cu a lui piață de alimente del Capo și, în sfârșit, Castellammare, vechiul della Loggia, în care locuiește familia lui.

Deodată, lovește cu putere în salteaua patului. Afară, perdeaua foșnitoare de ploaie măruntă mângâie geamul ferestrelor.

Parcă le vede aievea, toate acele chipuri trufașe care-l sfidează și-i cer să-și plece capul, să cedeze.

Până acum obișnuia să-și întoarcă privirea altundeva. Însă de-acum înainte nu va mai proceda așa. Va sta cu fruntea sus, se va comporta întocmai ca bunul său unchi, care s-a transformat în timp într-o stană de piatră, un bărbat care nu dă nimănui socoteală.

Îi va face să-și înghită vorbele și aroganța, fie ei oameni de rând, de teapa lui Saguto, fie nobili precum familia Pillitteri. Pe toți.

Și-o jură sie însuși, sigilând acea promisiune cu furia acumulată în toți acei ani.

Răbdare, asta e tot ce are nevoie. Răbdare și ură.

* * *

În odaia de alături, despărțită doar de o ușă de cea a nepotului său, Ignazio e încă în picioare. Privește fără țintă, prin furtuna iscată afară.

Deodată, cineva bate ușor la ușă. Întorcându-se, o zărește pe Giuseppina în prag, cu părul despletit și ochii încercănați.

– De n-ai fi fost tu să-l oprești, ar fi dat de nenumărate ori de necaz până acum, spune ea cu o voce joasă, care aproape că se confundă cu zgomotul ploii de afară. Mi l-ai crescut de parcă ar fi fost propriul tău fiu, adaugă ea. Apoi continuă, înghițindu-și lacrimile și, odată cu ele, propria mândrie: Paolo nu ar fi avut grijă de el așa cum ai tu.

Ignazio e surprins. Simte o tresărire neașteptată în adâncul inimii, aflate până azi sub stăpânirea resemnării. Însă nu, nu vrea să ghicească în acele cuvinte ceva ce nu există: Giuseppina este și-n ziua de azi furioasă pentru tot ceea ce propriul soț și soarta i-au hărăzit în viață; și probabil că așa va rămâne pentru toată viața.

Și totuși…

– Eu pe Vincenzo îl iubesc.

„Și pe tine“, spune privirea din ochii lui. „Sunt mereu aici, chiar și așa, cu un pas în spate.“

Femeia încuviințează din cap. Ar vrea să-i spună, să-i mărturisească ceva, însă renunță. Căci resentimentele sunt acolo, ca un stăvilar de piatră între gâtlej și coșul pieptului. Iar certitudinea lor – un alibi pentru a-și justifica propria nefericire.

* * *

Aerul călduț, de primăvară miroase a mare și a sânge.

Ignazio cercetează cu privirea exemplarele de ton trase unul câte unul din vasul de pescuit, victimele măcelului pe mare organizat imediat după sărbătoarea Sfintei Cruci din acel mai 1828. Au ochii larg deschiși, translucizi, afișând parcă o expresie de stupefacție. Pielea în nuanțe argintii e sfâșiată de loviturile de harpon.

În cala vasului în culori întunecate, alte exemplare așteaptă să fie scoase pe mal. Apoi, uriașii pești vor fi târâți în cherhana, legați de coadă și atârnați la

scurs pentru cel puțin două zile, înainte să fie eviscerați.

Se întoarce, căutându-l din ochi pe Ignazio Messina. Îl zărește discutând cu jupânul cherhanalei.

Ignazio este noul secretar, înlocuitorul lui Maurizio Reggio, care a renunțat la post. Îi mărturisise de mai multă vreme că se simțea depășit de amploarea pe care o luase afacerea; în ceea ce-l privea, Ignazio înțelesese de mult că Maurizio nu se mai ridica la înălțimea țelului propus, însă nu voia să-l dea afară după toți anii pe care și-i dedicase firmei. Demisia lui venise ca o ușurare pentru toată lumea: extinderea pe care o căpătaseră afacerile Casei Florio cerea acum implicarea unor persoane cu experiență și mult entuziasm, pe care Maurizio și-l pierduse în timp.

În schimb, Ignazio Messina este uns cu toate alifiile. L-a plăcut de la bun început pe bărbatul acela destul de înaintat în vârstă, însă plin de energie. Și în primul rând i-a apreciat privirea – aparent pașnică, dar care, în realitate, îl scrutează pe interlocutor până în străfundurile minții.

Noul secretar se apropie de el. Are un aer mulțumit pe față.

– Și această a doua ieșire în larg a mers strună. I-am zis lui *don* Alessio să treacă mâine pe la sediu, să ridice banii pentru el și pentru echipaj.

Ignazio murmură un „bine“, punându-și mâna streașină la ochi, ca să-și ferească ochii de lumina orbitoare a soarelui. Pescarii aproape că termină descărcarea. Unii aduc găleți cu apă, ca să spele sângele din cala vasului, alții strâng parâmele.

De acolo, de la rampa pentru bărci, poate vedea coasta până aproape de munții Madonia.

Dedesubt, portul La Cala și orașul, cu ale sale cupole faianțate și ziduri în nuanțe de ocru. Îi vine în minte ziua sosirii pe mare, emoția pe care o trăise zărind orașul care parcă i se oferea, gălăgios și încărcat de promisiuni.

Apoi, viața își schimbase cursul, afacerile crescuseră, și Vincenzo odată cu ele. După toți anii care trecuseră de la pierderea lui Paolo, nici suferința parcă nu mai este atât de sfredelitoare, devenind mai curând o amintire melancolică, o tristețe molcomă, care i se sălășluiește între gâtlej și coșul pieptului, silindu-l să scoată un suspin.

Și totuși, uneori îi simte lipsa, însă mai mult decât orice resimte cu intensitate regretul pentru tot ceea ce a fost odată și nu se va mai întoarce; îl roade amintirea propriului trup plin de vigoare, speranța, entuziasmul, până și fiorii unei iubiri fără speranță, dar care îi pulsa viață în vene.

Îi este dor de odinioară.

Îi este dor de mare.

Un junghi dureros între coaste și stomac îl face să înțeleagă totul. Se simte cuprins brusc de un sentiment de irosire amintindu-și de ruliul bărcii sub picioare, de gustul libertății pe care, în urmă cu treizeci de ani, îl resimțea navigând cu vechea lor tartană.

El, omul vânturilor și al mării, fusese, iată, nevoit să se transforme într-un om al uscatului și al banilor.

Deodată, durerea care părea doar un geamăt al sufletului său neîmplinit se transformă într-o strânsoare violentă, care-i taie răsuflarea. Simte sângele pulsându-i rapid și cu putere în gâtlej. Închizând ochii, se sprijină de brațul lui Messina.

Nu este prima dată când se întâmplă.

– Ce-ați pățit, *don* Ignazio?

Încleștarea din piept se mai domolește, mintea îi redevine lucidă.

– Oboseala, răspunde el pe un top grăbit.

– Munciți prea mult. Sunteți dedicat trup și suflet afacerii și nu apucați niciodată să vă odihniți, spune secretarul, cu un aer sincer îngrijorat. Nepotul Domniei Voastre știe cum să trateze cu clienții. Ați putea să…

– Acestea sunt treburile mele, nu vă privesc, îl întrerupe Ignazio, pe un ton mai repezit decât era necesar.

Celălalt se retrage în tăcere.

Pășind agale, cei doi bărbați dau ocol cherhanalei.

– Mereu mi-a plăcut locul acesta, spune Ignazio cu voce atât de joasă, încât vântul îi poartă vorbele cu el. Acum câțiva ani, când am preluat gestiunea, nu prea dădea randament. Se pescuia puțin pește, englezii plecaseră și banii au încetat să mai ruleze. Apoi, în decurs de doar câțiva ani… și bărbatul pocnește din degete, adăugând: totul s-a schimbat brusc.

Secretarul își rotește privirea de jur împrejur.

– Erau vremuri grele. În schimb, anul acesta și marea a fost generoasă, spune el, făcând semn din cap către clădire, din interiorul căreia se aud voci, bufnituri și clinchet metalic de lanțuri. Apoi adaugă: putem să punem peștele la sărat și să-l vindem pe continent, dincolo de far.

– Așa e.

Ignazio se sprijină de zid. Dedesubt, apa întunecată a mării și stâncile; în față, reflexiile razelor de soare.

Întreaga lui viață fusese așa: o alternare de momente pline de grație cu altele neinspirate, iar el nu putuse să facă mai mult decât să se adapteze fiecărei situații în parte. Poate că de aceea și devenise priceput în afaceri, pentru că se străduise cu toată ființa lui să fie ceea ce nu era.

Se desprinde de zid.

– Acum hai să ne întoarcem la magazin, în via dei Materassai. Mă așteaptă treburi neterminate.

– Păi, *don* Ignazio, e deja după-amiază. Până ajungem noi în oraș se cântă vecerniile.

– Cine are timp să nu-l irosească, vine replica lui Ignazio, care a apucat-o deja în direcția trăsurii. În plus, Vincenzo mă așteaptă ca să semnăm niște acte.

Urcându-se în trăsură, aruncă o ultimă privire priveliștii marine de la cherhanaua din Arenella, cu inima apăsată de dorințe neîmplinite și regrete.

* * *

Când Ignazio deschide ochii, în dimineața zilei de 18 mai 1828, o lumină intensă filtrează prin persianele balconului dinspre via dei Materassai: un cer senin care, acompaniat de cântecul gureș al rândunelelor de sub streașină, vestește sosirea verii.

Se simte sleit. A avut parte de o noapte grea. De la un timp suferă de probleme digestive, care îl fac uneori să nu poată mânca decât pâine și fructe.

Nu-i vine să se scoale, însă trebuie s-o facă. Se împinge în brațe, cu gândul să se ridice din pat, însă îl cuprinde brusc un vertij și se prăbușește înapoi în pat.

Îl doare brațul stâng, dar nu-i nimic neobișnuit, din moment ce obișnuiește să doarmă pe partea lui. Așteaptă puțin, încercând să-și recapete suflul.

Fără să-și dea seama, adoarme la loc.

Se trezește din nou după o oră. O strigă pe Olimpia, slujnica, și o aude sosind cu pași tropăiți.

– Iată-mă-s! *Ccà sunnu!*

Femeia dă în lături obloanele ferestrelor. Soarele dă năvală în cameră, luminând așternuturile răvășite.

– *Don* Ignazio, ce pățirăți? Măiculiță sfântă, sunteți alb ca varul!

Ignazio își înăbușă un acces de tuse, așezându-se cu greu pe marginea patului.

– Nu-i nimic, n-am digerat mâncarea. Ce zici, îmi pregătești o cană cu apă fiartă, dafin și lămâie?

Și își masează cu putere pieptul. Simte că stomacul îi dă în clocot.

Olimpia culege hainele abandonate ici și colo de stăpânul ei de cu seară, prea obosit ca să le mai așeze în ordine. În timp ce potrivește dunga pantalonilor, femeia continuă să vorbească:

– Nepotul Domniei Voastre a trecut adineauri pe aici și a rămas câteva clipe să vă privească dormind. Tare îngrijorat mai era, *mischino*! Dac-a văzut că dormiți, a zis că vă lasă să vă odihniți. Acum e la magazin. Dacă aveți răbdare un minut, vin înapoi cu ceaiul de dafin.

Și se face nevăzută. Rămas singur, Ignazio se ridică sprijinindu-se de noptieră.

Într-adevăr, în picioare poate respira mai bine.

Își bea ceaiul, apoi se bărbierește și se îmbracă de plecare. Mâinile îi tremură.

„Ce-i drept, nu mai sunt un *picciriddo*“, își spune în gând, cercetându-se în oglindă. Are pleoapele umflate, părul cu striații cenușii și mâinile tremurânde. Timpul este asemenea unui creditor care nu acceptă bilete la ordin.

Din bucătărie îi ajunge la urechi vocea Giuseppinei. Se vede treaba că se dusese dis-de-dimineață la piață. Îi place să se ocupe de cumpărături, zice ea. Ignazio știe însă bine că, în realitate, nu are încredere în slujnice.

Tocmai a terminat nodul cravatei când ea apare în cadrul ușii, cu o mână sprijinindu-se de tocul ușii și cu cealaltă pe clanță.

– Olimpia mi-a spus că te simți rău. Să știi că și noi, Vincenzo și cu mine, ne-am spus mai devreme, când am ieșit, că…

– Mă simt bine, o întrerupe pe un ton aspru.

Dă să-și tragă vestonul pe el, însă gestul îi smulge un geamăt de durere. Durerile din braț sunt acum mai dese și mai intense. Îi vine să vomite. Și se clatină greu pe picioare.

Femeia îl susține să nu cadă. După mulți ani, Ignazio și Giuseppina se regăsesc încă o dată îmbrățișați. Bărbatul îi adulmecă parfumul; femeia îi percepe răsuflarea agonizantă.

În coșul pieptului, inima pare să se fi transformat într-o tobă. O durere sfâșietoare îi explodează deodată sub stern.

Ignazio se prăbușește instantaneu la podea. Giuseppina nu-i poate opri căderea, trupul lui greu trântind-o și pe ea la pământ, peste ligheanul plin cu apă, care se face țăndări. Pardoseala e toată o baltă, din care răsar ici și colo fragmente de porțelan.

– Olimpia! urlă din rărunchi Giuseppina. *Olimpia*!

Slujnica își face apariția într-un suflet și-și pune mâinile în cap.

– *Don* Ignazio, măiculiță sfântă! *Chi fu*?

– Ajută-mă să-l punem înapoi în pat!

Însă Ignazio e aproape inconștient, scuturat de convulsii.

– Cheamă-l pe Vincenzo! Dă fuga la magazin și spune-i să vină de îndată!

– *Chi focu ranni,* ce necaz! începe să strige Olimpia. *Chi cosi tinti,* ce nenorocire!

Urletele femeii răsună pe străzi, anunțând o catastrofă.

Giuseppina abia își mai reține lacrimile. Ignazio e alb ca varul, cu pielea scăldată într-o transpirație rece. Îl strânge la piept, apoi îi îndreaptă părul căzul pe frunte. Îi descheie gulerul și-i smulge cravata de la gât.

„Ce se întâmplă oare cu el? Nu, nu e cu putință să moară, el mi-a fost mereu alături, el este…“

– Ignazio! îl strigă cu vocea înecată de lacrimi. Dragul meu Ignazio!

Și începe să plângă în hohote.

Deodată, simte un freamăt, o contracție a degetelor bărbatului.

Ignazio deschide ochii, iar privirile li se întâlnesc. Își deschide degetele și le apropie de fața ei, mângâindu-i obrazul.

O clipă, Giuseppina vede totul aievea: cât, ce, cum, când. Și înțelege instantaneu cât de săracă va fi de acum înainte și cât de bogată a fost până azi, fără să-și fi dat vreodată seama.

– *Zio*! se aude strigătul lui Vincenzo, care dă buzna în cameră și mai mult se aruncă pe podea, lângă Ignazio. *Zio*, ce ai…

Și-și pune palmele pe pieptul unchiului, în timp ce Giuseppina continuă să-l îmbrățișeze, legănându-se înainte și înapoi. Aproape că i-l smulge din brațe.

– *Zio*! Nu!

Nu, strigă din nou, chemându-l pe nume. Nu, nu poate muri, nu el. Ce-o să se facă de unul singur?

Ignazio pare să-l fixeze cu privirea pe Vincenzo. Ba chiar schițează un surâs.

Este momentul în care inima bărbatului cedează.

* * *

Ignazio Messina este însărcinat să comunice decesul lui Ignazio Florio ofițerului Stării Civile. Tot el este cel care-l înștiințează pe notarul Serretta să se prezinte în via dei Materassai a doua zi după înmormântare, pentru citirea testamentului.

Vincenzo, în haine de doliu, așteaptă în salonul înțesat de lume – cunoscuți originari din Bagnara și angajați ai Casei Florio. Într-un colț, îmbrăcată toată în negru, Giuseppina. Îndurerată, ofilită – ea, care întotdeauna a fost o femeie dârză, bătăioasă. De două zile a căpătat obiceiul să intre în camera cumnatului ei, unde mângâie o clipă locul gol din pat, lăsând să-i scape un suspin amar, după care iese. Și apoi din nou, iar și iar.

La sosirea lui Serretta, rudele și angajații Casei se așază în jurul mesei. Toți, mai puțin Vincenzo, care rămâne în picioare lângă fereastră, privind afară. Își ține brațele încrucișate la piept, aparent impasibil.

Lumina intensă de mai inundă pereții, se împrăștie pe tapiseriile flamande achiziționate cu ani în urmă, pe covoarele aduse de căpitanii vaselor care făceau comerț cu Orientul, pe mobilierul din abanos și nuc. Deodată,

Vincenzo realizează că absolut toate obiectele de acolo fuseseră alese de Ignazio.

El fusese cel care reușise se schimbe totul în decurs de treizeci de ani, transformând atât vechea *putìa* într-o afacere prosperă, cât și pe ei în ceea ce erau astăzi.

Familia Florio din Palermo.

Cât despre el, Vincenzo, pe el îl transformase într-un bărbat în toată puterea cuvântului.

Notarul recită sacadat cifre, cote de proprietate, succesiuni și legate pentru nepoții din Bagnara, apoi o sumă donată Mattiei și copiilor ei.

În tot acest timp, Vincenzo a rămas neclintit.

– Ați auzit ce am spus, *don* Vincenzo?

Don Vincenzo. Toți cei din cameră și-au ațintit privirile asupra lui. Acum, el este capul familiei.

Notarul Serretta așteaptă răbdător.

– Da, răspunde Vincenzo.

Știe pe de rost testamentul unchiului. Cu ani în urmă, redactaseră două documente identice, în care fiecare îl nominaliza moștenitor pe celălalt. Există însă o clauză pe care Ignazio a introdus-o de curând. E un semn, un mesaj. Când notarul pronunță codicilul, Vincenzo mai-mai că simte prezența – densă și blândă – a unchiului său materializându-se chiar acolo, lângă el.

„Societatea să-și continue activitatea sub aceeași denumire comercială de Ignazio și Vincenzo Florio."

Semnează fără niciun cuvânt rezoluția de acceptare a moștenirii. Îi întinde mâna notarului. Își sărută pe frunte mama, care lăcrimează. Se apropie de Ignazio Messina, spunându-i:

– Ocupă-te tu de restul actelor. Ne vedem mai târziu la magazin.

Iese.

Picioarele sale par să știe deja drumul.

Cu privirile în pământ, înaintează cu pas hotărât, neluând seama la trecători. Ajunge în port și-și continuă drumul până la capătul cel mai îndepărtat al cheiului.

Se așază pe o margine, la fel ca în urmă cu mulți ani, când îi murise tatăl.

Atunci îi spusese lui Ignazio: „Acum *suntem* singuri.“

„Acum *sunt* singur“, își spune.

O lacrimă – una singură – îi alunecă pe obraz.

„Dacă vine aici, îl înecăm!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Lor da, iar nouă nu? Pentru unii mumă, pentru alții, ciumă!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Unitate de cont specifică Regatului Siciliei, dar şi monedă de aur cu greutatea de 4,4 grame care a circulat în secolul al XIX-lea în acest regat (n. tr.).

„Dumnezeu să-l odihnească!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Cățelandrul a început să latre.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Nu mă atinge, țărănoiule!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Puteți avea toți banii din lume.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Păduchi parveniți. Slugi v-ați născut, slugi veți rămâne pe veci.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Sulf
aprilie 1830 – februarie 1837

Addisari e 'un aviri è pena di muriri.

„Să tânjești și să nu ai e păcat de moarte."

(Proverb sicilian)

În anul 1830, pe tronul Regatului celor Două Sicilii urcă tânărul de douăzeci de ani Ferdinand al II-lea, care se demonstrează a fi adeptul reînnoirii economice și sociale. Este lansată o politică fiscală judicioasă și, mai ales, politica de reînnoire a infrastructurii primește un puternic impuls. Regatul Bourbonilor se transformă într-un loc în care tehnologia și știința sunt valorificate pe scară largă: sunt stimulate industriile metalurgică și mecanică, construcția de căi ferate și de vase militare cu bordaj cuirasat. Este creat primul sistem de pensii din Italia și se pun bazele primei rețele electrice de iluminat public. Printre altele, se caută modalități pentru exploatarea mai eficientă a solfatarelor, rezultatul fiind o confruntare deschisă cu englezii și francezii, hotărâți să achiziționeze sulful la prețuri inferioare celui de piață.

Între 1830 și 1831, în Franța izbucnesc o serie de mișcări revoluționare (odată cu accederea la tron a monarhului constituțional Louis Philippe d'Orléans) și în Belgia, care de altfel își obține acum independența. În iulie 1831, la Marsilia, Giuseppe Mazzini fondează societatea Tânăra Italie, ale cărei țeluri sunt

„independența de străini", „unitatea patriei" și o constituție republicană; în cele din urmă, insurecțiile organizate de adepții lui Mazzini în 1833 și 1834 sunt înecate în sânge.

Sulful. *U' sùrfaru,* în dialect sicilian.

Aurul diavolului.

Bolovani care iscă foc.

Averile blestemate ale negustorilor.

Comoara pe care marii latifundiari au descoperit-o sub propriile picioare, după ce i-au blestemat prezența secole de-a rândul; din cauza sulfului, pământurile erau sterile, exhalațiile emanate nepermițând nici măcar folosirea lor ca pășuni.

Acum, însă, coridoare întortocheate traversau terenurile în toate direcțiile. Încolonați ca furnicile, bărbați în toată puterea, dar și copilandri firavi ieșeau la suprafață purtând coșuri de nuiele încărcate cu bolovani galbeni, care le îndoiau greu spinările.

Haldele sunt cântărite, vârâte în saci și stivuite pentru vânzare.

Încărcăturile de sulf pleacă din Sicilia către restul Europei: în Franța și mai ales în Anglia, care și-a asigurat cea mai mare parte a producției, dar și către nordul Italiei.

Sulful este ars într-o cameră cu pereți din plumb și, cu ajutorul căldurii și al aburului, se transformă în ulei de vitriol – prețiosul acid sulfuric, folosit pentru producerea vopselelor sau în diferite procese chimice, în fabricile care răsar una după alta pe toată întinderea continentului.

Aurul diavolului aduce bogăție. Creează bunăstare și locuri de muncă.

Peste tot. Mai puțin în Sicilia.

Însă sicilienii nu au de unde să știe toate astea.

Nu toți, mai exact.

Soarele abia a răsărit, aducând cu primele raze o lumină străvezie, tăcută, specifică zilelor de primăvară, așa cum se anunță această zi de aprilie a anului 1830.

În via dei Materassai, viața deja forfotește.

Giuseppina ia un pișcot și îl înmoaie în ceașca cu lapte. Câteva firimituri rămân să plutească în lichidul alb.

– Vii acasă la prânz, fiule?

Vincenzo nu-i răspunde. În redingota sobră și cu cizmele lustruite în picioare, pare cufundat în lectura unui mesaj pe care tocmai i l-a adus un curier.

– Ai auzit ce te-am întrebat?

El îi face semn să tacă. Apoi, cu un gest nervos, mototolește hârtia și o aruncă cât colo.

– Fir-ar să fie!

– Ce s-a întâmplat? îl întreabă Giuseppina, făcând un pas spre el? Ce ai?

– Nimic. Nu-ți face griji.

Olimpia intră în încăpere fix atunci.

– Ce facem, strâng ceștile sau nu? întreabă pe un ton aproape cântat.

În clipa următoare însă, zâmbetul îi îngheață pe buze, înțelegând că stăpânul ei e foarte încordat, iar stăpâna casei – peste măsură de îngrijorată. Culege ceștile și tacâmurile și, fără niciun cuvânt, se face nevăzută.

Giuseppina insistă:

– *Cosa ci fu?*

Vocea ei preocupată îl urmărește pe Vincenzo. În mers, poalele rochiei negre foșnesc nisipos pe pardoseală.

– Nimic, am zis, răspunde el pe un ton absent, luându-și paltonul și dându-i în trecere o sărutare grăbită.

– Bine, dar…

– Stai liniștită și vezi-ți de ale tale.

Femeia rămâne cu mâinile încrucișate la piept, privind lung în urma lui. Vincenzo al ei, carne din carnea ei, nu-i mai aparține de mult. Nu lasă nimic și pe nimeni să pătrundă în universul lui – o lume a bărbaților alcătuită din bani și mărfuri.

Singura persoană care îi purtase Giuseppinei de grijă murise în urmă cu doi ani. Iar acum a îmbătrânit.

Cu mișcări lente și cu inima grea, se întoarce să se așeze pe scaunul ei.

* * *

Vincenzo deschide magazinul dis-de-dimineață, întocmai cum făcea unchiul lui. Câteva minute mai târziu își fac apariția și angajații; ultimul intră pe ușă Ignazio Messina, care însă a făcut până la această oră un rond prin port, în căutarea ultimelor noutăți.

Vincenzo îi întâmpină pe toți cu un salut care seamănă mai curând a mârâit. Își cheamă secretarul. Bărbatului îi este de ajuns o privire scurtă ca să înțeleagă că ziua nu începea bine.

– Ce se întâmplă, *don* Vincenzo?

– *Anna* e pierdută, răspunde celălalt, așezat la masa de lucru a unchiului său, Ignazio.

– Măiculiță sfântă, cum așa? exclamă secretarul, lovindu-se cu palma peste frunte. *Chi successi,* cum s-a întâmplat*?*

– Pirații. Ridicase ancora din Brazilia cu nici trei zile în urmă. Probabil că au pornit în urmărirea ei încă din zona costieră, atacând-o în momentul în care s-a angajat pe ruta către Europa.

– Pentru numele lui Dumnezeu! exclamă Messina. Nemernicii aceia ne vor cere o răscumpărare uriașă. O să vedeți! S-au înregistrat morți, au rănit pe cineva?

– Se pare că nu, judecând după informarea de azi-dimineață, răspunde Vincenzo, ridicându-se de la masă și începând să umble de colo până colo prin încăpere. Ticăloși și mișeli, asta sunt! Era o corabie europeană fără escortă și, cum așa ceva nu s-a mai pomenit până acum, au luat-o imediat la ochi.

– Fără doar și poate că așa au stat lucrurile… Ce-i drept, capturarea navei e o veste rea și pagubele noastre vor fi foarte mari. Să privim însă partea bună. De exemplu, ați avut dreptate să-l puneți sub contract pe căpitanul Miloro: e unul dintre aceia care știu bine ce au de făcut, motiv pentru care trebuie să acționăm ca să nu-l pierdem, remarcă Messina. Apoi, sprijinindu-se cu coatele de birou, continuă: am ajuns până în Brazilia fără să cunoaștem rutele cliperelor americane și fără să recurgem la intermedierea englezilor. Ceea ce, una peste

alta, reprezintă o realizare foarte importantă. Carevasăzică, puteți plânge doar cu un ochi, *don* Vincenzo.

– Miloro e dintre cei cu carte, care cunoaște vânturile și curenții marini ca nimeni altul. Nu-i marinar doar cu numele, comentează Vincenzo, bătând ritmic cu degetele în tăblia mesei, peste care stă desfășurată harta Oceanului Atlantic. Nu de încărcătură îmi fac griji eu: într-adevăr, pierderea este mare, însă marfa era asigurată. Cel mai important este că am aflat un lucru: acum putem cumpăra cafea și zahăr din colonii fără să mai apelăm la intermediari englezi sau francezi. În felul acesta, și mărfurile noastre, precum uleiul de măsline sau vinul, pot ajunge de la noi direct în America.

Surâsul de pe fața lui Vincenzo are o undă de amărăciune, pare mai curând o grimasă. Și totuși, chiar dacă aventura aceea s-a încheiat așa cum s-a încheiat, a fost deschis un nou drum. De acum înainte, poate institui relații comerciale cu americanii, și nu doar cu ei. Încărcăturile sale pot ajunge pe calea mării direct în America, la fel ca mărfurile lui Ben Ingham, care a izbutit chiar să-și procure participații consistente la căile ferate care străbat Statele Unite spre Vest, pornind de pe coasta estică a continentului.

Instinctiv, Messina își aruncă privirea de-a lungul coridorului, spre fereastra care dă spre piață: acolo, dincolo de geamuri, Palermo așteaptă ultimele vești, nerăbdător să le întoarcă pe toate fețele, să le interpreteze…

– Și totuși, când o să se afle în târg…

Vincenzo se ridică. Atinge cu degetele inelul lui Ignazio, moștenit de acesta de la propria mamă și pe care Vincenzo și l-a însușit după ce unchiul lui fusese depus în sicriu. Își imaginează cât de mulțumit ar fi fost de rezultatul expediției, închipuindu-și expresia cu care l-ar fi privit, ascunzându-și entuziasmul sub o mască imperturbabilă.

– Când o să se afle în târg, nătărăii se vor bucura la gândul că am pierdut o încărcătură. Cei ascuțiți la minte însă vor căuta să ne imite, meditează cu voce tare Vincenzo, îndreptându-se spre ușă. Să vă duceți mai târziu să faceți sesizare la compania de asigurări. Acum însă, haideți cu mine!

– Unde? întreabă secretarul.

Cum celălalt s-a făcut deja nevăzut, bărbatul abia are timp să-și ia mapa și documentele necesare, urmându-l apoi în grabă pe coridor. Așa se întâmplă uneori – abia reușește să se țină după *don* Vincenzo.

– La cherhana.

* * *

Casa Comercială Ignazio și Vincenzo Florio este de acum mult prea prosperă pentru o casă obișnuită de afaceri din Palermo. Comerț cu mirodenii și bunuri coloniale, o participație într-o companie de asigurări constituită între negustori palermitani și străini, cote de proprietate asupra mai multor piroscafe și vase de marfă. Administrează cherhanalele de ton de la San Nicolò l'Arena, de la Vergine Maria și – de curând – de pe Isola delle Femmine: sunt investiții care, după ani și ani de recesiune, au redevenit profitabile.

Pentru Vincenzo singura cherhana de ton – *la tonnara* – este cea de la Arenella. Marea, adevărata, unica pasiune a lui Ignazio, care ținuse s-o păstreze chiar și în perioada în care pescuitul de ton se afla într-o criză profundă.

„E o chestiune de iubire", obișnuia să spună unchiul lui.

În cele din urmă, și el, Vincenzo, se îndrăgostise de acel loc, ajungând să râvnească la el ca la trupul unei femei frumoase. La fel cum se întâmplă cu unele iubiri care se plămădesc și cresc în adâncul inimii până ajung să nu mai poată fi înăbușite, dăinuind toată viața.

Ignazio Messina coboară primul din trăsură, urmat de Vincenzo. Secretarul se sprijină într-un baston, așa că Vincenzo îl depășește cu ușurință, înaintând cu pas zvelt. Intră în *marfaraggio*, hala principală, vopsită în aceeași nuanță de negru a vaselor de pescuit.

Se îndreaptă spre *trizzana*, hala de reparații a navelor, de unde se ghicește o activitate intensă. Înăuntru, zarvă de voci masculine și un miros greu de mare și alge. Marinarii se pregătesc de coborârea năvoadelor în mare.

– Don Florio, se aude vocea unui pescar care le vine în întâmpinare. Vă aduc un mesaj de la Senioria Sa. Vă așteaptă la capătul rampei, într-un cort.

– *Grazie*, spune Vincenzo, făcându-i semn lui Ignazio Messina să-l urmeze.

– Baronul? întreabă acesta mirat.

– Mercurio Nasca di Montemaggiore în persoană, da, răspunde Vincenzo, trecând pe lângă un grup de bărbați care pregătesc capcanele pentru campania de pescuit de întâmpinare, când se profită de pătrunderea exemplarelor de ton în Marea Mediterană, pentru acuplare. Apoi adaugă: baronul e unul din co-proprietarii cherhanalei, împreună cu mănăstirea San Martino delle Scale.

– Da, știu că e unul dintre proprietari… Totuși, cum se face că v-a dat întâlnire aici? Adică, vreau să zic… îmi pare straniu ca un aristocrat ca el să se coboare până-ntr-acolo, încât să solicite o întâlnire într-o cherhana.

Trec pe lângă un pâlc de meșteri care călăfătuiesc bordajul corăbiilor. Vincenzo, mai înalt cu două capete decât Messina, îl privește de sus în jos, peste umăr. În aer, miros acru de păcură și smoală.

– Încercați să vă imaginați: oare ce-i poate cere un baron unui negustor ca mine?

– Un singur lucru.

– Întocmai, încuviințează Vincenzo, înclinându-și capul în direcția secretarului său. Acum câteva zile am primit un bilet de la Nasca di Montemaggiore: îmi solicita o întâlnire. Și multă discreție.

– Aha. Carevasăzică, zvonurile despre el…

– Sunt reale. I-a ajuns funia la par. Am executat câteva din biletele lui la ordin, iar el a aflat. Acesta-i motivul pentru care vrea să-mi vorbească: caută să afle care dintre noi, bieții muritori, îl putem împrumuta cu bani peșin.

La capătul rampei pentru nave, pardosită cu pietriș și mortar, un cort mare, alb contrastează spectaculos cu fundalul albastru al mării.

Așezat la o masă de campanie, baronul îi așteaptă. E un bărbat între două vârste, îmbrăcat cu veșminte demodate, care arată o anumită înclinație pentru vremurile trecute: cămașă tivită cu dantelă și frac cu margini brodate. În spatele lui, un servitor în livrea; alături, un bărbat cu figură distinsă – probabil consilierul, omul lui de încredere.

De jur împrejur, resturi de năvoade și ancore mâncate de rugină.

– *Signor* Florio.

Tonul vocii este cel al unui suveran care își primește supușii în audiență. De altfel, bărbatul îi întinde mâna, în așteptarea omagiului din partea omului de

rând din fața sa. Vincenzo i-o prinde într-a lui, strângându-i-o cu putere. Bărbatul de viță nobilă își retrage brusc mâna, strângându-și degetele și lăsând-o să se odihnească pe pântece.

Vincenzo se așază pe scaunul liber fără să mai aștepte invitația celuilalt. Apoi se întoarce spre valetul baronului.

– Un scaun și pentru secretarul meu, dacă nu vă e cu supărare.

Celălalt îi dă ascultare.

Fruntea baronului e îmbrobonată de transpirație. Cam abundentă totuși, judecând după faptul că traversează o lună aprilie nu foarte caldă.

– Așadar…

Și se întrerupe.

Vincenzo e impasibil.

– Așadar.

Consilierul murmură ceva la urechea baronului, care încuviințează cu o vizibilă expresie de ușurare, făcându-i semn să continue discuția în locul lui.

– Senioria Sa dorește să vă solicite colaborarea, începe să vorbească bărbatul, aspirând vocalele, ca în graiurile specifice în zona de mijloc a insulei. Domnul baron s-a văzut nevoit să facă față unei serii de cheltuieli neprevăzute, cauzate de conjuncturile economice defavorabile, la care s-au adăugat cele ocazionate de renovarea absolut necesară a palatului Montemaggiore. Așa se face că, momentan, situația fondurilor Domniei Sale este *particolarmente delicata*, traversând o criză temporară de lichidități…

– Cu alte cuvinte, nu mai aveți bani, îl întrerupe Vincenzo, adresându-se direct baronului, care fixează cu privirea întinderea albastră a mării. Înțeleg perfect situația, întrucât și eu, în activitatea mea antreprenorială, sunt expus la o serie de riscuri grave. Vă asigur de întreaga mea compasiune, *signore*.

Baronul își drege vocea. Apoi, cuvintele încep să i se rostogolească din gură fără nicio oprelițe.

– O să vă vorbesc pe șleau, *signor* Florio: da, am nevoie de un împumut. De aceea v-am cerut o întâlnire aici, într-un loc ca acesta. Nu mi s-a părut adecvat să discutăm o înțelegere de afaceri la palat.

Vincenzo nu-i răspunde.

Încet-încet, tăcerea se transformă într-un bloc de sare. Grea și amară.

– Cât?

Consilierul ezită.

– Cel puțin opt sute de uncii. Senioria Sa este dispusă să ofere drept garanție cota de proprietate a Domniei Sale asupra cherhanalei.

Zicând acestea, bărbatul extrage dintr-o mapă din piele mai multe documente și i le întinde lui Ignazio Messina, care începe să le parcurgă cu privirea.

– Va trebui să ne acordați câteva zile, ca să evaluăm valoarea creditului și garanțiile oferite, comentează Messina într-un târziu.

În vocea baronului se simt teama și umilința.

– Eu… Avem cheltuieli foarte stringente și… Mă văd nevoit să vă cer să luați o hotărâre până mâine.

– Până mâine? Ei bine, n-aș fi crezut că sunteți într-o asemenea suferință.

Uimirea lui Vincenzo pare cât se poate de autentică. Se întoarce către Messina, care însă clatină din cap, arătând spre teancul de documente.

„Nu-mi ajunge timpul."

– Vedeți? Și secretarul meu spune același lucru, că nu-i cu putință. O săptămână este minimul necesar pentru evaluarea garanțiilor Domniei Voastre, spune grăbit Vincenzo și, fără să mai aștepte vreo replică, se ridică să plece. Veți afla răspunsul nostru peste o săptămână. Domnilor, vă doresc o zi bună!

Baronul întinde mâna spre el.

– Așteptați! strigă și, prinzându-și consilierul de mânecă, începe să-l scuture. Nu! Pentru numele lui Dumnezeu, nu! continuă aproape strigând. Va fi prea târziu, spuneți-i asta!

Consilierul încearcă să-l liniștească, în timp ce Messina, buimăcit, strânge documentele, schițează o plecăciune și, fără să mai rostească vreun cuvânt, se îndepărtează.

Îl ajunge din urmă pe Vincenzo în fața trăsurii. Preferă să nu vadă umbra de emoție din ochii tânărului.

– Totuși, *don* Vincenzo, nu credeți că ar trebui să… În sfârșit, nu credeți că ați fost prea… încearcă el să-și găsească cuvintele.

– Nu. De vreme ce vrea cu atâta ardoare banii, va face orice ca să-i aibă. Și îi va avea, însă în condițiile impuse de mine.

* * *

– Drept garanție pentru suma solicitată, sunt cedate unelte și instalații pentru activități pe mare și pe uscat, barcazul, ancorele, corpul de clădire, bazinul de colectare, sectorul de mare frontal și depozitele cherhanalei…

Notarul Michele Tamajo citește pe un ton monoton; pare mai curând că intonează o litanie la o slujbă de înmormântare.

În costumul său în nuanțe închise, Vincenzo pare absorbit de un gând tainic. Ignoră bâzâitul unei muște rămase ostatică în încăpere, nu aude foșnetul paginilor și nici scârțâitul scaunelor.

Într-o parte, la o distanță sigură de Vincenzo, baronul Mercurio Nasca di Montemaggiore îl fixează cu o privire încărcată de ură. Are obrajii împurpurați și pleoapele îi atârnă grele. Dacă privirile ar avea puterea să ucidă, atunci Vincenzo Florio ar fi fost deja mort, după suferințe atroce.

– Asta-i tot, spune notarul într-un târziu. Apoi, întorcându-se către baron: sunteți sigur că vreți să semnați?

Celălalt arată către Vincenzo.

– Acest… cămătar nu mi-a dat de ales! spune cu o voce din care se simte ura.

Vincenzo pare să-și dea seama abia în clipa aceea de prezența bărbatului.

– Cămătar, eu? Baroane, instituție de binefacere nu sunt, ce-i drept!

– Nu faceți decât să profitați de starea financiară strâmtorată în care mă aflu, comentează baronul, încrețindu-și buzele. Mă obligați să lichidez tot ce-mi aparține.

– Nu, domnule. Nu mințiți, vă rog! V-am cerut o săptămână ca să evaluez garanțiile pe care mi le ofereați; și bine am făcut, pentru că am constatat că uneltele și instalațiile stabilimentului erau în condiții jalnice. Prin urmare, ca să vin totuși în întâmpinarea cererii Domniei Voastre, m-am oferit să achiziționez cota-parte pe care o dețineți asupra cherhanalei. Drept răspuns, mi-ați cerut să vă plătesc în bani peșin, ca să nu afle creditorii. Ați primit ce-ați vrut. Iar acum aveți curaj să veniți să spuneți că nu v-am dat de ales?

– Nu aveți sânge nobil, iar asta se vede prea bine! Sunteți un individ meschin și lipsit de respect, vine replica celuilalt. Apoi, cu voce șuierătoare: *vous êtes un parvenu insolent*[60]*!*

Vincenzo, care tocmai a apucat pana de gâscă în mână, cu gândul să semneze contractul, se oprește brusc. Nu, nu are importanță că anii au trecut și că, în locul dialectului locului, celălalt a vorbit în franceză. Insulta aceea îl arde drept în inimă – acum și pe vecie.

– Vă puteți retrage, dacă așa credeți de cuviință, murmură pe un ton ca de gheață.

În încăpere se lasă o tăcere grea, apăsătoare, tulburată doar de bâzâitul mușteiului de mai devreme. O picătură de cerneală cade chiar pe locul unde Vincenzo se pregătea să semneze.

Într-adevăr, o știe toată lumea, iar notarul Tamajo nu face excepție: baronul e ruinat. Însă, la fel ca toată lumea, notarul știe și că bărbatul din fața lui este orgolios ca nimeni altcineva.

– Aveți cuvântul, domnule baron, se amestecă în discuție ca să salveze aparențele. Care-i alegerea Domniei Voastre?

Ispita e mare. Probabil că baronul se întreabă dacă nu cumva mai poate rezista o vreme, vânzând ultimele giuvaiere ale soției sau cedând cota-parte asupra cherhanalei către călugării de la San Martino delle Scale, care sunt deja proprietari pe o parte din stabiliment. Cu toate acestea însă, știe foarte bine că monahii au băierile pungii strâmte, în vreme ce giuvaierele soției sunt mai curând un morman de tinichele. Umilit, își reține cu greu un suspin.

– Semnați odată, pentru numele lui Dumnezeu! șuieră el printre dinți. Semnați și dispăreți din fața mea!

Vincenzo semnează cu o buclă caligrafică chiar sub pata de cerneală. Pentru restul procedurilor birocratice, le cedează apoi locul lui Ignazio Messina și consilierului baronului, retrăgându-se în spatele încăperii și urmărind scena cu brațele încrucișate la piept și cu sprâncenele încruntate, cu alura unei păsări de pradă.

Odată actele semnate, Messina vine lângă el.

– Puteați foarte bine să rămâneți la birou, doar aveam procură pentru semnătură. Nu era nevoie să asistați la toată această scenă de prost gust.

Însă Vincenzo continuă să-l fixeze pe Nasca di Montemaggiore.

– Altă dată, poate. Nu astăzi, răspunde. Apoi, întinzând mâna: dați-mi geanta!

– Bine, dar…

Căutătura celuilalt nu admite replică.

Vincenzo se apropie de baronul chircit încă pe scaunul său și lasă geanta să-i cadă peste picioare. Celălalt nu apucă s-o prindă, iar monedele se revarsă pe covor, împrăștiindu-se care-ncotro.

Apoi, Vincenzo Florio iese, în vreme ce baronul Nasca di Montemaggiore, în genunchi, rămâne să-și culeagă banii de pe pardoseală.

* * *

– Încet, încet… Măiculiță sfântă, chiar nu sunteți în stare să aveți puțină grijă cu lucrurile oamenilor?

Agitându-se încolo și-ncoace, Giuseppina încearcă să le deschidă drumul hamalilor de-a lungul coridoarelor noii lor locuințe.

O casă mare, cu parter înalt. Tot în via dei Materassai, însă la numărul 53.

Vincenzo a cumpărat-o de la proprietarul unui magazin vecin, Giuseppe Calabrese. Mai exact, o căpătase în urma unei decizii de *datio in solutum*, pentru o datorie pe care Calabrese nu a reușit s-o onoreze la timp. Pentru că, nu-i așa, afacerile sunt afaceri, iar onoarea nu are niciun amestec.

În realitate, era vorba de două apartamente pe care Vincenzo le-a unit, dărâmând câțiva pereți. De sus, de la nivelul acoperișului, priveliștea se deschide peste portul La Cala, spre orizont, în vreme ce, în partea opusă, vederea dă către oraș și către munții din zare. Cu asemenea priveliști de jur împrejur, Vincenzo și-a propus să construiască pe viitor o terasă, unde să-și petreacă după-amiezile de vară.

Giuseppina se lasă să cadă pe un scaun, mărginindu-se să le arate hamalilor camera în care trebuie depozitate piesele de mobilier. Slujnicele casei se vor ocupa mai târziu de aranjarea lor și de curățenie.

Vincenzo își face apariția în prag.

– Carevasăzică? Îți place, mamă?

– Oho, mai întrebi? E atât de mare… și atât de luminoasă!

Gândurile însă o poartă, mișelește, înapoi la cocioaba din piațeta San Giacomo, apoi la cealaltă casă din via dei Materassai, unde s-a stins Ignazio. Case de închiriat, potrivite mai curând pentru oameni care trudesc cât e ziua de lungă departe de casă.

– E frumoasă, într-adevăr, încuviințează Giuseppina, rotindu-și privirea în jur.

Vincenzo o renovase și-i întărise structurile; schimbase geamurile și ușile, redecorând pereții și tavanurile, pe care le dorise pictate cu imagini florale și fundaluri de cer azuriu. Casa are chiar și apă curentă și un adăpost pentru trăsuri.

– Desigur, nu-i același aer ca la Bagnara, totuși…

– Din nou? exclamă fiul, înălțându-și privirea spre tavan. Cum se face totuși că nu te-ai plictisit să vorbești întruna despre sătucul acela? Înțelege o dată pentru totdeauna: casa noastră e aici. Renunță, te rog, să te mai gândești la case închiriate și la colibele din Calabria. De azi încolo vom locui aici.

Iar Giuseppina se vede obligată, din nou, să-și plece capul: se vede treaba că nici măcar acum nu are dreptul să aleagă unde să-și ducă zilele. Dimpotrivă.

Zilele trecute, când îl întrebase dacă-și permit să cumpere un apartament atât de luxos, Vincenzo își ridicase capul dintre hârtii, privind-o cu o expresie calmă, dar, pe cât de placidă, pe atât de iritată.

– Dar de când îmi ții dumneata socoteala banilor, mamă? o întrebase. Bineînțeles că ne permitem. Nu mai suntem *puti*ări. Chiar ieri am trecut prin vamă toată încărcătura de pe Santa Rosalia și, ce să vezi, nici n-am apucat să scoatem bine marfa din cală, că deja se deschisese licitația pentru lotul de bumbac. (Râde. Cu trecerea anilor – iar acum are deja treizeci –, râsul lui Vincenzo a devenit mai aspru, mai dogit.) Se impune să avem o casă a noastră, demnă de numele pe care-l purtăm. Fii pe pace, mamă, cât voi trăi eu, n-o să duci lipsă de nimic.

Un muncitor îl cheamă pe Vincenzo, care se îndepărtează.

Femeia se ridică de pe scaun, apropiindu-se de una dintre ferestre: de acolo poate vedea o bucată bună din via dei Materassai, ba chiar și o frântură din piațeta San Giacomo.

Ce-i drept, familia lor a parcurs un drum lung.

În timp, chiar și ura pe care Giuseppina o custodea cu sfințenie în adâncul sufletului se mai diluase, dispărând cu totul odată cu moartea lui Ignazio.

Practic, nu i-a mai rămas nimic – sunt doar ea și amintirile ei. Fiul ei – creația ei, rațiunea ei de a fi – s-a transformat într-un soi de insulă în mijlocul oceanului, la fel cum fusese și ea într-o vreme. Știe însă că e momentul să-și ia inima-n dinți și să abordeze un subiect care a început s-o îngrijoreze până-ntr-acolo, încât nu mai poate dormi noaptea. La cei cincizeci și patru de ani ai ei, Giuseppina se simte bătrână și mai are o singură, mare, dorință: Vincenzo să nu rămână singur pe lume. Da, fiecare bărbat are nevoie de o femeie care să-i țină tovărășie, să-i țină patul cald și să aibă grijă de el, să-i suporte toanele atunci când e într-o dispoziție proastă. Și care să-i dăruiască copii – moștenitorii de care Casa Florio are acum nevoie mai mult decât orice.

Tot ceea ce au clădit din nimic Ignazio și Vincenzo nu poate rămâne în voia sorții. Este un patrimoniu ce trebuie custodit și transmis generațiilor viitoare, prin urmare, este nevoie de cineva cu sânge bun pentru toate astea. E nevoie de o femeie cu o educație aleasă, de o *signora*. Fiul ei va trebui să-și întemeieze o familie. E o hotărâre de care va ține cu dinții să și-o îndeplinească. Până una-alta, va trebui mai întâi să aibă o discuție serioasă cu el.

Apoi, la final, ea se va da de-o parte. Cât mai repede.

Își va asuma realitatea cruntă de a fi rămas singură, precum și pe aceea – mai subtilă, dar totodată mai amară și mai dureroasă – de a-și fi negat marea iubire a vieții.

* * *

Seara, la cină, mama și fiul stau la masă, singuri, unul în fața celuilalt, la fel ca în vechea lor casă. Flacăra lămpii scaldă în lumină fața de masă, tacâmurile,

mâinile mesenilor. Olimpia, mult prea bătrână – și prea uzată – ca să mai slujească în casa familiei Florio, a fost înlocuită de o tânără cu obraji pistruiați, care, împreună cu mama ei, se ocupă de bucătărie și de treburile casnice grele.

Giuseppina deschide discuția precaut.

– Vice', voiam să-ți vorbesc.

El își ridică privirea din farfurie. Linia sprâncenelor pare deodată și mai intens marcată decât de obicei.

– Probleme?

– Nu, niciuna. Însă ar putea apărea, de aceea e bine să ne gândim la ele din timp. (Simte un vierme săpându-i adânc în carne, însă trebuie să-și ia inima-n dinți și să ducă la bun sfârșit ce începuse. E o realitate care transcende propria viață, așa trebuie s-o înfrunte.) Ești trecut de treizeci de ani, continuă ea. Apoi, după o pauză: trebuie să te gândești la viitorul tău. Și nu numai al tău.

Vincenzo lasă lingura în farfurie.

– O soție, despre asta vrei să-mi vorbești? întreabă fără să-și ridice privirea spre ea.

– Da.

Giuseppina trage aer adânc în piept. O altă femeie va împărți casa aceea cu ea, va sta la masă cu ei doi, va dormi în același pat cu fiul ei.

Nu, știe că nu va fi o treabă ușoară.

Vincenzo ia paharul cu vin din față și soarbe o înghițitură. Amintirea Isabellei Pillitteri, cu acea curbură mlădioasă a gâtului, își face loc ca o fantasmă în mintea lui, risipindu-se însă într-o clipită, ca și cum n-ar fi fost.

– Știi, a existat o vreme când am sperat din tot sufletul să te aud rostind această frază. Numai că vremea aceea a trecut. (Ochii lui de agat se fixează în cei căprui ai mamei. Însă doar o clipă. Se ridică și, înainte să plece, îi dă o sărutare). Ocupă-te dumneata. Găsește-mi o mireasă potrivită mie, dar care să-ți fie și ție pe plac, care să fie de familie bună și să dețină o zestre pe măsură. Din prag, Vincenzo se întoarce spre Giuseppina, adăugând: diseară nu e nevoie să stai trează și să mă aștepți. Am o întâlnire.

– Cu cine?

– Vei vedea. E o surpriză.

* * *

Pe scările bisericii San Giovanni dei Napoletani se pot zări pâlcuri-pâlcuri de bărbați. Sunt negustori, cei mai mulți cu origini calabreze sau napoletane, însoțiți de fiii lor. Împărtășesc cu toții aceleași origini, aceeași meserie și același loc de trai. Scuza acelei adunări este slujba de vecernie, însă principalul scop este să socializeze, să se privească în ochi, să discute afaceri și să-și șoptească la ureche cele mai noi bârfe mondene.

Discutând vrute și nevrute, bărbații aruncă în stânga și-n dreapta căutături în care nu se întrevede niciun licăr de bunăvoință. Rugăciunea de seară nu pare să fi avut niciun efect asupra lor.

Pufnind, paracliserul murmură un „Oare cum au unii atâta timp de pierdut?“ și închide biserica, lăsând amintire enoriașilor de pe scări ecoul porții trântite zgomotos.

Vincenzo pare adâncit într-o conversație captivantă cu un bărbat cu bărbie pătrățoasă și cu un pronunțat accent calabrez. Par foarte apropiați, fapt care stârnește curiozitatea celorlalți negustori. Spre deosebire de unchiul Ignazio – fie-i țărâna ușoară –, care era întotdeauna afabil cu toată lumea, Vincenzo Florio are un caracter impetuos, obișnuind să țină pe toată lumea la distanță.

„Și totuși, la naiba, omul ăsta știe să joace pe degete pe oricine“, își spun toți.

Vincenzo îi aude: murmure de fundal, ecouri de invidie amestecată cu admirație. Însă atenția lui este acum concentrată asupra bărbatului din fața lui.

– Așa cum vezi, *bagnaroti* și napoletani care fac mic trafic de coastă sunt câtă frunză și iarbă. Însă de ei nu mă interesează nici cât negru sub unghie. Eu țintesc mai departe de atât.

Celălalt, mai scund, dar mai musculos, își rotește privirea de jur împrejur.

– Într-adevăr, mi-ai pomenit câte ceva în scrisorile tale. Spune-mi, atunci, ce anume…

Unui ochi mai atent nu i-ar putea scăpa faptul că între cei doi există o ușoară asemănare, câteva trăsături comune. Frunte înaltă, mâini late și puternice, nuanțele închise ale părului. Și totuși, croiala hainelor și ușoara nesiguranță în

gesturi te fac să ghicești că noul venit nu se bucură de aceeași bunăstare ca a familiei Florio.

Vincenzo îl prinde de cot, conducându-l în direcția palatului Steri.

– Aceasta e clădirea vămii, îl informează. Totuși, nu ăsta i-a fost inițial rostul. La început, a fost palatul unui nobil, apoi a devenit tribunal, după care s-a transformat în temniță pentru eretici, asasini și tâlhari de tot felul. Vincenzo se întrerupe, îndreptându-și atenția către umbra întunecată de piatră care îi domină maiestuos. Într-un târziu, reia, pe un ton coborât: uite ce e, eu nu vreau un Cain în casa mea. Îmi porți dușmănie pentru cele întâmplate între noi în copilărie?

– Poate că ți-am purtat în trecut, nu știu sigur, răspunde celălalt, pe un ton sincer. Din vremurile acelea îmi amintesc, ce-i drept, deznădejdea mamei, foamea și umilința pe care o încercam pentru că trebuia să cerem bani de la rude. Am vândut casa și ne-am dus să locuim la Marsala… Da, eram supărat pe tatăl tău și pe unchiul nostru, cu atât mai mult cu cât toată lumea ne povestea cât de bine vă merge.

– La un moment dat însă, ați început să primiți destul de regulat mici sume de bani, nu-i așa? întreabă Vincenzo, mai mult în șoaptă. Erau de la *zio* Ignazio, care vi-i trimitea pe ascuns, fără să spună nimic nimănui. Am găsit recipisele mandatelor de plată în registrele de acum câțiva ani. Îmi amintesc când tu și mătușa Mattia ați venit la noi, la Palermo. Tata era pe moarte. Știi, a fost un sentiment straniu să știu că am o familie. Mai târziu, m-am întrebat adesea cum ar fi stat lucrurile dacă am fi fost mai apropiați unii de alții. Acum însă nu mai putem face nimic, așa a fost să fie.

Celălalt încuviințează din cap, părând să-i dea dreptate.

– Mama ținea foarte mult la voi. Se gândea mereu la voi, se ruga în fiecare zi pentru tatăl tău și pentru unchiul nostru.

Vincenzo percepe un fior de emoție care i se înfige drept între coșul pieptului și gâtlej. Îl alungă imediat.

– Să ții bine minte un lucru: eu nu sunt unchiul Ignazio. Sunt unul care nu se mulțumește doar cu ceea ce are.

– Nici eu.

În răspunsul acela decis și în tonul hotărât cu care a fost rostit, Vincenzo găsește certitudinea pe care o căuta.

– Te aștept mâine în via dei Materassai. O să ți-l prezint pe Ignazio Messina, care-ți va explica totul. Este un bărbat destul de înaintat ca vârstă, cu multă experiență, iar tu vei fi mâna lui dreaptă, îl informează Vincenzo. Apoi, întinzându-i mâna: pe urmă o să vii la mine acasă. Mama nu știe încă nimic, dar cu siguranță va fi fericită să-l întâmpine pe fiul Mattiei.

Pe chipul lui Raffaele Barbaro, fiul lui Paolo Barbaro și al Mattiei Florio, se conturează în sfârșit un zâmbet.

Străduța cufundată în tăcere invită la tihnă, deși se află la mică distanță de zidurile orașului și de clădirea vămii. Via della Zecca Regia e străjuită de case strâmte, o parte dintre acestea deschizându-se către via dell'Alloro: sunt case liniștite, de mici negustori. Nimic în comun cu palatele nobiliare care le înconjoară.

În camera de lucru a apartamentului de la etaj, întunericul înăbușă încet-încet ultimele pâlpâiri ale amurgului. Toamna anului 1832 înaintează cu pași mari, comprimând zilele și aducând cu sine rafalele reci de *tramontana*.

Patru bărbați.

– Închipuiți-vă deșertul Africii Negre. Arid, dezolant, lipsit de orice speranță. Când și când se mai ițește câte o oază, cu o mică băltoacă și doi palmieri în cruce. Cam așa e și aici: când descoperi o fabrică, ți se pare un miracol. Vincenzo își desface palma, numărând pe degete. Avem câteva fabrici de bumbac, vreo două armurării, o alămărie și o oțelărie. În rest, doar *putìe*, ateliere ținute de un meșter, care are zece-cincisprezece calfe – și asta numai dacă afacerea e prosperă. Cât despre activitatea mea, trebuie să recunosc că noi, Casa Florio, nu avem fabrici: noi facem comerț. Creăm contactele între producători și cumpărători, fie în nume propriu, fie în numele unor terți.

De partea cealaltă a mesei de lucru, Tommaso Portalupi, negustor din Milano stabilit la Palermo de câteva luni, îl ascultă cu luare-aminte. Are părul rărit spre tâmple, ochi de culoarea alunelor de pădure și un nas impozant, străbătut de vinișoare întunecate. Lângă el, fiul Giovanni, copia lui fidelă, dar cu mulți ani mai tânăr.

Portalupi stă sprijinit cu coatele de masă.

– Domnule Florio, și eu sunt un intermediar, la fel ca Domnia Voastră, iar faptul că acum ne aflăm față în față se datorează faimei de care vă bucurați: eu doar am întrebat cine este cel mai bun furnizor de pe piață aici, la Palermo, și mi-ați fost indicat. Misiunea mea este aceea de a găsi aici materii prime care pot fi apoi prelucrate în nord, în Lombardia. Mă interesează mai ales vinul, uleiul de măsline, tonul conservat în ulei, sumacul și sulful. Nu vreau să apelez la negustorii britanici, întrucât mi-ar pune în față marfă din producția țării lor și, de asemenea, nici nu sunt interesat de produsele de slabă calitate cu care unii au încercat să mă îmbrobodească. Prin urmare, spuneți-mi, vă rog, ce mărfuri dintre cele pe care vi le-am enumerat puteți procura și în ce condiții?

Vincenzo schimbă o privire cu Raffaele, aflat pe scaunul de alături. Apoi se îndreaptă de spate, rezemându-se de spătar.

– Puteți cere ce referințe doriți. Eu vă pot procura oricare marfă care se produce în Sicilia. Oricare.

Un clinchet de sticlă lovindu-se de un obiect metalic îl întrerupe. Ușa studioului se deschide.

– Se poate?

În odaie își face intrarea o fetișcană într-o rochie maronie, ducând o tavă cu biscuiți de casă.

– A zis mama să aduc tava aici. Sunt proaspăt scoși din cuptor.

Fetișcana face apoi un pas în spate, cercetându-i curioasă pe cei doi musafiri. Dând cu ochii de Vincenzo, zăbovește o vreme cu privirea asupra lui.

Tânărul, pe care Giovanni tocmai l-a tratat cu un pahar de lichior, se întoarce spre ea. Și rămâne cu privirea ațintită asupra ei.

„Se vede treaba că e o rudă de-a lui Portalupi, poate nepoata sau fiica lui“, își spune în gând. Are aceeași culoare a părului, o cadență similară în voce, ba chiar și un nas la fel de impozant ca al gazdei sale. Mișcările îi sunt discrete, atent reținute. Vincenzo nu e genul de bărbat care să se lase sedus prea des de farmecul feminin, și totuși fetișcana aceasta pur și simplu îl impresionează. Spatele drept, trăsături delicate.

Un lucru e sigur: femeile din Palermo nu au în ochi acea privire sinceră și curajoasă a fetișcanei din fața lui.

Tommaso Portalupi o mângâie drăgăstos pe păr.

– Mulțumesc, copila mea. Acum te poți duce dincolo.

Bărbatul nu reia discuția până când ușa nu se închide în urma fetișcanei.

– Sulf, *signor* Florio. Vin și sulf.

Picior peste picior, Vincenzo își așază palmele încrucișate pe coapsă.

– Desigur. Referitor la sulf… Ce cantități vă interesează și care să fie timpii de livrare?

* * *

În seara aceea, Vincenzo nu se poate abține să nu remarce că Giuseppina, buna lui mamă, e din cale afară de grijulie cu el. La cină, îl servește chiar ea în persoană, îi dă o mângâiere pe obraz, se interesează cum îi merg afacerile.

Tânărul o cercetează suspicios cu privirea.

Acum, seara, resimte oboseala de peste zi. Și-a scos vestonul și cravata; și-a descheiat vesta, iar părul îi stă ciufulit. După o zi de activitate frenetică, poate, în sfârșit, să redevină el însuși.

În cele din urmă, Giuseppina pune tacâmurile în farfurie și o împinge deoparte, cu un gest repezit.

– Fiule, uite ce e. Am reușit să găsesc o tânără care ar putea fi exact ceea ce ne interesează pe noi.

Lui Vincenzo nu-i scapă acel „pe noi“. Ca și cum cea care trebuie să se căsătorească ar fi ea, Giuseppina. Un singur lucru omite femeia: el, Vincenzo, nu are nevoie de o tovarășă de viață și nici de cineva care să-i țină casa: vrea pur și simplu o femeie care să-i dăruiască moștenitori sănătoși și viguroși. De restul se va ocupa Giuseppina, ca și până acum.

– Te ascult, mamă.

– E o fată de familie bună, crescută la mănăstire. Are șaptesprezece ani, este serioasă și respectuoasă. Chiar călugărițele mi-au recomandat-o.

Vincenzo își ascunde fața în pumni.

– Și totuși, ce anume te îngrijorează? Pentru că da, ești îngrijorată, îmi dau bine seama.

Degetele neliniștite ale femeii lasă urme adânci pe fața de masă.

– Familia ei se înrudește pe departe cu prințul de Torrebruna. Cu alte cuvinte, ar fi o căsătorie onorabilă, aducătoare de prestigiu. Mi-au dat de înțeles că ar fi măguliți să-ți ofere mâna ei. Desigur, este o problemă cu zestrea: nu au prea multe de oferit în afara titlului, a unei proprietăți situate undeva înspre Enna și a unei case aici, în oraș.

Se vede că Giuseppina își alege cu grijă cuvintele.

Vincenzo simte că starea de alertă de mai devreme devine tot mai intensă.

– Nu pare ceva peste care nu se poate trece. Dar?

Pentru că – da, îi este limpede – există un „dar"; îl simte plutind în aer, între ei.

– Pun o condiție. Ar vrea să nu mai gestionezi afacerile în nume propriu, ci să-ți angajezi un administrator și să nu te mai ocupi personal de drogherie. Este o activitate pe care nu o consideră suficient de respectabilă pentru titlul lor nobiliar.

Giuseppina amuțește brusc, rămânând în așteptarea unui gest cât de mic, a unui cuvânt.

În schimb, lui Vincenzo nu i se mișcă niciun mușchi pe față. Într-un târziu, își acoperă fața cu palmele și începe să vorbească încet, rar, nevenindu-i încă să creadă ce i-a fost dat să audă.

– Dumneata vrei să renunț la toată munca mea… pentru o femeie?

– Femeie? E doar o copilă, încearcă Giuseppina să bagatelizeze situația. Întâi o iei de nevastă, pe urmă mai vezi tu ce faci. Odată așezat la casa ta, nu-ți va mai putea spune nimeni ce și cum să faci. Tu vei fi cel care ține frâiele.

Însă Vincenzo își lasă capul pe spate, eliberând un hohot de râs, mai curând nervos decât amuzat. Apoi lovește cu pumnul în tăblia mesei:

– Acum? Acum îmi spui asta? exclamă el, cu o amărăciune atât de intensă în voce, încât femeia se alarmează brusc. Îți mai amintești ce mi-ai spus pe vremuri, când încă nu împlinisem douăzeci de ani? continuă Vincenzo, ridicându-și fața din palme și afișând o privire încinsă ca lava unui vulcan. O

mai ții minte pe Isabella Pillitteri? Mai știi când mi-ai spus să mi-o scot din cap, pentru că e o sărăntoacă ruptă de foame? Îți amintești, nu-i așa?

Giuseppina se aștepta la orice, însă nu la una ca asta. Sare în picioare.

– Ce are a face una cu alta? Cea de atunci era fiica și sora unor degenerați care-ți vânau averea.

– În schimb, cei de acum nu fac același lucru, asta vrei să zici? exclamă el, suflându-i în ceafă mamei sale, care, descumpănită, a început să strângă masa. Aceștia nu doar că-mi vor averea, dar își permit să-mi impună și ce să fac, cum să-mi trăiesc viața!

– Nu se poate discuta cu tine, nu-i așa? Fetișcana asta e un suflet curat și pios, o *picciridda* care încă se mai ascunde după sutanele măicuțelor. Te va asculta orbește, indiferent ce i-ai spune să facă: o să fii bărbatul casei, cel care comandă în tot și-n toate. Iar averea va fi a ta și numai a ta!

Vincenzo își îndreaptă degetul spre ea, cu un gest acuzator.

– Răspunsul meu este „nu", atât pentru ea, cât și pentru tine. Ți-am cerut să-mi găsești o soție, nu să mă înrudești prin alianță cu niște calici rupți de foame, care se cred bogați doar pentru că dețin un titlu și care își permit să-mi dicteze condiții.

Giuseppina spumegă de furie. Fusese convinsă că problema era ca și rezolvată, și când colo… Punând teancul de farfurii pe masă, se întoarce spre celălalt, înfruntându-l cu mâinile în șolduri:

– N-ai de gând să mă ierți niciodată pentru ceva ce s-a întâmplat cu cincisprezece ani în urmă, nu-i așa? Chiar dacă, de fapt, n-am făcut decât să-ți deschid ochii, fapt pentru care ar trebui mai curând să-mi mulțumești… Dar tu, nu, nimic: o ții sus și tare că e vina mea. Care vină, mai exact? Mai ții minte cum te-a tratat maică-sa? O, da, fiule, știu totul! Au avut grijă destui să-mi povestească scena aceea rușinoasă din mijlocul străzii! Adevărul este însă unul singur: ești răzbunător și lipsit de inimă, întocmai ca tatăl tău. N-are niciun rost să-mi mai fac sânge rău: voi, cei din neamul Florio, unele apucături le aveți în sânge. Făcând o grimasă, Giuseppina se grăbește să-și încheie discursul cu un: ține-o tot așa, fiule, și o să rămâi singur ca un câine râios!

Vincenzo se abține cu greu să nu se repeadă să spargă vreun vas sau vreo piesă de mobilier. Giuseppina îi citește furia din ochi și se retrage un pas, însă tânărul o prinde de mâini și îi vorbește drept în față:

– Mai bine câine râios decât slugă pe viață pentru o femeie care nu te iubește.

Și o împinge, dându-se câțiva pași înapoi. Femeia se clatină pe picioare, prinzându-se de spătarul unui scaun.

Îl privește pe Vincenzo, însă nu-l mai recunoaște. Clipește des, reținându-și lacrimile care se pregăteau să-și facă drum spre obraji. Giuseppina rămâne nemișcată, chiar și după ce Vincenzo iese din încăpere. Ah, cât de mult și-ar dori ca Ignazio să fie acum acolo, cu ea.

Gândul că fusese atât de crudă cu el îl simte ca pe o săgeată înfiptă între coaste.

Crezuse că, făcându-i viața insuportabilă propriului soț și cultivându-și dușmănia pe care o nutrea pentru clanul Florio, viața ei nu se va amesteca cu a lor. Și-și mai închipuise întotdeauna că va avea un aliat în persoana propriului fiu. În schimb, în seara aceasta a descoperit că laptele matern amestecat cu ură cu care îl hrănise de mic fusese, de fapt, o otravă: ura i se inoculase adânc, până în cea din urmă fărâmă a ființei.

* * *

Strângeri de mână.

Clinchet de cupe cu băutură ciocnite a victorie.

Slujnica servește lichioruri și dulciuri.

– Comparativ cu minereurile de aceeași calitate, sulful pe care ni-l oferi dumneata are prețul cel mai competitiv de pe piață.

Giovanni Portalupi este prins într-o discuție animată cu Vincenzo. Bate darabana pe contractul aflat pe masă, între cei doi.

– Vorbește lumea cum că ați fi proprietarul unei mine, adaugă bărbatul.

– Am luat în administrare o mină de-a baronului Morillo, răspunde Vincenzo, sorbind din paharul cu porto, încântat de discuția cu acest bărbat atât de direct în exprimare. *Domnul* baron nu vrea să-și murdărească mâinile cu munca, preferând să facă bani din arende, așa că…

Giovanni dă din umeri.

– *Pecunia non olet,* cum ziceau latinii. Banii n-au miros – nici că se putea o deviză mai potrivită pentru afacerile cu sulf, nu-i așa?

Hohote de râs.

Atmosfera colocvială este întreruptă de o femeie între două vârste, care se apropie de Portalupi, șoptindu-i ceva la ureche. Are trăsături pronunțate, dar o privire plină de căldură, o combinație stranie de forță și grație.

– Mamă! o cheamă Giovanni. Uite, ți-l prezint pe *don* Vincenzo Florio. Tocmai am semnat cu dumnealui un contract de livrare pentru minereu de sulf. Dumneaei este mama mea, Antonia.

– Bună ziua, doamnă! o salută el, conformându-se etichetei, însă privirea îi alunecă într-o parte, atrasă de o umbră pitită într-un colț. Arătând discret către ea, întreabă: și ea? Cine e?

Giovanni pare să nu înțeleagă imediat la cine se referă celălalt; apoi își zărește sora, rămasă în prag. De obicei, nimeni nu-i acordă atenție.

– Ah! Giulia.

Auzindu-și numele, fetișcana se întoarce spre ei. Obișnuită cu un continuu du-te-vino al diverșilor oameni de afaceri și cu interminabilele discuții despre mărfuri și decontări, a învățat să stea retrasă, în umbră.

– Da, tu. Hai, vino! spune Giovanni întinzând mâna spre ea. Ea se apropie, iar când ajunge în dreptul lor, tânărul o prezintă: ea este Giulia, sora mea mai mare. Și, înclinându-și capul în direcția oaspetelui, continuă: dumnealui este *don* Vincenzo Florio.

Privirea lui Vincenzo alunecă de la unul la celălalt.

– Chiar așa? Nu mi-aș fi închipuit că dumneata ai putea fi mai mare decât el.

– Doar cu doi ani. Prea puțin ca să-i țin loc de mamă, dar suficient cât să-l detest, atât pentru că e bărbat, cât și pentru că e fratele cel mic.

Giovanni izbucnește în râs.

– Asta pentru că pur și simplu eu sunt preferatul mamei.

– Nu, eu nu am astfel de preferințe, se amestecă în discuție Antonia, prinzându-și fiica de braț și trăgând-o cu delicatețe la o distanță respectabilă de cei doi bărbați. Giulia a fost mereu o fire îndărătnică, pe când fratele ei e un

răzvrătit. Nu, nu mi-a fost deloc ușor să cresc doi copii atât de plini de personalitate.

Vincenzo zăbovește cu privirea asupra Giuliei.

– Și totuși, trebuie să fi fost distractiv, nu-i așa?

Tânăra își studiază o clipă unghiile.

– Am fost fericiți, iar asta e suficient, spune ea. Apoi, ridicându-și capul, îl fixează cu ochii ei mătăsoși. Amintirea unei copilării senine este darul cel mai de preț pe care un părinte îl poate face copiilor săi.

Părăsind încăperea, pe Giulia o încearcă un sentiment de ușurare, cu nuanțe dulci-amărui. Cum mama merge spre bucătărie cu un pas înaintea ei, tânăra profită de ocazie ca să privească în urmă.

– Straniu bărbat acest Florio, nu găsești? spune Antonia. Atât de tânăr și totuși atât de bogat. Tatăl tău îmi spunea despre el că ar fi un rebel. Se zvonește că în numai câțiva ani a acumulat o adevărată avere cumpărând pe nimic terenuri de la diverși nobili aflați la strâmtoare. Ba chiar umblă vorba că împumută bani cu camătă.

– *Mon père* nu ar intra în afaceri cu o persoană rău famată, nu crezi?

– Afacerile sunt apanajul bărbaților, fata mea. Prin urmare, au reguli pe care noi, femeile, nu avem cum să le înțelegem…

Un acces violent de tuse o întrerupe din vorbă, obligând-o să se așeze. Iarna, chiar așa blândă cum e cea din Sicilia, este anotimpul cel mai dificil pentru bolnavii de plămâni ca Antonia.

Giulia se apleacă imediat spre ea.

– Te simți rău?

Din camera de dincolo sosește într-un suflet și tatăl fetei.

– Antonia…

Masându-și pieptul, femeia îl liniștește:

– E în regulă. Apoi, mângâindu-l pe obraz, adaugă: De când ne-am mutat aici, la Palermo, mă simt mai bine. Doctorul a avut dreptate, clima blândă de aici îmi prieste.

Tommaso Portalupi oftează.

– L-am invitat pe *don* Vincenzo să rămână la cină, spune el. Apoi, coborând tonul vocii: are multe contacte comerciale, e bogat și se bucură de un bun renume în oraș. Bunăvoința lui ne este de folos. Totuși, dacă nu te simți bine…

Giulia își așază mâna pe brațul lui.

– O să mă ocup eu, dacă mă ajută și Antonietta. Încă nu a plecat, nu-i așa?

Pe chipul bărbatului se așterne o expresie amară.

– Ba mă tem că da, din păcate. Va trebui să te ocupi tu de tot. Apoi, dându-i o sărutare pe frunte: știu că ești capabilă de miracole. Încearcă să aduci unul în seara asta.

Giulia oftează. Oare când o să se învețe minte și să nu mai vorbească gura fără ea? A căutat mereu să fie amabilă și săritoare cu toată lumea. Numai că de prea multe ori s-a întâmplat ca bunăvoința ei să-i aducă mai curând necazuri.

Tusea mamei s-a mai potolit, iar femeia se ridică, sprijinindu-se greu pe brațul Giuliei. Se îndreaptă amândouă spre bucătărie, unde Antonia se lasă să cadă pe un scaun, suspinând.

Giulia își pune șorțul și deschide bufetul. Oare ce să gătească pentru o cină demnă de musafirul de dincolo?

„Ce ar putea oare să fie pe placul lui? Ceva cu un gust nou, intens? Bine-bine, dar ce anume?“

Cu mișcări repezi, începe să caute prin ulcelele și castroanele din debara. Apoi zărește oala cu rasolul preparat cu o seară în urmă.

Brusc, se oprește din căutări.

„Iată. Carne fiartă, pesmet, ou… Asta e. Condimente… da. Frunze de varză obișnuită în loc de varză creață de Milano… hai, că ne descurcăm! Mi-ar mai trebui și niște *mortadella* din ficat de porc, numai că aici, la Palermo, nu se găsește – probabil că nici măcar nu s-a auzit de așa ceva. Nu-i nimic, voi folosi felii subțiri de salam…“

Antonia o privește atent cum prepară rețeta de *mondeghili,* chiftele milaneze. E iscusită micuța ei Giulia. O încearcă un sentiment de vinovăție față de fiica ei, care, iată, deși trecută de douăzeci de ani, nu și-a putut întemeia propria

familie. În plus, în ultimul an, crizele ei tot mai dese de plămâni au impus o îngrijire aproape permanentă.

Tuturor le-a fost greu să renunțe la Milano, la siguranța lor financiară și la frumoasa lor casă din apropiere de Navigli. Și totul din cauza ei. Încet-încet, boala i se impregnase atât de adânc în trup, încât frigul și ceața îi deveniseră cu neputință de suportat. Avea nevoie de lumina și căldura soarelui ca să trăiască.

Acum, Antonia se simte vinovată pentru că, odată cu ea, toți membrii familiei s-au văzut obligați să-și dea viața peste cap, mutându-se aici, în acest oraș care, într-adevăr, e frumos, dar la ale cărui cutume este, în același timp, foarte greu să te adaptezi – un loc în care cea mai neagră mizerie conviețuiește laolaltă cu fastul demn de marile curți europene pe care îl afișează cei de viță nobilă. Îi este și ei dor de Milano, cu atmosfera lui liniștită, străzile înțesate de prăvălii și ateliere, cu solemnitatea palatelor din centru. Îi lipsesc miresmele și gusturile orașului, ba chiar și vălul matinal de brumă care estompează conturul peisajelor și atenuează zgomotele. Era obișnuită cu o frumusețe mai sobră, cu trăsături umbrite; nu cu una opulentă, trivială, excesivă, precum cea descoperită aici, la Palermo.

Însă așa a fost să fie, iar copiii săi au fost nevoiți să se adapteze situației. Desigur însă că, în vreme ce Giovanni lucrează cot la cot cu tatăl său, Giulia e constrânsă să stea în casă cu ea, puține fiind ocaziile când și-a putut da frâu liber propriilor plăceri. Și totuși, Dumnezeule mare, nu asta era oare soarta tuturor fiicelor care rămân să aibă în grijă propria familie? Nu este oare datoria lor să-și vegheze părinții la bătrânețe?

Pe de altă parte, afacerile se mișcă greu aici, la Palermo: puține cunoștințe, multă neîncredere. Orașul este o piață de afaceri închisă, ținută strict sub control de către cei familiarizați cu acest gen de piață. De altfel, acesta este și motivul pentru care soțul său l-a invitat pe bărbatul de dincolo să rămână la cină.

La masă, Florio se dovedește un musafir cumsecade, însă deloc vorbăreț. Ce-i drept, discută despre afaceri cu Tommaso și Giovanni. La un moment dat însă, se întoarce pe neașteptate către Giulia.

– Carevasăzică, dumneata ai gătit cina?

Tânăra e descumpănită de o întrebare atât de directă.

– Da. Nădăjduiesc să fie pe placul Domniei Voastre…

– Totul a fost delicios. Cu siguranță nu e deloc ușor să încropești o asemenea cină într-un timp atât de scurt. Alte femei probabil că s-ar fi pierdut cu firea… comentează Vincenzo. Apoi, râzând încet: mama mea, de exemplu. Slavă Domnului însă, avem o bucătăreasă care se ocupă de astfel de sarcini.

Plecându-și fruntea, Giulia îi adresează un surâs de mulțumire.

Surâde și acum Giulia. Numai că e un zâmbet diferit, care se diluează treptat sub adierea unei stări de neliniște.

Bărbatul acela, Florio, a zăbovit toată seara cu privirea asupra ei. Ocheade scurte, desigur, frânturi de priviri furate, niciodată dincolo de pragul cuvenitului respect, ce-i drept, însă nici departe de acea limită.

De când se știe și-a dus existența într-o lume a bărbaților, învățând încă din adolescență să se țină la distanță de cunoștințele tatălui sau de prietenii fratelui ei.

Și totuși, acum se simte confuză: până azi, nimeni n-a mai privit-o în felul acela.

Se răsucește sub așternuturi.

* * *

Nu departe de odaia Giuliei, trecând prin fața camerei lui Giovanni, nici Antonia Portalupi nu reușește să adoarmă.

Imaginea musafirului din seara aceasta nu-i dă pace: desigur, a afișat un comportament plin de curtoazie, un adevărat gentilom, dar cu toate acestea prezența lui a tulburat-o. Chiar și acum, cu mintea între somn și veghe, nu izbutește să-și dea seama ce anume o neliniștește la bărbatul acela. Mai devreme i-a mărturisit temerile soțului său, însă singura reacție a lui Tommaso a fost să dea din umeri.

– Nu mi s-a părut nimic straniu la el. La urma urmei, Giulia a noastră e o tânără plină de grație, prin urmare, e cât se poate de normal ca un bărbat să o admire din priviri. Iar dacă îi va face curte, cu atât mai bine pentru noi: grație

ei, vom putea beneficia de livrări la prețuri mai avantajoase. Pe urmă, Giulia știe foarte bine că e de datoria ei să aibă grijă de tine.

* * *

Adierea mării e asemenea unei respirații calde, care pătrunde prin deschiderile înguste ale ulițelor. Înaintează în valuri lente, insinuându-se în fiecare casă prin crăpăturile de la tocul ușilor și de la ferestre.

Deși abia se luminează de ziuă, Vincenzo se află deja în via dei Materassai, la magazin. S-a retras în biroul din spate, însă spațiul i se pare prea strâmt. E clar că trebuie să închirieze un apartament pe care să-l transforme în sediul firmei, așa cum procedase Ben Ingham.

Gândul că va trebui să plece din locul acela atrage după sine alte și alte plăsmuiri ale minții, care se întrepătrund pe fundalul hărții câmpului cu sulf a baronului Morillo, desfășurată pe masa din fața lui.

Se revede cu ani în urmă, stând lângă același birou de acum, în spatele căruia atunci stătea așezat *zio* Ignazio. În fața lor, cu pălăria pe genunchi și un aer abătut, un bărbat.

– *Don* Florio, n-are rost să ne mai învârtim după deget. N-am bani să răscumpăr biletul la ordin pe care l-am semnat.

Ignazio oftase adânc.

– *Don* Saverio, și noi cum să facem acum? V-am îngăduit deja o amânare. Nu-i cu putință să continuăm așa, asta știe și Domnia Ta.

Celălalt încuviințase din cap.

– *Pi' chisto vinni apposta,* de aceea am și venit în persoană de la Girgenti. Am o încărcătură mare de *sùrfaru* pe care nu pot cu niciun chip s-o vând, pentru că n-am cum s-o duc până la mare, în port, și nici nu vrea nimeni să vină să o transporte.

– Păi, de ce?

– *Sanno c'un hajo picciulo pì pagari,* știu că n-am parale ca să plătesc.

– Și cum se face că aveți o asemenea încărcătură? Vreau să spun, sulful nu se găsește chiar pe toate drumurile.

Celălalt își desfăcuse larg brațele.

– Un teren de-al muierii: lovești cu vârful bocancului în pământ și dai de pucioasă. Nici să pasc caprele pe el nu-i bun: se otrăvesc și cad moarte.

– Măcar e de calitate?

– Pur, curat. Ca s-o zic pe-a dreaptă, zici că-i abia scuipat acolo direct din infern, comentase bărbatul. Apoi, împreunându-și mâinile: rogu-vă! Dacă ordinul de plată ajunge pe masa judecătorului, ajung direct la ocnă.

Unchiul și nepotul schimbaseră o privire. Gândul le fugise amândurora la partenerii lor de afaceri francezi.

– Voi veni eu să văd ce-i cu sulful de acolo, spusese Vincenzo. Dacă-i așa de bun cum spuneți, îl rechiziționez și rup biletul la ordin în fața Domniei Tale.

Așa se și întâmplase.

Încărcătura fusese plasată la Marsilia, pentru o valoare de trei ori mai mare decât cea a biletului la ordin. Iar după ce unchiul lui murise, Vincenzo cumpărase terenul.

Nu mult după aceea, sulful devenise unul dintre elementele cele mai importante în bilațul Casei Florio.

Gândurile zboară pe aripi de amintiri, se descompun și se reînfiripă în altele.

Pierdut în gândurile lui, Vincenzo își învârte pe deget inelul unchiului Ignazio.

Unchiul. Mama. Oare ce ar fi avut de spus el, Ignazio, despre obstinația cu care Giuseppina îi caută o soție din rândul fetișcanelor – unele, copile de-a dreptul – de viță nobilă, din familii în care verișorul se însoară cu verișoara, iar unchiul, cu nepoata și care nu strălucesc deloc ca inteligență, de cele mai multe ori nici ca frumusețe. „Au sânge putred, întocmai ca piesele de mobilier care le decorează casele…“

– Vincenzo?

Pierdut în meditație, nu băgase de seamă că, între timp, în magazin veniseră și vânzătorii, și Raffaele, care nu doar că intrase în birou, ci era chiar acolo, în fața mesei lui de lucru.

Dezmeticindu-se, Vincenzo își privește lung verișorul. Într-adevăr, îl aștepta ca să-l pună la curent cu stadiul achiziționării unui teren pe care intenționează să construiască un depozit de vinuri.

Fără niciun cuvânt, Raffaele desfășoară pe masa dintre ei, peste harta solfatarei, o alta, de data aceasta a zonei costiere din Marsala. Vincenzo o studiază cu luare-aminte.

– Mă interesează să avem acces direct la mare, pentru că străzile de acolo sunt mai curând poteci de pământ, iar carele mari de marfă nu pot circula pe acolo, spune el într-un târziu. Nu ne permitem să aruncăm banii pe transportul cu căruțe și teleguțe. Vreau ca butoaiele să ajungă de la depozit direct în cala navelor. După o scurtă pauză, Vincenzo fixează cu degetul un punct de pe harta din fața lui. Aici, între stabilimentele lui Ingham și Woodhouse… Acesta este cel mai potrivit loc.

Raffaele începe să caute printre notițele sale.

– Contrada Inferno, carevasăzică. Două *tummini*[61] de teren, amplasate chiar în spatele unui dig natural. Se vinde cu șaizeci de uncii, numai că există un precontract pe numele unui anume baron Spanò…

– Prostii! Blochează-l imediat, ba chiar poți plăti achiziționarea în avans, dacă e necesar. Vinul de Marsala e la mare căutare în perioada aceasta și ar fi păcat să ratăm ocazia construirii unui depozit acolo. Ai să vezi, în scurt timp prețurile terenurilor vor ajunge la stele.

În clipa aceea, unul din vânzători intră, anunțând sosirea unui vizitator.

Giovanni Portalupi.

Raffaele îl întâmpină cu o strângere viguroasă de mână. De dincolo de masa lui de lucru, Vincenzo se limitează la un salut din cap. Apoi îi face semn să ia loc.

– Domnule Portalupi, vă ascult!

Giovanni își așază pălăria pe genunchi.

– Sulful achiziționat de la dumneavoastră înregistrează un succes uriaș în rândul clienților noștri. Tatăl meu și cu mine am dori să mai contractăm o încărcătură.

Vincenzo își sprijină bărbia în pumn.

– Spuneți-mi cantitatea și prețul pe care sunteți dispuși să le oferiți și putem discuta.

Giovanni îi informează asupra condițiilor, însă Vincenzo îl lasă pe Raffaele să răspundă. Cei doi se înțeleg imediat.

– Prin urmare, credeți că în decurs de o săptămână veți ști să ne spuneți dacă puteți face rost de această cantitate? întreabă Giovanni, pe picior de plecare, întorcându-și privirea către Vincenzo.

– A, da, desigur, răspunde Vincenzo, ridicându-se. De fapt… știți, având în vedere că v-ați mutat de curând aici, în oraș, mă gândeam să vă fac o propunere. Spuneți-mi, ați fost vreodată la teatru, la Teatrul Carolino, vreau să spun? E la câțiva pași de bisericile San Cataldo și Santa Caterina, nu departe de piața Quattro Canti…

Descumpănit, celălalt îl fixează cu privirea.

– Ca să fiu sincer, nu, n-am fost încă.

– Peste câteva zile va fi acolo o reprezentație. Dețin acolo o lojă și mi-ar face plăcere să fiți oaspetele meu. Domnia Ta și sora dumitale, desigur.

Giovanni e surprins, însă nu și naiv. Înțelege totul din zbor.

– Cred că Giulia va fi încântată să onoreze invitația. Vă voi aduce la cunoștință răspunsul cât mai curând posibil.

După ce vizitatorul s-a făcut nevăzut, Raffaele exclamă:

– Hei, pe mine nu m-ai invitat niciodată la teatru!

Însă în vocea lui se citește o malițiozitate amuzată: îl tachinează.

– Dacă ai nevoie, îți împrumut loja când vrei. Cât despre invitație… tu nu ai *minne*[62], Raffa'. Acum însă, hai, trebuie să ajungem la Camera de Comerț!

* * *

Giulia Portalupi este asemenea unei mări calme, care ascunde însă un suflet măcinat de neliniști.

După spectacolul de la teatrul Carolino, Vincenzo găsise în mai multe rânduri pretexte să o întâlnească. Nu fusese deloc dificil: Giovanni, fratele ei, îngemăna de minune recunoscuta lui mentalitate de om practic cu o pronunțată înclinație către plăcerile mondene. Pe de altă parte, Vincenzo îl prezentase membrilor Camerei de Comerț din Palermo, punându-l în legătură

cu un căpitan de vas care să asigure transportul pentru mărfurile familiei – vas asupra căruia, de altfel, Vincenzo deține o cotă-parte.

Nu o dată se întâmplase ca la mesele de afaceri organizate în casele unor negustori, Giovanni s-o aducă cu el și pe Giulia, pretextând că, pe de o parte, el nu era căsătorit, iar, pe de altă parte, tânăra nu avea nici prietene, nici ocazii de a lua contact și cu alte persoane decât cu membrii propriei familii. O descrisese – cu delicatețe, dar în termeni fără echivoc – în culorile unei nefericite fete bătrâne.

Lui însă, lui Vincenzo, îi face o cu totul altă impresie.

Într-adevăr, uneori are sentimentul că Giovanni mai-mai că i-o aruncă pe sora lui direct în brațe. Cum-necum, tinerelul acela cu accent străin aranjează lucrurile în așa fel încât cei doi să se regăsească întotdeauna alături la masă. Un subterfugiu care, în mod absolut evident, pe Giulia n-o încântă deloc.

Tumultul gândurilor îl face să scuture din cap, smulgându-i un râs cinic. Carevasăzică, Giovanni se crede meșter în urzeli, dar în realitate e doar un mucos care se joacă de-a oamenii mari. Folosindu-și sora pentru a-l atrage în mrejele familiei Portalupi este o strategie cât se poate de proastă – își spune –, pentru că el nu este interesat să-i facă curte Giuliei sau să-i fie amorez.

Și totuși, ea, Giulia, este o femeie pur și simplu surprinzătoare.

Nu-și pleacă privirile când cineva îi vorbește, nu se pune pe murmurat rugăciuni pentru te miri ce, nu dă semne de plictiseală atunci când bărbații discută afaceri, așa cum a făcut dintotdeauna Giuseppina, de exemplu. Dimpotrivă, urmărește discuțiile cu atenție, iar acest aspect pur și simplu îi stârnește curiozitatea. Este genul de femeie care pricepe valoarea banilor, străduindu-se să înțeleagă cum se câștigă acești bani. A mai observat, de exemplu, că fruntea Giuliei se încrețește atunci când ar vrea să intervină, dar se vede obligată să-și înghită cuvintele și să rămână tăcută.

Și a mai înțeles un lucru: prezența lui îi creează un vizibil disconfort.

„Cu atât mai bine“, își spune.

După Isabella, în viața lui nu și-au găsit locul alte femei, cu excepția unor pasiuni trecătoare și a unora interesate mai mult de banii lui. Trupuri fără chip, imagini fără nume. Nici chiar acum, când mama se dă de ceasul morții să-i

găsească o soție, Vincenzo nu se întreabă cum va arăta sau ce fel de femeie îi va fi aleasa. Se vede doar pe el însuși intrând cu fruntea sus într-o familie de viță nobilă. Și nici că-i pasă dacă acest lucru se va întâmpla grație unui titlu cumpărat împreună cu femeia care i-l va aduce drept zestre.

Și totuși…

Și totuși, imaginea Giuliei Portalupi îl zgândăre și nu neapărat datorită frumuseții ei. Dimpotrivă, Giulia nu e o femeie frumoasă. Dar îl intrigă cu buzele ei subțiri, care desenează expresii stânjenite, cu mâinile ei mici închise în pumn și cu ochii ei care, atunci când îl fixează, scânteiază viu, lăsând să transpară nuanțe de sfidare, de incredulitate, de dezaprobare, de surprindere sau pur și simplu de interes. Într-adevăr, pe Giulia o poți citi ca pe o carte, spre deosebire de acel nătăfleț de frate al ei, care se pretinde *u' scaltro*, intrigant.

Toate aceste gânduri i se învârt lui Vincenzo prin minte în timp ce se întoarce agale spre casă, cu mâinile în buzunare și cu ochii căutând primele stele ale serii.

Intrând în casă, slujnica se repede să-i ia vestonul și pălăria, anunțându-l că cina va fi servită în scurt timp. În salon, își găsește mama pregătindu-se să coasă ceva.

– Te-ai reapucat de cusut, mamă? o întreabă după ce îi dă o sărutare de bun-găsit.

– Doar n-o să te las să umbli cu cămășile găurite, nu-i așa? Pentru că aceste *picciuttedde* pe care le-ai angajat nu se pricep să cârpească haine.

Vorbind, Giuseppina își îndepărtează cămașa de ochi, care de bună seamă au început să-și arate capriciile, pentru că vederea femeii nu mai este la fel ca odinioară.

– Slujnicele acestea s-au aflat în serviciul unor case nobiliare, mamă. Știu să cârpească foarte bine o cămașă. Problema este că dumneata le pretinzi mereu să refacă sau să rearanjeze lucrurile prin casă.

– Da-da, ba bine că nu! Fetele din ziua de azi nu se pricep la treburile casei. Nu-s în stare să pună pe picioare și să țină o familie. Ehe, când aveam eu cincisprezece ani, îmi lustruiam patul de alamă cu nisip și nu mă mai plângeam atâta că mi se crapă mânușițele, ca astea din ziua de azi.

Vincenzo o lasă să aibă ultimul cuvânt. Se afundă într-un fotoliu, relaxându-și corpul, și închide ochii.

Își imaginează două mânuțe plămădind cu îndemânare chiftele milaneze cu nume straniu și gust intens.

* * *

Giovanni Portalupi s-a oprit la intrarea către stalurile teatrului Carolino, privind de jur împrejur. Lângă el, sora sa își face vânt cu un evantai.

Teatrul e plin ochi, de la aristocrați locali până la plebei care ocupă locurile de la galerie într-o zarvă asurzitoare de voci. Unii mănâncă, o țigancă își oferă serviciile chiromantice, ba chiar și un sacagiu se învârte încoace și-ncolo.

– N-ar fi trebuit să accepți invitația fără să mă întrebi și pe mine dacă sunt de acord. Procedezi mereu așa, deși știi că mă deranjează teribil, comentează Giulia. Apoi își duce batista la nas, adăugând: e foarte cald aici și miroase îngrozitor. Pe vremea asta e un adevărat chin să stai într-un spațiu închis ca acesta.

– Fir-ar să fie, Giulia, chiar nimic nu ți-e pe plac azi? Dacă-mi amintesc bine, când ai venit prima dată aici, cu mine și cu *don* Florio, erai mult, dar mult mai îngăduitoare, vine replica lui Giovanni, care continuă să scruteze mulțimea. Chiar așa, mă întreb pe unde umblă totuși dumnealui, că spectacolul stă să înceapă.

Tânăra strânge brusc evantaiul. Nu doar căldura și miasma de sudoare o irită.

– Bine că ai adus vorba. Felul în care mă privește acest Florio nu…

– Ar trebui să fii fericită, zău așa. Este un bărbat avut, iar tu nu mai ești chiar un crin în floare. Ai douăzeci și patru de ani și nu e de ici, de colo ca o fată mare de vârsta ta să se bucure de atenția unui asemenea bărbat. Ba chiar i-ai putea arăta un pic de recunoștință și chiar ceva mai multă bunăvoință, dacă tot am ajuns până aici. Nu una exagerată, desigur… ci așa, în limitele decenței. La urma urmei, e un intermediar excelent pentru mărfurile noastre, iar tata e foarte mulțumit să facă afaceri cu el.

Într-un amestec de furie și umilință, tânăra îi răspunde pe un ton iritat:

– Mi-e rușine de rușinea ta. Eu nu sunt o încărcătură de sulf, Giovanni, așa să știi, și n-am deloc de gând să mă supun planurilor tale. Dacă tata ar afla de această conversație a noastră s-ar înfuria foarte tare. Cât despre mine, oare ai uitat că trebuie să rămân să am grijă de mama? Ca să nu mai pomenesc de faptul că acest nou prieten al tău nu-mi place. E un tip materialist și… lacom. Când privește pe cineva, pare că-l cântărește ca și cum ar vrea să-i stabilească un preț. Numai că noi nu suntem mărfuri, suntem oameni.

– Ești convinsă? comentează Giovanni. Apoi, arătând către o damă înveșmântată într-o rochie din mătase de China, cu un medalion de doliu la gât, postată ostentativ la o lojă, continuă: uită-te la ea, este ducesa Alessandra Spadafora. Văduvă, lăsată de izbeliște de familia răposatului soț, s-a trezit de azi pe mâine fără nicio lețcaie. Ingham i-a pus sechestru pe bijuteriile de familie, iar ea a acceptat să-i devină amantă în schimbul răscumpărării.

– Dar… cum e cu putință?

Giovanni pare amuzat de aerul ei scandalizat.

– Toată lumea are un preț, surioară dragă. Toți. Chiar și tu, care ai prefera să stai cât e ziua de lungă cu nasul în cărțile tale franțuzești… chiar și tu ai un preț.

– Vă rog să mă scuzați pentru întârziere.

Cei doi se întorc.

Vincenzo aștepta în spatele lor de suficient de mult timp, încât să prindă o bună parte din conversație.

– Oh, la țanc! exclamă Giovanni, al cărui rânjet mai mult se ghicește din penumbra în care s-a cufundat brusc sala teatrului. Mă temeam că te-ai răzgândit. Ar fi fost destul de stânjenitor, cu atât mai mult cu cât chiar dumneata ne-ai invitat în loja personală.

– Am avut de rezolvat o problemă la magazin și a durat mai mult decât prevăzusem. Acum însă, haideți, urmați-mă, îi îndeamnă Vincenzo și, deschizând drumul, îi conduce către loja pe care – deși n-o va recunoaște în ruptul capului – a obținut-o tot *aliud pro alio*, în schimbul unei datorii neachitate. Le face semn să se așeze și, apropiindu-se de balustradă, comentează: hm, s-ar zice că întreg Palermo s-a strâns aici.

– Cam așa ceva. Oricum, spectacolul se pare că întârzie. Se zice că a fost o încăierare la cabine, în urma căreia unul dintre cântăreți va fi obligat să joace de acum încolo numai roluri feminine…

Râd amândoi. În schimb, Giulia se lasă să cadă pe scaun, cu gura pecetluită într-o tăcere obstinată. Într-adevăr, într-o anumită privință, Giovanni are perfectă dreptate: și-ar dori să fie acasă, printre cărțile ei, și nu acolo, într-un loc care seamănă mai curând a obor de vite decât a teatru.

În timp ce Giovanni se așază pe locul din stânga surorii sale, Vincenzo ia loc pe cel din dreapta, atingându-i în trecere monturile degetelor înmănușate, sprijinite de brațul fotoliului. Tânăra își retrage mâna cu un gest brusc.

Dinspre scenă se aude o voce, iar cortina se dă în lături. Începe spectacolul.

* * *

Opera nu pare să fie pe gustul publicului. Zarva din staluri și de la galerie e atât de puternică, încât acoperă vocile cântăreților.

– Prea cald și prea mulți spectatori cu prea mult vin la cap, încearcă Giovanni un joc de cuvinte. Apoi, arătând spre coridor: plecăm?

Vincenzo pare să fie de acord.

– Am putea face o plimbare, dacă sora dumitale nu e prea obosită, desigur. Caleașca mă așteaptă în piață, lângă biserica La Martorana.

Giulia încearcă să se scuze:

– Ca să fiu sinceră, aș prefera…

Însă Giovanni n-o aude sau alege s-o ignore:

– Excelent! În regulă, să mergem! Aici aerul a devenit de nerespirat.

Și părăsește brusc loja.

Ea n-a observat schimbul de priviri dintre cei doi.

O căutătură complice, ca-ntre bărbați.

– Giovanni, așteaptă… vrea ea să-l oprească, însă fratele său e deja departe.

Vincenzo îi oferă brațul.

– Vă însoțesc eu, dacă-mi permiteți.

Giulia mai-mai că spumegă de furie. O dată, pentru că Giovanni a lăsat-o în voia sorții și, în al doilea rând, pentru că nu vrea să rămână în compania unui

bărbat pe care abia dacă-l cunoaște, în special a unuia de teapa acelui Florio.

– Nu pot să înțeleg ce a fost în mintea fratelui meu de m-a abandonat aici. La urma urmei, caleașca este a Domniei Voastre, așa că nu el era cel care trebuia să se ducă să-l anunțe pe surugiu.

– Eu nu sunt un lacheu, chiar dacă mulți cred asta și-n ziua de azi.

– Dar nici fratele meu nu este.

Giulia dă roată fotoliului, căutând să treacă pe lângă Vincenzo. Vrea să plece cât mai departe de locul acela și poate că ar reuși dacă mâinile bărbatului n-ar prinde-o de umeri chiar în prag. Degetele lui aspre se plimbă pe umerii goi ai Giuliei.

Tinerei i se taie brusc răsuflarea și nu mai izbutește să scoată niciun cuvânt. Ar trebui să se întoarcă, să-l pălmuiască și să înceapă să țipe. Într-adevăr, așa s-ar cuveni, însă nu e în stare s-o facă; și nu doar pentru că-i este frică de el.

Deodată, Vincenzo o trage într-un colț umbrit al lojei, la adăpost de priviri indiscrete.

Oare ce sentiment o încearcă pe Giulia în clipa în care buzele lui Vincenzo îi ating ceafa. Când îi forțează propriile buze să se închidă, când dinții lui i se înfig în carne?

– Nu, spune. Apoi, din nou, rugător: nu!

Își pune mâinile pe mâinile lui, încercând să-l oprească, să-l împingă. Însă „nu"-ul ei este prea fragil. Giulia își dă seama cu surprindere că, de fapt, nu vrea să-l îndepărteze și nu izbutește să înțeleagă de ce. Sau, dimpotrivă, poate că a înțeles – din moment ce acum răspunde sărutărilor și mângâierilor lui –, dar îi este rușine să recunoască.

Cel care conduce jocul este Vincenzo, el hotărăște când s-o elibereze din strânsoare. Își deschide brațele, iar ea se scurge din îmbrățișarea lui, trecând în coridor.

– Îmi permiteți? spune Vincenzo ajungând-o din urmă și trecând în fața ei, ca să-i deschidă drumul.

Îmbujorată, Giulia coboară treptele sprijinindu-se de balustradă. Ajung în același timp la caleașcă, unde îi așteaptă Giovanni.

Tânăra păşeşte cu privirea în pământ. Se simte ca şi cum ar fi fost dezbrăcată şi expusă aşa, goală-puşcă, în piaţa publică.

Nici de data aceasta nu bagă de seamă zâmbetul care se iţeşte pe chipul fratelui său.

* * *

Vântul aspru dinspre munţi, *tramontana*, spulberă praful de pe drumul de coastă. Departe în larg, pe aceeaşi linie cu Marsala, insulele Egade se iţesc din mare asemenea unor vârfuri cenuşii de metal, pe fundalul azuriu al cerului. Stropi de apă sărată vin să se depună pe geamurile caleştii, acoperindu-le cu o pâclă murdară.

Sub privirile lui Vincenzo, zidarii înalţă pereţii noii construcţii, stând în echilibru pe schelele fragile, care le tremură sub picioare la fiecare rafală de vânt.

Ştie bine ce vrea, ba chiar îşi poate imagina cu ochii minţii întreaga construcţie: nu, nu va fi un simplu *baglio*, o fermă viticolă precum cele întâlnite la tot pasul pe câmpiile Siciliei, ci o fabrică în toată puterea cuvântului, un stabiliment identic celor englezeşti, cu o curte centrală mare şi cu depozite de jur împrejur.

– Depozitele sunt terminate?

Raffaele îl conduce, arătându-i drumul.

– Hai să vezi cu ochii tăi!

De jur împrejur, cărămizi, ţigle, lemnărie şi zidari care pregătesc mortarul. Mai multe bârne din lemn şi movile de pietre îi obligă să facă mai multe ocolişuri; în faţă, conacul-reşedinţă, în care va locui administratorul stabilimentului.

Cu paşi siguri, Vincenzo intră în prima din cele două clădiri laterale. O mână de dulgheri instalează cadrele de susţinere pentru butoaiele de rafinare a vinului. Văzându-l, oamenii se ridică în picioare şi-şi scot pălăriile de pe cap. El le face semn să-şi vadă de lucru şi se îndreaptă spre mijlocul halei.

Lumina năvăleşte înăuntru dinspre porţile largi şi prin lucarne; deasupra capului său, tavanul, foarte înalt, susţinut de arcade din tuf. Aerul dinăuntru e

impregnat de umezeala sărată a mării.

Aici va fi inima casei de vinuri.

Raffaele îl ajunge din urmă. La fel ca toți apropiații lui Vincenzo, nici el nu izbutește să țină pasul cu el.

– Achiziția de loturi din recoltele de struguri de anul acesta a mers mai bine decât puteam spera. Desigur, pe cea mai mare parte a celor din soiul Marsala au pus mâna Woodhouse și Ingham, totuși am reușit să găsesc la Acalmo must din soiurile Inzoglia, Grillo și Damaschino. Ah, da, și un lot de struguri Catarratto. Cât despre vinul gata fermentat, îl transferăm în depozitele noastre săptămâna viitoare.

– Carevasăzică, totul merge conform planului, nu-i așa?

– Am planificat bine, așa este. Și, da, aveai dreptate: prețul terenurilor a crescut îngrozitor de mult. Mai mult decât atât, țăranii renunță la grâu ca să planteze viță-de-vie. Și-au dat seama că doar așa se pot scoate ceva bani din pământurile acestea pietroase.

– Raffae', toată lumea aleargă după *picciuli*. Una peste alta, săptămâna viitoare vor sosi și butoaiele cu cherry, ca să începeți rafinarea. A, da, vezi că ți-am pregătit o listă cu numele câtorva dogari din Palermo. Unul dintre ei este dispus chiar să-și transfere atelierul aici.

Vincenzo atinge cu degetele peretele proaspăt zugrăvit. Pare mulțumit de calitatea lucrării. Își scutură praful de pe mâini și-i face semn lui Raffaele să-l urmeze. Tot pe fugă, ca întotdeauna.

– Trebuie să recunosc că dăruirea ta a fost remarcabilă, îi spune. Cred că în luna septembrie vom putea formaliza înțelegerea noastră.

– O înțelegere?

Întrebarea mirată a lui Raffaele se pierde pe aripile unei rafale de *tramontana*.

– Da, o societate. Un parteneriat între Raffaele Barbaro și firma Ignazio și Vincenzo Florio.

Celălalt încremenește. Surpriza este mult prea mare.

Vincenzo se vede nevoit să se oprească și apoi să se întoarcă până în dreptul verișorului său.

– Nu am nevoie de cineva care să se ocupe de afacerile mele fără să-i pese de ce se întâmplă în jur. Am nevoie de cineva care să fie cointeresat, să-și pună la bătaie propriii bani. De altfel, ai contribuit deja cu o sumă importantă la cumpărarea terenului. Practic, nu ai altceva de făcut decât să continui în aceleași condiții: o treime tu, o treime Casa Florio. Te simți în stare?

Raffaele își frământă până începe să-l doară barbișonul pe care și l-a lăsat să crească de curând. Se teme să accepte propunerea pe loc, pentru că, în timp, a înțeles temperamentul dificil al bărbatului din fața sa; și totuși, oferta este pe cât de generoasă, pe atât de rar de întâlnit, din moment ce ar deveni un personaj important în micul univers din Marsala. În schimb, la Palermo va rămâne mereu ceea ce este și azi, adică verișorul lui *don* Florio, unul dintre oamenii lui buni la toate.

– De acord.

– Știam eu că vei spune „da", comentează Vincenzo bătându-l pe spate. Nu va fi deloc ușor să administrezi o casă de vinuri. Știi asta, nu-i așa?

– Cu toți englezii care se comportă aici, la Marsala, de parcă ar fi stăpânii lumii? Nu, nu va fi ușor, răspunde celălalt. Apoi, îndepărtându-și o șuviță de păr care-i cade pe ochi, adaugă: știi, Vice', ca să fiu sincer, nu mă așteptam să-mi oferi o asemenea oportunitate.

– Dacă am făcut-o înseamnă că am toată încrederea.

Se îndreaptă amândoi către conacul de reședință.

Deși prezent fizic acolo și atunci, Vincenzo are sentimentul că vede limpede, cu ochii minții, locul acela undeva, în viitor: curtea mare, plină ochi de care de marfă, piramide înalte, construite din butoaie și sticlele cu eticheta FLORIO. Vede totul aievea și simte că, da, toate acelea vor exista aievea, împlinindu-se întocmai cum îi va fi dorința.

– Ne vom distinge prin calitate, începe el să explice. Vinul produs de ceilalți e mai curând bun pentru depozitele militare. Puține sunt butoaiele cu licoare de înaltă calitate. Noi, în schimb, vom puncta pe rafinament, îndreptându-ne atenția către alte piețe: Franța, Piemont… Înainte să intre în casă, Vincenzo se oprește în fața unei stive de lemnărie și bare metalice. O ultimă observație, Raffaele: muncitorii. Să discuți cu ei și să-i privești în ochi. Aceasta nu este o

casă de vinuri oarecare: a lucra aici este o onoare, iar ei trebuie să fie conștienți de acest lucru.

* * *

A doua zi, Vincenzo face cale întoarsă către Palermo.

În solitudinea caleștii, scoate din buzunar o scrisoare. Îi fusese înmânată de Giovanni în clipa în care se pregătea să plece spre Marsala. Recunoaște caligrafia subtilă și semnătura abia schițată. E timpul s-o citească pe îndelete.

„Nu pot accepta scrisori precum cea pe care mi-ați trimis-o" – scrie la început, iar el se imaginează ascultându-i vocea: indignată, străbătută de freamătul pudorii. „Nu pot pentru că între noi nu este niciun fel de relație. Domnia Voastră sunteți partenerul de afaceri al tatălui meu, nu aveți niciun drept asupra mea. Nu ar trebui nici măcar să citesc ce-mi scrieți, dar o fac, totuși. De asemenea, comportamentul Domniei Voastre, precum și atențiile al căror subiect mă faceți adesea depășesc de prea multe ori limitele decenței. În ceea ce mă privește, port o parte din vină, întrucât nu reușesc să mă sustrag încercărilor Domniei Voastre, care, trebuie s-o admit, cu inimă grea, nu mă lasă indiferentă. Cum nu sunt o fetișcană cu deprinderi ușuratice – și vă asigur că nu sunt! –, apropierea de Domnia Voastră constituie pentru mine pricină de neliniște.

Vă rog, ba chiar vă implor: dacă încercați cu adevărat vreun simțământ pentru mine, nu-mi mai scrieți cuvinte precum cele pe care le-ați așternut pe hârtie în ultimul răvaș. Și nu mă mai căutați dacă intențiile Domniei Voastre nu sunt întru totul onorabile. Nu profitați de blândețea mea, altminteri voi fi nevoită să-i povestesc situația tatălui meu, și n-aș vrea s-o fac. Dacă doriți să întreținem o prietenie sinceră și loială, nu e nicio problemă pentru mine…" – și aici, Vincenzo izbucnește într-un râs zgomotos – „…însă vă rog să nu depășiți limitele acceptabile, altminteri voi fi nevoită să renunț la corespondența noastră." La final, semnătura: „Giulia."

Sprijinindu-și cotul de portiera caleștii, Vincenzo privește în gol meditând. A înțeles de mult că Giulia e confuză în privința lui – pe de o parte, îl dorește, pe de alta, îi este frică de el –, însă scrisoarea vine să i-o confirme. Pe de altă parte

însă, sincer vorbind, ce alt bărbat i-a mai acordat în trecut atâta atenție cât îi acordă el – se întreabă retoric. Cine a mai încercat, așa, ca el, să înțeleagă ce se ascunde dincolo de aerul ei sever, de mânuțele ei închise în pumn?

Giulia nu a experimentat niciodată pornirea năvalnică a dorinței. Nici pe a ei, nici pe aceea a unui bărbat. Prin urmare – se hotărăște deodată Vincenzo –, scrisoarea lui de răspuns va fi directă, fără menajamente. Îi va descrie tumultul interior pe care ea, Giulia, i-l provoacă, îi va scrie despre nopțile nedormite în care se gândește numai la ea, despre cât de mult tânjește s-o atingă sau s-o vadă cu părul desfăcut, căzându-i peste umerii goi. Îi va scrie toate astea pentru că, da, o știe foarte bine, ea nu va dezvălui nimănui cuvintele așternute de el pe hârtie, cu atât mai puțin tatălui ei. Dar și pentru că Giulia nu poate opune rezistență tornadei care – este convins de acest lucru – a luat-o sub stăpânire. Oh, da, el cunoaște foarte bine sentimentul acela: îl încearcă atunci când reușește să pună mâna pe o încărcătură prețioasă sau atunci când o afacere complicată are în cele din urmă succes. Și totuși ea, Giulia, nu e câtuși de puțin o încărcătură de sumac sau o cramă de vinuri… O încărcătură se vinde, trecând în posesia altcuiva; o afacere se închide sau se transferă altuia. În schimb, femeia aceea nu trece nicăieri, dimpotrivă, îl face să-și piardă capul, îi îmbată simțurile.

Oh, Dumnezeule, cum îl arde dorința s-o aibă, să fie numai a lui!

Se întâlniseră de mai multe ori, fie acasă la familia Portalupi, fie pe stradă, de-a lungul bulevardului Cassaro; ea, mereu fie în compania mamei, fie a fratelui ei, îi lansa priviri stânjenite și languroase. Și totuși, după momentul de la teatrul Carolino, în acea iarnă a anului 1833, urmaseră puține întâlniri în adevăratul sens al cuvântului.

Într-o după-amiază însă, către amurg, Vincenzo se înființase acasă la familia Portalupi, cu scuza preluării unor documente. Tommaso se arătase mai mult decât surprins să dea cu ochii de el la ușă, dar cu toate acestea îl invitase în salon, după care se refugiase în camera de lucru, în căutarea dovezilor de plată pentru încărcăturile de sulf. Cum Antonietta nu era acasă, o trimisese pe Giulia să-l servească pe musafir cu limonadă.

Dând cu ochii de el, așezat pe divan, în penumbra odăii, carafa și paharul de pe tava pe care Giulia o ducea în mână începuseră să scoată clinchete ritmice. Se oprise în prag, încremenită în rochița ei maro, încruntată și buzele abia deschise, reținând parcă în spatele lor o întrebare. Vincenzo îi luase tava din mână, trăsese ușa, apăsându-și apoi ușor palmele pe umerii tinerei și lăsându-le să alunece de-a lungul brațelor ei. La sfârșit, își apropiase fața de a ei.

– Pe dumneata te căutam.

De data aceasta, Giulia nu-și mai plecase privirile. Iar în ochii ei citise dorință, într-adevăr, dar și un soi de indignare – poate pentru că ar fi vrut să-l respingă, însă nu reușea s-o facă. Apoi, Vincenzo își dusese mâna spre fața ei și cu degetul mare îi atinsese suav buzele, mângâindu-i apoi bărbia și coborând către gât. Prinsese între degete primul nasture de sub guler, desfăcându-l.

Apoi trecuse la cel de-al doilea.

În momentul acela însă, Giulia îl oprise. Îl prinsese de încheietură și-l împinsese departe de ea, înghițind însă în sec.

– Nu.

Fusese un „nu“ rostit pe un ton puternic, hotărât.

Tommaso Portalupi a intrat în salon câteva secunde mai târziu, făcându-i semn fiicei să-i lase singuri. Ea se îndepărtase privind lung în urmă și ținându-și mâna în dreptul gâtului, ascunzând vederii nasturii descheiați.

Reamintindu-și acum scena, Vincenzo își simte trupul mistuindu-se de dorință. Apoi, vrând parcă să se dezmeticească, scutură din cap și, căutând din nou, pentru a mia oară, să dea o explicație logică pornirilor sale carnale, își spune că Giulia nu e decât o *fimmina* oarecare, o muiere care-și etalează în mod inconștient farmecele feminine, senzualitatea pe care nu toți bărbații au capacitatea de a o percepe. Prin urmare – își continuă el raționamentul –, este cât se poate de periculoasă, întrucât nu realizează ce efect poate avea asupra unui bărbat. Oricum, în mod cert, nu realizează ce efect are asupra lui.

Acum, că primăvara bate la ușă – își spune –, de bună seamă că Giulia va ieși mai des din casă, profitând de razele soarelui care învăluie blând orașul, inundând cu căldura lor ulițele strâmte ale cartierului Castellammare.

Giuliei îi este frică de el, într-adevăr, dar în același timp se lasă cu totul în voia lui atunci când Vincenzo vrea să pună stăpânire pe timpul, pe ochii și pe buzele ei. Nu doar că nu-i refuză scrisorile de dragoste, ci răvașele pe care le primește de la ea sunt pline de cuvinte care spun ceva, dar lasă să se înțeleagă altceva. Giulia, cea din răvașele acelea, este o tânără de familie bună care își ține privirile plecate și se declară stânjenită de atențiile lui mult prea presante, lăsând-o însă să transpară pe cealaltă Giulia, care îl privește drept în ochi și-l face să-i fiarbă sângele-n vine. Obișnuit să adulmece teama și dorința, atunci când acestea se manifestă în preajma lui, Vincenzo simte că Giulia jinduiește după el, dar îi intuiește și sentimentul de vinovăție care o încearcă.

Și totuși, în tot acest tumult, lui Giovanni Portalupi nici măcar nu-i trece prin minte că sora lui a devenit între timp mult mai mult decât o simplă momeală. Vincenzo pufnește, enervat brusc. Îl încearcă o senzație de iritare când se gândește la tinerelul acela care și-a închipuit că se poate folosi de propria soră ca să-l atragă în zona intereselor lui de afaceri. Însă nici el, nici Giulia nu sunt genul de persoane care să se lase folosite. Dimpotrivă. Cel care profită de situație este chiar el, Vincenzo, implicat, iată, într-o relație care, pentru prima dată în viață, îi pune la încercare simțurile și pornirile carnale, și nu instinctul de supraviețuire sau inteligența. La fel stau lucrurile și cu Giulia. O știe sigur.

O relație pe care și-o doresc amândoi.

* * *

A doua zi după întoarcerea lui Vincenzo de la Marsala, Tommaso Portalupi îi primește cu multă căldură vizita. Îl servește personal cu un pahar de vin de Madeira, invitându-l să se așeze pe scaunul din fața biroului.

– Prin urmare, care ar fi noua ofertă a Domniei Voastre pentru încărcăturile noastre de sulf?

– Vă rezerv cu titlu de exclusivitate un sfert din întreaga producție, declamă Vincenzo. Apoi, foindu-se și așezându-se picior peste picior: am propriii reprezentanți de vânzări la Napoli și Marsilia. Însă mă interesează să dispun de agenți stabili pentru piețele din nord. În Piemont. Și în Lombardia.

– Într-adevăr, există o concurență mare pe piață, și nu mă refer numai la sulf. Planul Domniei Voastre pare destul de… vast. De exemplu, mi-a ajuns la urechi zvonul că intenționați să deveniți producător de vinuri.

– Exact, recunoaște Vincenzo, fără să dea niciun semn de descumpănire.

Portalupi frământă în mâini o mapă de piele. Își caută cuvintele potrivite.

– Permiteți-mi să vă vorbesc franc, *don* Florio. Această hotărâre a Domniei Voastre pur și simplu mă uimește: a încerca să pătrundeți în această perioadă pe piața vinurilor de Marsala îmi pare o alegere hazardată. Practic, englezii dețin monopolul atât în privința producției, cât și a vânzărilor.

– Nu sunteți singurul care gândește asta, răspunde Vincenzo. Ridicându-se de pe scaun, începe să meargă de colo până colo prin încăpere. Vedeți dumneavoastră, eu țintesc o piață diferită de cea controlată de respectabilii mei colegi Ingham și Woodhouse. Mă gândesc la vinuri de înaltă calitate, care să-și găsească un loc de cinste la masa aristocraților. Și a suveranilor, de ce nu! Ajungând în dreptul ferestrei, Vincenzo se oprește cu privirea asupra zidurilor orașului, traversate de albastrul luminos al portului La Cala. Sulful pe care vi l-am furnizat până acum este pe deplin apreciat de clienții Domniilor Voastre; pe de altă parte, unele dintre cele mai importante fabrici englezești din industria pielăriei achiziționează sumacul exclusiv de la noi. La fel vor sta lucrurile și cu vinurile noastre.

– Asta rămâne de văzut, comentează Portalupi, pe un ton sever. La urma urmei, banii sunt ai Domniei Voastre, la fel și modul în care alegeți să vi-i cheltuiți.

Își iau rămas-bun și se îndreaptă spre ușă, când Giulia își face apariția, însoțită de mama ei.

Vincenzo le salută cu o amabilitate distantă. Antonia e palidă, îmbrăcată încă în capot de casă; Giulia, în schimb, e în pantofi și cu mănuși pe mâini, semn că se pregătește de plecare.

Vincenzo părăsește casa Portalupi, însă nu se îndepărtează prea mult. Își amintește că are de vămuit câteva loturi de marfă la palatul Steri, aflat la mică distanță. Desigur, l-ar putea trimite pe administratorul drogheriei, din

moment ce sunt loturi de mirodenii, sau pe secretarul său, însă nu, a hotărât ca astăzi să meargă personal acolo.

Îl podidește râsul. Știe foarte bine care este adevăratul motiv al acelei excepții, căci nu este prima dată când se întâmplă.

Spre deosebire de majoritatea tinerelor din Palermo, Giulia iese în oraș neînsoțită: se întâmplă din ce în ce mai des ca boala să-i țintuiască mama în casă, tânăra fiind astfel obligată să se ocupe singură de cumpărăturile casei. Însă un asemenea comportament a atras multe priviri încruntate în oraș: cum îndrăznea, oare, să iasă fără să fie însoțită măcar de o fată din casă? Eh, ciudățenii de venetici de-ai locului…

Carevasăzică, dacă are noroc, Vincenzo o poate întâlni pe drum.

* * *

La vamă, Vincenzo nu pierde mai mult de câteva minute.

Este de ajuns un semn discret către un funcționar, care se grăbește să-l servească. Trece pe lângă oamenii așezați la rând, ignorând murmurele de nemulțumire ale celor care așteaptă de câteva ore acolo – printre care și fiul lui Saguto –, și arată către sacii cu tutun care trebuie transportați la magazinul din piațeta San Giacomo.

Apoi se îndreaptă cu pas grăbit spre bulevardul Cassaro, unde e sigur c-o va întâlni pe Giulia, cu pălărioara ei albastră și cu pasul zvelt.

Giulia îl vede înainte s-o zărească el. Se întoarce către casă ducând un coș. Încearcă să-l evite dar, în același timp, pașii îi încetinesc.

– Bună ziua! zice Vincenzo.

– Domnule…

Cu privirea plecată, încearcă să-l ocolească.

El însă se prinde de toarta coșului din mâna ei.

– Îmi permiteți?

Tânăra se vede nevoită să-și ridice privirea spre el.

– Dacă vă permit? Dumnezeule mare, mi-l smulgeți din mână și alta nu! exclamă ea, fără însă să dea drumul prinsorii.

Câțiva trecători își întorc privirile către acel neobișnuit joc de „na-ți-o ție, dă-mi-o mie“ desfășurat chiar în mijlocul străzii.

Pufnind, Giulia dă drumul coșului.

– Ce fată cuminte! murmură el.

Își reiau drumul, mergând unul lângă celălalt.

– Vă îngăduiți libertăți excesive în ceea ce mă privește. V-am spus deja, mi se pare, că nimic, nici măcar faptul că sunteți partener de afaceri cu tatăl meu, nu justifică modul în care vă comportați față de mine.

– De ce, ce rău v-am făcut? V-am constrâns oare să faceți ceva împotriva voinței Domniei Voastre?, se preface mirat bărbatul. Apoi, după ce salută cu un gest din cap o cunoștință în trecere, continuă: nu eu sunt cel care așterne pe hârtie scrisori, trimițându-le apoi prin intermediul fratelui Domniei Voastre.

Obrajii Giuliei se îmbujorează brusc. Bărbatul din fața ei are dreptate; prezența lui îi tulbură liniștea și-i face sângele să fiarbă. S-a dovedit slabă, vulnerabilă.

– Sunteți… un individ primejdios. Periculos și nedrept, *don* Vincenzo. Dacă nu aveți intenții onorabile, nu trebuie să mai procedați așa cum ați făcut-o săptămâna trecută, când…

– Când am fost întrerupți de sosirea tatălui Domniei Voastre?

Umilită, Giulia grăbește pasul. Via della Zecca Regia nu e departe; peste doar câteva minute va fi înapoi, la adăpost. Căci nu, el nu va îndrăzni să treacă dincolo de ușă.

– Nu e corect să mă însoțiți acasă fără să vă acord permisiunea, spune ea, încercând să-l țină la distanță.

– Nu veți mai fi privită cu suspiciune. Pe urmă, sunteți cu mine.

– Întocmai, asta e problema: când sunt cu Domnia Voastră mi se face frică.

Deodată, în spatele lor se aude o bufnitură asurzitoare, urmată de strigătele unor trecători. O trăsură trece val-vârtej la numai câteva palme de ei. Vincenzo o împinge pe Giulia către poarta unei case.

Și totuși, deși trăsura e acum departe, bărbatul continuă s-o țină strâns de braț.

– Urmați-mă! îi șuieră el în ureche.

– *Don* Florio, mă doare, protestează ea, mergând totuși pe urma pașilor lui, care străbat acum via dei Chiavettieri. Vă rog! se aude din nou vocea ei tânguitoare.

– Nu! se răstește el, continuându-și drumul și aproape târând-o pe Giulia după el.

Pe Giulia o încearcă un sentiment de rușine amestecată cu teamă. Cu mâna rămasă liberă îl prinde de încheietură.

– Vincenzo! Te implor!

Vincenzo se oprește brusc. Se întoarce, uitându-se la ea ca și cum ar vedea-o pentru prima dată. Privirea îi este pustiită, iar vocea are un ton baritonal și este atât de încărcată de furie, încât pe Giulia o cuprinde spaima.

– Să nu mai îndrăznești! Nu-ți permit să-mi spui tu ce trebuie să fac sau ce să nu fac. Sau să te rogi de mine. Nu sunt un sfânt sculptat în marmură. Legătura asta… povestea asta dintre noi doi trebuie să înceteze.

Se îndreaptă cu pași grăbiți spre casa familiei Portalupi. El împinge cu umărul ușa întredeschisă. Dincolo de ea, umbra antreului, care-i învăluie pe amândoi.

Vincenzo lasă coșul să-i cadă din mână, apoi îi trage cu un gest grăbit pălărioara de pe cap. Îi prinde fața cu palmele, o sărută; ea încearcă să-l respingă, însă nu poate decât să-i cedeze. Sărutul lui are forța atotputerniciei și a dorinței carnale.

Deodată, el se desprinde din îmbrățișare și o privește ca pe un dușman.

Confuză, Giulia face un pas în direcția scărilor, însă el o împinge cu brutalitate înapoi, cu spatele la zid.

– Unde crezi că pleci?

Din nou îmbrățișați, la perete.

El îi vorbește șuierat, drept în ureche.

– Mii de blesteme, pur și simplu mi te-ai înfipt în minte și-n carne! Nu era în plan una ca asta, însă nu mă pot opune și pace. Una peste alta, e o chestiune de voință. Să tânjești și să nu ai – e păcat de moarte, trage bărbatul concluzia. Apoi, vrând să-și dea seama dacă a fost corect înțeles, o fixează cu privirea. Nu-

mi ești de folos ca soție. Nu ar fi o căsnicie avantajoasă pentru mine. Ești prea bătrână și nu ești de viță nobilă. De altfel, cred că și tu ești conștientă de situație. Și totuși, te vreau, te doresc și cu asta am spus tot.

Giulia simte cum i se taie brusc răsuflarea.

– Cum adică? Ce vrei să spui?

Nu, nu e cu putință ca totul să se reducă la *asta*.

– Vrei ca eu să mă…

Într-adevăr, fratele ei îi spusese că există femei care trăiesc cu un bărbat fără însă a fi căsătorite cu el, femei pe care lumea le privește aproape ca pe niște prostituate, dar…

– Tu îmi propui să devin… întreabă, căutând răspunsul în privirea lui.

Iar ceea ce vede îi înlătură orice urmă de îndoială.

– Mai bine așa decât să rămâi fată bătrână, nu? La urma urmei, ce s-a ales de viața ta până acum? N-ai făcut altceva decât să stai de urma maică-tii, că de altceva mai bun nu ai avut parte. De nimic. Până și fratele tău se folosește de tine și, dacă ar putea, mi te-ar vârî cu sila în pat, doar-doar așa ar mai semna un contract în plus. Ești o femeie serioasă, văd bine asta, nu trebuie să mă convingi că-i așa. În același timp însă, mă dorești – să nu cumva să negi –, doar că ți-e frică s-o recunoști. Eu simt ca nimeni altul toate astea, căci carnea… – și spunând asta, Vincenzo îi proptește palma pe sân – …carnea nu minte.

– Bine, dar asta înseamnă că… – unghiile Giuliei scrijelesc zidul – … înseamnă că vrei ca eu… – furie, dezamăgire, durere, dorință – …vrei ca eu să-ți fiu… Bine, dar cum poți să-ți închipui că…

– Ei, hai, n-o face pe mironosița ofensată. Știu că mă vrei și tu.

Ridică mâna să-l pălmuiască, însă Vincenzo e mai rapid. O prinde de încheietură.

– Lasă-mă! gâfâie Giulia, încercând să-l împingă departe de ea.

Bărbatul însă o strivește sub greutatea lui: nu-l poate îndepărta de ea și pe urmă, nu, nici nu vrea ca el să se oprească – acesta e adevărul. Un gând cât un păcat. Și totuși, știind bine toate astea, nu-i dă drumul din strânsoare.

El o sărută din nou, de data aceasta pe curbura gâtului, și-i smulge gulerul dantelat al rochiei. O mușcătură. Giulia nu izbutește să i se opună, pentru că,

da, Vincenzo are dreptate, carnea nu minte.

Tânjește după el, îl dorește până în adâncul viscerelor.

* * *

Vincenzo a plecat, însă ea e încă acolo, în atrium, sprijinindu-se de zid și căutând să-și recapete suflul.

Ar trebui să se ducă direct la tatăl ei și să-l informeze că Vincenzo Florio a tratat-o cu lipsă de respect.

„Nu." Nici măcar nu-și poate imagina scena. Ar muri de rușine. Pe urmă, nici nu vrea. Pentru că vorbele lui, ale lui Vincenzo, i-au rămas întipărite în minte.

Giovanni profită de ea. Părinții săi s-au bizuit oricând și în orice împrejurare pe ea, fără să-i intereseze vreodată de propriile aspirații. E o prezență certă, mută precum o piesă de mobilier.

Casa e cufundată în tăcere. De undeva, de pe coridor, se aude vocea mamei.

– Giulia, tu ești? Eu sunt în pat. Tatăl și fratele tău au ieșit adineauri. Ce faci, vii să-mi ții de urât?

– Vin imediat.

În trecere, își zărește reflexia în oglindă. Ochii roșii, pielea incandescentă. Și o vânătaie care se formează în scobitura dintre umăr și gât.

„Trebuie să mă grăbesc."

Un șal tras pe umeri, să ascundă semnul de privirile celorlalți; apoi, la căpătâiul mamei, să-i aline suferința; pe urmă, în bucătărie, s-o ajute pe Antonietta să pregătească cina, înainte să plece. Când, într-un târziu, se așază la masă, aproape că nici nu se atinge de mâncare.

Seara, la culcare, își atinge în treacăt gâtul. Semnul lăsat de el e acolo. Pecetea posesivității – o vânătaie întunecată, asemenea unui stigmat.

* * *

O săptămână mai târziu, după lăsarea întunericului, o siluetă înfășurată într-o mantelă în nuanțe închise traversează orașul cu pas vioi, aruncând întruna priviri peste umăr. Prăvăliile sunt închise, doar câțiva *putiàri* întârziați se mai zăresc ici-colo trăgând obloanele.

Din bulevardul Cassaro, umbra se insinuează pe ulițele strâmte și întortocheate, asemenea venelor unui braț, ale cartierului Castellammare. Ajungând în piațeta San Giacomo, încetinește pasul și, în cele din urmă, face un popas.

Într-un târziu, se îndreaptă cu pași hotărâți către via dei Materassai. Dinspre ferestrele drogheriei Florio răzbat dâre de lumină.

O mână mică, înmănușată, bate cu insistență în ușă.

Vincenzo e singur. Își ridică fruntea din teancul de facturi pe care le verifică la lumina slabă a unei lumânări.

„Cine să fie, oare?“, se întreabă. E târziu, iar magazinul e închis. Și totuși, oricine ar fi bate în ușă cu insistență.

Ducându-se la ușă, zărește prin geam silueta înfășurată în mantelă. Deschide.

– Tu? întreabă el, după cele câteva secunde de care a avut nevoie ca să se dezmeticească.

– Eu.

Bărbatul se dă într-o parte lăsând siluetei loc să treacă, apoi încuie ușa în urma ei. Se întoarce în camera lui de lucru, însoțit de foșnetul rochiei, ale cărei poale mângâie pardoseala. Silueta își lasă gluga mantelei pe spate. Din întuneric se ițește chipul palid al Giuliei Portalupi.

– Ce cauți aici?

– Mama are nevoie de un preparat medicinal. Din cauza frigului, a avut un acces violent de tuse și a scuipat sânge, îl lămurește tânăra, apoi îi întinde un bilet. Poftim, acestea sunt ierburile.

– N-ar trebui să fii pe străzi la ora asta. Era mai potrivit să-l lași pe fratele tău să vină.

Ea își ține capul plecat.

– Am vrut să vin eu, personal. Pe urmă, Giovanni știa și nu m-a oprit din drum.

Un hohot sarcastic de râs răsună în încăpere.

– Ah, dragul și bunul nostru Giovanni… Exact cum ți-am spus, îți amintești?

– Da, așa este.

Mâna tinerei a rămas întinsă, ca un fel de solicitare insistentă.

Vincenzo îi ia biletul din mână și, fără să arunce nici măcar o privire înspre el, îl lasă pe masă.

– Altfel spus, ești aici în interes propriu, comentează el, obligând-o să-și ridice privirea către el.

– Da, răspunde ea. Apoi repetă de câteva ori: da, da, da.

Pur și simplu, se detestă pe sine însăși când se aude vorbind.

El o îmbrățișează, iar ea închide ochii și îl strânge cu putere.

Giulia e cuprinsă de frică. De frică și de rușine.

– Ce-o să se aleagă de mine? Sunt distrusă, murmură. (Îi vine să plângă, însă nu reușește să dea frâu liber lacrimilor, căci dorința trupească e acum mai puternică, îndemnând-o să se lase dusă de val.) O să fiu dezonorată. Cine o să mă mai vrea pe urmă?

– Nimeni, îi răspunde Vincenzo, dezbrăcând-o de mantelă și aruncându-i-o cât colo. Nimeni n-o să te vrea. Ești a mea.

I-o spune încet, la ureche, descheindu-i nasturii rochiei. Apoi îi desface corsetul și îndepărtează poalele largi.

Se prăbușesc pe pardoseală și se lasă purtați de pasiune.

Căci, da, Vincenzo are dreptate: carnea nu minte. Iar când sângele fierbe, nu este altă cale să poată fi potolit.

* * *

Trec săptămâni. Luni la rând.

Apoi, într-o seară de sfârșit de octombrie, totul se precipită.

Giulia, Giovanni și Vincenzo au ieșit la o plimbare pe lângă zidurile orașului, la poalele palatului Butera. În trăsură, bărbații discută afaceri și despre câteva cunoștințe comune. Din dreapta lui Giovanni, unde stă, Giulia se ferește să arunce vreo privire în direcția lui Vincenzo; și totuși, pe sub poalele rochiei îi simte cizma care s-a lipit ca din întâmplare de glezna ei – o atingere care îi smulge fiori imposibil de stăpânit.

Deodată, Giovanni se întoarce spre fereastră, privind lung în urma unui landou decapotat.

– Oh, fir-ar să fie! exclamă. E Spitaleri, angrosistul de lână din piața Magione. Am de pus la punct o chestiune de afaceri cu el.

Și se apleacă peste ferestruica trăsurii, încercând să-i atragă celuilalt atenția. Bărbatul încetinește și-i face semn să se apropie.

– Du-te să discuți cu el, te așteptăm aici.

Invitația lui Vincenzo a răsunat mai curând a poruncă. Pe locul său, Giulia se foiește stânjenită, în vreme ce tânărul ei frate coboară din trăsură și se îndreaptă spre partenerul lui de afaceri.

După ce Giovanni dispare din câmpul lor vizual, Vincenzo se apleacă în față și o trage spre el, strângând-o cu putere:

– Pentru numele lui Dumnezeu, vino aici…

Închizând ochii, Giulia răspunde cu aceeași ardoare îmbrățișării lui. Focul pasiunii îi mistuie pe amândoi. Nimic nu-i mai poate opri să dea frâu liber instinctelor.

Așa îi găsește Giovanni, revenit pe neașteptate la trăsură: Giulia, cu corsetul desfăcut și cu poalele rochiei ridicate mai sus de coapsă, iar Vincenzo gâfâind greu.

Giovanni își privește năuc sora care își dă acum silința să se acopere, remarcând șuvițele desprinse din cocul *chignon* și roșeața din obraji. În clipa următoare, își dă seama cu oroare de expresia trufașă de pe chipul lui Vincenzo.

Își acoperă fața cu palmele, incapabil să mai asiste la scena din fața lui. Îi vine să urle, să-i insulte, să-i ia la palme.

– Tu… șuieră, arătând spre sora sa. I-ai permis să… Ce ați făcut?

Tânăra își ascunde fața în palme.

– Nu striga, te rog! îi spune pe un ton mai mult șoptit. Încetează!

Vincenzo profită de ocazie ca să preia controlul asupra situației.

– Ține-ți gura, băiete, și urcă la locul tău. Mâine după-amiază voi veni să am o discuție cu tatăl tău.

Acasă, întreaga familie își revarsă fără milă furia asupra Giuliei, care mărturisește relația cu Vincenzo, recunoscând că i-a cedat trupește. Giovanni

tună și fulgeră, repetându-i întruna că o considerase o domnișoară pură și cu respect pentru onoarea familiei, în schimb ea s-a oferit pe tavă primului venit.

Printre lacrimi, ea găsește totuși puterea să-i reproșeze că o parte din vină o poartă și el, însă Giovanni o reduce la tăcere astupându-i gura cu palma.

– Nu vorbi prostii! Omul acela n-a făcut decât să se înfrupte din ceea ce i-ai oferit tu.

– Nerușinato! se aude șuieratul de mânie al mamei.

Femeia se apropie de ea și, cu o energie pe care nimeni nu i-ar fi bănuit-o, îi arde o palmă pe obraz, după care se lasă să cadă pe divan, gâfâind și tușind. Tommaso pășește încolo și-ncoace prin cameră, ignorând lacrimile fiicei și respirația greoaie a soției. În cele din urmă, se oprește în fața Giuliei și, cu voce joasă, amenințătoare, o informează că în zilele următoare va hotărî dacă o va trimite înapoi la Milano sau dacă o va trimite la o mănăstire.

Giulia se îndreaptă în fugă spre camera ei, aruncându-se pe pat și îndesându-și fața în pernă, ca să-și sufoce lacrimile.

Orice. Va accepta orice, numai să n-o îndepărteze de Vincenzo.

A doua zi după-amiază, Vincenzo își face intrarea în casa Portalupi, pentru o întâlnire cu cei doi bărbați ai familiei. Se închid toți trei în birou.

Rămase în așteptare în salon, Giulia și Antonia se fixează cu privirea în tăcere.

Însă tânăra nu rezistă așteptării: cei trei bărbați de dincolo îi hotărăsc soarta, fără să le pese nici cât negru sub unghie de dorințele și aspirațiile ei; de aceea, *trebuie* să știe. Se ridică, se îndreaptă spre ușa studioului și rămâne pironită în fața ei, fixând lemnul cu o privire atât de atentă, încât striațiile care se întrevăd sub stratul scorojit de lac riscă să-i rămână întipărite în minte.

Ascultă cu luare-aminte.

Vincenzo explică desfășurarea faptelor într-o manieră pe cât de impasibilă, pe atât de insolentă, declarând că nu are de gând s-o ia de soție, întrucât are alte planuri legate de acest aspect al vieții sale personale. Totuși, dorește s-o mențină sub *protecția* lui, iar în acest sens contează pe deplina lor *discreție*.

– Și cu asta am terminat! O plac pe fiica Domniei Tale și, da, am sedus-o. Îmi asum această responsabilitate, dacă asta e ceea ce doreați să auziți de la

mine. Ținând însă cont că paguba oricum a fost făcută – iar aici, în vocea lui Vincenzo pare să se întrezărească o notă vagă de automulțumire –, am solicitat această întrevedere pentru a vă înștiința asupra condițiilor mele. Prin urmare, aflați că n-o voi abandona pe Giulia în stradă și doresc ca nici Domnia Voastră să nu o dați afară din casă.

Toată furia lui Tommaso Portalupi, izvorâtă din uluirea provocată de îndrăzneala celuilalt, explodează într-un strigăt deznădăjduit.

– Om fără onoare, asta sunteți! Ați silit-o să vă cedeze, iar acum vrei să faci din ea țiitoarea dumitale?

Intervine Giovanni, amenințând că va cere satisfacție pentru repararea onoarei surorii sale.

Vincenzo îl pune la punct cu un răspuns sec:

– Nu fi ipocrit! Ai știut totul.

– Am crezut că o simpatizezi pentru că e sora mea, o fată bătrână la urma urmei…

Hohotul de râs al lui Vincenzo răbufnește asemenea unei palme peste obraz.

– Eu aș crede mai curând că ai pus totul la cale intenționat. Ți-ai spus că, pe măsură ce mă voi arăta tot mai interesat de ea, vă voi alege drept clienți privilegiați pentru mărfurile mele, nu-i așa? Într-adevăr, nu ești altceva decât un mucos cu caș la gură. Ia spune, de câte ori ne-ai lăsat singuri? De câte ori ți-ai întors privirea în altă parte, prefăcându-te că nu vezi ce se întâmplă? Poate că Giulia nu-și dădea seama ce pui la cale, eu însă da. Iar dacă am transformat-o în amanta mea, am făcut-o pentru că am vrut-o pe ea, nu pentru banii voștri.

– Tu, i-ai permis să…

Tonul plin de dezamăgire al tatălui îi ridică Giuliei un nod greu în stomac.

Din nou, replica lui Vincenzo sosește pe același ton calm:

– Reflectați puțin la acest aspect, domnule Portalupi: nu știu dacă i-ați dat sau nu consimțământ să procedeze astfel – și, de altfel, nici nu mă interesează –, însă fiul Domniei Voastre mă lăsa adesea singur cu Giulia, găsind mereu tot soiul de pretexte pentru a ne regăsi pe locuri alăturate la diverse ocazii, fără ca eu să-i fi cerut vreodată una ca asta. Știți cum se spune pe aici? *A' pagghia*

vicino u' foco appigghia: dacă pui paiele lângă foc, se aprind. Asta s-a și întâmplat.

Zgomot de scaun trântit de pardoseală.

Giulia face un pas în spate.

Giovanni strigă:

– *Basta*! Nu contează ce s-a întâmplat. Veți face din sora mea o femeie onorabilă!

Giulia nu crede că fratele ei se arată indignat în mod sincer. Simte că nu-i așa: probabil că nu i-a picat bine să fie demascat și umilit de Vincenzo, care tocmai îi informase tatăl despre intrigile lui.

– Nu.

Răspuns sec.

– În cazul acesta, vă voi face numele de ocară peste tot. Nu, n-o să te lăsăm să scapi basma curată: vom face tot ce ține de noi ca numele dumitale să fie mânjit cu noroi. Toată lumea trebuie să afle că profiți de tinerele inocente, promițându-le căsătoria! Da, toată lumea trebuie să afle ce soi de impostor ești!

Vincenzo răspunde pe un ton atât de coborât, încât Giulia mai mult îi intuiește spusele.

– Tu mă amenințI… pe mine?

– Da. Comportă-te ca un bărbat, pentru numele lui Dumnezeu!

O pauză lungă, de neînțeles.

Giulia și-l imaginează pe Vincenzo fixându-l pe Giovanni cu o asemenea privire, încât celălalt e obligat să-și plece ochii.

– Jumătate din negustorii din Palermo îmi datorează bani, iar pentru cealaltă jumătate sunt garantul ordinelor lor de plată, se aude într-un târziu vocea oaspetelui. Sunt lichidator pentru procedurile de faliment, membru al Camerei de Comerț. Dețin în cotă-parte din proprietatea principalelor vase comerciale care fac escală la Palermo. Mi-e de ajuns să transmit un singur cuvânt persoanelor potrivite ca să vă pun în genunchi.

– Baliverne! Nu ai dumneata toată această putere, îi răspunde Giovanni, însă vocea îi tremură.

– Ba da, o am – și încă cum! E puterea banilor. Tatăl tău nu va face nimic din ce ai spus adineauri, la fel cum nu vei face nici tu. Sunteți străini, veniți de pe alte meleaguri. Un singur cuvânt greșit din partea voastră și nimeni nu va mai face afaceri cu voi, și nu doar aici, la Palermo, ci în toată Sicilia.

În camera de alături se lasă o tăcere adâncă.

Din spatele ușii, Giulia nu știe ce să creadă.

Cel care vorbește într-un târziu primul este Tommaso Portalupi, pe un ton ferm și rece.

– Am înțeles bine care vă sunt intențiile, domnule. Prin urmare, ceea ce am auzit spunându-se despre Domnia Voastră este adevărat: ați fi în stare să treceți chiar și peste cadavrele propriei familii ca să obțineți ceea ce doriți. Sunteți lipsit de scrupule și nu aveți respect pentru nimeni și nimic. Decizia Domniei Voastre ne pune, într-adevăr, cu spatele la zid. Acum însă, dați-mi voie să spun și eu ce am de zis: v-ați furișat în casa noastră asemenea unui șarpe. Ați ruinat pe vecie viața fiicei mele, pentru că niciun bărbat nu se înfruptă din resturile rămase de la masa altcuiva. Fiți totuși sincer cu mine și spuneți-mi doar atât: îi veți purta de grijă? Căci nu pot suporta gândul că într-o bună zi o veți lăsa în voia sorții, abandonând-o în ghearele sărăciei, după ce a rămas deja fără onoare – la urma urmei, singura bogăție de care dispune o femeie.

– Îmi închipui că, în ochii Domniei Voastre, cuvântul meu nu mai are nicio valoare, se aude replica lui Vincenzo, pe un ton în care Giulia ghicește urme de compasiune. Cu toate acestea, răspunsul meu este da, îi voi purta de grijă.

În clipa următoare, ușa se dă în lături, iar Giulia se trezește față în față cu el.

Vincenzo îi cuprinde fața între palmele sale.

– Pregătește-ți lucrurile, îi spune aproape în șoaptă. De azi într-o săptămână vei pleca din casa aceasta.

Avea să fie cea mai urâtă săptămână din viața ei. Mama abia dacă-i arunca din când în când câte o vorbă; tatăl o ignora, cu excepția unor priviri încărcate de o dezamăgire adâncă. Cât despre Giovanni, el o detesta în mod deschis.

Mănâncă de una singură în odaia sa, înghițind dumicații printre lacrimi.

În ziua în care Vincenzo vine s-o ia, se simte pur și simplu eliberată.

I-a găsit un apartament ale cărui ferestre dau chiar spre curtea familiei Portalupi. A pus să fie golit de mobilă și zugrăvit. Apoi l-a remobilat de nou.

Se simte ciudat aici, în noua ei casă. Vinovată, pe de o parte, dar în același timp dureros de fericită.

Vincenzo a fost cât se poate de clar: nu o va lua niciodată de soție. Dar chiar și așa, ea îl iubește. Îl iubește cu încrâncenare, cu inconștiența dragostei dintâi, care este oarbă și neghioabă, lăsându-se în voia ei chiar știind că e lipsită de speranță. Iar iubirea aceasta, care a transformat-o într-o femeie ce trebuie ascunsă privirilor, într-o fiică de care părinților le e rușine, trezește în Giulia un sentiment de recunoștință, inundând-o de fericire.

Înainte era o tânără femeie cu onoarea nepătată, dar în același timp o umbră care trăia doar pentru a-și sluji mama și propria familie. De acum încolo, în schimb, va fi țiitoarea unuia dintre cei mai bogați negustori din oraș. Nu a unui aristocrat, în cazul căruia a avea o amantă constituie o cutumă socială acceptabilă. Nu, e amanta unui *putiàro*.

Pentru cei mai mulți, ea e o curtezană oarecare, iar Vincenzo – un precupeț parvenit. Și, cu toate că lumea se teme de el – și de puterea pe care i-o dau banii lui –, nimic nu-i va putea pune la adăpost de disprețul celor din jur.

Toate acestea însă nu înseamnă nimic față de ceea ce o așteaptă.

* * *

Este o dimineață de primăvară a anului 1835, când viața Giuliei se împarte din nou între „înainte“ și „de acum încolo“.

E singură. Se privește în oglinda mare a casei. A casei sale de țiitoare. De amantă a lui *don* Florio.

Are fața trasă, marcată de cearcăne vineții, semnele unei noi – a câta, oare? – nopți nedormite.

Își scoate cămașa de noapte, rămânând goală. Tot trupul îi tremură, însă nu din cauza frigului.

În oglindă, linia corpului arată acum altfel.

* * *

În aceeași dimineață, la numărul 53 din via dei Materassai, slujnicele deschid larg ferestrele casei. Răcoarea matinală și razele luminoase ale soarelui inundă sufrageria.

Încă în cămașă, Vincenzo ia un mic dejun frugal, aruncând o privire peste câteva documente ale Camerei de Comerț, al cărei membru este. Fruntea, de obicei încruntată, îi este acum destinsă, senină.

Încă mai simte în nări parfumul Giuliei.

Giuseppina intră în încăpere chiar în clipa în care fiul ei se ridică de la masă.

– Trebuie să vorbim.

El apucă în trecere un *tricotto* și-l rontăie în timp ce se îndreaptă spre ușă.

– N-am timp.

– Ba da, o să ai. Știi, mă întâlnesc astăzi cu măicuțele de la Santa Caterina. Vor să-mi prezinte o altă fată, sora unei novice de la mănăstire. O *picciridda* plină de grație, așa mi-au descris-o. Acum, eu ce fac, mă duc să le spun că fiul meu are o țiitoare?

– Vezi ce pretenții au și îmi transmiți.

Mama îi blochează drumul.

– Iar ai stat peste noapte la cotreanța aia a ta.

Vincenzo își trece degetele prin păr. Invocă în gând o listă întreagă de sfinți, cerându-le să-l învrednicească cu răbdare pentru a evita o nouă ceartă cu mama pe acest subiect.

– Nu este treaba dumitale.

– Ba da. Câtă vreme trăiești sub acest acoperiș, este și treaba mea. Ți-am spus deja că trebuie să uiți de ea. Ce te faci dacă, Doamne ferește, îți face un plod, un bastard? Eh, atunci ți-ai putea lua adio de la căsătoria cu oricine, nu doar cu fete din familii nobile sau prințese.

– Mamă – și trage adânc aer în piept, repetându-și întruna în sinea sa: „Calmează-te!“ Sunt bărbat, nu pustnic. În plus, casa aceasta este înainte de toate casa mea.

– Și ai curajul să mi-o trântești fără pic de jenă în față? Vrei să-ți amintesc ce ai făcut?

Nu, niciun sfânt nu-l poate salva de cearta pe care Giuseppina se pregătește s-o declanșeze.

– Oh, nu, iarăși povestea asta cu casa de la Bagnara? Când o să încetezi oare?

– Niciodată. Nu trebuia să faci una ca asta: era casa mea, dar tu mi-ai vândut-o fără să spui niciun cuvânt, spune Giuseppina cu vocea încărcată de ură, urmându-l îndeaproape pe coridoarele casei până în dormitor. Și tu, și taică-tu ați procedat la fel: m-ați văduvit de tot ce a fost al meu. Și, colac peste pupăză, mai trebuie acum și să te suport când te duci să-ți petreci nopțile cu *buttana* ta din Milano.

La auzul cuvintelor acelea, Vincenzo se oprește brusc, întorcându-se spre ea.

– Încetează acum! spune el pe un ton șuierat.

Cu ochii mijiți de furie, înșfacă cu un gest brusc hainele pregătite pe pat.

– Uite că nu încetez deloc. Știi tu oare cum mă simt când mă duc la biserică, la San Giacomo, și observ privirile pe care mi le aruncă celelalte femei?

Una câte una, bărbatul își scoate hainele de pe el, rămânând gol-pușcă.

– Nu mă interesează ce crede lumea.

–Dar ce faci, te dezbraci fără rușine în fața mea? Așa te învață nerușinata aceea de muiere a ta?

Îmbujorată la față, Giuseppina se întoarce cu spatele.

– Dumneata m-ai făcut, prin urmare, știi ce am și ce nu.

Femeia ascultă clipocitul apei în lighean, același pe care îl folosea pe vremuri și Ignazio.

– Dacă unchiul tău ar mai fi trăit, n-ai fi îndrăznit să faci una ca asta, să-ți iei o țiitoare și să te afișezi tuturor cu ea… Trăiți în păcat, în păcat de moarte, asta faceți!

Clipocitul apei încetează. Vincenzo își pune hainele noi; în timp ce-și pune butonii cu perlă la manșete, îi vorbește fără să privească în direcția ei.

– Acesta o să fie cel din urmă dintre păcatele cu care mă voi prezenta la judecata Domnului. Totuși, dacă te deranjează atât de tare treaba asta, găsește-mi o soție și-ți promit că nopțile voi dormi acasă, cu ea. Apoi, punându-și vestonul cu gesturi exacte, rigide, Vincenzo adaugă: să știi însă bine minte un lucru. Însurat sau nu, eu la Giulia nu renunț. Niciodată.

* * *

E aproape seară când Vincenzo își face intrarea în curtea din via della Zecca Regia. Aruncă o privire în direcția casei familiei Portalupi, apoi se îndreaptă spre apartamentul Giuliei, în care cei doi „trăiesc în păcat de moarte“ – cum îi reproșează mama.

„Vorbe de clacă, bune pentru muieri de casă și popi.“

Cel puțin jumătate dintre bărbații pe care-i cunoaște au o amantă, dacă nu chiar o altă familie pe lângă cea oficială – începând chiar cu Ben Ingham, care le poartă de grijă copiilor ducesei Spadafora de parcă ar fi ai lui. Ce-i drept, rar se întâmplă ca o legătură începută ca relație din interes să se transforme într-una de iubire.

Nu zăbovește asupra acestui gând. Nu vrea.

Sună la ușă. Niciun răspuns. Descuie cu propriul rând de chei, își lasă vestonul în antreu și se duce în sufragerie.

Giulia nu-i acasă. Probabil e în vizită la părinți.

După cearta care a urmat hotărârii de a-i deveni amantă, fără să-i pese de părerea lumii, Giulia a trecut printr-o perioadă de aprige remușcări. Abia de curând și-a reluat legăturile cu membrii familiei. Pragmatic, tatăl a iertat-o fără prea multe nazuri. În schimb, mama nu – continuă să-i facă reproșuri și să-i arunce pe umeri povara propriei dezamăgiri.

Vincenzo își toarnă limonadă din carafa de pe masă. Se hotărăște să mai lucreze câte ceva în așteptarea Giuliei.

Nu realizează cât timp a trecut decât în clipa în care flacăra lumânării începe să pâlpâie sub adierea vântului de seară.

Se ridică, se duce la fereastră și încearcă să ghicească de la depărtare mișcările din casa Portalupi. Zărește o umbră, apoi o alta. Par să fie Giovanni și Giulia, prinși într-o discuție animată.

Câteva clipe mai târziu, tânăra iese din casă și traversează curtea cu privirile în pământ. Îi deschide ușa, mai îngrijorat parcă decât ar vrea să recunoască.

Iat-o acolo, în fața lui. E atât de palidă, încât pielea îi pare ca de marmură. Îi mângâie obrazul fără să rostească niciun cuvânt. Pare să sufere.

Îl sărută.

– Bine, dar ce… murmură el.

Ea îi acoperă gura cu degetele, împiedicându-l să continue.

– Vino cu mine!

Îl ia de mână, iar bărbatul o urmează în dormitor, încântat de propunerea ei mută.

* * *

Lumina străvezie a zorilor îl trezește din somn.

Privește în jur – tavanul alb, draperiile care îi feresc de priviri indiscrete, armoarul din lemn de mahon.

Afară, sunetele orașului care-și reintră în drepturi.

Percepe respirația ușoară a Giuliei adiindu-i suav în ureche. Unul din momentele de pace interioară, pe cât de rar, pe atât de prețios. Moliciunea călduță a trupului ei e un refugiu tihnit. Clipele petrecute cu ea sunt singurele în care nu simte nevoia să-și păzească spatele. Și nici nu trebuie să demonstreze că este mai bun decât alții.

Ea este Giulia, iar el, Vincenzo. Atât și nimic mai mult.

Întorcându-se către ea, descoperă că e deja trează. Îl contemplă cu ochii ei mari și întunecați, cu o privire serioasă, dar calmă. Își ține un braț sub pernă.

– Aștept un copil.

O clipă, Vincenzo nu realizează semnificația spuselor ei.

Un copil.

Semnificația este că în adâncul ființei ei, sub carne, s-a înfiripat o ființă care crește.

„Un copil. Un fiu. Al meu."

Smulge cearșaful de pe ea, cercetând-o cu o privire în care se oglindește nici mai mult, nici mai puțin decât o pornire violentă. Sânii umflați, șoldurile cărnoase. Pântecele rotunjit.

Pe sângele Iudei, abia acum înțelege!

Giuliei i s-a făcut acum frică – își dă seama după înverșunarea cu care-și mușcă buza și felul în care brațul strânge perna.

Cuvintele îi ies înainte să le poată opri.

– Este al meu?

Giulia se rostogolește pe spate. Pe chip pare să i se fi înfiripat un zâmbet, ca și cum s-ar fi așteptat la întrebare.

– Tu ai fost primul meu bărbat, singurul.

Așa este, iar el o știe foarte bine.

Deodată, Vincenzo își dă seama că stă în fața ei gol-pușcă. Înșfacă cearșaful, trecându-și-l peste șolduri. Giulia rămâne în aceeași poziție, cu pielea străbătută de fiorii răcoroși ai dimineții și cu inima strânsă.

– De când?

– Sunt trei luni de când n-am mai sângerat, răspunde ea. Apoi, cuprinzându-și pântecele cu palmele: în scurt timp, toată lumea își va putea da seama.

Vincenzo își trece degetele prin păr. Oare când să-l fi zămislit? Fusese cu băgare de seamă, dar, ce-i drept, nu-i reușise chiar de fiecare dată. Iar acum iată că se împlinea un an de când erau împreună și se iubeau.

Carevasăzică, până la urmă tot se procopsise cu un bastard, cum îi prezisese mama.

– Nu te iau de soție. Nu pot. Știi asta, nu-i așa? scuipă el vorbele la repezeală, mai mult din instinct, apoi adaugă, într-un amestec de stupoare, furie și confuzie: tu nu ești cea care… să știi că mama continuă să-mi caute o soție. (Nu care cumva Giuliei să-i treacă prin minte altceva – își spune el în gând – și să priceapă din capul locului că nu poate să și-l arvunească doar pentru c-a rămas cu burta la gură și pentru că va avea un *picciriddo* de la el). Spune-le așa fratelui și tatălui tău: dacă cumva asta este o tentativă de…

– Știu, îl întrerupe Giulia, ridicându-se drept în mijlocul patului.

Goală, maiestuoasă. Trupul ei pare să strălucească în lumina dimineții.

– Înainte să mi-o spui tu – pentru că mă aștept s-o faci –, află că nu voi merge niciunde să-l lepăd. Îmi doresc acest copil.

Vincenzo se retrage spre marginea patului.

Cu o forță pe care nu i-ar fi bănuit-o, ea îl prinde de încheietură.

– Ascultă-mă bine! În cele din urmă, va sosi și ziua în care vei găsi femeia pe care mama ta și cu tine vă dați atâta osteneală să o descoperiți și o vei lua de

nevastă. Sau pur și simplu nu te vei mai întoarce aici, pentru că te vei fi plictisit. Ei bine, atunci mie îmi va rămâne ceva din tine, ceva care să-mi amintească pe vecie de tine și de noi doi.

Vincenzo se eliberează din strânsoare.

– Nu-ți sunt de ajuns casa în care stai și banii pe care ți-i las? De ce să ții un bastard? Îți închipui cumva că-ți voi da mai mult? Te-am asigurat că voi avea grijă de tine chiar și în cazul în care te voi părăsi.

În realitate, chiar asta și-ar dori: să fugă, să șteargă totul cu buretele – dimineața aceea, starea de confuzie care pur și simplu simte că-l înăbușă, corpul mititel care crește în pântecele femeii lui și care pune încet-încet stăpânire pe ea.

Nu izbutește nici măcar să-și imagineze ce înseamnă să ai un fiu. Nu s-a gândit niciodată că ar putea deveni vreodată tată.

Acum, Giulia plânge cu adevărat. Pipăie salteaua în căutarea cearșafului, se acoperă. Apoi se lasă să cadă pe spate în mijlocul patului.

Lui Vincenzo nu-i rămâne altceva de făcut decât să se îmbrace și să plece. Hohotele de plâns ale Giuliei îl însoțesc până la ușă.

* * *

– *Disgraziata!* Asta ne mai trebuia acum! se aud strigătele Antoniei, între două accese de tuse. Legănându-se înainte și înapoi în fotoliul-balansoar, cu ochii holbați și incapabili să primească alinare de lacrimi, femeia continuă: numai de un bastard n-aveam noi nevoie! Ce ne facem acum? Nu ne era oare de ajuns, după toate câte le-am îndurat?

Giulia, cu rochia întunecată, încheiată până la gât, frământă între degete o batistă, mai-mai să-i descoase tivul. E de una singură – așa simte. Venise să-și vadă mama în căutarea unor vorbe de alinare, a unei îmbrățișări părintești. Însă acum, când are nevoie de ajutor, nu-l găsește la nimeni.

O mamă ar trebui să-ți fie mereu pavăză, să te protejeze chiar și de tine însăți – își spune. Nu însă și mama ei: o femeie fragilă, concentrată acum asupra propriei boli.

Antonia lasă să i se prelingă câteva lacrimi pe obraji, care în scurt timp se transformă în șiroaie nestăpânite.

* * *

Către seară însă, lacrimile Antoniei par să fi secat. De pe divan, având-o lângă ea pe Giulia, îi cercetează cu privirea pe Tommaso și Giovanni, abia întorși acasă, conștientă că e datoria ei, a mamei, să rostească cu voce tare ceea ce ambii bărbați au gândit în sinea lor la aflarea neașteptatei vești. Prin urmare, acum îi așteaptă răbdătoare să se oprească – pe soț, din obișnuitul său du-te-vino pe covorul din salon, cu mâinile la spate și fruntea plecată, iar pe fiu, din accesul de furie amestecat cu imprecații la adresa lui Vincenzo.

Când în cele din urmă în cameră se lasă liniștea, tușește scurt, sugerând pe un ton mai mult murmurat că soluția cea mai bună ar fi… O sumă de bani, o moașă care știe să-și țină gura și o jumătate de zi de suferință și durere – însă pe urmă s-ar șterge pe vecie orice urmă de dezonoare.

Apoi, întorcându-și privirea către Giulia:

– Ești sigură că nu vrei să…

– Nu.

Voce fermă, privirea în podea.

– În acest caz, va trebui să pleci, spune Antonia, ridicându-se de pe divan, dar prăbușindu-se aproape imediat înapoi, răpusă de un acces de tuse. O să te întorci la Milano. Vei sta la *zia* Lorena, sora mamei, care locuiește în afara orașului. O să aduci copilul pe lume acolo, iar pe urmă mai vedem.

Însă Giulia scutură din cap.

– Nu vreau să plec.

Cum să-i facă oare să înțeleagă că ei nu-i pasă nici cât negru sub unghie dacă lumea o insultă, privind-o disprețuitor, ca pe o femeie ușuratică? Știe foarte bine ce o așteaptă. Însă nu-și dorește decât să fie în preajma lui Vincenzo, iar dacă pentru asta trebuie să accepte doar firimituri de la propria viață, prețul i se pare corect! Și le va drămui cât să-i ajungă. La urma urmei, e ceea ce a făcut mereu până acum: a păzit cu strășnicie puținul pe care cei din jur au fost

dispuși să i-l îngăduie. Cum ar putea însă să le explice toate acestea mamei și lui Giovanni?

Va rămâne aici, la Palermo, oricât de multă suferință îi va fi dat să îndure.

– Vei pleca.

Mama. Hotărâtă.

– Nu!

Izbucnește în lacrimi. De când cu sarcina, plânge din ce în ce mai des – aproape că a devenit un obicei.

Antonia și Giovanni schimbă o privire cu subînțeles.

– Giulia, ascultă-mă puțin… începe Giovanni să vorbească, îngenunchind dinaintea ei. Ce crezi că se va alege de tine când Florio se va însura? Nici măcar amintirea, căci soția lui va cere să dispari din viața lui. Nu va mai fi loc de…

Giuliei îi revin în minte cuvintele lui Vincenzo. Da, știe că mama bărbatului continuă să-i caute o soție.

– Nu vreau, repetă ea obsesiv. Nu!

Și continuă s-o repete și-n zilele următoare, când mama o constrânge să-și facă bagajele în cel mai mare secret. Antonia îi picură consecvent îndoiala în suflet, spunându-i întruna că, oricum, Vincenzo n-o s-o mai vrea după sarcină, căci trupul ei se va deforma, iar el nu-și dorește altceva decât o femeie arătoasă cu care să-și facă mendrele.

– Am știut de la bun început că-i un ticălos. Iar tu, tu nu ești altceva decât o biată fată naivă, care a căzut în plasa minciunilor lui.

Și-i repetă același lucru și lui Giovanni, care a intrat să-i explice planul la care s-a gândit. Giulia asistă și ea la conversație, însă cei doi se comportă ca și cum n-ar fi acolo. Carevasăzică, Giovanni se va folosi de cunoștințele sale ca s-o îmbarce pe un vas spre Genova. O va însoți personal, asigurându-se că totul va decurge bine până la Milano. Apoi se va întoarce la Palermo.

Cât despre Vincenzo, pur și simplu s-a făcut nevăzut. Nici un bilet, nicio vizită. El, care înainte își petrecea noapte de noapte cu ea, ținând-o strâns în brațe.

În realitate, acesta este golul cel mai mare și sfâșietor din sufletul Giuliei, pe care efectiv nu-l poate suporta.

În cele din urmă, rezistența i se înmoaie și se lasă pradă renunțării, pregătită să accepte orice îi va fi hărăzit. Hotărăște să-i lase pe ceilalți să aleagă în locul ei.

Iar totul va fi ca și cum ea, Giulia n-a existat – și poate că lucrurile chiar așa stau.

Totuși…

În mod cu totul straniu, găsirea unui loc pe o navă gata de plecare pare o întreprindere foarte complicată. Niciunul dintre căpitanii de vas și armatorii pe care îi cunoaște familia Portalupi nu dispune de locuri libere pe propriile nave. Unii chiar merg până-ntr-acolo încât neagă c-ar fi urcat vreodată la bord pasageri. Alții susțin că li s-au ocupat toate locurile taman cu o zi în urmă. Însă o spun pe un ton coborât, ferindu-și privirea sau, dimpotrivă, râzând batjocoritor.

Un refuz poate fi o întâmplare, două – simplu ghinion… însă trei refuzuri sunt prea multe pentru o simplă coincidență. Deodată, Tommaso înțelege ce se întâmplă.

Apoi, într-o seară, cineva le bate la ușă.

Membrii familiei Portalupi privesc surprinși unii la alții. Nu așteaptă pe nimeni.

Albă ca varul, Giulia stă la masă; pare pierdută undeva, departe – simptom, probabil, al fierbințelii care a cuprins-o de câteva zile și care îi insuflă o stare de totală detașare.

Mama susține că e din cauza sarcinii. Ea știe însă că nu-i așa.

Slujnica deschide ușa de la intrare.

O voce – vocea *lui* – o trage cu putere din abisul în care se prăbușise.

– Bună seara!

Vincenzo Florio îi cercetează cu privirea unul câte unul. Însă o evită în mod vădit pe Giulia.

– Ce faci dumneata aici? se grăbește Giovanni să fie primul care-l înfruntă. Nu ești bine venit. Pleacă!

– Doar câteva cuvinte am să vă spun, după care vă scutesc de deranj, vine replica celuilalt, care ia un scaun și-l plasează între Antonia și Giulia, așezându-se picior peste picior. În urmă cu câteva zile, bunul meu prieten Ingham mi-a adus la cunoștință faptul că Domnia Voastră, domnule Portalupi, umblați să obțineți un voiaj pe mare către Genova. Nu m-am mirat foarte tare, spunându-mi că e una din obișnuitele călătorii de afaceri ale Domniei Voastre. Vincenzo face o scurtă pauză, privindu-l pe Tomasso drept în față, după care adaugă: până când am aflat că, de fapt, vă interesați nu de unul, ci de două locuri.

Portalupi își scoate șervetul de la gât și își îndepărtează farfuria din față.

– Nu avem să vă dăm socoteală, *signore*.

– Oh, ba da, sigur că da! V-am promis c-o iau pe Giulia sub protecția mea, ceea ce înseamnă că trebuie să rămână aici, la Palermo. Cu mine.

Ea își ridică fruntea. Obrajii par să-și fi recăpătat brusc culoarea.

– Este datoria noastră să ne protejăm fiica. Giulia nu știe ce este mai bine pentru ea, mai ales în situația în care se află, intervine Antonia. Pentru că nu poate continua să trăiască aici, împreună cu un copil fără tată.

– Ei bine, doamnă, vă înșelați în această privință. Fiica Domniei Voastre este o femeie cu mintea limpede – poate prea limpede, ce-i drept – și foarte inteligentă. În niciun caz un inel și un popă nu vor schimba relația dintre noi, spune Vincenzo pe un ton foarte serios, fără nicio nuanță de triumf sau de plăcere în voce. Mai curând Domniile Voastre v-ați dovedit puțini la minte. Ar fi trebuit să știți că nu vă voi da voie să mi-o luați și s-o trimiteți departe. Doar dacă…

Abia acum își întoarce privirea către Giulia.

– Doar dacă nu cumva este dorința ei să plece, căci, în acest caz, îi voi respecta alegerea. Alegerea ei, nu a Domniilor Voastre. Alegerea Giuliei.

Și întinde mâna spre ea, ținându-și palma în sus.

„Rămâi“, ar vrea să-i spună, însă nu știe cum.

Însă Giulia îi citește dorința pe chip. Simte că o sufocă furia și amărăciunea pentru tot ce a fost nevoită să îndure: singurătatea, sentimentul de abandon,

claustrarea, nopțile petrecute în patul rece. Pentru tot ceea ce el nu știe și nici nu-i poate mărturisi. În cele din urmă, vorbește.

* * *

Clopotele au bătut miezul nopții.

Giulia doarme. Lângă ea – Vincenzo.

Din nou. În sfârșit.

Trupul femeii a devenit puhav, rotund. Și mirosul ei este altul acum: sălbatic, intens, cu adieri de lapte și lămâie.

Vincenzo nu doarme. Ascultă gândurile tainice ale unui Palermo care se hrănește din propriile rămășițe, un oraș pe care locuitorii lui îl distrug cu regularitate, reconstruindu-l apoi la loc. Se gândește la afaceri, la recoltele de struguri, la activitățile de la Camera de Comerț. Dar mai ales la problemele cherhanalei de la Vergine Maria, pe care nu o deține încă pe de-a-ntregul, dar pe care și-o dorește atât de mult, încât i s-a conturat deja în minte un plan de acțiune. Într-adevăr, s-a îndrăgostit de locul acela, pe care ar vrea să-l transforme în propriul regat.

Îi revin în minte strigătele furioase ale mamei și amenințarea ei că-l va da afară din casă dacă îndrăznește să se întoarcă la Giulia, mai ales acum, când tot, dar absolut tot orașul știe că a lăsat-o grea.

În cele din urmă, revine cu mintea și trupul aici, în locul acesta plin de tihnă.

Ascultă respirația femeii de lângă el – femeia lui. Simte, își închipuie că simte și o altă răsuflare care se întretaie cu a ei.

Pruncul.

Dinspre sân, mâna bărbatului coboară spre pântecele Giuliei. Da, copilul e acolo, acum îl poate simți. L-a învățat ea.

Simte că-l năpădesc nu doar duioșia – el, tată! –, ci și alte sentimente neobișnuite pentru el. Asupra tuturor însă prevalează neîncrederea, de care nu reușește cu niciun chip să se elibereze. Chestia aceea, pruncul nenăscut încă, i-o va răpi pe Giulia. Nu va mai fi a lui.

Sentimentul acesta de gelozie nu l-a mai simțit până acum, însă vede că-l duce la exasperare.

În același timp însă, în inimă i se insinuează o rază de speranță.

Un băiat. Un moștenitor.

Se întoarce pe partea cealaltă. În somn, Giulia îl simte și-l cuprinde din spate cu brațele, apăsându-și pântecele de spinarea lui. Iată, asta înseamnă „acasă" – își spune bărbatul, aflat la granița dintre veghe și somn. Câteva clipe mai târziu, Vincenzo adoarme, acompaniat de ritmul unor lovituri în surdină, venite de la un prunc care tocmai bate la porțile vieții.

* * *

La Palermo, ianuarie poate fi o lună cu vreme blândă, care revarsă peste oraș o lumină primăvăratică. Când însă vântul dinspre nord își face simțită prezența, palermitanii își amintesc că domnia iernii încă nu s-a încheiat și nici nu se va încheia curând.

Iar marea oglindește cel mai bine diferența. Acolo, la Arenella, primăvara apa mării e curată și limpede până în adâncuri. Iarna, în schimb, marea este tulbure, de parcă ar refula dinspre adânc spre suprafață. În acel ianuarie luminos și înșelător al anului 1837, doi bărbați pășeau alături pe sub zidurile cherhanalei, ferindu-se de stropii împroșcați de valurile ce se spărgeau furios de țărm.

– Carevasăzică, tribunalul nu a luat nicio hotărâre?

– Prințul de Castelforte a făcut din nou contestație. Nu vrea cu niciun chip să renunțe, *u' cornutu*[63], răspunde Vincenzo, cuprins brusc de tremur după ce o rafală de vânt îi pătrunde pe neașteptate sub palton. Afundându-și mâinile în buzunare, continuă: mai am nevoie doar de cota lui de proprietate pentru ca această cherhana să fie pe de-a-ntregul a mea. Până și starețul de la San Martino delle Scale m-a asigurat că-mi va ceda tot, inclusiv depozitele. Numai blestematul acela de Paternò nu vrea să cedeze.

În dreapta lui, probabil singura persoană în care are încredere, un bărbat pe care-l consideră mult mai mult decât un simplu colaborator. Păr creț, mustăți impozante. Carlo Giachery își desface larg brațele:

– Aceeași scorneală cu drepturile de moștenire lăsate soției, îmi imaginez.

– Da, soției de care nu i-a păsat niciodată nici cât negru sub unghie. Adevărul este însă altul. Nu vrea să fie umilit de un negustor, așa cum sunt eu.

– De o slugă, ca să fim mai exacți.

Giachery își permite să-i vorbească deschis, cu franchețe.

– În sfârșit!

Se cunosc cam de doi ani, cu puțin înainte de nașterea Angelinei, fiica lui Vincenzo. S-au văzut prima oară la o cină organizată la reședința ducelui de Serradifalco – în realitate, un banchet la care câțiva aristocrați ai vremii și o mulțime de reprezentanți ai burgheziei se regăseau la aceeași masă cu tot felul de artiști și oameni de știință.

Pe Vincenzo îl impresionaseră cadența sprințară a discursului și accentul roman al celuilalt.

– La Roma, arhitectura monumentelor funerare a devenit un sector în mare expansiune. Dac-ar fi să tragem o linie pentru bunele și relele lui Bonaparte, cred că ar trebui să-i mulțumim, fie și numai pentru ideea lui de a strămuta cimitirele în afara zidurilor orașelor.

– Lui Bonaparte ar trebui să-i mulțumim pentru multe lucruri, începând cu faptul că ne-a deschis ochii asupra grandorii Egiptului și a Greciei antice, adăugase ducele, un pasionat istoric. Desigur, a trimis la moarte armate întregi, totuși câtă cultură a adus în viețile noastre, nu-i așa?

Vincenzo îl cercetase cu atenție pe tânărul arhitect care perora cu fervoare despre comerț și despre arta care poate și trebuie să se adapteze vieții de zi cu zi, făcând apel la experiența industrială a englezilor și a francezilor.

– Prin urmare, sunteți la curent cu ultimele tendințe ale arhitecturii britanice sau franceze, conform cărora o fabrică nu trebuie să fie doar o bază de producție, ci și un loc organizat în mod rațional? îl întrebase Vincenzo.

Carlo încuviințase energic.

– Da. Mi-am petrecut tinerețea între Paris și Veneto, apoi am călătorit prin lumea largă, așa că știu despre ce vorbesc. A fi funcțional într-un domeniu de activitate nu înseamnă să ridici patru pereți între care să așezi niște mașinării, așa cum pretind unii patroni de fabrici de la noi. Dacă te duci să construiești o filatură de bumbac pe câmp, probabil că va da randament, însă dacă vrei s-o

ridici în oraș, trebuie să alegi bine locul și să-ți pui problema cât de calificați îți vor fi lucrătorii. Fabricile încep să devină parte integrantă a orașelor noastre și este foarte bine că începem să abordăm subiectul în felul acesta. Fratele meu Luigi și cu mine lucrăm chiar la un astfel de proiect, despre cum să transformi o fabrică într-un loc care să îmbine esteticul cu funcționalitatea și care să se integreze în zona unde a fost construită.

La următoarea întâlnire hotărâseră să se tutuiască. De atunci, discuțiile și confruntările de idei dintre ei continuaseră negreșit. Acum, de aproape o lună, Carlo a devenit profesor de arhitectură civilă la universitatea din Palermo și colaborator nemijlocit al lui Vincenzo. În afaceri, este persoana în care Vincenzo are cea mai mare încredere, poate pentru că, la fel ca el, Carlo nu aparține pe de-a-ntregul orașului. I-a acordat o procură specială, care-i permite să se ocupe de achiziționarea de proprietăți și de administrarea unora dintre afacerile lui. Însă mai presus de orice, Carlo Giachery îi este prieten.

Dându-și capul pe spate, învăluie clădirile cu o privire încărcată de pasiune. Ah, cât de mult iubește cherhanaua aceasta!

– Nu vrei să știi de ce ți-am cerut să vii cu mine până aici? îl întreabă pe celălalt, reluându-și mersul.

– Chiar mă întrebam, ca să fiu sincer. Ne învârtim în loc de mai bine de o jumătate de oră.

– Îmi doresc o vilă, spune deodată Vincenzo și, răsucindu-se, arată spre zidul împrejmuitor. Aici.

Pereți scorojiți de aerul sărat al mării, depozite săpate în stânca de tuf, câțiva arbuști de tamarisc aplecați într-o parte de rafalele de vânt, zidurile de piatră.

Carlo își întoarce de mai multe ori privirea de la interlocutorul lui către cherhana și înapoi.

– Cred că n-am înțeles bine.

Celălalt îi face semn să-l urmeze. Dând din nou roată construcției, îi explică planul lui.

– Vincenzo, te rog să mă scuzi, dar tot nu reușesc să înțeleg. De ce aici? Dumnezeule mare, e o cherhana! Îți poți permite orice fel de vilă și în orice alt loc. Adică, vreau să spun… cele mai bune zone rezidențiale sunt Bagheria și

San Lorenzo. Ca să nu mai pomenesc de faptul că acum mai puțin de o lună îmi mărturiseai că vrei să achiziționezi reședința notarului Avellone. Te-ai răzgândit?

– A, nu, aceea este o simplă investiție, spune Vincenzo. Apoi, prinzându-l de brațe, ca și cum ar fi vrut să-l facă să întrezărească prin propriii ochi priveliștea zugrăvită în mintea lui: nu vreau o vilă ca toate celelalte, cu colonade, balcoane și statui. Vreau ceva ce nicio minte nu și-a imaginat încă și o vreau aici, ca să vorbească lumii despre lumea în care am crescut. Va trebui să fie *diferită*. Nu vreau o vilă, vreau o casă în care să mă simt acasă.

În clipa aceea, pe Giachery îl fulgeră *viziunea*.

Își lasă privirea să zburde către orizont – atât către cel metaforic, cât și către cel real.

– Marea…

– Marea. Întocmai. Și universul pe care îl reprezintă, bogăția pe care ne-o oferă. Vreau că toată lumea să vadă și să înțeleagă, îi explică Vincenzo, după care, oprindu-se din mers: la fel ca mine, nici tu nu ești născut pe meleagurile astea. Ai călătorit prin toată Europa, ai locuit mult timp la Roma, dar cu toate acestea ai ales să te stabilești aici, întrucât ți-ai dat seama că locul tău este aici, la Palermo. Știu că ai înțeles ce vreau. Atunci, dă-mi ce vreau!

O frază în care stă închisă o întreagă lume.

* * *

La întoarcere, în trăsură, discută despre cu totul alte subiecte: filaturile de bumbac de la Marsala („Nimic nou, nu reușesc cu niciun chip să găsesc teren de cumpărat.“), despre felul în care Raffaele Barbaro administrează casa de vinuri („Ar putea aduce mai mult profit, însă e lipsit de inițiativă.“), și despre consiliul Camerei de Comerț.

– Cred că este singurul loc de elită în care un comerciant ca mine este acceptat, spune Vincenzo pe un ton în care se simte un amestec de detașare și mândrie. Nu de toată lumea, dar sunt unii precum prințul de Torrebruna sau baronul Battifora, care au înțeles că trebuie să se murdărească totuși pe mâini dacă nu vor să ajungă în situația de a vinde tot, inclusiv titlul nobiliar. La urma

urmei, sunt puțini negustorii și afaceriștii care învârt bani în mod real aici, la Palermo, în vreme ce nobili care să ne accepte ca parteneri de afaceri sunt încă și mai puțini.

– Inteligența este o marfă rară, spune Carlo, oftând. Nu au suficientă minte încât să accepte că lumea se schimbă, continuă bărbatul, scoțând apoi un carnețel din buzunar, parcurgând cu privirea o listă și schimbând subiectul. Prin urmare, ce fac, continui negocierile cu ducele de Cumia pentru vila de la San Lorenzo? Deține un lot bun de teren, care îți poate aduce bani frumoși.

Cu privirea fixând în gol strada, Vincenzo nu răspunde. Fruntea i s-a contractat în câteva rânduri de încrețituri care îi îmbătrânesc chipul. Tresare brusc când Giachery îl atenționează iar.

– Ce spuneai?

Carlo își așază mâna pe brațul său.

– Diseară se întâmplă, nu-i așa? întreabă, deși știe că Vincenzo nu permite nimănui să se amestece în viața lui personală (sau poate că tocmai din acest motiv). De ce nu te duci? La urma urmei, e fiica ta.

– Nu știu, răspunde Vincenzo, mult mai apăsat de propriile frământări interioare decât lasă să se vadă. N-o să-i dau numele meu, continuă el pe un ton pe jumătate iritat, pe jumătate încărcat de regret. O fetiță. Încă una. Păguboasă farsă, nimic de zis! Apoi, arătând către notițele lui Giachery: da, continuăm cu de Cumia. Avellone nu vrea să-mi vândă proprietatea direct mie, însă pe duce nu-l va refuza.

Carlo îi ține isonul.

– Cu atât mai mult cu cât este și directorul general al poliției, îi amintește. Și nimeni nu spune „nu“ unui copoi.

* * *

„De ce nu te duci?“

Întrebarea lui Carlo îi revine cu insistență în minte. O aude întruna, toată după-amiaza, atât la drogherie, pe unde trece ca să semneze câteva ordine de plată, cât și la biroul de la sediul Casei Florio.

Via dei Materassai este acum împărțită doar între el și Ingham. Are și bani, și putere – cu mult mai mult decât și-ar fi putut închipui la moartea unchiului său.

Și totuși, la ce-i folosesc toate acestea, dacă nu are libertatea să hotărască pentru propria viață? Când Giulia l-a anunțat că a rămas din nou însărcinată, el a primit vestea cu o resemnare senină. După nașterea primei fiice, Angela – Angelina, cum îi spuneau toți –, situația lor a încetat să mai facă vâlvă: saloanele orașului erau animate periodic de scandaluri mult mai suculente. Acum, concubinajul lor suscită doar reproșuri aparent indignate.

Mai greu a fost să-și convingă mama să accepte situația. Nu e ușor s-o facă să înțeleagă că nu-l poate împiedica să se căsătorească, chiar dacă legea prevede că are nevoie de permisiunea ei. La urma urmei, se apropie de patruzeci de ani… Nicio șansă însă, Giuseppina pur și simplu nu vrea să asculte niciun argument.

Într-o bună zi, către amiază, se pomenise cu ea dând buzna în birou, lividă la față precum rochia cenușie de care o purta.

– E adevărat c-ai lăsat-o iarăși cu burta la gură?

Din prag, secretarul lui făcuse un gest de neputință, care părea să spună „Credeți oare că am putut s-o opresc?“, apoi se retrăsese închizând ușa.

– Bună ziua și dumitale, mamă! Și da, Giulia este din nou însărcinată.

Ea își acoperise fața cu palmele.

– Oh, Doamne, ce nenorocire! Cum se face că muierea asta nu-și leapădă niciodată plozii? Doar mie a trebuit să mi se-ntâmple una ca asta? exclamase ea, legănându-se întruna înainte și înapoi pe scaunul pe care se lăsase să cadă. Oare nu a înțeles nici până acum că n-o vei lua în veci și-n pururi de nevastă? Pe urmă, tu? Tu ce tot faci, nu știi cum se procedează ca să…

– Mamă! o întrerupsese el. Apoi, punându-și mâinile în șold, continuase: vorbești fără cap și fără coadă. Ți-am spus ce aveam de spus. A, și încă ceva: dacă de data asta va fi băiat, o iau pe Giulia de soție. Ca să fie clar.

– *Cucuzze*! sărise femeia de pe scaun, înverșunată de furie. *Maritarti a 'sta mezza cammarera? Ma chi si', fodde*?[64]

– Nu, sunt un om practic. Am treizeci și șase de ani și nu prea mai am multe alegeri de făcut. Și, ca să-ți spun drept, nici nu-mi mai doresc o soție din cele

căutate de tine, dacă toate-s ca văduva aceea cu trăsături de cățea pe care mi-ai propus-o acum trei luni.

Giuseppina își luase brusc figura de mamă ofensată.

– *Tu, a' chissa, 'un ta mariti.* Trebuie să ai permisiunea mea, nu uita. *E jò 'un tu rugno.* Muierea asta n-a venit nici măcar o dată să mă vadă, nu mi-a arătat pic de respect, iar acum ce vrea? *Avissi a trasisi in casa mia a fari a signura*?[65]

– Dar dac-ar fi venit să te vadă, ai fi primit-o?

– Niciodată, ferească Ăl de Sus!

– Ei, vezi? Sunteți chit.

Se simțea din nou apăsat de acea stare de oboseală resemnată pe care o resimțea doar atunci când trebuia să discute despre Giulia cu mama sa și invers. Nimic nu-l irita mai mult decât starea de indispoziție care-l cuprindea când era presat fie dintr-o parte, fie din cealaltă.

Acum, gândurile lui Vincenzo avansează în timp. La momentul în care primise vestea că Giulia intrase în travaliu. La după-amiaza pe care o petrecuse în așteptare. La anunțul că devenise din nou tată.

Tată de fată.

Imediat după naștere, Giulia îi ceruse s-o ia de soție. La început cu blândețe, apoi pe un ton ferm. El refuzase.

Îl dăduse afară din casă.

Starea de indispoziție prinde formă tot mai consistentă. Giulia a devenit aspră, inflexibilă.

Își vrea înapoi onoarea, demnitatea. Tot gândindu-se la ea, Vincenzo înțelege că, de fapt, reușise într-una dintre cele mai dificile încercări din viață – aceea de a-și găsi o tovarășă de viață la fel de orgolioasă ca el.

Continuă să-și învârtă pe deget inelul rămas de la unchiul său. Într-adevăr, astăzi ar avea nevoie mai mult ca niciodată de sfatul lui.

Își scoate orologiul din buzunarul vestei și-l privește scurt. Își înșfacă vestonul și paltonul, apoi iese.

Giulia locuiește destul de aproape.

* * *

În micul salon al apartamentului în care locuiește, Giulia stă în picioare, ținându-și în brațe fiica de curând născută; în fața lor, preotul chemat să oficieze slujba de botez. În dreapta ei, Giovanni; câțiva pași mai în spate, slujnica și cealaltă fiică a Giuliei. A trecut o săptămână de la naștere și nu se cuvine ca botezul nou-născutei să întârzie mai mult de atât.

O săptămână de când ea și Vincenzo s-au certat.

Preotul umblă de colo până colo prin încăpere. E stânjenit, uneori pare că nu știe ce are de făcut. Lasă uleiul de mir pe masă, aprinde lumânările una câte una, îngânând între timp o rugăciune. Pierdută în gândurile sale, Giulia abia dacă-i urmărește gesturile.

Așa se întâmplase și când se născuse Angelina; la fel stau lucrurile și acum, cu cea de a doua fiică. A ei și doar a ei, a nimănui altcuiva, căci Vincenzo nu a vrut s-o recunoască. Giuliei îi este din ce în ce mai greu să suporte această stare. Singurătatea și disprețul sfâșietor care o înconjoară s-au transfomat într-o povară tot mai apăsătoare.

Colac peste pupăză, această ceremonie aproape clandestină, cu un preot care se strecurase incognito în casă, fără să fie însoțit nici măcar de un singur băiat de altar. Un ritual oficiat în secret, acasă, la fel ca în cazul oricărui alt copil nelegitim. Nici măcar părinții Giuliei n-au dorit să participe la ceremonia de botez.

– Mamaaaa! își aude copila strigând-o pe un ton agitat.

Giovanni se întoarce spre ea și o ia în brațe, cu gândul s-o facă să tacă.

– Hai, fii cuminte! Mama are treabă acum, uite, trebuie să-ți botezăm surioara. A, apropo, după ce terminăm aici, bunica ți-a pregătit prăjituri…

Auzindu-l, Giulia suspină. Ar fi preferat ca mama ei să fi fost acolo, cu ea, nu să se închidă în casă și să pregătească dulciuri pentru un eveniment pe care nimeni nu pare să-l considere o sărbătoare.

Preotul începe să psalmodieze în latină. Vocea lui colțuroasă, aspră pare că se lovește de piesele de mobilier și de tavan.

– Ce nume îi dați acestei copile?

Giulia îi descoperă capul micuței.

– Giuseppina. Ca al bunicii sale.

Parohul îi aruncă o privire piezișă. Știe foarte bine că pe mama Giuliei o cheamă Antonia – la fel de bine cum știe și cine este tatăl celor două fetițe. Este al doilea copil din flori adus pe lume din sămânța acelui om fără de Dumnezeu care este Vincenzo Florio. Și – colac peste pupăză – la o distanță de nici doi ani. Femeia din fața lui se comportă fără nicio rușine, ca și cum i-ar fi soață aceluia care, în schimb, nu vrea să-și asume nici cea mai mică responsabilitate.

Chiar în clipa aceea se aude un clinchet metalic de chei. Ușa casei scârțâie, închizându-se apoi cu o bufnitură. În pragul salonului se ițește umbra unui mantou întunecat.

Vincenzo.

În cameră se așterne o tăcere mormântală. Giulia se oprește. Ar vrea să-l cheme acolo, în stânga ei.

Preferă însă să se întoarcă la loc, privindu-l în ochi pe preot și făcându-i semn să continue.

Giovanni a urmărit întreaga scenă.

– Să-i spun să plece? îi murmură la ureche.

– Nu.

La urma urmei, a venit. Oricum e mai mult decât nădăjduise.

Parohul unge pieptul copilei cu ulei sfințit și o stropește pe frunte cu agheasmă. Micuța începe să plângă și să dea din mâini și din picioare. Odată ceremonia încheiată, preotul îi caligrafiază numele pe certificatul de botez.

Giuseppina Portalupi, fiica Giuliei Portalupi. Naș, Giovanni Portalupi. Nașă îi va fi slujnica Lucia.

Nimeni altcineva nu poate îndeplini această sarcină.

În timp ce preotul stinge lumânările și-și strânge lucrurile, Vincenzo intră în încăpere.

Giovanni îi blochează drumul.

– Încotro?

– Vreau să-mi văd fiica.

– Nu-ți poartă numele, așa cum nici pe Angelina n-o cheamă la fel ca pe tine. N-ai vrut să le recunoști pe niciuna dintre ele, îți amintești?

– Nu am ce explicații să-ți dau ție.

Și îl ocolește schițând o grimasă de dezgust.

Giulia stă pe divan, ocupată cu îmbrăcatul Giuseppinei. Copila își agită mâinile și picioarele, scâncind de frig.

Femeia îl întâmpină afișând un zâmbet vag.

El se așază în genunchi în fața ei.

– Am auzit ce nume i-ai ales. Mulțumesc.

Și întinde mâna, dând să atingă pruncul care continuă să se agite, în căutarea sânului mamei. Bărbatul își curmă brusc gestul.

– Mi-aș dori să fie cu folos, comentează Giulia, înfășurând copilul cu șalul ei. Însă nu va fi, nu-i așa?

– Nu, răspunde el sec. Apoi adaugă, simțind parcă în spinare privirile sfredelitoare pe care i le aruncă Giovanni și Angelina: vreau să vorbim. Între patru ochi.

În clipa aceea, Angela se desprinde din mâna unchiului și aleargă spre mama. Ascunzându-se după brațul ei, îl fixează pe Vincenzo cu o privire plină de neîncredere. Pentru ea, figura tatălui e o imagine cu trăsături începețoșate.

– De acord, spune Giulia, ridicându-se și strângând-o pe Giuseppina la sân. Chiar dacă sunt convinsă că mă voi căi pentru asta.

Îl conduce pe preot până la ușă. Îi însoțește și Giovanni, care îi înmânează prelatului o donație generoasă „pentru orfanii aflați în grija parohiei“.

Celălalt încuviințează din cap cu un aer grav, strângând monedele în pumn, alunecând prin crăpătura ușii și dispărând în beznă.

Cu mâna pe tocul ușii, Giulia își privește fratele în ochi.

– Vincenzo și cu mine avem de discutat. Singuri.

– Ți-ai pierdut mințile de tot, zău așa. Sau, dimpotrivă, n-ai avut minte niciodată, nici nu mai știu ce să cred. Ce crezi c-o să-ți spună? exclamă Giovanni. Apoi, făcând un gest în direcția salonului, continuă: de ce ții cu tot dinadinsul să-ți amărăști sufletul? De la un asemenea bărbat nu vei avea niciodată parte de ceva bun – nici de familie, nici de respect. Vei rămâne pe veci… ceea ce ești.

Giulia știe că fratele ei are dreptate. Că ar fi trebuit, cu ani în urmă, când rămăsese grea cu Angelina, să fugă la Milano. Și totuși, deschide larg ușa și

arată spre treptele de la intrare.

– Te rog! insistă ea pe un ton rugător, care însă nu admite replică.

Giovanni își desface larg brațele.

– În sfârșit, mai rău decât îți merge acum nu prea are cum să-ți fie pe viitor, admite el. Apoi, chemând-o la el pe Angelina, adaugă pe un ton coborât: o iau dincolo, biata copilă, nu vreau să vă audă certându-vă.

Buzele Giuliei se încrețesc. Din salon, unde rămăsese să-și fixeze în tăcere tatăl cu privirea sfredelitoare, copila aleargă spre unchiul ei, scoțând un râs cristalin atunci când acesta o prinde din mers, ridicând-o în brațe. Vincenzo o urmărește lung, până când dispare dincolo de prag. O secundă mai târziu, aude ușa închizându-se și râsetele îndepărtate ale lui Giovanni și ale copilei.

În prezența lui, Angelina nu a râs niciodată.

* * *

Când revine în salon, Giulia e îmbrăcată în cămașă de noapte, ținându-și în continuare la sân fetița nou-născută, care suge cu lăcomie.

– Cealaltă fiică a ta nici măcar nu m-a salutat.

– Fac prinsoare că nu te-ai întrebat de ce. Poate c-ar fi bine s-o faci, vine replica ei înțepătoare, după care îi face semn s-o urmeze.

Ajunsă în dormitor, se așază pe pat, ca să alăpteze mai comod. Vincenzo îi aruncă priviri stânjenite, însă rămâne s-o observe îndelung, în tăcere. Nu realizase până astăzi cât de mult se îndulciseră trăsăturile Giuliei de la sarcină.

– Ești sigură că nu vrei să-ți fac rost de o doică? O să te strici la piept, murmură el.

Ea face semn că nu.

– De ce te-ai întors? Ți-am spus să nu mai vii aici până nu lămurești lucrurile cu mama ta.

Vincenzo își dă paltonul jos și se așază pe marginea patului.

– Nu vrea. Pur și simplu nu vrea și cu asta basta.

– Iar tu nu vrei să alegi între mine și ea. Nu, nu e nevoie să mai adaugi nimic, spune Giulia pe un ton dintr-odată aspru. Ce straniu, nu-i așa? *Don*

Florio, negustorul lipsit de scrupule, faimos pentru firea lui neîndurătoare, se transformă în fața mămicii într-un țânc îngrozit de spaimă.

– Este mama mea. E bătrână și singură.

– În timp ce eu sunt Circe, vrăjitoarea, care te-a prins în mrejele ei malefice, nu-i așa? Ia spune-mi, i-ai povestit vreodată cum au stat, de fapt, lucrurile între noi? Cum m-ai urmărit și m-ai presat până când, într-un final, ți-am cedat?

– Ai acceptat de bună voie.

Tânăra își acoperă brusc gura cu palma, ca și cum ar vrea să-și împiedice cuvintele să iasă.

– Ah, bineînțeles! De fapt, a fost vina mea, nu-i așa? vorbește ea în cele din urmă, pe un ton dușmănos, de ocară. N-am reușit să mă opun, blestemată fie-mi inima mea de muiere!

Cuprins brusc de agitație, Vincenzo se ridică, apoi se așază la loc.

– Nu-i chiar atât de simplu.

– Nici pentru mine, să știi, vine replica femeii, care-și desprinde pruncul de la sân și-l așază cu burta pe umărul ei. Din dragoste pentru tine am acceptat ani la rând clevetelile celorlalți și chiar le-am suportat disprețul. Însă acum avem două fiice, Vincenzo. Două suflete care au nevoie de un tată. Mama ta – și nu numai ea, ci și tu însuți – ar trebui să accepte situația și să renunțe la visurile de glorie.

– Asta mai rămâne de văzut. În orice caz, când este vorba de relații de conveniență, lumea ajunge să treacă multe cu vederea. (Pufnește. Detestă momentele ca acesta, când Giulia reușește să-l pună la punct.) Una peste alta, mama nu-mi va acorda consimțământul să ne căsătorim, iar fără binecuvântarea ei nu mă pot însura: așa e legea.

– La lege mai scrie că tu îi poți *comunica* voința ta de a te însura, mai ales că ești trecut de treizeci de ani.

Spunând acestea, Giulia simte cum lacrimile îi inundă ochii, presându-i pleoapele. Nu, nu vrea să plângă. Și nu va plânge.

O așază pe Giuseppina în covată, iar micuța îi răspunde cu un gângurit apatic, semn că stă să adoarmă.

– Uite ce e, spune femeia, de vreme ce continui să refuzi căsătoria, măcar recunoaște copilele. Dă-le posibilitatea să aibă un tată legitim.

Vincenzo își mușcă buzele. Femeia înțelege că nu-i va concede nici măcar acest lucru.

– Ești un laș și nimic mai mult! exclamă Giulia, apoi se ridică și-i arată ușa. Nu vreau să te mai văd niciodată!

Celălalt nu se mișcă de pe loc. O prinde de încheietură.

– Nu-mi cere să aleg între tine și mama.

Cuvintele îi străpung violent mintea, aducându-i lumina unei revelații amare. Nu-și poate înfrâna mânia.

– Pentru că sunt fete, nu-i așa? De asta, pentru că sunt fete nu vrei să le recunoști, spune drept! Pentru că nu pot fi moștenitoarele tale. (Își duce mâna la frunte.) Oh, ce oarbă am putut să fiu! Acum înțeleg de ce mama ta se opune căsătoriei, iar tu accepți situația. Nici vorbă de așa-zisa ta recunoștință de fiu pentru propria mamă! (Îi ia paltonul de pe pat și i-l aruncă în față.) Pleacă imediat!

Negru la față, Vincenzo își ia paltonul.

– De când ai aflat că o aștepți și pe astălaltă mică, ai devenit o pacoste. Cred totuși că am fost suficient de clar acum doi ani, nu-i așa?

Nădăjduise s-o găsească pe Giulia într-o dispoziție mai conciliantă, și când colo…

– *Astălaltă mică*, cum îi zici tu, poartă un nume: Giuseppina, vine replica Giuliei. Apoi, deschizînd larg ușa de la intrare: de vreme ce preferi să stai cu mămica, hai, pleacă și nu te mai întoarce niciodată.

Vorbește ținând pumnii strânși, de parcă cuvintele i-ar arde gâtul.

Privind-o, Vincenzo simte cum dorința fierbinte îi învăluie trupul. Într-adevăr, chipul Giuliei pare încă obosit după nașterea recentă, iar pântecele îi este încă umflat, însă emană o forță care transcende prezența-i trupească și care – acum înțelege perfect – îl împiedică s-o părăsească pur și simplu. Ar vrea să rămână, să o pătrundă și s-o aibă, însă una ca asta nu-i cu putință, căci timpul scurs de la naștere este prea scurt, iar o lehuză nu trebuie atinsă nicicum.

Își strânge brusc degetele și izbește violent ușa cu pumnul. Lemnul se crapă sub lovitură, iar monturile degetelor se înroșesc de sânge.

Giulia tresare violent și se dă înapoi. Într-adevăr, Vincenzo are o fire irascibilă, însă n-a fost niciodată violent cu ea. O cuprinde frica.

– Nu s-a terminat aici, spune Vincenzo cu o voce guturală, alterată de furie. Tu ești a mea!

Și se face nevăzut.

Giulia rămâne singură. Se ghemuiește rezemându-și spatele de ușă și-și cuprinde capul între palme. Plânge. Slăbiciunea trupească aproape c-o doboară, laolaltă cu singurătatea și truda de a-și crește fiicele fără tată, lipsite de protecția pe care le-ar da-o un nume. Oricât de mulți bani ar lăsa Vincenzo în scrinul din dormitor, aceștia nu pot înlocui susținerea pe care un bărbat ar trebui s-o ofere propriei familii.

Când a ales – sau mai bine zis, când și-a impus voința – să-l urmeze, nu-și imaginase prin ce-i va fi dat să treacă. Nu se gândise la copii. Pe atunci, nu exista nimeni altcineva decât Vincenzo.

Acum însă, iată, fetele ei sunt acolo, cu ea.

„Bine, dar el? El ce va face acum?“, se întreabă Giulia. Va porni în căutarea altei femei? A uneia care să-i încălzească patul nopțile, care să-l țină doar pentru ea, fără să-i pretindă respectul pe care i-l cere ea? Sau poate că mama lui îi va găsi o fetișcană pe care s-o ia de soție?

Deodată, teama că îl va pierde se transformă într-un val uriaș, care o sufocă.

* * *

Zilele trec, se transformă în săptămâni. Giulia își revine greu după naștere, așa că Angelina își petrece cea mai mare parte a timpului cu bunica Antonia. Serile și le petrece cu Giovanni, care, ca s-o distreze, îi povestește ce s-a mai întâmplat peste zi în oraș. Într-una din seri însă, fratele Giuliei se oprește în pragul casei ei cu o mină șovăielnică. O privește lung, apoi îi întinde un săculeț.

– Îți trimite asta. I-am spus că familia ta îți poartă de grijă cum se cuvine, însă a făcut o mutră… Doar îl cunoști, nu-i așa?

Giulia oftează. Săculețul acela reprezintă singura modalitate prin care Vincenzo știe să demonstreze ce simte pentru ea. Ia banii și, înainte să închidă ușa, îi spune încet fratelui său:

– Transmite-i să treacă măcar să-și vadă fiicele.

În seara următoare, pe când fetele dormeau de mult, iar ea se pregătea, la rândul său, de culcare, aude o bătaie în ușă. O bătaie ușoară, atât de delicată, încât crede că a fost o simplă închipuire a minții sale.

Își prinde capotul în talie cu cordonul și se duce să deschidă.

În prag, Vincenzo.

– Puteai să descui cu cheile tale, îi spune ea prin ușa întredeschisă.

– Data trecută m-ai alungat.

Femeia pufnește, apoi îi deschide larg ușa.

– E casa ta. Tu plătești pentru ea.

Vincenzo ignoră provocarea. Se îndreaptă spre dormitor, acolo unde știe că se află pătuțul din lemn al Giuseppinei. Dă voalul la o parte și rămâne o vreme s-o observe.

– Tot tu o hrănești?

– Da, răspunde Giulia, rămânând în mijlocul camerei cu brațele încrucișate și măsurându-l din priviri. Angelina doarme dincolo, cu Lucia. Nu poți s-o vezi.

Bărbatul se îndepărtează de pătuț.

– Sunt bine, sănătoase?

O încuviințare din cap.

Vincenzo se apropie, îi aranjează o șuviță de păr căzută pe frunte. Vorbește, însă în voce i se ghicește unda șovăielnică.

– În schimb, tu ești albă ca moartea. Te lasă să dormi? Mănânci suficientă carne?

Giulia îi îndepărtează mâna, retrăgându-se spre salonul casei.

– Nu mâncarea este problema, știi bine. Altele sunt gândurile care nu mă lasă să dorm noaptea, spune ea, strângându-și instinctiv pumnul. Un singur lucru m-ar ajuta să mă simt mai bine: gândul că tu te vei îngriji de mine și de fiicele tale. Numai că…

– Ți-am trimis bani prin nătărăul acela de frate al tău.

În vocea bărbatului se simt deja primele semne de iritare.

– Asta crezi, că totul începe și se termină cu banii tăi? Îți amintesc că acum ai o familie.

– Am o amantă care mi-a prăsit două copile din flori. E altceva.

La auzul unor asemenea cuvinte, Giulia nu mai are forță să reacționeze. A rămas stană de piatră, cu răsuflarea tăiată.

Carevasăzică, asta era. Atât valorează ea în ochii lui.

– Ai putea schimba totul, dacă ai vrea.

O frază mai mult șoptită, ca o lamentație surdă.

Din mijlocul camerei, bărbatul o privește cu brațele încrucișate la piept.

– Asta e tot ce pot să-ți ofer.

– Nu, de fapt *nu vrei* să-mi oferi mai mult, pentru că ești un ticălos laș, vine replica Giuliei. Apoi, ascunzându-și fața în pumni, continuă: nu vrei pentru că ești robul prejudecăților tale blestemate și pentru că ți-e frică să-ți înfrunți mama, care te tratează de parc-ai fi încă un mucos de cincisprezece ani. Ei bine, află un lucru: mai devreme sau mai târziu, această alegere tot va trebui s-o faci.

Celălalt se apropie. Brusc, își încleștează mâna în gâtlejul femeii, strângând-o doar cât să-i taie răsuflarea.

– Nu am de făcut nicio alegere.

O clipă, atât, însă nici nu e nevoie de mai mult.

Dinspre gât, degetele lui alunecă înspre ceafă, strânsoarea se transformă într-o mângâiere tandră. Se sărută, tânjesc unul după celălalt. A trecut prea mult timp de când nu s-au mai avut. Și nu, nu pot sta despărțiți la nesfârșit.

Strângându-l fierbinte în brațe, Giulia simte că pur și simplu se detestă pe sine însăși. Pentru că-l iartă mereu, pentru că îl iubește și-l primește înapoi după fiecare ceartă, pentru că-și simte inima ruptă-n bucăți fără Vincenzo. De când l-a cunoscut, propria viață nu-i mai aparține.

La sfârșit, Vincenzo își ține ochii închiși. Da, aici este casa lui. Iar dacă lumea întreagă e asemenea uscatului perfid și plin de primejdii, ea, Giulia, este marea lui.

* * *

Când femeia, sleită, pare să fi căzut pradă somnului, Vincenzo se strecoară din pat. Apoi iese pe ușă fără niciun cuvânt, pentru că, nu, n-ar ști ce să-i spună.

Poate că femeia are dreptate considerându-l un laș.

Însă Giulia e încă trează. Ultimul sunet care-i amintește că el a fost acolo este clinchetul metalic al ușii care se închide în urma lui.

Femeia își petrece noaptea ținând-o pe Giuseppina strâns lângă ea. După explozia de iubire de mai devreme, patul i se pare acum imens, rece, parcă mai mult decât în alte nopți de singurătate. Lacrimile de pe obraji sunt mai curând de inimă rea decât de nostalgie, iar furia îi este mai puternică decât regretele.

A doua zi este duminică.

Se pregătește cu minuțiozitate, alegând să îmbrace una din rochiile de ocazie: îi este încă strâmtă, dar o încape destul de bine.

O gătește și pe Giuseppina, apoi o lasă pe Angelina în grija mamei, asigurând-o că nu va întârzia prea mult.

La slujba de dimineață de la San Giacomo vin mai ales femei și bărbați din popor, care nu au timp să participe la cea de seară. Printre ei, mai mult din obișnuință decât din necesitate, se află și Giuseppina Saffiotti Florio.

Giulia o zărește intrând. Chipul are trăsături severe, iar părul cenușiu îi este prins sub o scufie. Odată slujba terminată, pornește pe urmele ei. Așteaptă până când ajunge la intersecția către via dei Materassai.

O strigă.

– *Donna* Florio! *Donna* Florio!

Giuseppina se întoarce instinctiv. Mijește ochii, nerecunoscând-o imediat. Zărind însă pruncul din brațele celeilalte, se îmbujorează brusc. Întorcându-le spatele, se avântă cu pași hotărâți spre casă.

– Tii, câtă nerușinare!

– Așteptați! îi strigă Giulia, venind pe urmele ei.

La câte o fereastră se ițesc deja ochi curioși. Un căruțaș privește lung înspre ele; două femei care se întorc de la biserică spre casă încetinesc și ele pasul.

Giulia o depășește pe Giuseppina și se proțăpește în fața ei, blocându-i drumul.

Cealaltă nu are de ales: e obligată să se oprească.

Tânăra vorbește pe un ton ridicat, hotărâtă să se facă auzită de cât mai mulți gură-cască.

– *Donna* Florio, se poate? Nu vreți să vă vedeți nepoata?

Și, într-adevăr, curioșii nu întârzie să apară, să privească și să asculte cu luare-aminte.

Răspunsul vine asemenea unui hârâit de rașpel pe o scândură de lemn.

– Eu n-am nepoți.

– Sunteți sigură? Copila aceasta vă poartă numele, așa să știți!

– Ce vrea să însemne asta, mă rog? Sunt o mulțime de fetițe pe nume Giuseppina.

– Numai că aceasta are ochii fiului dumitale.

Fără să vrea, Giuseppina aruncă o privire înspre copilă. Într-adevăr, seamănă izbitor cu Vincenzo: are nasul lui, aceleași sprâncene arcuite… Femeia se retrage brusc.

Nu, una ca asta nu se poate, nu e drept.

– O cățea nu poate fi niciodată sigură ai cui sunt puii pe care i-a adus pe lume. A umblat cu prea mulți câini ca să poată ști.

Giulia își strânge fiica la piept, vrând parcă s-o protejeze.

– Da, poate că așa li se întâmplă cățelelor fără stăpân. Din păcate însă, al meu ține lanțul prea din scurt. Și, ca să fie limpede: nu eu am fost cea care l-a căutat, ci el a venit să mă scoată din casa părinților mei.

– Eh, cu un lanț nepotrivit, poți chiar să sfârșești sugrumat, vine replica Giuseppinei, rostită pe un ton plin de ură. Află că ți-ai făcut calculele greșit, dacă ți-ai închipuit că te vei căpătui cu o partidă ca asta. Aici nu este loc pentru voi.

Giulia nu-și găsește cuvintele potrivite pentru un răspuns pe măsură.

Giuseppina o ocolește, văzându-și de drum.

„Hai, c-am pus-o la punct“, își spune mulțumită în gând. „Ce și-o fi închipuit că are de câștigat venind aici și făcând scena pe care a făcut-o? N-a

reușit decât să arate că este exact ceea ce spune lumea: o slujnică gureșă!“

Răspunsul Giuliei o ajunge însă din urmă când stă să treacă pragul casei.

– Lanțul acesta nu l-am ales pentru că am vrut să am parte de bani și averi. Însă de unde să știi una ca asta dumneata, care n-ai iubit pe nimeni niciodată?

* * *

În halat de casă și desculț, Vincenzo a urmărit întreaga scenă de la fereastra sufrageriei. Acum o urmărește cu privirea pe Giulia îndepărtându-se, până când dispare după un colț.

Aude pașii apăsați, furioși, ai Giuseppinei, care se apropie de el spunând:

– Ai văzut, nu-i așa? Ce rasă de muiere, zău așa! Fără pic de rușine, dar lasă că am pus-o la punct. Ce-și închipuie dumneaei, că aduce scandal în casa noastră? Ducă-se unde-o vedea cu ochii!

Bărbatul rămâne nemișcat, cu spatele la ea.

Mult timp după ce-și satisfăcuse poftele cu Giulia se întrebase de ce era în continuare atras de ea. De ce continua s-o caute, de ce insista să se întoarcă la ea după fiecare ceartă.

Iată însă că astăzi, în sfârșit, a înțeles.

Neliniștită, mama îl întreabă de ce nu-i răspunde. Apoi îl urmărește ducându-se în dormitor și îmbrăcându-se în grabă de plecare.

– Ce s-a întâmplat? Ce faci?

– *Mam*à*, facitivi a quasetta*.

„Vezi-ți de croșetatul dumitale“ – chiar așa i-a spus, ca și cum ar fi o bătrână fără minte, care nu trebuie să se amestece în treburile lui. Chipul femeii se descompune brusc, într-un amestec de orgoliu rănit și indignare.

– Ce faci, te duci la ea? *Chista* è *velenu niuru*, muierea asta îți otrăvește zilele. Îi dracu’ gol, chiar așa! Se simte duhoare de pucioasă pe unde calcă. Și eu? Cu mine ce faci, mă lași singură?

Toate acestea i le strigă de la fereastră, în vreme ce Vincenzo se îndepărtează în josul străzii, sub privirile femeilor din cartier, care gustă din plin toată scena.

Vincenzo aproape că aleargă pe ulițele strâmte, trecând ca un iureș prin fața șirului de magazine, la ora aceasta încă închise.

Ajuns pe bulevardul Cassaro, o zărește pe Giulia. Înaintează cu pas lent, în mijlocul trecătorilor îmbrăcați în straie de sărbătoare, cu privirea aplecată spre pruncul din brațe. Cunoscând-o, bărbatul știe că, în realitate, se străduiește din răsputeri să nu izbucnească în plâns. Umilința la care se supusese de bunăvoie mai devreme fusese totuși prea mult pentru ea.

Vincenzo o ajunge din urmă, își potrivește pasul cu al ei și își strecoară brațul pe sub al ei, asigurându-se că gestul este remarcat de toți cei din jur.

Giulia tresare.

– Bine, dar…

– Să mergem acasă. Acasă la noi.

„Sunteți un parvenit insolent!“ – în lb. fr., în orig. (n. tr.).

Un *tummino* sau *tumolo* era o măsură agrară echivalentă cu aproximativ două mii de metri pătrați, specifică acestei regiuni din Sicilia (n. a).

„Sâni“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Nemernicul“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Prostii! […] Să te însori cu una care-i pe jumătate slujnică? Ai înnebunit?“– în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Tu cu asta n-ai să te-nsori niciodată! […] Iar eu n-o să ți-l dau. […] Să se instaleze în casa mea și să se dea mare cucoană?“– în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Dantelă
iulie 1837 – mai 1849

Unnu è u' peso và a balanza.

„Orice greutate cere și un cântar."

(Proverb sicilian)

În iunie 1837, epidemia de holeră care bântuie de câțiva ani Europa ajunge și în Sicilia. Condițiile insalubre în care trăiește cea mai mare parte a populației favorizează răspândirea bolii, care este eradicată abia către începutul lunii octombrie. Mărturiile epocii vorbesc despre douăzeci și trei de mii de morți numai în Palermo.

Perioada dintre 1838 și 1847 este relativ liniștită, însă începând din luna septembrie 1847 Sicilia este cuprinsă de un val de proteste, fie împotriva sărăciei generalizate, fie iscate de năzuințele de independență niciodată stinse, fie din cauza unor conflicte sociale. Pornirile represive ale regelui Ferdinand al II-lea agită până la paroxism spiritele, până-ntr-acolo încât, pe 12 ianuarie 1848, Giuseppe La Masa și Rosolino Pilo conduc o insurecție armată împotriva stăpânirii Bourbonilor. Palermo devine astfel primul mare oraș din Italia care-și declară independența față de puterea centrală. Șeful guvernului revoluționar este amiralul Ruggero Settimo, care, sprijinit de nobili, dar și de burghezie, încearcă să implice populația în procesele decizionale. Ferdinand acceptă elaborarea

Constituției, Sicilia fiind apoi imitată de celelalte state italiene: pe 4 martie 1848, regele Carol Albert promulgă Statutul albertin; pe 17 martie, insurecția izbucnește și la Veneția, urmată, o zi mai târziu, de Milano. Curând, întreaga Europă este cuprinsă de avântul revoluționar, care nu a ocolit nici măcar Statul Pontifical. Pe 24 noiembrie 1848, papa Pius al IX-lea se vede obligat să fugă la Gaeta. Pe 9 februarie 1849 ia naștere Republica romană, guvernată de un triumvirat (Carlo Armellini, Giuseppe Mazzini și Aurelio Saffi).

Cu toate acestea, toate mișcările revoluționare sunt curând reprimate. În cazul Siciliei, se demonstrează că insula este foarte fragmentată din punct de vedere politic (Messina și Palermo, de exemplu, fiind inamici declarați) și că vehiculele sociale ale revoluției erau practic incompatibile: în vreme ce nobilii și burghezia doreau propria îmbogățire (prin însușirea patrimoniului bisericesc), poporul nădăjduia într-o politică de redistribuire a marilor domenii funciare. În mai 1849, slăbită și împresurată de trupele Bourbonilor, administrația revoluționarilor preferă să se predea. Ferdinand al II-lea demonstrează clemență: capii răzmeriței nu sunt condamnați la moarte, ci sunt trimiși în exil, în vreme ce majoritatea susținătorilor acestora beneficiază de iertarea regală.

Fire de bumbac, ace, fuse, mosoare.

Fabricarea dantelei este în realitate o artă.

Ca să obții câțiva centimetri de stofă sau ca să croșetezi fir cu fir, urmărind un desen abia schițat, trebuie să ai mâini ferme, să dovedești multă răbdare și să ai o privire de vultur.

Probabil că nimeni nu știe aceste lucruri mai bine decât dantelăresele din Burano, care secole la rând au susținut cu munca și priceperea lor economia minusculei insule. Acestea au ajuns chiar să-și exporte măiestria, prin intermediul Caterinei de' Medici, care a convins mai multe femei de acolo să se mute în Franța și să le învețe secretele meșteșugului pe măicuțele din mănăstiri. Acolo, în inima Europei, *merletto*-ul de Burano devine *dentelle*, ornament de preț pentru veșmintele femeilor și bărbaților cei mai bogați din imperiu. Școlile de dantelărie cele mai faimoase se mută din Italia către nord: Valenciennes, Calais și, mai departe, Bruxelles și Bruges.

Dantela, adorată de Napoleon până-ntr-acolo, încât a cerut să fie obligatorie pentru hainele de Curte.

Dantela, care, în plin avânt al revoluției industriale din Anglia, începe să fie fabricată de mașinării speciale și pe materiale dintre cele mai fine. Chiar și regina Victoria poartă la propria nuntă un voal de tul lucrat la mașină: pare, prin urmare, că această artă delicată este lipsită de orice viitor.

Și totuși, dantela lucrată manual continuă să supraviețuiască. Se folosesc suveici care permit o viteză mai mare de împletire a firelor. O importantă inovație o constituie introducerea firelor multicolore de mătase, în vreme ce tinerele din mediile sărace sunt încurajate să învețe această meserie.

Este însă nevoie să mai treacă ani buni până când această artă străveche să-și reintre în drepturi la Veneția, de unde să se răspândească din nou în întreaga Italie.

Dantela lucrată manual redevine apanajul exclusivist al familiilor avute: un bun prețios și rar, pe măsura unor adevărate giuvaiere.

O comoară.

* * *

Căldură infernală, sub razele unui soare nemilos.

Palermo trage să moară. De-a lungul bulevardului Cassaro se scurg una după alta căruțe trase agale de animale costelive. În căruțe – cadavre.

– *Cu' avi morti?* Cine mai are morți de îngropat? strigă căruțașii.

Dinspre câte o curte, apare cineva care le face semn. Apoi, câteva clipe mai târziu, un leș este aruncat de la fereastră.

Zi după zi, orașul își plătește tributul de vieți: sunt victimele epidemiei de holeră care a poposit pe insulă în iunie 1837, adusă de pe continent. Apoi, răul pe care nu a reușit să-l facă microbul a fost desăvârșit de oameni. La scurt timp după ce molima s-a răspândit, s-a iscat o revoltă populară, regele fiind acuzat că ar încuraja contagiunea: apa și mâncarea – se strigă în piețe – au fost contaminate special pentru a decima populația.

Fațadele din tuf ale palatelor baroce, închise și baricadate, par mai curând niște cranii lăsate să se usuce la soare. Abandonate de nobilimea care le deține în proprietate, somptuoasele reședințe sfârșesc prin a fi jefuite, în căutare de hrană și bani. Multe magazine și *putìe* sunt incendiate. Oamenii mor în plină stradă, cerșind un colț de pâine; dinspre satele Siciliei nu mai sosește nici măcar un sac de grâu. Afumătorile cu clor nu stopează contagiunea, învăluind, în schimb, ulițele într-o perdea de fum gros și urât mirositor, amestecat cu cel al rugurilor ridicate în piețe, pentru lenjeriile și piesele de mobilier ale celor atinși de boală. Puțini sunt doctorii rămași în oraș, locul fiindu-le luat de călugări, care umblă cu sfântul maslu de la o casă la alta. Sau ca să le dea morților binecuvântarea cea de pe urmă.

Chiar și marea care se zărește dincolo de poarta Felice pare ireală, aproape de neajuns. În port sunt puține vase, majoritatea purtând semnele de carantină.

Vincenzo înaintează de-a lungul zidurilor care mărginesc via degli Argentieri. N-a părăsit încă orașul, dar o va face curând. Alungă cu o lovitură de picior un câine vagabond care răscolește gunoaiele, apoi își acoperă fața cu o batistă, încercând să estompeze cumva miasmele care se ridică din rigole. Duhoarea morții a pus stăpânire peste întregul oraș și nimeni nu i se poate sustrage.

În capul străzii Zecca Regia se întrezărește o trăsură cu geamurile acoperite, escortată de câțiva bărbați înarmați. Lângă trăsură – Giulia, purtând o pălărioară cu voaletă. Îl caută din priviri, scrutând în lungul străzii. Zărindu-l, își duce o mână la piept, apoi îi aleargă în întâmpinare.

– Vino cu noi! îi spune direct, fără ca măcar să-l mai salute.

El face din cap semn că nu, explicându-i apoi că, deocamdată, nu poate.

– Casa se află la mică distanță de Monreale și este bine protejată. Părinții tăi și Giovanni sosesc și ei diseară. Să fii cu băgare de seamă, nu ieși din casă și caută să intri cât mai puțin în contact cu necunoscuți, îi trasează el sarcinile.

Dinspre trăsură le ajung la urechi plânsetul Giuseppinei și vocea tânguitoare a Angelei. Cuprinsă brusc de teamă, Giulia îi prinde mâinile într-ale sale.

– O să vii repede, nu-i așa?

– Da, da. Voi însă fiți cu băgare de seamă, să fierbeți lenjeria și…

Femeia îl sărută ca și cum ar fi pentru ultima oară.

– Nu, nu vreau să plec! spune, prinzându-l strâns de încheietură. Să trimitem doar fetele la țară. Eu rămân cu tine… Cine va avea grijă de tine dacă te îmbolnăvești? aproape că îl imploră.

El refuză, spunând că nu doar fetele, ci și ea trebuie să se pună la adăpost. Mai-mai că o împinge cu forța către trăsură; Giulia deschide portiera și urcă, iar Angelina profită de ocazie ca să i se cațere pe genunchi.

„Să vii repede“, pare să-i spună privirea femeii, adumbrită de voaletă. „Nu mă lăsa singură.“

Vincenzo se vede nevoit să-și întoarcă privirea. Nu are tăria să le privească plecând, știind că boala le poate ucide în decurs de o zi sau două. Ar putea fi ultima dată când își vede fetele, căci copiii cad cel mai ușor pradă bolii.

Cu o zi în urmă, și-a urcat într-o trăsură identică mama și pe slujnicele casei, escortându-le apoi până la poarta de ieșire din oraș, de unde trăsura s-a îndreptat către Marsala. Acolo, la fermă, femeile vor fi în siguranță.

Însă el, nu, nu poate pleca. Mai trebuie să-și asigure depozitele de marfă, să se ocupe de stocurile în intrare, să ia legătura cu furnizorii din Franța, cerându-le să nu mai ia alte transporturi, întrucât marfa nu mai poate fi vămuită, din

moment ce întreg orașul e lăsat de izbeliște și de vamă nu se mai ocupă nimeni.

Deodată, pe strada din fața palatului Steri, un bărbat agitat îi taie calea, atrăgându-i în gura mare atenția: îl recunoaște pe Francesco Di Giorgio, responsabil cu relațiile comerciale ale companiei cu localitățile din restul Siciliei.

– *Don* Florio! Ce bine că am dat de Domnia Ta! Ce nenorocire!

Neliniștea de mai devreme se transformă în groază.

– Stocurile?

– Și tinctura de valeriană, și piperul, și cardamomul, și uleiul esențial de mentă… Nimic n-a mai rămas, s-au terminat! Ultimele resturi au fost rechiziționate. Când am plecat de la magazin, în față se adunase o mulțime zgomotoasă și deloc prietenoasă… Oamenii sunt disperați. Umblă vorba că o farmacie din cartierul Tribunalelor a fost trecută prin foc și sabie. Prin sate, cică s-a ajuns ca unii preoți să fie omorâți, acuzați că ar transmite intenționat boala… Lumea a înnebunit, ascultați-mă pe mine!

– Mii de blesteme!

Și se îndreaptă amândoi în fugă spre drogherie. În piața Garraffello, mai multe fântâni au fost devastate, în vreme ce altele au fost însemnate cu un X vopsit cu negru. Când și când, în nări îi izbește în rafale o miasmă de clorură de calciu, folosită ca dezinfectant, care alternează cu mirosul fetid al rigolelor.

În via dei Materassai se pomenesc brusc în fața unui zid uman. Carmelo Caratozzolo, administratorul drogheriei stă proțăpit în prag, cu brațele ridicate, încercând să potolească mulțimea.

– Am terminat toată marfa, vă jur! Toată! Nu mai intră nicio navă în port, așa că nu ne mai putem aproviziona. Nu mai avem nimic de vânzare!

– Cum așa? Nici măcar laudanum? Și eu ce-i dau nevestei ca să-i calmez durerile? Se zvârcolește în pat, sărăcuța… se lamentează un bărbat, împreunându-și rugător mâinile.

Altul, încă un băiețandru, își pune mâinile în cap:

– Nici măcar o picătură, două de valeriană? E pentru *mia picciridda*, pentru fiica mea!

În jurul lor, bărbați și femei laolaltă, suduind, implorând, împingându-se în cei din față cu gând să dea năvală înăuntru.

Vincenzo se vede obligat să-și facă loc cu forța, când dând din coate, când mai îmbrâncind pe câte unul. Groaza întipărită pe toate acele chipuri este mai sinistră decât holera însăși. O vede revărsându-i-se asupra, fără să se poată feri; o simte în brațele și în picioarele brusc îngreunate, ca de lut.

– Eu una ca asta nu cred! strigă un bătrân, luând o piatră de pe jos și azvârlind-o înspre vitrină. Ați dosit leacurile ca să le dați pe sub mână neamurilor și prietenilor!

Gestul bărbatului îl face pe Vincenzo să tresară violent, împingându-l parcă cu și mai multă forță către ușa magazinului său. Nu, nu se poate să-i distrugă drogheria. Toată ființa, întreaga lui viață începe și se termină între pereții aceia îmbrăcați în lambriu. A pășit prima dată înăuntru pe când avea unsprezece ani, adus de unchiul său, care-i prezentase firma cu leul rănit și, dintr-un oarecare motiv, nu mai plecase niciodată de acolo. Ah, ar da orice, chiar orice, ca să-l aibă acum alături pe *zio* Ignazio, să-i asculte vorbele liniștitoare.

– Nu! strigă el, însă vocea nu reușește să acopere larma asurzitoare a mulțimii.

– *Pigghiamuni tutti cosi!*[66] se aude strigând o altă voce.

Vincenzo se interpune între Caratozzolo și masa de oameni.

– Opriți-vă! urlă din toate puterile.

Oamenii se opresc brusc, oarecum blocați. Îl țintuiesc cu privirile, în care se citește un amestec de furie și speranță.

– *Don* Florio, *p'amuri di vostra matri,* pentru numele măicuței dumitale, ajută-ne! La Domnia Ta ne e nădejdea!

Vincenzo se întoarce către Caratozzolo, însă bărbatul clatină din nou din cap. Are ochii în lacrimi, pentru că ar da orice ca să-i ajute pe bieții oameni.

– *Don* Florio mi-e martor. Am terminat toată marfa. Credeți-mă pe cuvânt!

Vincenzo își ridică mâinile, cu palmele îndreptate spre mulțime.

– E adevărat, vă jur! Pe mulți dintre voi vă cunosc: tu ești Vito, lucrezi la piața de pește, ești fiul lui *u' mastru* fierar și ai o *picciridda nica,* de aceeași vârstă cu *me' figghia,* îi spune el unui tânăr. Apoi se întoarce către una dintre

femei: iar tu ești Bettina, nevasta lui Giovanni, *u' stricaturi*[67]. Acolo, în spate, îl văd pe Pietro, *u' marmuraro*[68]. Vă cunosc pe toți, cu tot cu familii, pentru că și eu îmi duc zilele tot aici, printre voi. Iar dacă vă jur că toată marfa s-a terminat, trebuie să mă credeți pe cuvânt.

– *Minzogne sunnu! I spezie l'aviti ammucciati! Livativi di davanti o ci livamu d'in mezzo*[69], se aude o voce tunând din spatele mulțimii.

Mulțimea murmură amenințător, se unduiește, se agită, pune presiune.

Vincenzo își desface vestonul și-și descheie nasturii vestei. De sub cămașă lasă să i se vadă pieptul gol, pe care au apărut primii peri albi.

– Vreți să mă omorâți, ziceți? Ei bine, iată-mă! Sunt aici, nu mă trag înapoi. Însă, dacă vă spun *chi ccà 'un c'è cchiù nenti, m'aviti a crìriri. Fineru tutti cosi, manco pi a me' famigghia ci nnè cchiù*[70].

Mărmurarul are o pornire furioasă:

– *U' dicite picchi ci ci l'aviti a vinniri all' amici vostri!*[71]

Celălalt izbucnește într-un râs aproape isteric, semn al deznădejdii care l-a cuprins. Își desface larg brațele.

– *Chi dici?* Care prieteni? Vedeți cumva vreo trăsură trasă în față? Soldați? Nu, spune Vincenzo, apoi, înșfăcându-l de braț pe Caratozzolo, continuă: în drogherie am rămas doar eu și omul ăsta, amărât ca și voi. Tot ca voi sunt și eu, căci, dacă mă lovește molima asta blestemată, mor ca un câine, întocmai ca oricare dintre voi. Dacă vă spun că marfa s-a terminat, înseamnă că așa-i, s-a terminat. Până și stocurile de la palatul Steri s-au epuizat. Până când nu se ridică blocada sanitară, prin vamă nu mai trece nimic.

Femeia, Bettina, face un pas în față și-l trage de mânecă. Neîncrederea care i se citește pe chip e încărcată de o asemenea suferință, încât Vincenzo e tentat să-și întoarcă privirea altundeva.

– Nu-i cu putință ca dumneata, cel mai mare negustor din Palermo, să fi rămas fără nimic. Pentru că dacă așa stau lucrurile, atunci…

Vincenzo arată spre ușa drogheriei.

– Vreți să verificați? Prea bine. *Trasìte*.

În piață se așterne brusc liniștea. Câteva secunde, nimeni nu se clintește. Apoi, încet-încet, printre hohote de plâns și tânguieli, mulțimea se desface, se

regrupează pâlcuri-pâlcuri, se risipește.

Ultimul rămâne tânărul căzut la picioarele lui. Vincenzo se apleacă spre el, îi pune o mână pe umăr și-i vorbește încet, la ureche.

– *Jativinni a casa, figghiu meo, e priati u' Signuri*[72]. Numai Cel de Sus mai poate mântui Palermo.

Vito izbucnește în lacrimi. Iar Vincenzo simte cum plânsul bărbatului îi arde pur și simplu pielea, pentru că, acum, plânsul unui tată are cu totul altă rezonanță. Căci, da, se închipuie pe el zăcând acolo, îngenuncheat în noroi, sărac și deznădăjduit, în căutare de leacuri pentru Angelina, pentru Giuseppina sau, mai grav, pentru Giulia.

Plânsul bărbatului îl urmărește chiar și a doua zi, când ajunge la casa din Monreale, unde îl așteaptă Giulia și copilele. Se închide într-o tăcere sumbră: nu vrea să povestească nimănui ce a văzut și simțit în ziua aceea. În schimb, noaptea, cuprins de insomnii, se strecoară în odaia fetelor, care dorm cu părul răsfirat pe pernă și cu gura întredeschisă. Se așază pe marginea patului și le ascultă respirația. Sunt sănătoase, viața le pulsează în trupuri.

Nu știe însă dacă poate spune la fel și despre fiica lui Vito.

* * *

Vincenzo Florio, marele negustor și industriaș din Palermo, proprietar de vase de transport, de mine de sulf, ferme viticole și cherhanale, membru al Camerei de Comerț a orașului, asigurător și intermediar financiar, se plimbă de colo până colo, în papuci și cămașă, în modesta bucătărioară a apartamentului din via della Zecca Regia.

Suntem în octombrie 1837, iar starea de urgență impusă de epidemia de holeră a fost în sfârșit ridicată. Epidemia a ucis peste douăzeci de mii de persoane din oraș și împrejurimi.

Cât despre Vincenzo și ai lui, se pot declara norocoși. Sunt cu toții în viață. În jurul lor însă, familii întregi au fost pur și simplu exterminate.

Bărbatul tocmai a luat cina împreună cu familia nelegitimă – Giulia și fiicele lor. Se va întoarce abia mâine în via dei Materassai, în casa unde mama probabil că îl așteaptă și astăzi. În sfârșit, viața se întoarce la rânduielile știute.

Fetele dorm deja, sub privirea atentă a doicii. Sunt amândouă pline de grație și bine educate. Giulia vorbește cu ele în franceză, limbă pe care a învățat-o când era de-o șchioapă, la Milano. La culcare, le citește povești.

Practic, Giulia a rămas aceeași femeie dintr-o bucată, pragmatică, pe care o cunoscuse odinioară.

Vincenzo o privește cu luare-aminte cum face ordine prin încăpere, adăugând apoi câțiva cărbuni pe foc. Femeia pune legumele la fiert și încearcă să deschidă capacul unui borcan de conservă, dar în zadar. Îl strigă.

– Mă ajuți?

Și arată către borcan: ton în saramură. Borcanul provine de la cherhanaua din Arenella, a cărei proprietate Vincenzo o deține în asociere cu Augusto Merle, un afacerist pe jumătate francez, stabilit la Palermo.

El înșfacă conserva și, folosindu-se de un cuțit, îi slăbește capacul. Apoi, după ce îl desface cu un zgomot metalic, scurge saramura. În încăpere se răspândește mirosul sărat, care îl întoarce instantaneu în timp, în anii copilăriei.

Imaginile i se amestecă în fața ochilor. Recunoaște bucătăria colibei din piațeta San Giacomo și, cu spatele la el, silueta unui bărbat care scoate, una câte una, bucățile de pește dintr-o putină sigilată cu ceară.

Să fie oare Paolo, tatăl său, sau unchiul Ignazio?

Silueta se întoarce cu fața către el.

Tata.

Îi revede mustățile înfoiate, barba, privirea severă. Îl privește cum cufundă bucățile de pește în apă caldă, ca să lase sarea, și parcă-l aude spunându-i ceva mamei: o informează că le va conserva câteva săptămâni în ulei de măsline.

Deodată, aude cât se poate de clar un zgomot care-i răsună în cap, un fel de declic, ca atunci când deschide capacul orologiului.

Ulei. Ton.

Prezentul îl trage cu forță înapoi, amintirile se întorc în ungherele întunecate ale minții. Giulia îi mulțumește. El o privește cum își freacă mâinile cu zeamă de lămâie, ca să îndepărteze mirosul neplăcut.

– Ți-aș putea tocmi o bucătăreasă, îi spune.

Ea clatină din cap, în semn de refuz.

– Mama ta s-ar plânge întruna că-ți risipesc banii. Am deja o fată în casă și pe doica fetelor. În plus, îmi place să gătesc.

El însă insistă:

– M-am gândit la fiica guvernantei casei mele. O fată de toată isprava, nu se dă înapoi de la munci grele. O să ți-o trimit.

Răspunsul femeii vine sub forma unui oftat resemnat.

– Știi, uneori am sentimentul că sunt nevasta ta de-adevăratelea. Vorbesc și iar vorbesc întruna, dar degeaba: tu nu mă asculți niciodată.

Vincenzo o prinde de mijloc. Ea îl cuprinde cu brațele și, trecând peste bariera bărbii tunse *all'inlese*, se ridică pe vârfuri și-l sărută. Apoi îi face semn s-o urmeze.

– Ia și sfeșnicul, îi șoptește suav.

Se iubesc cu familiaritatea amanților care tânjesc unul după altul din iubire pură, atât și nimic mai mult.

Peste noapte, dorm împreună, întocmai ca un soț cu soția lui. Și totuși, dincolo de pereții casei, dincolo de curtea din via della Zecca Regia se află orașul – Palermo. La rândul ei, și Giulia este o amantă posesivă, iar Vincenzo știe prea bine acest lucru: geloasă, aprigă la vorbă și capricioasă, este capabilă să înflorească peste noapte sau, dimpotrivă, să se usuce pe picioare de durere.

Și totuși, în spatele aparențelor, Giulia custodește cu sfințenie o latură întunecată.

Iar Vincenzo o percepe mai bine decât oricine altcineva, căci acea latură obscură pur și simplu îl oglindește și pe el. Nu, nu-și permite să lase garda jos, căci, dacă femeia care îl iubește îl iartă, orașul nu-l va lăsa niciodată să scape. Palermo îl va iubi, va iubi neamul Florio numai atât timp cât va continua să îi aducă bani și bunăstare. Iar în perioada aceea orașul trăiește o adevărată stare de grație, pe cât de intensă, pe atât de misterioasă: se îmbracă în culori țipătoare și devine practic un adevărat șantier, peste tot făcându-și apariția clădiri noi. Iar Palermo are acum nevoie de banii lui, de banii Casei Florio.

* * *

Cu pantofii bine lustruiți și îmbrăcat într-un costum din in, Carlo Giachery îl cercetează cu privirea pe Vincenzo, pierdut acum în propriile gânduri. Cunoscându-l ca nimeni altul pe bărbatul din fața lui, a înțeles că acesta nu-l mai ascultă de câteva minute, măcinând vreunul din gândurile lui tainice.

– Vice'?

– Ah?

– Nimic, am sentimentul că de câteva minute vorbesc singur. Voiam să știu dacă neatenția ta e din cauza vocii mele sau, dimpotrivă, dacă ai ceva să-mi spui.

Celălalt face un semn cu mâna, în semn de scuze.

– Și una, și alta, ca să fiu sincer. Despre ce discutam?

– Despre faptul că măicuțele de la mănăstirea Badia Nuova se plâng de zgomotul produs de țesătoria noastră de bumbac. Și spuneam că, de lamentat, ar trebui să se lamenteze călugării din mănăstirea din imediata apropiere a țesătoriei, nu ele. Cine să le mai înțeleagă, *'ste teste di pezza*[73].

Celălalt își sprijină bărbia în pumn, luând din nou un aer meditativ.

– Vezi, asta e Sicilia noastră. Cum se găsește unul să facă ceva altfel decât cum se face, se găsește mereu cineva care fie se pune de-a-ndărătelea, fie se plânge că-l deranjează, fie nu vrea să fie nimic altfel, fie te-nvață el cum trebuie să faci, fie pur și simplu vrea să-ți frece…

– Am înțeles, am înțeles, îl întrerupe Carlo, râzând pe sub mustăți (literalmente). Mă gândeam să îmbrăcăm pereții în panouri din plută, care să mai atenueze din zgomot, numai că nu pot aprecia de câte am avea nevoie. Pe de altă parte, preacuvioasele se plâng și de aburii de la mașinării.

– Sunt războaie de țesut, la naiba! Aburi de la apă caldă, nimic altceva! În Anglia existau încă de acum douăzeci de ani și nimeni nu îndrăznea să crâcnească. Știi ce? Să spună o rugăciune în plus și să stea cu ferestrele închise. Altceva aveam, de fapt, să-ți spun… (Caută febril un petic de hârtie, îl găsește și i-l întinde celuilalt. Cuta dintre sprâncene pare să i se fi adâncit brusc.) Poftim, citește!

Giachery își pune ochelarii și se concentrează asupra hârtiei.

– Hm, vânzările de ton au scăzut.

– Peste tot, nu doar la noi, în Sicilia. În plus, este din ce în ce mai puțină cerere de sardine și macrou.

– Ah! (Vincenzo îi face semn să citească mai departe.) Care să fie cauza, în opinia ta? Să fie oare vorba tot de povestea aceea cu scorbutul? Știi, se spune că ar fi cauzat de consumul de pește.

– Da, acesta-i motivul. Englezii au început să dea înapoi, la fel și armatorii. Numai că lucrurile nu stau deloc așa, iar eu știu bine ce spun. Familia mea a comercializat pește ani la rând, ba chiar îl aveam în alimentația obișnuită. Și niciunul dintre noi nu și-a pierdut dinții…

– Cine știe care-o fi explicația? Desigur, o cădere de un asemenea nivel… În sfârșit, nu este una foarte mare, însă ar putea deveni.

Vincenzo face o grimasă de nemulțumire.

– Carnea proaspătă se conservă în gheață adusă de pe muntele Madonie. Însă tonul e dintotdeauna plin de sare.

– Ar fi nevoie de o altă metodă… spune Carlo pe un ton gânditor. Afumare, de exemplu, numai că nu știu dacă metoda e potrivită pentru ton. Sau poate…

Clic.

Vincenzo își ridică brusc capul.

Clic.

Tatăl său punând peștele la păstrare în ulei, după ce l-a desărat, pentru că…

Clic.

Se năpustește spre vraful de hârtii, căutând un calendar.

– Următoarea ieșire în larg la năvoade… La Arenella, următoarea ieșire la năvod se face peste zece zile. Carevasăzică…

Giachery îl privește lung. Vincenzo pare animat brusc de o febrilitate care pur și simplu îi dă un aer tineresc.

– Carlo, de ce se descompune carnea? întreabă el brusc, ridicându-se. Fără să aștepte răspunsul celuilalt, continuă să vorbească: pentru că e mâncată de viermi. Însă carnea gătită devine mai rezistentă. Cum facem, atunci, s-o conservăm pe termen lung, împiedicând descompunerea? (Vine să se proțăpească în fața amicului.) Dacă vreau să țină șase luni sau un an, sau, în

sfârșit, pe durata unei călătorii pe mare, de exemplu, sau chiar și mai mult, ce trebuie să fac?

Și, aplecându-se către celălalt, șoptește la ureche ideea care tocmai i-a trecut prin minte.

* * *

În mai, odată cu vremea de primăvară caldă, se aruncă primele năvoade la ton. Ieșirea pe mare se dovedește plină de rod, iar marinarii, recunoscători pentru atâta abundență, aduc prinos de mulțumire sfântului Petru și sfântului Francesco di Paola.

În mai, o mulțime de recipiente de metal sau de sticlă pline ochi cu bucăți de ton în ulei poposesc în cămara casei Giachery, sub privirile uimite, dar circumspecte, ale Carolinei, soția lui Carlo.

Recipientele vor rămâne acolo atât timp cât cei doi asociați vor considera necesar, odihnindu-se în siguranță.

Un an.

De un an e nevoie pentru ca experimentul să se încheie. Pentru a înțelege dacă tonul fiert, acoperit cu ulei, închis apoi într-un recipient etanș poate rămâne comestibil pe durata unui voiaj pe oceanele lumii sau chiar mai mult. Într-adevăr, Vincenzo nu s-a rezumat doar la vorbe, ci chiar a trecut la fapte. Și asta numai datorită îndărătniciei lui proverbiale și gândului că, în viață, nimic nu se poate schimba dacă nu încearcă ceva nou.

Iar el e hotărât să fie stăpânul propriei vieți.

În iunie, când soarele începe să ardă, iar rufele întinse în bătaia vântului se usucă la prima adiere de scirocco, Giulia îl ia de mână pe Vincenzo și îi spune că este din nou însărcinată.

* * *

În zorii zilei de 18 decembrie 1838, la ușa casei Florio din via de Materassai se aud bătăi insistente. După un timp, bătăile se transformă în lovituri de pumn.

În cele din urmă, Giuseppina le aude, se ridică din pat și iese din cameră, oprind-o pe servitoarea care tocmai cobora să deschidă.

– Cine-i acolo? întreabă ea, deschizând.

O slujnică tânără, agitată peste măsură, dă pur și simplu buzna în casă.

– Pe *don* Vincenzo îl caut, spune, schițând un început de reverență. E foarte important… Stăpâna mea… au început durerile, asta-i.

Giuseppina se repede la ea, împingând-o înapoi, afară.

– Așa, și? Duceți-vă învârtindu-vă, și tu, și ea!

Vincenzo își face apariția în capul scărilor exact în acel moment. Ochii îi sunt cârpiți încă de somn, însă privirea i se înviorează brusc în clipa în care o zărește pe slujnică.

– Ce s-a întâmplat, Ninetta?

– M-a trimis domnița Giulia. A venit sorocul, *don* Florio.

– Dumnezeule mare, taman astăzi!? exclamă bărbatul, trecându-și mâna prin păr. Am o întâlnire de la care nu pot lipsi, legată de casa de vinuri. N-o pot anula, iar ea, Giuseppina, știe că e important. Spune-i că vin mai târziu. Acum nu pot.

Cu pasul ei zvelt, tânăra se strecoară pe ușă, făcându-se imediat nevăzută.

Închizând ușa în urma ei, Giuseppina are o pornire furioasă la adresa fiului:

– Și aici au de gând să te caute?

– Eu i-am dat poruncă să vină.

– De parcă ți-ar fi nevastă, nu alta! Ce mai vrea acum, alte parale?

Vincenzo se pregătește în grabă de plecare: mintea însă îi este altundeva, în dormitorul apartamentului din via della Zecca Regia, acolo unde – e convins de asta – Giulia urlă de durere.

În același timp, nu poate să nu se mire de cât de acră la suflet devenise mama lui în ultima vreme. Într-adevăr, observase cum, an după an, slăbise tot mai mult, lăsându-se doborâtă de vârstă. Chipul, care ar fi trebuit să capete trăsăturile blânde ale bătrâneții, îi pare acum acoperit de o crustă de răutate, de ură împotriva lumii întregi.

Ce-i drept, și el, Vincenzo, începe să îmbătrânească: în păr i s-au ițit primele ciufuri cenușii. Pleoapele îi atârnă grele, iar ridurile îi brăzdează chipul.

Vincenzo a abandonat de mult gândul unei partide de rang înalt pentru căsătorie. Unui bărbat ajuns la patruzeci de ani îi este suficient de greu să

găsească un boboc nepătat de trandafir, însă când el mai trebuie să și poarte grija a trei copii din flori, căutarea devine zadarnică.

Pe urmă – se vede el nevoit să admită, stânjenit –, Giulia îi este mai mult decât o soție. Îi este un adevărat partener de viață, un sprijin. Este singura care a avut puterea să-i tolereze latura întunecată care-i căznește, tainic, sufletul. Și totuși, Giulia va fi mereu pe locul doi, după Casa Florio; o știe și ea, dar cu toate acestea îl iubește la fel de mult. I-a acceptat ambițiile, accesele de furie, îndurând demn disprețul social.

Într-adevăr, Giulia i-a dat totul.

Cu excepția…

Nu îndrăznește să-și ducă gândul la bun sfârșit.

O rază se reflectă în inelul unchiului Ignazio. Degetele bărbatului mai întârzie o vreme, făcându-și de lucru cu nodul cravatei.

Înainte să se îndrepte spre birou, se oprește la biserica Sant'Agostino, în fața statuii Madonei del Parto, Maica Domnului, protectoare a nașterii. Pentru prima dată după mult timp, recită în gând o rugăciune.

Se roagă pentru o minune.

Coboară strada până la drogherie, lasă o notiță pentru Lorenzo Lugaro, contabilul, apoi merge să se întâlnească cu Francesco Di Giorgio la depozitul din piațeta San Giacomo, cu care discută un contract pentru o încărcătură de sumac.

În cele din urmă, se întâlnește cu un proprietar de podgorii, situate între Trapani și Paceco, să-i vândă anticipat producțiile de struguri Inzoglia, Catarratto și Damaschino. Cantități mari și cu o vinificație bună – cel puțin așa spun sursele lui Raffaele, care administrează în continuare depozitul de vinuri.

– Știți, de spus, mi s-a spus că sunteți un mare domn, însă astăzi constat că zvonurile sunt întru totul adevărate. Și vărul dumitale e un om de toată nădejdea, însă Domnia Ta ești genul de persoană care are mereu idei clare și minte limpede. Știți exact ce este de făcut și tocmai din acest motiv am ținut să discut cu Domnia Ta, care ești jupânul în toată afacerea asta.

Bărbatul din fața lui, înalt și bărbos, are mâinile mari și cărnoase, însă poartă veșminte luxoase, semn de îmbogățire recentă. Vincenzo îi mulțumește și îl conduce spre ieșire, meditând între timp la cuvintele acestuia.

Căci da – iar aceasta este o mare nemulțumire care îl roade pe dinăuntru de la o vreme încoace –, casa de vinuri Marsala îi cam dă de gândit, întârziind să devină profitabilă. Raffaele nu pare să fie persoana cea mai potrivită. Lipsește spiritul de inițiativă și curajul. Trebuie să își facă timp și să aibă cât mai curând o discuție serioasă cu el.

E trecut deja de ora prânzului când, în sfârșit, poate să dea fuga în via della Zecca Regia. Însă chiar și acum, într-o asemenea ocazie, Lugaro îl însoțește tot drumul, informându-l despre zvonurile care circulă pe holurile Camerei de Comerț sau pe cheiurile portului La Cala.

– Francezii și englezii dețin exclusivitatea transportului pentru multe mărfuri și nu o vor ceda niciodată în favoarea societății de piroscafe din Napoli. Nimeni nu îndrăznește să li se opună.

– Asta mai rămâne de văzut.

Ce-i drept, numai de piroscafe nu-i arde acum. În spatele expresiei impasibile de pe chipul său, sculptat parcă în piatră, întreaga dimineață și-a închipuit-o pe Giulia urlând de durere, cu fața îmbrobonită de sudoare și cu trupul mutilat.

Clipă de clipă a nădăjduit într-o minune, acea minune – singura pentru care pașii îl conduseseră dimineață către biserică, să ceară ajutorul divin.

Vincenzo se strecoară pe ușa vilei. Stânjenit de situație, Lugaro îl urmează.

Dinspre casa scărilor se aude zarvă de undeva, de sus. Pe palierul de la etaj, în fața apartamentului Giuliei, Vincenzo dă ochii cu Giovanni și Tommaso, care discută aprins cu câțiva cunoscuți de-ai lor.

Cu toții amuțesc brusc la apariția lui. Toți cei de față îl țintuiesc cu privirea – o privire sfredelitoare, grea, încărcată parcă de dorința de a-l lovi, de a-l răni de moarte.

– Ce s-a întâmplat? întreabă el. Cum se simte Giulia?

Nimeni nu-l învrednicește cu un răspuns.

Panică.

Vincenzo dă violent în lături ușa de la intrare, traversează în viteză încăperile apartamentului și dă buzna în dormitorul Giuliei. O găsește palidă, încă întinsă în pat, cu cele două fiice chicotind gureșe în jurul ei.

Într-o parte, mama Giuliei o ajută pe moașă să strângă lenjeriile și ligheanele cu apă cu nuanță roșiatică.

Bărbatul se repede spre ea, prinzându-se cu mâinile de tăblia de la picioarele patului.

– Te simți bine?

De răspuns, îi răspunde mai întâi Antonia, pe un ton de reproș:

– Ce cauți dumneata aici? Rămâi afară, cu ceilalți bărbați. Giulia nu a terminat încă.

Vrând parcă s-o contrazică, tânăra se ridică în șezut.

– Mă descurc, mamă. Apropo, vă supărați dacă vă rog pe amândouă să ne lăsați singuri? Am ceva de discutat cu Vincenzo.

Moașa și mama Giuliei se uită una la cealaltă, cu o expresie perplexă. E mult prea devreme, o lăuză are nevoie de odihnă totală. În cele din urmă, moașa ridică din umeri, ca și cum i-ar răspunde „N-ai decât să faci cum vrei", după care își strânge calabalâcul și iese. Antonia încă ezită, dar în cele din urmă înșfacă prosoapele murdare sub braț și se retrage, chemându-le pe Angela și Giuseppina s-o însoțească:

– Haideți cu bunica, ajutați-mă să pun la spălat rufele astea!

Lugaro închide ușa în spatele lor.

Sunt singuri acum.

Lui Vincenzo pare să i se fi legat brusc limba. Pur și simplu nu reușește să deschidă gura, nu îndrăznește să pună marea întrebare. Acolo, în odaia aceea, toată puterea lui, toți banii, toate mărfurile, navele, depozitele de vinuri, minele de sulf și cherhanalele pe care le stăpânește nu-i folosesc la nimic. Într-un târziu, întreabă cu voce timidă, abia auzită:

– Te simți bine? E…

– Da.

Vorbesc amândoi în același timp. Se opresc deodată.

Pe neașteptate, un scâncet.

Giulia arată spre leagănul din nuiele.

– Uită-te!

Vincenzo se apropie de coș. Zărește mai întâi o față încrețită, cu pliuri, și o guriță care se strâmbă în fel și chip, într-un mod care îi pare straniu. Se apleacă spre trupușorul înfășat, scrutându-l cu o curiozitate trepidantă.

Giulia nu scoate niciun cuvânt. E ocupată să savureze acele clipe, întipărindu-și-le în minte pentru totdeauna.

Nevenindu-i parcă să-și creadă ochilor, bărbatul atinge blând cu vârful degetelor micuța siluetă învelită sub pături.

– E băiat?

Giulia încuviințează mut din cap.

Vincenzo își duce mâna la gură, sufocându-și un suspin.

– Oh, mulțumescu-ți, Doamne! spune, apoi repetă de mai multe ori, pe un ton atât de jos, încât nimeni nu-l poate auzi: mulțumesc, mulțumesc…

Toată abnegația lui de până acum, întreaga lui viață au căpătat brusc un sens, la fel cum s-a întâmplat și cu unchiul Ignazio sau chiar și cu propriul tată – devenit astăzi doar o amintire vagă. Viitorul nu mai este, începând de acum, asemenea unui val de negură la orizont. De astăzi, viitorul are mâini și picioare, ba chiar și un căpșor.

Ar vrea mai mult ca orice să-și îmbrățișeze fiul, însă se teme. Pe fiicele sale nu le-a ținut în brațe la naștere. Deodată însă, cu o pornire instinctivă, ridică pruncul din leagăn, proptindu-i o mână sub cap și cuprinzându-i trupul cu palma cealaltă.

– *Sangu meo*, sânge din sângele meu. *Ciatu meo, cori di me cori*, sufletul și inima mea.

„Oh, Doamne, cât de ușor e“, își spune în gând. În lumina acelei zile de decembrie, pielea nou-născutului pare străvezie, transparentă. Pruncul emană un iz sărat și în același timp dulce, un amestec de lapte, scrobeală și lavandă.

Deși abia-și stăpânește lacrimile și-și dorește mai mult decât orice să-i îmbrățișeze pe amândoi, Giulia se forțează să treacă peste emoțiile stârnite de imaginea primei întâlniri dintre tată și fiul lui. Trebuie să-și ia inima-n dinți și

să vorbească acum, să ceară ce i se cuvine – totul sau nimic. Să pretindă. Acum sau niciodată – o știe mai bine ca oricine.

– Astăzi ți-am dăruit un băiat. Însă acum îmi vreau înapoi onoarea de femeie. Trebuie să-l recunoști, și nu doar pe el, ci și pe fete. Îmi datorezi asta.

Vincenzo cercetează trăsăturile pruncului: liniile feței sunt bine conturate, are frunte înaltă și maxilarul puternic. E un Florio, fără doar și poate.

Doar ochii îi are alungiți, ca ai Giuliei.

Bărbatul se așază pe marginea patului, continuând să țină nou-născutul în brațe. Pipăie așternuturile, căutându-i mâna.

– Vor purta cu toții numele meu. Și tu vei purta numele meu. Ți-o jur în fața lui Dumnezeu!

De data aceasta, oftatul epuizat al femeii este un semn de ușurare serenă. Se lasă înapoi pe spate, între perne, bucurându-se mai departe de priveliștea cu iz de miracol ceresc, a tatălui și fiului uniți în îmbrățișare.

Simte prelingându-i-se pe obraji lacrimi eliberatorii, ca efect la cuvintele de mai devreme ale lui Vincenzo. Lacrimi eliberatorii, căci de azi înainte nu va mai duce viața ascunsă și pătată de rușine de până acum.

Într-adevăr, a fost nevoită să aștepte vreo patru ani pentru a vedea această promisiune îndeplinindu-se. Ani de singurătate, de dispreț din partea lumii, de reproșuri din partea familiei, care totuși îi rămăsese alături – ce-i drept, ea preferase să nu afle adevăratul motiv.

Își amintește certurile, despărțirile și împăcările cu bărbatul ei, insultele îndurate din partea Giuseppinei, tăcerile încărcate de răutate ale Antoniei. Totul, până astăzi.

Gândindu-se la toate acestea, Giulia continuă să-l țină pe Vincenzo de mână.

– Îi vei pune numele Paolo, ca al tatălui tău?

„Tata?“, se întreabă el în gând. „Care din ei, cel care m-a zămislit sau cel care m-a crescut, învățându-mă să devin ceea ce sunt astăzi?“

Vincenzo își desprinde mâna dintr-a Giuliei.

– Nu, spune el, mângâind cu vârful degetelor obrajii micuțului. Cu privirea devenită brusc melancolică, bărbatul continuă: numele lui va fi Ignazio.

Femeia dă din cap în semn de încuviințare.

– Vincenzo, repetă ea.

Și astfel, cei doi vor purta în suflet pentru totdeauna amintirea acestui dialog mut, în care își spun atât de multe fără să rostească, de fapt, niciun cuvânt. O vor purta până în ziua în care el, pe care de data aceasta Giulia îl va ține de mână, va avea curajul – tot nerostit în cuvinte – să-i spună cât de mult a iubit-o.

* * *

Lumina dă buzna prin ferestrele largi, inundând holuri și scări, se reflectă în tavan și se precipită asupra mesei frumos împodobite. Învăluie în nimburi scânteietoare paharele din sticlă de Murano și vesela din porțelan de Capodimonte. Întreaga casă irumpe de strălucire.

În rochie elegantă de seară, Giulia așteaptă sosirea musafirilor. Supraveghează să nu lipsească nimic, servitorii să fie fără cusur și să aibă șampanie la discreție. Se asigură că fețele de masă și șervetele sunt imaculate, că argintăria este lustruită la perfecție și că felurile de mâncare din tăvile de servit la masă sunt ținute la cald. Trabucurile și băuturile fine așteaptă într-o parte, pe o etajeră cochetă.

Este prima dată când Giulia se ocupă de organizarea unei cine, iar ocazia este importantă: se sărbătorește înființarea unei societăți al cărei promotor fusese Vincenzo – „soțul ei“ i se pare încă o formulă prea stranie pentru a putea fi rostită cu voce tare.

Ce-i drept, este o cină mai curând de lucru, între asociați în afaceri – o agapă între bărbați. Însă oaspeții se numără printre cei mai importanți afaceriști din Palermo, ca să nu mai pomenim și de cei câțiva nobili, cu titluri și nume lungi cât o zi de post. Nu, nu-și poate permite să facă nici cea mai mică greșeală.

Organizarea cinei este responsabilitatea ei, căci de acum este și ea o Florio.

Îi este încă greu să se obișnuiască cu acest gând. Pentru ea „acasă“ va rămâne pentru totdeauna apartamentul din via della Zecca Regia. Cina de astăzi e organizată în apartamentul lui Vincenzo și al mamei lui, în care ea a intrat în calitate de soție abia în ianuarie 1840, la mai bine de un an de la nașterea lui Ignazio.

Mai întâi, Vincenzo îi recunoscuse oficial drept copiii săi pe Ignazio, Angelina și Giuseppina; câteva săptămâni mai târziu, pe 15 ianuarie 1840, se căsătorise cu Giulia în fața ofițerului de stare civilă. Ceremonia religioasă se desfășurase în aceeași zi, însă seara târziu, așa cum se obișnuia în cazul căsătoriilor în scop reparatoriu.

Cu excepția familiilor și a câtorva martori aleși dintre slujbașii Casei Florio, nimeni altcineva nu mai participase la slujba oficiată de preotul bisericii Santa Maria della Pietà din arondismentul La Kalsa, același care îi botezase pe cei trei copii.

Bărbatul, acum bătrân și împuținat la trup, lăsase să-i scape un oftat de ușurare în clipa în care Vincenzo semnase certificatul de căsătorie, murmurând chiar un „Eh, ce era așa greu?“ plin de subînțeles.

Amintirea îi aduce Giuliei zâmbetul pe chip. Nu născuse un băiat – acesta era răspunsul la întrebarea preotului: un nou-născut de sex masculin, de asta fusese nevoie pentru ca ea să devină, în sfârșit, *donna* Giulia Florio.

Stăpânindu-și cu greu emoțiile, se joacă distrată cu brățara de perle și briliante.

Într-un târziu, se hotărăște să verifice dacă totul este în ordine în camera copiilor. Se strecoară înăuntru pe vârfuri. Ignazio și Giuseppina dorm. În schimb, Angelina e trează și stă ghemuită lângă bona franțuzoaică, mademoiselle Brigitte, care-i citește o poveste. Îi dă o sărutare, apoi iese la fel cum intrase, fără zgomot. Într-adevăr, acesta era un alt obicei pe care noua sa viață îl schimbase: nu mai era sarcina ei să-și adoarmă seara copiii.

Guvernanta casei se apropie pe furiș de ea, făcând-o să tresară.

– Iertați-mă! N-am vrut să vă sperii, se scuză femeia.

– Nu-i nimic, fiți pe pace! Voiați să-mi spuneți ceva?

Guvernanta, Luisa, e o femeie de vârstă mijlocie care a slujit mult timp în serviciul unei familii nobile din Napoli.

– Soacra Domniei Voastre, *signora,* spune ea cu o voce ezitantă. S-a răzgândit, spune că nu se simte bine și că nu va coborî să întâmpine musafirii. În plus, nu pare să fie prea mulțumită de lista pe care ați comandat-o pentru cină.

Brusc, Giulia simte nevoia să-și maseze fruntea.

–Urc să vorbesc cu ea.

Îi e limpede acum ca *donna* Giuseppina nu are de gând s-o slăbească nici măcar în seara aceasta atât de importantă pentru ea.

Giulia urcă scara interioară care separă zona ocupată de Giuseppina de cea a restului familiei. Gândindu-se să instituie o formă de conviețuire cât mai acceptabilă între soacră și noră, Vincenzo hotărâse cu puțin timp înainte de oficierea căsătoriei să separe apartamentul în două părți, așa încât cele două femei să nu-și poată disputa niciodată supremația în gospodărirea întregii case.

N-a folosit la mare lucru.

Giulia își găsește soacra așezată la o masă de lucru. E în ținută de casă – scufie de dantelă și rochie cenușie de bumbac, tocită.

– *Donna* Giuseppina… începe ea, făcând o plecăciune (să nu care cumva să se iște vreodată vorba că e nerespectuoasă). Luisa mi-a transmis că nu vă simțiți bine.

– Chiar așa. N-am aer, nu mă simt în stare să cobor la cină. Dar nu-i nicio problemă din moment ce-o să te ocupi tu, nu-i așa? spune bătrâna, scrutând rochia norei cu o scrupulozitate feroce. Apoi, oprindu-se asupra decolteului: oho, câtă dantelă! Asta trebuie să fi costat o avere, știu eu. Pe urmă, deschizătura din față e prea adâncă. Nu, nu, prea elegantă. Pare mai degrabă rochie de mers la teatru…

– Soțul meu mi-a sugerat s-o îmbrac pentru diseară.

Giuseppina face un gest de iritare.

– Minte de bărbat, deh! Are aplecare spre anumite treburi. („Iar tu i le-ai oferit din plin“ – pare să-i spună privirea.) În sfârșit…

Giulia își drege vocea, străduindu-se să dea uitării observația jignitoare. În ochii soacrei nu-i altceva decât o intrusă, iar ea n-are încotro și trebuie să suporte. Dumnezeule, cât poate s-o deteste pe femeia aceea!

– Nu vreți totuși să coborâți? Măcar ca să întâmpinați oaspeții, după care vă puteți retrage. Vor fi aici prinții Trigona și di Trabia, baronul Chiaramonte Bordonaro. Apoi, Ingham și domnul Giachery. Dacă nu vă arătați, fiului Domniei Voastre nu i-ar pica deloc bine. (Se apropie de ea, luându-și un aer

docil; în sinea ei însă, simte cum stomacul i se contorsionează de umilința pe care este nevoită s-o îndure.) Știți foarte bine câte eforturi a făcut Vincenzo ca să încheie acest acord, câți bani s-au cheltuit pentru a-i convinge pe ceilalți asociați să cumpere un vapor cu aburi. Haideți, faceți, vă rog, acest sacrificiu de dragul lui. (Arată spre garderobă.) Uitați, dacă vă dau și eu o mână de ajutor, în câteva minute sunteți gata…

– Încetează, nu mai insista! Nu mă simt în stare. Mai bine adu-mi sus o cană cu supă de pui. (Tonul ei pretins resemnat aduce mai curând cu zgomotul unei vaze sparte). Să vorbim, mai bine, de tine. Așa ai să te prezinți sau mai trebuie să-ți aranjezi părul? Te-ai ocupat de tot? Pentru că, vezi tu, nu-i chiar floare la ureche să organizezi o asemenea petrecere, mai ales când n-ai experiență, ca tine.

Atingându-și instinctiv cocul *chignon*, își pironește soacra cu privirea.

– Ei bine, n-am informații că ați fi organizat prea multe petreceri pentru fiul Domniei Voastre.

– Atâtea câte au fost, cu siguranță au fost mai multe decât cele organizate de tine. Nu, nu-i deloc ușor să fii o Florio, iar eu știu bine ce spun, vine replica Giuseppinei, apoi își privește degetele marcate de trecerea anilor, continuă: sunt persoane foarte exigente. Nu-i interesează de nimeni și de nimic; dacă-și pun în minte să obțină un lucru, nu se lasă până nu-l obțin.

Neizbutind să-i dea imediat o replică pe măsură, Giulia lasă fruntea în pământ. Pur și simplu se detestă în astfel de momente, când nu-și găsește cuvintele. „Eu n-o să dau greș“, spune în gând. „Nu-mi voi face soțul de rușine, ci, dimpotrivă, îl voi face să fie mândru de mine.“ Însă gândurile sunt asemenea unui fir de fum – vin și pleacă, risipindu-se.

– Ia spune-mi, rulada de vițel ți-a ieșit cum trebuie? continuă Giuseppina pe un ton aspru. Apoi, fără să slăbească strânsoarea: sper că ai pus argintăria cea bună la masă. Cea pe care Vincenzo a comandat-o special din Anglia…

– Da, e totul pregătit. Inclusiv dulcețurile și sosurile reci pentru friptură. Ba chiar și ton *alla ghiotta trapanese* avem la masă.

Giuseppina se răsucește într-o parte, pe scaun, apoi își scoate scufia de pe cap cu un gest nervos.

– Și vinul franțuzesc? Oh, n-o să-nțeleg niciodată mania asta a voastră pentru bucate străine. Bleah… Stranii gusturi mai aveți voi, ăștia din nord. Eu nu vreau să am de-a face cu toată tărășenia asta a voastră, conchide Giuseppina, lăsând șuvițele cenușii și dese să-i cadă pe umeri. Acum, hai, coboară să vezi dacă-s toate la locul lor: slugile fac ce le taie capul dacă nu-i nimeni care să le țină în frâu. Și dă poruncă să mi se aducă supa, iar pe urmă trimite-mi camerista să mă pregătească de noapte.

Când se întoarce în apartamentul principal, Giulia are obrajii stacojii, iar mâinile îi tremură.

Cheamă o slujnică și-i spune să ducă o cană cu supă al etaj. „Ia, să se mai descurce și singură, madam", își spune în gând, fierbând de furie. Carevasăzică, Giuseppina a hotărât să nu facă oficiile de gazdă în seara aceasta, iar motivul este cât se poate de limpede: nu vrea ca un eventual dezastru să-i fie imputat.

Deschide o fereastră, sperând că aerul proaspăt de afară îi va mai potoli emoțiile. Anul acesta, luna iulie e foarte caldă, cu aer dens, încărcat de umezeală. Nodul din stomac își mai domolește strânsoarea. Giulia se mai cercetează o dată în oglindă: rochie de mătase albastră, un șir de perle. Peste decolteu, un șal – un văl de dantelă franțuzească, pe care Vincenzo l-a cumpărat tocmai de la Marsilia, unde fusese nu de mult, împreună cu Augusto Merle. Un dar demn de o prințesă adevărată.

Și totuși toate acestea nu sunt îndeajuns. După trei sarcini, Giulia nu mai are formele de odinioară. Iau rămas însă ținuta rasată și eleganța gesturilor. „Și dacă totuși nu mă ridic la înălțimea lui Vincenzo?", se întreabă în gând. „Dacă *donna* Giuseppina are dreptate, iar eu o să mă fac de rușine?"

Pentru că, da, aici bătrâna are dreptate: nu e ușor să fii soția lui Vincenzo Florio. S-a pomenit dintr-odată alături de un bărbat cu o viață publică intensă, care se tutuiește cu persoane dintre cele mai importante din regat. Iar teama cea mai mare a ei, cea obișnuită să rămână mereu în umbră, este să nu facă vreodată vreun pas greșit.

Deodată, dinspre drum îi ajunge la urechi zgomot de trăsuri, cu roțile zdrăngănind pe caldarâm, portiere deschise și trântite apoi cu putere, voci bărbătești. Acum gata: nu mai e timp pentru neliniști metafizice.

* * *

Ben Ingham urcă scările împreună cu Vincenzo. Sunt amândoi înfierbântați, însă pe chip li se citește o profundă mulțumire.

– Ei bine, dragă prietene, aceasta este pur și simplu o zi care va rămâne înscrisă în istorie. Iată că astăzi, în sfârșit, progresul a poposit și aici, în Sicilia! Într-adevăr, a fost nevoie de câțiva ani buni, dar una peste alta e bine și-așa…

Giulia îi așteaptă deja în prag.

– Fiți bineveniți! Nădăjduiesc că întâlnirea din seara aceasta s-a săvârșit într-un mod fericit pentru Domniile Voastre.

Ingham nu pare deloc surprins de sinceritatea gazdei, destul de neobișnuită în lumea în care se învârte.

– Oh, da! Toate documentele au fost semnate și contrasemnate. S-au vărsat chiar și cotele-parte. Societatea siciliană a vaselor cu abur este de astăzi o realitate, o informează Ingham pe un ton entuziasmat. Apoi, salutând-o cu o sărutare de mână: draga mea, ești o splendoare!

În spatele ei, o femeie cu o ținută statuară, cu părul lung, negru, striat de șuvițe cenușii, și cu gâtul împodobit de un colier cu diamante: Alessandra Spadafora, ducesă de Santa Rosalia, femeia pe care Giulia o văzuse pentru prima dată la Teatrul Carolino, cu mulți ani în urmă. În 1837 îi devenise soție, Ingham ajungând astfel un aristocrat cu drepturi depline.

Ducesa îi salută pe amândoi cu un surâs care poate fi caracterizat oricum, numai artificial nu. Lui Vincenzo îi aruncă o privire cordială, Giuliei, una amabilă și încurajatoare. Ambele au împărtășit aceeași condiție de amante, ceea ce creează, poate, o evidentă legătură între ele. Însă, cu această excepție, nimic altceva nu par să aibă în comun: Giulia este fiică de negustor, în vreme ce ea, ducesa, s-a născut într-o familie nobilă. Primul ei soț, căruia i-a dăruit doi fii înainte ca acesta s-o lase văduvă și plină de datorii, aparținea unei ramuri aristocratice de pe continent, din Campania, și stabilite aici, pe insulă.

Giulia îi mulțumește lui Ingham pentru compliment. Vincenzo se apropie de ea.

– Mama unde e? o întreabă, pe un ton grăbit. Trebuia să fie aici.

– S-a baricadat în odaia ei. Spune că nu se simte bine și nu poate coborî; a cerut doar o cană cu supă.

Continuă amândoi să zâmbească, întâmpinând umăr la umăr oaspeții sosiți direct din birourile notarului Caldara, unde au semnat actele de constituire a noii societăți.

– Ai încercat s-o convingi să se răzgândească?

Răspunsul Giuliei vine sub forma unei arcuiri mute a sprâncenelor.

Alți pași, alte voci zgomotoase.

– Hei, Florio, casa asta a dumitale e chiar arătoasă! Aproape că mă încearcă regretul pentru faptul că nu ți-am trecut pragul mai de mult.

Gabriele Chiaramonte Bordonaro nu intră bine în casă și atenția îi este imediat atrasă de o piesă de mobilier din abanos intarsiat.

– Oh, superbă piesă! E chinezească, nu-i așa? E antică?

– Este adusă din Ceylon. Baroane, îmi permiteți să v-o prezint pe soția mea?

Chiaramonte Bordonaro se întoarce spre Giulia, pe care n-o observase până atunci.

– Ah, bună seara, *donna* Florio!

Apoi se îndepărtează în direcția salonului.

Giulia și Vincenzo rămân în fața intrării, în așteptarea musafirilor întârziați.

– Și zici că acela era un baron? îl întreabă ea, cu o mină perplexă.

– A cumpărat feuda cu tot cu titlul nobiliar. Înainte de asta era simplu arendaș pe aceeași moșie, dar s-a făcut gros la pungă împrumutând bani cu camătă, spune Vincenzo pe un ton coborât. Apoi, dregându-și vocea, adaugă: dacă lumea zice despre mine că sunt un *cani di mannara*, o canalie, te las să-ți imaginezi singură ce se spune despre el. Și totuși, iată-l aici, cu blazon pe ușa trăsurii, așa că…

Sosirea altor oaspeți îi întrerupe povestirea.

Giulia simte o strângere de inimă inexplicabilă.

– *Don* Florio… Ah, și dumneata trebuie să fii *donna* Giulia!

O plecăciune, o sărutare de mână. Giuseppa Lanza di Trabia, urmat de Romualdo Trigona, prinț de Sant'Elia.

După ei, la cuvenitul pas în spatele lor, soțiile, care execută un salut educat, înclinându-și puțin capul. Vincenzo le sărută mâna și o prezintă pe Giulia.

– *Donna* Giulia, permiteți-mi să vă adresez mulțumiri pentru invitație. Pot spune că trăim o ocazie ieșită din comun astăzi.

Lanza di Trabia, unul din acei prinți culți și cu o viziune bogată, proprietarul uneia dintre cele mai elegante reședințe din Palermo, pare să cântărească dintr-o singură privire respectabilitatea locului în care se află. Lucrurile nici n-ar putea sta altcumva. Soția sa este o Branciforte – străveche familie nobilă, dintre cele câteva care au întemeiat orașul. Giulia simte asupra ei privirea grea și sfredelitoare și încearcă să-i întoarcă un surâs, o expresie care să mai înmoaie cumva severitatea judecății celeilalte.

Matroană vestită în cele patru zări, Stefania Branciforte poartă o rochie de seară stacojie. E trecută bine de prima tinerețe și poartă bijuterii de modă veche, care aparțin probabil familiei sale de câteva generații bune. Înaintează cu ochii mijiți, ținându-și mâinile încrucișate în dreptul pântecelui. Se uită ostentativ de jur împrejur, ca și cum s-ar feri să atingă pereții sau piesele de mobilier, fără să ia în seamă căutăturile pline de reproș ale soțului.

Brusc, Giulia se simte săracă și insignifiantă. Îi pare că șalul ei de dantelă atât de mult lăudat și-a pierdut brusc valoarea, ba chiar și rochia de seară este acum banală, lipsită de eleganță. Se întoarce instinctiv către soția principelui Trigona, Laura Naselli. Mai tânără decât prințesa de Trabia, își poartă părul lung împletit într-o coafură complicată și excentrică. Și totuși aversiunea din privirile sale este identică.

Cele două o privesc fără s-o vadă, ca și cum ar fi transparentă.

„Uite-o și pe întreținuta care s-a ajuns nevastă de bogătaș“, spun privirile lor, într-un mod atât de evident, încât cuvintele ar fi de prisos. „O muiere din burghezie care și-a desfăcut coapsele ca să se îmbogățească… Și totuși, orice ar face, tot o burgheză va rămâne.“

Face o plecăciune adâncă – la urma urmei, ele sunt prințese, pe când ea e doar fiica unui neica nimeni, cu un trecut care numai ireproșabil nu poate fi numit. Fixând parcă un punct din aer situat la câțiva centimetri buni de capul ei, madamele își înclină ușor fruntea, răspunzând astfel salutului care li se

cuvenea de drept, după care înaintează către salon, cercetând fiecare colțișor cu privirea.

– Parcă există ceva pretenții de eleganță în acest loc, nu găsiți? Veșminte, mobilier… întreabă prințesa Laura.

Cealaltă damă își scutură mâna cu un gest nervos, deschizându-și evantaiul.

– Pretenții, ați spus bine.

Giulia simte un nod în gât. Obrajii i se fac ca de jăratic, iar un val de sudoare aproape că-i țâșnește prin crăpătura sânilor. Oare toată munca ei să fi fost zadarnică? – se întreabă ea în gând. Zadarnică, poate că nu, însă nu va fi niciodată îndeajuns, la fel cum nici toți banii lui Vincenzo nu vor fi suficienți pentru a fi amândoi acceptați ca persoanele acelea.

Se apropie din nou de soțul ei, înghițindu-și furia și umilința.

La rândul său, Trigona o salută cu un „*Enchanté, madame*“, rostit pe un ton coborât, apoi contemplă cu un aer plictisit tavanul.

– O reședință ieșită din comun, aceasta a Domniei Voastre, *don* Florio! Într-adevăr neobișnuită, din multe puncte de vedere.

Și schimbă o privire cu subînțeles cu prințul de Trabia, care-și reprimă un zâmbet.

– Vremurile se schimbă, dragă prietene. Și vremurile, și oamenii.

Vincenzo arată spre restul musafirilor.

– Ceilalți asociați sunt dincolo, în salon. Poftiți!

Soțiile celor doi li se alătură, șușotindu-le îndelung la ureche și nepermițându-le să le întrerupă.

Vincenzo a văzut și auzit totul.

Giulia, singură, i-a perceput tresărirea încordată a spinării. Carevasăzică, înțelesese și el.

* * *

Sub bolta frumos decorată a salonului, candelabrele emană o lumină orbitoare. Porțelanurile de Capodimonte sunt riguros aranjate pe fața de masă din in și dantelă de Flandra. Cupele din cristal de Murano așteaptă să fie umplute cu vinurile franțuzești păstrate la rece în frapiere din argint.

Giulia îl urmărește din priviri pe Vincenzo și se întreține cu câte un musafir, însă simte din când în când cum o străbate un fior de incertitudine pe șira spinării. Va face ceva greșit? Va fi oare incapabilă să comande la timp aducerea bucatelor la masă? Ezită, vrea să ceară din priviri ajutorul soțului, însă Vincenzo e într-o discuție aprinsă cu Ingham.

Însă gândul la atitudinea arogantă a damelor aristocrate îi insuflă pe loc forță și inspirație. Își îndreaptă umerii, apoi privește către servitori. Unul dintre ei îi trage scaunul, iar ea se așază în capul mesei. La capătul celălalt, Vincenzo o imită. Este semnalul pentru începerea cinei.

Invitații își ocupă locurile la masă. Cu un semn din cap, Giulia îi îndeamnă pe servitori să le prezinte invitaților bucatele, în așa fel încât aceștia să-și aleagă după pofta inimii. Antreuri, carne în gelatină și supe, felul întâi și al doilea, fie pe bază de carne, fie de pește.

Un valet servește vinul, altul toarnă apă dintr-o carafă din cristal. Servitorii se apropie de musafirii de la masă și, una câte alta, își fac apariția tăvile de argint și bolurile cu *falsomagro*, ton *alla ghiotta trapanese*, cartofi, legume sau friptură de miel.

Prințesa de Trabia o fixează îndelung cu privirea pe Giulia, ținând strâns furculița cu care tocmai a dus la gură o bucată generoasă de friptură de miel. Pare surprinsă, dacă nu chiar puțin iritată. În schimb, când privirea i se intersectează cu cea a Alessandrei Spadafora, femeia ridică paharul cu vin, închinând discret în cinstea ei.

Giulia îi mulțumește cu un surâs mascat în spatele șervetului.

În picioare, lângă ușa salonului, guvernanta casei scrutează cu atenție procesiunea servitorilor. În bucătărie, două menajere stau cu brațele cufundate până la cot în gălețile pline cu apă, spălând și frecând vesela și tacâmurile folosite, în așa fel încât convivii să le aibă cât mai repede înapoi, curate.

Giulia este peste măsură de încordată, aproape că nu se atinge de mâncare. Când și când ia câte o înghițitură de apă. Puținele bucățele pe care le gustă le găsește însă bine făcute, servite la temperatura cea mai potrivită, cu ingrediente de cea mai bună calitate.

Starea de nervozitate este atât de acaparatoare, încât nici nu observă privirile fugare ale soțului său, așezat drept în fața ei.

Își permite să respire cât de cât ușurată abia în momentul în care sunt servite în strigăte de triumf platourile cu fructe proaspete și glasate, însoțite de cupele de creme reci și înghețată. Nimeni nu a avut ceva de comentat, toți invitații mâncând după plac și pe săturate, inclusiv cele două dame aristocrate, țintuite pe scaun pe toată durata cinei, în posturile lor țepene.

În cele din urmă, Giulia poruncește să fie aduse trabucurile și băuturile fine, după tipicul englezesc, pregătindu-se să se retragă împreună cu celelalte femei în salonul alăturat; deodată însă percepe din nou mișcări stranii în colțul damelor din înalta aristocrație. Totul se succedă cu rapiditate: guvernanta se apropie de ea, murmurându-i ceva la ureche; ea se ridică, i se alătură lui Vincenzo, șoptindu-i scurt câteva cuvinte; el o strânge ușor de încheietură; ea încuviințează din cap și se îndepărtează, închizând ușa sălii în urma ei.

De departe, fără să se clintească, observă scena care urmează: cele două prințese se pregătesc de plecare. S-au plâns că sunt obosite, cu atât mai mult, cu cât cina a durat mult și a fost foarte sățioasă. Desigur, abia ajunse acasă, vor da poruncă lacheilor să se întoarcă pentru a-i conduce acasă și pe princiarii lor consorți.

Giulia însă nu crede o iotă din toată comedia aceea jucată sub ochii ei. În seara aceasta, damele s-au alăturat soților numai și numai pentru că se trata o chestiune de afaceri, de *picciuli*. Odată însă cina terminată, s-ar vedea nevoite să se întrețină *cu ea*. Doar simplul gând că ar putea fi puse în fața unei asemenea grozăvii le oripilează.

„Foarte bine“, le spune ea în gând celor două. „Foarte bine, n-aveți decât să dați bir cu fugiții. Și să mă vorbiți prin târg, dacă așa poftiți. Însă nimic nu va schimba faptul că Vincenzo, soțul meu, este mândru de mine. Cine a pășit în casa noastră în această seară va spune tuturor că mesele familiei Florio sunt demne de cele ale principilor și ale regilor.“

Alessandra Spadafora își așază palma pe brațul ei.

– Mă retrag și eu, draga mea. S-a făcut târziu și trebuie să recunosc că nu mai am energia pe care o aveam la douăzeci de ani, când îmi făceam de cap cât era

noaptea de lungă. Oricum, dă-mi voie să-ți adresez cele mai vii complimente pentru serata aceasta. Apoi, apropiindu-se și coborând tonul: vei veni să mă vizitezi, nu-i așa? La urma urmei, nu doar că suntem vecine, ci se pare că avem multe în comun.

Giulia își pune mâna peste a ei.

– Voi veni bucuroasă, răspunde ea pe un ton cât se poate de sincer.

Prințesa de Trabia salută de plecare cu un aer regal, înclinând ușor capul. În schimb, soția prințului Trigona îi oferă o strângere de mână.

– O serată agreabilă *assai*[74], spune cu o voce șuierată, ca și cum i-ar fi venit greu să pronunțe cu voce tare un astfel de compliment.

Ochii Giuliei pur și simplu scânteiază. Simte că a trecut cu succes un mare examen și, ceea ce este mai important, că nu și-a dezamăgit soțul. S-a achitat de sarcina care îi revenea de drept. Acum poate ofta ușurată și să se retragă în camera ei, lăsându-i pe bărbați să-și vadă de bârfele și licorile lor fine.

* * *

La scurt timp după ce damele s-au retras, își fac apariția notarul Caldara și Carlo Giachery.

– Ce am pierdut? îl întreabă acesta din urmă pe Vincenzo, care îl întâmpină în prag.

– În afară de cină, zici? Nu mare lucru: cel mult flecăreala lui Chiaramonte Bordonaro. Se pare că pune la grea încercare răbdarea și proverbiala detașare aristocratică a prințului de Trabia, vorbindu-i întruna despre colecția lui de antichități.

Vincenzo își conduce prietenul către masa cu băuturi și cere un brandy.

– Nu-i nimic de făcut, e peste puterile lui, spune Carlo, făcând semn să i se toarne un pahar de vin de Madeira. Apoi, schimbând subiectul: păcat însă de baronul Riso. Mi-ar fi plăcut să-l avem printre noi, ca asociat.

– Mi-e teamă că bătrânul pirat își numără acum toate păcatele comise de-a lungul vieții, ca să le poată deconta cu de-amănuntul în fața Creatorului. Umblă vorba că duhul lui e mai mult în lumea de dincolo decât pe meleagurile noastre.

Ingham se apropie de ei, arătând unui valet spre sticla de porto. Acesta îi umple imediat paharul.

– Bietul de el! Știți, pur și simplu nu reușesc să mi-l imaginez stingându-se încet-încet, în patul lui de acasă. I s-o fi trăgând de la toate blestemele turcilor pe care i-a jefuit pe vremea când era corsar pe mare. Ehe, să fi avut cu zece ani mai puțin, s-ar fi pus direct la comanda corabiei noastre, renunțând bucuros la baronia pe care, oricum, și-a cumpărat-o. Îi voi cere preotului nostru să înalțe rugăciuni pentru sufletul lui.

– Nu e o corabie, e un piroscaf. *Palermo*.

– Despre ce discutați aici? Despre vapor? se amestecă în vorbă Gabriele Chiaramonte Bordonaro, alăturându-se grupului. Înșfacă o sticlă de Marsala, își toarnă un pahar, apoi continuă: așa cum îi spuneam mai devreme și ilustrissimului nostru prinț de Trabia, problema noastră este că nu știm cum să-l reparăm în caz de avarie. Și vă spun asta nu neapărat în calitate de asociat, ci de trezorier al societății. Ce spuneți, domnule Ingham, ne putem oare bizui pe vreun mecanic englez care să cunoască astfel de motoare? Eventual să ne fie trimis odată cu piroscaful? Pentru că, vedeți dumneavoastră, aici, în Sicilia, putem găsi cel mult dulgheri de nave.

– Bineînțeles că avem mecanici, răspunde Ingham, nelăsându-se tulburat de grijile celuilalt. Îi vom aduce să-i învețe pe oamenii noștri de aici cum să repare motoarele, ba chiar să le și construiască. Mereu am spus că, dacă nu avem curajul să ne luăm soarta în mâini și să intrăm în joc, nimic nu se va schimba aici, în Sicilia. Pe urmă, de vreme ce *don* Florio și cu mine, care deținem cea mai mare cotă-parte din societate, nu suntem îngrijorați, de ce ar fi Domnia Voastră?

– Nu uitați că noi, negustorii, suntem cei mai interesați ca această afacere să meargă bine, căci noi nu avem spatele asigurat de un nume sau de o familie de viță nobilă, spune Chiaramonte, sorbind o înghițitură din pahar.

Cu fruntea plecată, privind fix licoarea din propriul pahar, Vincenzo încuviințează tăcut.

Imediat li se alătură și prințul Trigona.

– Mai slăbește-ne, domnule Chiaramonte. Nu fi nedrept, spune el pe un ton jovial, deși expresia de pe chip îi trădează iritarea. Din moment ce chiar și noi, nobilii, ne implicăm în această afacere, înseamnă că am realizat faptul că viitorul nu stă să aștepte după noi. Într-adevăr, tradițiile trebuie respectate, prudența este și ea un rău necesar, însă este mai necesar ca oricând să luăm aminte la prezent.

– Și la viitor, adaugă Vincenzo. Apoi, înălțând paharul: domnilor, să închinăm în cinstea societății noastre!

Paharele scot clinchete cristaline, iar bărbații schimbă strângeri călduroase de mână.

Trei cuvinte care vor rămâne impregnate pe viitor în amintirea lui Vincenzo, până în clipa când vidul îi va cuprinde, implacabil, cunoștința: *motoare; șantier; mecanici*.

O sămânță care va prinde rădăcini.

* * *

Târziu în noapte, când tonul vocilor coboară în surdină, iar invitații încep să resimtă oboseala, pe masă își fac apariția mai multe sticle de o nuanță întunecată, unele purtând încă urme evidente de praf. Cu o expresie orgolioasă pe chip, Vincenzo apucă o sticlă și o desface. Este vin Marsala, de la propria casă de vinuri. O rezervă superioară, păstrată special pentru ocazii precum cea de astăzi – le explică el musafirilor. Aceștia se apropie curioși, pregătindu-se de degustare, iar valeții toarnă licoarea în pahare mici, de forma bulbului de lalea.

Un vin rar și bun: gust dulce și bogat, însă deloc greoi la înghițit. Se simte parfumul de mare, gustul blând de miere și struguri lăsați la fermentat, toate învăluite într-un iz aspru de aer sărat.

Cu un trabuc în colțul gurii, Ben Ingham așteaptă răbdător până când ceilalți invitați se îndepărtează de Vincenzo și se apropie să discute cu el.

– Îmi permiți să-ți vorbesc sincer?

Vincenzo mijește ochii. Nu, nu-i stă deloc în fire lui Ingham să ceară permisiunea să spună ce are de spus. La fel, nu-l caracterizează nici aerul acela

straniu de complicitate, care tocmai i-a răsărit pe chip. Îi face semn să continue.

– În clipa în care am auzit că urmează să te căsătorești cu Giulia, am rămas pur și simplu fără grai. Adică, vreau să spun că povestea asta fusese pentru atâta vreme…

– Ceea ce fusese între tine și ducesa Spadafora, nu-i așa?

Celălalt râde.

– *Touché*. Oricum, spre deosebire de ducesă, doamna ta nu are multă experiență de viață socială. Admiți?

– Admit.

Sec, direct.

Ben își pleacă fruntea. Pe chipul sever, marcat de trecerea anilor, înflorește un surâs plin de indulgență.

– Consider că ai făcut cea mai bună alegere. Îmi amintesc de frenezia ta de odinioară, când îți căutai o soție care să dețină un titlu nobiliar… pe când, în realitate, aveai lângă tine o adevărată comoară. Femeia aceasta a ta este o perlă neprețuită, Vincenzo.

El încuviințează din cap, fixând din nou vinul Marsala din pahar.

Într-adevăr, alegerea aceea impusă se dovedise a fi cea mai bună.

– A, și încă ceva, spune din nou englezul, râzând zgomotos. (Un alt lucru neobișnuit pentru un personaj cu un autocontrol desăvârșit, așa cum era el. Posibil totuși să fi fost de vină alcoolul sau euforia din urma acordului abia încheiat.) Știi, când ai început lucrările la casa voastră de vinuri de la Marsala, am crezut că nu vei reuși niciodată să depășești producția pe care o realizăm Woodhouse și cu mine. (Soarbe o altă înghițitură din pahar și râde din nou.) Ei bine, m-am înșelat și în privința asta. Dumnezeu mi-e martor: tu ești cea mai mare eroare de calcul pe care am făcut-o vreodată!

Apropiindu-se de urechea celuilalt, Vincenzo îi răspunde pe un ton coborât:

– Când am început – știi, tu, eu, unchiul meu… aici nu era nimic. Nici fabrici, nici societăți, nici firme de asigurări. Nu am avut în față niciun obstacol și nici concurență, iar orice lucru nou de care ne apucam părea o

adevărată nebunie. Spunând acestea, Vincenzo arată spre sala gemând încă de oaspeți: în schimb, iată-ne acum…

– Acum totul s-a schimbat.

– Ceva-ceva. Nu totul.

Ingham întârzie și el o vreme cu privirea asupra celorlalți oaspeți din încăpere: aristocrați aparținând celor mai vechi familii siciliene laolaltă cu nobili care și-au cumpărat feudele și titlurile în cadrul unor licitații de lichidare falimentară.

– Lumea veche și lumea nouă, spune el, mai mult pentru sine. Apoi, întorcându-se din nou spre Vincenzo: știi, îmi vine în minte ceva ce nu ți-am povestit niciodată. Cu mulți ani în urmă, când am cumpărat moșia Scala, mi s-a oferit și posibilitatea de a-mi lua titlul de baron. Eu, baron! (Râde, însă râsul îi este de data aceasta aspru, ușor sinistru.) Unchiul tău, Ignazio, trăia încă. Într-o bună zi, întâlnindu-ne pe stradă, el m-a salutat rostind acel titlu. Iar eu i-am răspuns că, dacă eu eram baron, el era un prinț, căci dintre noi doi, cu siguranță el era singurul care avea o ținută de înaltă clasă.

– Da, unchiul meu era un adevărat senior, răspunde el cu o nostalgie dureroasă.

– În orice caz, mult mai mult decât unii din această încăpere, remarcă Ingham, pe un ton ușor relaxat. Peste numai o secundă însă, vocea îi redevine serioasă: cât despre mine, nu voi uita niciodată cum am ajuns aici. Eram un tinerel fără minte, care mergea pe urmele trupelor britanice de peste mări, trimis prin părțile astea de propria familie de negustori de pânzeturi și care pierduse totul într-un naufragiu. Am pariat mult pe ținuturile acestea, alegând să rămân chiar și după ce compatrioții mei s-au retras. Și să știi că am trăit momente în care mă ținea în picioare doar gândul că a doua zi urma să am ce lucra ca să pot mânca. Și trebuie să-i mulțumesc Celui de Sus atât pentru asta, cât și pentru faptul că sunt încă în viață… Și, de altfel, îi mulțumesc în fiecare seară înainte să pun capul pe pernă. Cunosc ca nimeni altcineva locurile acestea și pe oamenii de aici, învățând să-i iubesc și să-i disprețuiesc în egală măsură. Mie nu-mi trebuie nicio moșie pentru a fi ceea ce sunt – Ben Ingham,

omul în stare să navigheze până în America și să investească în rețeaua de căi ferate din Lumea Nouă.

Vincenzo nu răspunde. Pentru că el știe bine un lucru: la mijloc nu sunt nici banii, nici puterea, ci ceva mult mai subtil – știința de a face un pas înapoi la momentul potrivit, de a-ți pleca fruntea în semn de respect în fața cui trebuie.

Sunt lucruri pe care Vincenzo le gândește doar pentru el, fără să le rostească cu voce tare, pentru că sunt intrate în firea și ființa oamenilor locului. Bogăția nu este îndeajuns, la fel cum nu este nici experiența.

Nimic nu-i îndeajuns dacă nu ai titlul.

Palatul.

Sângele.

* * *

– Acesta. Acesta este perfect.

Carlo Giachery îl cercetează lung cu privirea pe Vincenzo, care stă aplecat asupra desenului unei vile proiectate special pentru el. Luminoasă, neobișnuită, înconjurată de multă verdeață.

Arhitectul respiră ușurat: nu e deloc ușor să-l mulțumești pe ilustrul *don* Florio. Își aprinde un trabuc, oferindu-i unul și musafirului său, care însă îl refuză. Odată încordarea dispărută, se așază relaxat într-unul din fotoliile din fața mesei de lucru.

– Prin urmare, ești mulțumit?

Vincenzo se lasă să cadă în fotoliul din fața gazdei sale.

– Destul de mulțumit, da. Deși, ca să fiu sincer, nu am bătut drumul până aici doar ca să văd proiectul vilei.

Giachery își întinde picioarele.

– E vorba despre cherhanaua de ton de la Favignara, nu-i așa? Chiar mă întrebam anul trecut, când ai închiriat-o de la familia Pallavicini din Genova, dacă nu cumva ai făcut un pas prea hazardat. Vreau să spun că aveai cherhanalele de la Arenella, Sant'Elia și Solanto…

– La cele din Favignara și Formica se prinde mai mult ton decât în toate celelalte. De aceea le-am și ales.

Se privesc în ochi. Într-un târziu, Vincenzo încuviințează din cap.

– Am comandat uleiul de măsline și butoaiele. Sunt deja pe drum încolo, spre insulele Egade. Unde mă pregătesc să merg și eu. Și unde aș vrea să mă însoțești și tu.

* * *

A doua zi cei doi se află deja în voiaj pe mare. Nu știe nimeni încotro se îndreaptă. Nava înaintează în apele de coastă ale golfului Castellammare, trecând apoi de capul San Vito. Nu departe la orizont se ițesc insulele Egade.

Văzându-i sosind, o mulțime de pescari se strâng pe chei ca să admire uriașul piroscaf cu carenă de oțel care pare că le invadează portul. Au fețele înnegrite de soare și de briza sărată, iar veșmintele mai-mai că se scurg de pe ei. La mică distanță, un pâlc de femei însoțite de copilandri pe jumătate dezbrăcați și desculți. Insula e aridă și stearpă, iar casele sunt mai curând simple bordeie. Acolo, pe insula aceea, sărăcia pare să se fi materializat, căpătând trup și chip.

Din grupul pescarilor se desprinde un bărbat de vârstă mijlocie, cu trupul gros cât un trunchi de stejar secular, cu părul creț și cu o barbă care-i ajunge până la mijlocul pieptului.

– *Sugnu* Vito Cordova, *rais*[75]-ul, spune omul, plecându-și fruntea. *Assabbinirìca.*

Vincenzo îl măsoară din cap până-n picioare. Apoi îi întinde mâna.

– *Don* Vincenzo Florio. Sunt noul concesionar al cherhanalei de ton.

– *Vossia,* Domnia Ta?

– *Jo*.

Căpetenia pescarilor își strânge și mai mult ochii deja mijiți, ținuți parcă ostatici într-un păienjeniș de riduri și vinișoare. Își șterge de pantaloni mâna mare, cărnoasă și plină de cicatrici, strângând-o neîncrezător pe a bărbatului din fața sa.

– *Ccà, nuddu di chiddi di Genuva vinni mai. Vossia di ccà è?*[76]

– Sunt din Palermo. Familia Pallavicini mi-a închiriat cherhanaua de ton de aici pe o perioadă de nouă ani.

Pe fața aspră ca scoarța unui copac se aprinde o scânteiere de surprindere. Stăpânii din Genova n-au păşit niciodată pe insulă, trimițându-şi întotdeauna intendenții.

– *E che voli viriri,* şi ce ați dori să vedeți? *U'marfaraggio, i' varche?*[ZZ]

– Eh, *vossia chi dici,* Domnia Ta ce zici?

Cordova arată spre grupul de clădiri din apropiere şi porneşte primul, precedându-i cu doi-trei paşi pe Vincenzo şi Carlo. În spatele lor, ca într-o adevărată procesiune, întreg satul. În urma mulțimii se ridică nori de praf şi nisip, în vreme ce vântul în rafale iscă ici şi colo mici vârtejuri de alge uscate.

Cherhanaua de ton se înalță în punctul cel mai ferit al golfului. Acoperişuri din trestie, pereți crăpați şi munți de parâme lăsate la soare – totul în jur lasă senzația de abandon.

Vincenzo face o grimasă şi se apleacă spre Carlo, spunându-i pe un ton coborât:

– Familia Pallavicini cere nu mai puțin de trei mii de uncii chirie pentru o cherhana printre cele mai productive din întreaga Sicilie… Şi uite în ce hal îi lasă pe oamenii ăştia să-şi ducă zilele.

– *'Un ci ni futti nenti,* nu le pasă nici cât negru sub unghie de noi.

Vincenzo se întoarce: vocea îi aparține unui bătrân, cocoțat pe un taburet drept la intrarea în clădire.

– *A chisti c'interessa sulu a' munita,* să le iasă paralele, asta-i tot ce-i interesează, continuă vocea.

Cei doi schimbă o privire: resemnată şi amară a bătrânului, curioasă a lui Vincenzo.

Urmat de Carlo, intră în hala de producție. De jur împrejur, nisip şi mult praf: tencuiala fărâmițată şi căzută, zidurile din cărămidă mâncate de aerul sărat. Izul de apă de mare şi alge învăluie tot locul, laolaltă cu cel – mai persistent – de sare cristalizată. Câțiva câini îşi fac veacul prin curte şi spre rampele pentru bărci, pretext pentru copii să-i zgândăre, alergând apoi să se refugieze în spatele mamelor.

Odată trecuți însă de perimetrul curții, vizitatorii sunt izbiți în plin de o duhoare insuportabilă, care pe Vincenzo îl duce imediat cu gândul la epidemia

de holeră de la Palermo, din urmă cu câțiva ani buni.

– Ce-i acolo? Un cimitir?

– *Na' specie,* oarecum. *Ddra' sutta c'è un bosco, ci sunnu l'armali morti, accussi jeccanu u sangu,* îi explică pe limba lui Cordova. *Ca dinanzi ci stanno i muciari, i varche, va'.*

– *U' sacciu soccu sunnu i muciari. Me patri e me zio marinara eranu. E ddroco soccu c'è?*[78]

Carlo privește la amândoi cu un aer perplex:

– Ce tot bodogăniți voi doi acolo?

– Îmi explică de unde vine duhoarea asta îngrozitoare: uite, în partea aceea, pe care ei o numesc *bosco*, lasă tonul să se scurgă de sânge, după care acolo rămân doar carcasele, care se descompun; în schimb, aici, în față, sunt bărcile de pescuit, *muciari*…

Deodată, din interiorul clădirii țâșnește afară un bărbat într-un costum boțit și cu o pălărie de paie pe cap, care-i lăsa descoperită o frunte roșie ca focul.

– Hei, ce ați venit cu toții să faceți aici? Haideți, plecați, plecați odată!

Mulțimea se dă un pas, doi înapoi, însă nu se împrăștie. Bărbatul își face loc împingând când pe unul, când pe altul și se oprește în fața lui Cordova, vorbindu-i pe un ton de ocară.

– *Don* Vito, de ce nu m-ai anunțat? Aș fi venit eu însumi să-l întâmpin pe oaspetele nostru.

Privirea pescarului devine brusc opacă.

– *Arrivò senza chi nuddu ni sapìa nenti. S'apprisintato accusì.*

Vincenzo se întoarce ușor spre noul personaj. Cunoscând foarte bine expresia desenată pe chipul prietenului său, Carlo își încrucișează brațele la piept, așteptând continuarea.

– Are dreptate, nu a știut nimeni că sosesc azi, spune Vincenzo. Dar dumneata cine ești?

– Saro Ernandez, la porunca și în serviciul Domniei Voastre. Sunt contabilul cherhanalei. Domnia Voastră trebuie să fiți *don* Florio. Primiți, vă rog, respectele mele, răspunde bărbatul, făcând o plecăciune plină de deferență.

Bine, dar ați venit așa, pur și simplu? Vreau să spun… nu vă însoțește nimeni, doar secretarul?

– De ce întrebați, e vreo supărare? Și, oricum, dumnealui nu este secretarul meu. Este *signor* Carlo Giachery, arhitect.

Bărbatul e vizibil descumpănit.

– Nu… Ca să vă spun sincer, nu vă așteptam vizita atât de curând. Ni s-a spus că… În sfârșit, vă așteptam peste câteva zile, asta-i. Pe urmă, nu credeam că veniți singur.

– Ei bine, iată-mă! Acum, să intrăm, avem de discutat.

Biroul contabilului este o cameră scăldată de razele soarelui, la adăpost de mirosul pestilențial care vine dinspre hale. Ernandez îi arată celuilalt registrele.

– Carevasăzică, pentru sezonul de ton din primăvara aceasta avem până acum trei mii de tone pescuite, comentează Vincenzo. E luna mai, năvoadele au fost lăsate de curând în mare, prin urmare, vor mai veni și alte capturi…

– Da, ne așteptăm la mult mai multe. Au fost semnalate mai multe bancuri de pește care…

Vincenzo nu-l lasă să termine; întorcându-i spatele, se uită la *rais*, rămas în prag, și-l întreabă:

– Dumneata, *mastro* Cordova, ce părere ai?

Celălalt încuviințează spusele contabilului.

– Cel puțin *n'autri tanti*, tot pe-atât. În plus, *sarde assai*, multe sardele.

Contabilul începe să se agite, răscolind printre facturi.

– Avem și sare, sare de la domnul D'Ali, asociatul Domniei Voastre. Știți, sare adusă direct din salinele de la Trapani, de cea mai bună calitate, care…

– Nu mă interesează, spune Vincenzo pe un ton sec. Din acest moment, lucrurile se schimbă cu totul aici. (Vincenzo se îndreaptă către *rais*, oprindu-se drept în fața lui. Sunt de aceeași înălțime, poate chiar și de aceeași vârstă, deși pescarul pare mult mai bătrân). *Canciamu sunata*[79].

Saro Ernandez face o mișcare spasmodică, strângând hârtiile în pumn.

– Se schimbă muzica? Ce vreți să spuneți? Nu înțeleg.

– Că nu vom produce doar ton în saramură, explică Vincenzo fără să-l învrednicească însă cu privirea. Știți foarte bine, nu-i așa, că tonul sărat este

considerat principala cauză a scorbutului. Acesta este motivul pentru care cea mai mare parte a peștelui scos din mare rămâne nevândut, companiile de navigație și marinarii nemaiavând încredere în tonul conservat în sare. Prin urmare, vom aduce la vânzare ceva nou. (Îl privește pe *rais* drept în ochii lui de onix, zărind în ei un licăr de surpriză, semn că s-a luminat.) Chiar în clipa aceasta, din piroscaful care m-a adus aici se descarcă câteva sute de *cafisi*[80] de ulei. Tonul urmează să fie dezosat și fiert, fiind apoi pus la conservare în ulei, în butoaie închise ermetic.

– Bine, dar… o să putrezească! Iar dacă nu putrezește, oricum nu poate fi mâncat decât într-un interval scurt de timp.

– Nici vorbă. Cu ajutorul domnului Giachery, am experimentat această metodă de câțiva ani buni, cu tonul capturat la cherhanalele de la Arenella și San Nicola l'Arena. (Ernandez dă să bâiguie o obiecție, însă Vincenzo îl țintuiește cu privirea.) Au trecut mai bine de trei ani de când punem în practică această metodă. Funcționează perfect. Vom modifica halele de producție, creând o zonă cu cazane pentru fierberea cărnii de ton și o alta în care vor primi adăpost lucrătorii sezonieri. Pentru că le vom da de lucru nu doar pescarilor, ci și familiilor lor.

– Bine, dar nimeni n-a mai făcut așa ceva, se aude o ultimă încercare de protest din partea contabilului. Lumea de aici nu-i în stare să facă ceea ce gândește Domnia Voastră! Sunt oameni oropsiți de soartă, suflete rătăcite.

– Nu-i nimic. Vom fi noi primii care să-i învețe ce au de făcut. Pe toți. Toate familiile, împreună, răspunde Vincenzo. Apoi, întorcându-se către *rais*: și nu doar atât, vom face precum strămoșii noștri de odinioară. *U' rasso du tunno pi' fari l'ogghii pi' i lampe, e l'ossa sicchi pa' terra*[81].

În sfârșit, pe buzele crăpate de soare ale marinarului se ițește umbra unui zâmbet.

– *Famigghie*?

– Da. *Pi' travagghiari tutti,* să fie de lucru pentru toată lumea.

* * *

Țipete de pescărușI, vânt șfichiuitor, soare dogoritor.

Când, în sfârșit, trăsura oprește, Vincenzo recunoaște foșnetul inconfundabil al valurilor lovindu-se de țărmul Arenellei. *La tonnara* – cea atât de dragă lui. O amintire ancestrală, o chemare din adâncurile neștiute ale sufletului, care a pus în mod misterios stăpânire pe el.

Giulia îl însoțește, dând semne de nerăbdare.

– Am ajuns?

Bărbatul îi întinde mâna, ajutând-o să coboare. Din spate se aude sosind o altă trăsură, în care se află copiii, Giuseppina – trecută acum de șaizeci și cinci de ani – și bona.

Cu sufletul încărcat de mulțumirea lucrului bine făcut, Vincenzo trage adânc în piept aerul sărat al mării, apoi se întoarce. În fața lui, vila proiectată de Giachery chiar lângă *tonnara* din Arenella – locul care pur și simplu i-a cucerit inima.

„Ce mult te-am iubit", declară el în gând. „Te-am iubit de la bun început, de când te-am văzut pentru prima dată."

Ziduri în nuanța lutului ars. Ușa mare din lemn masiv de la intrare deschizându-se ușor sub privirile lui și ale lui Carlo Giachery, care iese în prag să-i întâmpine.

– Bun venit acasă!

Vincenzo trece pragul vilei, urmat de Giulia și de copii.

Vechiul ocol al cherhanalei a fost transformat într-o curte cochetă, cu chioșc și copaci. Mai multe ghivece mari cu plante ornamentale atenuează în mod fericit cenușiul pavajului. Corpul scund de clădire a fost înălțat și transformat în reședință, cu ferestre mari și cu o terasă largă, care se deschide drept către rampa pentru bărci.

Iar mai departe, către mare, un turn-bastion, cu siluetă pătrățoasă.

Corpul principal al clădirii pare învești mântat în dantelării.

Patru vârfuri, patru pilaștri, patru „moțuri". Linii gotice, demne de un castel englezesc, bifore deschizându-se larg către cer. Un arabesc încrustat în tuf, o dantelărie ornamentală cu linii lungi și sinuoase, sculptate în piatră.

Vincenzo o simte pe Giulia fremătând în dreapta lui.

– Bine, dar e pur și simplu…

– Splendidă, da, știu. De aceea n-am vrut să ți-o arăt înainte să fie gata, spune bărbatul. Apoi, prinzând-o de mână: vino! Voi – continuă, întorcându-se către copii și Giuseppina – așteptați aici.

Carlo îi privește trecând pragul. Nu-i însoțește, căci trăirile primei întâlniri sunt intime, cu totul personale: în plus, Giulia nu cunoaște încă secretul sălii mari a turnului, la care Vincenzo a visat din clipa în care s-a hotărât să devină unicul stăpân al locului.

* * *

Pașii celor doi soți răsună cu ecou de-a lungul încăperilor pustii. O slujnică îi întâmpină, deschizând larg ferestrele. Soarele inundă interiorul, așternându-se pe pavimentul din plăci de gresie albe și negre, ca o tablă de șah. Zbuciumul mării acoperă foșnetul rochiei pe pardoseală și vocile lor în surdină.

Piesele de mobilier din mahon și nuc își dezvelesc pe rând formele: mese, armoaruri, divanuri, console. Lipsesc bibelourile și piesele de ornament, însă de acest aspect urmează să se ocupe Giulia. Iar când bărbatul îi spune intenția sa, vede cum i se luminează chipul de fericire.

Vincenzo traversează un coridor lung care dă spre mare, oprindu-se în cele din urmă în fața unei uși mari. Apucă mânerul și spune:

– Privește!

Giulia intră.

Deasupra lor, o boltă în cruce, înaltă, suplă, asemănătoare cu a unei biserici. Nervurile vopsite în roșu și auriu urmează arcele de cerc, dispărând treptat spre laturi, până când ajung să se confunde cu cadrul ferestrelor.

Dincolo de auriul și galbenul-pai al ramelor – marea. Golful Arenella și întregul Palermo.

Răsuflarea i se taie brusc. Apoi, lăsându-și capul pe spate, începe să se învârtă fericită, făcând piruete și râzând ca un copil.

– Îți place? o întreabă el din spate, cuprinzând-o cu brațele. Nimeni aici, la Palermo, nu are așa ceva.

Ea însă e atât de fericită, încât nu poate scoate niciun cuvânt.

Copiii dau buzna în încăpere chiar în clipa aceea. Exclamații de uluială, priviri fermecate în tavan, râsete cristaline.

Giulia îl ia în brațe pe Ignazio, acum în vârstă de patru ani, și îi arată, una câte una, figurile care decorează pereții. Până și Giuseppina, sosită ultima, privește vrăjită de jur împrejur, mulțumită de ce vede.

Dintr-un colț, Vincenzo privește pe rând reacțiile fiecăruia. Este exact ce și-a dorit: o casă demnă de numele și familia lui. Părăsind sala turnului, se îndreaptă către salonul casei principale, unde-l găsește pe Carlo Giachery pregătindu-se să-și aprindă un trabuc.

– Sunt cu toții pur și simplu în extaz!

– Păi, asta ți-ai și dorit, nu-i așa? Să lași pe toată lumea mută de uimire, răspunde Carlo, rezemându-se de cadrul ferestrei. Apoi, arătând către adăposturile pentru bărci, continuă: ești nebun de-a binelea, însă eu sunt și mai nebun decât tine, din moment ce am plecat urechea la ce spui. Nu mi-ar fi trecut niciodată prin minte să ridic o asemenea clădire lipită de o cherhana de ton. Trebuia să apari tu ca să se întâmple asta. Și, colac peste pupăză, taman la Palermo!

– A trebuit să apar eu nu doar pentru asta, ci pentru multe altele. O să vezi când voi reuși să comercializez tonul în ulei pe scară largă. După cum știi, sunt câțiva ani de când îl conservăm în recipiente ermetice și-l vindem, iar cererea este din ce în ce mai mare, spune Vincenzo, fără nicio urmă de aroganță, ci mai curând cu luciditate. Acesta este răspunsul pe care-l voi da celor care m-au numit „vizionar“ – faptele. La fel vor sta lucrurile și cu turnătoria Oretea, pe care am cumpărat-o de la frații Sgroi. Toată lumea a spus că e imposibil să faci ateliere de reparații aici, la Palermo, un oraș al micilor prăvălii și-atât. În schimb, eu sunt convins că nu-i deloc așa și că, dacă nu se găsește nimeni care să facă planuri la scară mare, atunci insula aceasta a noastră nu va mai progresa niciodată, în vreme ce restul lumii va avansa din ce în ce mai mult. Știi cum se zice aici, pe la noi, în Palermo? *Dunami tempo, dissi u' surci' a' nuci, ca ti percio.*

– Ah, tu și proverbele tale! pufnește în râs Carlo. Ești mai palermitan decât palermitanii aflați la a șaptea generație. Ce înseamnă?

– „Dă-mi timp – îi spune șoricelul nucului. Dă-mi timp și-ai să vezi că te pun la pământ.“ Eu nu mă dau niciodată bătut, Carlo. Doar mă știi bine. Apropo, dacă tot am adus vorba de turnătorie, aș vrea să tragi o fugă până la șantierul din dreptul porții San Giorgio, căci lucrările la noul sediul al firmei noastre au încetinit cam mult ritmul. Într-adevăr, acum toată lumea mă consideră un smintit, însă se va dovedi că am dreptate atunci când toate vasele vor avea carenă din metal și motoare cu aburi… Atunci, să ai propria turnătorie care să lucreze exclusiv pentru propriile piroscafe va însemna să ai oricând la dispoziție piese de schimb și încă la cele mai scăzute costuri.

Gândul îl poartă instantaneu pe Vincenzo la mașinăria de tocat scoarța de chinchină de odinioară, la protestele și insultele pe care se văzuse nevoită familia Florio să le îndure în clipa în care au hotărât să comercializeze pulberea binefăcătoare schimbând regulile.

– Smintit, într-adevăr. Să nu uităm însă de *portarrobbe*…

– Da, mai bine facem haz de necaz, ce-i drept, răspunde Vincenzo, prefăcându-se amuzat, însă expresia de pe fața lui aduce mai curând cu o grimasă decât cu un hohot de râs, căci unele răni nu se închid niciodată. Mai ales când mă gândesc ce hram poartă cei care m-au insultat și mi-au zis ce mi-au zis…

– Eu, unul, cred că vor continua să te numească așa cât vei trăi, comentează Carlo, de data aceasta cu o mină serioasă. Ar trebui să te obișnuiești cu ideea.

– M-am obișnuit deja, răspunde Vincenzo. Apoi, plimbându-se de colo până colo prin încăpere, cu mâinile la spate, continuă: și totuși, nu pot să mă resemnez, pur și simplu nu reușesc. Iar ceea ce mi se pare de neconceput este să aud persoane precum de-alde Filangeri că mă numesc „hamal și neam de slugă“ în același moment în care își trimit intendentul să-mi ceară un împrumut. Ei bine, genul acesta de aroganță, de lipsă de demnitate mă înfurie la culme.

Vincenzo dă senzația că pur și simplu își caută furia bine cunoscută, acea furie pe care o ține în custodie în adâncul sufletului, cocoloșind-o ca pe un prunc abia născut.

Carlo Filangeri, prinț de Satriano, traversează o perioadă cu mari dificultăți economice. Investiții greșite, spun unii; lux și vicii extravagante, sunt de părere

alții. De mult timp creditorii lui vor să-i ceară falimentul. E-n rahat până la gât. Acum, fie învață să înoate, fie se înecă.

Iar Vincenzo ține în mână funia care l-ar putea trage pe uscat, la loc sigur.

* * *

Când se lasă seara, familia ia cina în noua reședință, respectând tradiția locului: paste cu sos și pește fript. Verdețurile și cartofii sunt lăsate drept ofrandă pentru *patruneddri*, patronii spirituali ai casei, cu rugămintea de a fi binevoitori și de a le veghea viața. Giulia urmărește ritualul cu sprâncenele arcuite: fiică a Nordului și sceptică prin natură, i se pare cel puțin ridicolă tentativa de a arăta recunoștință unor spirite, însă preferă să nu facă niciun comentariu.

La lăsarea nopții, își conduc copiii în camerele lor. Fetele împart un dormitor, în vreme ce Ignazio are propria odaie. Alături, camera Giuseppinei. La capătul holului, cu fereastra orientată spre golf, dormitorul Giuliei și al lui Vincenzo.

Somnul vine greu – cu toții sunt surescitați după emoțiile de peste zi. Până și slujnicele continuă să mișune de colo până colo pe vârfuri, închizând ușile și încercând să nu facă zgomot. Angelina și Giuseppina cea mică fac sărituri acrobatice pe paturile lor: una are opt ani, cealaltă, șase; sunt încă la vârsta copilăriei inocente. Ignazio aleargă și se joacă de-a v-ați ascunselea cu mademoiselle Brigitte, care pare depășită de situație. Doar strigătul iritat al lui Vincenzo îi face pe cei mici să se refugieze într-un târziu sub pături, de unde însă se mai aud o vreme hohote înăbușite de râs.

După ce liniștea s-a așternut, Vincenzo intră în camera mamei, urmărind-o o vreme din prag: stă pe marginea patului cu ochii închiși, cu rozariul în mână și cu aceeași scufie de peste zi pe cap.

– Nu te culci, mamă?

– Mai întâi, rugăciunile.

De la un timp, Giuseppina a devenit foarte religioasă. Nimeni nu poate ști însă dacă acest lucru se datorează unei schimbări în caracterul ei, dacă este

efectul bătrâneții sau dacă a cuprins-o dintr-odată teama de neant, după o viață lipsită de bucurii.

Vincenzo se apleacă spre ea.

– Îți place casa?

Ea face semn din cap că da și începe să murmure o nouă rugăciune, într-o latină aproximativă. Apoi își lasă capul într-o parte, pe umăr.

– Pe vremuri, locul acesta l-a vrăjit pe unchiul tău, Ignazio, și iată că acum ți-a răpit inima și ție, spune într-un târziu. Apoi, trecându-și palma peste așternutul de pe pat, îl întreabă: intenționezi să ne mutăm aici de tot? Pentru că, știi, nu mi-ar displăcea deloc. Priveliștea e cu totul alta, mai deschisă, mai aerisită. Îmi amintește de Bagnara.

În ultimii ani, Giuseppina a adus din ce în ce mai rar vorba despre Calabria natală. Regretele încărcate de suferință de odinioară s-au risipit ca o negură; acum, Bagnara a devenit mai curând un simbol, exilat în acel ungher al memoriei în care sunt arhivate visuri și dorințe pierdute pe vecie.

– Nu. Vom locui aici doar primăvara și peste vară, în rest o să stăm în oraș. De altfel, eu va trebui să merg zilnic la Palermo, căci acolo sunt drogheria, birourile… Într-adevăr, am cerut să mi se amenajeze și aici o cameră de lucru, însă afacerea mea e acolo, în oraș.

– Da, știu.

Vincenzo îi urează „noapte bună“ și iese.

În dormitor, Giulia e încă trează; îl așteaptă cu un zâmbet răbdător, cu părul despletit, lăsat pe umeri. Îl cuprinde în brațe.

Vincenzo o sărută apăsat pe buze, cu un soi de patimă duioasă.

– Nu mi-e somn, îi spune el mai târziu. O să ies să fac o plimbare.

– Rămân trează să te aștept, îi răspunde ea și se strecură sub pături.

Traversând coridorul, Vincenzo se oprește să tragă cu ochiul în camerele copiilor, care dorm, în sfârșit, duși. Apoi, trecând prin salon, coboară treptele casei.

Ajuns în curte, se îndreaptă spre poartă și iese.

Peste tot în jur domnește o liniște odihnitoare. Deasupra, bolta înstelată. În față, apa calmă a golfului, dincolo de care se zăresc, abia pâlpâind, luminile

orașului.

Încearcă apa. Nu-i vine să creadă cât e de caldă pentru acel început de aprilie.

Înaintează de-a lungul țărmului cu mâinile afundate în buzunare, simțindu-și mintea golită brusc de gânduri. Un val mai îndrăzneț se repede să-i ude un pantof.

Cât timp să fi trecut oare de când nu s-a mai scăldat în mare?

„Hei, ce gânduri îți trec prin cap?“, se întreabă el, amuzat. „Parc-ai fi un băiețandru, zău așa!“ Însă râsul i se oprește în gât, înăbușit într-un val de melancolie.

Își amintește momentul în care s-a scufundat prima dată în apa mării: cu ochii deschiși, cu sarea arzându-i parcă pleoapele și cu liniștea din timpane. Cu fiorii de gheață care îi traversau tot corpul. Cu nevoia de aer care se lua la trântă cu tentația de a rămâne mai departe acolo, pe fundul apei, plutind ușor ca o frunză, cufundat într-un verde etern.

„Libertate. Oh, Dumnezeule! Ce sentiment înălțător!“

Ah, ce n-ar da să mai guste din ea, să mai simtă o dată libertatea pulsându-i prin vene.

Dorința se transformă în nevoie. Vincenzo tânjește să retrăiască emoțiile de odinioară, fie și numai pentru câteva clipe.

Mâinile se precipită spre nasturi. Își aruncă vesta cât colo, apoi vine rândul pantofilor, al ciorapilor, al cămășii. Vântul e rece, însă nu-i pasă, aproape că nu-l simte. Își privește toracele puternic, masiv: Vincenzo e trecut bine de patruzeci de ani, pântecele i s-a mai rotunjit, iar brațele nu mai au vigoarea din tinerețe, însă dantura îi este întreagă și nici nu gâfâie dacă trebuie să urce câteva rânduri de trepte.

Un picior, apoi celălalt. Marea îl învăluie ușor, primindu-l într-o îmbrățișare tainică. Pielea i se încrețește în clipa în care nivelul apei îi depășește zona stomacului.

Deodată, în fața ochilor îi apare spectrul unchiului Ignazio. Din tainicele unghere ale memoriei, umbra bărbatului aproape că se materializează în fața lui: e încredințat că-i aude vocea, că-i simte strângerea puternică, dar blândă de mână. Îl revede așa cum era în tinerețe, cu o barbă măruntă acoperindu-i

obrajii ca un văl și cu surâsul melancolic care i se întipărise pe chip încă din ziua în care murise Paolo. Îi aude limpede vocea și vorba-i domoală, spunându-i: „Încetișor, Vice', nu te grăbi, marea e asemenea unei mame. Te primește în îmbrățișarea ei de fiecare dată când te întorci la ea."

Amintirea devine vie, intens colorată.

Malta. Anul următor celui în care tatăl său se stinsese. Ignazio îl luase cu el să viziteze insula, să cunoască negustori de pe alte meleaguri, să adulmece mirodenii noi, necunoscute.

Atunci își dăduse unchiul Ignazio seama că nepotul lui nu știa să înoate – ce rușine, tocmai el, fiu și nepot de marinari! – și se hotărâse să-l învețe.

Descoperiseră o mică plajă și intraseră în apă: Vincenzo, gol-pușcă, iar el, cu un ștergar în jurul șoldurilor. Se scăldaseră în marea de un albastru ca de safir. Își amintea râsetele, brațele lui Ignazio, mereu pregătite să intervină în caz de nevoie; încă mai simțea gustul sărat al apei care-i intra pe nări și accesele de tuse care urmau.

Așa învățase el să înoate: acum înghițind câteva guri de apă, acum ținându-și respirația până la sufocare, acum hohotind de râs, acum încăpățânându-se să se țină la suprafață. Și, în cele din urmă, reușise.

Însă până acum nu făcuse baie în mare noaptea. Niciodată.

„Ei bine, hai s-o încercăm și pe asta."

Se aruncă în față. Apa îi udă părul, îi învăluie brațele. Într-adevăr, avea dreptate unchiul Ignazio: marea te primește mereu în îmbrățișarea ei.

Iese la suprafață și trage adânc aer în piept. Afară din apă îl ia cu frig, însă ce importanță are asta acum? Se simte liber, ușor ca pasărea cerului și îi vine să urle din toți rărunchii, căci, o clipă, latura aceea întunecată pe care o poartă dintotdeauna în suflet ca pe un stigmat a dispărut. Sau, cel puțin, a fost surghiunită undeva, la periferia subconștientului.

Este clipa lui de extaz, de bucurie până acum necunoscută, care irumpe undeva, în interior, o bucurie care îl face să râdă și să plângă totodată.

Dacă aceasta este fericirea, ei bine, este cât se poate de stranie, căci nu și-ar fi închipuit vreodată că ea, fericirea, poate fi atât de înălțătoare și în același timp atât de dureroasă.

Se scufundă iar, apoi iese din nou la suprafață, scoțând un strigăt eliberator: de fericire, de trăire. Vincenzo simte că a ajuns acolo unde îi era scris să ajungă, că tot ce s-a întâmplat în viața lui până acum a avut un rost, acela de a ajunge în acest punct – și așa și trebuia să se întâmple, iar toate insultele și invidia celorlalți nu au nicio importanță, căci el a fost cel care a ales calea. Este calea propriei vieți, este crucea care i-a fost dată să o ducă pe umeri.

Se îndepărtează de țărm dând de câteva ori din brațe, apoi se răsucește pe spate. Poate admira acum priveliștea cherhanalei dinspre larg, cu luminile casei care se reflectă în apele golfului. Dintre toate, una îi atrage în mod special atenția.

Lumina din camera unde Giulia încă îl așteaptă trează.

Casa Florio. Giulia. Casa lui. Viața lui.

Se lasă să plutească la suprafața apei, luând o înghițitură de apă sărată și scuipând-o cu un jet în sus. Râde.

Oh, Doamne, cât timp trecuse oare de când nu mai trăise sentimentul de libertate? Dar, oare, fusese *vreodată* cu adevărat liber?

* * *

Lumina zilelor de octombrie e blândă, cu reflexii de topaz și densitate păstoasă, de bronz. Se revarsă peste casele din tuf de la Arenella, întinzându-se apoi peste marea care și-a pierdut nuanțele vii de peste vară, îmbrăcându-le pe cele autumnale. Chiar și nisipul plajei pare să-și mai fi stins din strălucirea estivală, care îl obligă pe privitor să mijească ochii.

Sprijinindu-se de stâlpul porții, Ignazio, care acum are aproape șase ani, nu reușește să se hotărască dacă să facă o plimbare pe țărm sau să se întoarcă în curte. Marea îl atrage spre ea cu șoapte fermecate, cu o voce pe care nu poate încă s-o înțeleagă foarte bine. Un lucru însă îl știe sigur: murmurul mării e mult mai interesant decât flecăreala surorilor lui, Giuseppina și Angelina, care brodează la umbra chioșcului, împreună cu mama și cu bona.

Desprinzându-se de stâlp, face un pas în față.

În clipa aceea, Giulia își înalță privirea, căutându-l din ochi.

– Ignazio! Încotro? strigă femeia, pe un ton de reproș amestecat cu afecțiune.

Iar el, care nu știe să reziste acelei voci, se întoarce în curte.

Giulia își lasă goblenul pe genunchi și-l îmbrățișează.

– Ai terminat temele pe care ți le-a dat preceptorul?

El face semn din cap că da.

– Am făcut și un desen. O navă.

„Desigur. Ce altceva?“, exclamă în gând Giulia. Își trece degetele prin părul lui, aranjându-i-l, iar copilandrul caută să-și apropie obrazul de mâna ei.

Ignazio e convins că nu există în lume femeie mai frumoasă ca mama lui. Nici măcar *mademoiselle* Brigitte, cu acel „r“ straniu al ei și cu părul blond.

La rândul ei, Giulia știe că niciun bărbat nu a privit-o și n-o va privi vreodată cu aceiași ochi plini de dragoste ca ai fiului ei.

Un zăngănit metalic, urmat de zgomotul unor cai care pufnesc, îi face pe toți să-și întoarcă privirile către poartă. Un valet o deschide larg, lăsând să intre o trăsură întunecată, care se îndreaptă spre latura curții opusă chioșcului. Nu apucă să se oprească bine, că portiera este împinsă violent dinăuntru, iar Vincenzo sare jos, îndreptându-se cu pași nervoși spre ușa casei.

Giulia îi vine în întâmpinare.

– Vice', îl cheamă ea pe nume, însă bărbatul face un gest brusc și greu de înțeles – poate ar fi mai bine să se țină departe de el, să nu-i vorbească. Nu te așteptam atât de devreme, continuă totuși ea, în vreme ce fetele și bona se ridică, plecându-și fruntea și murmurând un salut.

– Nu-i momentul, Giulia. Nu începe și tu cu ale tale.

Și se face nevăzut după ușa care dă spre scări, lăsând în urma lui ecoul pașilor care urcă treptele din piatră.

Ignazio își observă mama strângându-și mâinile la piept și plecându-și capul.

Oare de câte ori a văzut scena asta până acum? De câte ori nu a răbufnit de furie împotriva tatălui său, o furie mai intensă și mai puternică decât teama pe care i-o insuflă omul acela? Ignazio vede că tatăl lui are sprâncenele veșnic încruntate, iar chipul îi este mereu prea serios. În prezența mamei face gesturi bruște și se comportă distant. De ce oare? – se întreabă copilul confuz.

Se apropie în tăcere de mama, privind-o cu duioșie. Zărindu-i expresia de pe chip, Giulia se grăbește să-i spună în șoaptă:

– Tatăl tău e o persoană importantă, Ignazio. Nu e un om rău, să știi. Așa e el. Acesta îi este caracterul.

– Bine, dar te face să plângi, remarcă băiatul, întinzându-și mâna micuță spre obrazul mamei, ca și cum ar fi vrut să-i culeagă lacrima rămasă captivă între gene.

De sus, de la etaj, se aude mai întâi vocea furioasă a lui Vincenzo, urmată de bufnitura unei uși trântite cu forță.

Cu totul neașteptat, Giulia începe să râdă.

– Am vărsat atât de multe lacrimi pentru el, încât una în plus sau în minus nu mai contează. Știu însă că îți este tată; și încă un tată în adevăratul sens al cuvântului, spune ea. Apoi își strânge șalul în jurul umerilor și, aruncând o privire cercetătoare spre turnul cu siluetă rectangulară, continuă: mă duc să văd ce se întâmplă. Tu rămâi aici, în curte, cu surorile tale.

Și, în timp ce de la etaj se face auzită o nouă izbucnire nervoasă a lui Vincenzo, Giulia se face nevăzută, înghițită de întunericul de pe coridor, lăsând în urmă un foșnet vag de stofă pe pardoseală. Ignazio privește în jur. Surorile lui și bona s-au întors la broderiile lor. Vocile părinților se aud acum înăbușit, departe.

Purtat de o adiere lină, la urechi îi ajunge din nou susurul mării.

Se strecoară nevăzut până la poartă. Trece pragul. În față i se deschide tot golful Arenella.

Nimeni nu pare să-i acorde vreo atenție.

Șovăie. În urmă cu câteva zile, părinții i-au interzis să se joace pe pietrele de la baza turnului sau să se mai cațere pe stânca golașă, din apropiere. Sunt foarte alunecoase – i s-a spus. I se pare nedrept: la urma urmei, își petrecuse toată vara țopăind de colo până colo pe stânci și nu căzuse niciodată. Ba chiar s-a și scăldat în mare de vreo două-trei ori. Dar să-i imite pe copiii de pescari care plonjează în mare de pe Ballata, stânca uriașă de la capătul golfului, ei bine, asta nu, nu avusese curaj s-o facă. Oricum, tatăl lui i-a promis că vara viitoare îl va învăța și pe el să sară de acolo, pentru că un Florio trebuie să știe să înoate, din moment ce prin venele lor curge sânge amestecat cu apa mării.

Ignazio se depărtează de zidurile sigure, de culoarea ocrului, traversează plaja și se strecoară printre pietrele digului. De după un bolovan negru, îmbrăcat în alge uscate, se ițește un crab. Băiatul îl zărește, întinde mâna să-l prindă, însă vietatea e mai rapidă decât el, se lipește de piatră, apoi se face nevăzută printr-o fantă.

– Nu! exclamă copilul, aplecându-se imediat.

Alunecă pe algele uscate, se dezechilibrează, se balansează și, în cele din urmă, aterizează într-o băltoacă cu apă stătută.

Ignazio începe să geamă încetișor. Își privește palmele pline de julituri. Se ridică cu greu.

Rănile îi pulsează și, din cauza sării, simte că pur și simplu îl ard. Însă altceva îl îngrijorează acum: pantofii și hainele s-au murdărit, iar mama se va înfuria pe el.

„Crab nesuferit“, blesteamă el în gând, iritat. Oare cum poate repara dezastrul?

Se apropie de apă cu multă precauție. Știe că apa e foarte adâncă în locul acela, căci pe timp de vară băiețandrii mai mari din Arenella se scufundă acolo, revenind apoi la suprafață cu saci burdușiți cu arici-de-mare, pe care apoi îi înfulecă stând pe plajă.

Se apleacă și, cu mâna făcută căuș, ia puțină apă cu gând să-și curețe pantofii. Sarea mării pare să-i ardă și mai tare pielea. Mușcându-și buza de durere, Ignazio se apleacă, însă simte cum stomacul i se strânge și imediat îl apucă un fior de panică. Valurile sunt acum înalte, stropindu-l din cap până-n picioare când se sparg de stânci. Se prinde de marginea unui bloc de piatră, caută o poziție de echilibru, apoi încearcă din nou să ia apă, de data aceasta cu ambele palme făcute căuș. Se clatină.

Îngrozit, rămâne cu privirea ațintită asupra apei agitate de sub el. Nu, nu vede pești care țâșnesc de colo până colo și nici dansul anemonelor de mare sau al algelor fixate de stânci. Acolo jos, sub el, nu sunt decât valuri din ce în ce mai zgomotoase, înălțându-se tot mai mult către el, udându-l până la piele.

„Mama o să mă certe rău“, își spune în gând. „Iar tata…“

Nici nu vrea să se gândească la cum ar reacționa tatăl lui.

Acum însă trebuie să se întoarcă în siguranță. Simte în piept o apăsare pe care nu știe cum s-o interpreteze.

Prinzându-se de pietre, încearcă să se răsucească și dă să-și miște picioarele, care par blocate într-o crăpătură acoperită de apa băltoacei.

O rafală iscată pe neașteptate îl izbește brusc dintr-o parte, dezechilibrându-l și împingându-l jos de pe stânci.

Impactul cu apa îi îngheață sângele în vine, golindu-i totodată plămânii brusc, ca și cum cineva i s-ar fi așezat cu toată greutatea pe piept. Ochii i se dilată, mâinile i se întind spre cer, însă apa mării se închide ca o cupolă deasupra lui, într-o îmbrățișare de spumă și sticlă. Simte o forță stranie prinzându-l de picioare și trăgându-l la fund. Din instinct, începe să dea cu putere din picioare, mai întâi în gol, apoi izbind muchia unei stânci submerse, atât de violent, încât un pantof îi sare cât colo.

Groaza pur și simplu îl orbește. Deschide gura să strige după ajutor, însă apa sărată îi dă năvală în gât.

– Mama! reușește totuși să urle din toți rărunchii în clipa în care unduirea unui val îl readuce la suprafață, ca și cum cineva ar fi vâslit de jos în sus, pentru ca în secunda următoare să-l tragă din nou la fund. Mama! o cheamă din nou în ajutor, între două accese de tuse și înainte ca un alt val să-i inunde gura.

– Mama! invocă pentru ultima oară, deznădăjduit, după care totul în jur devine negru.

* * *

– Asta s-a întâmplat, înțelegi acum? La Expoziția universală de anul trecut am prezentat o presă cu abur – pentru Dumnezeu, prima presă hidraulică construită în Sicilia, nu glumă! Pentru ca acum, când am reușit să punem mâna pe un contract mare de furnizare de veselă, noi să nu-l putem onora la timp. Și de ce crezi? Pentru că nu avem destul cărbune: aici nu sunt mine, așa că trebuie importat tocmai din Franța. Însă navele contractate să-l transporte încoace nu ajung la timp, iar turnătoria este obligată să plătească penalizări.

În biroul lui Vincenzo, amenajat drept în inima turnului, dosare voluminoase sunt mutate de colo până colo, documente comerciale sunt

scoase, citite, repuse la loc. Bărbatul găsește o mapă pe care o deschide, ia o foaie scrisă, după care o reașază în același loc.

Giulia observă tăcută toată acea mișcare scenică de-a dreptul convulsivă.

– Știai de la bun început că nu-i ușor să administrezi o turnătorie aici, la Palermo, murmură ea. Chiar și Ben Ingham s-a ferit de o astfel de afacere.

Și se apropie de el, punându-i o mână pe braț. Atingerea Giuliei pare să aibă puterea de a-l calma.

– Nimic nu e ușor în orașul acesta, însă asta nu înseamnă că nu se poate face nimic, spune Vincenzo. Apoi, trăgând adânc aer în piept, continuă: am recitit împreună cu Giachery partea din contract referitoare la penalități în cazul nerespectării termenelor de livrare și am hotărât că nu vreau să le plătesc. Numai că țineam aici niște documente pe care…

Însă Giulia nu-l mai ascultă.

Fruntea i se încrețește, iar pașii o duc instinctiv spre fereastră. I s-a părut că aude… Se repede la geam.

– Angela! Giuseppina! Unde e fratele vostru?

Și fetele, și bona își înalță privirile mirate spre ea.

– Era aici, cu noi… răspunde mademoiselle Brigitte, ridicându-se și căutându-l pe micuț cu privirea. *Mais oui*, se juca în legea lui prin preajma noastră. Nu e sus cu dumneavoastră?

Giulia tresare violent. Poate se înșală, totuși… de fapt, da, sigur se înșală. Și totuși, ar putea jura că și-a auzit fiul strigând-o.

Iese furtunos din cameră și coboară în fugă scările.

– Ignazio! îl strigă ea.

Nu-i răspunde nimeni.

Să se fi ascuns?

– Ignazio! repetă.

Învârtindu-se agitată de colo până colo prin curte, îl strigă din nou. Îngrijorarea crește.

Rămas sus, în birou, Vincenzo dă din umeri. Giulia e prea posesivă și anxioasă. Când avea vârsta fiului lor, el se furișa pe ulițele de la periferie până-n port și nimeni nu-i ducea grija. Probabil că Ignazio își pierde vremea printre

bărcile pescarilor, pe rampa de acostare sau prin curtea cherhanalei; sau poate că s-a dus pe plajă, să arunce cu pietre în apă. Ce i s-ar putea întâmpla?

De-a lungul anilor ce vor urma, își va aminti mereu de momentul acela. Însă nu va reuși niciodată să-și explice ce resort interior l-a împins să se ridice de pe scaun și să se ducă înspre ferestrele care dădeau spre țărmul cu stânci. Să fi fost instinctul? Sau, dimpotrivă, o simplă coincidență?

Așa se face că, în zona blocurilor de piatră de la poalele stâncii mici, zărește mai întâi o mână, apoi un picior ițindu-se din spuma învolburată a valurilor. Un corp care se agită, dispărând și reapărând de sub apă, lovindu-se de pietrele ascuțite, înfășurat într-o pătură de alge care pare să-l tragă la fund.

Un alt lucru de care nu-și va mai aminti în anii ce vor veni este dacă a țipat sau nu.

Însă, una peste alta, scena îi va rămâne pe vecie întipărită în memorie.

„Nu, nu i se poate întâmpla una ca asta. Nu fiului meu."

Câteva secunde mai târziu, Giulia îl vede trecând ca o furtună prin fața ei și traversând în fugă curtea, în timp ce-și aruncă cât colo din mers haina și plastronul. Când, într-un târziu, realizează că Vincenzo se îndreaptă glonț către țărmul cu stânci, își duce îngrozită mâna la gură și abia îndrăznește să-l urmeze. Bărbatul se năpustește pe poartă, își scoate pantofii, aleagă spre țărm și plonjează în mijlocul apelor învolburate.

Ochii captează cu luare-aminte fiecare imagine, sculptându-le apoi în memorie ca turnate în bronz.

– Ignazio! Ignazio! strigă din răsputeri mama.

Se cațără pe blocurile de piatră, își sfâșie poalele rochiei, alunecă, se redresează, își întinde brațele în direcția valurilor, își strigă din nou fiul. Îl zărește pe Vincenzo revenind la suprafața apei, trăgând aer adânc în piept și făcându-se din nou nevăzut în adâncurile întunecate. Într-o parte, un corp pare să se zbată, prins într-un desiș de alge. Sau poate că valurile furioase îl fac să se miște?

„E încă viu, nu-i așa?"

În spatele ei, Angela, Giuseppina și Brigitte plâng și se strâng tremurând una în alta. Bona jelește în gura mare, amestecând franceza maternă cu expresii în

dialect sicilian, jurându-se că nu știe cum a fost cu putință una ca asta; însă Giulia n-o ascultă.

– Vincenzo! strigă ea. Ignazio!

Primul care revine la suprafață este Ignazio. Are ochii închiși, e livid la față, însă e scuturat de frisoane și tușește… Giulia sare, izbucnește în lacrimi.

„Tușește! Deci trăiește! Mulțumesc, Doamne!"

O secundă mai târziu, apare din adâncuri și Vincenzo. Tremură de frig, iar brațele și coapsele îi sângerează, însă nu pare să bage de seamă. Lasă trupul copilului pe plajă, însă o îndepărtează pe Giulia când se repede să-l ia în brațe.

– Lasă-l! Trebuie întors pe o parte, să dea apa afară! strigă bărbatul și începe să-l lovească cu putere pe spinare.

Trupul micuțului se scutură sub loviturile bărbatului, apoi băiatul geme, începând să vomite apă de mare amestecată cu resturi de mâncare. Își deschide larg ochii și o clipă nu vede altceva decât chipul îngrozit al mamei.

– Mama… murmură el în cele din urmă, cu vocea asprită de sare și de urletele deznădăjduite de mai devreme. Mama…

Giulia izbucnește într-un plâns năvalnic.

– Copilul meu…

Își trage șalul de pe umeri și-l înfășoară în jurul lui, în timp ce micuțul continuă să tușească și să tremure. Vincenzo îl ia în brațe și se îndreaptă cu el către turn.

– Voi două! Dați fuga și căutați un doctor. Hai, mișcați-vă! le poruncește din mers celor două fiice. Apoi, privirea i se mută asupra bonei, căreia i se adresează cu o voce care aduce mai curând a hârâit de sălbăticiune: tu, muiere fără de folos, să dispari! Până diseară vreau să-ți strângi catrafusele și să nu te mai văd vreodată pe aici. Fiul meu aproape că a murit. L-ai scăpat din ochi și nici nu ți-a păsat! Află că, pentru mine, nimic nu e mai de preț ca *stu' picciriddo*. Iar acum, *vattinni*!

Descumpănită și încă în lacrimi, Brigitte face câțiva pași în spate, apoi se întoarce și o ia la fugă înspre camera ei.

Aplecată asupra lui Ignazio, Giulia aproape că n-a luat în seamă cuvintele lui Vincenzo.

Le-a înregistrat însă Angelina. Pe chipul ei, care nu mai este al unui copil, se desenează o cută de suferință.

– *Jamuninni*, îi spune Giuseppinei, împingând-o.

Apoi îi zice șuierând să nu se mai smiorcăie, căci Ignazio o să-și revină, că doar a leșinat și va mai face câteva zile febră. În reproșurile acelea se ascunde însă o furie intensă, care nici ea nu știe de unde își trage seva. Pe drumul de întoarcere, în timp ce sub tălpi aude scrâșnind nisipul întărit de sare, fetișcana simte cum în străfundul inimii o rod suferința și gândurile tainice, care nu pot ieși nicicând la lumină. A înțeles însă perfect semnificația cuvintelor de mai devreme și le va ține minte pentru tot restul vieții.

* * *

Peste noapte, Giulia rămâne de veghe în camera lui Ignazio. Medicul a asigurat-o că băiatul e în afara oricărui pericol, că-și va reveni și că, în cel mai rău caz, va trage o răceală zdravănă și va avea dureri din cauza vânătăilor și a juliturilor, însă nimic mai mult. I-a lăsat un sirop pe bază de miere și lemn-dulce pentru gât, sfătuind-o să-i pună comprese calde pe piept.

Însă ea, nu, nu reușește să creadă. Și nu vrea să-l lase singur. Faptul că Ignazio este acolo, în fața ei, că trăiește și că soțul ei l-a smuls din ghearele morții – toate acestea sunt pentru Giulia premisele unei minuni cerești.

Da, soțul ei, Vincenzo, i-a salvat viața.

În clipele acelea dramatice, pe chipul bărbatului nu zărise nicio urmă de teamă sau de deznădejde. Doar o voință feroce, o determinare aproape supraomenească, pe care ea o cunoaște atât de bine.

Și totuși, după ce îl dusese pe brațe în camera lui, Vincenzo nu se mai apropiase de Ignazio. Se făcuse nevăzut, închizându-se în biroul lui din turn. De băiat rămăsese să se îngrijească Giulia, pregătindu-i supe calde și schimbându-i hainele.

Bunica Giuseppina se arătase și ea, cu ochii roșii de plâns și cu mâinile tremurându-i încă din cauza spaimei trăite. Îl strânsese pe micuț la piept, sărutându-l pe părul încă ud și îngânându-i întruna cuvinte stranii, în dialect

calabrez, pe care Giulia nu le înțelegea. A priceput însă bine un lucru: Ignazio este singurul nepot pentru care soacra ei nutrește, cât de cât, afecțiune.

Cu chipurile în sfârșit senine, mama și fiul se lasă purtați pe aripile somnului, împărțind aceeași pernă și ținându-se de mână, cu degetele încrucișate. Deodată, Ignazio începe să se agite, iar un acces de tuse îl scutură din nou. Giulia îl strânge într-o îmbrățișare. Într-un târziu, alunecă amândoi într-un somn greu și binecuvântat.

E trecut bine de miezul nopții când copilul se trezește brusc, tresărind violent. Un zgomot ca un scârțâit de ușă: să fi intrat cineva în camera lui? Se prinde strâns de brațul mamei și, mijind pleoapele, scrutează întunericul.

E acolo. Tatăl lui îl veghează din beznă.

Așezat în fotoliu, are trăsăturile marcate încă de tensiunea întâmplării, iar părul îi este ciufulit. Își ține mâinile împreunate în dreptul gurii și-l privește într-un mod care pe Ignazio îl copleșește. Căci, într-adevăr, în privirea aceeea i se citesc, laolaltă, ușurarea, panica și oboseala, dar, mai ales, dragostea.

Nu-l învrednicise niciodată cu o astfel de privire.

Tatăl lui s-a temut – o înțelege limpede –, iar gândul acesta este suficient ca să-l tulbure. Căci s-a temut pentru el, iar din moment ce așa stau lucrurile, asta înseamnă – poate – că-l iubește.

Ar vrea să-și întindă mâna spre el, să-l cheme mai aproape, însă îi este peste puteri. Mrejele somnului, oboseala de peste zi sunt mai puternice. Adoarme la loc, învăluit într-o senzație de moleșeală caldă și blândă.

În bezna odăii nu vede însă – nu poate vedea – că ochii părintelui său sunt înecați în lacrimi.

* * *

În zilele de după accident – așa se încăpățânează să-l numească Giulia –, Ignazio își petrece timpul în pat: febra, mai mult din cauza spaimei trăite decât a frigului, nu s-a lăsat așteptată. Băiatul își petrece amiezile în odaia lui mai mult singur. Brigitte plecase val-vârtej, iar surorile lui au reînceput orele de studiu, sub îndrumarea mamei.

În mijlocul unui morman uriaș de așternuturi și pături, cu picioarele trase sub șezut, Ignazio răsfoiește un volum luat din rafturile cu cărți ale tatălui. Ce-i drept, nu e o carte pentru copii, însă pe el nu pare să-l deranjeze deloc. Mai important decât orice pentru el este să nu-și mai amintească, să-și alunge prin orice mijloace din minte groaza și sentimentul morții în singurătate și neputință, acoperit de valurile implacabile care-i invadau gura și plămânii. A fost prima dată – și este pe deplin conștient de acest lucru – când a cunoscut cu adevărat frica de moarte. Iar acest sentiment îl va purta cu el în suflet pentru toată viața.

Se cufundă în lectura cărții, silabisind cuvintele, cercetând îndelung ilustrațiile, rumegând pe îndelete expresiile în alte limbi, netezindu-le și modelându-le parcă cu limba.

Nave. O mulțime de nave.

Așa îl găsește Vincenzo când se întoarce acasă de la turnătoria Oretea, unde și-a petrecut întreaga zi făcând planuri cu muncitorii și asigurându-se că încărcăturile de cărbune, fier și cositor vor sosi în timp util.

Dând ușa camerei în lături, rămâne în prag.

– Ce faci aici? întreabă. Ce citești?

Ignazio își înalță privirea spre el, iar Vincenzo nu poate să nu constate cât de mult seamănă fiul lui cu Giulia. În același timp însă, ceva din înfățișarea copilului îi amintește de unchiul al cărui nume îl poartă, acel Ignazio care îl crescuse pe el, Vincenzo, ca pe propriul fiu, veghindu-i mereu pașii din umbră. Citește pe chipul micului Ignazio același calm imperturbabil, aceeași expresie placidă, dar totodată hotărâtă.

Copilul alunecă jos dintre așternuturi, schițând o plecăciune. Fără niciun cuvânt, îi întinde cartea.

– *Situația orohidrografică, vamală și statistică a Siciliei,* de Francesco Arancio, citește Vincenzo, nereușind să-și stăpânească un hohot de râs. Tu citești cartea asta?

De data aceasta însă, tonul întrebării este unul de surprindere, nu de amuzament, iar Ignazio pricepe diferența.

– Îmi place să privesc hărțile geografice și vapoarele, îi explică în timp ce tatăl lui răsfoiește neîncrezător paginile. Arătând spre o figură din carte, adaugă: privește! Acela e portul La Cala. Ni se arată cum se varsă râurile în mare, dincolo de ziduri.

Încuviințând tăcut din cap, Vincenzo își privește uluit fiul, care, timid, îi descrie tot ce a văzut dincolo de toată acea rețea deasă de linii și cuvinte scrise mărunt.

Ignazio crescuse sub nasul lui, iar el nici măcar nu-și dăduse seama. În mod limpede, a sosit momentul să se ocupe de el: nu, n-are nimic să-i reproșeze Giuliei, însă la urma urmei e doar o femeie, iar Ignazio nu poate sta la nesfârșit după fusta mamei.

– Poimâine ne întoarcem cu toții la Palermo, spune pe neașteptate, închizând cartea, apoi, înapoindu-i-o. Aici începe să fie frig.

Însă nu acesta este adevăratul motiv. Din moment ce poate descifra un asemenea atlas, atunci cu siguranță Ignazio e capabil să înceapă să studieze serios, iar acest lucru trebuie să se întâmple de îndată, fără să mai irosească inutil timpul.

* * *

La ora opt a dimineții de 12 ianuarie 1848, liniștea molcomă a zilei care se anunța ca oricare alta este întreruptă de un tunet înfiorător, care aduce mai curând a salvă de tun.

Bubuitura face ferestrele să tremure și smulge un strigăt de groază slujnicelor casei Florio din via dei Materassai.

Angelina, acum în vârstă de doisprezece ani, își strânge în brațe sora, pe Giuseppina, care a început să țipe, în vreme ce Ignazio, abia trezit din somn, privește în jur confuz, ridicat în capul oaselor.

La cea de-a doua salvă, Ignazio sare din pat și dă fuga în brațele mamei.

– Mamă, mamă, ce se întâmplă?

Giulia îngenunchează, cuprinzându-i fața cu palmele.

– Probabil că sunt salve în cinstea regelui. Știi, astăzi e ziua lui…

Nu pare însă nici ea convinsă de propriile spuse, iar Ignazio îi citește limpede în ochi teama și confuzia.

– Chiar așa să fie?

În acea clipă intră în odaie și surorile lui. Vorbesc amândouă deodată: spun că de la fereastră au văzut oameni înarmați alergând încoace și-ncolo pe ulițe.

O altă salvă. Țipete.

Se strâng cu toții în jurul mamei, în vreme ce pereții tremură, iar slujnicele urlă îngrozite. Când ecoul tunetului se stinge, dinspre oraș se aud alte zgomote, mai dese, dar mai puțin intense și mai seci.

Împușcături.

Nu, e limpede, acestea nu sunt manifestări de sărbătoare. Giuliei îi revin instantaneu în minte manifestele pe care le zărise zilele trecute lipite pe zidurile clădirilor de pe via Toledo și care fuseseră apoi smulse stângaci de soldații napoletani. Erau manifeste cu îndemnuri la revoltă.

Discutase și cu fratele ei, Giovanni, sosit în vizită cu câteva zile în urmă pentru a-i aduce vești despre starea de sănătate a mamei, pe care un atac de febră o țintuise la pat. Îl întrebase atunci ce părere avea despre manifestele apărute peste noapte în tot orașul. Existau oare motive de îngrijorare?

– Acesta este focul care a ars mocnit sub cenușă. Îți mai amintești revoltele din 1837, anul epidemiei de holeră? De atunci și până astăzi, situația s-a înrăit. Mai întâi, au fost deportările și condamnările la moarte ale capilor răzmeriței. Apoi, regele Ferdinand a poruncit ca toți înalții funcționari din Palermo să fie aduși din Napoli, ceea ce sicilienilor nu le-a picat deloc bine. Tu nu ai cum să știi toate astea, căci viața ta se desfășoară departe de toate aceste griji – și își desfăcuse larg brațele, arătând spre luxul care domnea în casa din via dei Materassai –, însă afară, dincolo de acești pereți, sunt femei supuse la tot soiul de nevolnicii de către soldații napoletani; iar dacă bărbații lor protestează, sfârșesc în carceră, la Vicaria. Ca să nu mai pomenesc de dubla taxare a producției de grâne. Bourbonii nu-și au deloc la suflet supușii. Prin urmare, este normal să se încerce răsturnarea unei situații ca aceasta, fie și într-un mod violent. Din câte știu, și la Milano lucrurile stau cam la fel: austriecii țin strâns în lesă populația orașului, iar lumea îi urăște de moarte.

– Bine, dar aici nu suntem la Milano. La Palermo și în Sicilia nu există cercurile de gânditori progresiști de la Milano. Vreau să spun că aici… – se întrerupsese brusc Giulia, agitându-și brațele ca și cum ar fi vrut să-și alunge din minte gândurile care o nelinișteau. Nobilimea nici măcar nu și-ar închipui că i s-ar putea pune cumva în discuție privilegiile sau că i s-ar putea cere să cedeze o parte din moșii. Aici, fiecare se descurcă pe cont propriu, însă lumea săracă rămâne mereu în voia sorții, căci nimeni nu caută să le deschidă ochii țăranilor sau muncitorilor…

– Așa crezi tu, îi replicase Giovanni aplecându-se spre ea cu un aer conspirativ și trăgând cu ochiul spre ușă, știind bine că lui Vincenzo nu-i plăcea genul acela de discuții, pe care le considera inutile. Și aici, la Palermo, sunt oameni care vor schimbarea. Există intelectuali, atât în rândurile nobililor, cât și ale burgheziei, care speră să conducă spre mai bine nația aceasta, să-i insufle dorința de a-și lua soarta în propriile mâini. Din păcate însă, sunt încă puțini, mult prea puțini.

– Bine, dar… intervenise Giulia, cu ochii măriți nu atât de spaimă, cât de surprindere.

Giovanni oftase.

– Crede-mă pe cuvânt, Giulia. Nu știu ce se va întâmpla, însă zvonurile sunt din ce în ce mai multe și mai insistente. Proclamațiile lipite pe zidurile orașului, cele care îndeamnă poporul la arme, reprezintă ultimul semnal. Într-adevăr, soldații din Garda Regală le smulg, le aruncă în noroi și le calcă în picioare, râzând cu gura până la urechi. Spun că, dacă palermitanii se vor răscula vreodată, îi vor întâmpina cu focuri de flintă și-i vor ridica în furci, iar dacă toate acestea nu vor fi îndeajuns, îi vor spânzura de catargele fregatelor din port. Și totuși, de data aceasta este diferit, pur și simplu se simte în aer. Lumea nu-și mai ferește privirea când soldații patrulează de colo până colo, îi înfruntă și scuipă în urma lor. Palermo s-a săturat de mulțimea de taxe și de abuzuri. De data asta, Bourbonii au întins prea mult coarda.

Acum, Giulia își duce speriată mâna la gură, dându-și seama că Giovanni avusese dreptate și că sosise clipa revoltei. Era 12 ianuarie 1848, ziua aniversării regelui…

– Închideți ferestrele! strigă ea deodată. Apoi, privindu-și copiii, simte cum o cuprinde frica și le poruncește cu voce tremurândă: voi, îmbrăcați-vă imediat! Îmbrăcați-vă și fiți gata de plecare!

* * *

Vincenzo vine de dis-de-dimineață la birou, în clădirea a cărei fațadă dă spre piațeta San Giorgio. O construcție cumpărată de curând, în care a hotărât să stabilească sediul de afaceri comerciale al Casei Florio. În momentul primei salve de tun, își ridică intrigat privirea din hârtii. În fața lui, Giovanni Caruso, secretarul său.

– Ce-i asta?

O altă salvă.

– Nu știu, răspunde Caruso, desfăcându-și larg brațele. Să fie oare vreo festivitate cu ocazia zilei de naștere a regelui? Astăzi este?

– Da, numai că…. apucă să răspundă Vincenzo, întrerupt imediat de o altă detunătură asurzitoare, urmată de câteva rafale de împușcături. Festivități cu focuri de armă?

Vincenzo se duce la fereastră. În piață, o mulțime pestriță se deplasează în direcția porții Carbone, spre port. Unii dintre bărbați sunt înarmați.

– Am văzut mai multe afișe pe bulevardul Cassaro, acum câteva zile, în care scrie ceva de o insurecție și i se cerea populației să participe… reia Caruso. Hai, dar nu, nu e cu putință una ca asta! Cine știe, or fi aceiași doi-trei smintiți care încearcă să…

Câteva salve de tun la rând. O întreagă baterie de data aceasta.

– Doi-trei smintiți, ziceai? strigă Vincenzo, izbind cu palmele în tăblia mesei, în vreme ce afară detunăturile se amestecă cu urletele mulțimii. Acestea sunt bateriile de la Castello al Mare. Bombardează orașul dinspre mare!

Caruso se apropie de fereastră. Într-adevăr, detunăturile provin dinspre La Cala. Oare chiar vor să dărâme zidurile orașului?

– *Minchia!* Aveați dreptate.

Vincenzo își înșfacă din mers vestonul: nu mai e niciun minut de pierdut. Dacă a izbucnit o revoltă, se vor înregistra tulburări de stradă și vor avea loc

jafuri. Trebuie luate imediat măsuri de siguranță.

– Baricadați totul aici și trimiteți pe toată lumea la casele lor. Eu trebuie să ajung la drogherie. Vă voi transmite un mesaj ca să vă indic ce aveți de făcut.

– Bine, dar… *Don* Florio, nu puteți merge de unul singur! Așteptați!

Celălalt însă e deja în stradă. Aleargă către drogherie și dă năvală înăuntru. Funcționarii și vânzătorii s-au adăpostit sub bancuri și tejghele, asemenea melcilor care se retrag în propriile cochilii. Vincenzo cere să i se împrumute o mantie, pentru a nu fi recunoscut pe stradă, apoi iese din nou, pierzându-se în labirintul ulițelor. Trebuie să ajungă de urgență la turnătoria Oretea și să le poruncească muncitorilor să baricadeze porțile și să ascundă utilajele cele mai de preț. Dacă rebelii sau soldații o iau la țintă, totul va fi pierdut. Ajungând însă în via Bambinai, se vede nevoit să se oprească. Și nu e singurul.

O baricadă. Pe creasta acesteia, mai mulți bărbați care trag în direcția trupelor bourbonice. În apropiere, o proclamație încă vizibilă, deși cineva încercase s-o smulgă.

SICILIENI, VREMEA RUGĂCIUNILOR FĂRĂ ROST A TRECUT… LA ARME, FII AI SICILIEI! UNIȚI, PUTEREA NOASTRĂ ESTE DE NEOPRIT. ZORII ZILEI DE 12 IANUARIE 1848 VOR MARCA ÎNCEPUTUL UNEI EPOCI NOI ȘI GLORIOASE, EPOCA REDEȘTEPTĂRII NAȚIEI NOASTRE…

– Veniți alături de noi dacă aveți arme și vreți să vă apărați pământul! strigă un rebel înspre ei, agitându-și flinta. Dacă nu, întorceți-vă la casele voastre, baricadați-vă și…

Chemarea lui la arme se transformă brusc într-un urlet de durere: un glonț l-a lovit în braț.

Cu fruntea plecată și cu un nod mare în gât, Vincenzo se vede obligat să se întoarcă din drum. Turnătoria Oretea – topitoria *lui*, marea *lui* provocare, născută ca un simplu atelier, dar devenită între timp o adevărată fabrică de prelucrare a fierului – se află la mică distanță de zidurile orașului, în apropiere de poarta San Giorgio. Însă acum, în toiul luptelor de stradă, e ca și cum s-ar afla la sute de kilometri distanță. Cu patru ani în urmă, Vincenzo ceruse să se construiască o nouă hală de producție, unde acum sunt depozitate tone de fier

și cărbune, laolaltă cu o cantitate uriașă de material inflamabil. Nici nu îndrăznește să-și imagineze ce s-ar întâmpla dacă…

– Palatul regal a fost luat cu asalt!

– Au dat foc cazărmii! Sunt soldați morți!

Vocile palermitanilor îl prind în vârtejul lor, aproape lovindu-l cu putere peste față. Totul a pornit din piața Fieravecchia, se spune, unde s-ar fi înregistrat deja primii morți.

– Vor să dea foc caselor nobilimii! Vor să instaureze republica!

– La arme, cetățeni din Palermo!

Înaintează odată cu fluxul mulțimii, ia aminte la zvonurile care circulă din toate direcțiile, pune cap la cap informațiile, căutând să dea un sens evenimentului pe care tocmai îi este dat să-l trăiască. Cotește brusc pe via Pantelleria și, grăbind pasul, ajunge în via Tavola Tonda. De acolo până acasă se ajunge cât ai bate din palme.

Își găsește mama așezată într-un fotoliu în mijlocul sălii mari, cu nelipsitul rozariu în mână.

– Ai pățit ceva, *figghiema*? exclamă Giuseppina, văzându-l intrând.

– Nu, nu. Unde sunt copiii?

– Cu *ea*. Să fii cu mare băgare de seamă cu ei, și mai ales cu Ignazio, *u' sangu meo*.

Giulia i-a îmbrăcat pe copii în veșminte groase, iar pentru ea a ales o rochie de călătorie. La vederea lui Vincenzo, expresia de îngrijorare de pe chip îi dispare ca prin minune, lăsând locul uneia de ușurare. I se duce în întâmpinare.

– Dumnezeule mare, ce se întâmplă în oraș? Mi-am făcut griji pentru tine…

Bărbatul îl îmbrățișează pe Ignazio, care se îndreptase glonț către el, ajungând înaintea celorlalți. Vine apoi rândul fiicelor, care se cuprind strâns cu brațele, înspăimântate.

– Orașul s-a răsculat împotriva Bourbonilor. Unii spun că garnizoana a depus armele; alții, că trupele conduse de generalul De Maio s-ar fi baricadat, de fapt, în Palatul Regal; au apărut și voci care susțin că însuși regele se pregătește să se predea. Nu se mai înțelege nimic… Cu siguranță însă, armata

nu se aștepta la o rebeliune atât de bine organizată și de compactă. Căci, nu, de data asta nu mai e vorba de o acțiune pusă la cale de doi-trei smintiți… Sunt mulți veniți de prin satele din împrejurimi – se zice că de la Bagheria ar fi sosit o companie întreagă. Ce-i drept, am auzit pe mulți vorbind cu accent provincial – și mai toți erau înarmați. (Își privește mâinile. El nu deține arme, căci nu a dorit niciodată să învețe să le folosească. Mereu a fost de părere că posedă cea mai importantă armă de pe pământ – banii. De care se va folosi și acum, în caz de nevoie.) S-au înregistrat deja primii morți. Soldații se retrag, fie în cazarme, fie către Palatul de Finanțe, fie către Seminar. Se duc lupte grele pentru cucerirea fiecărei ulițe, iar rebelii se pare că au luat deja sub control câteva porți de intrare în oraș.

– Mi-am închipuit eu că așa stau lucrurile. Am înțeles ce se întâmplă în clipa în care am auzit primele rafale de împușcături, spune Giulia. Apoi, ducându-și îngrijorată mâna la gură, îl întreabă, mai mult în șoaptă: ce ne facem?

– Părăsim orașul. Strânge bani, argintărie și lucrurile de valoare. Mergem la vila de la Arenella. Pe de-o parte, e situată dincolo de zidurile orașului, iar pe de alta, este și mai ușor de apărat.

Giulia începe să împartă ordine în stânga și-n dreapta, deschide larg dulapurile și umple cuferele cu obiectele cele mai de preț. Servitoarele aleargă de colo până colo prin casă. Fiicele i se supun fără crâcnire, mai ales Angelina, care culege, unul câte unul, toate șalurile prețioase din dantelă, îndesându-le pe fundul unei genți.

Ignazio merge pe urmele lor.

– Putem lua căluțul de lemn cu noi? Dar cărțile? repetă întruna, în timp ce guvernanta casei ordonă ca ferestrele să fie încuiate și baricadate.

În toată agitația frenetică, singura care nu s-a clintit din loc este Giuseppina, rămasă în același fotoliu, murmurând: „Fără Tine, Doamne, nimic nu sunt…“

Vincenzo scrie în grabă câteva mesaje, trimițându-le printr-un băiat de casă colaboratorilor săi cei mai importanți și, în primul rând, lui Carlo Giachery. Din biroul lui din turn hotărăște să ia cu el doar câteva documente, dar și o pungă cu monede. Are nevoie de bani – o știe deja – ca să treacă de baricade și de punctele de control.

– Trăsurile sunt pregătite de plecare, anunță o slujnică.

Imediat, rampa scărilor răsună de vacarmul dezlănțuit: zgomot de pași, valize și coșuri târâte pe trepte sau scăpate în grabă pe jos. Giulia verifică să fi luat tot. A lăsat la urmă bijuteriile cele mai prețioase, primite în dar de la Vincenzo, pe care le ascunde într-un buzunar de sub poalele rochiei.

Vincenzo o așteaptă în poarta casei.

Hotărăsc că el va merge cu prima trăsură, împreună cu mama și guvernanta casei. Giulia îi va urma cu cea de-a doua trăsură, împreună cu copiii și cu toate bagajele.

Drumul e un calvar: străzile sunt înțesate de trăsuri, căruțe și șarete, care îi obligă să încetinească sau chiar să rămână blocați în mijlocul drumului. Din loc în loc, pe caldarâm, cadavre. La fiecare oprire, Giulia simte o strângere grea în stomac, însă nu poate reacționa altfel decât îmbrățișându-și fiicele, care se strâng mai aproape de ea.

În schimb, Ignazio trage cu ochiul afară prin deschizătura perdelelor, cu o expresie devenită brusc matură, în ciuda celor doar nouă ani ai lui. În priviri i se citește mai curând curiozitate decât teamă, dar mai ales dorința de a înțelege ce li se întâmplă lui, familiei și orașului său. Într-un târziu, lasă perdelele în jos și se întoarce spre mama lui: desigur, e îngrijorată, însă nu murmură-n barbă rugăciuni și nici nu se lasă pradă jelaniilor. Ba chiar le mustră pe cele două surori ale lui, care s-au pus pe smiorcăială. La fel și tatăl lui – urcând în trăsură, lângă bunica – era cât se poate de calm, iar pe chip nu se citea nici cea mai mică urmă de emoție.

De vreme ce părinții lui – își spune Ignazio – au atâta putere încât să nu arate că le e frică, se cuvine ca și el să fie la fel de puternic.

* * *

Vincenzo a rămas învăluit în tăcere. Alături, mama Giuseppina e cufundată în *latinorum*-ul ei tânguitor.

Deodată, trăsura se oprește brusc. De afară îi ajunge la urechi un cor de voci surescitate, semn că mai multe persoane s-au hotărât să-i bareze drumul.

Vincenzo ciulește urechile.

– *Di ccà 'un passa nuddru,* pe aici nu trece nimeni. *Capisti*?

– De unde și până unde? Ascultă, *levati e fammi iri, a mia e a chiddri ca' darrè*, dă-te la o parte și lasă-mă să trec, că am copiii în trăsura din spate.

Vizitiul ridică vocea, cere din nou ca trăsurilor să nu li se elibereze drumul. Imediat, zgomot de lovituri și icnete înfundate.

Vincenzo deschide iritat portiera trăsurii, însă se trezește cu țeava unui pistol îndreptată spre capul său.

– Ia te uită, *don* Florio! *Assabbinirìca*.

Un chip cu trăsături juvenile, adumbrit de o barbă abia ieșită. Veșmintele sugerează că tânărul provine dintr-o familie înstărită. Carevasăzică, nu e un coate-goale sau, cel puțin, nu pare.

Vincenzo a încremenit. Simte cum frica îi îngheață sângele.

– *Assabbinirìca* și Domniei Tale, reușește să spună într-un târziu. De ce nu ne lăsați să trecem?

– Pentru că nu se poate. De nobili și de bogătașii precum Domnia Ta este nevoie zilele astea aici, în oraș.

Cu mișcări lente, Vincenzo se dă jos din trăsură, trezindu-se instantaneu înconjurat de un pâlc de bărbați de toate vârstele, care au blocat drumul în direcția muntelui Pellegrino. Jos, pe caldarâmul plin de praf, zac aruncate boccele și valize de călătorie; se vede treaba că unii au preferat să-și abandoneze lucrurile în drum și s-o ia la sănătoasa.

– De ce? Cine a dat ordin?

– Nu intră și nu iese nimeni din Palermo până când orașul nu va fi cu totul în mâinile noastre.

– Ah! Și totuși, voi, dacă nu vă e cu supărare, cine sunteți?

– Sicilieni liberi care luptă pentru independența acestor ținuturi.

Dinspre trăsura din spate se aude zarvă de voci înspăimântate. Prin portiera deschisă se vede ieșind o mână, însoțită de o voce ascuțită, care protestează:

– Mamă, nu!

În cele din urmă, coboară Giulia, care, aparent stăpână pe sine, i se alătură lui Vincenzo.

– Ce vreți de la noi?

Vocea ei emană o asemenea forță, iar expresia de pe chipul său pare atât de războinică, încât insurgentul coboară din instinct cătarea pistolului.

– Întoarce-te imediat la trăsură! îi poruncește Vincenzo.

Însă ea nu-i dă atenție.

– Aici, la Palermo, se duc lupte în plină stradă. Vrem să ne ducem copiii la loc sigur. Vă rog să ne dați drumul să trecem.

– Dar copiii celorlalți, ai oamenilor săraci, ce facem cu ei? Și ei au dreptul să fie ocrotiți. Suntem cu toții fiii acestui oraș și trebuie să rămânem uniți. Haideți, gata cu vorba, madam, *turnate a' vostra casa*.

Indignată, Giulia se pregătește să-i răspundă cu aceeași monedă. Vincenzo o oprește, așezându-și mâna pe brațul ei.

– Mă gândesc că n-ar fi de prea mare folos, nu-i așa, o donație consistentă pentru cauza Domniilor Voastre.

Tânărul pufnește într-un râs nervos, disprețuitor.

– Nu, n-ar fi. Voi, ăștia bogați, credeți că dacă aveți bani, puteți merge ori încotro vreți și să porunciți în dreapta și-n stânga. Apoi, îndreptându-și țeava pistolului spre pieptul lui Vincenzo, continuă pe un ton amenințător: *jativinni,* am spus.

Din spate se aude un tropot zgomotos de cai.

Cu toții se întorc. Un alt pâlc de bărbați înarmați se îndreaptă spre ei, plini de praf și cu chipurile marcate de oboseală. Călăreții se opresc în dreptul lor, iar unul dintre ei se desprinde din grup.

– Michele! Ce se întâmplă aici? întreabă el pe un ton aspru. Așa-i tratăm pe cetățenii orașului, ca pe bandiți?

– *Don* La Masa… bâiguie tânărul care-l ținea pe Vincenzo în bătaia pistolului, vârând arma înapoi, la centură. Voiau să fugă din oraș…

– Iar tu îl amenințI cu arma pe proprietarul Casei Florio?

Bărbatul are favoriți generoși și ochii adunați sub o frunte însemnată de o calviție evidentă. Îi întinde mâna lui Vincenzo:

– *Don* Florio, doamnă… Sunt Giuseppe La Masa, patriot. E o plăcere să vă cunosc.

Vincenzo pare ușor descumpănit. Desigur, a auzit de La Masa, i-a văzut portretul în diverse ziare, care-l etichetau drept rebel și agitator al maselor; știe că e unul dintre cei mai faimoși – și mai căutați – adversari ai regimului bourbonic.

Giulia însă nu stă pe gânduri și răspunde prima la salutul bărbatului.

– Domnule La Masa… spune ea, cu o înclinare a capului. Am auzit vorbindu-se de Domnia Voastră. Ba chiar am avut ocazia, mai de mult, să vă citesc cartea. Sincer vorbind, este mai mult o proclamație decât o carte, totuși s-a dovedit foarte utilă.

Vincenzo se întoarce spre ea, privind-o cu ochii cât cepele, nu atât surprins, cât mai curând furios. Chiar să fi citit acea carte? Perorațiile unui subversiv? Și, mai ales, cum a ajuns cartea aceea în casa lui? Fără doar și poate că Giovanni Portalupi știa mai multe despre povestea asta. Ah, ce inconștient!

Giulia îi răspunde pe măsură, cu o privire feroce. Vor discuta mai târziu despre asta.

Vincenzo se hotărăște să-și imite soția și-i întinde mâna celuilalt.

– Dacă sunteți patriot, îmi puteți explica, vă rog, cum e cu putință să fim împiedicați să ajungem la casa noastră de la Arenella?

– Ne-a oferit bani! exclamă Michele, cu un aer dezgustat. A încercat să ne corupă! Ce poate aduce bun cineva care vrea să dea bir cu fugiții?

La Masa mijește ochii, care se transformă în două crăpături înguste. Însă nu, nu indignarea îl încearcă, ci pare interesat de cu totul altceva.

– Chiar așa?

– Intenția mea era doar aceea de a face o donație în folosul cauzei, domnule.

– Ah! face bărbatul, întorcându-și apoi privirea către orașul a cărui priveliște se desfășoară chiar sub picioarele lor. Dincolo de străzi, linia costieră e marcată din loc în loc de focul gurilor de tun, care lasă în urmă norișori albi. La Masa continuă: vor să pună la pământ zidul orașului, însă nu le va folosi la nimic. Pentru că orașul este de partea noastră. Cetățenii s-au săturat de samavolniciile acestor venetici napoletani, care vin aici să ne dea ordine, să pună stăpânire pe bogățiile noastre și să ne țină sub jug. Desigur, dacă Domnia Voastră nu e la curent cu umilințele și viața de sclavi la care ne supun, cu siguranță știți bine că

iau și pielea de pe noi, căci sunteți comerciant și le plătiți taxele. Deodată, La Masa se întoarce către Giulia, fixând-o cu o privire intensă: aveți cunoștință, doamnă, câte fetișcane sunt dezonorate de soldații lui Ferdinand? Nenumărate, multe dintre ele de vârsta fiicelor Domniilor Voastre, supuse fiind poftelor scârnave ale unor bărbați fără milă. Regele trimite aici oști de strânsură puse pe jaf, ne tratează ca pe un ținut cotropit, nu ca pe supuși de-ai săi, ce trebuie ocârmuiți. La Masa vorbește cu însuflețire, iar când privirile i se îndreaptă din nou spre orașul din depărtare, tonul îi devine de-a dreptul pătimaș: noi, sicilienii, avem dreptul la o viață mai bună. Pentru că, da, nu doar Palermo s-a ridicat la luptă, ci întreaga noastră insulă!

Cercetând expresia de pe chipul celuilalt, Vincenzo se alarmează. O privire scurtă cu coada ochiului îi confirmă bănuielile: nu, nici vorbă ca vreunul dintre răzvrătiți să-și fi lăsat arma jos; dimpotrivă, călăreții nou-sosiți înconjuraseră și trăsura în care se aflau copiii.

La Masa îl încolțește, apropiindu-se de el atât de mult, încât îi simte răsuflarea în față când îi spune:

– Domnia Ta, *don* Florio, ești o minte luminată, un antreprenor cum nu sunt mulți aici, pe insulă. Vă întreb: vreți să fiți părtaș cauzei noastre? Vreți să ne ajutați să construim o lume nouă, pentru noi și copiii noștri? Cu resursele de care dispuneți, cu inteligența Domniei Tale, putem plămădi o altă Sicilie, o Sicilie nouă. Așadar? Sunteți de partea noastră?

* * *

Asfințitul de mai coboară în nuanțe și miresme de vară. Și totuși, spre deosebire de cele estivale, nu zăbovește să se lase admirat, ci dimpotrivă: soarele se înțeapă ca un fugar de după munți ca să plonjeze direct în mare. Câteva minute mai târziu, întregul oraș cade în beznă.

În fărâma aceea de timp, Palermo se învăluie într-o lumină diafană, care însă are darul să îngroașe urmele dureroase ale rebeliunii: zidurile dinspre mare ale orașului au fost dărâmate cu tunurile, iar pe ulițe se mai văd încă rămășițele baricadelor construite pentru a-i împiedica pe soldații regelui de Bourbon să înainteze. Cazărmile, începând cu cea de la Seminar, au fost devastate. Poarta

Felice a fost acoperită cu o pânză uriașă, în așa fel încât dinspre mare să nu se poată vedea mișcările din centrul orașului, împiedicând totodată schimbul de semnale luminoase între Palatul Regal și navele bourbonice din rada portului.

Multe se întâmplaseră în cele numai patru luni trecute din anul 1848.

Singur în camera lui de lucru, cu șemineul aprins și cu fereastra întredeschisă, Vincenzo își îngăduie câteva momente de tihnă după o zi infernală.

Un zgomot.

Ușa se deschide pe jumătate. În capot de casă și papuci, Giulia se ițește în prag.

– Vincenzo! E aproape miezul nopții.

Bărbatul își masează tâmplele.

– S-a întâmplat ceva?

Ea intră, închizând ușa în urmă.

– Nu ai mâncat nimic. De dormit, abia dacă închizi ochii. Ce se petrece?

Vincenzo scutură agasat din cap. În pragul celor cincizeci de ani ai săi, începe să resimtă povara responsabilităților – și încă atât de apăsător, încât îi tremură genunchii.

– Du-te la culcare, Giulia. Las-o baltă, astea nu sunt treburi de muiere.

Ea însă nu se clintește din loc, țintuindu-l cu o privire încărcată de reproș.

– La fel gândeai în sinea ta și atunci când am declarat că citisem cartea lui La Masa. A fi femeie nu e totuna cu a fi neroadă, iar cartea aceea să știi că m-a ajutat să înțeleg multe, mai ales în noua situație, în care el și mulți alții, precum Rosolino Pilo sau Ruggero Settimo, încearcă să pună bazele unui Stat Independent al Siciliei. Desigur, dacă vor și reuși – asta e cu totul altă poveste… Poți să nu fii de acord cu idealurile lor, Vince', însă nu poți să nu recunoști că se implică trup și suflet în propășirea lor, punându-și zălog însăși viața. Cât despre mine, eu nu-ți sunt nici mamă, nici una dintre fiicele tale. Cu mine poți discuta, îmi poți spune ce te îngrijorează. Are legătură cu noul guvern, nu-i așa?

– Mda, admite Vincenzo, ridicându-se și începând să se plimbe de colo până colo prin cameră. Astăzi am făcut ceva pentru care s-ar putea ca mai târziu să mă căiesc. Am achiziționat în contul comitetului revoluționar un lot mare de

pușți din Anglia. Totuși, cum e cu putință? Au proclamat Regatul Siciliei, însă nu găsesc un rege care să accepte coroana: nici fiul lui Carol Albert, ducele de Genova, nici alții, iar asta pentru că englezii se opun desprinderii Siciliei de dinastia de Bourbon. În martie, au făcut atâta paradă cu alegerile pentru noul parlament, ca să ce? Ca să strângă exact aceiași trei-patru aristocrați și câțiva *genti ca' sacchetta*, înavuțiți peste noapte. Au vrut să proclame din nou Constituția de la 1812… numai că nu mai avem aceleași puncte de referință de atunci. Nu tu un suveran, nu tu un conducător, nimic. Înțelegi? Nu există un rege de Sicilia pentru că nimeni nu vrea să pună piciorul pe această insulă. Ca la nebuni! exclamă, lăsându-se să cadă înapoi în fotoliu. De parcă n-ar fi fost de ajuns că mi-au rechiziționat navele, ca să nu mai pomenesc de împrumutul pe care, practic, mi l-au impus.

– E revoluție, Vice'. Totul este confuz și trebuie să fim prudenți în tot ce facem, spune ea, apropiindu-se și mângâindu-i obrazul, moment în care el, atât de zgârcit în general cu gesturile de afecțiune, îi prinde mâna, sărutându-i căușul palmei. Cu toții trebuie să facem sacrificii.

– Știu. Dar nu reușesc să suport gândul că vor să-și ducă războiul pe banii mei. Mi-am dedicat o viață întreagă ca să realizez… toate astea, răspunde bărbatul, arătând către vraful de documente de pe birou. De când a izbucnit revolta, afacerile comerciale mi s-au înjumătățit. Banca de împrumuturi, turnătoria, navele… *Palermo,* piroscaful societății Vaselor cu Abur lucra la foc continuu; apoi, Ruggero Settimo și guvernul revoluționar s-au gândit să ni-l ia și să-l folosească pentru transportul de trupe. Într-adevăr, aveai dreptate când spuneai de pasiunea cu care se implică pentru propășirea cauzei. Settimo, de exemplu, în calitatea lui de prim-ministru al guvernului sicilian, crede cu tărie în cauză, însă în același timp știe să lase rațiunea să triumfe atunci când e cazul. Înțelege, de exemplu, că Sicilia nu este încă pregătită pentru o formă de guvernământ republicană, pe care nobilii n-ar accepta-o în veci și-n pururi, așa că încearcă să medieze, să găsească o soluție… De cealaltă parte stă însă prezumțiosul Pasquale Calvi, cel care reprezintă nucleul dur al republicanilor. Nici nu mai reușesc să țin contul pagubelor pe care mi le-au provocat cu toate

proclamațiile lor și cu pretențiile lor ca noi, burghezii, să susținem revoluția – căci ar fi de datoria noastră. Iar acum…

– Măcar te-au plătit?

Răspunsul vine sub forma unei grimase și a unei priviri deznădăjduite, ridicate în tavan.

– O, da, și-ncă cum! Cu argintăriile confiscate de la biserici.

Deși știe că nu se cuvine într-un moment ca acesta, Giulia izbucnește în râs:

– Vrei să spui potire, chivoturi și cădelnițe?

– Exact. Și nu-i deloc de râs, să știi. Pentru că nu le pot transforma în bani decât dacă le dau la topit, lucru pe care nu-l pot face.

– Oh, dacă mama ta ar afla că vrei să topești odoare bisericești, ar cere să fii excomunicat.

Însă lui Vincenzo nu-i arde de râs. Gânditor, prinde un capăt al cordonului de la capotul Giuliei, jucându-se cu el între degete.

– Chiar dacă guvernul revoluționar de aici, din Palermo, pare solid, regele și napoletanii au încă mulți susținători. Practic, ne aflăm pe marginea prăpastiei, Giulia. Și în orice moment ne putem prăbuși în gol.

– Totuși, lumea e mulțumită. Noul guvern face toate eforturile să…

Bărbatul pufnește.

– Atât timp cât n-au ce pune de mâncare pe masă, oamenii nu pun preț pe cine îi conduce. Vrei să știi cum stau cu adevărat lucrurile? Ei bine, cei care au tot interesul ca napoletanii să nu mai pună niciodată piciorul pe insulă sunt chiar nobilii de aici, întrucât privilegiile lor rămân intacte și pot ocupa posturile cele mai importante. În guvern sunt mulți membri care provin din familii bogate, știai? Oameni cu studii înalte și care au străbătut lumea în lung și-n lat, nimic de zis, și care sunt însuflețiți de idealuri înalte. Însă oropsiții sorții nu se hrănesc cu idealuri. Iar guvernul trebuie să se ocupe și de ei, altminteri… Numai că, neavând bani, vine la mine sau la alde Chiaramonte Bordonaro, crezând că mă poate convinge oferindu-mi o poziție în Garda Civilă.

– Știi ceva? Nu vei rezolva toate problemele acestea stând treaz nopțile și sărind peste mese, spune Giulia, apoi îi închide dosarele răsfirate pe birou.

Potirele pentru împărtășanie mai pot aștepta. Iar împrumuturi se pot acorda și mâine. Giulia se apleacă spre soțul său și, sărutându-l pe frunte, îi șoptește: acum însă, hai la culcare!

Vincenzo aruncă o ultimă privire spre hârtiile de pe birou, apoi atenția i se mută către sânul alb ca laptele care se ițește de sub capotul de muselină. Au trecut mulți ani de când s-au cunoscut, dar, cu toate acestea, râvnește la trupul ei cu aceeași pasiune.

Îi desface cordonul capotului.

– Vin.

Vocile lor în surdină se pierd în liniștea densă a casei.

* * *

Turnul reședinței Quattro Pizzi din Arenella se înalță drept în fața lui, cu fruntea scăldată de un răsărit de culoarea mierii. Vila are ferestrele baricadate și poarta mare, zăvorâtă. Cartierul Arenella pare pur și simplu abandonat: nici țipenie pe străzi sau pe țărm, în zona bărcilor.

Înghițind în sec, Ignazio închide la loc ocheanul împrumutat de la unul dintre marinari. Simte că asupra lui planează din nou o primejdie, de data aceasta una nouă, care îi insuflă o teamă diferită de cea trăită în ziua în care a fost pe cale să-și piardă viața. Nu a trecut foarte mult timp de atunci, însă numeroasele evenimente din viața familiei l-au făcut să crească în grabă. Mai ales cele din ultimul an, din cauza cărora el și ai lui s-au văzut nevoiți să fugă din oraș – părăsind mai întâi casa din via dei Materassai, apoi și vila Quattro Pizzi. La cei zece ani ai lui, a înțeles deja că soarta îți poate lua dintr-odată tot ceea ce, până la acel moment, credeai că ți se cuvine de drept: certitudini, confort, bunăstare.

Anul 1848 se dovedise a fi unul foarte complicat – deja înțelesese acest lucru. Dinastia Bourbonilor fusese alungată, se instalase un guvern nou, din care făcuseră parte atât tatăl său, cât și alte cunoștințe ale familiei lor. Însă în tot acel răstimp, tatăl lui fusese mai neliniștit și mai irascibil decât oricând. Și nici noul an, 1849, nu se dovedise mai liniștit, ci dimpotrivă. La începutul lunii aprilie, Ignazio auzise că orașe precum Taormina, Catania, Siracusa și Noto se

predaseră și că sosise momentul ca și Palermo să capituleze. Veștile l-au descumpănit, neștiind ce să creadă, însă nimeni nu se deranja să explice astfel de lucruri unui băiețel ca el.

Întreaga familie se mutase pe *L'Indépendant,* piroscaful cumpărat de Vincenzo cu câteva luni în urmă pentru noua companie de navigație – *Ignazio e Vincenzo Florio* –, complementară societății Vaselor cu Abur: o afacere de sine stătătoare, ale cărei cheltuieli le suporta doar el, fără a mai împărți însă profiturile cu nimeni. Preferaseră să se refugieze pe vapor după ce hotărâseră că acela era locul cel mai sigur pentru ei. Își auzise noaptea trecută tatăl explicându-i din nou mamei de ce aceasta era cea mai bună soluție pentru ei. Îl auzise pentru că aveau cabinele alăturate, iar pereții sunt subțiri. „Ți-am mai spus să nu fii îngrijorată, căci *L'Indépendant* este înregistrat ca fiind vas franțuzesc: când l-am cumpărat, am preferat să nu-i schimb steagul și iată că am fost inspirat… Nimeni, nici rebelii, nici trupele napoletane nu vor îndrăzni să-l atace, de teamă să nu se pună rău cu francezii.

În liniștea nopții, la urechile lui Ignazio ajunsese apoi foșnetul discret al rochiei mamei. Se vede treaba că urmase o îmbrățișare, una lungă, căci brusc din cabina părinților nu se mai auzise niciun zgomot. O liniște apăsătoare, în care bătăile propriei inimi se amestecau cu murmurul undelor de mare care mângâiau molcom carena vasului.

Apoi, o frază mai mult șoptită.

– Fii cu mare băgare de seamă mâine, Vincenzo. Orice s-ar întâmpla, gândește-te în primul rând să-ți salvezi viața.

O rugăminte care-l tulburase profund pe Ignazio, dezvăluind teama pe care mama izbutise atât de bine până atunci să și-o mascheze în spatele privirii ei liniștitoare.

Acel „mâine" din spusele mamei era, iată, astăzi, când o barcă de bord îl duce pe tatăl lui către țărm. Pe măsură ce se îndepărtează, Ignazio simte un val de frică urcându-i în stomac și învăluindu-i apoi inima.

Mateloții de pe *L'Indépendant* se mișcă pe punte într-o tăcere respectuoasă, privindu-l cu coada ochiului pe băiețelul acela cu expresie serioasă, ale cărui veșminte valorează cât simbria lor pe un an întreg. Îl privesc și-și spun în gând

că nu seamănă deloc cu tatăl lui, neavând caracterul aspru al acestuia și nici impulsivitatea lui.

Ignazio le simte privirile încărcate de curiozitate, invidie sau stupoare, însă se preface nepăsător. Se întoarce însă să-și privească mama, care urmărește scena de la proră. Pare mai curând o statuie de marmură, învăluită într-o mantie. Ca într-o bruscă revelație, băiețelul îi remarcă cearcănele vinețiie de la ochi, încrețiturile de la colțurile buzelor și cutele adânci ale frunții. Nu, până acum nu a observat nimic din toate astea. Cum e oare cu putință să fi îmbătrânit atât de brusc? Când să se fi întâmplat? Cum îi însemnează oare viața pe oameni, reușind să-și lase pe pielea lor amprenta propriei treceri?

Prea multe întrebări pentru un copil. Întrebări pentru care, într-adevăr, există un singur răspuns, însă Ignazio nu are cum să-l știe, deși îl vede întipărit de mai mult timp pe chipul mamei sub forma fricii.

Acceptând că sorții revoluției fuseseră compromiși, o delegație a notabilităților palermitane se întâlnise la Caltanissetta cu comandantul trupelor bourbonice. Carlo Filangeri, prinț de Satriano, îi înmânează declarația de capitulare a orașului.

Numai că…

Numai că populația orașului a refuzat să se predea. Oamenii se răsculaseră, ridicând din nou baricade împotriva gărzilor orășenești. „Nicio concesie Bourbonilor, niciodată!“, se strigase. Nici măcar foamea nu putea învinge ura față de napoletani.

Din păcate, poporul fusese lăsat singur, în voia sorții. Șefii guvernului revoluționar fugiseră – și Ruggero Settimo, și Giuseppe La Masa –, iar nobilii se refugiaseră în conacele lor de la țară sau pe mare, indiferenți parcă la soarta orașului. Un oraș lăsat pradă haosului, un oraș înfometat, epuizat, distrus și incendiat.

Ignazio nu știe toate acestea, însă mama lui da. Și parcă niciodată nu i-a fost mai teamă ca acum pentru Vincenzo al ei, care astăzi a luat drumul către Palermo, nădăjduind că regele va concede – așa cum promisese Filingeri – amnistia generală.

Ignazio se apropie de ea, prinzând-o de mână.

– Nu fi îngrijorată! Tata se întoarce repede.

O spune pe un ton însuflețit, din inima lui pură de copilaș.

Giulia rămâne cu privirea ațintită asupra ambarcațiunii din depărtare, apoi, mijind ochii, o urmărește trecând de intrarea în portul Arenella, unde se înalță și casa lor.

– Sper și eu că așa va fi, Ignazio, spune ea oftând. Apoi, strângându-l de mână cu o forță în care băiatul simte putere și voință, adaugă: de fapt, sunt sigură că așa va fi.

El o îmbrățișează.

– Da, mamă.

– Oh, micul meu prinț! zâmbește Giulia, întorcându-i îmbrățișarea.

Îl iubește din toată inima pe copilașul acela, cu firea lui blajină și rezervată. Vincenzo e dintr-o bucată, cu gesturi bruște; Ignazio, în schimb, are mereu un aer senin, calm. A luat multe din trăsăturile ei. Răbdarea. Privirea blândă. Mărinimia. De la tatăl lui, în schimb, și-a însușit caracterul hotărât și acea inteligență neîmblânzită, care îl determină să obțină ce-și propune abia după ce analizează oportunitatea acțiunii și toate opțiunile pe care le are la dispoziție. Fără grabă, fără impulsuri de moment. Nu-i sunt necesare.

De sub punte se ițește figura feciorelnică a Giuseppinei. Are părul tras spre ceafă și prins într-un *tuppo* strâns, care îi scoate în evidență paloarea feței cu trăsături proeminente; poartă și ea o mantie care s-o ferească de umiditatea dimineții. Angelina a rămas să mai doarmă, strângându-se înspre peretele cabinei sale.

– Tata a plecat?

Giulia îi răspunde, îndemnând-o apoi să se apropie. Își strânge ambii copii într-o îmbrățișare.

– Să ne rugăm cu toții pentru ca regele să le acorde grațierea tatălui tău și tuturor celorlalți.

Încă scundă, Giuseppina își privește mama de jos în sus.

– Tata nu a făcut nimic din ce n-au făcut și toți ceilalți, protestează ea.

Are o căutătură mândră, accentuată de nasul impozant, moștenit de la mama ei.

Giulia o sărută pe frunte.

– Așa este, dragostea mea. Însă tatăl tău, asemenea baronilor Chiaramonte Bordonaro, Risi și Turrisi, este bogat și a fost… – aici ezită, căutând termenul cel mai potrivit care să explice situația – …constrâns să finanțeze guvernul revoluționar. Pe de altă parte însă, și regele are nevoie de bani. Și nu m-aș mira dacă, drept pedeapsă pentru colaborarea lor cu rebelii, le solicită o despăgubire în bani sau, și mai rău, le expropriază o parte din proprietăți pentru a compensa pierderile.

În timp ce sora lui începe să bodogăne în semn de protest, Ignazio reflectă la situația creată. Și-a auzit de multe ori părinții discutând afaceri. Înțelege că statul, pe care toată lumea îl urăște, însă căruia toți i se supun, nu le este prieten.

– Nu poate refuza, nu-i așa? întreabă el.

– Tatăl tău mai curând și-ar da viața decât să-și lase numele pătat. Nu ar permite cu niciun chip ca cineva să poată spună vreodată că familia Florio este lipsită de onoare. Va face ceea ce trebuie să facă.

„Însă nu fără să lupte“, continuă Giulia în gând, cu privirea ațintită către orașul care tocmai se ițește în depărtare dintr-un nor dens de negură. Pentru Vincenzo, onoarea înseamnă banii, fabricile pe care le are în proprietate, mirodeniile, vinul și piroscafele. Și nu, nu va permite nimănui să-l lipsească de bogăția lui.

* * *

Coborând sub punte, o găsește pe Angelina trează, aranjându-și părul. Se așază pe marginea patului.

– Tata a plecat.

Ea nu-i răspunde, încercând să-și fixeze cu o agrafă de păr o șuviță din creștet. Băiețelul se ridică, ducându-se lângă ea și cercetând cu atenție obiectele din toaleta ei de călătorie. Atenția îi este atrasă de o perie din ceramică pictată, pe care o apucă, începând să se joace cu ea.

Brusc înfuriată, sora cea mare i-o smulge din mână.

– E a mea! spune ea pe un ton șuierat, dușmănos. Chiar trebuie să-ți însușești tu totul?

Ignazio o privește vizibil descumpănit.

– De ce?

Se dă un pas în spate, cu brațele căzute pe lângă corp.

– Mai ai și curajul să întrebi de ce? pufnește Angelina trântind peria cu violență și crăpând-o.

El scutură neștiutor din cap, făcând încă un pas în spate.

– De n-ai fi fost tu, poate că până acum am fi fost pe uscat, în casa noastră. În schimb, cum taică-tu are grijă de tine ca de ochii din cap, suntem nevoiți să așteptăm aici, în larg, îi reproșează Angelina, al cărei chip s-a umplut brusc de puncte roșii, semn al furiei care crește. N-ai înțeles nici până acum? *Nuatri semu ccà* nu pentru că *iddo si scanta pi' mia o pi' nostra matri. Pi'ttia*[82].

Și, spunând acestea, îl împunge cu degetul în piept.

Însă pe Ignazio mai mult decât vorbele acelea îl impresionează pumnii strânși ai Angelinei. Privind-o, simte că în ei se reflectă o ură pe care nu crede c-o merită, căci el nu a cerut nimic nimănui și-și dorește să se întoarcă la Palermo, la fel ca toată lumea.

Își duce mâinile la piept, clătinând din cap.

– Bine, dar și eu vreau să ne întoarcem acasă, spune, simțind cum lacrimile îi inundă pleoapele. Nu e vina mea. Acolo sunt soldați, eu nu…

– Mai tacă-ți gura! exclamă Angelina, sărind în picioare, înșfăcându-l de umeri și scuturându-l cu putere. Nu pricepi că taică-tu și-ar da și viața ca să te protejeze? Nu-i pasă nici cât negru sub unghie de noi, ci tu, numai tu contezi pentru el. Tu, pentru că-i vei duce numele și afacerea mai departe. Tu, pentru că *tu si masculo*!

Și-i dă drumul, împingându-l în direcția peretelui.

Ignazio se prinde de tocul ușii ca să nu cadă.

– Eu, Giuseppina… *semu fimmine*. Tu *si' masculo*, continuă fetișcana, lăsându-se pradă lacrimilor – dese, fierbând de furie, pe care încearcă în zadar să și le usuce cu dosul palmei. Până să te naști tu, n-a vrut s-o ia pe mama de nevastă. Exact, așa cum ai auzit. Ea a rămas totuși cu el, chiar dacă n-o voia de

soață. S-a însurat cu ea abia după ce te-ai născut tu. Apoi, îndreptându-se către ușă, Angelina adaugă: pentru el, noi nu contăm absolut deloc. Putem să și murim, nu-i pasă!

Și iese.

Ignazio a rămas singur. Se lasă să cadă direct pe pardoseală, strângându-și genunchii la piept. Dintr-odată, în minte i se lămuresc o mulțime de lucruri. Unele glume stranii pe care le auzise din gura servitorilor, de exemplu. Veșnica amărăciune de pe chipul mamei, dar și caracterul ei tenace. Căutăturile aspre ale Angelinei și privirea melancolică a Giuseppinei. Duritatea tatălui său și comportamentul protector, dacă nu chiar gelozia de care dă dovadă bunica Giuseppina.

Gândindu-se la toate acestea, băiatul are o străfulgerare care însă nu durează mai mult de o secundă.

Este încă necopt ca să înțeleagă semnificația acestui fior care-i străbate tot corpul ca o rafală rece de vânt, provocându-i un nod în stomac, care însă dispare imediat, absorbit de bezna vâscoasă a propriei conștiințe.

Viața, propria viață nu-i aparține.

* * *

Vincenzo Florio așteaptă în biroul lui din via dei Materassai. Nimeni nu știe că s-a întors, deși au trecut câteva ore bune de atunci.

A debarcat într-un punct situat nu departe de intrarea în oraș. Giovanni Caruso, secretarul, îl așteptase cu o trăsură și o mică escortă. Pătrunseseră în Palermo dinspre câmpurile de interior, cumpărând vigilența gărzilor.

Pe bulevardele largi, dar și pe ulițele strâmte ale orașului se puteau vedea rănile încă deschise ale luptelor: palate avariate, porți smulse, piese de mobilier folosite ca lemn de foc, arme abandonate, sânge. Palermitanii s-au simțit trădați, fiind convinși că nobilii și negustorii i-au vândut regelui independența insulei pentru a-și salva averile.

Ceea ce, la drept vorbind, chiar așa era.

Pe Vincenzo îl trece un fior rece. În fața lui, Giovanni Caruso moțăie pe o canapea. Bărbatul i-a rămas alături în clipele acestea dificile, demonstrând

astfel o loialitate care trece dincolo de îndatoririle de serviciu.

Vincenzo are deja cincizeci de ani și-i simte din plin. Căutase să nu se implice prea mult, dar, prin forța lucrurilor, fusese nevoit să-și asume o funcție în cadrul Gărzii Naționale în clipa în care conducătorii revoluției dăduseră bir cu fugiții, iar în oraș se instalase haosul. Nu și-a dorit asta, însă îi fusese imposibil să facă altcumva, delimitându-se apoi de acțiunile guvernului revoluționar imediat ce i se ivise ocazia. Una peste alta, nu făcuse niciun pas greșit în administrarea Casei Florio.

„Până acum."

Se plimbă fără zgomot de colo până colo prin încăpere.

Urcă la etaj, unde mama lui continuă să locuiască. Giuseppina refuzase să părăsească casa. O găsește în salon, cu rozariul în mână, picotind într-un fotoliu. Șuvițe de păr alb îi ies rebele de sub scufie. Mâinile îi sunt slabe, cu pete de bătrânețe. Și le amintește puternice, pline de viață, înroșite de la leșie sau de la apa rece ca gheața ori albe, pline de făină. Sau murdare de sânge.

E doar o amintire vagă, care se transformă într-o senzație de gol. Ar fi putut avea un frate sau o soră…

Face un pas în spate. Ridurile de pe chipul Giuseppinei spun o poveste încărcată de amărăciune. Știe că, mai mult decât tatăl lui Paolo, mamei îi este dor de Ignazio. Gândindu-se mai bine, probabil că o compătimește sincer, pentru cei șaptezeci de ani ai ei plini de suferință.

Traversează șirul de camere de la etaj, trece și de salon, ajungând în camera lui și întinzându-se în pat. Caută mirosul Giuliei, dar degeaba. Lenjeria a fost schimbată, emanând acum un parfum de săpun fin.

Închide ochii, simțind cum senzația de gol de mai devreme se transformă treptat în oboseală, ca mai apoi să devină îngrijorare.

„Ce se va întâmpla oare acum?", se întreabă. „În ce va consta această generozitate a regelui și cât de mult poate extinde actul de iertare regală?"

Se răsucește în pat, cu ochii închiși. Sentimentul de frustrare este atât de puternic, încât îi lasă în gură un gust metalic, ca de otravă.

„Prințul de Satriano", își continuă el gândul. „Da, el mă va scoate din necaz. Îmi este dator, la urma urmei."

Cu șase ani în urmă, Vincenzo îl ajutase pe Carlo Filangeri, prinț de Satriano, să evite rușinea falimentului, acordându-i un împrumut generos. Îi făcuse acea concesie, deși individul îl etichetase drept „neam de slugă". De fapt, probabil că exact din acest motiv îi împrumutase banii, pentru ca prințul să-și amintească pe vecie că cineva pe care îl considera inferior lui îl salvase de la ruină.

„În plus", își spusese Vincenzo la acea vreme, „nu strică niciodată să ai o cunoștință la curtea regelui."

Acum, prințul îi transmisese printr-un intermediar că nu va avea de suferit consecințe din cauza „apropierii" de rebeli, ba chiar că i se va trece cu vederea până și regretabila afacere cu armele cumpărate în contul guvernului revoluționar. Desigur, urma să restituie odoarele de argint confiscate de la biserici, însă toate problemele lui urmau probabil să se sfârșească acolo.

Și totuși…

Din toată povestea aceasta cu revoluția, Vincenzo trăsese o concluzie pe care își propusese s-o respecte indiferent de împrejurări: să nu aibă niciodată încredere în politicieni. Desigur, se poate folosi de ei, îi poate manipula, îi poate corupe, dacă este nevoie – pentru că, nu-i așa, oricine are un preț. Însă niciodată, dar *niciodată* nu va mai crede orbește în vreun politician.

Șuvoiul de gânduri are totuși darul să-l mai relaxeze. Primele raze de soare îl anunță că ziua cea mare a sosit. Se ridică din pat și-și pune un costum nou. Cum și secretarul lui ar trebui să se învioreze după noaptea de așteptare, îi cere unui servitor să-l cheme pe Caruso și să-i pregătească micul dejun.

Când omul își face apariția, Vincenzo arată spre masă.

– Aveți acolo cafea și fursecuri. Serviți-vă după pofta inimii.

Bărbatul mănâncă încet, mestecând pe îndelete și cercetând pe furiș chipul stăpânului. Într-un târziu, îndrăznește să spună:

– De bună seamă că mesagerul regelui a sosit. Era așteptat încă de aseară.

– Probabil că da, răspunde Vincenzo. Apoi, după o pauză lungă, încărcată de tensiunea momentului, adaugă: atunci, să luăm și noi calea palatului.

* * *

Ca să nu fie recunoscuți, cei doi se învăluie în mantale vechi, uzate. Pe măsură ce înaintează, liniștea ulițelor este înlocuită de un freamăt îndepărtat de voci, care crește treptat în intensitate, pe măsură ce se apropie de Palazzo di Città. Nu le e greu să-și dea seama că se întâmplă ceva neprevăzut, cu atât mai mult cu cât, spre centru, puzderie de oameni se revarsă pe străzi. Dincolo de piața Quattro Canti, unde se înalță eșafodul, în față li se deschide o mare de oameni întărâtați, care-și strigă în gura mare nemulțumirea. Hotărăsc să schimbe traseul, strecurându-se pe ulița care mărginește biserica și mănăstirea Santa Caterina. Până la urmă însă, se văd obligați să-și facă loc prin mulțimea mirosind greu a sudoare și năduf.

– Să intrăm repede! șuieră Vincenzo la urechea secretarului. Altminteri, o să se termine rău!

Prin ferestrele larg deschise ale sălii mari de la intrare năvălesc înspre exterior valuri de lumină și de zgomot de voci. În fața unui șemineu aprins, un funcționar aruncă de zor pe foc teancuri de documente. Într-un colț, ghemuit pe un scaun, baronul Turrisi respiră greu, cu mâinile împreunate în dreptul gurii.

Baronul Pietro Riso îi iese în întâmpinare lui Vincenzo, urmat de Gabriele Chiaramonte Bordonaro, cu o expresie de ușurare pe chip.

– Grațiere regală pentru noi. Ceilalți, trimiși în exil. Ce-i drept, lumea e furioasă, însă nu-și dau seama că se putea termina mult mai rău. Nicio condamnare la moarte… totuși nu am nici cea mai mică îndoială că regele va găsi o cale să ne pedepsească pe măsură.

Caruso murmură un „Slavă Ție, Doamne! Slavă Ție!“.

Vincenzo se limitează să dea aprobator din cap, după care întreabă:

– Cine sunt cei care au primit decrete de exil?

Riso își desface larg brațele.

– Cei care s-au expus cel mai mult: Ruggero Settimo, Rosolino Pilo, Giuseppe La Masa, prințul de Butera… În fine, vreo patruzeci de persoane. Una peste alta, am scăpat ușor, nu-i așa?

În clipa următoare, un bărbat năvălește furios în încăpere. Are chipul răvășit, iar fruntea înaltă, sugerând un început de chelie, îi este de un roșu-aprins.

– Voi de colo! strigă, îndreptând un deget acuzator către cei doi aristocrați și Florio. Voi sunteți cei care ne-ați vândut țara pentru un blid de linte.

– *Don* Pasquale, s-a terminat, încearcă baronul Turrisi să-l tempereze. Trebuie să salvăm ce se mai poate salva. Înțeleg bine că idealurile Domniei Voastre nu s-au împlinit, însă nu am avut altă cale…

– Pentru voi, eu sunt *signor* Pasquale Calvi. Crezul meu politic nu admite titluri nobiliare. Desigur însă că, alături de unii ca voi, nu există nicio nădejde să se schimbe vreodată ceva în țara noastră, comentează bărbatul, fixându-i pe ceilalți cu o privire încărcată de ură. Eu și camarazii mei am visat la o Sicilie liberă, un ținut independent și confederat, alături de celelalte state italiene. Niciunul dintre voi însă nu a crezut în acest ideal, niciunul! Am luptat degeaba. Iar acum, din cauza nimicniciei voastre, vom plăti noi pentru toți. Da, numele meu se află pe lista persoanelor exilate. Eu, obligat să-mi părăsesc patria! Da, din cauza voastră, a unor fricoși, eu și ceilalți fii ai acestui ținut suntem condamnați la o soartă de pribegi. Dacă ați fi avut curaj, dacă ați fi acceptat să vă înarmați și să luptați cot la cot cu noi, ei bine, atunci napoletanii nu s-ar mai fi aflat acum aici, la porțile orașului.

Vincenzo se hotărăște să nu-l mai lase pe celălalt să continue.

– Domnule Calvi, vremea proclamațiilor și a retoricii dumitale a trecut. În schimb, aș mulțumi proniei cerești că deasupra numelui meu nu stă o cruce. N-a lipsit mult ca la această oră Domnia Ta să te afli în drum spre fortăreața Ucciardone, unde-și așteaptă sfârșitul condamnații la moarte, în vreme ce eu – ce ironie, nu-i așa? – aș fi fost cel desemnat să te escortez. Ia asta în calcul!

Mors tua vita mea[83].

Pasquale Calvi face un pas în direcția lui. Deznădejdea pur și simplu îi schimonosește chipul.

– Tocmai dumneata te-ai găsit să vorbești? Când Ruggero Settimo și cu mine te-am implorat să ne fiți alături la apărarea orașului, ai dat înapoi, la fel ca toți ceilalți, începând cu acel *cani di bancata* care vă stă de-a dreapta, Chiaromonte Bordonaro. În schimb, ați găsit de cuviință să mergeți să vă predați lui Filangeri. Lașilor!

– Ne-ați cerut să mergem la o moarte sigură! La urma urmei, avem viața noastră, domnule Calvi, și vrem să ne-o trăim până la capăt. Chiar nu înțelegeți că, predându-ne, am evitat o baie de sânge?

Celălalt pare însă că nu vrea să știe de nimic. Ochii i se umplu brusc de lacrimi.

– Dumneata, domnule Florio, nu doar că ești un *pirocchio arrivisciuto*, un păduche parvenit, ci până și inima ți-e neagră. Ești un *cani di mannara*, o canalie fără suflet. Ar fi trebuit să aperi orașul, nu să-ți lași pantalonii pe vine la primul semn de amenințare, în numele interesului personal.

– O clipă, dumneata ai idee câtor oameni le ofer o slujbă, câți mănâncă o pâine de pe urma mea? tună Vincenzo, apropiindu-se, la rândul său, amenințător de celălalt. Dumneata știi ce înseamnă Casa Florio?

Celălalt îl îmbrâncește cu putere.

– Blestemat să fii! strigă. Sper să vă duceți pe apa sâmbetei, dumneata și banii dumitale, și să-i plângi până la ultimul sfanț, cu neamul dumitale de strânsură, cu tot! Câte lacrimi voi vărsa eu, tot atâtea să verși și dumneata!

Un nor negru îi învăluie brusc inima. Vincenzo îl simte urcând spre obraji și întunecându-i privirea.

– *Che fa, jeccate magarìe,* chemi urgia împotriva mea? tună el, strângând și deschizând pumnii, cu un tremur nervos. Blesteme pot invoca și eu, să știi! Numai că ale mele se împlinesc pe loc.

– Ajunge! Gata, Calvi, s-a terminat! intervine baronul Turrisi, prinzându-l pe intrus de braț. Spune și dumneata, cum am fi putut oare rezista după ce Massina și Catania au căzut? Cu ce arme, cu ce provizii? Ce credeți că se mai putea închega în condițiile astea, o jumătate de regat? O republică între zidurile făcute ferfeniță ale unui oraș? Nu mai era nimic de făcut. Dacă e s-o spunem pe-a dreaptă, iertarea regelui e deja prea mult.

Calvi îl privește ca și cum atunci l-ar vedea pentru prima oară – cu oroare și dispreț.

– Pentru dumneata, poate că da, îi răspunde. Apoi, ascultând strigătele mulțimii și zgomotul pietrelor aruncate către zidurile palatului, adaugă: îi auziți? Adevărații palermitani nu vor capitularea!

O piatră cade pe pardoseală, știrbind o placă de gresie. Pasquale Calvi își desface larg brațele. Pe chip, o suferință imposibil de trecut cu vederea. Suferința celui îndrăgostit de pământul natal, care a crezut cu toată ființa într-un viitor nou, dedicându-se trup și suflet unui ideal pentru care ar fi fost în stare să-și sacrifice viața. Suferința celui obligat să plece în pribegie.

– Ați condamnat ținutul acesta la sclavie. Sper ca acest gând să nu vă lase să dormiți noaptea, așa cum trag nădejde ca, într-o bună zi, fiii voștri să se ridice împotriva voastră și să vă ceară socoteală pentru lașitatea de care ați dat dovadă.

Și iese val-vârtej, în vreme ce afară orașul vibrează de strigătele mulțimii și de focuri de armă.

Turrisi dă să privească pe fereastră, apoi se oprește, ezită și se întoarce către ceilalți.

– Mai bine plecăm imediat de aici. Ne întoarcem când spiritele se vor mai fi domolit.

Se salută cu o mișcare scurtă din cap, strecurându-se printre funcționari și slujbași ai palatului. În urma lor, ușile se închid zgomotos.

„Să punem mâna pe tot ce a mai rămas!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Spălătoreasa“ – în lb. it., dialect sicilian în orig. (n. tr.).

„Mărmurar, pietrar“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Astea-s minciuni! Mirodeniile le-ați ascuns! Faceți-vă într-o parte, altminteri vă facem noi felul!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„**...**aici nu mai este nimic, trebuie să mă credeți. S-a terminat toată marfa, nu mai este nici măcar pentru mine și familia mea.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Spui așa pentru că, de fapt, ai vândut tot prietenilor dumitale!“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Du-te acasă, fiule, și roagă-te la Domnul.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Pe muierile astea“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Mai mult decât“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Șef de echipaj“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Nimeni dintre cei de la Genova n-a venit vreodată aici. Domnia ta ești de prin părțile noastre?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Halele de producție, bărcile?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Știu ce sunt acelea *muciari*. Tatăl și unchiul meu au fost marinari. Și dincolo, în partea aceea, ce este?“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Muzica se schimbă“– în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Cafiso“ sau „kafiso“ este o unitate de măsură tradițională pentru volume, folosită și în zilele noastre în Sicilia la cântărirea uleiului de măsline; variază în funcție de zonă: în zona orașului Trapani, de exemplu, corespunde unui volum de aproape 7 litri; la Catania – circa 16 litri; în zona de interior a Siciliei – circa 11 litri (n. a.).

„Cu grăsimea de ton se face ulei pentru lămpi, iar cu oasele uscate se îngrașă pământul.“– în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Suntem aici nu pentru că el se teme pentru mine sau pentru mama. Se teme pentru tine.“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

„Moartea ta, viața mea.“ – în lb. lat., în orig. (n. tr.).

Ton octombrie 1852 – primăvară 1854

Nuddru si lassa e nuddru si pigghia si 'un s'assumigghia.

„Cine nu se aseamănă nici nu se ia, nici nu se lasă."

(Proverb sicilian)

În vreme ce în restul Europei mișcările de independență intră într-o fază de reorganizare după insurecțiile de la 1848, Ferdinand al II-lea își propune să restabilească unitatea Regatului celor Două Sicilii. O face însă prin intermediul unor măsuri foarte impopulare: în primul rând, impune Siciliei o datorie publică exagerată, suspendând pe termen nedeterminat Constituția promulgată de Parlamentul sicilian în martie 1848. Sătule de îndelungata perioadă de instabilitate, atât populația, cât și administrațiile locale de pe insulă se resemnează în fața condițiilor impuse, chiar și aristocrații distanțându-se de încercările de rebeliune care încă se mai fac simțite pe ici, pe colo, însă mai curând sub forma unor evenimente izolate în context rural, fără o prea mare rezonanță în marile orașe.

Insistențele guvernului englez de domolire a presiunii fiscale și de îmblânzire a climatului de stat polițienesc nu au avut niciun fel de ecou, regatul Bourbonilor devenind în scurt timp arhetipul regimului de putere reacționară, marcat de profunde nemulțumiri, atât pe plan intern, cât și în relațiile internaționale. La

urcarea pe tron, în anul 1859, Francisc al II-lea, fiul lui Ferdinand, se regăsește înconjurat de o aristocrație majoritar retrogradă și foarte atașată de propriile privilegii. Incapabil să se distanțeze de linia politică trasată de tatăl lui, Francisc împiedică practic jumătatea de sud a Italiei – așa-zisul Mezzogiorno – să avanseze pe calea dezvoltării economice și sociale.

Pe acest fond, efuziunea patriotică a conducătorilor revoluției de la 1848, acum în exil, nu se stinge, regăsindu-se în scrierile și discursurile publice ale multora dintre ei, precum Giuseppe La Masa, Ruggero Settimo sau ale unui tânăr și foarte combativ avocat originar din Ribera, provincia siciliană Agrigento, Francesco Crispi.

„Zvârlit e năvodul, plasele sunt întinse. Tonul are să intre într-o noapte cu lună.“ Așa a scris Herodot în secolul al V-lea î.H. Și așa s-au petrecut lucrurile secole la rând. Până astăzi.

Tonul: pești pașnici, cu pielea argintie, capabili să înoate zeci și zeci de kilometri fără odihnă, în bancuri de câteva sute. Mase enorme care agită porțiuni întregi de mare în trecerea lor, împroșcând nori de stropi sărați, ridicând valuri și vuiete asurzitoare. Din largul Atlanticului, se întorc să se reproducă în Mediterana, și o fac întotdeauna primăvara, pe vreme blândă și ape călduțe. Cu carnea lor mustind de grăsime, își încep ritualul de împerechere.

Este momentul în care sunt zvârlite năvoadele – *tonnara*.

Pentru că *tonnara* nu se numește doar cherhanaua de ton, cu halele ei – *marfaraggio*.

Tonnara se numește și dispozitivul complex de năvoade cu camere progresive, folosit la pescuitul de ton: o metodă inventată de arabi și transmisă mai departe spaniolilor, dar care își găsește desăvârșirea apoteotică în Sicilia.

Tonnara reprezintă un rit.

Tonnara este un loc în care familii întregi dăinuie de sute de ani: bărbații pe mare, femeile în stabilimentele cherhanalelor. Iarna se repară bărcile și se întăresc ochiurile năvoadelor. Primăvara și vara sunt dedicate pescuitului în larg și prelucrării peștelui.

Tonul, acest uriaș cu privire blajină, mai este numit și „porcul mării", pentru că de la un exemplar pescuit se folosește absolut totul: carnea roșie și fragedă este prelucrată, pusă la sărat, ambalată în butoaie mari și vândută; oasele și pielea sunt uscate și măcinate, fiind folosite apoi ca îngrășământ; grăsimea este utilizată pentru iluminat; icrele, care sunt transformate în prețioasa *bottarga* – „caviarul" alb de Mediterana.

Tonnara dăinuie atât timp cât există ton.

Sarea și tonul merg dintotdeauna pe același drum, căci tonul – fie el și într-o formă diferită – și marea sunt de nedespărțit.

* * *

Carlo Filangeri, locotenentul regal al Siciliei, prinț de Satriano, uns duce de Taormina pentru înalte merite militare, după recucerirea insulei în 1849, stă la masa de lucru a elegantului său birou îmbrăcat în lambriu și împodobit cu stema orașului Palermo. Dincolo de fereastră, razele călduțe ale acelui sfârșit de octombrie se revarsă peste acoperișurile orașului, desenând umbre dantelate printre crenelurile catedralei.

În fața lui, pe masă, un teanc de scrisori: cuvinte de foc, fraze impregnate cu otravă – un duel pe hârtie între Vincenzo Florio și Pietro Rossi.

Cu doi ani în urmă, în 1850, Filangeri în persoană fusese cel care solicitase ca Vincenzo Florio să fie numit guvernator-negociator al Băncii Regale a „Domeniilor Regale de dincolo de Far", respectiv a Siciliei. Era încredințat de capacitatea lui Florio de a transcende cercul – amplu, ce-i drept – activităților sale comerciale. Un personaj cu priceperea și luciditatea lui se putea dovedi util în angrenajul administrativ al regatului.

Filangeri își masează favoriții care-i coboară până aproape de jumătatea maxilarului, vrând parcă să-și netezească firele de păr creț. Urâtă afacere, își spune.

Pietro Rossi este președintele Băncii Regale. Apropiat al Coroanei, potent și respectat, este genul de funcționar meticulos și inflexibil, pretinzând maximă corectitudine oricui și în orice împrejurare. Însă un om dintr-o bucată ca el nu poate avea afinități cu unul precum Florio, care face și desface pe bandă rulantă, care preia cu forța o afacere pentru a renunța apoi la ea pentru alta și a cărui unică dorință este să-și sporească averea.

– Să-și vadă de negustoria lui, acest *portarrobbe arrivisciutto*, i se plânsese într-o bună zi Rossi lui Filangeri. Să-și vadă de comerțul lui pe mare și să lase politica pe seama celor ce vor cu adevărat să se pună în slujba binelui public.

Apoi, în mai puțin de o săptămână, furnizase și probe care demonstrau că Vincenzo nu-și îndeplinea într-o manieră exemplară sarcinile funcției de guvernator-negociator: absentase nemotivat de la întruniri și nu catadicsise să participe la activitățile de registru. La finalul mesajului, Rossi sugerase ca Florio să-și înainteze demisia, evitând astfel rușinea unei destituiri – inevitabilă, din punctul lui de vedere.

Însă Filangeri n-ar fi lăsat să se întâmple una ca asta sau, cel puțin, fără a-l preveni mai întâi pe Vincenzo. Prin urmare, îl convocase la el, explicându-i situația și confirmând suspiciunile pe care celălalt le nutrea de la o vreme.

– Ei bine, eu pe licheaua asta de om o distrug, o ruinez! șuierase Vincenzo, spumegând de furie. Mă defăimează în fața ministrului, a însărcinatului regal pentru finanțe și în fața Domniei Tale.

– Ei, haideți, zău așa, *don* Florio… Ar putea și Domnia Voastră să se implice ceva mai mult în activitatea băncii. Cum ar fi să vă prezentați la ședințe, de exemplu… La urma urmei, aveți o mulțime de colaboratori, nu cred că ați avea probleme să găsiți persoane de încredere care să vă înlocuiască. Sau, dacă nu, renunțați pur și simplu la această funcție care nu vă aduce nici prestigiu, nici bani. De ce să vă complicați inutil viața?

– Vă foarte mulțumesc pentru solicitudine, prințe, însă cred că știu mai bine cum să-mi gestionez Casa: afacerile îți merg numai *si ci stai d'in capo*, dacă te ocupi personal de ele, răspunsese Vincenzo, încruntându-se. Iar ca să vină unul ca Rossi să mă învețe cum să mă comport, ei bine, asta e o insultă de neiertat. Eu trudesc zi și noapte, iar zeci de familii din oraș au ce pune pe masă

mulțumită mie; în schimb, dumnealui ar vrea să stau ziua întreagă la un birou, așteptând să vină comandanții de garnizoane cu angajamentele de plată sau cu manifestele de marfă la vizat. Să mă transform într-un hârțogar, altfel spus. Cât despre motivație, vă rog să mă înțelegeți. Unele lucruri trebuie gestionate… din interior. Doar cine lucrează aici sau are prieteni în acest loc – și, spunând acestea, își desfăcuse larg brațele, arătând spre palatul în care se găsea – *può taliàrsi megghiu a' sacchetta,* poate avea grijă de banii care-i trec prin mână. Domnia Voastră îmi este prieten și vă sunt recunoscător pentru asta, însă pe mine nu mă interesează funcția aceasta pentru bani: mă interesează să-mi văd mai bine de treburile mele. Apoi, uitându-se la celălalt de jos în sus, cu o privire obosită, dar hotărâtă, Vincenzo adăugase: Domnia Voastră *trebuie* să mă ajute, prințe!

Filangeri își umezise buzele, apoi își frecase de pantaloni palmele care-i transpiraseră brusc. Pentru că nu, Vincenzo nu-i solicita o favoare, ci tocmai îi dăduse un ordin.

– Nu-i o treabă ușoară, *don* Florio, și o știe bine și Domnia Voastră. Rossi vă aduce acuzații grave și a reușit să-l implice și pe însărcinatul locotenenței regale pentru Finanțe. Sunt obligat să înaintez plângerea, nu am cum să…

– A, înaintați-o, cum altfel, îl întrerupsese Vincenzo. Înaintați-o însărcinatului regal, desigur. Nu vreau să vă pun în dificultate, însă în locul Domniei Voastre aș fi cu mare luare-aminte. Aș vrea să vă reamintesc că eu, unul, știu să-mi arăt recunoștința față de prieteni, dar și că sunt în aceeași măsură de neîndurător cu dușmanii. Iar Domnia Voastră știe bine cât de mare îmi poate fi recunoștința.

Filangeri nu-i răspunsese, limitându-se să-l fixeze lung cu privirea. Vincenzo Florio era de mult timp colacul lui de salvare. Atunci când standardele sale de viață crescuseră, depășind limitele, când datoriile fuseseră pe cale să-l îngroape sau când spectrul falimentului se ridicase amenințător asupra lui, *don* Florio fusese întotdeauna prezent, gata să-l ajute. Desigur, și el, la rându-i, îi întinsese o mână salvatoare imediat după revoluție, însă fusese o nimica toată în comparație cu nenumăratele ocazii în care…

Nu avusese de ales. Înaintase plângerea lui Rossi directorului Departamentului de Finanțe al Locotenenței Generale în Sicilia, anexând însă o notă prin care cataloga propunerea de demitere ca fiind cel puțin discutabilă și sugerând să fie găsită o altă soluție, întrucât nu era cazul să fie atât de inflexibili.

Cererea de demitere fusese respinsă.

Însă Rossi nu se dăduse bătut. Și nici Vincenzo.

„Indiferent cum va fi să se sfârșească povestea aceasta, o să se lase rău", oftează Filangeri. Apoi se ridică de la masa de lucru, strângând documentele în teanc. Se lasă greu înapoi în scaun. Va discuta personal cu directorul Departamentului de Finanțe. Istoria aceasta durează de prea mult timp; riscă să paralizeze activitatea Băncii Regale. Și va mai adăuga că nu este în interesul nimănui să-i pună bețe în roate cuiva de talia lui Florio.

* * *

Pe drumul de coastă care duce către Marsala, o trăsură escortată de doi bărbați călare înaintează șovăielnic sub rafalele puternice de vânt. Ajungând în dreptul fermelor familiei Florio, trece de poartă și se oprește cu un scârțâit lung. Istoviți, caii încep să necheze.

Cerul de noiembrie e asemenea unei plapume în nuanțe terne, incerte. Jos, marea cenușie și agitată pare să scoată mugete de nemulțumire greu de interpretat. Insulele Egade sunt mici pete abia vizibile la orizont. Toamna anului 1852 a sosit pe neașteptate, aducând cu sine zile învăluite într-un ger uscat, care pustiește solul.

– Bun venit! își întâmpină Giovanni Portalupi cumnatul, strângându-i mâna.

– Mulțumesc, răspunde Vincenzo pe un ton morocănos, apoi exclamă de-a dreptul iritat: ce fel de vreme-i asta? Nori și vânt! Măcar de-ar fi plouat!

Apoi tace brusc, trece de Giovanni și se îndreaptă spre conac.

În urma lui, din trăsură mai coboară cineva, un tânăr. Înalt, ușor supraponderal, învăluit într-o mantie care-i mai maschează oarecum masivitatea.

– *Signore*… îl salută el pe Portalupi, întinzându-i mâna. Ce mai faceți?

– Bine, mulțumesc. Tatăl dumitale?

– Se menține încă, slavă Domnului. A rămas la Palermo, la sediu. Apoi, Vincenzo Caruso, fiul lui Giovanni, caută febril în geantă, scoțând la iveală câteva scrisori.

– De la sora Domniei Voastre. Vă transmite salutări.

– Mulțumesc. Ea ce mai face?

– Puternică și gentilă ca întotdeauna. Fetele o țin ocupată mai mereu, iar tânărul Ignazio vine să completeze tabloul.

Vincenzo, care între timp s-a oprit din mers, se întoarce către ei, cerându-le nerăbdător să-l urmeze.

Cei doi schimbă o privire piezișă.

– Vești proaste? întreabă Portalupi cu jumătate de glas.

Celălalt încuviințează din cap.

– Haideți să nu-l lăsăm să ne aștepte! O să vă povestesc totul mai târziu.

Acel mai târziu avea să sosească abia către seară, după ce au terminat de verificat registrele, valoarea pre-comenzilor plătite în avans și ordinele de vânzare.

În conacul rezidențial domnește o mireasmă dulceagă de lemn și vin. O aromă cu tonuri de miere și de foc mocnit într-un șemineu, ușor acidulat, amintind de zilele de toamnă în care mustul începe să fermenteze, iar butoaiele sunt golite pe jumătate, pentru a putea fi apoi reumplute cu vin din producția nouă.

Cei trei bărbați se mută în salon, unde-i așteaptă masa pregătită pentru cină.

– Într-adevăr, nu avem cotele de piață ale lui Ingham, însă suntem aproape umăr la umăr cu Woodhouse. Iar producția este în creștere, în ciuda taxelor vamale impuse de englezi, comentează Caruso, așezându-se la masă și aranjându-și șervetul pe genunchi.

– Slavă Domnului că există și piața franțuzească! remarcă Giovanni Portalupi, turnând vin în pahare. Vă invit să gustați din acest Catarratto, una dintre cele mai recente achiziții. Am păstrat un butoi pentru servit la masă.

Vincenzo plescăie zgomotos, degustând licoarea.

– Delicat. Parfumat.

– Vinificat departe, pe coclaurii de la Alcamo, o zonă excelentă pentru vinurile albe, explică Giovanni, sprijinindu-și bărbia în pumn. Ți-am promis că voi face rost de materie primă de cea mai bună calitate și așa s-a întâmplat.

Tonul lui emană mulțumire de sine, însă fără niciun fel de aluzii polemice.

Cumnatul îi aruncă o privire amabilă.

– Ai făcut treabă bună, trebuie să recunosc. După experiența cu Raffaele, eram hotărât să nu mai implic membri ai familiei în afacerile mele. Iată însă că acum încep să apară, în sfârșit, primele semne de profit.

După cele întâmplate de-a lungul anilor, cei doi preferă să nu aducă vorba despre Giulia în discuțiile lor.

Și totuși, Giulia este cea care a reinstaurat pacea între ei, insistând ca soțul său să-i angajeze fratele și cerându-i, în schimb, lui Giovanni să se implice trup și suflet în administrarea Casei de producție a vinului de Marsala.

– Ca să revenim, intervine în discuție Caruso, începând să calculeze. Avem plăți în avans pentru circa 1 300 de butoaie din producția anului viitor. Lucrători permanenți? Câți?

– Tot șaptezeci, la care se adaugă sezonierii. Datorită preselor cu abur putem face economii cu forța de muncă. Pentru că Woodhouse, de exemplu, care are o producție doar puțin mai mare decât a noastră, folosește mult mai mulți muncitori.

În clipa aceea, un valet intră să servească primul fel – o supă groasă de pește, a cărei mireasmă învăluie întreaga încăpere. Bărbații lasă deoparte hârtiile și calculele și încep să mănânce.

– Producția lor se bazează mai mult pe metode tradiționale. De comparat, trebuie să ne comparăm cu Ingham, cu sistemul lui de producție, cu teascurile lui cu motor pe abur, remarcă Vincenzo, ștergându-se apoi cu șervetul. Ingham mi-e prieten și suntem asociați în multe afaceri, însă acest lucru nu l-a împiedicat să răspândească zvonuri calomnioase despre vinurile noastre, semn că-i este teamă de concurență. Am aflat de la un agent de-al nostru de la Messina.

Giovanni Portalupi scoate un oftat zgomotos.

– Ingham e asemenea unei fregate, Vincenzo. Noi abia dacă atingem dimensiunile unei brigantine.

– Nu te contrazic, însă brigantinele sunt mai rapide și mai sprintene în mișcări. Într-adevăr, poate că producția noastră este mai mică, însă calitativ e la mare distanță de noi.

Cumnatul lui schițează un zâmbet – primul din ziua aceea.

La finalul cinei, când, sătui și relaxați, cei trei mai zăbovesc o vreme la masă, Giovanni Portalupi riscă marea întrebare.

– Carevasăzică, cum mai stau lucrurile în povestea aceea cu Pietro Rossi?

– Rău, mărturisește Vincenzo, aruncând iritat pe masă șervetul încă împăturit. O viperă de om. Luna trecută m-a convocat pentru o ședință de consiliu exact a doua zi după ce am plecat cu afaceri la Marsilia. E limpede, vrea cu orice preț să mă facă să-mi dau demisia.

Giovanni își împreunează mâinile în dreptul gurii.

– Oricum, bănuiesc că ți-ai efectuat zilele de serviciu. Sau nu?

Caruso își drege vocea, plimbându-și privirea pe tavan.

Jucându-se cu un cocoloș din miez de pâine, Vincenzo răspunde:

– Au stabilit zilele de serviciu la registrul Băncii taman în datele în care urmau să-mi plece corăbiile și piroscafele din port. Nu aveam cum să mă prezint.

O apărare care sună mai curând ca o recunoaștere a propriei vinovății.

– Și totuși, ai în jurul tău colaboratori de toată isprava, spune Giovanni, închinând paharul în direcția lui Caruso, care îi mulțumește întorcându-i gestul.

– Nu asta este problema. Dacă nu aș fi avut încredere în tine, de exemplu, nu te-aș fi ales.

– Pur și simplu e peste puterile tale să procedezi altfel, nu-i așa? Să controlezi totul, să verifici fiecare lucru în parte. Este o pornire mai puternică decât voința ta, meditează cu voce tare Giovanni, arcuindu-și sprâncenele.

Observația lui însă nu se referă doar la afaceri, ci și la viața personală, la familie, iar Vincenzo a înțeles aluzia.

Ridică din umeri:

– Ăsta sunt.

O spune cu simplitate, pe tonul celui pe care nimic nu-l mai poate schimba.

Giovanni Portalupi își toarnă un alt pahar cu vin, apoi clatină din cap și spune râzând:

– Nu ești în toate mințile!

– Ba da. Trebuie să te faci respectat de toți cei din jur, iar pentru asta nu ai voie să te lași intimidat niciodată. Cu denunțurile astea ale lui, Rossi crede că mă sperie. În viață, dacă ceilalți simt că ți-e teamă, poți spune că ai pierdut deja partida. Vincenzo face o scurtă pauză, apoi continuă: iar mie nu mi-e teamă, așa cum, de altfel, i-am dat de înțeles chiar astăzi.

Din colțul lui, Caruso schițează un zâmbet care-i mai îmblânzește expresia de pe chip.

– Cumnatul dumitale i-a scris prințului de Satriano, solicitând ca Rossi să-i plătească indemnizațiile datorate pentru onorarea funcției, lucru pe care celălalt refuză să-l facă.

– Totodată, i-am atras atenția că nu este o simplă întâmplare faptul că ședințele de consiliu ale băncii sunt stabilite în zilele preconizate pentru intrarea în port a navelor mele, adaugă Vincenzo. În sfârșit, nimic care să nu corespundă adevărului.

– De acord, totuși nu pot să nu-mi imaginez *modul* în care i-ai atras atenția, râde pe sub mustăți Giovanni.

Izbucnesc cu toții în râs. Giovanni cheamă o slugă să strângă masa, iar Caruso cere permisiunea să se retragă, spunând că simte nevoia să se odihnească după o zi atât de obositoare. Giovanni îl imită, știind bine că a doua zi va fi nevoit să se conformeze obiceiului lui Vincenzo și să se trezească cu noaptea-n cap.

Vincenzo rămâne singur în sufrageria conacului, cufundat în tăcerea întreruptă din când în când de rafalele de vânt care se lovesc de perete.

Bărbatul rătăcește prin propriile amintiri.

Îi revine în minte ziua în care a ajuns pentru prima oară la Marsala și și-a rotit privirea peste întinsul ținut virgin de la marginea mării. Își amintește

prima producție de vin și emoția cu care petrecuse cu privirea vasul cu primul transport de vin Marsala care ridica ancora, îndreptându-se spre Franța.

Pe vremea aceea, relația lui cu Raffaele era apropiată, strânsă. Erau mai mult decât veri, probabil că se puteau considera chiar prieteni. Acum însă abia dacă știe unde locuiește.

Orgoliul se transformă într-un amestec de amărăciune, singurătate și regrete. Cu cincisprezece ani în urmă, lucrurile stăteau cu totul altfel.

* * *

Erau acolo, în aceeași cameră. Mobilier simplu de sufragerie, plus o măsuță, și era ziuă.

Raffaele, în picioare, drept în fața lui.

– Bine, dar eu… De ce mă acuzi că nu mă dedic fermei? Eu pun suflet aici, la fel ca tine, dacă nu chiar mai mult, și nu m-am dat niciodată înapoi de la greu. Cum e atunci cu putință să-mi spui că nu fac suficient? (Își desfăcuse larg brațele, iar pe chipul senin până cu câteva clipe mai devreme se întipărise acum o expresie de uimire rănită. Pielea întinsă peste pomeți îi devenise palidă.) Unde am greșit, Vincenzo? Te rog, spune-mi, pentru că eu cred, dimpotrivă, că am dat totul, iar aceasta… să-ți fie oare mulțumirea?

El însă nu acordase prea multă atenție protestelor celuilalt.

– Nu ți-a pus nimeni la îndoială seriozitatea, Raffaele. Știu că te-ai implicat trup și suflet, însă nu e de ajuns, nu doar de implicare are nevoie Casa Florio.

Căutase să fie cât mai blând, cu toate că simțea un val acru urcându-i în gât dinspre stomac. Oare de ce nu se limita să-i accepte hotărârea și atât? De ce trebuia oare să se vaiete ca o bocitoare?

Însă vărul lui continuase cu insistențele și încă într-o manieră pătimașă, aproape obtuză, ca și cum Vincenzo i-ar fi furat un drept, nereușind să înțeleagă că acesta pur și simplu considera ferma viticolă o afacere care trebuia să meargă bine și nimic altceva. Că nu avea niciun interes s-o împartă cu altcineva și că, dacă îl rugase pe Raffaele să se ocupe de administrarea ei, o făcuse numai pentru a-l îmboldi să dea tot ce are mai bun, ceea ce nu se întâmplase.

Atitudinea vărului său îi accentuase starea de indispoziție. Încercase să fie răbdător, se străduise chiar, însă în zadar. În cele din urmă, răbufnise.

– Ajunge, nu mai e nimic de adăugat! Am hotărât, Raffaele. Sperasem să ai altă atitudine, mai activă, asta-i! Ți-am cerut-o direct, ți-am și scris în mai multe rânduri, însă tu nimic, ai continuat să te comporți ca un popă de țară, uns paroh într-un ținut de poveste. Acum însă hotărârea a fost luată, discuțiile nu-și mai au rostul.

În clipa aceea, pe chipul lui Raffaele înmugurise o emoție nouă.

– Ce vrei să spui cu asta? întrebase, în timp ce semnele de furie deveneau tot mai evidente.

– Ți-am spus să fii mai întreprinzător în acțiuni, îți amintești? Să nu cumva să negi. Și, nu, n-are rost să-mi spui că nu înțelegi de ce s-a ajuns aici. Uneori ți-am reproșat direct atitudinea, nădăjduind că te vei trezi, că-ți vei scoate în sfârșit ghearele. În lumea asta a noastră nu-ți permiți să faci pași mici și calculați, în schimb tu ai fost întotdeauna prea precaut, prea dornic să obții toate autorizațiile… (Pe măsură ce vorbea, vocea i se acutizase, devenind pe alocuri tunătoare, contorsionată, furioasă.) Nu suport văicărelile și jelaniile. Îți voi răscumpăra treimea de proprietate, iar suma respectivă o vei putea folosi așa cum dorești.

Însă Raffaele începuse să clatine cu putere din cap. Fața i se împurpurase de-a binelea, iar vocea îi devenise acută.

– Nu, adevărul este, de fapt, altul, spusese, prinzându-se strâns cu unghiile de spătarul fotoliului. Tu nu ai nevoie în jur de prieteni, de rude în care să-ți pui toată încrederea, pentru că, da, așa să știi – iar aici, Raffaele își lovise violent pieptul cu pumnul –, eu nu te-am înșelat niciodată, nici măcar cu un sfanț. Însă nu, tu nu vrei asta. Tu ai nevoie de slugi. De sclavi! (Vincenzo îl scrutase cu privirea, constatând că pielea obrajilor îi căzuse brusc, ca și cum Raffaele începea să se topească pe picioare, acolo, sub ochii lui.) Eu cred cu toată ființa în ferma aceasta. Mi-am pus zălog inima, i-am dăruit propria viață, iar tu, acum, vii să mi-o iei… Nu, nu merit să fiu tratat astfel, își încheiase el discursul, ștergându-și discret ochii dintr-odată înlăcrimați.

Gestul acela însă venise să umple paharul. Vincenzo efectiv explodase:

– Acuma nu te pune pe boceală precum țâncii. Suntem bărbați în toată firea și discutăm afaceri aici. Ți-am încredințat ferma s-o administrezi, însă pur și simplu nu mi-a plăcut cum te-ai achitat de sarcină. Acum vin și-ți spun că-ți răscumpăr cota-parte și cu asta amin, încheiem socotelile și rămânem prieteni ca înainte.

Câteva clipe, i se păruse că presiunea în încăpere crește brusc din cauza respirației greoaie a lui Raffaele. Apoi, bărbatul își înălțase brusc fruntea.

– În regulă, lichidează-mi cota, dă-mi procentul cuvenit din vânzări, dar cel puțin lasă-mă să continui ca administrator. Îmi place să lucrez la fermă, îi cunosc pe toți de aici… Apoi vocea lui Raffaele coborâse puțin: una peste alta, am avut dreptate să nu mă încred în tine. Ești leit taică-tu, picătură aleasă!

– Cei ce ți-au spus asta nu știu nici cât negru sub unghie ce înseamnă comerțul și truda pe care se bazează acesta. Eu nu-mi pot permite să fiu legat de mâini și de picioare de felul tău prudent de a fi: Ingham și Woodhouse mă surclasează, sunt adevărați rechini în afaceri și pot oricând să-și recupereze cotele de piață pe care am reușit cu atâta greutate să le smulg din colții lor. Iar tu, în timpul ăsta, îi dai mereu în stânga și-n dreapta cu „vă rog“, „mă scuzați că îndrăznesc“ și tot așa… Or, nu, afacerile trebuie să le ții strâns în pumn, să tragi de ele cu unghiile și cu dinții, fără să ai milă de nimeni și de nimic. În afaceri sunt momente când, da, e nevoie să fii prudent, dar și multe altele în care trebuie să riști, numai că tu nu ești capabil să anticipezi aceste momente. Întotdeauna trebuie să vin tot eu să-ți acopăr spatele.

– Carevasăzică, eu, care mi-am luat toate măsurile ca să nu-ți risc afacerea, sunt acum un nevolnic fricos? Îmi reproșezi faptul că ți-am protejat prea mult afacerea? Asta în loc să-mi mulțumești că te-am ferit să te îndatorezi până-n gât? Asta mi-e răsplata?

– Nu ai sânge în vene pentru meseria asta, Raffaele. Înțelegi sau nu? îi strigase atunci drept în față. Ești un simplu secretar, nici mai mult, nici mai puțin, or eu am nevoie de un partener. Nu ești capabil să faci ceea e îmi doresc eu, nu ești pur și simplu în stare. Resemnează-te cu asta!

Celălalt făcuse brusc un pas în spate, ca și cum ar fi fost pălmuit.

– Unele lucruri se mai fac și cu sufletul, nu doar cu bani. Se fac cu dragoste și pasiune. Dar ce să știi tu de asta? Tu ești un *cani di mannara,* o canalie fără suflet, nimic mai mult. Apoi, slăbindu-și nodul cravatei, adăugase, clătinând ușor din cap: dă-mi cota care mi se cuvine. Acum, pe loc. Nu vreau să mai am de-a face vreodată cu tine.

Și astfel, Raffaele dispăruse din viața lui, cerând doar ceea ce i se cuvenea de drept. Se dovedise lipsit de curaj chiar și din acest punct de vedere. Mai târziu, Vincenzo aflase de la diverse cunoștințe că vărul lui rămăsese în sfera comerțului, ca intermediar, administrând totodată câteva podgorii. Alesese să nu plece din Marsala. Cu atât mai bine pentru el, concluzionase.

La câteva luni după plecarea lui Raffaele, Vincenzo simțise un sentiment de gol greu de definit. O senzație anormală de singurătate. Căci, într-o anumită privință, Raffaele avusese dreptate: trebuie să te bizui pe persoanele cu care lucrezi, iar el, în felul lui, avea deplină încredere în propriul văr. Nu era un spirit întreprinzător, desigur, însă îi era devotat. Cât despre prieteni, nu avea niciunul, cu excepția lui Carlo Giachery și, într-un mod straniu, a lui Ben Ingham.

Își dăduse seama că se simțea din ce în ce mai singur.

Zia Mattia și Paolo Barbaro muriseră cu mulți ani în urmă. Mama îl rugase de câteva ori s-o ducă la mormântul cumnatei ei, însă el o amânase de fiecare dată. Nu-i plăceau cimitirele. Familia lui, toți cei veniți de la Bagnara, dispăruse. Rădăcinile erau acum tăiate.

„La urma urmei…“

Ridică paharul într-un toast silențios. Ființele umane sfârșesc prin a-l dezamăgi. Întotdeauna.

Rădăcinile lui sunt afacerile, companiile pe care le-a înființat. Trunchiul e însăși Casa Florio. Banii și prestigiul i-au sporit înzecit, însă nu pare să fie îndeajuns.

„Și totuși…“

Și totuși, există pe lumea aceasta o persoană care a rămas agățată cu strășnicie de el. Singura în care are cu adevărat încredere. Și la bine, dar și la rău – când nu era decât o umbră ignorată de toată lumea și o femeie stricată pentru

propria familie. Când el a respins-o, ea, tenace, a rezistat. Și l-a reprimit atunci când el nu merita să fie iertat. Ea nu l-a abandonat. Niciodată.

Giulia.

* * *

Vincenzo se întoarce în casa sa din via dei Materassai duminică dimineața, la timp ca să-și însoțească familia la biserică și pentru a se întâlni apoi cu câțiva parteneri de afaceri.

Spre seară, când oficiile de registru s-au închis, iar birourile sunt pustii, Vincenzo ajunge acasă și urcă în apartamentul de sus. Mama deșiră mărgelele rozariului în fața vetrei din aramă; prin fereastra lăsată întredeschisă ca să iasă fumul pătrunde foșnetul insistent al ploii, care va umple cu noroi canalele de scurgere.

– Te simți bine? o întreabă el, sărutând-o pe frunte.

Ea încuviințează tăcut din cap.

– Tu? îi întoarce întrebarea, mângâindu-i obrazul cu același gest rămas neschimbat de pe vremea când era copil și ea îl spăla pe față la lighean. Ești obosit. Nevasta îți face de mâncare cât trebuie?

– Cum să nu? Atât doar că am mult de lucru. Pe urmă, nu gătește ea: avem o bucătăreasă a casei și mai multe slujnice. Ai uitat?

Giuseppina face un gest iritat.

– O nevastă bună trebuie să fie mereu cu ochii pe servitoare, altminteri o joacă pe degete cum vor ele. Nu să piardă vremea citind cărți, mai ales din acelea în limbile străine pe care le cunoaște dumneaei. Acum, hai, du-mă la mine în cameră!

Vincenzo ignoră săgeata îndreptată împotriva Giuliei și o ajută să se ridice. Trupul încovoiat de trecerea anilor nu mai păstrează nicio urmă din aspectul impozant de altădată. Și totuși, Vincenzo continuă să vadă în ea femeia severă care-l urmărea odinioară prin labirintul de ulițe, întrezărind încă în privirea ei aceeași expresie de venerație din copilărie.

O însoțește în dormitorul ei. *Corriola,* cufărul cu zestre adus de la Bagnara și ligheanul cu cană sunt aceleași de pe vremea când trăia Paolo. Pe perete, un

crucifix din coral, iar pe marginea patului, un șal: pentru Vincenzo, o altă amintire din copilărie.

– Încă îl mai ai? exclamă el, luându-l în mâini.

I se pare mai mic și mai uzat decât și-l amintea.

– De unele lucruri n-am reușit să mă despart, indiferent de cât de mulți bani ați adus în casă tu și… unchiul tău. Când îmbătrânești, vrei să încetinești trecerea timpului, însă timpul nu, nu se oprește în loc. Și atunci, începi să te atașezi de obiecte. Dacă le vezi, înseamnă că încă exiști. Nu vezi, nu vrei să vezi viața care se scurge încet-încet pe lângă tine. (Giuseppina se așază pe marginea patului, strângând șalul la piept. Toate regretele vieții par să i se fi strâns într-un nod greu în stomac.) Le spunem „amintiri", dar în realitate ne mințim singuri, continuă ea cu voce abia auzită. Șalul acesta, inelul tău – și arată spre verigheta de aur care îi aparținuse lui Ignazio – sunt ancore pentru viața care ni se scurge printre degete.

În dormitorul matrimonial, o găsește pe Giulia dormind. Spre deosebire de Giuseppina, timpul a fost generos cu ea. A rămas la fel de frumoasă, chiar dacă în ultima vreme suferă de dureri de spate și digeră greu mâncarea. Vincenzo își aruncă hainele pe un scaun. Se întinde în pat, cuprinzându-și soția în brațe, din spate; în somn, ea îi prinde strâns mâna și și-o duce la piept.

* * *

Piroscaful se unduie leneș în rada portului din Favignana. Sub soarele torid, casele din sat – mici, mai curând simple colibe, cu pereți netencuiți din tuf – par desenate de mâna unui copil.

De corpul navei se desprinde o barcă de bord, care înaintează spre țărm, în direcția fortului San Leonardo, străvechiul bastion care străjuiește portul. Ajunsă la mal, din ea coboară câțiva bărbați și un băiețel. Ocolind satul spre dreapta, se îndreaptă către halele mari de pe țărm. Deschiderile spre mare sunt asemenea unor guri larg deschise, străjuite de porți asemănătoare unor dinți care se afundă în apă.

Vincenzo înaintează cu pași sprinteni, bucurându-se de căldura soarelui. Lângă el, Ignazio, fiul lui de paisprezece ani.

Este prima dată când băiatul îl însoțește la cherhanaua de ton de la Favignana, preluată pentru administrare cu mai bine de zece ani în urmă și care, între timp, a devenit mica lui capodoperă. Ce-i drept, nu i-a fost deloc ușor: chiria locului a fost și rămâne în continuare foarte ridicată. Fusese nevoit să creeze un lanț de întreprinzători, asumându-și riscurile unei metode noi de conservare a peștelui. Însă, astăzi, tonul în ulei s-a răspândit pe întinsul întregii Mediterane.

Pe față îi înflorește un zâmbet. Ignazio îl privește întrebător.

– Mi-am amintit ceva, îi explică el. O să vezi imediat ce.

Băiețelul îl însoțește destul de des la birou, uneori chiar și la vinăria de la Marsala. Însă niciodată până acum tatăl lui nu-l luase cu el pe insulă.

Dacă este entuziasmat, Ignazio se pricepe foarte bine să n-o arate. Înaintează umăr la umăr cu tatăl lui, cu pași lungi și elastici, mijind ochii din cauza soarelui puternic.

– E frumos aici, spune el. Aer curat, liniște. Nimic în comun cu Palermo.

– Asta pentru că vântul bate din direcția bună. O să vezi cum stau lucrurile când ajungem în dreptul halelor.

Și, într-adevăr, abia trecuți de fortul San Leonardo și de cotul de drum care desparte satul de cherhanaua de ton, o miasmă fetidă îi izbește drept în față. O duhoare de putreziciune, de carne descompusă. De mort. Ceilalți, printre care și Caruso, își acoperă nasul cu batista. Vincenzo însă nu.

Ignazio îl privește și, instinctiv, își înăbușă senzația de greață. Respiră pe gură, încercând să ignore mirosul greu, insuportabil. Dacă tatăl lui poate, atunci poate și el. Băiatul seamănă cu Vincenzo la fizic și la trăsăturile feței. Acum, că a crescut, asemănarea este evidentă. Ochii însă sunt cei ai Giuliei, cu aceeași privire mângâietoare, blândă.

– Resturile rămase de la prelucrarea cărnii de ton sunt lăsate în aer liber, sub soare, descompunându-se și emanând mirosul acesta greu, îi explică Vincenzo, arătând către un tăpșan larg din spatele halelor. Acolo, vezi? Acela este așa-numitul *bosco*, cimitirul de ton. Muncitorii depozitează acolo carcasele peștilor, lăsându-le la uscat.

Băiatul încuviințează din cap.

– Și bărcile? Unde sunt?

– În larg, intervine Caruso, apropiindu-se de cei doi. Suntem în luna mai. E sezonul când se lasă năvoadele în mare.

Grupul de vizitatori ajunge la cherhana. În curte, dincolo de copacii care țin cât de cât umbră, se deschide un coridor din piatră. Platoul de pe malul mării e înțesat cu plase de pescuit și cordaje, printre care mișună câțiva oameni, ocupați să repare ochiurile de plasă rupte.

În timp ce Caruso, urmat de un contabil, se duce înspre corpul de clădire pentru birouri, Vincenzo își ia fiul de braț. Traversează amândoi curtea, până la *trizzana*, atelierul unde se repară *i muciari*, bărcile.

Ignazio recepționează gestul tatălui cu surprindere și emoție. Din câte-și amintește, este prima dată când tatăl lui îl ține atât de aproape de el.

De jos, dinspre mare, zgomotul făcut de valuri răsună puternic, ca și cum acestea s-ar lovi de pereții unei peșteri.

– Când am venit prima dată aici… – Vincenzo se întrerupe, mascându-și un zâmbet –, eram cu Carlo Giachery. Îmi amintesc că totul în jur stătea parcă să se prăbușească, era o mizerie de nedescris, în sfârșit, un loc jalnic, de tot plânsul. Nici măcar să înnoptăm aici, pe insulă, nu s-a putut, pentru nu exista un loc cât de cât decent unde să fim găzduiți. A doua zi însă… – un alt zâmbet abia reținut, după care Vincenzo se întoarce, privind lung la construcția din spatele său – a doua zi am trimis un mesager la Palermo, cu solicitarea de a fi trimisă imediat aici o echipă de dulgheri și zidari, care să renoveze toate corpurile de clădire. Între timp, eu am început să le explic oamenilor de aici procesul prin care urma să producem conservele de ton în ulei. Mi-am dat haina jos, mi-am suflecat mânecile… (Ignazio îl privește repetând acele gesturi: își scoate vestonul și rămâne în cămașă.) I-am strâns în jurul meu pe toți capii de familie și pe nevestele lor, ca să vadă cu toții că nu sunt unul dintre cei cărora le este teamă să-și murdărească mâinile. (Îl strânge de după umeri, scuturându-l ușor, afectuos.) Oamenii care muncesc pentru tine trebuie să simtă că sunt parte integrantă a unei lucrări. (Se întrerupe. O rază de soare se reflectă în inelul moștenit de la unchiul Ignazio.) Așa cum ți-am povestit de mai multe ori, unchiul meu, Ignazio, al cărui nume îl porți, mă obliga să stau

cât e ziua de lungă la tejgheaua prăvăliei cu mirodenii. Detestam s-o fac pe vânzătorul. Iată însă că astăzi înțeleg cât de util mi-a fost acel stagiu.

– Ca să-ți înțelegi clienții.

– Exact. Ca să-i cunosc, da. Pentru ca, atunci când unul îți cere un anumit produs, să știu ce-și dorește, de fapt, cu adevărat: întreabă de un anumit amestec de plante pentru că îi dă o stare de bine sau pentru că vrea să-și trateze o suferință fizică? Dacă un altul îmi cere o sticlă cu vin, oare își dorește calitate sau îl atrage prestigiul mărcii? Dacă cineva vine să-mi ceară bani, o face pentru că vrea să-și sporească puterea sau pentru că se află cu adevărat în dificultate?

Ignazio înțelege. Și se gândește. Și continuă să se gândească la spusele tatălui și mai târziu, când, de data aceasta singur, coboară în sat, cât timp Vincenzo rămâne la cherhana să discute cu câțiva mandatari genovezi. Ulițele mici și înguste sunt scăldat de soarele strălucitor, aproape alb; pereții din tuf, unși cu grăsime de ton, nu se mai scorojesc; în piața unde se înalță biserica Matrice a apărut chiar și o zonă pavată. Copiind modelul englezesc, tatăl lui trimisese în sat chiar și un învățător, pentru cei ce-și doreau să învețe să scrie și să citească. De jur împrejurul satului, grote semănând mai curând a puțuri prăpăstioase marchează din loc în loc terenul.

„Favignana este o stâncă din tuf", își spune Ignazio în gând. E de ajuns să zgârii puțin piatra de la suprafață și dai peste acest strat galben și dens, amestecat cu cochilii de scoici. Terenul este pietros, așa că grădini de legume sau locuri cu vegetație sunt puține – și acelea săpate cu tenacitate pe fundul minelor de tuf, de unde izvorăște o apă sălcie și tulbure.

Apoi, când privitorul se obișnuiește cu mirosurile grele de pește scos pe uscat și prelucrat, el se îndreaptă cu mai multă luare-aminte spre priveliștea oferită de marea de un albastru impetuos, plin de viață, agresiv chiar.

De acolo, din mare, provine incredibila bogăție.

O insulă făcută din tăceri și rafale de vânt. Ignazio se gândește în sinea lui că i-ar plăcea să trăiască într-un loc ca acesta: un loc căruia să-i aparțină, pe care să-l simtă ca pe o bucată din carnea lui sau ca pe un fragment din propriul schelet. Să fie în același timp stăpân și fiu al acelei insule.

Se gândește, însă nu-și imaginează că acest lucru chiar se va întâmpla cândva.

* * *

O ușă trântită violent, zgomot de pași grăbiți, strigăte. Giulia își ridică ochii din goblenul la care lucrează, arcuindu-și sprâncenele a mirare.

– Bine, dar… ce să fie, oare?

Giuseppina ridică din umeri.

– Aș zice că-i vocea lui *mon père*, spune, schimbând o privire rapidă cu mama ei. Și furioasă, pe deasupra.

Lăsând broderiile din mână, se îndreaptă amândouă către încăperile de unde se aude zarva.

Giuseppina e o fetișcană mlădioasă de șaisprezece ani, cu ochi scrutători, negri – probabil singura trăsătură frumoasă, feminină pe un chip mai curând banal. Și totuși, o ființă plină de gingășie și de răbdare.

Pe măsură ce se apropie de sursa zgomotelor, Giulia îi recunoaște vocea lui Vincenzo. Intrând în sufragerie, o găsește pe Angelina cufundată într-un fotoliu, încruntată și cu brațele încrucișate la piept. În picioare, în fața ei, tatăl o privește amenințător.

– Ce se întâmplă?

Căutătura feroce a soțului o pironește în prag.

– Ce se întâmplă? repetă. Vincenzo, ce este?

– Domnia Sa, tata, mă acuză că nu mă conformez planurilor lui matrimoniale. Spune că ar trebui să dau dovadă de luciditate, reproșându-mi că n-aș fi suficient de frumoasă. De parcă nu voi m-ați făcut!

Remarca Angelei vine ca o săgeată înmuiată în venin.

Giulia se întoarce către ea, pironind-o cu privirea.

– Nu-ți permit să vorbești astfel! îi reproșează.

Asta e Angelina: șfichiuitoare la vorbă, tumultoasă. Într-adevăr, nu e genul de fată după care bărbații își întorc capul pe stradă, iar Giuseppina, cu atât mai puțin. Însă de data aceasta – recunoaște Giulia în sinea ei, cu sufletul îndoit are dreptate. Soarta nu s-a dovedit generoasă cu fiicele ei, lipsindu-le de darul frumuseții și al grației.

Giuseppina se apropie de sora ei, încercând s-o liniștească și s-o încurajeze cu o îmbrățișare.

– M-am întâlnit la club cu Chiaramonte Bordonaro și i-am mărturisit că m-am gândit la o uniune între familiile noastre. Angela a împlinit deja optsprezece ani… comentează Vincenzo, în timp ce o venă care-i traversează fruntea îi pulsează cu putere. Rezultatul – zero: se pare că fiicele noastre… nu stârnesc niciun interes. Și nici nu se obosesc să facă ceva în acest sens.

Angela îl fixează cu ochii mijiți. Seamănă izbitor cu bunica dinspre tată.

– Nici eu, nici sora mea nu suntem niciodată invitate la recepții și festivități. De ce oare? De vreme ce niciuna din noi n-a avut posibilitatea să cunoască pe cineva în afara zidurilor acestei case, abia dacă ne știm cu două-trei fete de vârsta noastră, care, și acelea, ne privesc de parcă am fi două slujnicuțe îmbrăcate cu veșmintele stăpânei. Practic, noi nu avem prieteni. În schimb, pe fratele nostru îl purtați ca pe un ou în palmă, este invitat la toate reuniunile și chiar și la partidele de călărie organizate pentru odraslele de nobili. Îl iei cu dumneata peste tot, tată, te însoțește la întâlnirile de afaceri și îl prezinți tuturor, de parcă ar fi singurul tău copil. Iar acum ai curaj să-mi spui că nu reușești să-mi găsești un soț? Te-ai întrebat oare cine este de vină?

– Gata, liniștește-te acum, *suruzza* mea**…** îi șoptește Giuseppina, mângâindu-i obrazul și încercând să-i distragă atenția. Nu se cuvine să-i vorbești astfel tatălui nostru…

– Ah, da, uitasem, nu pot… *iddu* è u' patrune, el e stăpân aici! Dar noi? Noi ce suntem, Peppina? *Nuddu ammiscatu cu nenti*, niște nimeni? Nu cumva suntem fiicele lui? Atunci, de ce mereu Ignazio, Ignazio-n sus, Ignazio-n jos, numai Ignazio, Ignazio, Ignazio?

Un crescendo de furie amestecată cu gelozie și tristețe. Giulia observă cum ochii fiicei ei se umplu de lacrimi.

Vincenzo își strânge și-și desface pumnii, apropiindu-se de ea.

– Ce vrei să spui cu asta?

– Gata, ajunge! strigă Giulia. (Ea nu ridică niciodată vocea. Când totuși o face, toată lumea amuțește. Îndreaptă un deget amenințător în direcția celor

două fiice.) Voi două, imediat în camera voastră. Apoi se întoarce către soțul ei, cu mâinile în șolduri: tu, în birou. Acum!

Înaintează cu pași mari, furioși, fără să aștepte reacția celuilalt.

Și totuși în pașii ei apăsați, în respirația ei accelerată se poate citi mult mai mult decât un simplu acces de furie. Când ușa se închide în spatele lor, Giulia se întoarce către el, strigându-i:

– Cum ai putut face una ca asta fără să-mi spui nimic? (Furia a pus stăpânire pe ea, împurpurându-i chipul ridat de trecerea anilor). Le-ai făcut partenerilor tăi o ofertă la cel mai mic preț pentru propriile fiice? îl încolțește ea. Dar ce sunt ele, saci cu mirodenii?

Vincenzo pare confuz.

– Sunt la vârsta măritișului. De ce să nu luăm în calcul o căsătorie de interes?

Nu e prima dată când au această discuție; și totuși, pe Giulia o încearcă astăzi o senzație diferită. Mai intensă. Acidă. Senzația cărnii sfâșiate cu brutalitate, a unei tăieturi adânci, care, o știe bine, nu se va cicatriza prea repede fără suferință.

– Avem două fete de toată isprava; n-or fi ele zeițele frumuseții, însă sunt afectuoase și manierate. Un lucru e sigur: nu din cauza educației lor nu sunt invitate la reuniuni mondene. Motivul este cu totul altul.

– Și tu, acum? Nu le ține isonul, te rog! Sunt fete, vor avea parte de zestre bună, iar bărbații la asta se uită în ziua de azi, n-are rost să ne mai ascundem după deget, spune Vincenzo posomorât. Nu se pot mărita cu primul bărbat care le iese în cale. Nu cu numele pe care-l poartă.

– Și totuși știi foarte bine că numele și banii nu sunt de ajuns. Nici măcar acum, în zilele noastre.

În spusele ei nu se citește nicio ezitare: este o constatare seacă. Iar Vincenzo tace, pentru că știe că soția lui are dreptate.

Se îndreaptă spre masa de lucru, se așază. Își ascunde fața în pumni.

La început fusese o simplă bănuială, pe care o ținuse doar pentru el câteva luni, după ce răspândise zvonul că are două fete de măritat.

Apoi, cu câteva zile în urmă, sosise și certitudinea, pe care i-o trântise franc în față chiar Gabriele Chiaramonte Bordonaro, cu sinceritatea lui

caracteristică.

– *Don* Vincenzo – îi spusese –, știi bine că nu știu să-mi țin gura ferecată când e vorba de chestiuni sensibile. Uite, o să fiu sincer cu Domnia Ta și o să-ți spun că sunt reticent în privința căsătoriei unei fiice de-a dumitale cu unul dintre băieții mei și asta nu pentru că ele nu ar fi niște tinere cuminți și pline de grație sau pentru că nu te-aș respecta îndeajuns… căci, dacă n-ar fi așa, n-aș mai face afaceri cu Domnia Ta. Ba chiar mai mult: cu averea de care dispui, ar fi o plăcere să te am de cuscru. Însă Domnia Ta știe foarte bine cum stau lucrurile, nu e nevoie să ți-o spun eu. Afacerile sunt una, familia, alta. Cum să-ți spun, fetele Domniei Tale s-au născut în circumstanțe… speciale.

În clipa aceea, gura i s-a umplut de un gust amar, care nu i-a mai dispărut nici până în ziua de astăzi.

Nu mai încercase o asemenea rușine de ani buni. Se ridică. Probabil că – își spune în timp ce se plimbă de colo până colo prin cameră, povestindu-i soției conversația cu Chiaramonte Bordonaro – ar trebui să se întoarcă la anii propriei tinereți pentru a simți o mușcătură de umilință la fel de feroce.

– Așa e, nu sunt de ajuns, spune el cu voce joasă, impregnată de ură amestecată cu tristețe. Fiicele noastre nu sunt de ajuns. Eu, tot ce am realizat, Casa Florio… nu suntem de ajuns.

Din dreptul ferestrei, de unde contemplă gânditor priveliștea orașului scăldat în soarele de octombrie, nu vede că ochii Giuliei s-au umplut brusc de lacrimi.

– O căsătorie cu un vlăstar de familie nobilă, asta vrei. O vrei pentru tine, nu pentru ele. (Vocea Giuliei e scăzută și reținută, ca și cum s-ar teme să nu izbucnească în plâns. Din negura uitării, urmele vechii ei suferințe îi revin, mușcătoare, în memorie.) Căsnicia pe care n-ai putut-o avea tu. Așa-i?

Își vede soțul șovăind. Gesturile i-au rămas cu un pas în urma gândurilor, așa cum o dovedesc și degetele care i se strâng brusc în pumn.

Cu un nod mare ridicat în gât, femeia începe să-și depene în gând amintirile. Angelina și Giuseppina – etichetate drept fiice nelegitime, botezate pe ascuns, fără petrecere, fără un simplu toast în sănătatea lor, recunoscute abia după nașterea lui Ignazio, fiul mult dorit, moștenitorul Casei.

Nu contează că astăzi ele au o zestre care le-ar îngălbeni de invidie pe fiicele familiilor aristocrate, că vorbesc fluent franceza, că poartă bijuterii scumpe și că la liturghie își acoperă obrazul cu voalete din dantelă: Angelina și Giuseppina rămân aceleași bastarde. Iar ea, Giulia, aceeași întreținută. Unele amintiri se sedimentează, mocnesc ascuns în adâncurile memoriei, însă nu dispar niciodată de tot, găsind din când în când calea spre lumină ca să mai rănească o dată.

Pentru că, da, unele suferințe sunt veșnice.

Însă Vincenzo nici nu-și imaginează toate acestea: el nu este capabil să accepte gândul că cineva ar putea să nu-i facă pe plac. Ura îl orbește, împiedicându-l să perceapă amărăciunea din privirile Giuliei.

– Ar trebui să mă înțelegi. Pe vremea aceea, eu…

Se întrerupe, cerându-i din priviri ajutor. Un ajutor pe care ea însă nu mai este dispusă să i-l ofere. Nu și de data asta.

– Pe vremea aceea, tu făceai și desfăceai, Vincenzo, fără să-ți pese de nimeni și de nimic. Ani la rând mi-am crescut singură copiii, fără să am niciun drept, cu teama că dintr-un moment într-altul ne vei alunga ca să te căsătorești cu o fetișcană de viță nobilă, aleasă de mama ta. (Giulia simte cum vocea i se asprește și-și face curaj: da, trebuie să-i toarne drept în față toate câte erau de spus și pe care le poartă în suflet de ani și ani…) Aveai viața ta, mergeai mai departe pe drumul tău… (Taie aerul cu o mișcare bruscă a brațului, iar vocea începe să-i tremure.) De data asta însă, nu, până aici. Ascultă-mă bine: nu voi accepta ca Angela și Giuseppina să treacă prin ce am trecut eu, nu vreau să simtă umilința pe care am simțit-o eu. Așa că, nu, nu se vor mărita cu bărbați care să le disprețuiască, numai pentru că tu vrei să-ți aperi propriile interese, interesele Casei Florio.

Vincenzo se lasă să cadă pe un scaun.

– Eu te-am luat pe tine să-mi fii soție, Giulia, spune, privind-o de jos în sus, cu o mină care pare să-i ceară o clipă de răgaz.

– Da, pentru că ți s-a născut un băiat, iar moștenitorul trebuia să fie un copil legitim. Dacă însă ar fi fost tot fată, eu aș fi și astăzi în apartamentul din via

della Zecca Regia, în vreme ce tu ți-ai fi luat probabil o soție cu zece ani mai tânără, care să-ți ofere un moștenitor legitim pentru Casa ta.

O frază, una singură, în care Giulia a reușit însă să oglindească întreaga ei teamă purtată ca o povară ani și ani la rând, până în ziua de astăzi – teama de a nu fi suficient de bună pentru el. De a fi cel mai mare regret al vieții bărbatului de lângă ea. Marele lui eșec.

Vincenzo se ridică, se apropie de ea și o cuprinde de umeri.

– Da, recunoaște el, apoi se apropie și mai mult, respirându-i în obraz. Și nu. (O îmbrățișează, lăsându-și vorbele să se rostogolească, șoptit, în urechea ei.) Pentru că, chiar dacă aș fi găsit o astfel de soție, nu i-aș fi permis să-mi vorbească cum îmi vorbești tu acum.

Și o strânge cu putere în brațe. Giulia e surprinsă, aproape înfricoșată. Se încordează brusc, apoi însă se lasă moale la pieptul lui, căutând parcă să-i simtă bătăile inimii cu degetele, pe sub jiletcă. Îl simte agitat, nervos.

– Vreau tot ce-i mai bun pentru familia mea.

Ea își ridică privirea spre el.

– Tu vrei ce-i mai bun pentru Casa ta, Vincenzo. (Nici nu mai încearcă să-și ascundă exasperarea.) Iar asta ar însemna pentru tine un ginere cu titlu nobiliar, care să dea prestigiu numelui Florio. Numai că fetele, deși sunt ale tale, sunt născute în afara căsătoriei. Niciun nobil nu va dori să le ia de soție. (Lovește la sigur Giulia, unde îl doare mai tare, amintindu-i propriului soț că, pentru unii, el a rămas chiar și în ziua de azi același *u' facchino*, neam de slugă, același *u' nipote du bagnaroto*, urmaș de venetici. Îl prinde de mână: pe inelarul lui, verigheta și inelul unchiului Ignazio.) Angelina are dreptate. Fetele noastre nu sunt invitate la petrecerile tinerelor de vârsta lor, iar la baluri stau retrase într-un colț. Ce-i drept, au o educație bună, însă iată că nu-i de ajuns!

– Vor avea o zestre bogată, îi răspunde el pe un ton îndârjit, eliberându-și mâna din strânsoarea ei. Iar banii vor fi titlul lor nobiliar.

– Nu. Dacă vrei într-adevăr un viitor pentru Casa ta, nu la căsătoria lor trebuie să te gândești, ci la cea a lui Ignazio. El este cel care trebuie să aibă parte de o căsătorie de prestigiu. Asupra lui trebuie să te concentrezi.

* * *

Rămas singur în camera de lucru, Vincenzo continuă să mediteze adânc la acele cuvinte.

Giulia are dreptate.

Își îndreaptă atenția către biblioteca somptuoasă care îmbracă pereții încăperii: coperte din piele, inserții aurii, rafturi nenumărate, uși din sticlă, totul reflectând parcă întreaga lui viață: de la texte în limba engleză la lucrări științifice, trecând prin tratate de inginerie mecanică. Căci pentru el, Vincenzo Florio, a produce înseamnă a construi.

„Carevasăzică, toată osteneala mea de ani și ani a fost în zadar?“, se întreabă el în gând. „Nu a folosit la nimic? Nu a fost de ajuns să muncesc din zori până-n noapte, să creez un imperiu economic din puținul pe care-l aveam, să experimentez lucruri noi și să mă hazardez să fac ceea ce nimeni înaintea mea nu a mai făcut aici, în Sicilia?“

Ei bine, nu, nu fusese de ajuns.

– Blazon, asta vor toți! Sânge nobil! Respect!

Pronunță silabisit ultimul cuvânt, râzând ca pentru sine. Un râs sinistru, care se stinge însă într-un rânjet.

Nu-și amintea totuși ca umilința să aibă un gust atât de acru.

Brusc, furia mocnită se înalță în el asemenea unui val uriaș. Își sufocă cu greu un urlet, apoi mătură cu brațul totul de pe birou: teancuri de foi, registre, până și călimara. Pumnul îi cade ca un baros pe tăblia de nuc a mesei.

Cerneala se împrăștie peste o scrisoare adresată lui Carlo Filangeri, prinț de Satriano. Din text mai rămâne lizibil doar un nume: Pietro Rossi.

Furia de până atunci i se transformă în turbare. Are sentimentul că destinul îi râde pur și simplu în nas.

– Nemernicul acela! exclamă el, mototolind nervos hârtia.

Cerneala i se prelinge pe degete, picurând apoi pe podea, asemenea unor stropi de sânge negru, în vreme ce respirația îi devine tot mai grea.

Pietro Rossi, președintele Băncii Regale. Cel care-l torturează de atâta vreme cu pretextele lui inutile. Care caută să-l discrediteze cu fiecare ocazie. Care vrea

să-l forțeze să demisioneze. Care nu-i plătește indemnizațiile pentru serviciile de guvernator comercial. Pe care el a încercat să-l ignore. Dar care, în final, l-a adus la limita răbdării.

* * *

Cu câteva zile în urmă, Vincenzo se prezentase la Banca Regală: era rândul lui să îndeplinească serviciul de permanență, colectând sumele vărsate de piroscafe, înregistrându-le, încasând și plătind bilete la ordin.

Trecuse o oră. Apoi încă una. Niciun client.

Cu puțin înainte de ora prânzului, cedase: își înșfăcase pardesiul și umbrela și se repezise pe scări, spre ieșire.

Acolo dăduse nas în nas cu Pietro Rossi.

– Încotro? îl întrebase direct, fără să schițeze vreun semn de salut.

– La birourile mele din via dei Materassai. Mi-am pierdut trei ore din timpul meu aici și nu am deloc intenția să mai irosesc și altele.

Rossi – înalt, cu o construcție atletică și mustăți rigide – îi barase calea.

– Nici vorbă. Dețineți o funcție aici, atunci trebuie să vă faceți datoria până la capăt. Veți rămâne aici până la ora trei.

– Mi-am irosit toată dimineața ca să mă supun capriciilor dumitale, domnule Rossi. Nu mi-a călcat pragul nici măcar un client. Altceva însă aș avea, mai curând, să-ți spun: îmi ești dator cu adeverințele de prestare a serviciului începând cu luna martie a anului trecut. Fără ele, nu pot fi plătit.

Rossi făcuse ochii mari și îi râsese în față.

– Dumneata… vrei să fii plătit? Pentru ce?

Un funcționar care tocmai urca scările își încetinise pasul, pregătit să surprindă fie și cea mai neînsemnată frântură de frază, pe care apoi s-o transforme în cleveteală cu colegii. Vincenzo îl fulgerase cu privirea, iar omul se îndepărtase grăbit.

– În calitatea mea de guvernator comercial al Băncii Regale, mi se cuvine o indemnizație de șase uncii pe lună, atât ca indemnizație de serviciu, cât și pentru asistența acordată la operațiunile de înregistrare, îi spuse, pe tonul celui care ține morțiș să-i explice un lucru simplu unui întârziat mintal. Bani pe care

îi pot obține numai dacă dumneata binevoiești să semnezi adeverințele. Acum ți-e clar sau trebuie să fac un desen?

Rossi, aflat cu două trepte mai jos, urcase până în dreptul lui, șuierându-i drept în față:

– Ia-ți gândul!

O șfichiuitură de bici la care Vincenzo rămăsese fără replică.

– Dumneata habar n-ai ce înseamnă să fii guvernator, continuase Rossi să-i șuiere la ureche. Poți să ai toți banii din lumea asta, nu știi ce înseamnă datoria față de stat și de instituții. Te interesează doar afacerile dumitale, iar statul îți este de folos numai atunci când nu vine să-ți încurce socotelile… Nu, nu te scot vinovat pentru asta, însă nu mai stărui să faci ceva la care nu te pricepi. Apoi, împungându-l cu degetul în piept: hai să-ți explic eu cum stau lucrurile, de fapt. Lumea nu se învârte în jurul birourilor dumitale din via dei Materassai, a piroscafelor și a împrumuturilor cu camătă pe care le acorzi dumneata.

– Din moment ce m-am oferit să fac asta, înseamnă că sunt capabil s-o fac, îi replicase Vincenzo, îndepărtând mâna celuilalt. Dar dumneata cine naiba te crezi, să-mi spui mie ce și cum să procedez? Crezi că nu știu ce faci, că îmi fixezi dinadins turele de permanență în zilele de sosire ale vaselor în port, când eu trebuie mort-copt să-mi gestionez afacerile? Sau că stabilești data întrunirilor de consiliu în zilele când știi că eu sunt plecat la Marsala?

– Sunt deja câțiva ani de când te agăți de această scuză. Însă adevărul îl știm amândoi foarte bine, spusese atunci Rossi, urcând încă o treaptă și pregătindu-se să se îndepărteze. Dumneata beneficiezi de protecție datorită banilor pe care îi ai, însă eu am mândria și conștiința datoriei. Noțiuni de care dumneata nici nu ai auzit.

– Una-i una, două-s mai multe. Uite cum stau lucrurile: eu îmi prestez serviciul, iar dumneata va trebui să mă plătești.

Rossi îl privise lung, cu un aer calm.

– Nu.

Și plecase.

Pentru prima dată după mulți, mulți ani, Vincenzo rămăsese fără replică. Începuse să scrie acea scrisoare pe care acum o ținea, mototolită, în mână, însă nu izbutise să-și găsească cuvintele potrivite ca s-o termine.

Căci frazele exprimau fie prea mult, fie prea puțin, erau prea impregnate de indignare sau, dimpotrivă, solicitau recunoașterea unor merite, toate acestea când, în realitate, cuvântul potrivit era unul singur: ură. Da, ură: împotriva celor care îl considerau chiar și în ziua de astăzi un parvenit, un individ meschin și primitiv. Mai-mai că-i făcea plăcere să fie persoana detestabilă, așa cum îl percepeau ceilalți, confirmându-le astfel prejudecățile. La urma urmei, oricum nu le putea schimba părerea.

Pe de altă parte, cum ar fi putut oare să-i descrie unui străin – așa cum era totuși Filangeri – răul care iată, astăzi îl mânca de viu pe dinăuntru? Sau de ce sentimentul acela morbid își făcea iarăși și iarăși simțită prezența? Cum ar putea el oare să-i explice că în adâncul sufletului său dăinuia un sâmbure de întuneric malefic, care îl împingea mereu să continue, să acumuleze alte și alte averi, să se dezvolte, să găsească noi și noi afaceri în care să investească? Unul ca Filingeri, născut într-o familie bogată, n-ar fi avut cum să înțeleagă toate acestea.

Pe cât de mult îl iubea și-l considera propriul fiu, Palermo îl trata totuși ca pe un venetic. El, unul, se străduise să se facă acceptat, îl curtase cu bogățiile lui, le dăduse de lucru locuitorilor lui și-l adusese pe culmile bunăstării.

Poate că tocmai acest lucru nu i se putea ierta: munca. Puterea. Ochii lui deschiși către zările largi, în vreme ce, dimpotrivă, Palermo prefera să și-i țină închiși cu încrâncenare.

* * *

Așa îl găsește Ignazio, cu pumnul strâns în dreptul gurii, cu obrazul tras și cu o expresie feroce pe chip. Bate cu precauție, rămânând însă în prag și așteptând.

– Pot intra?

Tatăl îi face semn că da. Băiatul înaintează prudent. Privește confuz pardoseala murdară de cerneală, plină de hârtii aruncate care-ncotro. Se

apleacă să le culeagă, însă tatăl îi face un semn brusc, fără ca măcar să-și ridice ochii.

– Lasă-le unde sunt. O să le strângă slujnicele.

Ignazio pune în ordine teancul de hârtii pe care a apucat să le strângă, apoi le lasă pe masa de lucru. Se îndreaptă spre scaunul din fața biroului și se așază, afișând un aer răbdător. Fără niciun cuvânt, își cercetează îndelung tatăl cu privirea. În cele din urmă, spune:

– Mama vrea să știe dacă vii la masă.

Vincenzo ridică din umeri. Apoi, pe neașteptate, îl fixează pe Ignazio cu privirea, ca și cum și-ar fi dat seama abia în clipa aceea de prezența lui. În minte i-au revenit brusc vorbele Giuliei.

– *A te non te ne fano mali parti,* îi spune. Ție, deși ești fiul meu, nu-ți face nimeni mizerii.

Tonul vocii pare să-și fi pierdut brusc inflexiunile aspre, de furie, devenind mai calm, aproape cald.

Ignazio auzise cearta de mai devreme și știe motivul pentru care mama lui este acum supărată. Într-adevăr, înțelesese de mult că băieții de vârsta lui îl tratau cu un respect și o deferență de care surorile lui – Giuseppina, mai ales – nu aveau niciodată parte.

– *Io sugnu masculo,* tată, rostește el cu băgare de seamă. Mie nu îndrăznește nimeni să-mi spună ceva rău.

În propoziția aceea simplă stă întregul adevăr. El este băiat, prin urmare, moștenitorul Casei Florio.

Gura lui Vincenzo se lățește într-un zâmbet care exprimă un amestec de provocare și revanșă. Se ridică și se duce să se așeze drept în fața lui.

– Odată, când erai încă un țânc de-o șchioapă, te-am găsit citind un atlas geografic mai mare decât tine. Stăteai acolo și silabiseai numele porturilor, al traseelor de nave…

Ignazio încuviințează din cap. Episodul data din perioada de după accidentul de la vila din Arenella, când fusese pe cale să se înece.

– În ziua aceea am hotărât să ai parte de studii desăvârșite, să înveți nu doar latina și alte materii potrivite mai curând pentru popi, ci și engleza sau

franceza, de exemplu. Și nu doar atât, ci și cum să te comporți în societate. Ți-am asigurat o instrucție demnă de fiul unui nobil, nu al unui negustor, ca mine.

Ignazio nu-și poate reține un zâmbet. Își amintește bine lecțiile de echitație sau pe cele de bune maniere, alături de surorile lui; cel mai mult i-au plăcut însă cursurile de dans ținute cu profesorul de muzică și parcă revede aievea râsul fericit al mamei – care nu învățase niciodată să danseze prea bine – când o invitase să execute câteva volte împreună.

Tatăl îl smulge însă din vraja amintirilor, scuturându-l de umăr:

– Eu n-am avut parte de ce ai avut tu. De nimic din toate astea. De studiat, am studiat, desigur, căci unchiul Ignazio m-a obligat să citesc o mulțime de cărți, iar bunica ta mi-e martor. Dar să călăresc sau să dansez, ei bine, pe astea nu le-am învățat, pentru că nu-mi erau de folos acolo, în prăvălia de mirodenii. (Își privește mâinile murdare de cerneală, sprijinindu-și apoi coatele de genunchi. Deși se apropie de cincizeci și cinci de ani, Vincenzo are încă mâini puternice, însemnate de truda anilor de muncă. „Cu toate acestea, n-a fost de ajuns“, își repetă el în gând. „Nu a fost de ajuns să muncesc până la epuizare sau să-mi vând sufletul ca să fiu acceptat de cei care dețin adevărata putere – cea politică, singura care contează.“) Tu, Ignazio – continuă el într-un târziu –, tu poți ajunge acolo unde eu nu am putut ajunge.

Rostește această frază atât de încet, încât Ignazio se teme că n-a înțeles bine. Se apleacă spre el, iar capetele aproape că li se ating.

– Echitația și dansul îți vor fi de folos, la fel cum îți va prinde foarte bine să călătorești și să vezi lumea întreagă, căci cu siguranță nu trebuie să te mulțumești doar cu Sicilia. Acestea sunt obiceiuri de nobili, de odrasle ale unor familii cu blazon pe ușă… Iar tu într-acolo trebuie să țintești, înțelegi? Ție îți vor deschide porțile, pentru că tu te poți amesteca printre ei, cu toate veșmintele și casele pe care le poți avea. Tu ai suficientă avere, nu ești ca mine, care am pornit la drum doar cu ce mi-a lăsat unchiul meu Ignazio. Tu ești cel care ne poate ridica numele la rang de mare cinste, făcându-i pe palermitani să admită că nimeni nu se ridică la înălțimea neamului Florio.

Ignazio îl privește confuz.

– Bine, dar și Angelina și Giuseppina au…

– Lasă-le pe ele! pufnește Vincenzo. *Sunnu fimmine*. Apoi, ridicându-se și obligându-și astfel fiul să facă la fel, adaugă: știi cum obișnuiau să mă numească? *U' facchino!* Mie! (Râde, dar în râsul acela care amestecă laolaltă furie și ură Ignazio simte zece, o sută de lovituri de pumnal care continuă să doară, împingându-i tatăl să se comporte asemenea unei sălbăticiuni rănite. Gândul acela îi face inima să se strângă.) Mai devreme sau mai târziu, toți, dar *toți* cei care mă trataseră cu dispreț au venit la mine cu căciula în mână. (Vincenzo îi prinde lui Ignazio capul între palme.) Tu însă trebuie să ai parte de tot ceea ce mie nu mi s-a dat. Iar ei vor fi nevoiți să-ți dea, iar dacă nu, îți vei lua singur ceea ce ți se cuvine. Căci puterea nu constă doar în a avea mulți bani, nu, ci înseamnă să-ți demonstrezi puterea față de cei care ți se cred superiori. Când apari, toți ceilalți trebuie să tremure de frica ta. Înțelegi?

Ignazio îl privește uluit. Nu are decât cincisprezece ani, iar vorbele tatălui său îl pun într-o evidentă dificultate, îl dezorientează. Vincenzo nu i-a vorbit niciodată astfel și nici nu și-a lăsat vreodată sentimentele să străbată dincolo de zidul impenetrabil al frunții mereu încruntate.

„De ce îmi spui toate aceste lucruri, tată?", ar vrea să-l întrebe. În schimb, bâiguie câteva cuvinte care se încheagă cu greu într-o cu totul altfel de întrebare:

– Bine, dar… nu e mai bine să fii respectat? Dacă cineva îți știe de frică, nu-ți va fi niciodată loial…

– Oamenii sunt sinceri cu cel care deține puterea, Ignazio, pentru că, altminteri, știu că lucrurile se pot sfârși prost pentru ei. Iar banii sunt una din căile de accedere la putere. De aceea vin acum și-ți spun: bucură-te și ține-te bine de ceea ce îți este dat, însă să nu ai încredere în nimeni, niciodată. Planurile pe care ți le faci, ține-le doar pentru tine. Și să nu uiți niciodată *a sarvariti u' to cappotto*, să-ți păzești agoniseala, indiferent de mijloace.

Ignazio șovăie. Nu vrea ca oamenii să se teamă de el, așa cum se tem de tatăl lui. Căci, atunci când Vincenzo Florio își face apariția într-un loc public, unii îl privesc cu teamă, în timp ce alții cu dispreț.

În schimb, el, Ignazio, și-ar dori să fie respectat pentru ceea ce este, nu pentru banii din conturi sau pentru terenurile din proprietate; încearcă să-i explice toate acestea tatălui său, însă singurul răspuns obținut este un hohot de râs amar.

Apoi Vincenzo se ridică, îndreptându-se spre ușă.

– Eh, astea-s iluzii ale tinereții, fiule! Vorbești astfel pentru că n-ai fost obligat niciodată să demonstrezi nimic. Iar asta pentru că tot ce ai a fost construit de mine; și nu știi, nu-ți poți nici măcar imagina cât de mult m-a costat. (Scutură din cap, apoi privește de jur împrejur.) Dacă pereții aceștia ar putea vorbi, ehe, să te ții câte ar avea de spus… Acum însă, gata, să nu mai vorbim despre asta. Să mergem la masă.

Cu un fior de teamă, Ignazio observă că tatăl său a început să albească. Îl privește îndepărtându-se și dispărând după ușă. Rămas singur, mângâie cu vârful degetelor tăblia mesei de lucru.

„Nu știi, nu-ți poți nici măcar imagina cât de mult m-a costat."

Fraza aceea i-a rămas scrijelită în memorie. O rumegă îndelung, apoi o lasă să alunece pe gât în jos.

Ignazio e curios să știe ce fel de om era tatăl lui înainte să vină el pe lume. Căci felul de a fi al unui bărbat dinainte să i se nască un fiu rămâne mereu o taină pe care tații hotărăsc s-o zăvorască adânc în sinea lor și să n-o dezvăluie nimănui, niciodată. Între „înainte" și „după" există întotdeauna o limită bine definită, de netrecut.

Ignazio nu are de unde să știe cât de mult îl schimbă pe bărbat un fiu.

* * *

– Așadar, ce e de făcut, Excelență? își începe discursul Vincenzo, în fața unei cești de cafea aduse pe tavă de un valet în livrea. Știți bine cât am de pătimit din cauza lui Rossi și cu toate acestea nu faceți nimic.

Cu favoriții săi înfoiați, care-i încadrează chipul colțuros, ministrul Vincenzo Cassisi aruncă o privire piezișă în direcția lui Carlo Filangeri, ca și cum acesta ar fi fost vinovat de ieșirea neașteptată a celuilalt, apoi schițează un zâmbet ironic.

Vincenzo hotărâse să rezolve disputa cu Rossi direct la Napoli, cerând audiență la *cavalier* Cassisi, de mai bine de un deceniu ministru al Afacerilor pentru Sicilia. O audiență obținută rapid datorită lui Filangeri.

Ministrul ridică din umeri.

– Întrebarea e ce faci *Domnia Ta*, *don* Florio. Dacă ați fi fost corect în gestionarea sarcinilor care v-au fost încredințate…

Hohotul de râs al lui Vincenzo răsună aspru și plin de sarcasm.

– Eu? Eu… ce anume?

– Excelență, discutăm totuși de unul dintre cei mai importanți oameni de afaceri din regat, intervine Filangeri pe un ton grav, părând că-și studiază bombeul cizmelor bine lustruite. Totuși, să-i cerem să-și lase baltă afacerile de fiecare dată când pocnim noi din degete…

Vincenzo îl întrerupe:

– Asta-i marea problemă, Excelență. Nu trăiesc din funcția de guvernator, nu sunt genul de pierde-vară înconjurat de o armată de funcționari care scot castanele din foc în locul lui. Înțelegeți ce vreau să spun, nu-i așa? (Spunând acestea, Vincenzo se apleacă în față, atingând în trecere brațul ministrului. Vizibil deranjat, Cassisi se trage înapoi în scaun.) Sunt persoana care plătește cele mai mari taxe la nivelul întregului regat, care garantează bunăstarea statului prin importurile sale, care asigură aprovizionarea armatei cu medicamente și sulf. Domniile Voastre, în schimb, mă strângeți mereu cu ușa, tratându-mă ca pe infractori. Mi-ați confiscat până și argintăria pe care guvernul revoluționar a găsit de cuviință să mi-o ofere în loc de bani, în 1848…

Se întrerupe, trage aer în piept și soarbe o gură de cafea.

Pe chipurile celor doi interlocutori se poate citi limpede groaza. Însă niciunul dintre ei nu îndrăznește să scoată o vorbă.

– Guvernul îmi datorează *mult*, conchide Vincenzo. *Voi doi* îmi datorați mult.

Ministrul sare în picioare ca ars, căutând parcă să pună o distanță cât mai mare între el și bărbatul acela atât de imprudent și nesocotit la vorbă.

– Ei bine, una ca asta… Carevasăzică, nu numai că ați subvenționat rebelii, dar acum îndrăzniți să fiți și plătit pentru asta – și încă pe ce ton! Ei bine, Rossi are dreptate să vă pretindă demisia, așa să știți!

Vincenzo nici măcar nu clipește.

– Îndrăznesc pentru că îmi permit s-o fac, spune el, lăsându-se comod pe spătarul fotoliului și ținându-și mâinile în dreptul pieptului, cu degetele împreunate. Ce-ar fi oare regatul Bourbonilor fără Casa Florio? Gândiți-vă numai la flota mea de vase cu abur și corăbii, la serviciile în slujba Coroanei și la nenumăratele ocazii în care am intermediat între funcționari ca voi și marile bănci, pentru că regele trecea prin dificultăți financiare, iar voi aveați nevoie de bani cu împrumut. În schimb, Rossi, el ce a făcut pentru voi?

Ministrul Cassisi mai face un pas în spate.

Lui Filangeri îi scapă o grimasă.

Cassisi se întoarce pe scaunul de la biroul său. Își drege vocea, însă nu rostește niciun cuvânt.

Vincenzo folosește momentul lung de tăcere ca o stratagemă, lăsând timp cuvintelor sale să se inoculeze cât mai adânc în mintea celor doi bărbați, purtându-i apoi către concluzia pe care o urmărește el.

Într-un târziu, ministrul sparge gheața:

– Așadar?

– Trei lucruri, atât cer, vine imediat răspunsul lui Vincenzo, care își flutură degetele în aer. În primul rând, vreau ca Rossi să mă lase în pace. Apoi, vreau să-mi elibereze adeverințele de efectuare a serviciului, iar în al treilea rând, vreau să mă plătească. Și nu pentru că aș avea nevoie de mărunțișul pe care îl încasez pentru funcția de guvernator. Ci pentru că eu sunt cine sunt, iar el, un simplu scârța-scârța-pe-hârtie. El nu există pentru mine, iar eu nu trebuie să exist pentru el.

Și așa s-a întâmplat.

* * *

– Trăiască mirii!

– Să fie într-un ceas bun!

Mica orchestră atacă notele unui dans vesel, acompaniată de bătăile ritmice din palme ale nuntașilor.

Proaspeții însurăței se plimbă de colo până colo, umăr lângă umăr: mirele, Luigi De Pace, fiul unui bogat armator palermitan, partener de afaceri al lui Florio, salută în stânga și-n dreapta, acceptă glumițele făcute pe seama lui, răspunde cu aceeași monedă; mireasa, Angelina, mignonă, timidă, afișează un aer senin. Poartă o rochie de satin și un voal lung din dantelă, pe care tatăl lui l-a comandat tocmai la Valenciennes. În dreapta ei, sora Giuseppina îi aranjează voalul și o îmbrățișează.

De la distanță, Giulia își cercetează îndelung cu privirea fiica cea mare. E fericită pentru ea, se simte mândră, însă o încearcă și o ușoară melancolie. Angelina are parte de ceea ce ea nu a putut avea: o nuntă oficială. O ceremonie în toată regula, o petrecere. O zestre. Pentru Vincenzo, ea renunțase la tot. Nici chiar după ce s-au căsătorit el nu a trecut nici măcar un capăt de ață pe numele ei. Însă nu-i pasă nici cât negru sub unghie. Ceea ce contează acum pentru ea este să-și vadă fiica fericită.

– Cât de elegantă este!

– Oh, un voal de mireasă demn de o regină!

Giulia, bucuroasă și tristă în același timp, păstrează acel compliment pentru ea.

Nu fusese ușor să-l convingă pe Vincenzo să accepte căsătoria. Ideea se conturase după o întâlnire pe care i-o solicitase mama lui Luigi. După o ceașcă de ceai însoțită de obișnuitele bârfe de salon, femeia – masivă, cu sprâncene stufoase și degete dolofane – o privise cu o mină serioasă, atacând subiectul pentru care venise:

– *Donna* Giulia, îmi permiteți o întrebare sinceră?

– Vă ascult.

– Bărbatului meu i-a ajuns la ureche că *don* Vincenzo, soțul dumitale, ar vrea să le mărite pe fiicele Domniilor Voastre. Așa este?

Ea devenise brusc precaută.

– Da.

Cealaltă își împreunase atunci mâinile în dreptul pântecelui și începuse să vorbească, scrutând-o ușor încruntată, pregătită să-i surprindă până și cea mai mică reacție.

– Noi am avea un fiu care ar putea fi exact ceea ce căutați: Luigi. Un *picciotto* de toată isprava, respectuos și serios, băiat muncitor și la locul lui. Iar pe fata Domniilor Voastre ar trata-o ca pe o mare baroneasă. N-ați vrea să discutați propunerea mea cu *don* Vincenzo?

Cu Vincenzo, discuția nu fusese una scurtă, însă nici exagerat de lungă.

Ce-i drept, Vincenzo era o fire îndărătnică, dar era în egală măsură și un bărbat pragmatic: familia De Pace era una de armatori, cu o rețea comercială bine pusă la punct. Într-adevăr, nu erau la fel de bogați ca ei, însă erau animați de acel spirit antreprenorial deschis pe care Vincenzo îl aprecia mai presus de orice. Așa se face că, în scurt timp, se ajunsese la un acord în privința zestrei și fusese fixată data nunții.

În sinea ei, Giulia e foarte mulțumită. Angela – micuța ei Angelina – și-a găsit un soț care îi va purta cu siguranță de grijă. La cei nici treizeci de ani ai lui, Luigi îi lasă impresia unui om bun și răbdător. Iar miresei i-a dăruit un set de giuvaiere nupțiale din aur și smaralde.

Din punctul de vedere al Giuliei, un singur nor de îndoială planează asupra acelei căsnicii.

Cu câteva zile în urmă, o admira pe Angelina, care, ajutată de o slujnică, făcea ultima probă pentru croiala rochiei de mireasă. Retrasă într-un colț, o privise în oglindă, analizându-i pe îndelete și cu emoție gesturile, ca și cum ar fi vrut să le conserve pe vecie în memorie. La urma urmei, erau ultimele zile pe care iubita ei fiică le petrecea în casa părintească, cu ea.

La un moment dat, privirile li se intersectaseră.

– S-a întâmplat ceva, mamă? o întrebase tânăra, văzându-i ochii plânși.

Giulia își fluturase brațul, ca și cum și-ar fi alungat un gând rătăcit.

– Nu, nimic. Ești atât de frumoasă și uite, te-ai făcut deja femeie… răspunsese într-un târziu, înghițind în sec. Mă gândeam că te-am văzut crescând sub ochii mei, la cum erai când te-ai născut – un boț de carne care nu se dezlipea de mine. Iar acum, iată, te pregătești de măritiș!

Angelina își înșfăcase grăbită halatul de casă, trăgându-l repede pe ea, de parcă s-ar fi rușinat de propria mamă.

– Îmi amintesc bine vremurile acelea. Nu mă dezlipeam de dumneata pentru că tata nu era niciodată acasă, iar, când apărea, mă îndepărta. Era aproape un necunoscut pentru mine, comentase tânăra, ferindu-se s-o privească. Peppina și cu mine am fost ca două pietre de moară pentru el.

Giulia se apropiase de ea, îmbrățișând-o.

– Da' de unde, ce tot spui acolo? Știi însă bine că tatăl tău are un caracter dificil. Ține foarte mult la voi, și-ar da și viața dacă ați fi în pericol.

Angelina îi pusese o mână pe braț.

– Dacă ține la ceva, atunci tata ține la banii lui, mamă, și, eventual, la dumneata. Nu însă la mine și la Giuseppina. Iar, dacă există totuși cineva pe care să-l aibă cu adevărat la inimă, acela este Ignazio, replicase tânăra pe un ton din care nu mai răzbătea amărăciunea de altădată, ci acceptarea unei stări care, oricât de dureroasă ar fi fost, nu mai putea fi nicicum schimbată. Apoi concluzionase cu un oftat greu: și, dacă este să fiu sinceră până la capăt, sunt fericită că mă mărit, pentru că așa voi avea parte de propria familie și de propriii copii, care să mă iubească așa cum sunt.

Amintirea acelor vorbe îi veștejește Giuliei zâmbetul. Angelina a acceptat să se căsătorească din dorința de a părăsi casa, iar ea îi înțelesese sacrificiul: renunțase la iubire nădăjduind la o viață mai bună.

Și totuși… Privește cu luare-aminte înspre miri. Luigi e foarte grijuliu, îi întinde o cupă de șampanie și o ține mereu de mână. Ea râde și pare cu adevărat fericită. Giulia speră ca între cei doi să existe deja puțină afecțiune. Iubire, nu: aceea – dacă va fi să fie – va sosi în timp. „Vor fi niște tovarăși de viață minunați", își spune ea în gând. Sau, cel puțin, nădăjduiește că va fi așa.

Se întoarce, căutându-și soțul cu privirea. Fusese neobișnuit de nervos în zilele de dinaintea nunții. Îl vede: discută aprins cu alți bărbați, într-un colț ferit al curții. Afaceri, fără doar și poate.

Îi face un semn discret guvernantei, informând-o că poate invita oaspeții să intre în vilă: dineul de nuntă poate începe.

Și, ca întotdeauna, totul trebuie să fie impecabil.

* * *

Dintr-un alt colț, Ignazio – șaisprezece ani și o chică neagră și deasă – îi observă și el pe sora și cumnatul său. Înalță cupa plină pe jumătate în direcția Angelei, care răspunde zâmbetului lui cu o bezea din vârful degetelor.

Speră să fie fericită, ba chiar i-o dorește din toată inima. Angelina a fost mereu geloasă pe el – s-au ciondănit pe tema asta ani, ea acuzându-l că este favoritul tatălui lor. Una peste alta, își spune Ignazio, sora lui a fost prea mult timp nefericită și nemulțumită de propria viață.

„Îți urez să ai în sfârșit parte de o viață senină", îi urează el din priviri. „Și-mi doresc ca soțul tău să fie un bun partener de afaceri pentru Casa Florio, la fel ca tatăl său."

Soarbe o altă înghițitură din pahar. Șampanie franțuzească, cumpărată prin intermediul lui monsieur Deonne, omul de încredere al tatălui lui în Franța. În sala banchetului și de-a lungul culoarului către camere sunt coșuri cu crini, trandafiri și flori de plumeria, devenite practic un simbol al orașului Palermo, cu parfumul lor pătrunzător.

În sala în care a fost amenajat bufetul, argintăria strălucește în toată splendoarea, de parcă ar fi animată de o viață proprie. De jur împrejur, servitori pregătiți să umple în orice moment paharul oaspeților.

Familia Florio a cheltuit mult pentru festivitățile de căsătorie. „Să se ducă vestea și să se vorbească câteva luni la rând despre asta", decretase Vincenzo, în vreme ce Giulia alcătuia lista de invitați, încrețindu-și din când în când buzele. „Serbările familiei Florio trebuie să intre în legendă."

Iar Ignazio, în spatele acelui ton triumfător, ghicise din nou fremătând veșnica furie interioară a tatălui.

Gânditor, tânărul mai-mai că nu-l observă pe Carlo Giachery, care se apropiase să-l salute.

– Ignazio! Sincere felicitări pentru petrecere! Ce-i drept, tatăl tău nu s-a uitat la bani. Măcar de data asta, nu-i așa?

Cei doi își dau mâna. Ignazio se simte apropiat de bărbatul din fața lui, care fusese o prezență constantă în viața lui și, probabil, singura persoană care putea

fi considerată prietenul tatălui său. Pentru că da, Vincenzo Florio are o mulțime de parteneri de afaceri, dar nu și prieteni. O realitate de care Ignazio își dăduse seama destul de repede.

– Știți cum e el: fie iese totul perfect, fie nu se mai face deloc.

Fac împreună turul vilei, exprimând remarci asupra unuia sau altuia dintre musafiri și discutând despre noua moară pentru sumac, pe care Vincenzo ceruse să fie ridicată în spatele cherhanalei.

– Numai tatăl tău putea să-mi ceară să-i construiesc o moară lângă vila în care locuiește, spune râzând Giachery. Dar așa e el: Casa Florio înainte de toate!

Într-adevăr, moara oferă o notă disonantă în zona golfului. O construcție pe care nimeni nu o voia acolo, începând cu vecinii din Arenella și terminând cu Giulia, care constatase îngrozită că praful de sumac îi invada zilnic casa.

Și totuși tatăl lui, cu îndărătnicia insuflată de aceeași veșnică furie interioară, nu ținuse cont de nimic și o construise.

Într-adevăr, mereu sub imperiul furiei tatăl lui. Chiar și acum.

Îl cercetează de departe cu privirea. Nu, se corectează Ignazio în gând, mușcându-și buzele. E contrariat, i se citește pe față: cuta dintre ochi, gura care i se încrețește într-o grimasă rigidă… Angela s-a căsătorit cu binecuvântarea lui, ce-i drept, iar Luigi este totuși o partidă bună. Însă nu *cea* mai bună.

Tatăl lui știuse să obțină mereu tot ce-și propunea, cu excepția a ceea ce-și dorise mai presus de orice. Iar pe viitor va fi menirea lui, a lui Ignazio, să atingă acele deziderate pe care marele Vincenzo Florio nu a putut și nu le va putea atinge vreodată.

Se îndepărtează de fereastra lângă care se retrăsese. Cere un alt pahar cu șampanie și se îndreaptă spre țărmul stâncos, căutând un răgaz de singurătate și liniște, departe de invitați. Este un Florio, ce-i drept, și, fiind fratele miresei, are un statut special, însă nu poate renunța la fărâma de libertate personală care totuși i-a mai rămas.

Pare că nici nu aude pașii surorii Giuseppina, care a venit să-l caute.

– Igna'! îl strigă, ridicându-și poalele rochiei din mătase brodată ca să nu se murdărească. Te caută mama. Vrea să știe dacă te simți bine și îți amintește că

în curând începe dansul mirilor.

Tânărul nici măcar nu se întoarce spre ea, așa că Giuseppina se apropie și-și pune o mână pe braț.

– Ce s-a întâmplat, te simți rău?

El clatină din cap în semn că nu. O șuviță din părul lui creț îi cade pe frunte.

– Da' de unde, Peppina. Doar că… se întrerupe Ignazio, dând plictisit din mână. Mi se pare prea multă agitație acolo.

Giuseppina nu pare însă să accepte o astfel de explicație. Îl privește adânc în ochi. Au aproape aceeași înălțime, ochii lor oglindindu-se unii în alții și transmițându-le parcă gândurile.

– Știi, uneori mă întreb cum ar fi fost viața noastră dacă am fi fost altfel, murmură el. Dacă n-am fi avut totul la dispoziție, dacă am fi avut posibilitatea să alegem. Dacă n-am fi fost obligați să ne ducem traiul așa, în vederea tuturor.

Și arată către turnurile din spate.

Giuseppina oftează, apoi își lasă poalele rochiei să cadă. Mătasea roz se umple de praf și de stropi de apă sărată.

– N-am fi fost familia Florio, răspunde ea pe un ton coborât, privindu-și mâinile încărcate cu giuvaiere. (La urechi poartă cerceii lungi din coral, dăruiți de bunica în urmă cu câteva săptămâni, care o informase că-i primise cadou de la bunicul Paolo, cu mai bine de cincizeci de ani în urmă. Nu sunt prețioși, dar pentru ea au o valoare sentimentală mare.) Am fi fost mai săraci. Și poate că părinții noștri nici nu s-ar fi întâlnit vreodată.

– Nu sunt convins că ar fi fost ceva rău. A, nu mă refer la mama și la tata, ca să ne înțelegem. Mă gândesc însă că, probabil, astăzi am fi sărbătorit nunta aceasta printr-o petrecere modestă, și nu cu șampanie franțuzească, perorează Ignazio, rotind paharul între degete, apoi, cu gesturi lente, ca și cum ar celebra un ritual, varsă restul de șampanie în mare. Tatăl nostru a putut să aleagă ce să facă, cine să fie. Și a făcut-o în felul lui, cu o forță care nu lăsa nimănui nicio altă cale de ieșire. Iar noi am fost apoi obligați să urmăm calea trasată de el. Cu toții, începând chiar cu mama.

Giuseppina nu-i răspunde. Își urmărește fratele golindu-și paharul și, studiindu-i chipul, îl simte cufundat într-o stare de tristețe stranie, ca și cum

privirea i s-ar fi oprit asupra unei scene sfâșietoare, asupra căreia nu poate interveni. Strălucirea neputincioasă din ochii lui dă de gol trăiri neștiute. O melancolie care transformă cuvintele nespuse în oftat.

* * *

Vincenzo nu-și permite nicio secundă de răgaz, trecând de la un musafir la altul. O ceremonie de căsătorie somptuoasă, binecuvântată de un soare care a coborât peste acea zi de 1 aprilie 1854 un nimb auriu.

Îi salută pe membrii familiei Pojero, noii săi parteneri de transport maritim, pe Augusto Merle și familia, pe Chiaramonte Bordonaro și Ingham, care a venit însoțit de nepotul lui, Joseph Whitaker. Face schimb de replici glumețe, le mulțumește că au venit, ciocnește un pahar cu Salvatore De Pace, cuscrul lui, inițiind o discuție despre nave, afaceri, contracte și taxe.

Și totuși, este imposibil să nu remarce micul pâlc de invitați retrași într-un colț. Valeții au avut poruncă să-i servească primii, iar la sosire le ieșise el personal în întâmpinare. Nu se amestecă cu restul invitaților și aruncă în jur priviri opace, detașate. Nu participă la discuțiile aprinse de la masă decât dacă, întâmplător, sunt chemați în cauză.

Totul la ei – începând cu gesturile, continuând cu răspunsurile lor monosilabice și terminând cu modul în care își înclină ușor capul – reflectă o stare de disconfort. Studiază atent cupola sălii de recepție de la Quattro Pizzi, cântăresc din ochi fiecare piesă de mobilier, apreciindu-le valoarea de piață, însă nici chiar obișnuita lor atitudine *blasé* nu reușește să le mascheze amestecul de invidie, admirație și nemulțumire care îi animă. Iar Vincenzo, dintotdeauna maestru în descifrarea sentimentelor celorlalți, înțelege perfect ce se întâmplă.

Astăzi, însă, furia interioară are savoarea triumfului.

„Nu-și pot explica“, își spune el în gând, cercetându-i unul câte unul cu coada ochiului. „Nu reușesc să înțeleagă cum am izbutit să ajung până aici. Cum ar putea totuși să înțeleagă? Domniile Lor sunt ditamai aristocrații. Au în spate secole și secole de privilegii. Nobili cu sânge albastru, care nu se coboară până-ntr-acolo încât să se amestece cu îmbogățiți ca mine, deși și-ar dori să se

bucure de binefacerile comerțului, cooptându-mă în afacerile lor. Nu reușesc însă să mă privească altfel. Și nu știu că eu, unul, nu las să treacă nici măcar o secundă în care să nu mă gândesc la munca mea, la mare, la recolta de pește, la sumac, sulf, mătase sau mirodenii – la Casa Florio."

Comandă încă un rând de șampanie.

Da, poate că invitații aceia dețin titluri și au blazon pe ușa trăsurii, însă nu au ce are el.

Trece rapid peste gândul că, în aceeași măsură, nici el nu va avea vreodată ce au ei. Nu-l interesează. În ziua aceea, sâmburele de întuneric malefic din străfundurile inimii lui trebuie să rămână ascuns, departe de ochii tuturor.

* * *

Petrecerea este de mult în toi când, aparent întâmplător, prințul Giuseppe Lanza di Trabia se apropie de el. Este de acum un bărbat încărcat de povara anilor. Are gesturi măsurate, de parcă ar vrea să-și limiteze eforturile, și o voce domoală.

– O ceremonie de căsătorie cu adevărat fastuoasă, *don* Vincenzo. Dați-mi voie să vă adresez complimentele mele.

– Tot ce-i mai bun pentru fiica și ginerele meu!

Înalță paharul și face un toast, în timp ce perechea din mijlocul sălii dansează cu mișcări ezitante, semn că, între ei, intimitatea abia înmugurește. Câteva secunde mai târziu, din rândul invitaților li se alătură și alte perechi.

– Ați întemeiat o căsnicie reușită, spune prințul de Trabia fixând băutura din pahar cu un aer aparent distrat. Adecvată. Va fi o uniune fericită.

Cuvinte care ard asemenea unor picături de venin.

– Mulțumesc.

Apoi, brusc, celălalt își drege vocea.

– Cum decurg afacerile pentru societatea de navigație?

– Bine.

Prudent, Vincenzo rămâne în așteptare. Un personaj ca prințul de Trabia nu pune întrebări ca să se afle în treabă.

– Ați fost prevăzător atunci când ați hotărât să vă organizați pe cont propriu, creându-vă propria companie de navigație. Din păcate, după experiența lipsită de noroc cu *Palermo*…

– Norocul nu a avut niciun amestec în acea poveste, prințe. Vasul s-a scufundat în luptele cu napoletanii. Dacă guvernul revoluționar nu l-ar fi rechiziționat, atunci… dar așa a fost să fie. Am pus cruce, nu mai e nimic de făcut.

– Da, totuși Domnia Ta ești singurul care are o flotilă mixtă, de corăbii și vase cu abur, remarcă celălalt, aruncându-i o privire elocventă. Nu sunteți genul care să se oprească la primul obstacol întâlnit în cale. Din câte îmi amintesc, ați achiziționat un vapor de la Glasgow, *Corriere siciliano* îi spune parcă, nu-i așa? Sunt numai vorbe de laudă pe seama lui, ba chiar și la Napoli ați făcut impresie bună, atrăgând atenția unor oameni importanți. Navele Domniei Tale străbat întreaga Mediterană și respectă întocmai calendarul de livrare a mărfurilor, ceea ce piroscafele napoletane nu sunt întotdeauna în măsură să facă. În sfârșit, probabil că sunteți singurul care ar putea obține contractul pentru serviciile de poștă.

Vincenzo se întoarce către celălalt. Foarte încet.

– Monopolul, vreți să spuneți?

Brusc, și-ar dori să se afle în cu totul alt loc, nu într-o sală gălăgioasă, înțesată de oameni, pentru a putea discuta limpede și fără să se ferească.

Prințul de Trabia înclină ușor din cap.

– Am auzit discuții la Curte la ultima mea vizită la Napoli. Și nu sunt vorbe-n vânt: regele nu mai reușește să asigure serviciul pentru insula noastră, așa că… (Din buzunarul vestei trage afară un ceas rafinat, lucrat cu siguranță de un artizan francez. Îl privește îndelung, apoi îi mângâie fața smălțuită.) Fiți cu multă luare-aminte, v-o spun cât se poate de serios, cu atât mai mult cu cât, așa cum spuneam și adineauri, nu sunt mulți aici, în Sicilia, care să poată îndeplini acest serviciu. Și mai ales pentru că un asemenea contract nu trebuie să ajungă cu niciun preț în mâinile napoletanilor. Ar fi o pierdere nemăsurată nu doar pentru Palermo, ci pentru întreaga noastră Sicilie; sunt bani care ar rămâne acolo, la Napoli, când ar putea fi foarte bine investiți aici, pe insulă, dând de

lucru atâtor oameni. Ca să nu mai pomenesc de faptul că preluarea acestui serviciu de către napoletani ne-ar marginaliza și mai mult decât în prezent în cadrul regatului. Una peste alta, prea multe și prea negative ar fi consecințele pentru noi, sicilienii. M-ați înțeles?

– Perfect.

– Bine, spune principele de Trabia, ridicându-și privirea și admirând bolta pictată a sălii. Până la urmă, ați reușit să vă construiți palatul la care visați, *don* Vincenzo, nu-i așa? Într-adevăr, poate că nu sunteți nobil, însă reședința aceasta e demnă de un rege. (Îi strânge mâna în timp ce se ridică.) Gândiți-vă la ce v-am spus. Faceți pașii care se impun.

Principele de Trabia se îndepărtează, ocolind perechile care dansează și trecând prin fața invitaților care urmăreau scena de pe margine.

Rămas singur, Vincenzo își acoperă gura cu palma, ducându-se la fereastră. Zvonurile despre monopolul asupra serviciului poștal circulau de ceva vreme, dar nu păreau să fie mai mult de atât: simple zvonuri.

Iată totuși că nu.

Îl zărește pe prinț ajungând la trăsura lui, urcându-se și plecând. Continuă să se gândească la noua perspectivă, în timp ce în jurul lui muzica se încinge, iar paharele se ridică mereu, pentru alte și alte toasturi. Deasupra lui, bolta pictată a marelui salon al reședinței Quattro Pizzi pare să absoarbă râuri-râuri de voci și umori.

Monopolul serviciului poștal efectuat cu vasele lui poate însemna stabilirea unei relații directe cu Coroana. Fără a mai pomeni de bani. De *mulți* bani.

Într-un cuvânt, monopolul înseamnă putere.

Nisip mai 1860 – aprilie 1866

Cent'anni d'amuri, un minutu di sdigno.

„O sută de ani de iubire, un minut de nebunie."

(Urare siciliană)

Germenii revoluționari ai sicilienilor mocnesc sub cenușă, alimentați de o vie activitate publicistică clandestină și de câteva tentative – eșuate – de revoltă populară. Nobilii cei mai de vază și intelectualitatea burgheză sunt însă tot mai seduși de ideea atragerii lui Victor Emanuel al II-lea, regele Sardiniei, în acțiunea de eliberare a Siciliei de sub stăpânirea bourbonică. Însă numai atitudinea hotărâtă a lui Francesco Crispi avea să reunească laolaltă toate aceste elemente: el îi sugerează generalului Giuseppe Garibaldi posibilitatea unei insurecții „din exterior", care să-i susțină pe rebelii sicilieni și care să aibă apoi drept obiectiv final unirea tuturor statelor italiene. În sprijinul planului său, îi demonstrează generalului că insurecția a început deja la Palermo (referindu-se, desigur, la revolta de la Gancia, orchestrată de același Crispi și care a durat între 4 și 18 aprilie 1860). Deși nu a obținut sprijinul explicit al regelui, Garibaldi și Batalionul celor O Mie – luptători voluntari, îmbrăcați în cămăși roșii – pleacă din portul Quarto pe 5 mai 1860, debarcând la Marsala (11 mai) și intrând în cele din urmă în Salemi (14 mai), unde Garibaldi se proclamă dictator al Siciliei, în numele lui Victor Emanuel al II-lea. Pe 28 mai intră în Palermo, unde sunt întâmpinați de populație ca adevărați eliberatori, iar pe 7 septembrie ajung la Napoli. Întâlnirea dintre Garibaldi și Victor Emanuel al II-lea de pe 26 octombrie, la Teano, consfințește începuturile Regatului Italiei.

Cu toate acestea, după unificare, funcționarii Regatului Siciliei extind la nivelul întregii Italii meridionale și Sicilii sistemele lor legislativ, economic și comercial, fără să le adapteze absolut deloc la noile realități și refuzând orice încercare de mediere. În rândul nobilimii începe să mocnească nemulțumirea: pe lângă faptul că nu a reușit să-și mențină intacte privilegiile, se vede deposedată și de propria identitate culturală. Populația continuă să sufere, pe fondul unei economii care se confruntă cu condiții dificile și care nu pare să întrunească prea curând condițiile unui reviriment.

Sicilia redevine astfel un ținut cucerit.

Coasta occidentală a Siciliei se prezintă sub forma unei succesiuni de țărmuri stâncoase care alternează cu plaje întinse. Un ecosistem divers, cu o morfologie în permanentă schimbare și cu o peisagistică bogată.

Abia când te apropii de Marsala plajele încep să devină o prezență constantă: nisip fin, făinos, adus de mare peste mica strâmtoare San Teodoro, care desparte țărmul Siciliei de Isola Longa – un loc de o frumusețe incredibilă. Aici, în apropiere de Marsala, se află și Stagnone, una dintre zonele lagunare cele mai bogate ale insulei. Port fenician, refugiu al grecilor, emporiu roman.

Aici, în Stagnone, grație salinelor – un sistem de bazine folosit pentru prelevarea sării marine prin evaporarea apei –, clima și gradul de salinitate rămân aproape mereu constante.

Nu este, așadar, o întâmplare faptul că stabilimentele de producere a vinului Marsala au apărut aici, nu departe de aceste plaje joase, cu nisip fin. Cum nu este o întâmplare nici faptul că nisipul intră în curți, invadează depozitele, depunându-se pe butoaiele din lemn.

Marea, nisipul calcaros și temperatura constantă au dat o notă licoroasă acestui sortiment de vin născut întâmplător și devenit un adevărat elixir al epocii.

Căci nisipul care se depune pe țiglele de teracotă cu care se acoperă sarea este același care se vântură printre sticlele lăsate să se odihnească în adâncurile cramelor. Un nisip amestecat cu cristale de sare, impregnat cu parfumul mării.

Nisipul conferă inconfundabilul gust sec, semn de incertitudine deconcertantă și savoare marină a acestui vin, care, altminteri, ar fi un vin dulce ca oricare altul.

* * *

Față în față, Ignazio și Vincenzo se privesc drept în ochi, fără să mai scoată niciun cuvânt. Tatăl, așezat la birou, fiul, în picioare. Afară încă nu s-a luminat de ziuă.

Între ei, Giulia.

– Ar putea fi o idee bună, Ignazio, spune ea pe un ton conciliant. Să pleci de aici pentru câteva săptămâni… Giuseppina, sora ta, te-ar găzdui bucuroasă. Pe urmă, îmi amintesc că anul trecut te-ai întors pur și simplu entuziasmat de la Marsilia.

Însă Ignazio își coboară privirea și face semn din cap că nu.

– Într-adevăr, Giuseppina și soțul ei sunt foarte generoși, *maman*. Însă nu, nu voi pleca: rămân aici, la Palermo, cu dumneata și cu tata. Este datoria mea. Casa Florio are nevoie de mine, acum mai mult ca niciodată.

Vincenzo pare că abia acum dă semne să iasă din starea de amorțire de mai devreme. Are șaizeci și unu de ani și semnele bătrâneții au devenit evidente. Iar pungile mari sub ochi, urme ale lungilor nopți nedormite, îl fac să pară și mai bătrân decât este.

– Atunci, facă-se voia ta! Rămânem cu toții aici.

Și întinde o mână în direcția Giuliei, care i-o prinde într-ale sale.

Ea, Giulia, nu are altă opțiune decât să le accepte hotărârea. Pentru că a învățat un lucru pe propria piele: atunci când un Florio decide ceva, nimeni și nimic nu poate să-i schimbe hotărârea. Prea mare le este orgoliul, depășit poate numai de propria îndărătnicie.

Ignazio se retrage, lăsându-i singuri. Gânditor, Vincenzo își freacă barba cenușie.

Adevărul gol-goluț este că, de fapt, nu are curaj să recunoască deschis că-i este frică. Oh, nu, nu pentru el! Pentru fiul său!

Timpul parcă se înfășoară în jurul unei axe proprii, aruncându-i cu viteză către un viitor pe care nimeni nu pare să-l poată înțelege. O neliniște stranie face parcă aerul din jur să vibreze și să se dilate, insuflând tuturor suspiciune, incertitudine, teamă.

Totul începuse cu mai puțin de o lună în urmă, în primele zile ale lunii aprilie din anul 1860. De prea mult timp dura calvarul politicii impuse de

Bourboni, o politică a abuzurilor, a taxelor uriașe, a arestărilor arbitrare și a proceselor-simulacru. Semnalele fuseseră numeroase – cutremure mici care anunțau marele cataclism. Mai întâi, revolta de la Boccadifalco; apoi, două zile mai târziu, rebeliunea de la Gancia, marea mănăstire franciscană din inima orașului Palermo, ai cărei călugări le-au acordat refugiu răzvrătiților. Copleșit însă de frică și lașitate, un monah și-a trădat confrații, așa că soldații au încercuit biserica și mănăstirea, tăindu-le rebelilor orice cale de scăpare. Treisprezece aveau să cadă prizonieri, în vreme ce numărul morților trecuse de douăzeci. Clopotele trase de călugări pentru a chema populația la revoltă se transformaseră în clopote de înmormântare. Doar doi oameni reușiseră să se salveze din împresurare, rămânând zile la rând ascunși printre cadavrele din criptă. În cele din urmă, ieșiseră printr-o deschizătură din zidul bisericii, ajutați de femeile din mahala, care, înscenând o ceartă generală, le distrăseseră atenția patrulelor de soldați.

Să fi fost oare ultima tentativă de răscoală sau dimpotrivă, preludiul unei mișcări mult mai ample? Nimeni nu știa să răspundă la această întrebare. În oraș, nu puțini erau cei care începuseră să-și pună la loc sigur averile, trimițându-și familiile cât mai departe. Cei mai mulți însă rămaseră în așteptare.

Un lucru era cert: nimeni nu-i mai suporta pe Bourboni.

Vincenzo se ridică, apropiindu-se de soția lui. Nu e nevoie să-i descrie sentimentele care îl încearcă – ea știe să-i citească direct în suflet.

– Aș fi fost mult mai mulțumită să-l știu plecat, spune Giulia încordată, roasă de îngrijorare.

– Știu, răspunde Vincenzo, clătinând ușor din cap. Eu, unul, nu reușesc să-mi alung din cap soarta acelui *picciotto* ucis după revoltă. Ce sfârșit, bietul de el!

Giulia se strânge lângă brațul lui.

– Sebastiano Camarrone. De el vorbești, nu-i așa? Cel care a supraviețuit plutonului de execuție…

El încuviințează din cap.

Întâmplarea se petrecuse la câteva zile după înăbușirea revoltei. Pentru a li se demonstra palermitanilor ce-i așteaptă în caz că se vor mai opune Bourbonilor, prizonierii – niște băiețandri, căci bărbați nu puteau fi încă numiți – fuseseră împușcați în piața publică, în fața părinților și a rudelor. Ca prin miracol, Sebastiano Camarrone supraviețuise execuției. Fusese rănit, desigur, însă trăia.

Vincenzo auzise apoi povestea mamei băiatului, care încercase să ajungă la el, implorând în gura mare să fie cruțat și să i se acorde iertarea regală. Căci legea chiar așa spunea: cel care supraviețuiește plutonului de execuției va rămâne în viață.

În schimb, Sebastiano a fost împușcat în cap.

În cele din urmă, cadavrele fuseseră îndesate în patru coșciuge și duse la groapa comună. Străzile orașului păstrau și acum urmele sângelui scurs în urma căruței care îi transportase la cimitir. Nimeni nu îndrăznise să șteargă dâra întunecată de pe caldarâm.

– Pur și simplu nu-mi iese din minte, spune gâfâind Vincenzo. Era asemenea fiului nostru; inteligent, cu studii. Iar nemernicii l-au ucis ca pe-un câine.

Vincenzo nu este genul de persoană care să se lase prea ușor cuprinsă de indignare. Și totuși, de data aceasta simte o senzație profundă de dezgust, care face o breșă în zidul de indiferență cu care se înconjoară de obicei.

– Barbari, niște ființe fără suflet! exclamă Giulia, acoperindu-și fața cu palmele. Îmi închipui durerea sfâșietoare prin care a trecut biata lui mamă. De aceea, aș fi vrut ca Ignazio să plece, căci niciodată nu se poate ști ce întorsătură ar putea să ia lucrurile. (Se întoarce spre ușa pe unde ieșise mai devreme Ignazio.) La urma urmei, noi ne-am trăit viața, însă el…

Bărbatul își petrece brațul pe după umerii ei și o sărută pe frunte.

– Ai dreptate. Însă asta i-a fost hotărârea.

Ea pufnește.

– Faptul că Ignazio este la fel de îndărătnic ca tine nu mă liniștește deloc.

Desprinzându-se din îmbrățișarea Giuliei, se îndreaptă spre camera lui, pentru ultimele pregătiri de plecare. Trimite vorbă fiului să se grăbească și-i cere grăjdarului să se asigure că trăsura lor va fi escortată de servitori înarmați.

* * *

Trăsura care îi duce către centru iese pe poarta vilei Quattro Pizzi când abia se luminează de ziuă. Și de data aceasta, Vincenzo a preferat reședința din Arenella, nu apartamentele din via dei Materassai. Cu zidurile ei groase și cu deschiderea spre mare, vila se dovedea a fi un obiectiv mai ușor de apărat.

Aerul rece se ridică în spirale din largul mării, se strecoară prin deschizăturile paltoanelor, făcându-i pe cei doi să tremure înfiorați.

Vincenzo se așază în fața fiului lui, cercetându-l cu privirea din penumbra habitaclului. Cu fruntea lui înaltă și maxilarul proeminent, volitiv, Ignazio seamănă cu bunicul Paolo. Însă nu are același caracter. Oh, da, el e gentil, *charmant* – cum se spune acum. A fost admis la Cazinoul damelor și cavalerilor, el, unicul membru al familiei Florio care a fost acceptat în cel mai exclusivist cerc aristocratic din oraș. Este un tânăr inteligent, are grația naturală și acel *savoir faire* moștenite de la Giulia. Însă ceea ce Vincenzo admiră cel mai mult la el este luciditatea dezarmantă, sângele lui rece.

– Mama ta e îngrijorată. Și pe bună dreptate, spune într-un târziu Vincenzo, dând într-o parte perdeaua din dreptul ferestrei. Acum doisprezece ani, când a izbucnit revolta – pe atunci tu erai de-o șchioapă –, eu m-am pomenit drept în mijlocul evenimentelor. Chiar așa, ar fi mai bine să te duci la Marsilia. M-aș simți mai în siguranță știindu-te departe de aici, unde se poate întâmpla orice.

– Prefer să rămân, răspunde Ignazio cu o expresie hotărâtă pe chip. Ai nevoie de ajutor în administrarea afacerilor, iar eu cunosc multe persoane de la care pot obține informații de la prima mână despre evenimentele din următoarele ore.

– Ești demn de toată lauda, recunoaște tatăl, lăsându-se pe spătar, așezându-se picior peste picior și încrucișându-și mâinile peste genunchi. Ai doar douăzeci și unu de ani și deja știi exact cum trebuie să te comporți în orice împrejurare. Credeam că ideea de a-ți petrece puțin timp în Franța îți surâde, mai ales într-o situație ca aceasta, însă… Și mă mai gândeam că acolo ai putea găsi, de ce nu, o franțuzoaică frumoasă cu care să-ți alungi plictiseala cât timp aștepți ca norii de

furtună de aici să se mai risipească. Căci îmi imaginez, nu-i așa, că un bărbat ca tine nu stă doar să privească la prietenele surorilor lui.

Ignazio roșește brusc. Tatăl lui însă nu observă freamătul buzelor care i se strâng instinctiv, nici respirația întreruptă care-i face pieptul să se bombeze.

Doar el știe cât de dureros fusese să respingă propunerea de a se refugia în Franța. Pentru că, da, își dorește să se întoarcă acolo. Își dorește mai mult decât orice pe lume. Însă nu poate și nici nu s-ar cuveni s-o facă.

O clipă se lasă purtat pe aripile acelei amintiri amare, chinuitoare, asemenea unei nestemate cărei poți doar să-i admiri frumusețea, luminozitatea, reflexiile strălucitoare. Cârlionți blonzi, degete înmănușate, o frunte care se pleacă pentru a ascunde lacrimile despărțirii. În rest, scrisori, o mulțime de scrisori.

Nu, nimeni nu trebuie să știe ce se întâmplase la Marsilia. Iar tatăl lui cu atât mai puțin.

Tatăl lui, care, iată, are nevoie de el – acum mai mult ca niciodată. Tatăl lui – mai corpolent parcă pe zi ce trece, din ce în ce mai obosit, din ce în ce mai îmbătrânit.

Ignazio nu concepe să se dezică de simțul datoriei de fiu, să-și dezamăgească tatăl. Moștenitorul Casei Florio nu poate face una ca asta.

Vincenzo remarcă roșeața din obrajii fiului, însă o pune pe seama stânjenelii. Ignazio a fost întotdeauna foarte rezervat în ceea ce privește fetele. Îi arde o palmă peste genunchi.

– Ei, hai, băiete! Știu bine *chi s*ì *un masculazzo, tu*, îi spune, arcuindu-și sprâncenele într-o expresie complice.

Făcând fețe-fețe, Ignazio doar dă din cap, în semn de încuviințare.

– În regulă – continuă Vincenzo –, să lăsăm acum muierile și să ne vedem de-ale noastre. Uite ce m-am gândit că avem de făcut…

Fiul își abandonează amintirile într-un colț al memoriei, așa cum s-a obișnuit de mult să procedeze. Își ascultă tatăl privindu-l drept în ochi.

– În 1848, economia a făcut un uriaș pas înapoi; aproape că nu se mai vindea și cumpăra nimic, iar taxele impuse de napoletani pur și simplu ne legau de mâini și de picioare. Astăzi însă interesele aflate în joc sunt mult mai complicate. De exemplu, de mai mult timp mișună prin preajma familiilor

nobiliare și a negustorilor de vază de la noi tot felul de emisari ai casei de Savoia. Au încercat să mă contacteze și pe mine, însă am preferat să nu mă întâlnesc cu ei. Deocamdată… pentru că vreau mai întâi să văd ce se întâmplă. Dezordinea socială s-a accentuat, dar, cu atâtea trupe ale Bourbonilor comasate la porțile orașului, nu e prea mare lucru de făcut. Ei se așteaptă ca expediția garibaldină să acosteze acolo, însă nimeni nu știe cu adevărat ce urmează să se întâmple. Practic, orașul se află sub asediu. Trebuie să deschidem bine ochii, să ne dăm seama încotro bate vântul și să profităm de oportunitățile ivite. De acum înainte, lucrurile nu depind doar de noi, de sicilieni. Dinastia de Savoia vrea să pună mâna nu doar pe insula noastră, ci pe întregul regat, iar de data aceasta au șanse mari să reușească, pentru că sunt ajutați și de aici, din interior. Au cucerit deja Toscana și Emilia, însă nu știu ce-i poate aștepta aici, la noi… Prea multe sunt incertitudinile, prea multe interesele aflate în joc.

Ignazio privește din nou afară, pe fereastră.

– Vom face tot ce e necesar pentru a proteja Casa Florio.

Doar câteva cuvinte, care însă pe Vincenzo îl mulțumesc pe deplin.

* * *

Rămasă singură la vilă, doar cu servitorii și soacra, Giulia se simte neliniștită, agitată. Ținând un ștergar într-o mână și o legătură de chei în cealaltă, traversează încăperile reședinței până în dreptul camerei Giuseppinei. În fața ușii, o servitoare își face de lucru cosând ceva.

– S-a trezit? o întreabă.

Femeia, tânără și robustă, lasă lucrul deoparte. Accentul ei îi amintește de zona dinspre munții Madonie, iar pielea stacojie, de zilele lungi petrecute în bătaia soarelui.

– Da, doamnă. A mâncat fără să facă nazuri ca altădată, pe urmă s-a așezat în fotoliu, ca de obicei.

Giulia intră în cameră. O întâmpină un miros de trandafiri proaspeți, care însă nu izbutește să mascheze damful dulceag de bătrânețe.

Într-adevăr, Giuseppina e acolo, în fotoliul ei. Îngână un cântecel în dialect calabrez. De săptămâni bune, alternează momentele de luciditate cu zile în

care lumea ei e întoarsă pe dos, în care realitatea ei e făcută doar din fantasmele celor peste optzeci de ani de viață.

Un ochi e gol, fără viață, stins de un văl înnegurat, căruia niciun doctor nu-i găsise leac. Căci nu există leacuri pentru bătrânețe.

Giulia înghite în sec, cuprinsă de panică. Sentimentul de neliniște crește precum valurile unei mări agitate. Întinde mâna, cu gândul s-o mângâie pe obraz, apoi și-o retrage. Sentimentul de milă e mult prea intens, o paralizează.

– *Donna* Giuseppina… Doriți să ieșiți în curte?

Cu mișcări lente și cu trupul chircit din cauza artozei, Giuseppina se ridică. Slujnica îi acoperă umerii cu un șal, în timp ce Giulia o sprijină de braț.

Traversează cu pași mici coridoarele vilei. Ca mai întotdeauna în ultimul timp, Giuliei îi revine în minte gândul obsesiv că nu moartea, ci boala este cea care șterge păcatele și purifică memoria unei persoane. Dintr-un anumit punct de vedere, imaginea soacrei îmbătrânind în suferință venise să-i recompenseze toate relele îndurate din partea ei, însă în același timp o învățase și ce este compasiunea, căci acum nu mai nutrește nici cea mai vagă dorință de răzbunare. În sinea ei, e convinsă că ordinea tuturor lucrurilor este guvernată de un misterios spirit justițiar, de un echilibru care urmează reguli necunoscute minții umane.

Coboară în curte, unde Vincenzo poruncise să se amenajeze un loc de destindere, cu fotolii și o măsuță. Pe fundal, freamătul molcom al mării.

Giulia corespondează des cu fiica cea mică, Giuseppina, care acum locuiește la Marsilia, împreună cu soțul ei, François, fiul lui Augusto Merle, vechi partener de afaceri al lui Vincenzo. Ca în cazul Angelei, căsnicia lor este una senină și îmbelșugată. Angelina are deja trei copii; în schimb, Giuseppina abia l-a născut cu câteva săptămâni în urmă pe cel de-al doilea. Și chiar dacă scrisorile fiicei trădează nostalgia pentru Palermo și familia ei de aici, Giulia știe că Giuseppina e fericită cu noua ei viață.

O îngrijorează mai curând soarta lui Ignazio, care pare atât de controlat, atât de dur. Se întreabă adesea ce se întâmplase oare cu „micul ei prinț“, cu băiețelul acela atât de curios și plin de entuziasm. Ignazio a devenit astăzi un bărbat de o blândețe dezarmantă, dar, în același timp, inflexibil, poate chiar

mai mult decât tatăl lui. Ca și cum ar fi obligat să se supună unei reguli pe care singur și-o impusese, Ignazio este foarte riguros în primul rând cu el însuși. Iar pe Giulia această inflexibilitate a lui o pune cel mai mult pe gânduri.

Slujnica își reia cusutul. În schimb, Giuseppina ațipește, scoțând din când în când zgomote stranii sau pronunțând în vis frânturi de frază.

Deodată, bătrâna o prinde strâns de mână pe Giulia. Pana îi alunecă pe hârtie, murdărind pagina.

– Trebuie să-i spui lui Ignazio că am greșit, că n-am avut decât o viață, atât. Tu trebuie să i-o spui, m-ai înțeles? (Giulia nu înțelege la cine se referă bătrâna – la fiul ei sau la acel unchi din negura vremurilor, pe care ea nu-l cunoscuse? Apoi observă cum ochii bătrânei se umplu de lacrimi.) L-am iubit. Cu el ar fi trebuit să mă căsătoresc, acum știu. L-am iubit, dar nu i-am spus-o niciodată, căci era fratele soțului meu. Și vreau ca măcar acum s-o știe, să înțeleagă că nimeni nu trebuie să se căsătorească pentru bani, ci pentru că…

Bătrâna izbucnește într-un plâns hohotit, începe să îndruge vrute și nevrute, să se zbată. Cele două femei nu izbutesc cu niciun chip s-o liniștească. Scufia care îi ține părul strâns cade pe jos, buzele îi dezvelesc dinții.

Emoționată, Giulia o strânge în brațe.

– El știe, îi spune la ureche, ca s-o liniștească. O știe.

Simte lacrimile năvălindu-i în ochi. Așadar, poveștile despre iubirea neconsumată dintre cei doi cumnați, de care Vincenzo îi pomenise în treacăt, se confirmaseră în cele din urmă. Cu blândețe, o ajută să se ridice, îi șterge lacrimile, o conduce spre camera ei. O întinde în pat și poruncește să-i fie administrat un calmant.

Ultimul gând, înainte să închidă ușa în spatele ei, este că, din fericire, ea a făcut alegerea potrivită atunci când s-a căsătorit cu Vincenzo. Chiar dacă, pentru a i se împlini alegerea, fusese nevoită să aștepte ani la rând.

* * *

De-a lungul zidurilor, printre ulițele care pornesc din bulevardul Cassaro, prelingându-se către mare, sub umbrela piețelor și deasupra bastioanelor

ciopârțite de loviturile de tun, timpul a încremenit. Dinspre țărm adie o mireasmă de alge uscate; dinspre munți, parfumul portocalilor în floare.

Aparent indiferent la ce se întâmplă între zidurile lui, Palermo pare un simplu spectator al unei piese despre el însuși. Și totuși lucrurile nu stau deloc așa – orașul este doar vremelnic adormit. Sub pielea din nisip și piatră dăinuie un trup care pulsează de viață, o rețea de vase sangvine și de secrete neștiute. Gânduri care vibrează, traversându-l de la un capăt la celălalt.

Astăzi însă toate gândurile converg într-un mănunchi unic, care poartă și un nume: Garibaldi. Garibaldi, care a declarat că, în numele lui Victor Emanuel al II-lea, regele Italiei, preia conducerea Siciliei, chemând poporul la arme și ocupând până acum Alcamo și Partinico…

Însă rănile de la Gancia continuă să sângereze. Iar în oraș s-a răspândit vestea că Rosolino Pilo[84], plecat în sprijinul lui Garibaldi, murise în luptă la San Martino delle Scale, la nici douăzeci de kilometri de Palermo.

Vincenzo Florio nu poate să anticipeze ce se va întâmpla, însă atunci când urcă scările Băncii Regale poartă o geantă în mână și o hotărâre în minte. Pentru că nu vrea să-l implice într-o poveste atât de imprevizibilă ca aceasta, l-a lăsat pe Ignazio la casa din via dei Materassa.

Urcă în fugă scările.

În calitatea sa de guvernator comercial, efectuează verificări, confruntă date, strânge informații. Dă ordin ca toți banii și scrisorile de garanție de plată să fie încuiate în seif. Când criza va lua sfârșit, banii vor fi reintroduși în circuit sau vor fi convertiți în noua monedă a regatului. Însă pentru moment este mai bine să fie puși în siguranță.

În privința lingourilor de aur, în schimb, nu sunt prea multe de făcut: curând – chestiune de ore, probabil – vor sosi garibaldinii, care vor rechiziționa rezervele de aur, foarte consistente, de altfel.

Singur, Cel de Sus știe ce se va întâmpla cu aurul acela.

Una peste alta, hotărârea lui de a nu ceda presiunilor lui Paolo Rossi de a demisiona se dovedise o mișcare inteligentă.

Pentru că acum, când se teme mai mult ca niciodată pentru viitorul familiei și al Casei, când totul în jur se prăbușește, iată că are posibilitatea să facă ceva

ce altminteri n-ar fi putut. Vincenzo adună câteva teancuri de documente, îndesându-le cu forța în geanta pe care a adus-o cu el: acelea vor fi, în vremurile care vor urma, pașaportul de trecere al Casei Florio.

* * *

Palermo respiră vânt de sirocco și miros greu de așteptare.

Garibaldi se află la mai puțin de zece kilometri. Orașul îl așteaptă cu teamă, neștiind dacă să iasă în întâmpinarea Cămășilor Roșii și a cetelor de *picciotti*, țărani care i s-au alăturat lui Garibaldi, dându-i un ajutor hotărâtor în bătălia de la Calatafimi, sau, dimpotrivă, să se baricadeze într-o operațiune defensivă fără sorți de izbândă.

Părerile sunt împărțite, chiar și între membrii aceleiași familii. Orașul e divizat. Unii s-au încuiat în case, baricadând ușile și ferestrele în spatele cărora femeile se roagă deșirând rozariul, în vreme ce bărbații freamătă plimbându-se de colo până colo, fără nicio idee limpede în cap. În schimb, mulți tineri au pus mâna pe arme și se pregătesc de asalt.

Este ziua de 23 mai când garibaldinii sosesc la porțile orașului: nu dinspre mare, ci dinspre munți. Palermitanii văd de departe norii de praf iscați în timpul luptelor, aud bubuiturile de tun și pocnetele împușcăturilor. Patru zile mai târziu, Palermo cedează: poarta Termini, punctul de acces cel mai vulnerabil, este cucerit de un grup de expediționari curajoși. Armata bourbonică nu se lasă însă și hotărăște să bombardeze orașul de pe mare, însă este prea târziu: după o ultimă confruntare pe strada Maqueda, orașul este cucerit definitiv.

O mulțime de bărbați îmbrăcați în roșu trec prin breșa de la poarta Termini, revărsându-se pe străzile orașului. O mulțime de tineri – și nu numai – se alătură mulțimii de necunoscuți care vorbesc o italiană plină de sunete și inflexiuni noi, cu accente dintre cele mai diferite. Se face schimb, laolaltă, de îmbrățișări, dar și de priviri suspicioase, se flutură drapele ale victoriei, dosindu-se, în același timp, la loc sigur, giuvaierele de familie. Ulițele, blocate din cauza baricadelor și a rezistenței improvizate, sunt eliberate, dezvăluind pe rând fațadele clădirilor.

Piemontezi, venețieni, romani, emiliani – cu toții descoperă frumusețea încântătoare și senzuală a unui oraș pe care până atunci îl cunoscuseră doar din poveștile camarazilor lor plecați în pribegie. Catedrala, cu pinaclurile încărcate cu arabescuri și Palatul regal, cu mozaicurile datând din epoca normanzilor, se înalță maiestuos, înconjurate de somptuoase clădiri baroce, cu balcoane mari, sprijinite pe console rotunjite. Colibele de marinari și pescari alternează cu palate impozante, precum cel al principilor de Butera.

Ce oraș straniu – își spun –, dărăpănat și murdar, dar în același timp învăluit într-o aură regală. Culorile orașului le încântă privirile, fascinate parcă de ocrul zidurilor care par să reflecte razele soarelui; și nu reușesc să înțeleagă cum e posibil ca duhoarea haznalelor să se întrepătrundă până la contopire cu parfumul de flori de portocal și al iasomiei care decorează curțile palatelor nobiliare.

Și totuși, în vreme ce soldații continuă să admire împrejurimile, iar Garibaldi declară că nu se va opri aici și că expediția trebuie continuată pentru a smulge din ghearele Bourbonilor întregul regat, în alt colț al orașului o mână de bărbați încheie pacte și pecetluiesc înțelegeri. Guvernul provizoriu își stabilește sediul în palatul care acum se numește Pretorio, dar care este unul și același cu Palazzo di Città, în care se reuniseră revoluționarii de la 1848.

Au trecut doisprezece ani și totuși mulți dintre rebelii de atunci s-au întors – mai în vârstă, poate ceva mai cinici, însă nu mai puțin determinați. Mulți au de reglat anumite conturi vechi sau, dimpotrivă, de stabilit pacte noi, așa că locul acela central, în văzul lumii, nu este tocmai indicat. Un altul, mai ferit, departe de adunările mulțimilor, dar și de urechi indiscrete, s-ar dovedi mult mai potrivit.

Mărginind pe o parte ulița ce duce la poarta Termini, dincolo de palatul Ajutamicristo și nu departe de mănăstirea Magione, se află un alt edificiu, impozant și sever.

În fața porților și în curte, trăsuri fără însemne, un du-te-vino continuu și un freamăt intens de voci.

Înăuntru, o încăpere bine izolată, cu draperii grele din brocart.

La o masă, unul din capii revoluției, față în față cu Vincenzo și Ignazio Florio. Două gărzi stau de strajă în fața ușii. Pe coridor, vocile coboară instinctiv când văd uniformele.

Tatăl și fiul stau nemișcați pe scaunele lor. Pe chip nu li se citește nici cea mai mică urmă de emoție.

Ignazio își întoarce privirea către tatăl lui, studiindu-i gesturile.

Vincenzo pare liniștit, cufundat într-o așteptare studiată.

– Domnia Voastră înțelege, sper, că infomațiile pe care am venit să vi le ofer vă dau posibilitatea să aveți o perspectivă completă asupra patrimoniului Băncii Regale. Iar eu, personal, mă expun enorm furnizându-vă aceste informații, spune într-un târziu Vincenzo, fără nicio urmă de bravadă, bătând cu palma geanta pe care o ține pe genunchi – aceeași pe care o avea în urmă cu câteva zile, în vizita-fulger făcută la bancă.

Fiecare cuvânt al lui cade ritmic, precum o picătură, spărgând tăcerea ca de mormânt.

– Oferta Domniei Voastre se arată interesantă. Generalul Garibaldi va fi informat. De altfel, sunt convins că va ține cont de implicarea de care ați dat dovadă turnând tunuri pentru Cămășile Roșii la fabrica Oretea.

– Era datoria mea de patriot al Siciliei. Pe urmă, aflând că tunurile pe care le vor turna urmau să tragă împotriva Bourbonilor, oamenii mei au muncit la foc continuu.

– Ce-i drept, ați avut înțelepciunea să așteptați să vedeți în ce direcție bate vântul.

– În direcția bună, nu-i așa?

Celălalt nu răspunde. Bate cu degetele în tăblia mesei. Când, în cele din urmă, vorbește din nou, cadența palermitană a cuvintelor lui e evidentă, deși camuflată sub un vag accent străin.

– Oricare ar fi realitatea, se poate spune că v-ați pus fabrica în slujba revoluției. Iar eu voi fi primul care voi ține cont de acest lucru. Într-adevăr, am fost autorizat să negociez preluarea Băncii Regale, iar informațiile confidențiale pe care ni le oferiți ne vor da posibilitatea să ne facem o imagine

cât mai exactă asupra situației. Responsabilitățile Domniei Voastre se limitează însă în acest punct.

Vincenzo mijește ochii.

Celălalt își aprinde un trabuc și stinge apoi chibritul fluturând lent brațul. Mustățile îngălbenite de tutun freamătă de plăcere simțind mângâierea fumului. Trage un fum, scuturând apoi scrumul într-o farfurioară de pe birou. În apropiere, un pistol, același cu care amenințase gărzile bourbonice cu câteva zile în urmă, pe când conducea una din coloanele de *picciotti* garibaldini care au forțat intrarea în oraș. Fixându-l cu privirea pe Vincenzo, pare că deodată i-a citit intențiile.

– *Do ut des*[85]. Mda, așa mi-am închipuit și eu, spune.

– Exact.

Pauză. Cu admirație mută, Ignazio observă perfecta imobilitate a chipurilor celor doi. Un duel tăcut, lipsit de agresivitate.

– Ce? întreabă bărbatul.

– Autorizație pentru crearea unei instituții de credit pentru activitățile de comerț. Aici, în Sicilia, spune Vincenzo, încrucișându-și brațele pe pieptul lat, masiv. De vreme ce noii regi de Savoia pun stăpânire pe Banca Regală, va trebui ca noi, negustorii, să găsim o altă formă de finanțare.

Norul de fum dintre cei doi s-a transformat într-un soi de cortină, din spatele căreia fiecare îl spionează pe celălalt, atenuând parcă impactul cuvintelor nerostite, dar totuși vii, prezente.

– Domnia Voastră, *don* Florio, sunteți o persoană… stranie, ca să nu spun altfel. Până nu demult v-ați închiriat vapoarele armatei bourbonice, pentru activitățile de patrulă de coastă, iar acum iată-vă aici, gata să vindeți regilor de Savoia informații prețioase despre Banca Regală. (Gesticulând din brațe, scrumul trabucului cade pe pardoseala din gresie, împrăștiindu-se.) N-aș spune că vă deranjează prea mult ideea de oportunism.

– În clipa de față, navele mele au fost rechiziționate de conducătorul suprem al Domniei Voastre, Garibaldi, iar eu nu pot dispune de ele. Cât despre restul, veți fi înțeles, probabil, că poziția mea nu-mi permitea să-l refuz cu nimic pe

suveran. Ca să nu mai pomenesc de faptul că pe mine nu m-ați contactat în prealabil, așa cum ați procedat anul trecut cu alții.

Alt moment lung de tăcere, de data aceasta umplut de surprindere și neîncredere.

– Ah, da, Palermo, uitasem! Îți spui că aici secretele sunt la loc sigur, dar, de fapt…

– Trebuie să știi ce să întrebi și pe cine, comentează Vincenzo.

Mustățile impozante ale bărbatului se ridică, dezvelind o grimasă sarcastică abia ghicită.

– Domnia Voastră, *signore*, și Casa care vă poartă numele aveți posibilitatea să refuzați oricui orice, dacă doriți s-o faceți, desigur. Vi s-a încredințat monopolul poștei și s-ar putea spune că ați pus stăpânire pe transportul maritim al regatului, neplătind, practic, nicio taxă grație sconturilor cu care v-a fericit Coroana. Pe urmă, acum doisprezece ani, ați fi putut ajuta revoluția, însă ați dat înapoi, vă mai amintiți? Eram la curent, o știm amândoi foarte bine, n-are rost să negați. Dar așa a fost să fie, acum e de domeniul trecutului. Revenind însă la zilele noastre, Domnia Voastră îmi vorbește despre afaceri, iar eu vă răspund în aceeași notă. Cred că asta ne interesează pe amândoi mai presus de orice.

Ignazio vede cum pumnul tatălui său se contractă brusc, semn că bine cunoscuta lui furie interioară se pregătește să răbufnească. Inelul unchiului Ignazio, de care Vincenzo nu se desparte niciodată, emite sclipiri stridente, care par mai curând un semnal de alarmă.

– Nu-mi place să-mi irosesc timpul. Vreau un răspuns – un „da“ sau un „nu“.

Bărbatul își netezește cu palma o dungă inexistentă de pe pantaloni.

– Veți avea instituția de credit de care mi-ați vorbit în schimbul informațiilor despre Banca Regală. Unica problemă ar putea fi o eventuală opoziție din partea lui Garibaldi, însă nu cred că se va întâmpla una ca asta. În rest… (Își desface larg brațele.) Ușa mea este mereu deschisă pentru Domnia Voastră.

Vincenzo se ridică, la fel și Ignazio.

– Atunci, vă voi spune care este interesul nostru. Ajutați-ne și veți avea în noi niște aliați de nădejde. Garantați-mi că nu vor exista consecințe nefaste asupra

casei noastre comerciale și că navele îmi vor fi restituite intacte, fără daune. Atât, momentan. Pe viitor, vom discuta despre reînnoirea contractelor pentru serviciile poștale cu… *cei* de la Torino. Vă stă în putere să faceți toate acestea?

Celălalt îi întinde mâna.

– Veți avea sprijinul meu, dincolo de toată povestea asta, spune, făcând o mișcare din cap în direcția genții cu documente. Sicilia are nevoie de oameni cu sânge în vine precum Domnia Voastră pentru a înfrunta cu succes viitorul care o așteaptă. Și vă spun asta în calitatea mea de secretar de stat.

Pentru prima dată, intervine și Ignazio.

– Ajutorul Domniei Voastre va fi neprețuit, domnule avocat. Cu toții știm că sunteți un om de acțiune. (Vorbește rar, cu mult calm. În ton nu i se simte nicio notă imperativă, ci pur și simplu exprimă o certitudine. Un adevăr. Are vocea groasă, baritonală, ca a tatălui său, cu un ton direct, neechivoc.) Familia Florio nu-i uită pe cei care i-a ajutat. Aici, la Palermo, noi contăm pe ceea ce nimeni, fie ei Bourboni sau Savoia, nu poate avea. Iar Domnia Voastră știe bine la ce fac referire.

Și-i întinde mâna.

Bărbatul răspunde pe măsură gestului, apoi îi strânge mâna și lui Vincenzo.

Niciunul dintre ei nu poate ști deocamdată că bărbatul acela, Francesco Crispi, revoluționar și fost adept al lui Mazzini, suspectat de un asasinat politic și, în viitor, prim-ministru, ministru de Externe și apoi de Interne al Regatului Italiei, va deveni într-o bună zi avocatul Casei Florio.

* * *

Pare o zi ca oricare alta. În portul La Cala, vapoarele sosesc unul după altul, descărcând mirodenii, stofe, lemn sau sumac; care pline cu sulf sau citrice așteaptă pe chei să fie încărcate în calele navelor pregătite de plecare. Din depărtare, întrerupte de ciripitul gureș al rândunelelor, se aud clopotele bisericilor, chemându-i pe localnici la liturghie. Peste tot acest concert matinal se suprapun bătăile de ciocan și zgomotul preselor de la turnătoria Oretea.

Pe ulițe, de-a lungul zidurilor din tuf și din piatră, se scurg ei, oamenii din Palermo, unii cu ochi de agat și mâini ca de aramă, alții cu părul roșu și pielea

albă ca laptele. O populație metisă, cu oameni primitori.

După cartierul Castellammare, unde se pun bazele unui oraș nou, printre grădini și livezi de măslini se înalță vilele îmbogățiților de vremuri noi. Reședințe elegante, ridicate pe fundația vechilor palate, dar insuflând o efuziune de viață nouă, înconjurate de grădini cu plante exotice, importate din coloniile engleze sau franceze.

Acolo, Ignazio Florio va crea parcul rezidențial Olivuzza, acolo se vor naște un alt Ignazio și un alt Vincenzo, acolo se va înălța vila Whitaker. Însă, nu, acestor povestiri nu le-a sosit încă vremea. Nici celor care istorisesc despre vilele Liberty care se vor ridica acolo, pentru a fi apoi rase cu buldozerele de pe fața pământului, făcând loc blocurilor moderne din ciment.

Nu, nu a sosit încă vremea pentru toate aceste povestiri.

Deocamdată, Palermo pare să nu-și fi revenit din beția momentului, ci încă își caută adevărata cale spre un viitor plin de necunoscute și așteaptă să înțeleagă ce intenționează să facă în privința lui noii suverani, veniți aici cu aura eliberatorilor. Și totuși, orașul nu le acordă încredere necondiționată: prea multe au fost dominațiile care s-au abătut asupra lui de-a lungul timpului.

Palermo, sclav și stăpân în același timp, care pare să se vândă primului venit, dar care nu aparține nimănui, doar sie însuși. Aici, peste acest oraș, în care miasmele de bălegar se îngemănează cu parfumul de iasomie, cade ca un trăsnet o veste tristă, neașteptată.

Vincenzo și Ignazio se află la sediul noii Bănci Naționale. Vincenzo este președintele filialei, Ignazio fiindu-i colaborator apropiat. Momentan însă, discută cu tatăl lui despre importurile de vin Marsala. De altfel, în 1861 Marsala Florio a fost premiat la Expoziția națională de la Florența: este vinul de desert cel mai bine vândut în Italia, fiind considerat un produs de lux în Franța, unde a câștigat o altă medalie.

După ce tatăl lui i-a încredințat administrarea fabricii de vinuri, Ignazio își luase rolul în serios.

– Carevasăzică, tată, mă gândeam să creez o rezervă specială de vinuri pentru viitoarea Expoziție universală. Să ai o medalie pe etichetă conferă vinului o valoare care…

Tânărul este întrerupt de un curier care dă năvală în încăpere și, gâfâind, face o plecăciune în fața lui Vincenzo. Are uniforma șifonată, iar pe chip i se citește o expresie de stupoare.

– *Don* Florio, vă aduc un mesaj de la ducesa Spadafora.

Vincenzo ia plicul din mâna celuilalt; hârtie albă, groasă și rafinată, pe care o mână nesigură a scris numele lui.

– Soția lui Ben? Ce să vrea de la mine oare? murmură ca pentru sine.

Privește din nou către mesagerul care continuă să respire greu. Șovăie. Simte că, brusc, plicul a devenit greu. Presimțirea se transformă în certitudine: peticul acela de hârtie îi aduce o mare suferință.

Deschide plicul. Citește.

* * *

Casa lui Ben Ingham e înțesată de lume. Oameni pe scări, pe stradă, înghesuiți în fața porții. La sosirea lui Vincenzo, mulțimea de funcționari, marinari, armatori și negustori se dă în lături, lăsându-l să treacă.

Ignazio își observă tatăl, care se îndreaptă spre dormitorul lui Ingham cu pași din ce în ce mai îngreunați, mai lenți. Umerii lăsați, capul înclinat. Își așază mâna pe umărul lui.

Și-și întoarce privirea spre priveliștea din încăpere.

Cadavrul fusese îmbrăcat cu veșminte englezești. La picioarele patului au fost puse sfeșnice cu mai multe brațe, iar la cap, un pastor anglican murmură rugăciuni. Într-o parte, un mic grup de enoriași se roagă în genunchi. Într-adevăr, Ben fusese mereu un om foarte religios.

Ducesa Spadafora stă într-un fotoliu de lângă patul în care zace soțul ei. Cu fața umflată și cu privirea pierdută, arată de parcă ar fi fost pălmuită. Își răsucește întruna verigheta de pe deget; căsătoria lor fusese oficializată, împotriva voinței nepotului preferat al lui Ben.

Nu departe, Joseph Whitaker, cu soția Sophia și cu cel de-al treilea din cei doisprezece copii ai lor, tânărul de numai douăzeci de ani, Willie, îi întâmpină pe cei sosiți să-și exprime condoleanțele. Alături de fiii ducesei, cu pălăria în mână, poate fi văzut și Gabriele Chiaramonte Bordonaro.

Cu toții au privirile îndreptate spre patul din mijlocul camerei.

Pare imposibil.

Zărindu-l pe Vincenzo, Alessandra Spadafora se ridică. O vede clătinându-se și se îndreaptă grăbit spre ea, îmbrățișând-o strâns. Au rămas amândoi orfani – fiecare în felul lui.

– Cum s-a întâmplat? o întreabă, ajutând-o să se așeze la loc.

– I s-a făcut brusc rău astă-noapte. S-a învinețit la față și nu mai putea respira. (Femeia întinde mâna, mângâind obrazul lui Ben. Pare ca de hârtie. Ridurile i s-au destins, iar pe chipul lui s-a așternut o expresie senină. Ducesa arată spre o pată închisă de la tâmpla lui.) Medicul a spus că probabil i s-a spart o venă la cap. El… el… Când a ajuns medicul aici, el era deja…

Și izbucnește în lacrimi, prinzându-l strâns pe Vincenzo de braț.

Bărbatul simte un nod greu în gât.

Nu izbutește să privească în direcția mortului.

„Nu, nu el", își spune, abia stăpânindu-și lacrimile.

Ben, care l-a lăudat pentru alegerea lui de a se căsători cu Giulia. Ben, care l-a tratat întotdeauna ca pe un adversar, însă niciodată ca pe un dușman. Ben, care, împreună cu *zio* Ignazio, l-a însoțit pe piroscaful care l-a purtat pentru prima dată în Anglia, arătându-i frumusețile câmpiilor britanice. Ben, care i-a făcut cunoștință cu propriul croitor…

Frate, prieten, rival, partener, mentor.

La toate acestea, Vincenzo trebuie să spună acum adio, rămânând din ce în ce mai singur.

* * *

În fața Giuliei se așterne priveliștea livezii de portocali a frumoasei lor vile de pe colinele de la San Lorenzo. A plouat de curând. Frunzele încă ude sclipesc sub razele amiezii, în timp ce din pământ se înalță o mireasmă umedă, care poate însenina chiar și sufletele cele mai abătute.

Nu este o perioadă dintre cele mai fericite. Vincenzo e mâhnit, înfuriat din cauza situației politice, create după anexarea Siciliei de către regii de Savoia, care se comportă mai curând ca stăpâni decât ca suverani, impunându-și

propriile legi și propriii funcționari, refuzând să dea ascultare celor ce știu cum să trateze cu sicilienii – care, într-adevăr, vor fi fiind *mallarazza*[86] și neîncrezători, însă care, dacă știi ce să le oferi, îți așternă la picioare lumea întreagă. Pe când noii stăpâni, nu, preferă să dea buzna și să impună, fără să asculte, fără să înțeleagă.

Prins cu afacerile, Ignazio a devenit distant. Ea, Giulia, nu mai are pe nimeni căruia să-i poarte de grijă: Angelina și Giuseppina au propriile familii; de soacră au grijă zi și noapte două din servitoarele casei.

Mușcătura singurătății e dureroasă.

Însă și mai mult doare faptul că Vincenzo pare… dezinteresat de ea, de dorințele și de gândurile ei. Iar cearta lor de adineauri vine parcă să-i confirme teama. Simpla ei amintire îi face sângele să dea în clocot. Cum de și-a permis oare s-o expedieze în felul în care o făcuse? De ce i-a aruncat vorbele acelea odioase?

Se îndreaptă spre parapetul care desparte veranda de grădină și își plimbă privirea peste copaci. Printre crestele munților se întrevede soarele, ca o lamă îngustă. Furtuna de mai devreme a curățat aerul de nisipul adus dinspre Africa de sirocco – nisip blestemat care se strecoară peste tot.

Giuliei nu-i place să locuiască acolo. O vilă uriașă, cu două niveluri, cu sală de bal, casă de oaspeți, grajduri și culturi agricole. Vincenzo o cumpărase cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, înainte de căsătorie. Desigur, o reședință elegantă, demnă de o familie aristocrată, învecinându-se, de altfel, cu reședința prințului de Lampedusa și cu Pallazina Cinese, castelul de vânătoare al Bourbonilor. Un loc de poveste, înconjurat de livezi de portocali, cu un drum străjuit de copaci care duce spre mare și plaja Mondello și care taie în două parcul La Favorita.

De la un timp, Vincenzo, dar mai ales Ignazio, preferă vara această reședință, și nu vila Quattro Pizzi. Însă inima și mintea ei au rămas prinse în mrejele fermecate ale cherhanalei de la Arenella, care a devenit parte din viața ei, din modul ei de a fi; dacă ar fi după ea, și-ar face bagajele și s-ar întoarce chiar azi în locul acela al fericirii ei, lăsându-i singuri aici pe cei doi bărbați ai familiei.

Se sprijină de parapetul din tuf, străjuit de coloane. În spatele ei, sosește discret un servitor.

– *Donna* Giulia, vă aduc în fotoliu? o întreabă.

– Nu, Vittorio, mulțumesc.

Bărbatul își dă seama că stăpâna lui vrea să fie singură și se îndepărtează.

Furia nu dă semne să slăbească strânsoarea, dimpotrivă. Freamătă, capătă consistență, se colorează în nuanțele urii.

Undeva, înapoia ei, aude cum ușa mare de la verandă se deschide, după care răsună zgomotul unor pași apropiindu-se.

O clipă mai târziu, Vincenzo își așază mâna pe balustradă, lângă a ei.

Rămân amândoi tăcuți, prea orgolioși să-și ceară iertare unul altuia.

* * *

Dincolo de ușa din sticlă care dă spre livada de portocali, Vincenzo așteaptă. Știe că a exagerat, totuși nu reușește să înțeleagă un lucru: oare ce fusese în mintea Giuliei? De când își permite ea să discute politică și economie de la egal la egal cu el? Da, e adevărat că are o perspectivă mai lucidă decât mulți bărbați, dar chiar și așa: la urma urmei e femeie, nu-i așa?

Totul începuse în timp ce luau prânzul. El și Ignazio făceau o evaluare a situației nefaste din agitata perioadă a ocupației garibaldine, când navele Casei Florio fuseseră rechiziționate de armata bourbonică.

– Ne-au luat trei din cele cinci vapoare pe care le avem. Pentru transportul trupelor, spun ei. Iar acum, după un an, mi se reproșează faptul că serviciile de distribuire a poștei au funcționat cu întreruperi și, colac peste pupăză, mi se impun și amenzi, ca și cum totul ar fi depins de mine. (Furios, trântise pe masă furculița, care de la impactul puternic sărise pe pardoseală.) Nu e de ajuns că mi-au scufundat un piroscaf, mai vor și bani pe deasupra!

În timp ce un servitor vigilent îi înlocuise cu repeziciune furculița, Ignazio se șterse la gură cu șervetul, pregătindu-se să-i dea replica.

– Convenția cu Bourbonii era cât se poate de avantajoasă, tată. Marea problemă – și, implicit, motivul pentru care s-au lamentat – a fost aceea că n-

au ajuns la destinație documente oficiale și mandatele poștale. Cât despre scrisori, nu este nimeni interesat de ele.

– Și ce, te pui cu marea? exclamase Vincenzo. Așa merge poșta, în plus suntem sub un nou regat. La urma urmei, păgubiții suntem noi. Și, de altfel, ce autoritate au ei ca să ne amendeze?

– Ați fi putut închiria alte nave. În sfârșit, nu era un angajament pe care ți l-ai asumat?

Cu expresii surprinse și ușor derutate, cei doi se întorseseră către Giulia.

Ea continuase:

– Când semnezi un contract…

– Am hotărât că nu era cazul să riscăm integritatea navelor și a echipajelor. Am trimis în misiune corăbiile cu pânze ale companiilor care lucrează cu noi, dar nu și vapoarele.

Ignazio vorbise cu mult calm, privind în farfuria acum golită.

– Prea multe riscuri. Palermo și întreaga Sicilie au fost devastate de trecerea armatelor lui Garibaldi. Piemontezii s-au dovedit chiar mai răi decât Bourbonii, cel puțin până acum. Nu ascultă de nimeni, vin aici și schimbă totul, impunându-și propriile sisteme și proceduri, adăugase Vincenzo. La urma urmei, nu poți pune în pericol ditamai piroscaful ca să livrezi scrisorelele unor neica nimeni. De acord, cu documentele oficiale este o altă poveste, dar cu restul…

– De fapt, totul se trage de la faptul că te-ai așezat de partea greșită a baricadei, intervenise Ignazio, întrerupând crescendoul nervos al tatălui. Apoi se întorsese către Giulia: *maman*, îți voi explica totul pe îndelete într-una din zilele următoare. Situația e mai complexă decât pare la prima vedere. Sunt în joc nu doar interesele noastre, ci și ale oamenilor care lucrează pentru noi. Acesta este motivul pentru care am creat în urmă cu un an societatea de piroscafe poștale. Și, ridicându-se de la masă, adăugase: cu permisiunea voastră, eu m-aș întoarce sus, să mai lucrez. Tată?

– Vin și eu imediat, spusese Vincenzo, arătând spre etajul de sus, unde îi așteptau rapoarte detaliate de la turnătoria Oretea, care acum se ocupa exclusiv de piroscafe.

Rămași singuri, Vincenzo și Giulia schimbaseră priviri pline de indignare.

– Cel puțin, fiul nostru reușește să mă pună la punct fără să mă umilească. Știi bine că detest lipsa de respect.

– Ignazio are mai mult bun-simț decât tine, în caz că n-ai înțeles-o încă.

Apoi Vincenzo îi ceruse unui servitor să-i dea o băutură digestivă. În ultimul timp, mesele de peste zi se transformaseră într-un adevărat calvar, iar digestia, un proces lung și laborios.

– Nu. Adevărul este că tu nu vrei în ruptul capului să accepți ce se întâmplă în jur. De nenumărate ori ai spus că Sicilia nu are nicio șansă de una singură, că ar trebui să devenim un protectorat britanic sau mai știu eu ce, pe când acum, iată…

– De ce, piemontezii ce crezi că au venit să facă aici? Ne transformă într-o colonie de-a lor, nici mai mult, nici mai puțin. În plus, au pus mâna pe tezaurul Coroanei bourbonice și l-au luat cu ei în Piemont, pentru că aveau de plătit cheltuielile făcute în campania de anexare. De *anexare*, pricepi? O păcăleală, farsă organizată de comun acord între Napoli și Torino. Iar acesta este doar începutul. Bag mâna-n foc!

– De fapt, tu nu accepți să-ți spună nimeni ce ai de făcut. Dintotdeauna ai fost așa, recunoști? Fie că-i vorba de mine, de copiii tăi sau de afaceri, tu trebuie să procedezi mereu cum te taie capul. De ce nu poți vedea și părțile bune ale faptului că suntem o singură națiune, din Alpi până aici, la Marsala? Nu înseamnă nimic pentru tine? Chiar nu-ți pasă de cei care și-au sacrificat viața pentru acest ideal?

El sărise brusc de pe scaun, în ochi citindu-i-se limpede faptul că răbdarea lui își atinsese limitele. Stacojiu la față, se aplecase asupra ei, vorbindu-i drept în obraz:

– Giulia, din punctul meu de vedere putem fi guvernați și de țarul Rusiei, puțin îmi pasă, înțelegi? Casa Florio nu se oprește la granițele insulei, la Messina. Pe mine mă interesează în primul rând să nu se atingă nimeni de lumea creată de mine, însă realitatea este că toți și-au pus în gând să mă fu…

Și-și dusese brusc mâna la gură, înfrânându-și valul de injurii care îi năvălea dinspre gâtlej.

„Nu, nu de față cu ea“, își spusese.

Se îndreptase de spate și, pe un ton ca de gheață, continuase:

– Mi s-a pus în vedere să modific navele special pentru serviciul de livrare a poștei, în așa fel încât să devină mai rapid. Altminteri, contractele mele – *ale mele*, înțelegi – vor fi transferate unor companii din Genova. Voi face cum spun ei, însă de plătit trebuie să-mi plătească ce mi se cuvine. Iar ei știu bine că doar eu pot acoperi zonele de coastă vizate de ei. Nu, nu le voi permite să-mi ia ceea ce am câștigat cu atâta luptă. În regulă, dacă sunt nevoit să-mi pun mintea cu câțiva mustăcioși dați cu pomade, plini de ifose și care-ți vorbesc pe un ton mieros, o voi face. Să fie primit. Dar, dacă sunt obligat să apăr ceea ce am creat prin truda mea, nu voi avea milă de nimeni și de nimic. Casa Florio este a mea! A mea și a fiului meu! Iar acest lucru, tu, care se vede treaba că ești la fel ca ceilalți, ar fi trebuit să-l înțelegi până acum.

Albă la față, Giulia se ridicase și ieșise din cameră fără să mai arunce nicio privire în urmă.

* * *

„Și acum?“, se întreabă Vincenzo.

Se apropie de ea cu precauție, îi rostește numele. Trupul ei se încordează.

Giulia e o fire îndărătnică. Ce-i drept, caracterul i se mai îmblânzise odată cu trecerea anilor, însă acolo, în adâncul ei, există ceva ce timpul nu poate șterge. E asemenea arborelui de dracena, care ține umbră verandei: mereu verde, luminoasă, dar în același timp dârză, inflexibilă.

Și totuși de un lucru e sigur: fără Giulia n-ar putea trăi, nici în viața aceasta, nici într-o mie de alte vieți.

– Să nu mai îndrăznești niciodată, spune Giulia, silabisind cuvintele în care se ghicește accentul milanez, așa cum se întâmplă mereu când se înfurie. Să nu mai îndrăznești să mă tratezi ca pe o neghioabă fără minte.

– Iar tu, tu să nu mă mai scoți din fire.

– După treizeci de ani petrecuți împreună, iată că tu mă consideri încă o străină. În schimb, tu, tu ce ești, asta te-ai întrebat vreodată? Amintește-ți cine ești și de unde vii. Fiu de calabrezi emigrați aici, la Palermo, cu pantalonii

peticiți, asta ești. (Îi strigă vorbele în obraz, împungându-l cu degetul.) Asta nu pot eu să suport, faptul că nu-ți dai seama de un lucru: că tu și cu mine suntem la fel. Prin urmare, de ce-ți permiți să mă tratezi astfel?

Într-adevăr, ei doi sunt la fel, o știe bine Vincenzo. Însă n-o va recunoaște niciodată. Iar un bărbat nu-i va cere niciodată iertare unei femei. Rămâne tăcut, cu fruntea încrețită de riduri și cu un amestec de resentimente și resemnare în ochi: furia aceea pe care în cei treizeci de ani – într-adevăr, trecuseră mulți – el nu fusese capabil să și-o îmblânzească. Este modul lui de a-și cere iertare, altele nu cunoaște.

Își ridică privirea spre cer. O apucă de mână; ea încearcă să se desprindă din strânsoare, însă el refuză să-i dea drumul.

Giulia se îndepărtează de el.

– Ar fi trebuit să te alung atunci când fratele meu te-a adus în casa noastră. O viață de chin, asta mi-ai oferit!

– Nu-i adevărat.

– Ba da, chiar așa.

– Nu-i adevărat, repetă el, prinzând-o strâns de încheieturi. Nimeni nu ți-ar fi oferit ce ți-am oferit eu.

Ea îl contrazice scuturând din cap și se eliberează din strânsoare.

– Respect, Vice', asta nu mi-ai oferit. Niciodată. Iar dacă eu nu mi-aș fi luat singură ce mi se cuvenea, ținându-mă cu dinții și cu unghiile de tine, n-am nicio îndoială că m-ai fi redus la tăcere.

Și se îndepărtează, lăsându-l singur în lumina ca de bronz a soarelui care coboară printre copaci.

* * *

– Mai întețește focul în vatră, Maruzza, că peste noapte e frig.

Slujnica se mișcă cu pași zvelți, umplând vatra cu cărbuni. O dâră de fum se înalță ușor, fiind apoi smuls cu repeziciune prin lucarna de aerisire. Anul 1862 a început cu frig și multă ploaie – un februarie tumultuos.

Vincenzo îi mulțumește slujnicei, făcând-i semn din ochi că poate pleca. Rămâne singur.

Privește cu luare-aminte la femeia de sub așternuturi. Lovitură după lovitură, inima mamei se pregătește să cedeze. Anii de rigoare strictă, de furie și de remușcări, lipsiți aproape cu desăvârșire de iubire își duc, iată, opera la bun sfârșit.

Giulia a ieșit din cameră ceva mai devreme, după ce parohul de la biserica San Domenico îi dăduse Giuseppinei ultima împărtășanie, cerând să fie chemat dacă situația urma să se înrăutățească.

De parcă nu s-ar fi aflat deja pe marginea prăpastiei.

Aerul inspirat găsește cu greu calea spre corpul istovit, părând să-și piardă forța pe drum și transformându-se într-un soi de horcăit. Sub cearșaf, brațul bolnavei seamănă cu un mulaj din ceară și oase.

Ce-i drept, mama trăiește încă. Însă nu pentru multă vreme. De mai multe zile alternează perioadele de amorțire înstrăinată cu cele de veghe suferindă. Nu doarme, ci alunecă într-o stare de inconștiență care, de fiecare dată, durează tot mai mult.

Vincenzo simte în piept o greutate care-l împiedică să respire. Se întreabă la ce bun atâta suferință, de ce oare moartea nu poate pur și simplu să reteze dintr-odată firul vieții și să-i ia pe muribunzi cu ea fără să-i lase să îndure toată acea suferință. Asemenea durerilor facerii, suferința aceasta pare simetrică și în același timp opusă celei care aduce pe lume o viață nouă. O suferință îndelungată înainte de a fi luat în brațele Domnului. „Sau ale cui or fi ele“, își spune în gând.

Se lasă pe spătarul fotoliului și închide ochii. Își amintește de ziua în care murise *zio* Ignazio. Abia acum realizează cât de milostivă fusese soarta cu el.

Ațipește fără să vrea.

Îl trezește foșnetul așternuturilor.

– Mamă! strigă și, sărind în picioare, dă fuga lângă ea, ignorând amețeala care l-a cuprins din cauza gestului său brusc.

Giuseppina gâfâie greu sub pături. El o ridică de spate și o sprijină, ajutând-o să respire mai bine.

– Te simți bine? Să-ți aduc puțină supă?

Cu gura întredeschisă într-o grimasă, ea face semn că nu. Din străfundurile corpului ei adie un damf ca de praf de talc, amestecat cu apă de colonie, urină și transpirație. Un miros de bătrânețe atât de pătrunzător, încât îl acoperă pe cel dulce, lăptos, pe care el îl păstrează dintotdeauna viu în memorie – parfumul mamei.

Trebuie să cheme o slujnică, să-i schimbe hainele și așternutul, își spune. Dar nu imediat, nu acum. Vrea să mai stea o vreme singur cu ea. Îi mângâie fruntea, îndepărtându-i șuvițele scăpate din împletitura cozii.

– Cum te simți?

– Toate mă dor, parcă o mulțime de câini turbați mușcă din mine, răspunde ea, năpădind-o lacrimile.

El îi șterge ochii.

– Să-ți dau niște medicamente, dacă poți să înghiți, o îndeamnă el, arătând spre mulțimea de sticluțe și cutii cu prafuri aliniate pe comodă.

Însă Giuseppina refuză clătinând din cap. Privește dincolo de silueta fiului ei, căutând zadarnic lumina soarelui.

– E noapte?

– Da.

– Și Ignazio? *'Gnazinnu* al meu, unde-i?

– Nu-i aici. A ieșit în oraș.

Nu ar avea niciun rost s-o informeze că Ignazio, nepotul ei preferat, se ocupa acum cu drepturi depline de afacerile casei, administrând fabrica de vinuri de la Marsala, acolo unde, de altfel, își petrece mare parte din timp. Sau că exact în momentul acela participa la o întrunire cu mai mulți parlamentari sicilieni, însoțit de noul avocat al Casei, Francesco Crispi.

Bătrâna arată spre sticla cu apă. El îi varsă puțin într-un pahar, ajutând-o să bea. Ea însă abia dacă-și umezește buzele.

– Ah, mulțumesc! oftează Giuseppina, închizând ochii, mai mult ușurată decât mulțumită.

Vincenzo se pomenește gândindu-se la cât de puțin are nevoie un om ajuns în acel punct al vieții pentru a fi fericit. Așternuturi curate. O strângere de mână. Apă proaspătă.

– Stai aici, lângă mine, îi spune, iar copilul din el se supune fără crâcnire.

Pentru că exact asta este el acum – un copil îngrozit la gândul că va rămâne singur, pe care teama că-și va pierde mama pentru totdeauna îl paralizează. O teamă pe care o poartă în suflet încă din fragedă pruncie, când înțelesese că Paolo, tatăl său, trăgea să moară.

Nu cu mult timp în urmă, murise Ben – o pierdere pe care cu greu o acceptase.

„Iar acum mă așteaptă pierderea cea mai grea dintre toate."

Desigur, Giulia și Ignazio i-au fost și-i sunt alături, însă mama a fost unica familie pe care Vincenzo a avut-o pentru mult timp. Iar el și-ar dori acum mai mult ca orice să se întoarcă, fie și pentru o clipă, înapoi în timp. Ar da orice să fie din nou de-o șchioapă, legănat în brațele ei.

Giuseppina pare să-i fi citit gândurile.

– *'Un mi lassari sula,* nu mă lăsa singură, îi cere cu un fir de voce.

Iar el îi sărută fruntea, o îmbrățișează. Acum el este cel care o leagănă în brațe, șoptindu-i la ureche tot ce n-a reușit să-i spună de-a lungul vieții, iertând-o pentru greșelile pe care – acum își dă și el seama – fiecare mamă le face fără să vrea.

Cu gesturi doar pe jumătate împlinite, Giuseppina încearcă să-i mângâie obrazul.

– Mă întreb cum ar fi fost viața noastră dacă tatăl tău ar mai fi trăit. Și dacă s-ar fi născut și celălalt copil al nostru, îi spune.

Vincenzo ridică din umeri. Nu știe – îi murmură la ureche. Aproape că nu-și mai amintește nimic de Paolo.

Ea însă nu-l mai ascultă. Privește dincolo de tăblia patului.

– *Iddru sarà chi mi veni a pigghiari,* el o să vină să mă ia, știu asta. Numai Cel de Sus știe povara de pe umerii mei, gândurile cu păcat pe care le am pe suflet. Numai de m-ar ierta!

– Bineînțeles că Domnul îți știe povara din suflet, nu te mai gândi la asta acum, încearcă el s-o liniștească.

Mama își lasă capul într-o parte. Pielea i se destinde, recăpătându-și parcă culoarea.

– *Sangu meo,* murmură.

Torpoarea inconștienței se abate asupra ei ca un val, acoperind-o. Trupul îi este cald, probabil din cauza febrei. Respirația i se încetinește și mai mult, transformându-se într-o adiere abia simțită.

Se întinde alături de ea și-și închide ochii.

Când îi redeschide, câteva clipe mai târziu, Giuseppina Saffitti Florio, iubita lui mamă, nu mai este.

* * *

Într-una din zilele de după Crăciunul lui 1865, Ignazio traversează camerele reședinței din via dei Materassai, cu pantofii murdari de praf și noroi. Pe pardoseala lustruită se reflectă lumina puternică, stabilă a becurilor cu gaz, cu care a echipat reședința nu cu mult timp în urmă.

Tocmai a discutat cu tatăl lui despre oportunitatea cumpărării unei case noi, susținând că încăperile vilei vechi sunt prea mici și prea întunecoase, mult sub nivelul faimei de care se bucură familia lor. Rămas cu mâna în aer deasupra unui document pe care se pregătea să-l semneze, Vincenzo l-a privit surprins, încruntându-și sprâncenele.

– Caut-o tu și mă anunți când o găsești.

Ignazio încă se teme de el, de Vincenzo. „Nu", se corectează în gând, deschizând ușa micului salon în care știe că-și va găsi mama. „Nu e teamă. E neîncredere." O fractură care provine din negura timpului și pe care afacerile în comun, confidența construită în anii îndelungați de lucru cot la cot nu au reușit s-o repare.

Exact, confidența. Dar nu cea rezervată sentimentelor, cea încropită din cuvinte rostite numai pe jumătate, dar care, în mijlocul unui ocean de tăcere, reușesc totuși să spună totul. Genul acela de confidență îi este rezervat mamei.

O găsește stând într-un fotoliu din lemn masiv, pe spătarul căruia e sculptată silueta unui leu. Lucrează o dantelă de mână, însă e nevoită să se oprească des. Vederea nu mai este cea de odinioară, iar ochii îi obosesc repede. Poartă o pereche de ochelari cu lentile în formă de semilună, pe o montură de fildeș, pe care însă și-i scoate din când în când ca să-și maseze nasul.

Ignazio se apropie, iar ea întinde o mână spre el.

– Stai jos, îi spune, arătând spre un *pouf* de lângă măsuța încărcată cu fuse și bobine de ață.

Ignazio își observă în tăcere mama lucrând cu croșetele, împletind cu dexteritate firele de culoarea ocrului. Mama, mereu aceeași: discretă, silențioasă. Puternică.

– Trebuie să-ți vorbesc, *maman*.

Giulia încuviințează din cap. Termină rândul cu un punct și-și ridică privirea spre el. Firele albe par să fi câștigat definitiv bătălia cu părul negru de odinioară.

– Te ascult.

Exact cum se aștepta! Acum, că e acolo, în fața ei, șovăie. Știe că, odată rostite, cuvintele nu mai pot fi retrase, prin urmare, ar vrea să nu le dea drumul să zboare, ar vrea să mai amâne momentul, să-l plaseze într-un viitor cât mai îndepărtat cu putință.

Însă lașitatea nu i-a stat niciodată în fire. A fost mereu de părere că, dacă tot ești nevoit să faci un lucru, este mai bine să-l faci imediat.

– E vorba despre o persoană pe care am cunoscut-o la Cazinoul damelor, mamă. O tânără, înrudită pe jumătate cu familia Trigona, la a treia generație de nobili. O cheamă Giovanna. (Face o pauză, măsurând parcă atent cu privirea covorul Qazvin cumpărat recent de tatăl lui din Franța. Fraza care urmează este însă cel mai greu de rostit.) Mi-ar putea deveni soție.

Rămâne cu fruntea plecată câteva secunde bune. Când și-o ridică, întâlnește privirea încordată din ochii brusc înlăcrimați ai mamei.

– Ești sigur, fiule?

„Bineînțeles că nu sunt sigur“, ar vrea el să-i răspundă, însă preferă să încline afirmativ din cap.

– Este o tânără plină de grație și cumsecade. Provine dintr-o familie foarte religioasă, nu prea bogată, ce-i drept, însă… deține un titlu și este bine văzută în înalta societate. Biata maică-sa este foarte corpolentă, însă ea, dac-ai vedea-o, e mlădioasă ca o floare.

Giulia lasă deoparte dantela.

– Știu despre cine-i vorba. Despre Giovanna d'Ondes, nu-i așa?

– Da.

Giulia îi prinde mâinile într-ale sale, strângându-i-le.

– Atunci, te mai întreb o dată dacă ești sigur, Ignazio, pentru că vreau să te gândești bine la pasul pe care vrei să-l faci. Căci eu – lasă-mă să ți-o spun –, eu am ales dezonoarea ani la rând, numai și numai ca să-i fiu alături tatălui tău, însă nu m-am căit niciodată pentru asta. (Pleoapele i se umezesc, iar chipul pare să-i fi întinerit brusc. „Vorbește de parcă ar ști de mine și de ea", își spune în gând Ignazio, simțind un fior de stânjeneală.) Dacă sentimentele tale pentru cineva sunt o chestiune de viață și de moarte, nimic nu-ți va putea sta vreodată în cale. Dacă însă te hotărăști să stai lângă cineva din obligație sau, și mai rău, din datorie, atunci nu, n-o face. Pentru că vor fi zile în care nu veți reuși să vorbiți aceeași limbă, vă veți certa și veți sfârși prin a vă urî de moarte. Iar dacă nu este ceva care să vă unească aici – și îi atinge pieptul – și aici – adaugă, mângâindu-i fruntea –, dacă nu găsiți o legătură care să vă închege cu adevărat, nu veți avea parte niciodată de o viață senină. Și nu vorbesc aici despre respectul reciproc sau despre sărutări pasionale, ci de afecțiunea dintre voi, de certitudinea de a avea în fiecare noapte, la culcare, o mână pe care s-o strângi la piept.

Înmărmurit, Ignazio începe să răsufle greu, gâfâit, de parcă ar fi alergat până aici. Își simte corpul dintr-odată greu, iar în nări îi ajunge limpede parfumul de trandafiri și lavandă al mamei. Nu și-ar fi închipuit niciodată că ar fi fost capabilă să-i spună astfel de cuvinte, să-i vorbească atât de sincer.

Giulia îl mângâie pe obraz.

– Ești sigur că ea este persoana potrivită? Știi, nu te întreb pentru că ea va rămâne stăpână peste toate astea, spune ea, arătând cu un gest larg de jur împrejur. Te întreb pentru că ea va fi stăpâna ta.

Ignazio se retrage, evitând atingerea mamei.

– Ținând cont de implicații și de greutatea pe care o oferă o căsătorie cu un exponent al nobilimii, da, ea este persoana cea mai potrivită.

– Oh, Dumnezeule mare, nu vorbi despre căsătorie ca despre o afacere negustorească! Parcă l-aș auzi pe tatăl tău! pufnește Giulia, ridicându-se, apoi se

plimbă o vreme încolo și-ncoace prin încăpere. Apropo, n-ai discutat înainte cu tatăl tău, nu-i așa?

– Nu.

– Slavă Domnului, că-mi și imaginez ce ar fi spus. De fapt, cred, mai curând, că s-ar fi ridicat și s-ar fi dus glonț să trateze cu tatăl fetei, iar la ora aceasta probabil că am fi sărbătorit deja logodna voastră. (Pufnește din nou și își privește lung fiul, care-i răspunde cu o privire rece. Se apropie și se apleacă spre el.) Te rog să fii în primul rând sincer cu tine însuți, nu neapărat cu mine. Crezi că vei avea o viață, nu zic fericită, dar măcar senină alături de această fată? Pentru că nu poți avea o căsnicie trainică dacă mintea și inima îți sunt în altă parte. Te chinuiești și pe tine, și pe celelalte două persoane – pe cea la care tânjești și pe cea constrânsă să trăiască alături de tine.

Ignazio a încremenit.

Mama ei știe. Știe despre *ea*, știe despre Marsilia. Cum e oare cu putință să fi aflat? Nu din scrisorile pe care el le-a primit la Marsala – varianta aceasta e imposibilă.

Răspunsul îi vine imediat în minte, dându-i o senzație de sfârșeală.

Giuseppina. Ea era singura care știa povestea.

Odată deconspirat, se vede obligat să-și plece privirile. Suferința e prea dureroasă. Ignazio nu poate, nu reușește să-și ascundă sentimentele – oricum, nu față de mama.

– Nu sunt speranțe, *maman*. Pe de altă parte, eu am responsabilități atât față de voi, părinții mei, cât și față de Casă…

– La naiba cu toți banii din lume și cu grija pentru părinți! Ai idee ce vorbe îmi arunca bunica ta, Giuseppina, când i-am devenit tatălui tău amantă? (Giulia s-a înroșit brusc la față, semn că nu face față prea bine agitației momentului.) Află că am tăcut și am înghițit; și încă înghițituri mari. Și totuși, dac-ar fi s-o iau de la capăt de o mie de ori, de tot atâtea ori aș proceda la fel. De aceea, te voi întreba pentru ultima oară și, dacă răspunsul tău va fi „da“, voi lua eu însămi calea spre casa familiei d'Ondes ca să discut cu mama Giovannei: ești sigur de alegerea ta?

Țintuit în fotoliu, Ignazio nu știe ce să răspundă. Are sentimentul că a ajuns dintr-odată în poarta paradisului, că este suficient să întindă mâna și să apuce mărul fermecat din copacul binelui și al răului. Mama îi este alături, l-ar ajuta. Tatăl însă… el ar suferi prea mult. Tatăl lui nu ar putea accepta ca toată munca lui de o viață să se ducă pe apa sâmbetei dintr-un capriciu. A făcut mult pentru fiul lui, iar Ignazio simte că-i datorează și mai mult. Și iată că acum a sosit vremea să se revanșeze.

Nimic nu contează mai mult la Palermo decât să fii acceptat în înalta societate, să ai acces în saloanele marii aristocrații. Să devii cel mai puternic dintre cei puternici. Să aleagă asta sau, dimpotrivă, să cedeze gândului tainic care de câțiva ani buni îi chinuie sufletul: acela de a se trezi dimineață de dimineață, pentru toată viața pe care o are înainte, lângă femeia pe care o iubește. Așa cum se întâmplase cândva.

Cândva, în trecut. Și acolo, în trecut, trebuie să rămână povestea aceea.

Închide ochii strângându-și puternic pleoapele. Cu degete ca de fum, ambiția învăluie amintirea, sugrumând-o. O singură, o ultimă imagine reușește să evadeze: o sărutare cu parfum de lacrimi și miere, furată în grădina unei case de la periferia Marsiliei.

* * *

„Carevasăzică, așa se întâmplă. Singuri la început de drum, singuri și la sfârșit“, își spune în gând Giulia.

Pașii o poartă prin încăperile casei din via dei Materassai. Traversează salonul cel mare, urcă scările, intră în fostul apartament al Giuseppinei, renovat în care acum stau ea și Vincenzo. Urcă încă un etaj, ajungând pe acoperișul unde, cu ani în urmă, soțul ei amenajase o terasă.

Palermo se așterne acolo, în fața ei, prins ca într-un clește între munți și mare.

Au rămas singuri acum, doar ea și Vincenzo.

Ignazio s-a căsătorit în urmă cu o săptămână cu o tânără cu ochii ca de catifea și chipul alb ca migdala. Baroneasa Giovanna d’Ondes este o fată bine

educată, așa cum îi șade bine unei tinere dintr-o familie aristocrată, fie ea și recent înnobilată, cu obișnuita zestre de datorii în dotare.

Iată, așadar, că soțul ei a avut, în sfârșit, titlul la care năzuia de atâția și atâția ani, mireasa de viță nobilă, sângele albastru. Nu pentru el, ci pentru fiul lui, dar, una peste alta, pentru Casa Florio.

Cât despre tânără, Giulia a simpatizat-o de la bun început. Toată lumea o strigă Giovannina, pentru că e delicată, minionă și grațioasă în mișcări – poate doar puțin cam slăbănoagă. Ce-i drept, va trebui să-și scoată ghearele dacă va vrea să-i câștige respectul lui Ignazio, întocmai cum a procedat ea cu Vincenzo și cu siguranță va reuși. Giulia e convinsă că nora ei, sub masca de *santuzza*, de neprihănită, ascunde un caracter de fier.

„Sper totuși să se dovedească o noră de toată nădejdea", își spune Giulia în gând, rugându-se ca fiul ei să fi făcut alegerea cea mai potrivită. Ca sentimentele pe care le încerca pentru *cealaltă* să fie pe de-a-ntregul ferecate în trecut. N-ar putea suporta să-l știe nefericit.

Privirea îi zboară departe, peste întinsul mării: mirii plecaseră într-o scurtă lună de miere pe continent. Vor avea timp să se cunoască mai bine. Să crească împreună.

Se întoarce, auzind niște pași pe scări.

Soțul ei e acolo, cu ea.

– Slujnica mi-a spus că ești aici, spune, lăsându-se să cadă pe un scaun.

Pe chipul Giuliei apar semne încordate de îngrijorare. Vincenzo arată prea obosit. Mult prea obosit.

Bărbatul îi observă cuta de îngrijorare de pe frunte și-i face semn să se apropie.

– Știi, nici nu mai țin minte cum e să fim singuri, doar noi doi.

Doar pe jumătate amuzată, Giulia râde amar.

– Eu, în schimb, da. Ne vânzoleam mereu fie într-o trăsură, fie ascunși în te miri ce ungher, asta până ne-a descoperit fratele meu.

Gândul îi zboară la părinții ei, trecuți de mult în lumea celor drepți. La Antonia, mama ei, care nu renunțase niciodată la expresia de reproș și dezamăgire, și la tatăl ei, Tomasso Portalupi, cel care, dimpotrivă, o iertase.

– Știi, viața asta cu tine n-a fost deloc ușoară.

Aproape că nu și-a dat seama că a rostit acea frază. Realizează abia în clipa în care soțul îi răspunde. Cuvinte puține, pe un ton coborât, asemenea unei spovedanii.

– Și totuși, ai rămas.

Giulia privește mâinile lor împreunate. De pe inelarul lui Vincenzo lipsește inelul unchiului Ignazio. Îl recondiționase și i-l dăruise fiului în ziua nunții.

– Acest inel – îi spusese – i-a aparținut unui alt Ignazio, cel care pentru mine a fost ca un tată. El este cel care a pus temelia Casei noastre. Se cuvine ca de acum înainte să-l porți tu și să-l transmiți mai departe copiilor tăi.

Își stăpânise cu greu emoția în clipa în care fiul lui, cu mină solemnă, a luat inelul și și l-a potrivit pe deget, deasupra verighetei.

Acum, Vincenzo își privește cu luare-aminte soția. Tovarășa lui de viață, la bine și la rău.

– Da, îi răspunde ea, pur și simplu. (Se apleacă spre el, îl sărută pe părul acum cenușiu, în vreme ce el o strânge de braț, cuibărindu-se în scobitura pântecelui ei. Giuliei îi vin în minte toate înfruntările și certurile avute de-a lungul timpului: copiii nelegitimi, impulsul ei de a fugi când rămăsese însărcinată prima dată, refuzurile lui înverșunate de a se căsători cu ea, disprețul mamei, dușmănia îndurată ani la rând, disprețul societății.) Am rămas.

Și nici că și-ar dori să fi fost altfel.

Revoluționar sicilian, promotor al mișcărilor de la 1848 (n. tr.).
„Serviciu contra serviciu“ – în lb. lat., în orig. (n. tr.).
„Soi rău“ – în lb. it., dialect sicilian, în orig. (n. tr.).

Epilog septembrie 1868

Di ccà c'è 'a morti, di ddà c'è 'a sorti.

„De-o parte moartea, de cealaltă, soarta."

(Proverb sicilian)

Aerul pare impregnat cu o mireasmă intensă. O adiere dulce, de miere, flori și fructe, de măsline coapte și struguri lăsați la macerat în bătaia soarelui.

Aer de primăvară.

În realitate însă, suntem în plin septembrie, un septembrie dulce.

Micul palat pare cufundat în verdele viu și nesfârșit al uriașului domeniu: suntem la vila Olivuzza, care va deveni reședința oficială a familiei Florio.

Ample nervuri gotice se înalță din pardoseală, închizând un portal arcuit, redeschizându-se apoi în bifore decorate cu perdele albe, dincolo de care se aud câteva albine bâzâind. Soarele nu mai are lumina aspră de peste vară, revărsându-se acum ca o adiere blândă.

Camera – situată la primul etaj al aripei drepte, în punctul cel mai liniștit al casei – e mobilată luxos. Cele două ferestre dau spre parc. De dedesubt, dinspre clădirile de serviciu, se aude forfota spălătoreselor ocupate cu lenjeriile casei. Una dintre ele cântă.

Fotolii de catifea, covoare persane, o măsuță de toaletă din mahon și un pat mare cu tăblie din lemn sculptat.

Vincenzo zace între perne. În ciuda temperaturii plăcute, poartă o jachetă de casă și are picioarele învelite într-o pătură. Un ochi pe jumătate închis privește în gol, în vreme ce o mână îi stă țeapănă pe cearșaf. În schimb, cealaltă caută obsesiv marginea lenjeriei, trăgând de ea, strângând-o cu degetele.

Privindu-l, Giulia simte cum, pe dinăuntru, se stinge puțin câte puțin.

În fotoliul de lângă pat în care s-a instalat, femeia are ochii secați. Simte că nu mai are lacrimi, însă știe că îi vor reveni curând. Oh, da, vor reveni!

„Nu pleca", spune în gând. Ba chiar o spune și cu voce tare la un moment dat; mai mult o șoaptă, pe care el nu o poate auzi.

Nu, nu trebuie să se mai gândească la moarte. „El e încă aici, cu mine", strigă în sinea ei. „Iar atât timp cât mai e în viață, îl voi apăra." Pe chipul ei încrustat cu riduri se așterne expresia unei dârzenii vecine cu deznădejdea.

Caută coșul cu materiale și alege un ac și ață. Apoi continuă să brodeze la cămășuța de botez pe care i-a promis-o fiului și nurorii ei. În scurt timp urmează să li se nască un al doilea fiu – sau poate că va fi fetiță, cine știe, important este să fie sănătos! –, după micul Vincenzo, care a împlinit deja un an.

Cu toată tristețea momentului, nu-și poate reține zâmbetul. Fiul ei avusese un comportament exemplar: a dăruit imediat Casei un moștenitor, căruia i-a dat numele tatălui. Căci în Casa Florio trebuie să existe mereu un Vincenzo și un Ignazio.

Iar el, Vincenzo al ei, iubirea vieții ei, îl văzuse. Îl ținuse chiar și în brațe. Căci încă a fost în stare până la sfârșitul lui mai; atunci, imediat după ce se mutaseră aici, în fosta vilă a prințesei de Butera, corpul i-a făcut lui Vincenzo o glumă sinistră.

O seară ca oricare alta, cu patru luni în urmă. Se vârâseră deja în pat, acolo, în aceeași cameră. Îl auzise foindu-se întruna, răsucindu-se de pe-o parte pe alta.

– Giulia, nu mă simt bine, îi spusese deodată.

Ea sărise din pat și apăsase întrerupătorul de la lumina electrică – invenția cea nouă pe care Ignazio a instalat-o imediat după ce achiziționase vila.

Tresărise când îi zărise fața răvășită: ochiul lăsat, privind în pământ; gura strâmbă.

Înțelesese imediat ce se întâmplase.

Se repezise s-o cheme pe guvernantă. Sosise apoi medicul, care îi administrase mai multe medicamente. Grimasa de pe față se atenuase, încă vocea îi rămăsese guturală.

Din clipa aceea, soțul ei se schimbase.

Îi cedase toate afacerile lui Ignazio. Deși el n-ar fi admis-o nici în ruptul capului, era limpede că propriul corp nu-l mai asculta. La cei nici șaptezeci de ani ai lui, îl trădase. Iar el nu putea avea încredere într-un trădător.

Câteva zile mai târziu, Vincenzo îl chemase pe notarul Quattrocchi, dictându-i testamentul.

– De ce? îl întrebase Giulia pe un ton temător, după plecarea notarului.

Iar el, cufundat în fotoliul din camera de lucru, o privise într-un mod straniu, iritat și afectuos în același timp.

– De data asta Cel de Sus m-a ajutat. Data viitoare însă, nu se știe dac-o va mai face. Vreau să las totul în ordine.

Ea se aplecase și-l sărutase pe frunte.

– Nu, nu vei lăsa nimic, pentru că îți vei reveni. Doar că acum ai nevoie de odihnă, Vice'. Ai ajuns bătrân, ca mine, și ne-a venit rândul să ne oprim.

– Da… răspunsese el încrețindu-și buzele. Să ne oprim. Apoi adăugase pe un ton jos, plin de amărăciune: nu credeam că va veni și pentru mine clipa aceasta.

Se îmbrățișaseră.

Giulia simțise atunci gustul oribil al fricii. O izbise în plin, asemenea unei lovituri de pumn în plex, sleind-o brusc de vlagă, căci intuise limpede ce avea să urmeze: o suferință teribilă, nu doar imposibil de suportat, ci de-a dreptul inimaginabilă.

Cât despre Vincenzo, lui nu-i era teamă de nimic. Era puternic Vincenzo. Cu voința pe care o avea, ar fi putut învinge moartea.

În schimb, de câteva zile, starea lui s-a înrăutățit, poate din cauza unui alt atac, care să fi afectat și mai mult zonele deja lezate. Abia dacă mai mormăie

câteva cuvinte și nu mănâncă mai nimic. Nici măcar gândul la nepotul care stă să i se nască nu izbutește să-l resusciteze. Pur și simplu nu mai rezistă. Anii de trudă, nopțile nedormite și trezitul în zori, tot zbuciumul și furia care i-au învolburat sângele, toate acestea își cer acum drepturile.

Iar ei, Giuliei, iubirea cu care nimeni alta nu l-ar fi putut învălui pe Vincenzo îi spune că soțul său pur și simplu a încetat să mai lupte. Că a obosit să mai continue, căci pentru el agonia nu înseamnă viață. Că a ales să plece. Vincenzo, bărbatul plin de viață, ca marea în furtună, nu-și poate duce zilele țintuit într-un pat.

* * *

Însă letargia lui Vincenzo nu e inconștientă, dimpotrivă.

Își amintește.

În urmă cu doi ani, când fiul lui îl adusese să vadă vila, înconjurată de nesfârșitul parc de palmieri, arbori de dracena și trandafiri, pe Vincenzo îl trecuseră brusc fiorii. Îi poruncise vizitiului să intre pe un drumeag lateral, pe jumătate ascuns printre măslini.

La capătul drumului dăduseră peste o casă în ruină, cu un lămâi acum sălbăticit în față, care-și întindea ramurile spre o fereastră cu geamurile lipsă.

Coborâse, înaintând cu pași șovăitori spre ușa scoasă din țâțâni.

– Da, asta este, spusese, cu vocea tremurându-i din cauza nodului greu care i se ridicase în gât.

Din spate, Ignazio îl urmărise cu o nedumerire din care răzbătea mai curând teama.

– Ce anume, tată? Ce este?

El înghițise în gol, apoi se întorsese brusc. O clipă i se păruse că zărește printre copaci silueta unchiului Ignazio, care întindea o mână în direcția unui băiețandru.

– Aici. Aici a murit Paolo, tatăl meu.

Uluit, Ignazio rămăsese o vreme să privească ruinele. O casă destul de modestă, pe care trecerea timpului o transformase într-o dărăpănătură, un schelet.

Vincenzo simțise cum îl trece un frison ca de gheață, urcând parcă direct din pământ și pătrunzându-i sub piele, asemenea unui soi de prevestire.

În clipa aceea înțelesese că totul urma să se încheie exact acolo unde începuse. Că viața fiecărui om își face propriul ciclu. Și că pentru el acel ciclu se apropia de sfârșit.

Hohotul de râs care i se rostogolește din gâtlej este mai mult un horcăit furios, încărcat de salivă. Bate cearșaful cu palma. Iată ce i-a fost dat să ajungă: o bucată inertă de carne care trebuie curățată și spălată periodic, nevoit să îndure privirea plină de suferință a Giuliei – da, ea n-a știut niciodată să-și ascundă sentimentele. Și să citească mila din ochii nurorii, cea care la început părea mai curând terorizată de prezența lui.

Toți, toți se simțeau terorizați de el. Pe când acum, iată, e bărbat doar cu numele.

Își înalță ochiul sănătos spre tavan, căutând cu privirea crucifixul din fildeș. Celălalt ochi e stins, nu mai mișcă nicicum. E inutil.

– Iisuse Hristoase, hai s-o terminăm odată! șuieră printre dinți, însă cuvintele îi sunt de neînțeles, aducând mai curând a lamentație.

Giulia se repede lângă el, răsturnând coșul cu materiale și împrăștiind pe covor ace și mosoare de ață.

– Ți-e rău? îl întreabă. Vincenzo…

Cu mișcări greoaie, se întoarce spre ea.

Oh, oare o iubise îndeajuns?

Abia în clipa aceea înțelege limpede că doar ea, doar femeia aceasta ar fi putut să-i stea alături toată viața. Că Giulia nu fusese pentru el o pedeapsă sau o plasă de siguranță, ci un dar divin. Fără răbdarea, iubirea și devotamentul ei, el n-ar fi reușit nimic.

Nimic, dacă n-ar fi văzut în ea același foc care îl mistuia și pe el pe dinăuntru.

Cu sforțări uriașe, își împinge mâna lângă a ei. Îi prinde degetele mici, încrețite de vârstă, într-ale sale.

– Ți-am oferit îndeajuns? o întreabă, mai mult morfolind cuvintele. (Se forțează să vorbească limpede, însă limba îi este ca un boț de carne moartă.) Ai

avut parte de ce ți-a dorit? Ți-am oferit totul?

Giulia înțelege din zbor. Îi înțelege bine cuvintele bâiguite, cărora nimeni altcineva nu le-ar putea percepe semnificația.

Iar ochii i se acoperă instantaneu cu un văl începătoșat de lacrimi: nu, el nu-i va adresa nici măcar acum, la sfârșit, vorbe de iubire. Va trebui s-o facă ea în numele lui, va trebui să le rostească pentru amândoi.

Se așază în genunchi lângă pat, repetând gestul lui, al lui Vincenzo, din ziua în care se născuse Ignazio. Rostește cuvintele pe care n-a îndrăznit niciodată să i le spună cu voce tare, în timp ce carnea parcă i se desprinde de pe oase, iar inima i se frânge în mii de bucăți:

– Da, iubirea mea. M-ai iubit îndeajuns.

* * *

Câteva ore mai târziu, sosește un fecior de casă din via dei Materassai, strigând vestea cea mare: tocmai s-a născut cel de-al doilea băiat. Se va numi Ignazio junior. Și astfel, descendența, viitorul Casei Florio sunt asigurate.

Vincenzo abia dacă înțelege vestea. Circuitul sângelui prin creier întâlnește tot mai multe obstacole, se acumulează ici-colo în staze, se întoarce epuizat de oxigen, poposind vlăguit între inimă și plămâni.

S-a lăsat atras într-un vis.

Se află la Arenella, în fața vilei Quattro Pizzi. E tânăr, își simte trupul viguros și vederea ageră ca la treizeci de ani. Afară pare să fie noapte, numai că dintr-odată întunericul începe să se dizolve, permițându-i să vadă limpede de jur împrejurul său.

Poate că e numai o amintire, o rememorare a băii nocturne în mare, când parcă se lăsase prins în șuvoiul propriei vieți, trăind-o aievea câteva clipe.

Se dezbracă și plonjează în apă, înotând spre larg. Aura luminoasă de mai devreme s-a transformat într-un soare atât de strălucitor, încât îi rănește privirea. Se simte ușor și puternic. Pur, ca după botez.

În afara foșnetului mării, nu aude alte sunete. Dinspre mare, vede limpede fereastra de la dormitorul Giuliei: știe că e acolo și că-l așteaptă. În spatele lui

însă, spre larg, a apărut o barcă lată, cu fundul plat, cu vela latină fluturând contra vântului.

O tartană.

Tresare. La timonă e Paolo, tatăl lui. Aplecat peste bord și pregătindu-se să-l ridice pe punte, îl recunoaște pe *zio* Ignazio, care-i face semn să se apropie. Râde, îl strigă pe nume.

Vincenzo își întoarce privirea în direcția țărmului. Acasă, Giulia îl așteaptă. Parcă nu-l lasă inima să-i provoace o asemenea durere. Pentru că, da, o simte, îl așteaptă și suferă.

Și totuși, brațul acela întins peste bordul bărcii e mai puternic, simte că îl atrage mai mult decât orice pe lume.

– Vino, Vice'! îl cheamă unchiul. (Râde și e tânăr, cam ca pe vremea când vizitaseră împreună Malta.) Hai, vino!

Iar el se hotărăște.

Cu mișcări puternice, înoată spre barcă.

Giulia știe. Giulia va înțelege.

Giulia îl va urma curând.

MULȚUMIRI

Mereu am considerat că romanele sunt propriii copii. Copii dificili, adesea capricioși, care pretind un devotament absolut. Ce pot spune sigur este că romanul de față a fost un copil foarte exigent.

Ca orice copil, acest roman are nași și nașe. Trebuie să le mulțumesc în primul rând următoarelor trei persoane: Francesca Maccani, o femeie extraordinară, care a citit și recitit povestea aceasta cu o pasiune și un devotament ieșite din comun, atrăgându-mi atenția asupra erorilor și incongruențelor apărute; Antonio Vena, prietenul de neprețuit pe care orice scriitor și-ar dori să-l aibă, datorită capacității lui de a vedea dincolo de text; Chiara Messina, care mi-a susținut moralul la cote înalte, chiar și în momentele când totul mi se părea negru în jur, care nu mi-a refuzat niciodată nimic și care a fost mereu pregătită să „facă lumină".

Un uriaș și infinit „mulțumesc" Silviei Donzelli, super agentul meu literar, foarte perspicace și care a avut o răbdare eroică în fața crizelor mele de anxietate. Nu știu dacă aș fi reușit fără tine.

Mulțumiri lui Corrado Melluso, prieten și confident, față de care nutresc un infinit respect și care, într-o bună zi, la Castellammare, mi-a spus: „Poți. Bineînțeles că poți." Îți mulțumesc pentru asta, dar și pentru tot restul.

Mulțumiri pentru Alessandro Accursio Tagano, Angelica și Maria Carmela Sciacca, Antonello Saiz, Arturo Balostro, Teresa Stefanetti și Stefania Cima și mai ales îi mulțumesc dragului meu Fabrizio Piazza: cu toții librari care m-au încurajat mereu, dar în același timp și neprețuiți prieteni.

Le mulțumesc, în ordine aleatorie, tuturor celor care m-au ajutat la încropirea acestei cărți. Claudia Casano, pentru consultanța fundamentală

asupra toponimiei vechiului Palermo; Rosario Lentini, care mi-a făcut cunoștință cu familia Florio în toată complexitatea ei, oferindu-mi totodată o privire obiectivă asupra extraordinarei istorii a acesteia; Vito Corte, pentru sugestiile în materie de arhitectură și Ninni Ravazza, pentru munca neprețuită pe care o depune în minunatul univers al pescăriilor.

Îi mulțumesc familiei mele, în mod special soțului meu și copiilor, care n-au încetat nicio clipă să creadă în proiectul meu și care m-au însoțit în explorările mele prin Palermo și nu numai, explorări ce adesea au frizat inconștiența. Le mulțumesc mamei și surorilor mele, pentru că nu mi-au cerut să le dau mereu vești proaspete. Și-i mulțumesc Teresinei – știe ea pentru ce.

Îi mulțumesc lui S.C., care – știu bine – acum zâmbește.

Îi mulțumesc editurii Nord pentru că a crezut de la bun început în noi și pentru că ne-au tratat extraordinar. Îi mulțumesc Vivianei Vuscovich: nu mi-aș fi putut dori mâini mai îndemânatice decât ale tale pentru a scoate în lume cartea aceasta. Îmi voi aminti mereu de sporovăiala noastră sub ploaia cu soare.

Și, în fine, îi mulțumesc acestei adevărate șlefuitoare de diamante pe care o consider marea mea maestră și care se numește Cristina Prasso. Ei i se datorează cartea pe care o ții acum în mână: îți mulțumesc pentru pasiunea, implicarea, frumusețea și dragostea pe care le-ai dovedit, îți mulțumesc pentru cuvintele și sentimentul de liniște pe care știi să mi-l insufli. Îți mulțumesc pentru răbdare. Îți mulțumesc pentru că m-ai ascultat. Respectul meu pentru tine nu cunoaște limite.

Un ultim lucru, cel mai important. Povestea pe care ați citit-o este istoria familiei Florio și a orașului Palermo, un loc pe care îl iubesc din tot sufletul, la fel cum iubesc și Favignana.

Faptele istorice care privesc familia Florio se regăsesc în totalitate și sunt descrise în zeci de cărți tematice, acțiunea romanului fiind țesută în jurul acestor evenimente. Iar acolo unde relatările documentate nu au reușit să pătrundă, au venit fantezia și imaginativul funcțional: într-un cuvânt, romanul. Se dorește astfel să i se facă dreptate unei familii în care au strălucit personalități ieșite din comun și care, în bine, dar și în rău, a marcat o epocă.

Aceasta este povestea „mea“, în sensul că am scris-o așa cum mi-am imaginat-o, în limitele unei documentări deloc ușoare, strecurându-mă printre faldurile timpului, căutând să reconstitui nu doar viața unei familii, ci și spiritul unui oraș și al unei epoci.